

Maku

Maku remikusiwarerà Jesu rewarà

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e 'Āg omotekokuwa Maku tokusiwa maekwerà. Juwão Maku eu teve ijupe. A'e Jesu yvy pè ekoi remē, ikōnomiōky jē iko. Ajawyi nooi Jesu rupi taa taa rupi ipi. Nojimovijapaive rewarà mō nooi upi. Ajamā'ē ojirovija katu Jesu rē, Peturu omotekokuwa ee rewarà mō. Ajaire ojimovijapa remē, taa taa rupi oo Panape rupi poromotekokuwa rōmō iko Jesu rekoa rē kupa. Ajaire aã kareta Jesu rewarà Maku okusiwa. Manyvo nyvo Jesu ekoi Janejare'e kasia rupi maekwerà ywesō okusiwa. Kee jaa ywesō Maku e'i ikusiwa maekwerà: “Janejare'e Ra'yry tē Jesu”, e'i. Āmō, “Ikasiay wete Jesu”, e'i teve. Āmō, “Janeaiwererà repykarà mō omānōma Jesu”, e'i. Wāisō e'i ikusiwa maekwerà.

1 [Maku remikusiwarerà.] Janejare'e ayvu e'eay akusiwatà tapekuwa, Ta'yry Jesu Kiristu rewarà. A'e rekokwerà akusiwatà tapekuwa.

Juwão poromojāmori mǎ'ē rewarà
(*Mateusi 3.1-12; Rukasi 3.1-18; Juwão 1.19-28*)

2 [Janejare'e omuutà Wa'yry jane kō pytery pè remē, ivāea rā mojenuarà omuu amātejē enone rupi, āwisō jane kō toārō amātejē Jesu kupa. Juwão eu ivāea rā mojenuarà pè.] Juwão rewarà Janejare'e omome'u amātejē karamoeve wayvu mojenuarà Isajasi pè. Kee e'i amātejē Wa'yry pè maekwerà omojenu Isajasi pè tokusiwa:

“Eayvu mojenuarà mō amonookatà amātejē nerenoneve, oromonotà remē”, e'i.

“Nevāea rā omojenu amātejētà jane kō pè erokwa, tanerārō jē kupa”, e'i.^a

---

^a 1.2 Marak. 3.1

³Kee e'i teve Janejare'e ayvu mojenuarà Juwão pewarà mō:

“Tekoeãma rupi ava mō Janerõvijã ywete rewarà omojenutà erokwa. Wapukai tesõtã ivãea rã mojenu erokwa. Kee e'ità imojenu:

‘Janerõvijã ywete ovãerĩ!’ e'ità.

‘Peaiwererã ikõ tapeitypyyipaoka amãtejẽ Janejare'e pè enoneve nẽ!’ e'ità.

‘Ãwitõ pee nikatui remẽ, jamokatu amãtejẽ imoterẽ gatũ mõropãrà kõ renone ipi.

‘Ãwivo ve tapejipy'amokatuoka amãtejẽ Janejare'e pè, Janerõvijã ywete renoneve,’ e'ità imojenu”, e'i amãtejẽ maekwerã.^b

Aekwerã rupi katu tẽ a'evo ajaire Juwão ekoi. ⁴A'evo tẽ Juwão uu tekoeãma pè. Tena pè rōwã uu. Kee e'i imojenu jenu Juwão:

– [Pejipy'amogeta ikõ peneko rẽ age'e nẽ, e'i.] Pejimosioka ikõ peaiwererã rẽ nẽ. Pejimome'u ikõ Janejare'e pè peaiwererã reitypyyipaoka nẽ. Peporijauesatã ãmẽ ky'y. “Awyjepa” e'ità peaiwererã kõ pè. Ajare pejo ekoty toporomojãmorĩ ãmẽ ky'y, e'i Juwão jane kõ pè.

⁵A'evo remẽ jane kõ mōa'ãrōwã oo oo tekoeãma kyty. Ojimoaty ipyri ijayvu renu kupa. Juteja yvy rupi wyi oo oo kupa. ãmõ, Jerusarẽ taa pe wyi oo kupa. A'e kõ “aje ywete” e'i ijayvu renu kupa. Ojimome'u Janejare'e rovake ãmẽ kupa ky'y. A'evo ekoi mãe kõ Juwão omojãmorĩ yy Jotão pupe ãmẽ ky'y.

⁶Kee Juwão ekoi. Teima raawerã jimõjãgwerã tẽ opypy oyru rōmõ ipi, kameru eu mãẽ raawerã tẽ. Oku'ayru rōmõ teima pirerã sikãgwerã tẽ opypy teve. Emi'õ rōmõ taparara kōrijõ tẽ o'u ipi. ãmõ, eirã ryapirã o'u ipi. A'e kõ kōrijõ o'u ipi.^c

⁷Kee e'i Juwão imojenu jane kõ pè ipi:

– Janejare'e Remimuurerã tẽ tesõ uutã erakypy rupi, e'i. A'e sōsi e'arã kytywarã rōmõtã tẽ ekoi ky'y. Ije ãmẽ emĩgwai rōmõgã tẽ aiko. ⁸Ije, yy pupe kōrijõ tẽ poromojãmorĩ, [peaiwererã reitya mojikuwaparã rōmõ!] Janejare'e Remimuurerã sōsi Janejare'e 'Ag tẽ tesõ omoigeokatã pepy'a pupe! e'i erokwa.^d

Jesu ojimojãmorĩoka Juwão pè remẽwarã

(Mateusi 3.13-17; Rukasi 3.21-22)

⁹Ãmẽ Jesu oposiko ypytã Janejare'e ayvu rẽ poromo'e remẽ, Nasare taa miti pe wyi rãĩ uu. Karireja yvy kyty wyi. Yy Jotão gyty uu, Juwão tui mãẽ gyty.

^b 1.3 Isa. 40.3   ^c 1.6 Janejare'e ayvu mojenuarã Eriasi a'evo karamoe remẽ. Aekwerã rupi katu Juwão ekoi. 2To. 1.8; Mak. 9.11-13   ^d 1.8 J.K.R. 1.4; 2.1-4

– Emojāmorĩ rejupa, e'i Juwão pè Jesu.

Ãmẽ Juwão omojãmorĩ. ¹⁰Ãmẽ yy pupe wyi Jesu oẽtã remeve, 'arã ojiovapyjavo yva kyty wyi. A'evoa r`ẽ Jesu omãẽ. Janejare'e 'Ãg r`ẽ tẽ tesõ omãẽ. A'e pykau vo 'ejẽ owy jy uu i'aryvo. ¹¹Ãmẽ yva pe wyi Janejare'e oporegeta ijupe imuu. Kee e'i imuu:

– Era'yry t`ẽ ene, e'i. Eremiauvay t`ẽ ene. Epy'a rupi katuwarã t`ẽ ene. Eroryvay nere, e'i imuu.^e

Ãjãgai r`ovijã omoãkwa'a tarepe Jesu remẽwarã

(Mateusi 4.1-11; Rukasi 4.1-13)

¹²Ameve Janejare'e 'Ãg omono Jesu tekoe'ãma kyty. A'e rupi Jesu ekoi rãĩ. ¹³Opyta puku sa'u rãĩ a'e rupi iko. 40 'arã r`omõ tesõ ipõ a'e rupi ekoi Jesu.

A'evõ ekoi remẽ, ãjãgai r`ovijã oo ipe ikoty, Satanasi eu mãẽ. A'e omoãkwa'a tarepe Jesu ereko. [Opota ipe ojimoj`ovijãoka Jesu pè mijã. Ajamãẽ Jesu nomoj`ovijã'ai.] Uve teve moma'e ojãrõ mãe k`õ a'e rupi. Ajamãẽ Janejare'e remĩgwai yvapewarã k`õ uu Jesu kyty ipãtavõ. Oja'a ee kupa ipi.

[Ãmẽ ajaire Jesu ojivy oo wena kyty.]

Jesu poromo'e ypy remẽwarã

(Mateusi 4.12-17; Rukasi 4.14-15)

¹⁴Ãmẽ ajaire kovenatu Eroti omopã'ãoka Juwão poromojãmorĩ mãẽ. A'evoa ojenu Jesu pè. A'evõ paire Karireja yvy kyty ojivy oo, [ke'irõwã sa'u j`ovijã rena pe wyi].<sup>f</sup> A'e yvy rupi Jesu ekoi ãmẽ. Janejare'e ayvu e'ey r`ẽ poromo'e iko ipi. ¹⁵Kee e'i imojenu:

– Age'e si Janejare'e pepytery pè ekoi ky'y, e'i. Opota penereko katu penõvijã r`omõ, e'i. [Ajawy tapejipy'amogeta amãtejẽ peneko r`ẽ age'e, e'i.] Tapejimosioka peaiwererã r`ẽ. Tapejimome'u amãtejẽ Janejare'e pè peaiwererã reitypyyipaoka. Janejare'e ayvu e'ey ikõ tapeenu katu nẽ. "Aje" tapejẽ ijupe, e'i Jesu imojenu ijupe k`õ.^g

Jesu opyteporo ypy wemimo'earã rã k`õ remẽwarã

(Mateusi 4.18-22; Rukasi 5.1-11)

¹⁶Ãmẽ ãmõ 'ary pè Jesu wata iko pãranã reme rupi. Karireja eu pãranã rerã pè. A'e rupi wata iko remẽ, opyteporo ypy wemimo'earã rã k`õ. Kwaima'e k`õ m`õ wesa. Mõrijõ wesa, teke'yry revejẽ. A'e k`õ pira mo'auta omomo momo ereko mãe k`õ. A'e teke'yry pè Simão eu. Imõmirĩ pè Aãtere eu.

¹⁷Kee e'i Jesu ijupe k`õ ãmẽ:

^e 1.11 Jinõ. 22.2; Jĩg. 2.7; Mat. 12.18; Mak. 9.7   ^f 1.14 Mak. 6.17-20   ^g 1.15 Mat. 3.2

– Ja'e jēsi erupi! e'i. Poropyteporopa eremimo'earà kō rōmō tapeiko, e'i ijupe kō. Ajaire poromonookatà Janejare'e ayvu tapemome'u jane kō pè, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁸Ameve pira mo'auta oity tepe'yte oo Jesu rupi kupa. Awyje oo upi kupa.

¹⁹Ajaire a'e pe wyi oo jē Jesu. Āmō kō wesa mijē. Teke'yry wesa, imōmirī reve. A'e kō yarà pupe wapy upa. Pira mo'auta omokatu kupa upa. Tiaku eu teke'yry pè. Imōmirī pè Juwāo eu. Uu reve tui kupa. Semeneu eu tuu pè. [Āmō, tuu remīgwai kō ve ipyri kō tui.] ²⁰Ameve Jesu e'i Tiaku pè. Imōmirī pè ve e'i:

– Ja'e tuve erupi! e'i.

“Hoō” e'i kupa. Ameve ojisyry oo upi kupa. Awyje oo kupa. Tuu āmē opyta, wemīgwai kō reve. [A'evo Jesu opyteropo ypy wemimo'earà rā kō remē.]

Jesu omokatu ājāgai omo'āgai mā'ē remēwarà

(Rukasi 4.31-37)

²¹Āmē Jesu oo jē iko, wemimo'earà kō reve. [Kejō oo upi mē kō: Aātere. Simāo. Tiaku. Juwāo. Mokepejō oo upi kupa.] Oo ovāe Kapanāo taa kyty kupa. A'e pè opyta rāī kupa. Āmē jimoava 'arà mē Jesu oo Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā wry pè. A'e pè poromo'e ppy Jesu. ²²Āmē ijayvu rē ojapyaka mē kō wenu takatu ijayvu. Omoāgyo kō tesō enu. Kee e'i kupa:

– Haa! Āwī ywesō otekokuwaway Janejare'e ayvu rē poromo'e! Nāwīvoi tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mē kō poromo'e remē ipi! Jesu ywesō ijayvukasiay iwiy kō! e'i kupa.^h

²³Āmē jakatu a'e tetā wry pè kwaima'e mō uu oike. Ājāgaiwerà omo'āgai mā'ē tē a'e kwaima'e. A'e Jesu rē omā'ē remeive ājāgai wapuka pukai ijupe upa. Kee e'i wapuka pukai rōmō:

²⁴– Jesu, Nasare taa wānà! e'i. Manyvotà pō orerereko nejupa? e'i. Oremoma tē sipō nejo? e'i. Orokuwapa ava pō ene! Janejare'e Remimuurerà ivo katu teāmā mā'ē tē ene! e'i wapukai rōmō Jesu pè kupa.

²⁵Āmē Jesu ijayvukasi ijupe kō:

– Tapepu e'ā ikō ije nē, e'i. Py'ajē ikō pejisyry aā kwaima'e pupe wyi peo nē! e'i Jesu ijupe kō.

²⁶Ameve ājāgaiwerà omoapapyu tesō kwaima'e ity vvy pè tomānō mānō rāī tesō. Ameve eamamai oē oo iwiy ky'y.

²⁷Ojimonyi tesō jane kō omājā a'e rē. Āmē ojimogeta ee kupa. Kee e'i ojiupe kupa:

– Manyvo pō wereko imokatu? e'i kupa. Emā'ē! Ijayvukasiay wete Jesu. Oē ājāg kō 'arà kyty. “Eē” e'i remeive oē oo kupa, ijayvu rupive, e'i kupa. Nijamā'ēi apijarà rē ipi, e'i e'i ojimopirai rōmō iko kupa.

^h 1.22 Mat. 7.28-29

²⁸ ãmẽ a'evoa py'awarà mō Jesu rewarà omojenu jenu erokwa kupa, Karireja vvy rupi. [Ke'ĩ ke'ĩrōwã omojenu jenu kupa.]

Jesu omokatu Simão tija remẽwarà
(*Mateusi 8.14-15; Rukasi 4.38-39*)

²⁹ Aja paire Jesu ojisyry a'e tetã pupe wyi, Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã mè wyi oo. Wemimo'earà kō reve ojisyry oo. Tiaku reve. ãmõ, Juwãõ reve. Ameve Simão kō retã gyty oo oike kupa. ³⁰ A'e pè Simão tija ikaray sikaepo upa. Okea pè o'au upa. ãmẽ Jesu ovãe remẽ, a'evoa ojenu ijupe. ³¹ Ajawyi Jesu oo ikoty remẽ. Opopyy imopõã. Ameve py'awarà mō ikaray okwapa iwyi. Opoera katu ajaire. A'e ajaire Jesu kō rè oja'a. [Oo oposiko emi'õ rã rè to'u kupa ky'y.]

Jesu poromokatu iko remẽwarà
(*Mateusi 8.16-17; Rukasi 4.40-41*)

³² Ajaire pãtõma remẽ, a'e taa wãnà kō weru eru itekorã mõe kō Jesu pè tomokatu kō. ãjãgai kō ojimoemija ee mõe kō ve weru eru kupa. Pirujẽ weru eru kupa. ³³ Ojimoaty tesõ Simão retã rova pè kupa. ³⁴ ãmẽ Jesu omokatu kō, ijãvijõ kō jẽ. Iteetejẽ itekorã mõe kō omokatu Jesu. ãjãgai ojimoemija ee mõe kō omokatu teve. A'evõ remẽ Jesu nomomoregetaokari ãjãgai kō imono, a'e kō okuwa Janejare'e Ra'yry tẽ Jesu rewarà mõ.ⁱ

Jesu oporegeta Uu pè remẽwarà
(*Rukasi 4.42-44*)

³⁵ ãmẽ ji'iveay Jesu opõã õẽ Simão retã pupe wyi oo. Tekoe'ãma kyty oo. A'e pè oporegeta rã'ĩ Uu pè, Janejare'e pè. ³⁶ Oo remẽ, Simão kō oke jẽ upa. Ajaire omã'ẽ kupa remẽ, nomã'ẽi ee kupa. Ajawyi oo eka kupa. ³⁷ Ajaate wesa kupa ky'y. Kee e'i ijupe ãmẽ kupa:

– Pirujẽ jane kō nereka tite iko kupa, e'i kupa.

³⁸ ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Akuwa! e'i. Aã tena wãnà kō kōrijõ rōwã ajamã'ẽ amo'età Janejare'e ayvu e'ey rè. ãmõ ãmõ tena wãnà kō amo'e tevetà aiko, e'i. A'evõ rōmõ tẽ ajo ike! Ja'e jẽsi ajawyi ãmõ tena kō gyty age'e ky'y! e'i ijupe kō.

[“Hoõ” e'i oo upi ãmẽ kupa.] ³⁹ ãmẽ Jesu oo jẽ Karireja vvy rupi iko. A'e rupi poromo'e Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã kō wryy rupi ipi. ãjãgai kō omoẽ moẽ teve jane kō pupe wyi imono wayvukasia rupi ipi. A'evõ Jesu ekoi ipi.^j

ⁱ 1.34 Jesu nopotai ãjãg kō omomewarà kō rōmõ, nivõ kupa rewarà mõ.

^j 1.39 Mat. 4.23; 9.35

Jesu omokatu ipisísima mǎ'ê remēwarà
(*Mateusi 8.1-4; Rukasi 5.12-16*)

⁴⁰ ãmē ajaire kwaima'e mō ovāe Jesu pyri. Ipiśísima mǎ'ê a'e.^k A'e ojimoenāpa'ã Jesu rovake ojiporijauesaoka. Kee e'i Jesu pè:

– Jōvijã, akuwa emokatu kuwa nekasia rupi rejupa nepota remē, e'i Jesu pè.

⁴¹ ãmē aepo e'i remē Jesu oporijauesavay. Opojai ikoty ojipy ee. Kee e'i ijupe:

– Hoõ! Apota. Tanekatupa awi nepirã rupi, e'i ijupe.

⁴² Ameve okwapa ipisísima iwyi ky'y. Ikatupa ky'y. ⁴³⁻⁴⁴ A'evo paire kee e'i Jesu ijupe:

– Teremome'u e'ã rãĩ nemokatuawerã erokwa, e'i. Ekwa rãĩ Janejare'e pè oporegeta mǎ'ê gyty, tomã'ê nere, e'i. ãmō, nemokatuawerã repy eraa ime'ê teve ijupe, e'i. Ma'e, tãmō Moisesi remikusiwarerã rupi katu ikō neky'a'oa repy eme'ê ikō ãmē ijupe nē. A'e tē, “Niky'ai awi ky'y”, e'itã neupe, ãmō kō ve tokuwa, e'i Jesu ijupe.^l

⁴⁵ Aepo e'i epe Jesu ipisísima maekwerã pè. Ajamã'ê omome'u jē omokatuawerã. Ojisyry Jesu wyi remeve omome'u jē erokwa. Maipe oo remē omome'u me'u jē erokwa. Pirujē jane kō pè omome'u erokwa. Ajawyi aepo jaa wenu kupa remē ywesō itekorã mǎe kō oo oo Jesu kyty ojiporijauesaoka ijupe ky'y. A'evo remē manyvo ne'i'ãi tesō Jesu poromo'e ky'y. Ajawyi nojikuwai tē katu oo tena kō pè ky'y. Tena kō kupei rupi tē ekoi ipi. A'e pè poromo'e ipi. Ajamã'ê jane kō oo oo jē tesō esa ipi. Pirujē taa taa kō pe wyi oo esa kupa ipi.

Jesu omokatu etãmã nomãrãkuwai mǎ'ê remēwarà
(*Mateusi 9.1-8; Rukasi 5.17-26*)

2 ¹ ãmō 'ary pè Jesu ojivy oo Kapanão taa kyty. Ovāe iko remeve, ivāea ojenu jenu pirujē a'e taa wãnã kō pè okwa. ² Ajawyi jane kō mōa'ãrōwã uu uu Jesu retã gyty esa. Aty wasu kō ojimoaty ipyri. A'e kō oiike tetã wry pè remē, oporakapa 'ete tetã wry kupa. ãmō kō tē tesō ikatu pè tui upa. ãmē Jesu poromo'e Janejare'e ayvu rē upa.

³ A'evo ekoi remē kwaima'e kō mō ovāe, irōte rōmō. A'e kō ojimorypa mō omovy eru, Jesu tomokatu. Noatai mǎ'ê a'e, etãmã nomãrãkuwai mǎ'ê. ⁴ Weru ipe Jesu kyty kupa. Ajamã'ê aty wasu kō rewarã mō mǎ rupi noeroike'ãi Jesu pyri'ije'ê eraa kupa. Ajawyi okape 'aryvo werojiupi kupa. Okape 'arã omogwa kupa, Jesu 'aryvo katu. A'e kwarã rupi katu omowyjy imuu kupa. Ikea pupeve omowyjy imuu kupa, Jesu rovakeve.

⁵ ãmē Jesu a'evoa rē omã'ê remē e'i oupe:

^k 1.40 Ipojoy ai tē ipisísima ipi. Nokwapai 'ete iwyi mǎ'ê tē. ^l 1.43-44 Tek. 14.1-32

– Haa! Aã kō “aje” e'i eayvukasia pè mǎe kō tèt! e'i.

Ajaire etāmā nomārākuwai mǎě pè kee e'i:

– Ejimokasi ikenē, era'yry, e'i. Neaiwererà aityypyipaoka newyi ky'y, e'i ijupe.

⁶ Āmē jakatu kwaima'e kō mō a'e pè wapy omājā ee upa. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō. Ojimōarō Jesu rē aepe renu. Ajawyi kee e'i ojipy'amogeta kupa:

⁷– Janejare'e rōmō'ite oityypyipaoka kuwa janeaiwererà janewyi ipi, e'i kupa. Ajawyi nivoi aepe e'i Jesu remē, e'i tite kupa. Janejare'e werōarō tē āwī aepe jawo rōmō, e'i tite kupa.

⁸ Ameve Jesu okuwapa ijipy'amogeta ai kō ajamǎě. Ajawyi e'i ijupe kō:

– Aepe pejē sō! Pejipy'amogeta ai sō! ⁹ Emǎě. Mǎ a'e mǎě rē pō “aje ywete” pejē kuwa ije? e'i. “Aityypyipaoka neaiwererà newyi”, a'e mǎě rē kuwa pō “aje” pejē? “Epōā eata ekwa”, a'e mǎě rē kuwa pō “aje ywete” pejē kuwa? Mǎ rē pō “aje” pejē kuwa? e'i Jesu ijupe kō. ¹⁰ Aje ywete yva pe wyi tē ajo ajimojane ike pepytery pè aiko. Ajawyi eayvukasiay teāmā aiko. Age'e āā amokatutā eayvukasia rupi. Pemǎě ere remē, kee pejē kuwa: “Aje ywete janeaiwererà oityypyipaoka kuwa janewyi”, pejē kuwa ije, e'i Jesu ijupe kō.

Aepe e'i paire, e'i mijē Jesu noatai mǎě pè:

¹¹– Epōā ikō nekea rerojivy eraa neretā gyty nē, a'e ene, e'i ijupe.

¹² Ameve kwaima'e opōā wata katu ky'y. Okea omovy erojivy eraa wetā gyty. Aty wasu kō rovake a'evō wereko Jesu. Āmē pirujē omǎě ee mǎe kō ojimonyi tesō ee omājā. Janejare'e omoe'e ywete a'evōa rē omājā kupa. Kee e'i kupa:

– Nijamā'ēi 'eteay āwī rapijarà rē ipi mijā! e'i ojiupe kupa.

“Ejo erupi”, e'i Jesu Revi pè remēwarà

(Mateusi 9.9-13; Rukasi 5.27-32)

¹³ A'evō paire Jesu oo mijē [Karireja] pāranā reme kyty, [wemimo'e ppykwerà kō reve]. Āmē jane kō mōa'ārōwā oo Jesu resa a'e pè. A'e kō Jesu omō'e Janejare'e ayvu rē ereko āmē.

¹⁴ Āmē Jesu okwa iko remē, kwaima'e mō rē omǎě. Revi eu erà pè.^m Aupeu ra'yry tē a'e. Tekoua repy moatyarà rōmō ekoi.ⁿ Pee reme pè wapy oposiko upa. Āmē Jesu omǎě ee remē, kee e'i ijupe:

– Ejo erupi eremimo'earà rōmō! e'i ijupe.

Ameve opōā oo Jesu rupi. Awyje oo upi.

¹⁵ Aja paire Revi werā Jesu erojimiwa opyri, emimo'ekwerà kō reve. Ijaty jane kō ojimi'u ipyri upa, Revi retā wryy pè. Kejō. Revi vo tekoua

^m 2.14 Mateusi eu teve Revi pè. Emogeta Mat. 9.9   ⁿ 2.14 Karakuri opy jane kō wyi imoaty Romā pewarà jōvijā wasu pè ipi mǎě.

repy moatyarà kō. Pariseu kō āwī rapijarà kō pè “nivoi mǎe kō” e'i ipi. Āmō kō ve, Pariseu kō “nivoi mǎe kō āwī” e'i ijupe kō ve a'e pè tui. Mokopejō a'e pè ojimi'u kupa upa.

¹⁶ Āmē tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō mō a'evoa rē omā'ē. Pariseu kō tē a'e kō. Ajawyi kee e'i emimo'ekwerà kō pè kupa:

– Nivoi mǎe kō pyri tē tesō penōvijā ojimi'u upa. Āmō, tekoua repy moatyarà kō pyri teve tesō ojimi'u upa, e'i kupa upa.^o

¹⁷ Ajamā'ē Jesu wenupa aepo e'i mǎ'ē. Ajawyi e'i Pariseu kō pè:

– Emā'ē! Poropōanōgarà rē tē ajimosā'āgatà. Imārāne'āgwerà kō rōwā ojipōanōoka poropōanōgarà pè ipi. Itekorā mǎe kō tē ojipōanōoka ijupe ipi. Āwitō poropōanōgarà uu itekorā mǎe kō omokatu, āwīvo ve ije ajo pepōō mē, e'i Jesu. Nivoi mǎe kō rē tē ajo aposiko, tijāgyo waiwererà rē itypyypipaoka Janejare'e pè kupa ky'y. A'e rapijarà tē ije. Ajawyi, “Ivo tē aiko”, e'i tite oupe mǎe kō rē rōwā ajo. Nivoi mǎe kō rē tē ajo, e'i Jesu ijupe kō.

Nojimi'ui rupi Janejare'e pè oporegeta mǎ'ē rewarà

(Mateusi 9.14-15; Rukasi 5.33-35)

¹⁸ Āmō 'ary pè Juwāo poromōjāmōrī mǎ'ē remimo'earà kō nojimi'ui rā'ī tesō iko Janejare'e pè oporegeta kupa remē. Pariseu kō ve a'evō ekoi ipi.^p Āmē jane kō uu Jesu kyty javo. Kee e'i ijupe kupa:

– Emā'ē! Juwāo remimo'earà kō a'evō ekoi ipi! Nojimi'ui rā'ī tesō iko kupa ipi. Pariseu kō remimo'ekwerà kō ve a'evō ekoi ipi, e'i kupa. Manyvōre pō neremimo'earà kō na'evōi ekoi? e'i Jesu pè kupa.

¹⁹ Aepo e'i mǎe kō pè Jesu e'i:

– Erekwatà mǎ'ē rē tē ajimosā'āgatà pemotekokuwaa rōmō. Āwitō erekwatà mǎ'ē mō omenatà remē, ojimorypa kō okwai rā'ī imuu tojimi'u eeve kupa. Oryvay ojeeve āmē kupa. Ikatu kuwa pōkō nojimi'ui erekwatà 'arà mē kupa, erekwatà mǎ'ē eeve kō jē ekoi remē? Nii! Nikatu'āi kuwa! Tojimi'u jē kupa! Taory jē kupa, e'i. ²⁰ Omena paire erekwapa mǎ'ē ojisyrytā oo iwyi kō. Āmē tē ijimorypa kō opoi rā'ī kuwa ja'umā'ē wyi ky'y, wāgyo rōmō. [Āwīvo tary ve eremimo'ekwerà kō. Ajisyrypa iwyi kō paire tē ijāgyotà kupa ky'y. Āmē tē nojimi'u'āi rā'ī kupa ky'y,] e'i Jesu ijupe kō.

Jesu rupi tekoua ipyau mǎ'ē rewarà

(Mateusi 9.16-17; Rukasi 5.36-39)

²¹ E'i jē Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– Kamisa jukwerà rē tē poromosā'āgatà ky'y. Kamisa jukwerà okekeipa remē, nijamokarapeta'āi kamisa pyau pēgwerà ijukwerà reve ipi. A'evō

^o **2.16** Kee jaa tē e'i kupa: “Aje mira katu tē sō Jesu remē, nojimi'u'āi kuwa nivoi mǎe kō reve mijā”, jaa tē aepo e'i kupa. **p 2.18** Ekoā kō tē a'evō ekoi kupa ipi.

remē ywesō okekeipa jē kuwa jakusu remē. [Āwīvo ve erekoa rupi peiko remē, penāmōi kō rekoa rupi napeiko'ai kuwa ky'y, nojis'uui rewarā mō, e'i.]

²² Aepo jaa pè kee e'i jē Jesu:

– Āmō, ava jē rōwā uvary pyaukwerà oinō ena jukwerà pupe ipi, e'i.^q A'e pupe sō oinō tite remē, okekeipa 'ejētà tē ena ovu remē. Osururupatà uvary o'a āmē. Ajawyi uvary pyaukwerà ena pyaukwerà pupe tē jainō ipi, e'i. Āmē tē nimanyvoi ovu remē. Nokekei'ai ena āmē, e'i. [Ena jukwerà vo 'ejē tāmō kō rekoawerà. Eayvu pyaukwerà tē ena pyau mā'ē vo 'ejē ky'y. A'e rupi peiko kuwa, e'i Jesu.]

“Jimoava 'arà Jarà tē ije,” e'i Jesu mā'ē

(Mateusi 12.1-8; Rukasi 6.1-5)

²³ Āmē jimoava 'arà mē, Jesu oo koo pyryvo okwa, wemimo'ekwerà kō reve. Aresity koo pupe tui upa. Āmē okwa iko kupa remē, aresi mō opo'o iwa kupa. ²⁴ Āmē Pariseu kō mō a'evoa rē omā'ē. Ajawyi kee e'i Jesu pē kupa:

– Neremimo'ekwerà kō nivoi ekoi kupa. Noerovijai tāmō Moisesi remikusiwarerà kupa, jimoava 'arà rewarà, “*Tapeposiko e'ā jimoava 'arà mē!*” e'i itōkō. Aekwerà noerovijai kupa, e'i kupa.^r

²⁵ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– [Jane kō ojavu mā'ē ywesō pemoa'u katu ipi! e'i ijupe kō. Poroporijauesaa rē ywesō kuwasi peja'a mijā! Na'evoi ajamā'ē pejē peiko.] Pekuwa ipe tāmō Tavi manyvo wereko karamoe remē, ijamyay wete remē! Isota kō ve ijamyay remē. ²⁶ Kōitokō Janejare'e moe'ea retā wryy pē oike tāmō Tavi meju pyy iwa. Janejare'e pē temime'ēgwerà tē tesō o'u, osota kō reve. Omosāi iwa kupa. Janejare'e pē oporegeta māe kō remi'ō tē a'e mijā. Apiata eu erà pē mā'ē Janejare'e pē oporegeta māe kō rōvijā wasu rōmō ekoi remē, a'evō wereko tāmō Tavi. [“Nivoi” ne'i ajamā'ē Janejare'e tāmō Tavi pē a'evō ekoi remē.] Aje si pōkō napekuwai aepo jaa kō? e'i Jesu Pariseu kō pē.^s

²⁷ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Jane kō pewartā mō Janejare'e omoy jimoava 'arà. Nomowasui jimoava 'arà jane kō pē ipi, e'i. ²⁸ Ajikuwapa yva pe wyi ajo ajimojane mā'ē rōmō. Ije ywesō jimoava 'arà wyi. Jimoava 'arà Jarà tē ije, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu omokatu ipo japu'a mā'ē remēwarà

(Mateusi 12.9-14; Rukasi 6.6-11)

3 ¹ Āmē āmō 'ary pē, Jesu oo Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā mō pē oike, jimoava 'arà mē. Āmē kwaima'e mō ipo japu'a mā'ē a'e pē tui. ² Āmē

^q 2.22 Teima pিরerà sikāgwerà pupe oinō kupa ipi. ^r 2.24 Kee jaa tē e'i kupa: “Aepo ayvu werovija sō kupa remē, aresi nopo'o'ai kuwa iwa jimoava 'arà mē kupa mijā”, e'i tite kupa. “Janejare'e naoryi omā'ē ee kō ky'y”, jaa tē aepo e'i kupa. ^s 2.26 1Sa. 21.1-6

ãmō kō ve a'e pè tui upa, Pariseu kō mō. [A'e kō opota teãmā nivoi mǎ'ē omo'y Jesu rē ipi.] Ajawyi omǎ'ē jē ee kupa upa. Kee e'i ojimogeta kupa:

– Omokatutà pō wāi ipo japu'a mǎ'ē age'e jimoava 'arà mē? e'i kupa.

A'evō remē, nivoi mǎ'ē simo'ytà ee ãmē, e'i ojimogeta kupa.

³ ãmē omǎ'ē kupa upa remē, Jesu kee e'i ipo japu'a mǎ'ē pè:

– Epō'ã ejo epyri ovake kō, e'i.

⁴ Ajaire Jesu e'i jane kō pè, atyry kō pè:

– Manyvo pōkō nimanyvoi jaiko jimoava 'arà mē ipi? I'ete pō jane kō japātavō ipi jimoava 'arà mē? I'ete pō imarama mǎ'ē jamokatuoka tomãno e'ã? Manyvo pejë pō aepo renu? e'i Jesu ijupe kō.

Nipui kupa ãmē. Manyvo ne'i kupa, Jesu otekokuwavay rewarà mō.

⁵ ãmē Jesu omǎ'ē ee kō erokwa. Ojipopirai ee kō, noporoporijauesai kupa rewarà mō. Ijãgyoay ee kō omãjã. Ameve kee e'i ipo japu'a mǎ'ē pè:

– Ejipomomoi! e'i.

A'evō wereko ãmē. Ameve py'awarà mō ikatupa.

⁶ Ameve Pariseu kō ojisyry iwyi oo. Oo ojimoaty ojimogeta ai ee kupa, ãmō kō reve, kovenatu Eroti remigwai kō reve.

– Manyvotà pō sirekotà Jesu ijukaoka? e'i e'i ojiupe kupa.

Jesu poromokatu jē remēwarà

⁷⁻⁸ ãmē ajaire Jesu ojisyry mijē oo, Karireja pãranã gyty. Emimo'earà kō ve oo upi. ãmē aty wasu kō ve oo mijē akypy rupi, Karireja yvy wãnà kō.

– Jesu poromokatu ipi! e'i kupa. ãjãg kō omoē imono wayvukasia rupi ipi! e'i kupa.

Ajawyi aepo wenu kupa paire, ãmō kō ve oo Jesu resa ipi. Kejō oo kupa. Juteja yvy wãnà kō. Jerusarē taa wãnà kō. Itumeja yvy wãnà kō. Yy Jotão ovae pewarà kō. Tiru taa wãnà kō. Sitō taa wãnà kō. Mokopejë taa wãnà kō oo Jesu resa. Aty wasu oo ipyri'ije'ē ãmē.

⁹ Ajawyi Jesu e'i wemimo'ekwerà kō pè:

– Yarà eeru ike, taapy ipupe [poromo'e ajupa remē], aty wasu kō ojimokyrytyty wete ere rewarà mō, e'i ijupe kō.

“Hoō” e'i kupa. Weru ãmē Jesu kyty yarà ãmē kupa.

¹⁰ Ji'ite Jesu mōa'ãrōwã jane kō omokatupa. Ajawyi mōa'ãrōwã itekorã mǎe kō uu uu ipyri ky'y. Uu poromoãjã Jesu rē ojipy kupa.^t ¹¹ ãjãg ojimoemija ee mǎe kō ve uu ijupe ojiporijauesaoka. A'e kō ojimoenãpã ovake wapuka pukai kupa.

– Janejare'e Ra'yry tē ene! e'i wapukai rōmō kupa.

ãjãgaiwerà kō a'evō wereko kō aepo te'i kupa. ¹² Ajamã'ē Jesu ijayvukasi ãjãg kō pè tipu e'ã kupa. Nojimome'uokari ijupe kō, nivoi ekoi kupa rewarà mō.

^t 3.10 Mak. 4.1; Ruk. 5.1-3

Jesu opyteporo wemimo'ekwerà kō remēwarà
(*Mateusi 10.1-4; Rukasi 6.12-16*)

¹³Ajaire Jesu ojisyry oo aty wasu wyi. Yvytyry rè ojiupi. A'e apyte 'aryvo opyta rā'ī. A'e pe wyi kwaima'e kō mō omuu okoty, wemipyteporo kō rōmō. ¹⁴12 rōmō opyteporo opyri toiko rā'ī wemimo'ekwerà kō rōmō. A'e kō kāramō omonotà Janejare'e ayvu e'eay mojenuarà kō rōmō. ¹⁵Omokasi kō teve, āwisō ājāgai kō tomoē ojimoemija ee mǎe kō wyi ijayvu rupi. ¹⁶Kejō 12 rōmō Jesu remipyteporo kō: Simão. Peturu e'i Jesu Simão pè ajamǎ'ē. Omotee erà. ¹⁷Āmō, Tiaku, imōmirī reve, Juwāo eu mǎ'ē. Semeneu ra'yry kō tē a'e kō. A'e kō pè Jesu “ojimopirai mǎe kō” e'i. ¹⁸Āmō, Aātere. Āmō, Piripi. Āmō, Patoromeu. Āmō, Mateusi. Āmō, Tome. Āmō, Tiaku, Aupeu ra'yry. [Mōrijō Tiaku eu ijupe mǎe kō āmē.] Āmō, Tateu. Āmō, Simão eu teve mǎ'ē. A'e koiwerà “Juteu kō yvy rè okāte'ā mǎ'ē” eu ijupe. ¹⁹Āmō, Jutasi Sikarioti. A'e kāramō ome'ētà Jesu jōvijā kō po pè karakuri repy rōmō. Mokocejō Jesu opyteporo wemimo'ekwerà kō rōmō toiko kupa.

Jesu oporegeta ājāgai rōvijā rè remēwarà
(*Mateusi 12.22-32; Rukasi 11.14-23; 12.10*)

²⁰⁻²¹Ajaire Jesu ojivy oo wena kyty, [wemimo'ekwerà kō reve]. Āmē aty wasu ojimoaty mijē ikoty oo. Ajawyi manyvo ne'i'āi ojimiwa rōmō kupa ipi, aty wasu kō rewarà mō. Ajawyi kee e'i aty wasu kō mō Jesu pewartà mō:

– Eawyry mǎ'ē tē Jesu! e'i tite kupa.

Āmē aepo jaa ojenu iyy pè. Āmō, imōmirī kō pè ojenu. Ajawyi ootà ipijarà mō kupa.

²²Āmē jakatu tāmō Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kō mō uu, Jerusarē taa kyty wyi. A'e kō kee e'i tite Jesu pewartà mō:

– Janejare'e kasia rupi rōwā ājāg kō omoēoka imoisyry ipi. Peusepu kasia rupi tē omoēoka!^u e'i tite kupa.

²³Āmē Jesu okuwapa ijayvu ai kō ajamǎ'ē. Ajawyi aty wasu omuu okoty imo'e kō poromosā'āgaa rupi. Kee e'i ijupe kō:

– Satanasi nomomoioka'āi kuwa wemīgwai kō jane kō wyi imoisyry kō ipi, e'i. [Omoisyry sō remē, nikasi'āi kuwa āmē, e'i.] ²⁴Tōvijā rè tē amosā'āgatà ājāgai rōvijā tapekuwa sa'u. Tōvijā remīgwai kō mō ojimoāpā sō oōvijā rè remē, ikasi jē kuwa pō tōvijā? Ānī! Nikasi'āi kuwa āmē! Manyvo ne'i'āi kuwa ojimokasi ovote k'y. ²⁵A'evo ve tetārā kō, jopyriwarà kō. Ijayvu ai sō ojeeve kupa remē, nojimoena'āi kuwa ojipyry

^u 3.22 Peusepu eu ājāgai rōvijā rerà pè. Āmō erà pè Satanasi eu teve. Mōrijō erà kō. Mat. 9.34; 10.25

kupa ky'y, e'i. Āmōgwerà ojisyry kōrijō kuwa oo. A'evo ojimosāsāi kuwa ojiwyi āmē kupa. A'evo remē tōvijā nikasi'āi etārā rōmō ky'y, e'i. ²⁶ Āwīvo 'ejē ājāgai rōvijā Satanasi, wemīgwai ājāg kō reve. Opō'ā pō'ā tē sō ojee kupa remē, manyvo ne'i'āi kuwa Satanasi ojimokasi rōmō iko āmē mijā. Opa kuwa ikasia iwyi mijā, e'i ijupe kō.

²⁷ E'i jē Jesu:

– Āmō mijē manyvo tekoua amome'utà tapekuwa, e'i. Imona mā'ē mō oike sō mirā ikasi mā'ē retā wryy pè omona rōmō remē, nimona te'ite'āi kuwa. Kee remē tē imona kuwa. Opyytā rā'i kuwa ijarā ipokwa. Āmē tē kuwa manyvo noereko'āi ijarā! Āmē tē kuwa imoma'e weraapa kuwa āmē, e'i Jesu.

[Aepo e'i Jesu ijupe kō remē, “Ije ywesō ekasiay ājāgai rōvijā wyi”, jaa tē aepo e'i.]

²⁸ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Aje ywete kee a'e pejē. Janejare'e “awyjepa” e'itā jane kō aiwererā pè ky'y! Iteetejē joaiwererā mā'ē pè “awyjepa” e'itā. Janejare'e rē oporegeta ai remē tesō “awyjepa” e'i jē kuwa. ²⁹ Ajamā'ē ava mō “ājāgai” e'i tite sō Janejare'e 'Āg pè remē, aepo rewarā mō “awyjepa” ne'i'āi Janejare'e aepo e'i mā'ē pewartā mō ipi. Omo'y jētā aepo ee. Poromoe'yi 'arā mē omo'y jētā aepo ee. Aekwerā repykarā mō omomorijautā āmē ky'y, e'i.

³⁰ Jane kō mō, “Ājāgaiwerā kō ojimoemija Jesu rē”, e'i tite kupa rewarā mō Jesu aepo e'i wayvukasi rōmō.

Jesu y uu imōmirī kō reve esa remēwarā

(Mateusi 12.46-50; Rukasi 8.19-21)

³¹ Jesu poromo'e jē tetā mō wryy pè upa remē, āmē Jesu y uu. Imōmirī kō reve uu.^v Tetā ppy pè tē uu kupa. A'e pe wyi iyy “Jesu totuu” e'i imuu.

³² Āmē aty wasu kō Jesu pyri wapy upa, tetā wryy pè. Āmē ava mō e'i Jesu pè:

– Ney uu neresa, nemōmirī kō reve. Tetā ppy pè uu nerārō kupa upa, e'i ijupe.

³³ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Aje ey uu. Āmō, emōmirī kō uu. Ajamā'ē kee a'e pejē tapejipy'amogeta. Ava sipō ey rōmō ekoi? Ava sipō emōmirī kō rōmō ekoi? e'i.

³⁴ Pirujē ipyri wapy okwa māe kō rē omā'ē erokwa. Kee e'i ijupe kō:

– Pejē teve eretārā kō vo 'ejē peiko. Emā'ē. Aā ey kō vo teve. Āmō, emōmirī kō vo teve, e'i Jesu. ³⁵ Janejare'e yvapewartā remimota rupi ekoi māe kō pirujē eretārā kō vo teve ekoi. Ajawyi “emōmirī kō” a'e pejē. Āmō, “ekōjā kō” a'e pejē. Āmō, “ey kō” a'e. Aepo a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.”

^v 3.31 Juse ra'yry kō pewartā mō aepo e'i kupa. ^w 3.35 Kee jaa tē aepo e'i mā'ē: “Āwitō ey āmō emōmirī kō aau ipi, āwīvo ve aau Janejare'e koty rewarā kō”, jaa tē aepo e'i mā'ē.

Temitã rä'äigwerà rè tè Jesu poromosã'äga remëwarà
(*Mateusi 13.1-9; Rukasi 8.4-8*)

4 ¹Ämë ajaire Jesu poromo'e mijë, Karireja pãranã reme pè tè ky'y. Ämë aty wasu kō ojimoaty wete mijë ipyri. Ajawyi yarà pè oo opo wapy mijë. A'e pe wyi poromo'età. Ajawyi yarà kuip'e sa'u tui, pãranã pè. Ämë aty wasu opõ'ã yy reme pè okwa ojapyaka.^x ²Jesu poromo'e remë, moma'e rè tè poromosã'äga mã'ë rupi tè poromo'e ipi. A'e rupi iteetejë manyvo tekoua omome'utà ijupe kō toenu kupa. Kee e'i ijupe kō:

³– Pejapyaka ikō eayvu rè nê! [Jane kō Janejare'e ayvu wenu remë, ämögwerà oryvay enu. Ämögwerà naoryi enu. Äwitō temitã ory, äwivo ekoi kupa. Manyvo tekoua amome'utà pejë tapekuwa sa'u.] Ava mō oo ojimitã. Moma'eyva rä'äigwerà omopepei okoo rupi erokwa. ⁴Ämë omopepei remë, ämögwerà pee reme rupi okui. A'e wyra kō o'upa. Ajawyi noëi. Opaä körjijō tè. ⁵Ämögwerà takuru ppy rupi okui. Yvy kejavöigà a'e pè. Ämë a'e kuise'ë jë oë. Ory maevo sō tite oë, ta'yrygà vvy a'e pè rewarà mō. ⁶Ajamã'ë ojipy a'ugà vvy rè apokwerà. Ajawyi ajaire kwaray aku remë, osinima omänō. ⁷Ämë ämögwerà joō pytery pè okui. A'e oë ipegà mijã. Ajamã'ë joō nomoryokai wyi naoryi. Ajawyi n'iai. ⁸Ämë ämögwerà vvy e'e pè tè okui ky'y. A'e sösi ory katu o'a mō ky'y. I'a katu jome, e'i Jesu poromo'e upa.

⁹E'i jë Jesu:

– Peenu ikō eayvu nê rönō, e'i Jesu jane kō pè.

Jesu poromosã'äga mã'ë rupi poromo'e remëwarà
(*Mateusi 13.10-17; Rukasi 8.9-10*)

¹⁰Ämë ajaire aty wasu kō ojivy oo kupa remë, emimo'ekwerà kō uu ikoty, 12 römō mãe kō. Ämō, opyta maekwerà kō ve 12 mãe kō reve uu ikoty. Kee e'i Jesu pè kupa:

– Manyvo jaa pō neayvukwerà, moma'e rè tè poromosã'äga mã'ë? e'i kupa. Oremotekokuwa si rejupa! e'i kupa.

¹¹Ämë Jesu e'i:

– Pejë pekuwapa manyvo Janejare'e poroerekotà, Jövijã wasu römō ojikuwa remë. Janejare'e ayvu rupi tè aepe a'e. Pirujë pè rōwã aepe a'e ajamã'ë. Ajawyi moma'e rè tè amosã'äga imo'e kō ipi, e'i. ¹²Ajawyi ekasia rè omã'ë ipe kupa. Eayvu rè ojapyaka ipe teve kupa. Ajamã'ë nojimotekokuwai ee kupa. Wenu katu sō eayvu kupa remë, otekokuwavay kuwa kupa. Ojirova kuwa Janejare'e kytyre kupa. Ämë tè kuwa Janejare'e oityppyypaoka kuwa ijaiwererà kō iwiyi kō mijã, e'i ijupe kō^y

Manyvo temitã rä'äigwerà rewarà jaa tè
(*Mateusi 13.18-23; Rukasi 8.11-15*)

¹³Kee e'i Jesu temitã rä'äigwerà rewarà pè, wemimo'ekwerà kō pè:

^x 4.1 Ruk. 5.1-3   ^y 4.12 Isa. 6.9-10

– Haa! Napekuwai sipō manyvo jaa tē aepo amome'u peupe maekwerà? e'i. Āmō tē mijē amome'u sō pejē remē, napeenu'āive kuwa. Kee jaa tē aepo a'e. ¹⁴ Janejare'e ayvu ojenu jane kō pē remē, moma'eyva rā'āigwerà ojitā mā'ē vo 'ejē jopy'a pupe, e'i ijupe kō. ¹⁵ Jane mō Janejare'e ayvu wenu ipe sō remē, notekokuwai ee. Ajaire ājāgai rōvijā Satanasi iporegetakwerà omokājā ipy'a pupe wyi. Āwitō wyra kō temitā rā'āigwerà pee rupi o'a mā'ē o'upa imokājā, āwīvo 'ejē ekoi. Ajawyi earaipa weminuwerà wyi, Janejare'e ayvu wyi. Opa ipy'a pupe wyi, e'i.

¹⁶⁻¹⁷– Āmē āmōgwerà aje ipe sō Janejare'e ayvu wenu ipe sō remē, ory rā'ite ee. “Haa! Janejare'e ayvu rupi aikotā!” e'i rā'ite. Ajamāē nojimokasi ijayvu renu. Āwitō temitā rā'āigwerà takuru ypy rupi o'a ejōi remē nikasi, naapoi rewarà mō. A'evo 'ejē nikasi Janejare'e ayvu rē ojipy mā'ē. Ajawyi ajaire ojimomorijau Janejare'e ayvu rewarà mō remē, kuise'ē opoitā iwyi, e'i.

¹⁸⁻¹⁹– Āmōgwerà wenu ipe Janejare'e ayvu remē, noja'ari ee. Wekokwerà ikewarà rēgà oja'a. Āmō, karakuri moatya rēgà oja'a. Āmō, wemimotarà kō rēgà oja'a. Ajawyi nojipy'amogetai Janejare'e ayvu rē. Noja'a'āi ee. Āwitō joō wyi naoryi temitā rā'āigwerà ejōi epe remē, āwīvo ve oja'a ee māe kō apy'a oporakapa ipy'a. Ajawyi Janejare'e ayvu rē noja'ai ywe'e tite, e'i.

²⁰– Āmōgwerà vvy e'e pē o'a mā'ē vo 'ejē. A'e sōsi ory katu Janejare'e ayvu renu. Opy'a pupe tē ijayvukwerà wereko karuaru ereko, wāi ajaire toerovija katu ereko. Oja'a karuaru weminuwerà rē iko. Naearai'āi iwyi. Nopoi'āi teve iwyi. Upi katu ekoitā aja paire, e'i Jesu imogeta kō.

Poroyape mā'ē rē tē Jesu poromosā'āga remēwarà
(*Rukasi 8.16-18*)

²¹ E'i jē Jesu ijupe kō:

– [Janejare'e omojikuwaokapa peupe mā'ē tapemojenu āmō kō pē erokwa. “Tokuwa e'ā kupa”, tapejē tite e'ā.] Poroyape mā'ē rē tē amosā'āgatā Janejare'e ayvu tapekuwa sa'u. Poroyape mā'ē jamoeny remē, ikatu kuwa pō moma'e wryy pē jainō tojisa e'ā? Nii! Nivo'āi āmē. Kujau pē tē katu jainō tojisa katu, pirujē toyape katu. A'evo 'ejē tapereko Janejare'e ayvu.^z ²² Āwitō poroyape mā'ē oyape katu janeupe, āwīvo ve Janejare'e penemikuwa e'ā omojikuwa katutā wayvukwerà rupi pejē ipi. Pirujē omojikuwaokatā pejē ipi.^a ²³ Pejipy'amogeta ikō eayvu rē nē, pepota pejimotekokuwavay remē, e'i ijupe kō.

²⁴– Tapeewe katu peneminuwerà rē pejimotekokuwa, Janejare'e ayvu rē. Āmē ywesō petekokuwavaytā ee āmē. Napeeweri ee remē,

^z 4.21 Mat. 5.15; Ruk. 11.33   ^a 4.22 Mat. 10.26; Ruk. 12.2

napetekokuwa'ai ãmẽ ee.^b ²⁵Napejapyaka ywe'ei tite aepo a'e mãẽ r`ẽ remẽ, peenu mãẽ wyi penearaipat`ã ãmẽ. Ajawyi peenu ikõ eayvu nẽ r`õnõ, a'e pejẽ. Upi katu ikõ peiko nẽ. ãmẽ ywesõ Janejare'e pemotekokuwavayt`ã penereko, e'i Jesu imogeta kõ.^c

Moma'e r`ã'ãigwer`ã ejõĩ mã'ẽ r`ẽ t`ẽ poromos`ã'ãga mij`ẽ rem`ewar`ã

²⁶Jesu e'i j`ẽ ijupe kõ:

– Manyvo tekoua amome'u tar`ã mij`ẽ pemotekokuwaa r`õmõ, tapekuwa manyvo Janejare'e jane kõ Rõvij`ã wasu r`õmõ ojikuwaoka remẽ, e'i. Ava mõ omo`eoka pyy Janejare'e o'ar`ã kyty remẽ, a'evoa nojimoikat'u`ãĩ ve ãmõ kõ p`ẽ ipi. Ajaire t`ẽ ojikuwat`ã Janejare'e rem`igwai r`õmõ. ãwitõ moma'e r`ã'ãigwer`ã jaõt`ã remẽ, nijam`ã'ẽive ee ejõĩ sikaepo vvy kwar`ã pupe remẽ ipi. ²⁷Pya jake remẽ t`ẽ sikaepo ejõĩ. Aryvo japosiko jaiko remẽ teve ejõĩ sikaepo. Nijam`ã'ẽĩ ajam`ã'ẽ ejõia r`ẽ. Nijakuwai manyvo e'i p`õ o`ẽma mã'ẽ. ²⁸Ovote a'evõ ekoi. Ajaire o`ẽmokopa ky'y. Ajaire ojimovijapa. Ajaire ipotypa. Ajaire i'apa. Ajaire ipopa. <sup>29</sup>ãmẽ si japo'o ky'y, ot`ãrõma remẽ. A'evõ 'ej`ẽ jane kõ ekoi. Janejare'e ojimojõvij`ã pyy jane kõ r`ẽ remẽ, nom`ã'eytyi r`ã'ĩ ee. Ajam`ã'ẽ ajaire ojikuwat`ã. Janejare'e ayvu rupi ekoi remẽ t`ẽ katu ojikuwat`ã. "Aje Janejare'e rem`igwai t`ẽ ãw`ĩ", eut`ã ky'y, e'i Jesu imogeta kõ.^d

Yvyra'akwer`ã r`ã'ãigwer`ã r`ẽ t`ẽ Jesu poromos`ã'ãga rem`ewar`ã

(Mateusi 13.31-32; Rukasi 13.18-19)

³⁰ãmẽ Jesu e'i j`ẽ:

– ãmõ t`ẽ mij`ẽ amome'ut`ã peupe tapekuwa manyvot`ã Janejare'e jane kõ r`õvij`ã r`õmõ ojikuwaoka remẽ. [Age'e pe'ĩpe'ĩ jane kõ omo`eoka Janejare'e o'ar`ã kyty ereko. Ajam`ã'ẽ k`ãramõ jane kõ m`õa'ãr`õw`ã a'evot`ã ekoi ky'y.] <sup>31-32</sup>ãwitõ vyvra ojimovija `ã'ãigwer`ã wyi, ãw`ivõ 'ej`ẽ ekoit`ã kupa. Yvyra r`ã'ãigwer`ã ojit`ã remẽ, kejavõig`ã teipe. Ajaire ojit`ã maire, o`ẽ. Ajaire isakykyru tesõ ojimovija. Ajaire ojimovijapa. ãk`ãma ky'y. Ajaate ãk`ã mevõ tesõ ky'y. ãmẽ a'e r`ãk`ã r`ẽ wyra kõ ojiowaitynõ ky'y, i'ãgwer`ã wryy p`ẽ ky'y. A'evõ 'ej`ẽ jane kõ omojõvij`ã Janejare'e o'ar`ã kyty remẽ, e'i.^e

Moma'e rupi t`ẽ poromos`ã'ãga poromo'e rem`ewar`ã

(Mateusi 13.34-35)

³³⁻³⁴ãw`ivõ Jesu poromo'e ipi, aty wasu kõ omo'e ipi remẽ. Manyvo tekoua omojenu ijupe kõ ipi. Oter`ẽ j`ẽ r`õw`ã poromo'e ipi. Moma'e r`ẽ t`ẽ k`õrij`õ t`ẽ poromos`ã'ãga ipi.

^b 4.24 Mat. 7.2; Ruk. 6.38   ^c 4.25 Mat. 13.12; 25.29; Ruk. 19.26   ^d 4.29 J.Jim. 14.15

^e 4.31-32 Kee jaa t`ẽ aepo e'i mã'ẽ. Jane kõ pe'ĩpe'ĩ pyy omojõvij`ã Janejare'e o'ar`ã kyty. Ajaire ijaty sa'u. Ajaate m`õa'ãr`õw`ã jane kõ omojõvij`ãt`ã o'ar`ã kyty ky'y, jaa t`ẽ aepo e'i mã'ẽ.

– A'evo 'evo Janejare'e ojimojövijã remẽ jane'arà kyty remẽ, e'i imo'e kô ipi.

Notekokuwai kupa wyi ãwĩvo mewe tẽ omo'e ypy kô ipi. Wenutã kupa mã'ẽ rẽ kôrijõ tẽ omo'e kô ipi. Ajamã'ẽ wemimo'ekwerà kô reve rômõ'ite ekoï remẽ, pirujẽ omome'u katu ijupe kô ipi, oterẽ jẽ.

Jesu vvytu ai omomi remẽwarà
(*Mateusi 8.23-27; Rukasi 8.22-25*)

35 ãmẽ karumẽ Jesu e'i wemimo'ekwerà kô pè:

– Ja'yasa jajipota jaa pãranã ovae kyty! e'i ijupe kô.^f

36 ãmẽ ojisyry oo aty wasu kô pytery pe wyi kupa. Opo yarà pupe oo kupa, Jesu pyri. ãmẽ ãmõ kô ve oo ve upi kô, oyarà rupi.

37 ãmẽ yy mytery pè oo iko kupa remẽ, py'awarà mõ vvytu ai wasu ovãe ijupe kô. Omopipo pipo tesõ yy. Ajawyi yy ojeẽ jeẽ tesõ yarà pupe ky'y. Ojipyty taray yarà upa.

38 ãmẽ Jesu oke upa, yarà ropyta pè. Ipyu mã'ẽ 'aryvo ojeãkãinõ oke upa.

Ajawyi emimo'ekwerà kô oo imõtã.

– Oremo'earã, emã'ẽ! Japatã maevo yy pupe! Nimanyvoi põ neupe japatã yy pè remẽ? e'i kupa.

39 ãmẽ Jesu opõ'ã wayvukasi rômõ vvytu ai pè. ãmõ, yy opipo pipo mã'ẽ pè teve ijayvukasi.

– Epi! e'i.

Ameve opi vvytu. Yy rova'arã ojimovoropa katu teve ijayvukasia rupi ky'y.

40 ãmẽ Jesu e'i wemimo'ekwerà kô pè:

– Pkyje rōwã ipõ! e'i. “Aje” napejẽive sipõ eayvukasia pè? e'i ijupe kô.

41 Ojimonyi wete jẽ emimo'ekwerà kô a'evoa rẽ omãjã. Ajawyi e'i ojiupe kupa:

– Haa! Ava sipõ awi janerövijã, ãwĩvo tesõ tijayvukasiay wete? Emã'ẽ. “Epi!” e'i vvytu ai pè remeve opi! Yy a'evo ve. Omomi wayvukasia rupi! [ãwõtõ janeremĩgwai mõ janererovija, “teene” eu ijupe remẽ, ãwĩvo vvytu ai janerövijã pè, e'i kupa.]

Jesu ãjãgaiwerà omomorijau mã'ẽ omokatu remẽwarà
(*Mateusi 8.28-34; Rukasi 8.26-39*)

5 ¹ Vvytu ai paire Jesu oo jẽ pãranã ovae kyty kupa, wemimo'ekwerà kô reve. [Juteu rōwã mãe kô rena tẽ a'e.] Gerasa eu a'e vvy pè. ² A'e pè ovãema kupa remẽ, Jesu oẽ oo yarà pe wyi, wemimo'ekwerà kô reve. Oo iko kupa remẽ, kwaima'e mõ uu õvaisĩ. ãjãgaiwerà omomorijau mã'ẽ

^f 4.35 Kwaray ãma kytyre.

a'e. 3-4 Tyvy rena kyty wyi uu. Ipojoy ai mǎ'ê tē a'e kwaima'e. Ikasiay wete iko. Ajawyi etārā kō opokwa ipe tatui upa ipi mijā. Jipokwa ātā mǎ'ê pupe tē tesō opokwa epe kupa ipi mijā. Opykwa ipe ve kupa ipi mijā. Omono jē ipi ajamǎ'ê, ājāgaiwerà kasiay rupi. Ajawyi manyvo noereko'ai etārā kō ipi. 5 I'āgai teve ipi. Pya rupi tyvy rena rupi opō'ā ojivy jivy ipi. Aryvo rupi ve a'êvo ekoi. Eamamai teve ipō iko ipi. Ojikārāima e'e teipe teve takuru rē ipi. Katu rupi tē ekoi ipi.

6 Āmē a'e omǎ'ê Jesu rē, a'e pē ovāe remē. Kuipe'e wyive omǎ'ê ee. Āmē oja oo Jesu kyty. Eawryy ojimomo Jesu rovake ojimoenāpā'ā. 7-8 Āmē Jesu e'i ājāgaiwerà pē, kwaima'e omomorijau mǎ'ê pē:

– Ājāgaiwerà, ejisyry ikō eo nē! e'i ijupe.

A'e ājāgaiwerà kee e'i ijupe:

– Jesu, Janejare'e jo'arā kytywarā Ra'yry tē ene! Nejotā pō emomorijau rejupa? e'i. Temomorijau e'ā rejupa, a'e neupe! e'i wapukai mō.

9 Āmē Jesu e'i ājāgaiwerà pē:

– Emome'u nererā ije. Manyvo eu pō neupe? e'i ijupe.

Āmē ājāgaiwerà e'i:

– Oreatray eu ije, mōa'ārōwā ore rewarā mō, e'i.

10 E'i jē Jesu pē:

– Toremoisyryoka e'ā ike wyi rejupa, a'e ene! e'i Jesu pē.

11 Āmē jakatu tajausi ijatyry iko ipyri kō. Yvytyry yke rupi ojimi'u iko kupa. 12 A'e kō pewarā mō ājāgaiwerà kō e'i Jesu pē:

– Oremoē sō rejupa remē, tajausi kō pupe jēsi toroike! I'tete pō āwīvo remē? “Hoō” ere ikō ore nē, e'i e'i kupa.

13 “Hoō” e'i Jesu ijupe kō āmē. Ameve ājāgaiwerà kō oē oēma kwaima'e pupe wyi oo. Āmē tajausi kō pupe oike ike mijē kupa. Omo'āgai tesō tajausi kō āmē kupa. Werojā tesō tajausi kō eraa vykwae kyty. Okukuipa oo yy pupe kupa, pāranā pupe. Oyvypypa opa kupa, pirujē. Mōa'ārōwā tajausi mijā. Werywete 2.000 rōmō tesō. Opa pirujē.

14 Ameve tajausi rewarā kō ojava oo a'êvoa mojenu jenu taa rupi kupa. Koo kō rupi ve oo imojenu erokwa kupa. Āmē jane kō mōa'ārōwā uu upi kō omājā ee. 15 Ovāe Jesu kyty kupa remē, ājāgaiwerà remimomorijaukwerà rē omǎ'ê kupa. Omǎ'ê ee kupa remē, aekwery vo rōwā tui ky'y. Otekokuwavy ky'y. Ijyru tē wapy upa ky'y. Ojimonyi tesō ee omājā āmē kupa.

16 Āmē ājāgaiwerà moēa rē omǎ'ê maekwerà kō omome'u me'u wemisakwerà.

– A'êvo 'êvo Jesu wereko ājāgai kō moē imono kwaima'e wyi. Tajausi kō pupe omonooka kō topa kupa, pāranā pupe! e'i imomewa kupa.

17 Āmē jane kō ojimonyi tesō aepe jaa renu. Ajawyi e'i Jesu pē kupa:

– Ejisyry ike wyi eo, orerena pe wyi! e'i kupa.

18 Ajawyi Jesu ojisyry iwyi kō oo, [wemimo'ekwerà kō reve.] Yarā pupe opo remē, ājāgai remimomorijaukwerà kee e'i epe Jesu pē:

– Taa nerupi! e'i epe.

¹⁹Ajamãẽ Jesu “ãni!” e'i.

– Ejivy jësi nerena kyty eo, e'i ijupe. Janerõvijã ywete nerereko katuawerã emojenu neretãrãgwerã kõ pè erokwa, e'i Jesu ijupe.

²⁰A'evo wereko ãmẽ, Jesu rakypyre kyty. Oo Tekapori taa atyry kõ rupi.⁸ Pirujẽ manyvo Jesu wereko maekwerã omojenu erokwa. Omoãgyo kõ tesõ aepe wenu kupa remẽ, pirujẽ.

[– Haa! Ijayvukasiay põ Jesu? e'i e'i enu kupa.]

Jairu ojporijauesaoaka Jesu pè remëwarã

(Mateusi 9.18-19; Rukasi 8.40-42)

²¹Ajaire Jesu ojivy mijẽ uu pãranã ovae kyty wyi, wemimo'ekwerã kõ reve. Juteu kõ yvy kyty ojivy mijẽ uu. Yarã pupe wyi Jesu oẽ remẽ, aty wasu kõ ojatykapa ee omãjã. Okena 'ete aty wasu pãranã reme pè.

²²Ãmẽ kwaima'e mō uu Jesu pyri. Janejare'e ayvu rë jimo'ea retã rövijã mō a'e. Jairu eu ijupe. A'e Jesu rë omã'ẽ remẽ, ojimoenãpa'ã ovake.

²³Ojporijauesaoaka ijupe, kee javo:

– Jõvijã! Erajyry itekorã ywete! Okãjã taray upa! Ejo kuise'ẽ ejipy ee imokatu, tokãjã e'ã! e'i tuu Jesu pè.

²⁴Ãmẽ “hoõ” e'i Jesu. Oo upi ãmẽ. Oo kupa remẽ, aty wasu kõ ojimokyrytyty tesõ oo.

Jesu wãivĩ wyypu mã'ẽ omokatu remëwarã

(Mateusi 9.20-22; Rukasi 8.43-48)

²⁵Ãmẽ jakatu atyry pytery pè sikaepo wãivĩ mō itekorã ywete mã'ẽ ekoi. A'e karamoeve sikaepo itekorã puku iko. Wyypu mã'ẽ tẽ a'e wãivĩ. 12 kwaray rômõ tesõ nopi'ãi wyy iwyi iko. ²⁶Nipikasi 'eteay otekorãnã pè iko ãmẽ ky'y. Ojimomorijauvay ipõ iko ipi. Oo oo ipe poropõanõgarã kõ pè ipi mijã. Ojikarakuri moma tesõ ipe opõanõã rã rë. Noerovijari moã ajamã'ẽ. Oouvay itekorãnã. Kekejẽ itekorãnã oikopa ee ky'y.

²⁷Ãmẽ Jesu vãea ojenu ijupe remẽ, oryvay wãivĩ. “Jesu emokatu kuwa!” e'i oupe. Oo aty wasu rupi Jesu kyty ãmẽ. Jesu apekwerã kyty wyi oo. Nojikuwai tẽ oo ipyri ajamã'ẽ. Jesu yru rë ojipy, ²⁸kee e'i rewarã mō:

– Ijyru poko retoapy rë sõ ajipy remẽ, ekatupa kuwa, e'i oupe rewarã mō.

²⁹Ajaire ojipy ee remeve opi wyy iwyi ky'y. Okuwa omokatua opirã rupi ky'y.

³⁰⁻³¹A'evo wãivĩ ojipy vija teipe Jesu rë remẽ, okuwa jẽ tesõ Jesu opyya. Okuwa okasia pupe omokatu jane mō. Ajawyji ojirova aty wasu rë omãjã.

⁸ 5.20 Tekapori pè “taa atyry 10 rômõ” jaa tẽ.

– Ava pōkō eyru poko rē ojipy uu? e'i ijupe kō.

Āmē emimo'ekwerà kō e'i ijupe:

– Aty wasu kō ojimokyrytyty tesō nere. Ajawyi, “Ava pō ojipy eyru rē?” ere remē, ava nokuwai! e'i tite kupa.

³²Ājamā'ē Jesu weka jē opyyarerà, wemimokatukwerà. ³³Āmē wāivī ojikuwa uu Jesu pē ky'y. Otyty jē tesō okyje rōmō iko uu, Jesu kyty. Ojimoenāpa'ā ovaque omokatuawerà momewa. Pirujē weewarà omome'u ijupe ky'y.

³⁴Āmē Jesu oporijauesa.

– Ejimokasi jē ere, māsī! e'i. “Emokatu kuwa āwī”, ere nepy'a pē. Ajawyi nekatupa ky'y! Tanepiryvypy katu nejivy neo awi neretā gyty! Nejimomorijaua opa ky'y! e'i ijupe.

Jairu rajry omomoeraa remēwarà

(Mateusi 9.23-26; Rukasi 8.49-56)

³⁵Āmē Jesu oporegeta jē wāivī pē upa remē, Jairu wārō jē Jesu upa too tajry mokatu. Ameve Jairu remīgwai kō mō uu etā gyty wyi, kee javo:

– Nerajry okājāma ky'y! Teremo'eai e'ā poromo'earà ky'y ajawyi! e'i kupa.

³⁶Āmē aepo e'i kupa remē, “aje ipō” ne'i Jesu ijayvu kō pē. Kee e'i kōrijō tē Jairu pē:

– Nekyje ne. “Aje” ere jēsi Janejare'e kasia pē, e'i kōrijō ijupe.

³⁷Oo jē Jesu upi āmē. Aty wasu nomonookari oupi ajamā'ē.

Wemimo'earà kō mō kōrijō tē werā oupi. Kejō. Peturu. Āmō, Tiaku. Āmō, imōmirī Juwāo. Mokojejō kōrijō werā oupi.

³⁸Ajaire Jairu retā mē ovāema kupa remē, mōa'ārōwā jane kō a'e pē tui. Tajry kājāa rē ojiāpirō wasu kupa upa. ³⁹Āmē Jesu oike tetā wry pē remē, e'i ojiāpirō mē kō pē:

– Peāpirō sō pekupa! Nokājāi! Oke tē! e'i ijupe kō.

⁴⁰Āmē aepo e'i Jesu remē, oojai kōrijō ijayvu kupa. Ajamā'ē Jesu omoē moēma aty wasu kō oka wry pe wyi imono ikatu kyty. Tuu kōrijō tē omomyta opyri, iij reve. Āmō, wemimo'earà kō reve. Mokojejō opyta kupa. Oo tajry reāgwerà pyri āmē kupa. ⁴¹Āmē Jesu opopyy eāgwerà oporegeta ijupe.

– *Tarita kumi!* e'i ijupe.

Wayvu rupi tē aepo e'i. A'e, “Epō'ā, ja'y kōjatāi”, jaa tē aepo e'i.

⁴²Ameve opoerapa opō'ā wata ky'y. 12 kwaray rōmō wereko mā'ē ja'y kōjatāi. Āmē a'evoa rē omā'ē mē kō ojimonyi tesō a'evoa rē omājā.

[– Haa! Okājā itōkō mijā! e'i kupa. Ajamā'ē Jesu omomoera jē tesō! e'i kupa.]

⁴³Āmē Jesu e'i tuu pē, iij pē teve:

– Imomoerawerà tapemome'u e'ā rā'ī ikenē, e'i. Tapeapoi katu kōrijō tē ereko, e'i Jesu ijupe kō.

Nasare taa wānà kō “aje” ne'i Jesu ayvu pè remēwarà
(Mateusi 13.54-58; Rukasi 4.16-30)

6 ¹Aja paire Jesu ojivy oo wekoawerà kyty, Nasare taa kyty. Emimo'ekwerà kō ve oo upi. ²Āmē jimoava 'arà mē, oo oike Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā wryy pè poromo'e. A'e pè jane kō mōa'ārōwā wenu remē, e'i kupa:

– Haa! Ava sipō Janejare'e ayvu rē omotekokuwavy? e'i kupa. Manyvo'i tesō mārānà jikuwa e'ā imojikuwaoka? Marama tē pō Jesu ekoi! e'i ijupe kupa. ³Emā'ē! Janeremikuwa teipe Jesu mijā! Ikewarà teipe mijā! Vyvra jimo'ikwerà rē oposiko mā'ē teipe mijā! Maria memyry teipe! Imōmirī kō ve janeremikuwa kō teve. Kejō. Tiaku. Juse. Juta. Simāo. Mokoepjō. Ikōjā kō ve janeremikuwa kō teve. Ikewarà kō teipe kupa mijā, e'i kupa.^h

[Noenu tari ijayvu āmē kupa ky'y. “Aje” ne'i'āi kupa.]

⁴Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Āwīvo Janejare'e ayvu mojenuarà kō ipi. Temimoe'e teipe kupa. Ajamā'ē ena pewarà kō nomoe'e'āi ipi. Etārāgwerà kō. Āmō, ipyriwarà kō ve noenu tari ijayvu ipi. Āmōgwerà pirujē wenu takatu āmē, e'i.ⁱ

⁵Ajawyī Jesu nomojisaokai okasia a'e tena pè. Mārānà jikuwa e'ā nomojisaokai. Pe'ipe'ī itekorā mae kō kōrijō tē opyy imokatu. A'e wānà kō “aje” ne'i ijayvukasia pè rewarà mō a'evo ekoi.

⁶Ajawyī Jesu oporegeta oupe:

– Janejare'e ayvu rē amo'e ipe eretārāgwerà kō, e'i. Ajamā'ē “aje” ne'i ayvu pè kupa, e'i.

Jesu wemimo'ekwerà kō omonotà rā'ī remēwarà
(Mateusi 10.5-15; Rukasi 9.1-6)

Ajaire Jesu ojisyry oo Nasare tena pe wyi. Āmō tena tena kō rupi oo poromo'e iko, nikupei mae kō rupi. ⁷Āmē omuu rā'ī wemimo'ekwerà kō, 12 rōmō mae kō, imogeta. Mōrijō rijō omono kōtā wenone rupi Janejare'e ayvu tomojenu kupa. Wayvumokasi kō teve ājāgaiwerà kō tomoē kupa.

⁸Kee e'i imono kō:

– Agyvo tē ikō pekwa nē. Pepytu kōrijō tē ikō peraa penupi nē. Penemi'ō rā naperaa'āi. Āmō, penepānakō naperaa'āi. Āmō, karakuri, e'i. ⁹Pepyrokape rewarà tapepyy eraa. Ajamā'ē tyru poko rekovijarā naperaa'āi, e'i. ¹⁰Tena mō pè pevāe remē, peeka rā'ī ava pyri pō pepytatā. A'e pè tapepyta rā'ī āmē peke. Ajaatetā pejisrytā a'e tena pe wyi peo, e'i. [Janejare'e ayvu tapemojenu ijupe kō, e'i.] ¹¹Āmē, āmō oka jarā kō sō napepotai sikaepo remē, tapejisryry kōrijō a'e tena pe wyi nē. Āmō, noenu

^h 6.3 Nokuwai Janejare'e Ra'yry tē Jesu kupa. ⁱ 6.4 Juw. 4.44

tari peayvu kupa remẽ, tapejisyry ena pe wyi. Ena pe wyi pejisyry peo remẽ, tapejipyrokape tyvyro rãĩ yvy ky'akwerà reity pepy re wyi peo, e'i. "Nerepotai pekupa remẽ, moko pejẽ jẽ peiko" jaa tè a'evò peikoa, e'i imono kõ.^j

¹² ãmẽ oo Janejare'e ayvu mojenu jane kõ pè erokwa kupa, Jesu ayvu rupi.

– Tapejipy'amogeta ikõ peneko rè age'e nẽ. Tapejimosioka peaiwererà rè. Tapejimome'u Janejare'e pè peaiwererà reityppyypaoka, e'i imojenu jane kõ pè kupa.

¹³ ãmõ, ãjãg kõ omoẽ jane kõ wyi imono kupa ipi. Ijatyray omoẽ. ãmõ, itekorã mãe kõ mõa'ãrõwã omokatu ijayvu rupi kupa. Moma'eyva kawerã^k ojoẽ ijapyte kõ 'aryvo imokatuoka Janejare'e pè kupa ipi. A'evò wereko Jesu ayvu rupi kupa.

Kovenatu Eroti okyje remẽwarã

(Mateusi 14.1-12; Rukasi 9.7-9)

¹⁴ ãmẽ a'evò remẽ, Jesu manyvo ekoi mãẽ rè omãẽ mãe kõ omovyvy wete erokwa. Ajawyi Jesu rewarã erãkwẽ ywete. Ajaate aepo jaa ojenu kovenatu Eroti pè ky'y. ãmõgwerã kee e'i Jesu pewarã mõ:

– Juwão poromõjãmorĩ mãẽ amyry tè rõwã põkõ opoera? A'e tè rõwã põ Jesu? Ajawyi tè rõwã põkõ ijayvukasiay wete mārãnã jikuwa e'ã reinõgarã rè? e'i tite kupa.

¹⁵ ãmõ kõ kee e'i:

– ãnĩ maevò! Tãmõ Eriasi tè rõwã põkõ ãwĩ uu mijẽ ojikuwa! e'i tite kupa.

ãmẽ ãmõ kõ kee e'i:

– ãnĩ maevò! Janejare'e ayvu mojenuarã karamoewarã tè rõwã põkõ uu! e'i tite kupa.

Ajaate aepo jaa ojenu kovenatu Eroti pè ky'y.^l ¹⁶ ãmẽ kovenatu Eroti ojimoniyi aepo renu ãmẽ.

– Eeee! Aãkãgooka maekwerã rõwã põkõ opoera? e'i. Juwão poromõjãmorĩ mã'ẽ? e'i oupe.

¹⁷ Aje ywete, jypy remẽ Eroti tè opyyoka Juwão ijãkãgooka. Mãe rewarã mõ. Weke'yry Piripi werekwarekyi maekwerã tè Eroti. Erotiasi eu erekwarã pè. ¹⁸ Ajare tè Juwão waka Eroti tojimosioka. Kee e'i:

– N'ei nereke'yry rerekwarã neekyi! e'i. Nivoi neiko Janejare'e pè! e'i ijupe.^m

¹⁹ Ajawyi aepo e'i ojenu Eroti rerekwarã pè remẽ, ojikõõ ywete Juwão 'ãgwerã rè. Ajawyi opota ipe ojukaoka mijã. Ajamãẽ imẽnã okyje ai tè Juwão jukatã.

^j 6.11 J.K.R. 13.51; 6.8-11; Ruk. 10.4-11 ^k 6.13 Azeite Tku. 5.14 ^l 6.15 Mat. 16.14; Mak. 8.28; Ruk. 9.19 ^m 6.18 Ruk. 3.19-20

20 Okuwa ivo katu ekoi mǎě tē Juwǎo. Okuwa werovija katu Janejare'e mǎě tē a'e. Ajawyi nojukaoka tari tite. Ajamǎě omopǎǎoka jē Juwǎo jimopǎǎaga pupe.

ǎmē Juwǎo jimopǎǎaga pupe tui remē, kovenatu Eroti opota katu oporegeta eeve ipi. Ajamǎě ijayvu rē ojapyaka remē, nokuwai manyvotà wereko ǎwīvo remē.

21 ǎmē jakatu ojipy'amogeta jē Eroti rerekwarà Juwǎo jukaa rǎ rē iko.

– Manyvotà pō areko ijukaoka? e'i oupe.

Ajaate okuwa ijukaa ky'y. ǎmē jakatu imēnà oja'a osakyawerà rē. A'evo remē okawa oinō kupa. Ijaty mōropārà kō ojimoaty ipyri okawa. Jōvijā kō. ǎmō, emīgwai wasu kō. ǎmō, sota rōvijā kō ve. ǎmō, Karireja yvy wānà kō rōvijā kō ve. Mokojejō ojimoaty ipyri okwa kupa.

22 ǎmē Erotiasi memyry oike ojimomyu ovoke kō, tomǎě ee kupa. Kōjāmuku tē imemyry. ǎmē Eroti oryvay ee omājā. Mōropārà kō ve oryvay ee omājā. ǎmē Eroti e'i ijupe, mōropārà kō reminu rōmō:

– Moma'e pō nepota nejimomyua repy rōmō? e'i. Ere ije tame'ē neupe, e'i. 23 Pirujē neremimotarà ame'ētà neupe. Janejare'e reminu rōmō ewari rōwā aepo a'e ene, e'i ywe'e tite.

24 Aepo e'i ijupe remē, oo kōjāmuku oporanu oy pē. Ijy kee e'i:

– “Juwǎo poromōjāmōrī mǎě ǎkǎgwerà apota”, ere ijupe! e'i.

25 Ameve kuise'ē ojivy uu kovenatu Eroti kyty.

– Juwǎo poromōjāmōrī mǎě ǎkǎgwerà apota. Eeruoka age'eve tē parapi pupe tamǎě ee, e'i kōjāmuku Eroti pē.

26 ǎmē Eroti ojimopirai tesō aepo renu. Kee e'i oupe:

– Pirujē emōropārà kō wenu eayvukasia, “Janejare'e reminu rōmō ewari rōwā”, a'e ywe'e tite remē. Ajawyi manyvo na'e'ǎi eayvu motee ky'y, e'i oupe.

27 Ameve omono sota mō jimopǎǎaga kyty, toǎkǎgo Juwǎo eru. Oo sota ǎmē oōvijā ayvu rupi. 28 Wǎkǎgo paire, ijǎkǎgwerà weru parapi wasu mō pupe ime'ē kōjāmuku pē. A'e weraa oy pē ime'ē.

29 ǎmē aepo jaa ojenu Juwǎo remimo'earà kō pē remē, uu oōvijā reǎgwerà pijarà mō eraa ijaty kupa.

[Aja rewarà mō tē kǎramō Jesu ayvukasia ojenu kovenatu Eroti pē remē, ojimonyi tesō. “Aǎkǎgooka maekwerà tē rōwā pōkō opoera?” e'i tite oupe wenu remē.]

Jesu remimonokwerà kō ojivy uu remēwarà

30 ǎmē ajaire Jesu remimonokwerà kō ojivy uu Jesu kyty ky'y, Janejare'e ayvu omojenu paire. Ovǎe kupa remē pirujē omome'u manyvo ekoi kupa maekwerà kō ijupe kupa.

– A'evo 'evo oroiko oroo. A'evo 'evo oro'e poromo'e, e'i kupa.

31 Pe'īrōwā jane kō uu uu Jesu kyty ipi. Ajawyi Jesu nojimi'ui tesō eewarà kō mō ipi. Emimo'earà kō ve a'evo ekoi. Ajawyi kee e'i wemimo'ekwerà kō pē:

– Jajisyry rãĩ aty wasu pytery pe wyi jaa jajimoava. Jane rômõ'ĩte rãĩ tijaiko janekane'õyo rômõ, e'i ijupe kõ.

Jesu omoypa katu ja'umã'ẽ aty wasu rè erokwa remẽwarà
(*Mateusi 14.13-21; Rukasi 9.10-17; Juwãõ 6.1-14*)

³² ãmẽ yarà rupi ojisyry ipe oo kupa, tekoe'ãma kyty. ³³ Ajamã'ẽ aty wasu kõ omã'ẽ ee kõ oo kupa remẽ. Kee e'i ãmẽ kupa:

– Ikupei kyty Jesu kõ ootà iko! e'i kupa.

Oo akypy rupi ãmẽ kupa. Pee rupi tẽ oo kupa ajamã'ẽ. Pirujẽ tena pe wyi ovaiteay oo kupa. Ajawyi aty wasu kõ ypy oo ovãe Jesu kõ renone.

³⁴ ãmẽ Jesu oẽ yarà pupe wyi remẽ, aty wasu kõ rè omã'ẽ. Omã'ẽ ee kõ remẽ, oporijauesa kõ, iporijau Janejare'e ayvu rè kupa rewarà mõ. Nomãrãkuwai teve kupa. ãwitõ kaneiru jarà nuvei remẽ, kaneiru kõ ojimomorijauvay. A'evõ 'ejẽ ekoi kupa. Ajawyi Jesu omo'e ypy kõ Janejare'e ayvu rè. Iteetejẽ omo'e kõ.ⁿ

³⁵ Ajaire karumẽ emimo'ekwerà kõ uu javo ijupe.

– Ike tekoe'ãma tẽ! Ajawyi aã jane kõ noesa'ai ja'umã'ẽ ike rupi ipyy iwa. Karupa ky'y. ³⁶ Ajawyi emono kõ too wãime, taa kõ pẽ, wemi'õ rã kõ toppy pãtõ e'ãve kupa, e'i epe kupa.

³⁷ Ajamã'ẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Pejẽ tẽ tapeapoi kõ! e'i.

– Manyvo noroereko'ai ijapoipa kõ, ãwisõ ijatyray wete kupa remẽ! e'i kupa. Emã'ẽ! Kejõgã tẽ janekarakuri moeta. Noy'ai emi'õ rã kõ repy rômõ, e'i kupa.

³⁸ ãmẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Mapejõ põ meju uve pejẽ? e'i. Pekwa esa! e'i.

ãmẽ oo jane kõ pytery rupi meju reka kupa. Wesa kupa remẽ, uu javo Jesu pẽ kupa.

– 5 rômõgã tẽ meju uve, e'i kupa. ãmõ, mõrijõgã teve pira jimiirerã, e'i kupa.

³⁹ ãmẽ kee e'i Jesu ijupe kõ:

– Aty wasu kõ waite e'y e'yi toapy okwa kupa. Kwãkwã kykyre 'aryvo rupi toapy okwa kupa, e'i Jesu ijupe kõ.

⁴⁰ A'evõ wereko ãmẽ kupa. Waite e'y e'yi wapy okwa ãmẽ kupa. Ma'e remẽ 50 rômõ waiteve wapy kupa. Ma'e remẽ 100 rômõ waiteve wapy kupa. A'e a'evõ ekoi kupa.

⁴¹ ãmẽ Jesu meju opyy, 5 rômõgã mã'ẽ. ãmõ, pira jimiirerã mõrijõgã rômõ mã'ẽ opyy. ãmẽ oyvatesa rãĩ yva rè omã'ẽ, Janejare'e moete. Kee e'i ijupe:

– Papa, ikatuay ja'umã'ẽ neme'ẽ toro'u! e'i ijupe.

ⁿ 6.34 P.Moirõ. 27.17; Mat. 9.36

Ãmẽ omoete paire openo peno meju ime'ẽ wemimo'ekwerà kô pè tomosãi aty wasu kô pè. Pira jimiirerà a'evo ve wereko. Wayko yko ime'ẽ ijupe kô tomosãi teve kupa. ⁴²A'evo jane kô ojimi'u pirujẽ. Ikasi katu ãmẽ kupa ky'y. ⁴³Ãmẽ ojimi'upa kupa paire, uve jẽ meju kurerà. Pira jimiirerà kurerà uve jẽ teve. Ajawyi ja'umã'ẽ kure kurerà Jesu remimo'ekwerà kô omoaty ijã rykyry pupe [ajairewarà rà]. 12 rômõ oõjã kupa ky'y.

⁴⁴Ãwĩvo Jesu ja'umã'ẽ omoypa katu aty wasu kô rè. ãmẽ kwaima'ekwerà kô kôrijõ jamoirõ irõ remẽ, 5.000 rômõ tesõ Jesu remiapoiverà kô.

Jesu yy rova'arà rupi wata remẽwarà

(Mateusi 14.22-33; Juwãõ 6.16-21)

⁴⁵Ãmẽ ajaire Jesu poromo'e paire, e'i wemimo'ekwerà kô pè:

– Pekwa amãtejẽ pe'yasa yarà rupi. Petesaita tena kyty pekwa erenone rupi, e'i ijupe kô.

“Hoõ” e'i kupa. Opo ãmẽ yarà rupi oo kupa. Ojisyry kupa paire, Jesu e'i aty wasu kô pè:

– Awyjepa rãĩ poromo'e aiko, e'i. Pejivy peo ãmẽ, e'i imono kô.

⁴⁶Ãmẽ omojivy imono kô paire, Jesu ojiupi vytyry rè oporegeta Uu pè, Janejare'e pè. A'evo Jesu rômõ'ite tui, ⁴⁷ajaate pãtõma. ãmẽ Jesu omã'ẽ imono yarà rè, pãranã reme pe wyi. Pãranã mytery pè jẽ tui. ⁴⁸Ãmẽ vyty wete opeju tesõ yarà kytyre. Yy opipo pipo ywete ee. Ajawyi opykui we'e ipe kupa remẽ, yarà waite oo ijupe kô vyty ai rewarà mõ. ãmẽ Jesu omã'ẽ jẽ ee kô, a'evo ekoi kupa remẽ. Ajawyi kõ'etã remẽ, oo ikoty kô. Yy rova'arà rupi tẽ tesõ wata oo iko. Yarà pyryvo okwatã iko.

⁴⁹Ãmẽ emimo'ekwerà kô omã'ẽ ee, yy rova'arà rupi wata iko remẽ. Ojimonyijay ee omãjã kupa.

– Eeee! Taywerã tẽ rõwã pãkãwĩ! e'i tite kupa.

Eamamai omã'ẽ ee kupa remẽ. ⁵⁰Pirujẽ okyje ai tẽ iwiyi omã'ẽ ee kupa remẽ. Ajamã'ẽ ameve Jesu kee e'i ijupe kô:

– Pekyje sõ ewyi! Pejimokasi jësi! Ije tẽ ajo, e'i ojikuwa ijupe kô.

⁵¹Ãmẽ Jesu yarà pupe opo ipyri kô. Ameve vyty opipa ky'y. Emimo'earã kô ojimonyi a'evoa rè omãjã.

– Haa! A'evo mã'ẽ tẽ sipãwĩ! e'i kupa.

⁵²Ji'i omã'ẽ ipe Jesu rè temi'õ omoypa katu remẽ kupa. Ajamã'ẽ notekokuwaive omã'ẽ ee maekwerã rè kupa, manyvo jaa teipõ. Mewe tẽ okuwapatã kupa.

Jesu mõa'ãrõwã omokatu jane kô erokwa remẽwarà

(Mateusi 14.34-36)

⁵³Ajaire oo jẽ pãranã ovae kyty kupa. Jenesare vyty pè ovãema kupa. Ovãema kupa remẽ, weraa yarã ijãpasĩ kupa. ⁵⁴Oẽ oẽ oo yarã pupe wyi kupa. ãmẽ a'e wãnã kô omã'ẽ ee remẽ, kee e'i kupa:

– Jesu si ovãe! e'i kupa.

⁵⁵Ameve oo oo kuisse'ẽ imojenu jenu kupa a'e rupi. Ameve omono mono itekorã mãe kô pijarã mãe eru eru Jesu pè kupa, tomokatu kô. Ikea kô pupe weru eru kô kupa. ⁵⁶Pirujê tena tena kô pè a'evô ekoi kupa. Jesu vãea ojenu tena wãnã kô pè remeve weru eru itekorã mãe kô Jesu kyty kupa ipi. Okary pè weru eru kô kupa ipi, jimoatyã pè.

– Jesu, epota tẽ neyru poko retoapy rẽ tojipy itekorã mãe kô okatupa rômõ! e'i ijupe kupa.

Ãmẽ itekorã mãe kô ojipy ijyru rẽ remeve ikatupa kupa ipi. Pirujê ikatupa kupa ky'y.

Tãmõ kô rekoawerã rewarã

(Mateusi 15.1-9)

7 ¹Ãmẽ Jerusarẽ taa pe wyi Pariseu kô mãe uu mijê Jesu resa. Ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromõ'e mãe kô mãe ve uu. ²A'e kô Jesu remimo'ekwerã kô mãe jipokusua e'ãã rẽ omã'ẽ ojimi'utã kupa remẽ. ³A'evô rãwã Pariseu kô ekoi ipi. Pirujê Juteu kô a'evô rãwã ekoi teve. Ojipokusu katu rã'i ojimi'utã kupa remẽ ipi. Wãmõi kô rekoawerã rupi tẽ a'evô ekoi kupa ipi. “Nijajimi'ui jajipokusu e'ãve ipi”, e'i tãmõi kô ayvukwerã. Ajawyi wãmõi kô reruparã mãe a'evô ekoi kupa ipi. “Janejare'e kyty tijaney'a e'ãã ãmẽ”, e'i kupa. ⁴Moma'e pyya pe wyi uu kupa remẽ, nojimi'ui amãtejê kupa ipi. Ojipokusu rã'i ojimi'utã kupa ipi. Wãisõ Juteu kô rekoa rupi ve ekoi kupa ipi. Kaneku kô kusua kô rẽ oja'a katu ipi. Turuwa kusua kô rẽ. Patu kusua kô rẽ teve. Wãisõ ekoi kupa ipi.

⁵Ajawyi Jesu remimo'ekwerã kô rẽ omã'ẽ kupa remẽ, kee e'i Jesu pè kupa:

– Manyvo põ neremimo'ekwerã kô nojipokusui rã'i ojimi'u tarã mãe tãmõ kô rekoa rupi? Moko ne'i kuwa'ãi si kupa mijã! e'i kupa.

⁶Ajawyi Jesu kee e'i ijupe kô:

– Pejê pa'e! Janejare'e perovija rã'ãga mãe kô! Poromoripe mãe kô tẽ! Aje ywete sikõ Janejare'e e'i amãtejê karamoeve wayvu mojenuarã Isajasi pè tokusiwa! Kee e'i itõkõ emikusiwarerã peupewarã mãe:

“Aã jane kô, ‘Janejare'e koty rewarã mãe tẽ ije’, e'i tite kupa ipi.

Ajamã'ẽ ojuru e'e pupe kãrijõ tẽ emoe'e kupa ipi!

Opy'a kô pupe rãwã!

Nojipy'amogetai 'eteay ere kupa ipi!

⁷Emoe'e maevô sõ tite tẽ kupa ipi!

Manyvo jaa mãe rãwã emoe'e tite kupa ipi!

Wãmõi kô rekoawerã rẽ poromõ'e kupa remẽ,

‘Janejare'e ayvu tẽ’, e'i tite wekoawerã pè kupa ipi!” e'i maekwerã.°

⁸ Aepo e'i maekwerà rupi katu peiko! Janejare'e ayvukwerà peity ywe'e tite. Tāmō kō rekoa rupi peiko tite! e'i.

⁹ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Penekoa rè ywesō peja'a Janejare'e rekoa wyi ipi! Penekoa rupi peiko remē, Janejare'e ayvu rupi napeikoi! [Ojevo jē rōwā kupa ajamā'ē!]

¹⁰ Kee e'i itōkō Janejare'e tāmō Moisesi pè maekwerà: “*Penōvijāgwerà kō tapemomojy ipi. Penuu. Āmō, pey*”, e'i. Kee e'i teve itōkō: “*Oōvijāgwerà kō rè oporegeta ai imojaiwe mā'ē tapejuka ipi*”, e'i teve maekwerà.^p

¹¹ – Pejē ajamā'ē Janejare'e ayvukwerà pemotee ywe'e tite! Kee pejē ywe'e tite poromo'e ipi. Ava mō sō oma'e mō ome'ētā oōvijāgwerà kō pè ipātavō kō remē, “*Ānī! Janejare'e pewarà tē āwī!*” pejē tite. ¹² “*Penōvijāgwerà pewarà rōwā*”, pejē tite poromo'e. A'evo napepātavōokari tōvijāgwerà kō, āwisō Janejare'e, “*Tapemomojy kō*”, e'i remē. ¹³ Wāi wāisō peiko ipi. “*Nimanyvoi Janejare'e ayvukwerà naperovijari remē*”, jaa tē a'evo pejē ywe'e tite mā'ē! “*Tāmō rekoawerà ywesō taperovija Janejare'e ayvu wyi*”, jaa teve pejē ywe'e tite mā'ē! e'i Jesu ijupe kō.

Jopy'a ai rewarà (Mateusi 15.10-20)

¹⁴ Āmē Jesu omuu mijē aty wasu imo'e kō. Kee e'i ijupe kō:

– Tapejapyaka ikō eayvu rè nē. ¹⁵ Kee pejē tite ipi: “*Ja'umā'ē nijakusuive mā'ē ja'u remē, poromoky'a Janejare'e kyty*”, pejē tite. Aepo jaa rè kee a'e pejē. Ja'umā'ē rōwā poropy'amoky'a ipi. Janejuru pupe oike mā'ē noporopy'amoky'ai ipi! Ayvu ai tē janejuru rupi wyi oē mā'ē tē poropy'amoky'a ipi, e'i. ¹⁶ Ajawyi kee a'e pejē. Pejipy'amogeta katu ikō eayvu rè nē, pepota pejimotekokuwaway peiko remē, e'i Jesu ijupe kō.^q

¹⁷ Āmē aty wasu kō wyi Jesu oike tetā mō wryy pè remē, emimo'ekwerà kō uu ipyri oporanu ijupe:

– Oremo'e rejupa, aepo moma'e rè tē poromosā'āga mā'ē rupi ere mā'ē rè, e'i kupa. Noroenu katui manyvo jaa pō aepo ere, e'i kupa.

¹⁸⁻¹⁹ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Haa! Napekuwa katuive mae kō vo jēsi pejē peiko! Ajawyi oterē jē amome'utā pejē ky'y! Ja'umā'ē ja'u remē, janereykwera pè oo rā'ī. Ajaire wasa jē oo. Nijanepy'amoky'ai Janejare'e kyty ipi. Nomoai janepy'a ipi, nopytai janepy'a pupe rewarà mō, e'i Jesu.

Aepo e'i Jesu remē, “*Nuvei ja'umā'ē mō poropy'amoky'a Janejare'e kyty mā'ē*”, jaa tē aepo e'i.

²⁰ E'i jē Jesu ijupe kō:

---

^p 7.10 Jisyry. 20.12; 21.17   ^q 7.16 Kareta karamoe remēwarà kō pè jamā'ē remē, āmōgwerà kō pè vs. 16 uve. Āmōgwerà kō pè nuvei.

– Jopy'a ai pupe wyi uu oẽ juru rupi mǎ'ẽ pè tè, “ijai mǎ'ẽ” eu. ²¹ Mirà kō ipy'a aiwerà wyi tè nivoi ekoi kupa ipi. Aje ipy'a aiwerà omoaioka kō nivoi toiko kupa ipi. Ajawyi ojipy'amogeta ai iko kupa ipi. Ojimomy'a iko kupa ipi. Nojimoavai weevewarà pè iko kupa ipi. Imona jomoma'e rè iko kupa ipi. Mirà kō ojuka teve iko kupa ipi. ²² ãmõ, moma'e moatya rè ywesõ oja'a iko kupa ipi. ãmõ, poromoai iko kupa ipi. ãmõ, poromoripe iko kupa ipi. ãmõ, ivo e'ãa rupi kōrijõ tè ekoi kupa ipi. ãmõ, “Ije kuwasi mijã” e'i iko kupa ipi. ãmõ, ijayvu teitete iko kupa ipi. ãmõ, poroerõarõ iko kupa ipi. ãmõ, otekokuwa e'ãa rupi ekoi kupa ipi. Ae a'evo ekoi kupa ipi, ipy'a aiwerà rewarà mō. ²³ Ajawyi Janejare'e “nivoi” e'i apijarà pè, ipy'a aiwerà wyi nivoi ekoi mǎ'ẽ pè. [Ajawyi napejipokusuive pejimiwa remẽ, penãmõ kō ayvukwerà kōrijõ tè pejavy. Janejare'e rekoa rōwã. Ajawyi “nivoi” ne'i'ãi Janejare'e ãwĩ rapijarà pè,] e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè imotekokuwa kō.

Wǎivĩ Tiru wǎnà ojiporijauesaoaka Jesu pè remẽwarà
(*Mateusi 15.21-28*)

²⁴ ãmẽ Jesu ojisyry rãĩ oo Karireja vvy pe wyi, [wemimo'ekwerà kō reve.] Tiru taa pyri'tje'e oo. [Juteu rōwã mǎe kō a'e pewarà kō. ãmõ kō tè.] ãmẽ Jesu ovãe a'e pè remẽ, tetã mō wryy pè oike. Nopotai jane kō okuwa a'e pè ekoi remẽ. Ajawyi nojikuwai uu. Ajamã'ẽ a'e wǎnà kō okuwa jẽ. ²⁵⁻²⁶ ãmẽ py'awarà mō wǎivĩ mō pè Jesu vãea ojenu. Siropenisi vvy wǎnerà tè a'e wǎivĩ. Juteu rōwã mǎ'ẽ. A'e wǎivĩ memyry ojimomorijauvay ãjãgaiwerà remijarai rōmō iko. Ajawyi oo Jesu kyty ojimoenãpa'ã ovake ojiporijauesaoaka. Kee e'i Jesu pè:

– Eporijauesa rejupa! Si'ã ojimomorijauvay ãjãgai remijarai rōmō iko! e'i. Emomoioka ãwĩ iwiyi! e'i.

²⁷ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Eretãrãgwerà kō rè ypyry ajo ike! Isaeu kō rè ypyry ajo. Ae kō rè ypyry rãĩ aja'atã. Tekoua amome'utã terekuwa. ãwitõ janeãkarãgwerà rè ypyry jaja'a jaiko ipi. Jaapoi katu kō ipi. Ojimi'u jẽ kupa upa remẽ, nijaekyi amãtejẽ emi'õ kō iwiyi kō ime'ẽ janerima jawarà pè ipi. Ojimi'upa kupa paire tè katu ikurerà jame'ẽ janerima to'u ipi. ãwĩvo ve eretãrãgwerà kō rè ypyry aja'a aiko, e'i Jesu.

²⁸ ãmẽ wǎivĩ wenu katu Jesu ayvu manyvo jaa tè e'i remẽ. Kee e'i ãmẽ ijupe:

– Õõ aje ere! e'i. Neporegeta katu neiko. Ajamã'ẽ ja'yrerà oityypyty wemi'õ kurerà vvy pè remeve eima kō o'u ipi! ãwĩvo ve ore. Neretãrãgwerà kō rè neja'a remẽ, nekasi jẽ orere neja'a, e'i. Nopa'ãi nekasia, e'i Jesu pè.

²⁹ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Hoõ, e'i. Aepo ere rewarà mō tanepiryvvy katu nejivy neo. ãjãg ojipe'apa oo nememyry wyi age'eve! e'i wǎivĩ pè.

³⁰ Oryvay wǎivĩ ojivy oo wetã gyty ãmẽ. Omemyry rè omã'ẽ remẽ, aje ojipe'apa ãjãgai iwiyi ky'y. Ipiryvvy katu o'au okea pupe upa ky'y.

Jesu nijapyai mǎ'ē omokatu remēwarà

³¹Ajaire Jesu ojivy oo Tiru taa kyty wyi. Sitō taa rupi okwa. Ajaire Tekapori taa atyry kō rupi okwa teve.⁷ Ajaate Karireja pāranā gyty oo ovāe ky'y. ³²Ae pè jane kō mōaãrōwā ojimoaty mijē esa. Āmē āmō kō weru nijapyai mǎ'ē mō ipyri. Āpekō ātā 'ejē mǎ'ē a'e. Eruarerà kō kee e'i Jesu pè:

– Epyy imokatu! e'i Jesu pè.

³³Āmē Jesu nijapyai mǎ'ē werojisry rā'ĩ jane kō pytery pe wyi. Wapyakwapyy rā'ĩ ereko. Ajaire otomu. Wenykwerà oinō āpekō rè.

³⁴Ajaire oyvatesa omājā oji'āgekyi puku rōmō. Āmē wayvu rupi kee e'i:
– Epatà! e'i.

Ma'e jaa pè tè e'i. “Taneapya katu ky'y”, jaa tè aepo e'i. Āmō, “Tereporegeta ky'y”, jaa teve aepo e'i.

³⁵Aepo e'i remeve ijapya katu ky'y. Ipyu katu teve āpekō ky'y. Oporegeta katu āmē ky'y. ³⁶Āmē Jesu e'i epe a'evoa rè omǎ'ē mǎe kō pè:

– Tapemome'u e'ā imokatuawerà erokwa ajamǎ'ē nē! e'i epe ijupe kō.

Ajamǎ'ē aepo e'i remē ywesō omome'u me'u jē erokwa kupa.

– Emǎ'ē! Omokatupa si nijapyai āpekō ātā maekwerà! e'i e'i kupa.

³⁷Ajawyi pirujē kee e'i ojiupe kupa:

– Manyvo pō Jesu e'i katuay wete nijapyai mǎ'ē moapya katu? Āmō, āpekō ātā 'ejē mǎ'ē momoregetaoka? e'i ojiupe kupa.

Jesu omojimi'u 4.000 rōmō tesō jane kō remēwarà

(Mateusi 15.32-39)

8 ¹Āmō 'ary pè aty wasu kō uu mijē Jesu pyri, [tekoa'āma pè ekoi remē. Ajawyi opyta rā'ĩ a'e pè kupa.] Ajawyi emi'ōvāpa tesi kupa ky'y. Āmē Jesu e'i wemimo'ekwerà kō pè:

²– Aporijauesa tesō aty wasu kō, e'i. Moapy 'arà rōmō tesō ekoi ereve iko kupa. Age'e naikoi 'ete emi'ō rā kō ky'y! e'i. ³Nikasi age'e kupa ky'y. Ke'ĩrōwā pakatu ena kō! Ajawyi napotai imojimi'u e'ā kō ve amojivy kō imono. Ikasi e'ā kō tè ojivy oo kupa remē, nipikasi'āi āmē kupa. Novāe'āi pee rupi okasi e'ā reve oo kupa remē, e'i.

⁴Āmē emimo'ekwerà kō e'i ijupe:

– Ajamǎ'ē ja'umǎ'ē pyya mō naikoi ike rupi. Nuvei tena kō. Mape kuwa pōkō aty wasu kō pota jaesa emi'ō rā ajawyi? e'i tite kupa.

⁵Ajawyi Jesu e'i ijupe kō:

– Mapejō rōmō pō pereko meju? e'i.

– 7 rōmōgà tè, e'i kupa.

⁶Āmē Jesu e'i mijē aty wasu pè:

– Yvy pè peapy pekwa! e'i ijupe kō.

r 7.31 Tekapori pè “taa atyry 10 rōmō” jaa tè.

Wapy ãmẽ okwa kupa. Ajaire Jesu opyy meju. Janejare'e pè oporegeta rãĩ imoete.

– Papa, nekatuay wete. Aã neme'ẽ oreupe toro'u. I'ete, e'i ijupe.

Ajaire openo peno meju ime'ẽ wemimo'ekwerà kō pè tomosãi erokwa jane kō pè to'u kupa. ⁷Pe'ĩpe'ĩ pira jimiirerà uve teve. Ajawyi a'e rè teve Jesu Uu pè oporegeta imoete mijẽ. A'e omono mijẽ wemimo'ekwerà kō pè tomosãi kupa. Omosãi ãmẽ kupa, ijayvu rupi. A'e kejõgà ipe. ⁸Ajamã'ẽ oy katu tẽ aty wasu kō pè. Ikasi katu kupa remẽ, opyta jẽ emi'õ kurerà kō. A'e Jesu remimo'ekwerà kō omoaty rykyry kō pupe. ⁷rõmõ tesõ omoãnẽ rykyry kō kupa.

⁹Awĩvo Jesu ja'umã'ẽ omoypa 'ete aty wasu kō rè. 4.000 rōmõ tesõ omojimi'u mõe kō tẽ.

Ãmẽ a'evo paire, Jesu omoisyry aty wasu kō imono ky'y.

¹⁰Ajaire Jesu yarà pupe opo oo, wemimo'ekwerà kō reve. Taumanuta taa kyty oo kupa.

“Mārānà jikuwa e'ã emojisa orerovake”, e'i tite kupa remẽwarà
(*Mateusi 12.38-42; 16.1-4; Rukasi 11.29-32*)

¹¹Ajaire Pariseu kō mō uu mijẽ Jesu kyty. A'e kō opota Jesu rã'ã mijã. Opota manyvo jẽ Jesu wereko kupa. Kee e'i tite kupa rewarà mō a'evo ekoi kupa: “Janejare'e Remimuurerà rōwã ipõ Jesu!” e'i tite oupe ikuwa e'ã kupa rewarà mō. Ajawyi kee e'i Jesu pè kupa:

– Jesu! Mārānà jikuwa e'ã emojisaoka age'e toromã'ẽ ee, nekasia mojikuwaparà rōmõ! “Aje Janejare'e kasia rupi a'evo ekoi”, oro'etã ãmẽ oromãjã nere, e'i rã'ãga Jesu pè kupa.^s

¹²Ajamã'ẽ Jesu ikane'õ tesõ aepo renu ky'y. Ajawyi mewe rōwã tesõ oji'ãgekyi javo ijupe kō.

– Ānĩ! Namojisaoka'ãi! Amojisaoka sō remẽ, “aje” napejẽ jẽ'ãi eayvukasia pè! e'i. Aje ywete ekasia namojisaoka'ãi peupe! e'i.

¹³Aepo e'i paire ojisyry oo iwiyi kō wemimo'ekwerà kō reve. Yarà rupi oo kupa. Pārānã ovae kyty ootã kupa.

“Tapejireko katu Pariseu kō rekoa wyi”, e'i Jesu mõe
(*Mateusi 16.5-12*)

¹⁴Ãmẽ sikaepo Jesu remimo'ekwerà kō noja'ai amãtejẽ wemi'õ rã rè. Meju rè. Pe'ĩgà kōrijõ tẽ uve yarà pupe. ¹⁵Ãmẽ ojipota iko kupa remẽ, Jesu kee e'i poromosã'ãgaa rupi javo ijupe kō.

^s 8.11 Ruk. 11.16

– Kee a'età pejë! e'i. Tapejireko katu ikõ Pariseu kō remi'õ moje'a je'a vo mǎě wyi nē! ʼ Āmō, kovenatu Eroti remi'õ moje'a je'a vo mǎě wyi tapejireko katu teve! ʼ e'i poromosǎ'āgaa rupi.

¹⁶ Aepo e'i Jesu ijupe kō paire, oporegeta ojiupe kupa.

– Manyvo jaa pō aepo e'i mǎě? Meju wyi janerearai rewarà mō sipō aepo e'i? e'i tite ojiupe kupa.

¹⁷ Ajamǎě Jesu okuwapa sikaepo aepo e'i ojiupe kupa remē. Ajawyi kee e'i ijupe kō:

– Aepo pejë sō! Napetekokuwaive sipō eayvukasia rē peiko? “Aje” pejë kuwasi eayvukasia pē mijǎ! ¹⁸⁻¹⁹ Penea ipe. Ajamǎě napemǎ'ēi eayvukasia rē! Peapyakwa ipe teve! Ajamǎě napeenui eayvu!” Napeja'ai wete si aty wasu kō aapoi maekwerà rē? 5 rōmōgà teipe itōkō meju mijǎ. A'e ve itōkō oyte aty wasu kō o'u. 5.000 rōmō tesō itōkō kwaima'e kō aapoi! Ajaire itōkō ikurerà pemoaty. Mapejō rykyry rōmō pōkō pemoaty? e'i Jesu ijupe kō.

– 12 rōmō, e'i kupa.

²⁰ Ajawyi Jesu e'i jē ijupe kō:

– Ajaire āmō 'ary pē itōkō 7 rōmō meju mǎě amoypa mijē! 4.000 rōmō tesō itōkō kwaima'ekwerà kō aapoi! Mapejō rykyry rōmō pōkō pemoaty meju kurerà āmē? e'i Jesu.

– 7 rōmō! e'i kupa.

²¹ – Ajawyi sitō a'e! Napeja'ai si aekwerà rē! a'e pejë. Napetekokuwaive tē sipō! e'i ijupe kō.

Jesu omokatu naeapyoi mǎě remēwarà

²² Āmō 'ary pē Jesu naeapyoi mǎě rē omǎě, Petesaita taa pē ovāe kupa remē, wemimo'ekwerà kō reve. Jane kō mō weru ijupe. Kee e'i ijupe kupa:

– Epyy imokatu taeapyo ky'y! e'i kupa.

²³ Āmē Jesu opopyy eraa tena kupe kyty. A'e pē omokatu. Kee wereko imokatu. Otōmō rǎ'ī opo pupe. Wenykwerà ea rē ojoyy. Opo oinō ajaire ijapyte 'aryvo. Āmē e'i ijupe:

– Mom'a'e rē pōkō nemǎ'ē? e'i ijupe.

²⁴ – Jane kō rē amǎ'ē, e'i. Namǎ'ē ywe'eive ee kō ajamǎ'ē! e'i. Yvyra wata mǎ'ē vo sō tite jane kō rē amǎ'ē remē, e'i.

²⁵ Āmē Jesu ojipy mijē ea rē. Āmē sōsi eapyo katuay ky'y. E'i āmē Jesu pē:

– Haa! Age'e si ereapyo katuay ky'y! e'i.

²⁶ Āmē “hoō” e'i āmē Jesu ijupe.

† 8.15 *Fermento*   ʼ 8.15 Kee jaa tē aepo Jesu e'i mǎ'ē. Ipojoy tē Pariseu kō rekoa. Ivo katuay rǎ'āga kupa ipi. Ajawyi “ ‘Eruparà kō rōmō taiko’, tapejē ywe'e tite e'ā ijupe kō”, jaa tē Jesu e'i mǎ'ē. Ruk. 12.1   ʼ 8.18 Jer. 5.21; Mak. 4.12

– Oterẽ jẽ ejivy eo neretã gyty ajawyi! e'i. Terejivy e'ã rãĩ neo taa kyty, e'i.

“Janejare'e Remimuurerà tè ene”, e'i Peturu Jesu pè remëwarà
(*Mateusi 16.13-20; Rukasi 9.18-21*)

27 ãmẽ ajaire Jesu oo wemimo'ekwerà kō reve tena miti kō mō gyty. Sesapiripu tena pyriwarà kō gyty oo. [Yy Jotão ovae kyty a'e tui.] ãmẽ pee rupi oo iko kupa remë, kee e'i Jesu ijupe kō:

– Ava e'i pō jane kō ije? e'i.

28 ãmẽ e'i emimo'ekwerà kō ijupe:

– Kee e'i kupa. ãmō kō kee e'i neupewarà mō: “Juwão poromojãmorĩ maekwerà tè rōwã pōkō opoera mijẽ?” e'i kupa. ãmō kō, “Ãnĩ maevo, tãmō Eriasi tè rōwã pōkō owygy mijẽ uu?” e'i teve kupa. ãmō kō, “Janejare'e ayvu mojenuarà amyry karamoewarà tè rōwã pōkō opoera mijẽ uu?” e'i teve neupewarà mō kupa, e'i Jesu pè kupa.”

29 ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Pejẽ pa'e? Ava pejẽ pō ãmẽ ije? e'i ijupe kō.

ãmẽ Peturu e'i ijupe:

– Ije ãmẽ, “Janejare'e Remimuurerà tè ene, Orerõvijã ywete rōmō”, a'e ene! e'i.^x

30 ãmẽ Jesu oryvay aepo renu.

– Iete aepo ere ije, e'i. Ajamã'ẽ aepo tapemome'u e'ã rãĩ ãmō kō pè erokwa, e'i Jesu.

“Ejukatã kupa”, e'i Jesu mã'ẽ
(*Mateusi 16.21-28; Rukasi 9.22-27*)

31 ãmẽ ajaire Jesu omome'u ppy amãtejẽ wenonewarà rã wemimo'ekwerà kō pè. Kee e'i ijupe kō:

– Ije, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mã'ẽ rōmō, ajo. Ajawyi ajimomorijau 'atã tè penovake. Jõvijãgwerà kō noenuta'ãi eayvu. Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã kō ve noenuta'ãi. Tãmō Moisesi remikusiwarerã rè poromo'e mãe kō teve noenuta'ãi. A'e kō ojikõ'õ aitã ere. Ejukaokatã teve kupa. Ajamã'ẽ moapy 'arã remë apoera tarã mijẽ. A'evoa rōmō teãmã ajo, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè.

32 A'evo omome'u ppy amãtejẽ ijupe kō tokuwa katu kupa. Aje Jesu aepo e'i. Ajamã'ẽ Peturu “aje” ne'i aepo jaa renu. Weraa rãĩ Jesu ovae kyty, kee javo ipe:

– Aepo ere sō, jõvijã! e'i tite.

33 ãmẽ Jesu ojirova omã'ẽ wemimo'ekwerà kō rè. Oporegeta kasi Peturu pè, kee javo:

w 8.28 Mak. 6.14-15; Ruk. 9.7-8   x 8.29 Juw. 6.68-69

– Manyvore paepo ere sō ije! e'i. Ājāgai rōvijā Satanasi tē aepo nemo'eoka ywe'e tite upa! e'i. Janejare'e ayvu rupi rōwā nejipy'amogeta aepo ere remē! Jane kō ayvu rupi tē nejipy'amogeta tite neiko āmē! e'i ijupe.

³⁴ Āmē ajaire Jesu aty wasu kō omuu mijē imo'e kō. Wemimo'ekwerà kō ve omuu. Kee e'i ijupe kō:

– Pepota awyje erupi peiko remē, eayvu rupi tapeiko ipi. Kee tapejē: “Jesu remimotarà ywesō ikasiay wete eremimotarà wyi”, tapejē. Kee e'i sō jane kō pejē remē: “Nereityi Jesu remē, orojukatà”, e'i sō pejē remē, kee tapejē āmē ijupe kō: “Ejuka jēsi ajawyī pekupa”, tapejē. “Ajamāē naity'āi Jesu ejuka pekupa remē”, tapejē, e'i Jesu ijupe kō.^y

³⁵ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Āmē ava mō ojireko katu ipe mănōa wyi remē, kāramō omānō jētà ajamāē, e'i. Ajamāē ava mō eayvu rupi nereityi 'ete māē omānō remē, i'āg nomānō'āi. Āmō, eayvu e'eay noityi 'ete māē omānō remē, i'āg nomānō'āi. Janejare'e omoigookatà awyje opyri toiko karuaru, e'i Jesu.^z

³⁶ Kee e'i jē Jesu ijupe kō:

– Ava mō oma'e kō moatya rē ywesō oja'a remē, noja'a'āi Janejare'e rē ipi. Kāramō omānō remē, noeraa'āi oma'e kō oupi. Agyvotē ootà jimomorijaua rena kyty. ³⁷ Manyvo noereko'āi oēa rā moepy āmē, a'e pe wyi tojisyry, e'i.

³⁸ – Kāramō ajo tarà mijē. Āmē sōsi Janejare'e Remimuurerà ajimojane māē rōmō tē ajikuwatà ajo ky'y. Papa kasia renya pupe tē tesō ajotà. Papa remīgwai yvapewarà kō revejē ajotà ky'y. [Āmē sōsi poromo'e'iyarà rōmō tesō ajotà ky'y.] Ajare kee a'e pejē. Mirà kō mō ike yvy pē nivei mēe kō rovake ojinōsī ewyi remē, nikatu'āi ijupe kō kāramō ajo mijē remē. Āmō, eayvukwerà wyi ojinōsī kupa remē, nikatu'āi ijupe kō. Apijarerà kō pē, “Ekoty rewarà kō āwī”, na'e'āi, a'e pejē, e'i.

9 ¹ Kee e'i jē Jesu:

– Āmōgwerà janepytery pewarà omā'ētà ere Jōvijā wasu kasia revejē ajikuwa Janejare'e Remimuurerà rōmō aiko remē. Omānō e'āve a'evoa rē omā'ētà kupa. Aepo a'e aporegeta aje ywete, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pē.

Awyjepa rā'ī imogeta kō āmē.

Jesu okasia reve ojisaoka remēwarà

(Mateusi 17.1-13; Rukasi 9.28-36; 2 Peturu 1.16-18)

² Āmē 6 'arà paire, Jesu vytyry yvate'e māē rē ojiupi oo. Peturu weraa oupi. Āmō, Tiaku. Āmō, Juwāo. Yvytyrapyte 'aryvo ekoi kupa, a'e kō rōmō'ite. [Emimo'earà kō mō āmē opyta vytyry ppy pē ārō kō.]

^y 8.34 Mat. 10.38; Ruk. 14.27   ^z 8.35 Mat. 10.39; Ruk. 17.33; Juw. 12.25

Ãmẽ Peturu kô Jesu rê omã'ẽ upa remẽ, py'awarà mō Jesu ojimotoe ovake kô. ³Ijyru serenyny katuy upa. Isuky katu tesõ upa.

⁴Ãmẽ karamoe remẽwarà kô ojisa ipyri. Tãmõ Eriasi. Ãmõ, tãmõ Moisesi. A'e yveve ojimoikatu ijupe kô.^a Jesu reve oporegeta kupa upa. A'evoa rê omã'ẽ moapy rômõ oo upi mõe kô.

⁵Ameve Peturu e'i Jesu pè:

– Ikatuay ike jaiko, jõvijã! Nepota remẽ, oroinõtã moapy rômõ tapyina kô aã ike. Ãmõ, ene neupewarã. Ãmõ, tãmõ Moisesi pewarã. Ãmõ, tãmõ Eriasi pewarã oroinõtã, e'i tite.

⁶Ojimonyi tesõ kupa. Ajawyi Peturu manyvo ne'i. [Ajawyi tapyina reinõa rê kôrijõ oporegeta.]

⁷Ajaire yva rãtasã owyji ijatypa kô. A'e pupe wyi kee jaa ojenu ijupe kô:

– Era'yray awĩ! Eremiauvay tẽ awĩ! Tapejapyaka katu ikõ ijayvu rê nẽ! ejaa ojenu.^b

⁸Ãmẽ omã'ẽ mijẽ erokwa kupa remẽ, Jesu rômõ'ite ekoi ky'y. Nomã'ei ãmõ kô rê kupa ky'y.

⁹Ãmẽ ajaire vytyry re wyi owyji uu kupa ky'y. Owyji iko kupa remẽ, e'i Jesu ijupe kô:

– Age'e pemã'ẽ ee mã'ẽ tapemome'u e'ã rã'ĩ. Amãnõtã. Amãnõ maire apoera tarã mijẽ. Ãmẽ tẽ katu pemome'utã ky'y, e'i ijupe kô.

¹⁰Nomome'ui ãmẽ kupa. Ajamã'ẽ ovote ojimogeta ywete aepo jaa rê kupa ipi.

– Manyvo jaa pè paepo e'i? e'i ojimogeta kupa.

¹¹Ajaire e'i Jesu pè kupa:

– Manyvore põ tãmõ Moisesi remikusiwarerã rê poromo'e mãe kô, kee e'i: “Tãmõ Eriasi rã'ĩ totuu Janejare'e Remimuurerã renone”, e'i kupa? Manyvore põ aepo e'i kupa? e'i kupa.^c

¹²E'i Jesu ijupe kô:

– Aje oporegeta kupa. Aje tãmõ Eriasi totuu enone rupi poroerojivy Janejare'e kyty. Ajamã'ẽ kee jaa ojikusiwapa teve maekwerã rê tapeja'a: “Janejare'e Remimuurerã ojimojane mã'ẽ omomorijau ywetetã kupa. Werõarõtã kupa”, ejaa. ¹³Kee a'e pejẽ ajamã'ẽ tapekuwa. Ovãema ipe tãmõ Eriasi vo 'ejẽ mã'ẽ. Ajamã'ẽ omoãtãre'ã ai tẽ ereko kupa. Janejare'e ayvu ojikusywa amãtejẽ maekwerã rupi katu tẽ a'evo wereko kupa, e'i Jesu ijupe kô.

[Aepo e'i Jesu remẽ, emimo'ekwerã kô okuwa Juwão poromõjãmõrĩ mã'ẽ pewarã mō aepo e'i.]

^a 9.4 Janejare'e rena pè oẽ oo maekwerã kô. ^b 9.7 Mat. 3.17; Mak. 1.11; Ruk. 3.22-38; 2Pe. 1.17-18 ^c 9.11 Marak. 4.5; Mat. 11.14; Mak. 1.2-7

Jesu omokatu ja'yry remēwarà
(*Mateusi 17.14-20; Rukasi 9.37-43*)

¹⁴ ãmē Jesu kō ovãe mijē vytyry ypy pè, wemimo'earà kō pyri, kōi opyta ãrō mǎe kō pyri. ãmē ovãe ipyri kō remē, aty wasu rē omǎ'ē, wǎrō mǎe kō pyri. ãmō, tǎmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō mō ve ipyri kō tui. Ojiayvuvaja vaja kupa upa. ¹⁵ ãmē aty wasu omǎ'ē Jesu rē remē:

– Jesu si ovãema! Ja'e ikoty ãmē! e'i kupa.

Oo kuise'ē òvaisi ãmē kupa.

¹⁶ ãmē Jesu e'i ijupe kō:

– Moma'e rē pō pejiayvuvaja vaja eremimo'earà kō reve pekupa? e'i ijupe kō.

¹⁷ ãmē ipytery pe wyi kwaima'e mō kee e'i ijupe:

– Poromo'earà, era'yry eporijauesa, aã aeru nekoty mǎ'ē! ãjǎgai omomorijau ywete ipi. Nomomoregetaokari ipi. ¹⁸ Ojimokasi ee remē upi upi omomo imoyvyapi teve ipi! Enyaju ajaire oǎimisu'u su'u ipi! Ajaate nipikasi 'eteay ky'y. Ajawyi a'e ipe neremimo'earà kō pè, “Pemoē ãjǎgai eǎkarà pupe wyi imoisyry”, a'e ipe. Ajamǎ'ē nokuwai imoisyrya kupa! e'i Jesu pè.

¹⁹ ãmē Jesu ijǎgyo aepo renu.

– “Aje” napejēi eayvukasia pè mǎe kō! e'i ijupe kō. Age'e rōwǎ tesō aiko pepyterà rupi ky'y. Manyvo remē ywete sipō pekuwatà ky'y eayvukasia? e'i. Awivotà tē pō peiko? e'i ijupe kō.

Ajaire e'i tuu pè:

– Eeru awi nera'yry ekoty, e'i.

²⁰ Weru ãmē tuu ikoty. ãmē ãjǎg omǎ'ē Jesu rē remeve, omomo ja'yry imoyvyapi tomǎnō mǎnō. Oture tore iko ãmē. Enyaju teve iko. ²¹ ãmē Jesu e'i tuu pè:

– Mapejō kwaray rōmō tesō pōkō ãwivo nera'yry? e'i ijupe.

– Ija'yri remeve ãwivo ekoi, e'i tuu. ²² ãmō 'ary pè tata pupe ãjǎg omomo momo ijuka ipi. ãmō remē yy pupe omomo teve ipi. A'evō 'evo ekoi ipi. Oreporijauesa rejupa ãmē, nekuwa remē! e'i Jesu pè.

²³ ãmē Jesu e'i ijupe:

– Manyvōre pō, “Nekuwa remē”, ere sō ije! e'i. “Aje” ere jēsi Janejare'e kasia pè. Janerako'i ee remē, nuvei iwasu mǎ'ē ijupe! e'i Jesu ijupe.

²⁴ Ameve tuu e'i Jesu pè:

– “Aje” a'e. Ajamǎ'ē epǎtavō rejupa, age'e ywesō “aje ywete” ta'e ãmē! e'i.

²⁵ ãmē jane ijatyry mǎe kō ojimoaty omǎjǎ ee upa. ãmē Jesu omǎ'ē ee kō remē, ijayvukasi ãjǎgaiwerà pè, ja'yry omomorijau mǎ'ē pè.

– ãjǎg, noporomoopyaokari mǎ'ē! Noporomomoregetaokari mǎ'ē! Aã ja'yry wyi eē ejisyry eo ikenē! e'i. Awyje ikō epoi iwyyi eo nē! e'i Jesu ãjǎgai pè.

²⁶Ameve py'awarà mō ājāg eamamai. Ja'yry omomo mijē imoyvyapi. Ameve opoi iwiyi ojisyry oo ky'y. A'evo remē, ja'yry omānō mānō rā'ī. Āmē pirujē a'evoa rē omā'ē mae kō e'i:

– Eeee! Omānōma sipō? e'i tite kupa.

²⁷Āmē Jesu opopyy ja'yry imopō'ā. Ameve ikatupa ky'y.

²⁸[Ajaire Jesu ojisyry oo ky'y, wemimo'ekwerà kō reve.] Āmō tetā wryy pè oike kupa. Āmē Jesu rōmō'ite ekoi remē, emimo'ekwerà kō uu javo ijupe.

– Manyvore pōkō noromoēokai sire'e sō ājāg ja'yry pe wyi imoisyry? e'i kupa.

²⁹Ajawi Jesu e'i ijupe kō:

– “Aje ywete” pejē Janejare'e kasia pè remē tē kuwa pemoisyry kuwa āwī rapijarà iwiyi! [Āmō, napejimi'ui rā'ī peporegeta ijupe remē teve kuwa,] e'i ijupe kō.

“Ejukatà kupa”, e'i mijē Jesu remēwarà

(Mateusi 17.22-23; Rukasi 9.43-45)

³⁰⁻³¹Ajaire ojisyry a'e pe wyi oo kupa. Karireja yvy rupi okwa kupa. Jesu opota wemimo'ekwerà kō motekokuwa wyi nopotai jane kō rovake oo. Kee e'i Jesu imo'e kō:

– Kee a'e pejē. Yva pe wyi ajo ajimojane mā'ē rōmō ije. Ajamā'ē nivoi mae kō po pè ereraatā eme'ē kupa. Ajamā'ē ejuka kupa remē, moapy 'arà paire apoera tarà mijē, e'i ijupe kō.

³²Aepo e'i ywe'e ipe Jesu ijupe kō. Noenui sire'e ijayvu kupa ajamā'ē. Nokuwai manyvo jaa tē aepo e'i remē. Ajamā'ē, “Manyvo jaa pō aepo ere”? ne'i Jesu pè kupa, osī iwiyi kupa rewarà mō.

“Ava ywesō pō Janejare'e koty rewarà rōmō ekoi?” e'i kupa mā'ē

(Mateusi 18.1-5; Rukasi 9.46-48)

³³Āmē ajaire Jesu rena pè ovāe kupa, Kapanāo taa pè. Āmē tetā mō wryy pè oike kupa. Oikepa kupa remē, Jesu e'i ijupe kō:

– Moma'e rē pōkō peayvu yvu pee rupi peiko? e'i.

³⁴Nipui kupa ajamā'ē, osī javo kupa rewarà mō.

– Ava ywesō pō janewyi, Jesu remimo'ekwerà rōmō ekoi? e'i tite kupa.^d Ajawi osī javo kupa. ³⁵Ajamā'ē Jesu aepo jaa okuwa teāmā. Ajawi omuu kō imo'e kō mijē.

– Pepota sō jo'arà kytywarà mō peē remē, temīgwai vo 'ejē tapeiko ajawi, e'i. Tapepātavō āmō kō, pirujē, e'i ijupe kō.^e

³⁶Āmē Jesu ja'yry mō omuu okoty to'ā ovake kō, tomā'ē ee kupa. Ojajuvy juvy. E'i āmē ijupe kō:

^d 9.34 Ruk. 22.24   ^e 9.35 Mat. 20.26-27; 23.11; Mak. 10.43-44; Ruk. 22.26

37– Erauvay pekupa remē, ja'yry kō ve peauvaytā. Penory katutā ee kō pemājā. Ja'yry rauparā kō pē “erauparā kō” a'e ipi, e'i ijupe kō. Ava mō erau remē, a'e Emuuarerā wau tary ve, e'i ijupe kō.^f

“Ava mō nojimoāpāi janere remē, a'e janekoty rewarā rōmō ekoi tē”, e'i
Jesu mā'ē
(Rukasi 9.49-50)

38 Āmē Juwāo e'i Jesu pē:

– Oremo'earā, kwaima'e mō rē oromā'ē, neayvu rupi ājāg kō omoē imoisyry emijarerā kō wyi ereko mā'ē rē! Neremimo'earā rōwā ipe a'e ajamā'ē! Ajawyi, “Mokoo sō nereko!” oro'e ijupe! I'ete pō aepo oro'e ijupe remē? e'i Jesu pē.

39 Āmē Jesu e'i ijupe:

– Ānī! Aepo tapejē e'ā ijupe, e'i. “Aje” e'i eayvukasia pē mā'ē kōrijō tē mārānā jikuwa e'ā oinō kuwa eayvu rupi! A'evo ekoi paireve, noporegeta ai kuwa'āi ere ajaire, e'i. ⁴⁰Ava mō nojimoāpāi janere remē, a'e janekoty rewarā rōmō ekoi tē, e'i.^g ⁴¹Kee jaa rē tapeja'a teve. Ma'e remē ava mō kee e'itā peupewarā mō: “Kiristu remiauvay tē āwī. Ajawyi i'ywa remē, yy amē'ētā ijupe to'u”, e'itā. Ome'ē peupe remē, eupe omē'ē maevo sō tite. Ajawyi oryvaytā Papa ee epyme'ē. Aje ywete aepo a'e pejē, e'i Jesu wemimo'ekwerā kō pē.^h

Noporoerovijaokari mā'ē rewarā
(Mateusi 18.6-9; Rukasi 17.1-2)

42 E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ja'yry kō erauvay ipi. Ajawyi akāte'ā ee kō ipi. Ava mō sō omojaiwe kō eraa weko ai rupi remē, ojimomorijau 'atā tē Janejare'e po pē. Ikatu sa'u kuwa na'evoive remē ojimomarama amātejē ovote omānō, e'i. Ikatu sa'u kuwa a'evo mā'ē takuru mitirōwā mā'ē wāpasī amātejē okuruka rē ero'a pāranā pupe, ja'yry kō nomojaiweive remeve, e'i.

⁴³⁻⁴⁴– [Kee a'e teve pejē. Pejireko katu penemimota ai rupi tapeiko ywe'e tite e'ā.] Ajawyi kee a'e eayvukasia rōmō. Ma'e remē pepo ojavyokatā ivo tekoua pejē.ⁱ A'evo sō peiko remē, ikatu sa'u kuwa pejipoeta amātejē ity, Janejare'e rekoa tapejavu ywe'e tite e'ā. A'evo peiko amātejē remē tē napeo'āi kuwa pepo revejē jimomorijau wasua rena kyty, (tata wasu noe'āi mā'ē kyty).^j ⁴⁵⁻⁴⁶Āmō, ma'e remē pepy rupi peotā peneko ai kyty. A'evo sō peiko remē, ikatu sa'u kuwa pejipyeta amātejē

^f 9.37 Mat. 10.40; Juw. 13.20   ^g 9.40 Mat. 12.30; Ruk. 11.23   ^h 9.41 Mat. 10.42

ⁱ 9.43-44 Ma'e remē pemonatā. Ma'e remē poronōpātā. Wāi wāisō. Mat. 5.30

^j 9.44 Kareta karamoe remēwarā kō pē jamā'ē remē, āmōgwerā kō pē ( ) pupe ojikusuiwa mā'ē uve. Āmōgwerā kō pē nuvei.

ity, Janejare'e rekoa tapejavy ywe'e tite e'ã. A'evo remẽ tẽ napeo'ãi kuwa pepy jeovai revejẽ jimomoriyau wasua rena kyty, (tata wasu noe'ãi mã'ẽ kyty).^k 47-48 ãwĩvo ve ma'e remẽ penea pupe nivoi peikotã.^l A'evo sõ peiko remẽ, ikatu sa'u kuwa pejeakwaro amãtejẽ remẽ, Janejare'e rekoa tapejavy ywe'e tite e'ã. ãmẽ tẽ peo jẽtã kupa penea wajõ tẽ Janejare'e rena pẽ peiko karuaru. Napeo'ãi kuwa penea jeovai revejẽ jimomoriyau wasua rena kyty. Ayay kõ'ẽ kõ'õtã a'e kyty oo mãe kõ pẽ. A'evo ve tata poroapy karuaru. ãmõ, a'evo ve pisu porosu'u karuaru, e'i Jesu.

⁴⁹– Kee a'e pejẽ. Pejimomoriyautã peiko. ãwitõ karakuri jaapy tata pupe tojiky'a'o ipi, ãwĩvo 'ejõtã pejẽ peiko. ⁵⁰Kee a'e teve pejẽ. ãwitõ sautu eekatu ja'umã'ẽ pupe jainõ ipi remẽ. ãwĩvo ve jane kõ pẽ ikatuay wete tijaiko ipi. Ajamã'ẽ sautu nomoei sõ janeremi'õ ky'y remẽ, manyvoa rã rõmõ rõwã kuwa sautu ãmẽ. ãwĩvotã pejẽ, peayvu yvu peiko remẽ, nowari peiko remẽ. Ajawyi sautu vo 'ejẽ tapeiko, a'e pejẽ, e'i Jesu ijupe kõ.^m

Werekwarã wyi opoi mã'ẽ rewarã
(Mateusi 5.31-32; 19.1-12; Rukasi 16.18)

10 ¹ ãmẽ Jesu aepo e'i paire, ojisyry oo Juteja yvy kyty. Yy Jotãõ ova'e kyty oo [wemimo'ekwerã kõ reve]. ãmẽ aty wasu kõ oo ojimoaty mijẽ ikoty. ãmẽ Jesu poromo'e mijẽ. ãwitõ poromo'e ipi maekwerã vo jẽ poromo'e.

² ãmẽ Pariseu kõ mõ uu ikoty. “Jesu siayvumoopa”, e'i tite kupa. Ajawyi kee e'i rã'ãga kupa:

– Kee jaa rẽ oremo'e rejupa! Manyvo põ tãmõ Moisesi e'i joerekwarã wyi moia rẽ? e'i rã'ãga kupa. Manyvo remeve põ japoi kuwa iwyi? Japota remẽ põ japoi kuwa janererekwarã wyi? e'i rã'ãga kupa.

³ ãmẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Pekuwapa tãmõ Moisesi remikusiwarerã aepo rẽ. Moma'e e'i põ? e'i ijupe kõ.

⁴ ãmẽ Pariseu kõ e'i ijupe:

– Kee e'i maekwerã: “Ava mõ opoitã sõ werekwarã wyi imoisyry remẽ, kareta tome'ẽ rã'ĩ ijupe opoia mojikuwaparã rõmõ”, e'i maekwerã, e'i kupa.ⁿ

⁵ ãmẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Naperovija tari Janejare'e ayvukwerã rewarã mõ aepo e'i tãmõ Moisesi ikusiwa pejẽ. Kee e'i maekwerã naperovija tari: ⁶ “Karamoe remẽ Janejare'e oinõ kwaima'e, wãivĩ reve.” ⁷ Ajawyi ojireko kupa remẽ, opoi oõvijãgwerã kõ wyi oo werekwaa mõ kupa. ⁸ Awyje rõmõ oiko ojeeve

^k 9.46 Kareta karamoe remẽwarã kõ pẽ jamã'ẽ remẽ, ãmõgwerã kõ pẽ ( ) pupe ojikusuiwa mã'ẽ uve. ãmõgwerã kõ pẽ nuvei. ^l 9.47-48 Ma'e remẽ pemonatã ee mã'ẽ rẽ pemã'õtã. Ma'e remẽ pejitupi ee mã'ẽ rẽ pemã'õtã teve. Wãi wãisõ. Mat. 5.29 ^m 9.50 Mat. 5.13; Ruk. 13.34-35 ⁿ 10.4 T.M. 24.1-4 ^o 10.6 Jinõ. 1.27; 5.2

iko kupa ky'y, pe'itypyte mā'ē rōmō", e'i maekwerà.^p 9 Ajawyi kee a'e pejë. Janejare'e pe'itypyte mā'ē rōmō oinō kō remē, tijamowaite kō e'ā ojiwyi, a'e pejë. Awyje rōmō a'evo oikopa kupa, e'i Jesu ijupe ky'y.

¹⁰ Aepo e'i paire, Jesu ojisyry Pariseu kō wyi oo ky'y. Tetā mō wryy pè oike mijē wemimo'ekwerà kō reve. Oike kupa remē, e'i Jesu pè kupa:

– Oremo'e aepo jaa rè rejupa! e'i kupa.

¹¹ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Kwaima'e mō sō werekwarà wyi opoi teywete sō remē. Ajaire wereko ipetā āmō wāivī. A'evo māē pè Janejare'e, "Werekwarà rè nojimoavai iko māē tē āwī", e'i kōrijōtā āmē, omojaiwe tesō werekwarà ity rewarà mō. ¹² Aepo e'i teve wāivī mō pè, opoi sō omēnà wyi remē, ajaire āmō kwaima'e reve ojireko ekovijarerà rōmō remē. "Omēnà rè nojimoavai iko māē tē āwī", e'i kōrijōtā ijupe, e'i Jesu ijupe kō.^q

"Totuu nē ja'yrerà kō ekoty", e'i Jesu māē

(Mateusi 19.13-15; Rukasi 18.15-17)

¹³ Ajaire jane kō wākarāgwerà kō weru Jesu resa toapytepyy kō [ikatuy Janejare'e toereko kō]. A'e kō rè Jesu remimo'ekwerà kō omāē remē, kee e'i tite kupa:

– Jesu pemo'eaioka peākarā kō pè ne! Peeru sō peākarāgwerà kō ikoty! Perojivy kō eraa! e'i epe kupa.

¹⁴ Āmē Jesu a'evoa rè omā'ē remē, nopotai.

– Nemo'ei'āi ja'yrerà kō. Totuu nē ekoty kupa. Kee aje ywete māē rè tapeja'a. Ja'yrerà kō opota katu Janejare'e omoēoka o'arà kytywarà rōmō ipi. A'evo ve tapeiko. ¹⁵ Na'evoi sō peiko remē, napeo'āi kuwa ipyri ena pè. Aje ywete aepo a'e pejë, e'i ijupe kō.^r

¹⁶ Aepo e'i paire Jesu wajuvy ja'yry kō. Uu pè oporegeta āmē, owaray toereko kō.

Kwaima'e imoma'e ywete mā'ē uu Jesu pè oporanu remēwarà

(Mateusi 19.16-30; Rukasi 18.18-30)

¹⁷ Āmē ajaire Jesu oo iko remē, kwaima'e mō kuise'ē uu ikoty. Uu ojimoenāpa'ā ovake javo.

– Poromo'earà, ivo katuay neiko mā'ē tē ene. Mano aiko kuwa pō ivo tekoua rupi aiko, taa Janejare'e pyri akājā remē aiko karuaru? e'i Jesu pè.

¹⁸ E'i āmē Jesu ijupe:

– Manyvore pō "ivo katuay mā'ē" ere sō ije? Nuvei 'ete mirà mō ivo katuay teāmā mā'ē. Janejare'e rōmō'ite a'evo ekoi, e'i ijupe.

¹⁹ E'i jē Jesu imo'e:

– Nekuwapa Janejare'e ayvukwerà tāmō Moisesi pè ome'ē maekwerà, upi tijaiko mā'ē. Kee e'i itōkō: "Terejuka e'ā mirà ikenē", e'i. Āmō, "Terejimomy'a e'ā. Nererekwapa remē a'e reve kōrijō tē tereiko ipi māerā tē",

e'i. Āmō, “*Tanemona e'ā*”, e'i. Āmō, “*Nivoi mā'ē teremoy e'ā newari rōmō jane kō rē nē*”, e'i. “*Toporomoripe e'ā ipi nē*”, e'i. Āmō, “*Nerōvijāgwerà kō teremomojy ipi. Neruu. Āmō, ney. Ijayvukwerà rupi tereiko ipi*”, e'i.^s A'e a'e kō nekuwapa teāmā, e'i Jesu ijupe.

²⁰ Āmē kwaima'e e'i ijupe:

– Ō'ō, eja'yī remeve aepo rupi katu aiko teāmā ipi. Ivo teāmā aiko, e'i Jesu pè.

²¹ Āmē Jesu omā'ē ywete ee. Wauvay ee omā'jā.

– I'tete, e'i. Aepo 'aryvo kee tereiko jē timanyvo e'ā ene, e'i. Ekwa, nemoma'e kō tereme'ēma karakuri repy rōmō. Ajaire epykwerà emosāima iporijau mē kō pè erokwa. Pirujē nerekotà neremimota katu kō Janejare'e pyri kāramō āmē. Neme'ē maire, ejo erupi āmē, e'i.

²² Āmē Jesu aepo e'i kwaima'e pè remeve, soō, naoryi ky'y. Ijāgyo ojisyry oo, imoma'e ywete rewarà mō.

²³ Āmē Jesu omā'ē wemimo'ekwerà kō rē erokwa kee javo ijupe kō:

– Waypete imoma'e ywete mē kō pè Janejare'e omoēoka o'arà kyty ipi. [Oma'e kō rē ywesō oja'a Janejare'e wyi ipi,] e'i.

²⁴ Āmē Jesu remimo'ekwerà kō ojimonyi aepo renu. Ajamā'ē Jesu kee e'i ijupe kō:

– Jane kō waypete Janejare'e omoēoka o'arà kyty ipi. [Ovote ne'i kuwa'āi kupa.] ²⁵ Tekoua amome'utà peupe tapekuwa sa'u, e'i. Kevoa. Teima rōvijā waypete wasa ikwa'i mā'ē rupi okwa. Noasa'āi kuwa agui ropyta, e'i. Āwīvo ve imoma'e ywete mē kō pè waypete Janejare'e omoēoka o'arà kyty,^t e'i ijupe kō.

²⁶ Ameve Jesu remimo'ekwerà kō aepo wenu remē, ojimonyi wete kupa. Ajawyī kee e'i ojiupe kupa:

– Āwīvo remē ava noiko karuaru kuwa'āi Janejare'e pyri āmē! Ava nojireko katuoka'āi kuwa ijupe! e'i tite kupa āmē.

²⁷ Āmē Jesu omā'ē ee kō erokwa.

– Aje, ava jē rōwā oo kuwa ipyri oiko karuaru rōmō. Janejare'e rōmō'īte poromoigo karuaruoka kuwa opyri. Nuvei 'ete iwasu mā'ē Janejare'e pè, e'i ijupe kō.

²⁸ Ameve Peturu kee e'i Jesu pè:

– Emā'ē. Pirujē oroityppyipa orojo nerupi, e'i.

²⁹ Āmē Jesu e'i jē ijupe kō:

– Aje pirujē peityppyipa erupi pejo. Uvetà āmō kō ve pevo mē kō. Pirujē oityppyitā uu eayvu rupi erauvay rewarà mō kupa. Eayvu e'ey omojenutà erokwa rewarà mō a'evotà ekoi kupa. Ma'e oitytā kupa. Wetā

^s **10.19** Jisyry. 20.12-16   ^t **10.25** Āwitō mirà mō o'arà kyty rejē epānakō iko mā'ē mō. Noike'āi vyvra wryy rupi oo wepānakō revejē. Oity remē tē kuwa vyvra wryy rupi wasa oo. Āwīvo.

oitytà oo kupa. Āmō, wetārāgwerà kō ve. Oōvijāgwerà kō ve. Wākarāgwerà kō ve. Āmō, okoo kō. Wāisō pirujē oityppyipatà oo, erauvay kupa rewarà mō, e'i. Ajawyi aje ywete kee a'e pirujē oma'e kō oityppyipa erupi uu māe kō pè: ³⁰Penemitykwerà kō wyi wete si Janejare'e ome'età pejë, ike vvy pè. Ma'e. Penetā kō. Penetārā kō. Pekoo kō. Wāisō ome'età pejë. Āmō kō po pè pejmomorijau 'atà tē, Janejare'e koty rewarà kō rōmō peiko rewarà mō. Ajamā'ē kāramō Janejare'e pyri peiko karuarutà ky'y, yva pè, e'i. ³¹Keeta āmē. Ijaty jo'arà kyty ekoi epe māe kō jokunawyriwarà kō rōmō ekoità Janejare'e rena pè ky'y. Jokunawyriwarà rōmō ekoi māe kō āmē jo'arà kytywarà rōmō ekoità, e'i Jesu ijupe kō.^u

“Ejukatà kupa”, e'i mijē Jesu mā'ē
(*Mateusi 20.17-19; Rukasi 18.31-34*)

³²Āmē Jesu Jerusarē taa kytyre oo iko kupa, wemimo'ekwerà 12 rōmō māe kō reve. Pee wasu rupi oo kupa. Āmē Jesu joākā rōmō oo iko. Emimo'earà kō takypy rōmō oo kupa. A'e kō ojimonyi iko. Oo upi māe kō ve okyje iko. Ajawyi Jesu omuu wemimo'ekwerà kō 12 rōmō māe kō opyri sa'u imotekokuwa kō mijē ojukaa rā rē. Kee e'i ijupe kō:

³³– Pejapyaka katu rā'ī! Jerusarē taa kyty jaatà jaiko. Javāe remē, erereko aità erereko kupa, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mā'ē rōmō aiko rewarà mō. Janejare'e pè oporegeta māe kō rōvijā kō po pè tesō eme'età kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e māe kō po pè teve. A'e kō, “Pejuka ikenē”, e'ità eupewarà mō. Juteu rōwā māe kō po pè emonotà āmē kupa, [Romā pewarà jōvijā kō po pè.] ³⁴Emojaiwe ywetetā kupa. Otōmō tōmō tesōtā ere kupa. Āmō, enōpā nōpā tevetā kupa. Ajaate ejukatà kupa ky'y. Ajamā'ē moapy 'arà paire apoera tarà mijē, e'i ijupe kō.

Tiaku kō oporanu Jesu pè remēwarà
(*Mateusi 20.20-28*)

³⁵Āmē Semeneu ra'yry kō uu Jesu kyty. Tiaku. Juwāo. Mokojejō uu kupa. Kee e'i Jesu pè kupa:

– Jōvijā, oroporegetatà rā'ī neupe, e'i kupa. Oro'età mā'ē pè “hoō” ere, e'i kupa.

³⁶– Manyvo pō pepota areko peupe? e'i Jesu ijupe kō.

³⁷Āmē Tiaku kō e'i:

– Jōvijā wasu rōmō nejikuwa remē, orepyteporo rejupa, neuvuri toroapy jōvijā miti kō rōmō oroiko. “Hoō” tere amātejē āmē, e'i epe kupa.

³⁸Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Napekuwai wyi aepo pejë ije! e'i. Kee a'e pejë. Pejmomorijau kuwa pāwī ereve pemānō ejuka kupa remē? e'i Jesu ijupe kō.^v

^u 10.31 Mat. 20.16; Ruk. 13.30   ^v 10.38 Ruk. 12.50

39 “Õõ” e'i tite kupa. ãmẽ Jesu e'i ijupe kô:

– Aje pejimomoriãutà evo ve. Pemãnõtà teve evo ve, e'i. 40 Ajamã'ẽ ije rãwã poromojãvijãokatà. Papa tè poromojãvijãokatà, wemikuwa rupi tè, e'i Jesu Tiaku kô pè.

41 ãmẽ emimo'earà kô mō aepo wenu remẽ, ojimõarõ Tiaku kô rè kupa. 42 Ajawyi Jesu omoaty pirujẽ imuu javo ijupe kô.

– Pejapyaka rã'ĩ! Juteu rãwã mãe kô ojimokasi oẽ jane kô 'arà kyty, ãwisõ emĩgwai kô rãmõ toiko kupa. Ojiayvuerovijaoka jane kô pè iko kupa ipi. 43 A'e kô vo rãwã tapeiko ajamã'ẽ. Pepota pejimojãvijã remẽ, temĩgwai vo 'ejẽ awi tapeiko. Poropãtavõarà rãmõ tapeiko, e'i.^w 44 Aje pepota pejẽ ywesõ peiko remẽ, temĩgwai vo 'ejẽ awi tapeiko, e'i.^x 45 Ereruparà mō awi tapeiko. Janejare'e Remimuurerà ajimojane mãẽ rãmõ teipe ije aiko. Ajamã'ẽ, “Jãvijã tè ije”, na'e'i pejẽ. ãwĩvo mãẽ rãmõ rãwã ajo ike jane kô pytery pè aiko ipi. “Jãvijã rãmõ tajikuwa!” na'e'i. Temĩgwai vo 'ejẽ tè ajo jopytery pè poropãtavõarà rãmõ aiko. Jane kô aiwererà repy rãmõ ajo. Emãnõa tè a'e repykerà rãmõtã. Jane kô pewarà mō amãnõtã, Janejare'e pyri toiko karuaru kupa, e'i Jesu ijupe kô.

Jesu omoeapyo Patimeu remẽwarà
(Mateusi 20.29-34; Rukasi 18.35-43)

46 Aja paire Jesu okwa Jeriko taa rupi iko, wemimo'ekwerà kô reve. Ajaire a'e taa pe wyi ojisyrytã remẽ, aty wasu kô oo akypy rupi. ãmẽ okwa remẽ, naeapyoi mãẽ mō wesa. A'e pee reme pè wapy upa ipi, karakuri rãrõ. Patimeu eu erã pè. A'e Timeu ra'yry tè. 47 ãmẽ Jesu vãea ojenu ijupe, kee jaa:

– Jesu Nasare taa wãnã okwa iko! jaa ojenu ijupe.

ãmẽ Patimeu aepo wenu remẽ, wapukai ojiporijauesaoka ijupe, kee javo:

– Jesu, tãmõ Tavi Jeapyrerã e'eay tè ene!^y Eporijauesa rejupa! e'i wapukai rãmõ.

48 ãmẽ aepo e'i remẽ, ãmõ kô kee e'i ijupe:

– Aepo ere sõ! Nepu sõ! e'i ijupe kupa.

ãmẽ ywesõ wapuka pukai.

– Tãmõ Tavi Jeapyrerã e'eay! Eporijauesa rejupa! e'i jẽ wapukai rãmõ.

49 Ajawyi Jesu opyta rã'ĩ javo ijupe.

– Totuu nẽ ekoty, e'i jane kô pè.

ãmẽ ava kô mō e'i Patimeu pè:

– Terejipy'a mokasi. “Totuu” e'i Jesu ene! Kuise'ẽ ãmẽ epõ'ã ejo! e'i kupa.

^w 10.43 Ruk. 22.25-26   ^x 10.44 Mat. 23.11; Mak. 9.35; Ruk. 22.26   ^y 10.47 Janejare'e Remimuurerã jãvijã ywete rãmõ jaa tè aepo e'i mã'ẽ pè.

⁵⁰Ameve kuiseẽ Patimeu opõã. Oyru poko yvy pè oity opõã oo Jesu kyty. ⁵¹Ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Manyvo põ nepota oroereko? e'i.

– Apota ereapyo katu rômõ aiko, jövijã! Ereamoapyo rejupa, a'e ene, e'i ijupe.

⁵²– Hoõ! e'i Jesu. Tanereapyo katu mijẽ ajawyi! “Aje” ere ekasia pè rewarà mõ, oromoeapyotà. Ejivy eo ãmẽ, e'i Jesu ijupe.

Ameve eapyo katu ky'y. A'evo paire Jesu rupi oo iko ky'y.

Jumëtu rupi Jesu ovãe Jerusarẽ taa pè oike remëwarà

(*Mateusi 21.1-11; Rukasi 19.28-40; Juwão 12.12-19*)

11 ¹Ajaire Jesu oo jẽ Jerusarẽ taa kyty, wemimo'ekwerà kõ reve. ãmẽ ovãetà pyri'ijeẽ kupa remë, ãmõ tena miti kõ pè rãĩ ovãe kupa. Petepaje eu a'e taa mõ pè. ãmõ pè Petãnia eu. Yvytyry ypy pè tè a'e tena tui. Oriveiraty eu vytyry pè. ãmẽ Jesu omono wemimo'earà kõ mõ wenone rupi. Mõrijõ omono kõ. ²Kee e'i amãtejẽ imono kõ:

– Pekwa erenone rupi wãĩ taa tui upa mãẽ gyty. A'e pè pevãe remeve, pemãõtã jumëtu^z memyry rë, nootyive upi mãẽ rë. Wãñõ tatui kupa mãẽ rë pemãõtã. A'e rë pemãẽ remë, pejora eru ike ije, e'i.

³Ãmẽ ava mõ sõ kee e'i pejẽ remë, “Moma'e rômõ põ pejoratã eraa?” e'i sõ pejẽ remë, kee pejëtã ijupe: “Ãnĩ! Orerõvijã tè ‘eeru’ e'i ore. Ajawyi oroeraatã rãĩ. Ajaire omojivytã imuu”, tapejẽ ijupe ãmẽ, e'i ijupe kõ.

⁴Oo Jesu ayvu rupi ãmẽ kupa. A'e kyty ipõ jumëtu memyry rë omãẽ kupa. Oka rova pyri wãñõ tatui kupa mãẽ rë omãẽ kupa. A'e ojora eru kupa, Jesu e'i maekwerà rupi. ⁵Ojora kupa upa remë, omãẽ ee mãe kõ e'i ijupe kõ:

– Manyvore põ pejoratã eraa? e'i kupa.

⁶– Orerõvijã tè “eeru” e'i ore, e'i kupa.

– Hoõ, peraa ãmẽ, e'i ãmẽ ijupe kõ kupa.

⁷Ãmẽ weraa Jesu pè kupa. Oyru poko kõ oinõ ijape 'aryvo kupa. A'e ape 'aryvo Jesu oo iko. ⁸Ãmẽ ovãe iko remë, aty wasu kõ oo upi. A'e kõ mõ oyru poko omovevu vevu imojimoy moy pee rupi enone kupa. ãmõ kõ ka'aro kõ opo'o, warakuri vo mãẽ. A'e omoy moy teve Jesu renone rupi kupa. ⁹Pirujẽ aty wasu wapuka pukai tesõ Jesu renone iko kupa. Janejare'e omoe'e teve eewarà mõ iko kupa. Kee e'i kupa:

“Janerõvijã ywete simoe'e!

Janejare'e tomoryoka Wemimuurerã imoe'eoka!

Janerõvijã ywete ywesõ yvapewarã kõ 'arã kytywarã rômõ ekoi!

^z 11.2 *Jumento*   ^a 11.7 A'evo jövijã wasu jikuwaparã rômõ ojikuwa ovãe.

10 A'e simoe'e tãmõ Tavi Jeapyrerà e'elay rômõ!" e'i e'i wapukai rômõ kupa.^b

A'evo Jesu renone wereko kupa. ãmõgwerà ovake rupi okwa kupa. ãmõ kō akypy rupi oo. Pirujē oryvay ee iko kupa.

11 A'evo Jesu ovãe Jerusarē taa pè iko. [Ovãe remē, owyjy jumētu memyry ape 'aryvo wyi.] Ajaire Janejare'e moe'ea retã gyty oo iko. Tetã ypy pè oike rãĩ ee omãjã okwa. Nopytai ajamãē. Karupa ky'y wyi ojikõtevē jē. Ajawyi ojivy oo Petãnia taa kyty oke, wemimo'ekwerà kō reve, 12 mãe kō reve.

Moma'eyva ni'ai mãē rē Jesu omãē remēwarà
(*Mateusi 21.18-19*)

12 Kõēme Jesu oo mijē Jerusarē taa kyty, Petãnia taa pe wyi. Nikasi amyay pè oo iko remē. 13 ãmē moma'eyva'y rē omãē imono, piku'y eu mãē rē.^c Opoita ipe a'e'akwerà o'u mijã. Ajamãē ni'aive. Ookwerygã tē tui.

14 Ajawyi Jesu e'i moma'eyva'y pè:

– Mãerã tē ikõ tija'u e'ã ne'a nē! e'i wemimo'ekwerà kō reminu rômõ.

Jesu Janejare'e moe'ea retã rē okãtē'ã remēwarà
(*Mateusi 21.12-17; Rukasi 19.45-48; Juwão 2.13-22*)

15 ãmē ovãema Jerusarē taa pè kupa remē, Janejare'e moe'ea retã gyty oo mijē kupa. Etã ypy pè ovãe kupa remē, a'e pè teima mosãiarã kō omosãi kupa upa, Janejare'e pè temime'ē rã.^d ãmē Jesu a'evoa rē omãē remē, nopotai. Ojikõ'õ omãjã ee kō, nivoi wereko Janejare'e moe'ea retã kupa rewarà mō. Ajawyi ime'ëarã kō omoisyry imono. ãmõ, namesa kō karakuri rewarã kō oposiko i'aryvo ipi mãe kō oity ipujere. ãmõ, jirusi rena kō apyka kō oity teve ipujere Jesu. ãmõ, moma'e opyy mãe kō teve omoisyry imono. ãmõ, karakuri rewarã kō ve omoisyry. 16 Noerokwaokari moma'e kō Janejare'e moe'ea retã rupi. 17 Ajaire e'i ijupe kō moma'e rômõ tē Janejare'e moe'ea retã.

– Kee e'i itõkõ Janejare'e kareta rē ojikusiwa: “*Eretã eupe oporegeta mãe kō poregetaa rena tē, pirujē yvy wãnã kō totuu oporegeta eupe iwryy pè ipi*”, e'i maekwerã tē.^e Aekwerã rupi katu rōwã pereko ajamãē! Imona mãē retã vo 'ejē pereko! e'i imoãtãre'ã kō.

18 Ajawyi Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã kō ojimõarõ Jesu rē, aepo wenu kupa remē. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rē poromo'e mãe kō

^b 11.10 Jīg. 118.25-26   ^c 11.13 Werywete kuruvyvu vo ywete mãē piku'y. Ajamãē temitãgwerã.   ^d 11.15 Kejõ omosãi kupa upa: Teima kō. Jirusi. ãmõ, kaneiru ra'yry. ãmõ, pui ra'yry. Wãisõ, itee tee tē ome'ē kupa. Ajamãē a'e a'e kō ome'ē kupa remē, omoripe tē ipyyarã kō kupa ipi. Omoepy sa'u kupa ipi. A'evo tē karakuri omoaty wete oupe kupa ipi.   ^e 11.17 Isa. 56.7

ojimōarō ee. Ajawyi weka manyvotà wereko Jesu ijuka kupa mǎě. Ajamǎě okyje iwyi kupa, jane kō mōa'ārōwā opota katu Jesu ayvu renu rewarà mō.

¹⁹ ãmē karupa ky'y remē Jesu oē oo Jerusarē taa pe wyi, wemimo'ekwerà kō reve.

Moma'eyva'y osinīma remēwarà
(*Mateusi 21.20-22*)

²⁰ Ajaire kōěme, jì'veay Jesu kō okwa mijē piku'y pyryvo. ãmē omǎě ee kupa remē, soō, osinīma! Apokwerà wyive ijupa. ²¹ ãmē Peturu oja'a Jesu ayvukwerà rē. Ajawyi e'i Jesu pè:

– Emǎě, jōvijǎ! Kōitokō moma'eyva'y pè, “Māerǎ tē ikō tija'u e'ǎ ne'a nē!”, ere ijupe maekwerà osinīma! e'i ijupe.

²² ãmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō, aje. A'evoa rē kee a'e pejē. “Aje” pejē ikō Janejare'e kasia pè pepy'a pupe nē, e'i. ²³ [ǎwīvoa niwasu'ǎi pejē ãmē, a'e pejē.] ãmō, aǎ yvytyry pè eayvu rupi, “Ejisyry pāranǎ wasu pupe eo!” pejē sō remē, a'evotà kuwa ãmē, “aje” pejē Janejare'e kasia pè remē. “Aje pōkō?” napejēi pepy'a pè remē.^f ²⁴ Pirujē peporijau ee mǎě rē peporanu ijupe remē, ome'ètà pejē ãmē, “Aje a'evotà”, pejē remē. ²⁵ ãmō, kee tapejē rǎī, Janejare'e pè peporegeta pekupa remē. “Uve sipō emoaiarerǎ, ajimōarō jē ikoty mǎě?” tapejē. Uve sō a'evo mǎě remē, “awyjepa” tapejē ijupe ky'y. Tapejimōarō e'ǎ ikoty ky'y. [Tapenearai maevo sō tite aekwerà wyi ky'y.] ãmē sōsi Janejare'e “awyjepa” e'i tary ve peaiwererǎ pè, wena pe wyi. Awyje noja'a'ǎi aekwerà rē ky'y. [Napemomorijau'ǎi eewarà mō ãmē.] ²⁶ Ajamǎě “awyjepa” napejēi sō pemoaiarerǎ pè remē, Papa yvapewarǎ aepo ne'l'ǎi teve peaiwererǎ pè ipi. Omo'y jētǎ pene, e'i Jesu ijupe kō.^g

“Ava ayvu rupi pō moko ere neiko?” e'i Jesu pè kupa remēwarà
(*Mateusi 21.23-27; Rukasi 20.1-8*)

²⁷ Ajaire Jesu oo mijē Jerusarē taa kyty. Janejare'e moe'ea retǎ ppy kyty oo. A'e rupi wata iko remē, ãmē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijǎ kō ovǎe ikoty. ãmō, tǎmō Moisesi remikusiwarerǎ rē poromo'e mǎe kō ovǎe. ãmō Juteu rōvijǎgwerǎ kō teve. [A'e kō: “Siayvumooa Jesu”, e'i epe kupa.] ²⁸ Kee e'i ijupe ãmē kupa:

– Ava ayvu rupi pō moko ere neiko ipi? e'i kupa.

²⁹⁻³⁰ ãmē Jesu e'i ijupe kō:

– Pejē rǎī ije esa ajawyi. Ava ayvu rupi pō Juwǎo amyry poromōjāmōrī ipi? Janejare'e ayvu rupi pō? Jane kō ayvu rupi pō? Aepo pemome'u rǎī eupe remē tē, a'etǎ pejē ava ayvu rupi aiko, e'i Jesu ijupe kō.

^f 11.23 Mat. 17.20; 1Kor. 13.2   ^g 11.26 Kareta karamoe remēwarà kō pè jamǎě remē, ãmōgwerǎ kō pè vs. 26 uve. ãmōgwerǎ kō pè nuvei. Mat. 6.14-15

³¹ ãmẽ aepo e'i remeve, jõvijã kõ kee e'i ojiupe:

– Manyvo ja'etã põ aepo e'i remẽ ijupe? “Janejare'e ayvu rupi uu”, ja'e sõ remẽ, “ ‘Aje’ pejẽ kuwasi ijayvu pẽ ãmẽ!” e'itã jane. ³² Ajamãẽ, “Jane kõ ayvu rupi tẽ Juwão uu”, nija'e'ãi ajamãẽ, e'i ojiupe kupa.

Ma'e rewarã mõ aepo ne'ãi kupa. Aty wasu kõ kee e'i Juwão pewarã mõ: “Janejare'e ayvu mojenuarã tẽ Juwão amyry”, e'i kupa. Jõvijã kõ nopotari imojikõõoka kõ. Ipojoy kuwa ãmẽ ijupe kõ. ³³ Ajawyi ne'ãi Jesu pẽ aty wasu kõ reminu rômõ kupa. Kee e'i kõrijõ ijupe kupa:

– Norokuwai ava ayvu rupi põ uu, e'i rã'aga Jesu pẽ kupa.

ãmẽ Jesu e'i ijupe kõ:

– Ije ve na'e'ãi pejẽ ava ayvu rupi aiko, e'i ijupe kõ.

Koo jarã ra'yry rẽ tẽ Jesu ojimosã'ãga remẽwarã

(Mateusi 21.33-46; Rukasi 20.9-19)

12 ¹ Jesu oporegeta jẽ jõvijãgwerã kõ pẽ. Koo jarã ra'yry rẽ tẽ ojimosã'ãga javo ijupe kõ. Kee e'i ijupe kõ:

– Kwaima'e mõ mõa'ãrõwã moma'eyva'y oõtã okoo pẽ, uva'y. Omojikwa ywete wemitãgwerã. Ajaire omopari okoo. Ajaire, uvary ty'oa oinõ. Ajaire myta oinõ. A'e 'aryvo wyi omã'etã ava mõ imonatã remẽ ee.

– Ajaire koo jarã ojisyrytã oo ky'y. Okoo oitytã rã'i ãmõ kõ po pẽ toporu rã'i ipupewarã kõ upa. “Ta remẽ teremoaty ipẽgwerã ije”, e'i ijarã ijupe kõ. “Hoõ” e'i tite ijupe kupa. ãmẽ a'e kõ opyta ekovijarerã rômõ iko. Omokatutã emitã kõ ereko kupa. Ijarã ãmẽ ojisyry ãmõ yvy kyty oo. ² ãmẽ kãramõ sa'u temitã i'a ky'y. Ajaire otãrõma. ãmẽ tẽ ijarã wemigwai mõ omono too ipijarã mõ oupewarã mõ toeru. Oo emigwai kõ ãmẽ. ³ Ajamãẽ koo pẽ oposiko mãe kõ nome'ẽ'ãi ijarã pewarã emigwai pẽ toeraa oõvijã pẽ. Opyy kõrijõ inõpã nõpã kupa. Agyvotẽ omojivy imono kupa.

⁴– ãmẽ ajaire koo jarã ãmõ wemigwai omono mijẽ. A'e ve temitã mokatuarã kõ omomarama, ãwivo ve. Wãkãnõpã nõpã ity kupa. Ojimorarai ywete ee imojivy imuu kupa. Agyvotẽ ojivy uu ãmẽ. ⁵ Ajaire koo jarã ãmõ omono mijẽ. A'e temitã mokatuarã kõ ojuka. A'evõ tẽ jẽ ekoi kupa ipi. ãmõgwerã onõpã nõpã imojivy imuu kupa. ãmõgwerã ojuka kupa. ⁶ Ta'yry kõrijõ uve jẽ ipyri ky'y, emiauvay tẽ. A'e pewarã mõ koo jarã e'i oupe: “Era'yry tẽ amonotã ky'y. Era'yry tẽ rewarã mõ omomojytã kupa”, e'i tite oupe mijã. Omono ãmẽ. ⁷ Ajamã'ẽ temitã mokatuarã kõ nomomojyi. Omã'ẽ ee kupa, ovãe iko remẽ. ãmẽ e'i ojiupe kupa: “Emã'ẽ! Koo jarã ra'yry ovãe ky'y. Awĩ tẽ koo opyytã janewyi. Ejo sijuka amãtejẽ. ãmẽ tẽ koo sirekotã janekoo rômõ ky'y”, e'i ywe'e tite kupa. ⁸ Opyy ywe'e tite ijuka ãmẽ kupa ky'y. Eãgwerã omomo imono koo kupe kyty ity kupa, e'i Jesu.

A'evõ ojimosã'ãga jõvijãgwerã kõ pẽ.

⁹ E'i jẽ Jesu ijupe kõ:

– Manyvotà rōwā koo jarà temitā mokatuarerà kō wereko? Wapisi kōtā uu remē, nivoi kupa rewarà mō. Ajaire āmō kō tē wesatā wemitā rē toja'a ky'y, e'i.

Takuru e'eay rē tē Jesu ojimosā'āga remēwarā

(Mateusi 21.42-46; Rukasi 20.17-18)

¹⁰E'i jē Jesu ijupe kō:

– Napemogetai sikō Janejare'e ayvukwerà, kee e'i karamoe remē maekwerà:

“ ‘Aā takuru nikatui’, e'i ywe'e tite tetā reinōgarà kō oinō ypy takuru tetā remē.

Ajamā'ē a'e takuru ywesō sikaepo ikatuay tetā mokasia rōmō.

¹¹Janerōvijā ywete tē okasia rupi āwīvo werekookatā.

Āwīvo wereko remē, owaraytā janererekotā!” e'i Janejare'e maekwerà, e'i Jesu ijupe kō.^h

¹²Aepo Jesu e'i imovy remē, jōvijā kō okuwa Jesu ayvu manyvo jaa tē aepo e'i remē kupa.

– Janeupe tē aepo e'i! e'i kupa. “Tetā reinōgarà kō vo ve pejē, koo mokatuara kō vo teve”, e'i upa! e'i ojupe kupa.

Ajawyi ywesō opota Jesu mopā'āoka kupa. Manyvo noereko'ai imopā'āoka kupa ajamā'ē, okyje aty wasu kō wyi kupa rewarà mō. Ajawyi ojisyry kōrijō tē oo Jesu wyi kupa.

Pariseu kō wayvumooapaoka tarepe Jesu remēwarā

(Mateusi 22.15-22; Rukasi 20.20-26)

¹³Āmē ajaire jōvijā mō omono Pariseu kō mō Jesu pē toayvumoteitete mijā. Kovenatu Eroti remīgwai kō mō ve oo. ¹⁴Ovāe Jesu pyri kupa remē, kee e'i rā'āga ijupe kupa:

– Poromo'earà, orokuwa aje mā'ē rē poromo'e ipi. “Aje ipō” ne'i jane kō neayvu pē remē, nerejimo'eai ee kō neiko ipi. Āmō, nerejimoripeokai ivo maevo sō tite mae kō pē ipi. Janejare'e ayvu aje ywete mā'ē rupi katu tē poromo'e peiko ipi. Ajawyi kee jaa rē oremo'e rejupa. I'ete pō Romā pewarā rōvijā wasu Sesa pē tekoua repykwerà jame'ē ipi? Ānī pō ma'e remē? e'i rā'āga ijupe kupa.ⁱ

¹⁵Ajamā'ē Jesu okuwapa ekoa kō. Okuwa omoe'e maevo sō tite kōrijō tē kupa. Ajawyi nojimoākwa'āokai ijupe kō. Kee e'i kōrijō tē ijupe kō:

^h 12.11 Jīg. 118.22-23; J.K.R. 4.11; 1Pe. 2.7   ⁱ 12.14 “Ō'ō” e'i sō Jesu remē, Juteu rōvijā kō ojikō'ō kuwa ee, Romā pewarā rōvijā wasu nopotai kupa rewarà mō. Ajamā'ē “ānī” e'i sō Jesu remē, Romā pewarā rōvijā wasu ojikō'ō kuwa ee. Aepo rē omoākwa'ā tarepe Jesu kupa.

– Manyvore pō erā'ā ywe'e tite pekupa? Karakuri moeta mō emuu rā'ī tamā'ē ee, tekoua repykwerà rā rè, e'i ijupe kō.

¹⁶Ome'ē rā'ī ijupe tomā'ē ee āmē kupa. Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Pemā'ē. Ava rā'āgawerà pō aā karakuri rè pemā'ē? Āmō, ava rerà pō ojikusywa teve ee? e'i ijupe kō.

– Jōvijā wasu Sesa rā'āga, e'i āmē kupa.

¹⁷Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō. Aje ywete pejē! Jōvijā wasu karakuri tē aā, e'i. Ajawyī kee a'e pejē. Jōvijā Sesa pewarà tē remē, tapeme'ē jōvijā Sesa pē āmē. Āwīvo ve Janejare'e pewarà tapeme'ē Janejare'e pē, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō imogwe kō.

Aepo wenu kupa māe kō kee e'i:

– Haa! Aepo e'i si Jesu! e'i kupa.

Satuseu kō wayvumooopaoka tarepe Jesu remēwarà

(Mateusi 22.23-33; Rukasi 20.27-40)

¹⁸Āmē ajaire Satuseu kō mō uu Jesu kyty.^j “Siayvumooopa Jesu,” e'i epe kupa. A'e kō kee e'i teāmā māe kō tē: “Jakājā remē, nijapoera mijē'āi jaē Janejare'e pyri. Jakājā te'ite kōrijō,” e'i tite ipi māe kō. ¹⁹Kee e'i rā'āga Jesu pē kupa:

– Poromo'earà, kee jaa itōkō tāmō Moisesi okusiwa tijakuwa: “*Kwaima'e mō erekwapa mā'ē okājā sō nijākarāive remeve, erekwarerà wereko kuwa imōmirigwerà āmē ipi. A'e tē ijākarātā ipupe weke'yry amyry rekovijarerà mō*”, e'i emikusiwarerà, e'i kupa.^k

[– Ō'ō, aje, e'i Jesu.]

²⁰Āmē Satuseu kō e'i jē Jesu pē kupa. Ijā'āa rupi tē e'i kupa:

– Oremo'e rejupa kee jaa rè. Ma'e remē uve kwaima'e mō, ijatyray imōmiri mā'ē. 7 rōmō ekoi kupa, weke'yry reve. Ajaire teke'yry ppykwerà wāivī mō wereko mijā. Ajaire nijākarāive ipupe remeve okājā werekwarà wyi. ²¹Āmē ekovijarerà wereko weke'yry rerekwarerà. Ajamā'ē a'e ve nijākarāive remeve okājā iwyi. A'e rekovijarerà wereko mijē a'e rerekwarerà. Ajaire okājā mijē rōnō, nijākarāive remeve. Āmē ivo ivo jē wereko reko jē tite kupa. Ajaate imōmiri kō okājāma ky'y, nijākarāive kupa remeve. ²²A'evo 'evo ajaate 7 rōmō wereko ywe'e ipe wāivī kupa. Nijākarāive remeve opa kupa. Ajaate wāivī terekwarerà tē omānō ky'y, e'i rā'āga kupa.

²³E'i jē Satuseu kō Jesu pē:

– Aepo rè kee oro'e ene. Kāramō Janejare'e poromomoera remē, ava rerekwarà rōmō ekoitā wāivī? Emā'ē, 7 rōmō werekopa mijā. Ava reve pō ekoitā āmē, opoera opō'ā mijē remē? Emome'u ore awi, e'i rā'āga kupa.

^j 12.18 Juteu rōvijā kō mō tē Satuseu kō. ^k 12.19 T.M. 25.5; J.K.R. 23.8

24 [Ajamã'ẽ Jesu okuwa Satuseu kô “nijapoera'ãi” e'i kupa ipi.] Ajawyi e'i ijupe kô:

– Haa! Napekuwai si Janejare'e ayvukwerà! Janejare'e kasia napekuwai teve. ²⁵Kãramõ Janejare'e okãjã maekwerà kô omomoera remẽ, nuve'ãi jirekoa ky'y. ãwitõ Janejare'e remĩgwai yvapewarà kô nojirekoi ipi, ãwĩvotà ekoi kupa. ²⁶Pekuwa ipe Moisesi remikusiwarerà mijã! A'e ve omojikuwaoka teve jane kô momoeraa rewarà! Janejare'e ka'a mitigã noka'ãi maevo sô tite mã'ẽ pupe wyi oporegeta remẽ. Kee e'i itõkõ Janejare'e ijupe: “*Ije tè nerãmõĩ kô Rõvijã wasu rômõ aiko. Aparão Rõvijã wasu. ãmõ, Isaki Rõvijã wasu. ãmõ, Jako Rõvijã wasu*”, e'i Moisesi pè maekwerà.¹ ²⁷A'evõ remẽ karamoeve tãmõ Aparão kô okãjãma. Ajamã'ẽ omãnõ mãe kô rõvijã rõwã Janejare'e ekoi ipi. Uve jê mãe kô rõvijã rômõ tè ekoi. Ajawyi “nerãmõĩ Aparão amyry” ne'i tãmõ Aparão pè. “Nerãmõĩ Aparão” e'i tè. Ajaa rupi kee jakuwa. Uvetã omãnõ maekwerà kô jimomoeraa. Ajawyi pejavy, “Janejare'e noporomomoera'ãi”, pejê remẽ! Aje ywete a'e pejê, e'i Jesu Satuseu kô pè imogwe kô.

Poromo'e mã'ẽ wayvumooapaoka tarepe Jesu remêwarà

(Mateusi 22.34-40; Rukasi 10.25-28)

²⁸ ãmẽ tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mãe mõ aepo rè ojapyaka upa, Jesu ojiayvuvaja vaja Satuseu kô reve remẽ. “Jesu otekokuwavay imogwe kô”, e'i oupe. Ajawyi wã'ã tarepe Jesu. Kee e'i ijupe:

– Iteetejê itõkõ Janejare'e e'i tãmõ Moisesi pè, aekwerà rupi katu tijaiko. Ajawyi kee a'e ene. Mã ywesõ põ ikasiay mã'ẽ, upi tijaiko? e'i.

²⁹ ãmẽ Jesu e'i:

– Kee e'i maekwerà ywesõ ikasiay: “*Isaeu kô, pejapyaka katu ikenẽ. Pe'ite penõvijã ywete. Janejare'e tè a'e. Nuvei 'ete ãmõ penõvijã mõ ivo mã'ẽ.* ³⁰ A'e ywesõ aje peavay penõvijã ywete rômõ. Pepy'a pupe peau. ãmõ, pe'ãg pupe peau. ãmõ, petekokuwaa pupe peau teve ipi ãmõ, pekasia pè teve”, e'i maekwerà. Aepo e'i maekwerà ywesõ ikasiay, e'i Jesu ijupe.^m

³¹ E'i jê Jesu ijupe:

– ãmõ ywesõ teve ikasiay, kee e'i maekwerà: “*Nepyriwarà kô tereauvay ereko ipi. ãwitõ nejiauvay, ãwĩvo ve tereauvay nepyriwarà kô ereko kô, koivo kô ve*”, e'i maekwerà.ⁿ ãwĩ rupi ywesõ tijaiko, e'i Jesu.

³² ãmẽ tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mã'ẽ aepo wenu remẽ, kee e'i:

– Õõ, aje. Pe'ite Janejare'e, aje. [Janerõvijã ywete a'e.] Nuvei 'ete ãmõ ivo mã'ẽ rômõ ekoi mã'ẽ mõ.^o ³³ Ajawyi Janejare'e ywesõ tijaau katu janepy'a pupe ereko. Pirujê janetekokuwaa pè teve. ãmõ, pirujê janekasia pè teve. ãmõ ãmõ

¹ 12.26 Jisyry. 3.6   ^m 12.30 T.M. 6.4-5   ⁿ 12.31 Tek. 19.18   ^o 12.32 T.M. 4.35

kō tijaau katu teve ereko kō ipi. Āwitō jajiau jaiko mā'ē vo tijaauvay kō ereko ipi. A'evo jaiko mā'ē ywesō Janejare'e opota tijaiko ipi. Na'evoi jaiko remē, manyvoa rā rōmō rōwā kuwa janeremime'ēgwerà Janejare'e pewarà, e'i Jesu pè.^p

³⁴ Āmē Jesu oryvay aepo renu, otekokuwa e'i rewarà mō. Ajawyi e'i ijupe:

– Werywete Janejare'e nemoēoka ne'arà kyty neiko, e'i Jesu ijupe.

Aja paire ava, “Jesu aayvumoopatà”, ava ne'ī'ai ky'y. Ojirokyje kupa ky'y. “Kāramō ajimogweroka ne”, e'i kupa ajawyi.

Jōvijā Tavi Jeapyry rewarà

(Mateusi 22.41-46; Rukasi 20.41-44)

³⁵ Ajaire Jesu poromo'e Janejare'e moe'ea retā ypy pè upa remē, kee e'i ijupe kō:

– Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e māe kō poromo'e remē, kee e'i kupa: “Jōvijā Tavi jeapyrerà rōmō tē Janejare'e Remimuarà rā”, e'i kupa. Manyvore pō aepo e'i kupa? ³⁶ Tāmō Tavi oporegeta amātejē Janejare'e Remimuarà rā rē remē, “Erōvijā ywete” e'ipa teāmā ijupe tāmō Tavi. Janejare'e Āg kasia rupi kee e'i itōkō ojīgarà rupi maekwerà rē pejipy'amogeta:

“Janejare'e e'i Erōvijā ywete pè:

‘Ejo e'ekatu kytyre tereapy, ereve Jōvijā wasu tē ene rewarà mō. Nerōvajārā kō newyry kyty rōmō tainōoka’, e'i Janejare'e ijupe maekwerà”, e'i itōkō tāmō Tavi ojīgarà rupi.^q

³⁷ Aepo jaa rē kee a'e pejē. Tāmō Tavi “Erōvijā ywete” e'ipa Janejare'e Remimuarà rā pè. Manyvore pō aepo e'i ojeapyry rā pè? e'i ijupe kō.

Āmē aty wasu kō opota katu Jesu ayvu rē ojapyaka.

“Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e māe kō rekoa rupi tapeiko e'ā”, e'i mā'ē

(Mateusi 23.1-36; Rukasi 20.45-47)

³⁸ Āmē Jesu poromo'e upa remē, kee e'i:

– Tapeā'ā e'ā ikō tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e māe kō rekoa kō ipi nē. Wee ypyry oja'a kupa ipi. “Temoe'e ekōjē āmō kō”, e'i oupe kupa ipi. Ajawyi tyru katukwerà opypy erōjivy jivy moma'e mosāia rena pè kupa ipi. “Tajikuwa jōvijā rōmō aiko”, e'i tē kupa ipi. “Age'e tē, poromo'earà rōvijā”, ejaa opota jane kō atyry pytery pè oupe kupa ipi.

³⁹ Āmō, Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō wryy pè oo kupa remē, opota apyka e'ekwerà 'aryvo tē tesō wapy kupa ipi. Āmō, jimiwa wasu pè oo mōropārā kō rōmō remē teve, kee e'i oupe kupa ipi: “Poromojimi'uarà kee e'i kuwa ije: ‘Ene ypy ejo aā ike epyri eapy’, e'i kuwa ije”, e'i oupe kupa

ipi. A'evo ojimoe'eoka jane kō pè ipi. Ajawyi tapeeru e'ā ikō ekoa kō nē, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

⁴⁰E'i jē Jesu:

– Āmō, oja'a katu pō terekwarerā kō rē kupa ipi? Ānī! Noja'ai kupa. Omoma'eekyi kō kōrijō tē kupa ipi. Imona kōrijō terekwarerā kō ma'e rē kupa ipi. Aja paireve Janejare'e pè oporegeta puku rā'āga āmō kō rovake tē kupa ipi. Āwīvo oinō gatu tarepe weko aiwerā kupa ipi. Ajamā'ē Janejare'e okuwa katupa ekoa kō. Ajawyi omomorijauoka kōtā kāramō. Āwī kō ywesō omomorijautā āmō kō wyi, e'i Jesu ijupe kō.

Terekwarerā Janejare'e pè nokāte'āi mā'ē rewarā

(Rukasi 21.1-4)

⁴¹Āmō 'ary pè Jesu oo mijē Janejare'e moe'ea retā pè. A'e ypy pè wapy jane kō rē omājā upa, karakuri moeta weru inō karakuri moeta temime'ēgwerā rena pupe kupa remē.' Āmē jane kō pe'irōwā okwa okwa wemime'ē reru inō ena pupe. Imoma'e ywete māe kō kejavu tesō karakuri moeta ome'ē. ⁴²Āmē ajaire terekwarerā mō uu karakuri me'ē. Karakuri moeta nikasi mā'ē mōrijōgā ome'ē. Wyjaveay ome'ē, nimoma'ei mā'ē tē rewarā mō. Ajawyi emime'ēgwerā naepy ywe'ei. ⁴³⁻⁴⁴Āmē Jesu omuu wemimo'ekwerā kō okoty javo.

– Āwī wāivī ywesō nokāte'āi okarakuri rē imoma'e ywete māe kō wyi, e'i. [A'e kō ipēgā tē weru ime'ē ipi. Ajamā'ē pe'irōwā opyta jē ijupe kō.] Aā āmē wyjaveay weru ime'ēma. Ajawyi nopyta pe'ī ekōjēi tesō ijupe ome'ē maire ky'y. Ajawyi aā wāivī ywesō nokāte'āi okarakuri rē Janejare'e pè ome'ē remē. Aje aepo a'e age'e, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu omome'u amātejē Janejare'e moe'ea retā momaa rā remēwarā

(Mateusi 24.1-2; Rukasi 21.5-6)

13 ¹Āmē Jesu oē Janejare'e moe'ea retā ypy pe wyi oo iko wemimo'ekwerā kō reve. Āmē emimo'earā mō kee e'i ijupe:

– Oremo'earā, emā'ē Janejare'e moe'ea retā rē esa! Ikatuay wete amā'ē ee! Takuru jinōgwerā ikatuay! e'i.

²Ajamā'ē Jesu e'i ijupe kō:

– Ō'ō aje. Ikatuay pemā'ē ee. Ajamā'ē ikatu ke'ītatu tē. Ke'ī opatā ajamā'ē. Kāramō rire rōwā āpā kō omotororopatā ity iku'ikwerā kō topepei. Omoenawetā ena pe wyi kupa, e'ipa amātejē Jesu ijupe kō.

r 12.41 Janejare'e posikoa pewarā tē a'e temime'ē rā.

“Pemomorijautà kupa”, e'i Jesu mãẽ
(*Mateusi 24.3-14; Rukasi 21.7-19*)

³ ãMẽ ajaire Oriveiraty pè oo kupa. A'e pe wyi Jesu rômõ'ite wapy upa. Omãẽ imono remẽ, Janejare'e moe'ea retã rè omãẽ upa. ãMẽ Peturu uu ikoty. ãMõ, Tiaku. ãMõ, Juwãõ. ãMõ, Aãtere. Mokocejõ uu ipyri. Kee e'i ijupe kupa:

⁴ – Kõi “ãpã kõ omotororopatã ity”, ere maekwerà. Oremo'e si aepo jaa rè rejupa! Manyvo 'arà mẽ põ a'evotã? oro'e ene. Manyvotã põ orokuwa amãtejẽ a'evo tarã mẽ? Ere oreupe ãmẽ torokuwa, e'i kupa.

⁵ Ajawyi Jesu e'i ijupe kõ imo'e kõ:

– Mokoi pemoripea mõ! Pejimoãkwaã kee e'i pejẽ mãẽ pè ne: ⁶Ma'e, “Janejare'e Remimuu rômõ tẽ ije ajo”, e'itã pejẽ mãe kõ pè. Ijatyray mirã kõ aepo e'itã owari rômõ. Poromoripeaytã aepo jaa rè kupa. “Aje” tapejẽ ywe'e tite e'ã aepo jaa pè ajamã'ẽ nẽ, e'i Jesu. ⁷Ajaire kee jaa ojenu jenutã pejẽ: “Ojiapisi kupa upa”, ejaa. ãMõ, “Ojiapisitã ojee maevo kupa”, ejaa ojenu. A'evo ipe remẽ tapejimonyi e'ã ikõ aepo jaa renu nẽ. A'evo 'evotã rã'ĩ evãea renone. Navãe'ãive a'evo remẽ ajamã'ẽ, e'i Jesu.

⁸ ãMõ vvy pewarã kõ opõ'atã ãmõ ate'y kõ rè. Ojiapisitã ojeeve kupa, e'i. Ojimomojy tètã ãmẽ kupa, e'i. ãMõ, vvy tena tena rupi vvy otytytã. ãMõ, tena tena rupi tyavorusu okwatã rã'ĩ. [ãMẽ tẽ pekuwatã ke'ĩ evãea 'arã.] ãWitõ ipuru'au mãẽ okuwa omemy tarã remẽ ayay tẽ rã'ĩ iko, ãwivo ve pekuwatã ke'ĩ avãerĩ mã'ẽ 'arã, e'i.

⁹ E'i jẽ Jesu ijupe kõ:

– Tapemãrãmoa'u jẽ ikõ peiko nẽ, a'e pejẽ. Penõvajãrã kõ pepyytã jõvijãgwerã kõ atyry rovake peneraa. Nivoi mã'ẽ omoy teywetetã ovake kõ pene kupa. Penõpã nõpãokatã teve kupa. Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã kõ pè penõpã nõpãtã kupa. Ekoty rewarã rômõ peiko rewarã mõ ojimoãpãtã pene kupa. Ajawyi peneraatã jõvijã wasu kõ gyty tapemomorijauoka kupa. A'e kõ rovake pe'atã eayvu mojenu ijupe kõ ãmẽ, e'i. ¹⁰ Pirujẽ vvy vvy wãnã kõ pè Janejare'e ayvu e'eay erewarã tojenu rã'ĩ, ajo mijẽ e'ãve, e'i. Vvy popy kyty ekoty rewarã kõ omojenu jenutã, tokuwa kupa. A'evo paire tẽ ajo tarã mijẽ, e'i Jesu wemimo'ekwerã kõ pè.

¹¹ E'i jẽ Jesu:

– Aje ojikõõ mãe kõ pepyytã peneraa tekoua kuwaparã kõ rovake penereko. Tapejimonyi e'ã ikõ a'evo penereko kupa remẽ peiko nẽ, a'e pejẽ. “Moma'e a'etã põkõ a'evo remẽ?” tapejẽ e'ã pejimopirai rômõ. Janejare'e 'ãg tẽ tesõ omojikuwatã peayvu rã pejẽ tapemojenu ãmẽ. Ajawyi pevotẽ rõwã pejõtã. Aje Janejare'e 'ãg ayvu rupi tẽ peporegetatã ijupe kõ ãmẽ, e'i Jesu ijupe kõ.^s

^s 13.11 Mat. 10.17-20; Ruk. 12.11-12

¹²E'i jê Jesu imogeta kô:

– ãmõ, jane kô ojikõõ wyetetà ojee evãea renone kyty. Ma'e. Teke'yry kô omonotà omõmiri kô sota kô rovake tomojaiwe esa katu ijukaoka kupa, e'i. Ojeovajaritã weke'yry reve kupa, e'i. A'evo ve janeruu kô. Wãkarã kô a'evotà wereko. Ojukaoka tary ve wãkarã kô kupa, e'i. A'evo tary ve ta'yry kô uu rê. Wãisõ ekoitã kupa. ¹³Pirujê yvy pewarã kô napenesata'ãi erewarã mõ. Eremigwai kô tẽ pejê rewarã mõ, pemomoriyauvaytã penereko kupa. Ajamãẽ a'evo penereko kupa remê, pejimokasi jê ikõ ere pejipykãtã nê, a'e pejê. ãmê sõi peiko karuarutã erena pẽ epyri ãmê, e'i Jesu ijupe kô.⁴

“Jerusarê taa wãrimãtã ipãsarõ kupa”, e'i Jesu mãẽ
(*Mateusi 24.15-28; Rukasi 21.20-24*)

¹⁴Jesu e'i jê:

– Kõitokõ Janejare'e ayvu mojenuarã Tanieu kee e'i amãtejê karamoe remê: “Ipojoy ai mãẽ tẽ tesõ oinõtã Janejare'e moe'ea retã wry pẽ kupa. Jajeovapy tesõtã ee jamãjã mãẽ. A'e rupi icy'a tesõtã tetã Janejare'e kyty ãmê ky'y”, e'i Tanieu maekwerã.⁴ (Ajare aã eremikusiwarerã omogeta mãe kô pẽ kee a'e. Tapejimotekokuwavy aepo jaa renu, manyvo jaa tẽ aepo e'i maekwerã.) Aekwerã rupi katu pemãõtã Janejare'e moe'ea retã mẽ kãramõ. Ameve Juteja yvy pẽ ekoi mãe kô kuise'ẽ jê tojava oo ãmê. Yvytyry kô gyty tojava oo ojemĩ kupa. ¹⁵Py'ajê ikõ tojava oo kupa nê. Ava mõ sõ ikujau pẽ tetã ape 'aryvo tui remê, “Taïke rã'i eretã wry pẽ ema'e kô pijarã mõ”, te'i ywe'e tite e'ã ikõ nê. Towjy kãrijõ tẽ ojava oo. Jikõtevê 'arã tẽ, ajawy. ¹⁶ãwivo ve ava mõ sõ kuipe'e ekoi remê, py'ajê teve ikõ too nê. Tojivy e'ã rã'i wetã gyty omoma'e kô rê ãmê.^v ¹⁷A'e 'arã mẽ ipuru'au mãe kô pẽ ywesõ ipojoytã. ãmõ, omemy sakyre oupi imokamy'u jê mãe kô pẽ ywesõ teve waypetetã, e'i. ¹⁸Ajawy peporegeta Janejare'e pẽ remê, kee tapejê: “Janejare'e, ãmãnã mẽ rãwã ikõ ta'evo nê”, tapejê, e'i Jesu imo'e kô ãwivoa rã rê.

¹⁹E'i jê Jesu:

– A'evo remê ywesõ iwasuaytã tekoua. Ajawy jimomoriyau wasua okwatã, pirujê iwasu mãe kô kupei kyty wetesi! Yvy Janejare'e oinõ ypy remê wyive nijamã'ẽi ãwĩ rapijarã rê, ajaate age'e remê. Nijamã'ẽ'ãi a'evo mã'ẽ rê, ajaate a'evotã remê, e'i.^w ²⁰Ajamã'ẽ Janejare'e nomopukuoka'ãi a'evoa. Omopukuoka sõ remê, opa kuwa pirujê jane kô ãmê. Janejare'e wempyteporokwerã kô wauvay ipi. Oja'a ee kô ipi. Ajawy tẽ nomopukuoka'ãi mãrãnai ijupe kô, e'i.

²¹– ãmê a'evo remê, ava kee e'i titetã: “Janejare'e Remimuurerã rê amã'ẽ ike rupi”, e'i titetã. ãmõ kô: “Wãime amã'ẽ ee!” e'i titetã. ãmê aepo

^t 13.13 Mat. 10.22   ^u 13.14 Tan. 9.27; 11.31; 12.11   ^v 13.16 Ruk. 17.31   ^w 13.19 J. Jim. 7.14

jaa peenu remē, “Aje ipō?” tapejē tite e'ā. ²²Kee e'i mǎe kō oiko tevetà, pe'irōwā: “Janejare'e Remimuurerà tè ije”, e'i rǎ'āgatà mǎe kō. Āmō, “Janejare'e ayvu mojenuarà tè ije”, e'i rǎ'āgatà mǎe kō. [Iwarità tè kupa.] A'e kō mǎrǎnà jikuwa e'ā iteetejē mǎē oinōtā jane kō rovake kupa, poromoripea rōmō. “Janejare'e remipyteporo kō tè tesō tamoripe”, e'itā oupe kupa. ²³Pirujē a'evo e'āve a'epa pejē, tapekuwa amātejē. Ajawyi pemǎē gatu ikō a'evo remē nē, tapejimoripeoka e'ā, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu ovāe tarà mijē mǎē rewarà
(*Mateusi 24.29-31; Rukasi 21.25-28*)

²⁴E'i jē Jesu ijupe kō:

– Āmē jimomorijaua paire, nipuku ywe'e'āi ky'y remē, keetā. Āmē si kwaray omytā. Āmō, naeny'āi jay teve ky'y. ²⁵Āmō, jaytata kō yva pe wyi okukuitā teve. Yvag onāraramatā ky'y, ipupewarà kō revejē.^x ²⁶Āmē sōsi mitirōwā eny mǎē votā ajikuwatā yva rē. Yva rǎtasī rupi tè tesō ajotā. Ekasia reny revejē ajotā, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mǎē rōmō aiko. Āmē si yvy kytywarà kō pirujē omǎētā ere ajo remē ky'y.^y ²⁷Āmē eremigwai yvapewarà kō amonotā pirujē ekoty rewarà kō tomoaty eru kupa. Yvy popy rupi amono mono kōtā ekoty rewarà kō pijarà mō, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu vāea rǎ mojikuwapa kō rewarà
(*Mateusi 24.32-35; Rukasi 21.29-33*)

²⁸E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ma'e rē pemosā'āga esa. Āwitō wakapu okui ppy remē, “Kuisse'ē jē kwaraytā ky'y”, ja'e ipi. ²⁹Āwivo vetā evāea rǎ mojikuwaparà rē pemǎē remē. “Ke'ī Jesu ovāetā”, pejētā ee pemājā. ³⁰Aje ywete age'e remēwarà kō nopaive remeve a'evotā. ³¹Āmē si yva opatā ky'y. Yvy opa tary ve. Eayvukwerà amē nopa'āi, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pē.

“Evāe tarà 'arà nojikuwa amātejē'āi jane kō pē”, e'i Jesu mǎē
(*Mateusi 24.36-44*)

³²E'i jē Jesu:

– Ava nokuwa amātejē'āi evāea 'arà rǎ. Nojikuwa'āi manyvo remē. Mape kwaray remē. Mǎ jay remē. Nojikuwa'āi wete si! Janejare'e remigwai yvapewarà kō ve nokuwa amātejē'āi. Ije ipe, Janejare'e Ra'yry rōmō teipe aiko. Ajamǎē nakuwaive evāe tarà 'arà. Papa rōmō'ite a'evoa okuwapa amātejē. ³³Ajawyi tapetekokuwa pemārāmoa'u peiko! a'e pejē. Napekuwa amātejē'āi manyvo remē avāe tarà mijē mǎē, e'i Jesu.

³⁴– Kee mǎē votā ajo mijē remē. Tōvijǎ rē tè ajimosā'āgatà tapekuwa sa'u. Āwitō tōvijǎ nou remē, wetā oitytā rǎ'ī oo. Omogeta rǎ'ī wemigwai

^x 13.25 J.Jim. 6.12-13   ^y 13.26 Tan. 7.13; J.Jim. 1.7

kō iposikoa rã rē toposiko jē akypyre kyty kupa. ãmē wetã rova rãrõarà pè kee e'i: "Emãrãmoa'u katu ikenē! Nakuwaive manyvo remē avētà", e'i oo. ãmē emìgwai wãrõ jē oõvijã vãea upa, ijayvu rupi. Wãrõ karuaru iko. ³⁵ãwĩvo ve napekuwa'ãi evãea 'arà, e'i. Ma'e remē karumē tē ajotà. Ma'e remē pyaikatu. Ma'e remē masakara je'ē remē. Ma'e remē j'i'ive. Ajawyi tapemoa'u katu jē ikõ evãea nē, a'e pejē. ³⁶Tapetekokuwaway ikõ peiko nē! ãmē tē oke mã'ē vo 'ejē rōwãtã poroesatã avãe, py'awarã mō avãe remē. ³⁷Ajawyi tapemãrãmoa'u jē ikõ peiko nē! a'e pejē. ãwitõ aepo a'e pejē, ãwĩvo ve pirujē ekoty rewarã kō pè aepo a'e teve, e'i Jesu wemimo'ekwerã kō pè.

Jõvijã kō oja'a Jesu jukaa rã rē remēwarã
(*Mateusi 26.1-5; Rukasi 22.1-2; Juwão 11.45-57*)

14 ¹Mõrijõ 'arà tē remē Juteu kō rãmõĩ kō rekoawerã moetea 'arà okwatã. Kõitokõ karamoe remē Janejare'e omoisyryoka kō jimomorijau wasua wyi.^z A'e moetea 'arà okwatã. Meju vororo e'ã warerã moetea 'arà ve okwa tary ve.

ãmē jakatu Janejare'e pè oporegeta mãe kō rõvijã kō opota Jesu opyy tyvija rupi ijukaoka. Tãmõ Moisesi remikusiwarerã rē poromo'e mãe kō ve opota ojukaoka.

²Kee e'i kupa:

– Nikatui age'eve ajamã'ē, tãmõ kō rekoawerã moetea okwa remē. Aty wasu kō pytery pè tē Jesu ekoi ipi. Ajawyi ijukaa rã okuwa sō kupa remē, imiraitã janere kupa, e'i ojiupe kupa.

Ipije mã'ē wãivĩ mō ojoõ Jesu rē imogy remēwarã
(*Mateusi 26.6-13; Juwão 12.1-8*)

³ãmē ajaire Jesu Petãnia taa pè tui, Simão retã mē. Ipisísĩma maekwerã tē Simão. A'e tetã wryy pè Jesu tui. Ojitãrõ namesa 'aryvo upa.

ãmē wãivĩ mō oike uu ikoty. Ipije katu mã'ē weru, epy wete mã'ē tē. Teãgwerã rē jamogy ipi mã'ē a'e. Takuru sukyry tē ena. A'e pupe weru. ãmē a'e ena ooka. Ipije katu mã'ē ojoõ Jesu ãkãg rē imogy [Jesu rauvaya mojikuwapa mō].^a

⁴ãmē ãmõ kō omã'ē ee remē, ojimõarõ ee omãjã. Kee e'i ãmē ojiupe kupa:

– Haa! Ipije katu mã'ē rē ãwĩ wãivĩ ojimorarapa tesõ upa! ⁵Karakuri moeta repy rõmõ sō ome'ē remē, opyy wete kuwa karakuri epykwerã

^z 14.1 Karamoe remē Janejare'e wekyioka Juteu kō rãmõĩ kō Ejitu vvy pe wyi imoisyry kō. Karai kō *Páscoa dos Judeus* e'i a'evoa pè. Ajamã'ē Jesu poeraawerã pè ywesõ *Páscoa* e'i kupa. Emogeta Jisyry. 12.1-27; Epr. 11.27-29; J.K.R. 7.30-36 ^a 14.3 Ruk. 7.37-38

mijã! 300 rômõ tesõ kuwa karakuri opyy kuwa mijã! Aekwerà omosã kuwa nimoma'ei mãe kõ pãtavõa rômõ mijã! e'i kupa.

Wãivĩ gyty ojimõarõ ywete kupa. Ajawyi ijayvu ai tesõ ee kupa.

⁶Ãmẽ Jesu okuwapa aepe e'i kupa remẽ. Ajawyi kee e'i ijupe kõ:

– Pemã'ẽ tẽ aã wãivĩ rẽ! Peporegeta ai sõ ee ipije mã'ẽ rewarà mõ pekupa. Tomogy nẽ ere! Ikatuay ãwĩvo erereko remẽ! ⁷Nimoma'ei mãe kõ oiko jẽtã pepyryvo iko ipi! A'e kõ manyvo pepota pereko kõ remẽ, pepãtavõ kõ jẽ kuwa. Ajamã'ẽ ije naiko puku'ai pepytery pẽ tapeja'a jẽ ere. Age'e jõ tẽ aiko pepytery pẽ.^b ⁸Ajawyi agyvo aã wãivĩ erereko wemikuwa rupi tẽ. Ojiãparõ emãnõa rewarà mõ a'evo erereko. ãwĩvo eryvy rã renone emokatu amãtejẽ, e'i ijupe kõ.

⁹E'i jẽ Jesu ijupe kõ:

– Kee tapeenu ikõ nẽ! Aje, kãramõ pirujẽ maipewarã rupi Janejare'e ayvu e'ey erewarã ojenutã okwa remẽ, aã wãivĩ rewarã omojenu jẽtã teve erokwa kupa. Agyvoa noje'o'ai eewarã, e'i Jesu ijupe kõ.

Jutasi, “Erõvijã ame'õtã pepo pẽ”, e'i remẽwarã

(Mateusi 26.14-16; Rukasi 22.3-6)

¹⁰Ãmẽ ajaire Jesu remimo'ekwerã 12 mã'ẽ mõ oo sikaepo Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã kõ pẽ oporegeta. Jutasi Sikarioti eu erã pẽ mã'ẽ a'evo ekoi. Kee e'i ijupe kõ:

– Ame'ẽ kuwa erõvijã pepo pẽ, e'i ijupe kõ.

¹¹Ãmẽ aepe wenu kupa remẽ oryvay kupa.

– Kee javu karakuri orome'ẽ kuwa ene, e'i ijupe ãmẽ kupa.

A'evo paire Jutasi kee e'i oupe:

– Manyvotã pãwĩ areko ime'ẽ ipo kõ pẽ? e'i oupe upa.

Ajawyi wãrõ jẽ manyvo remẽ ywe'e ome'õtã.

Tãmõ kõ rekoawerã moetea 'arã renenewarã

(Mateusi 26.17-25; Rukasi 22.7-16,21-23; Juwãõ 13.21-30)

¹²Ãmẽ meju vororo e'ã wa 'arã okwa remẽ, Juteu kõ wãmõĩ kõ jisryawerã omoete ypytã. A'evo remẽ kaneiru ra'yry ojuka imii iwa kupa ipi. [Wekoa ãwĩvo ekoi kupa ipi.] ãmẽ Jesu remimo'ekwerã kõ uu ijupe kee javo rômõ:

– Mape kyty põ nepota oroo janejimiwa rã oromokatu tãmõ kõ rekoawerã moetea 'arã renone? e'i kupa.

¹³Ajawyi Jesu omono wemimo'earã kõ mõrijõ a'evoa rẽ toposiko kupa. Kee e'i ijupe kõ imono:

– Pekwa erenone rupi Jerusarẽ taa kyty, e'i. A'e pẽ pevãe remẽ, kwaima'e mõ penõvaisitã. A'e warypy yy rena mõ omovytã ereko mã'ẽ.

^b 14.7 T.M. 15.11

14 A'e rakypy rupi peotà, ajaate peotà pemãjã ee, mã tetã wryy pè pō oiketà. ãmẽ a'e tetã jarà pè kee pejëtà: “Orerõvijã kee e'i imuu neupe: ‘Neretã pupe tamoete rãĩ tãmõ kō rekoawerà eremimo'ekwerà kō reve’, e'i jõvijã imuu”, pejẽ ijupe. 15 Aepo pejẽ remẽ, tetã jarà peneraatà jura pè. Tena ipevu katu mãẽ mō wesatã peupe ãmẽ. Oikopa namesa a'e pè, apyka kō teve. Ajawyi a'e pè pirujẽ tapemokatu janejimiwa rã rena, e'i ijupe kō.

16 Oo ãmẽ Jerusarẽ gyty ovãe kupa. Jesu ayvu rupi katu omãẽ jimiwa rã rena rè kupa. Moetea 'arà renone oposiko kupa upa.

17 ãmẽ pãtõma remẽ Jesu ovãe a'e pè, wemimo'ekwerà kō 12 mãe kō reve. 18 Namesa pyri wapy ojimi'u kupa upa remẽ, Jesu e'i ijupe kō:

– Aje kee a'e pejẽ. Ike janereve ekoi mãẽ mō eme'età eãpã kō po pè. Ereve ojimi'u upa mãẽ a'evõ ererekotã, e'i.

19 ãmẽ aepo e'i Jesu remẽ, ijãgyoay kupa. Ojimonyi aepo renu kupa. Ajawyi pe'ipe'ĩ kee e'i ijupe kupa:

– Ije rōwã pōkō a'evõ mãẽ rōmõtã aiko, jõvijã? e'i e'i kupa.

20 ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Pepõõmorã mō a'evotã erereko. Eparapi pupe ojimi'u upa mãẽ a'evotã ekoi, e'i.

21 E'i jẽ ijupe kō:

– Janejare'e Remimuurerã ajimojane mãẽ rōmõ tẽ ije. Amãnõ remẽ, Janejare'e okusiwaokapa maekwerã rupi katu tẽ amãnõtã. Ajamã'ẽ ipojy aitã tẽ eãpã kō po pè eme'età mã'ẽ pè, e'i. Nisakyi remẽ ikatu kuwa ijupe mijã! e'i.

Jesu omãnõa rã rè oja'a remẽwarã

(Mateusi 26.26-30; Rukasi 22.14-20; 1 Korõtu 11.23-25)

22 Ojimi'u kupa upa remẽ, Jesu meju opyy. Omoete Janejare'e ee. Ajaire openo peno imosãi erokwa wemimo'ekwerã kō pè to'u kupa.

– Aã pepyy iwa. Epirã ra'upa tẽ aã meju ame'ẽ tape'u, e'i.

O'u ãmẽ kupa. 23 ãmẽ ajaire Jesu uvary aisiriri katu mã'ẽ rena opyy, kaneku. A'e rè omoete mijẽ Janejare'e. Ajaire ome'ẽ erokwa to'u kupa. O'u ãmẽ kupa, pirujẽ. 24 Kee e'i Jesu ijupe kō:

– Eruwykwerã ra'upa tẽ aã uvary aisiriri katu mã'ẽ ame'ẽ tape'u.

Kee jaa tẽ agyvoa. Ije amãnõtã penekovijarerã rōmõ. Eruwykwerã opeitã. Emãnõa rupi mōa'ãrōwã mirã kō aiwererã amoepypatã. Ajawyi Janejare'e “awyjepã” e'itã peaiwererã kō pè ky'y. Ovo rupi teve Janejare'e penerekotã emãnõa rupi ky'y, e'i ijupe kō.^c

25 Ajaire e'i jẽ Jesu:

– Aje, awyje uvary aisiriri katu mã'ẽ na'u'ãi ky'y. Kãramõ tẽ a'u tarã mijẽ peneve Janejare'e rena pè, emojõvijãoka emojikuwa paire, e'i.

^c 14.24 Jisyry. 24.8; Jer. 31.31-34

²⁶A'evo paire Janejare'e pè ojġga imoe'e kupa. Ojġga kupa paire, oo vvytyry kyty kupa, temitāgwerà ty kyty. Oriveiraty eu a'e temitāgwerà ty rerà pè mǎ'ē gyty oo kupa.

“Nekuwai rǎ'āgatà rejupa”, e'i Jesu Peturu pè remēwarà
(*Mateusi 26.31-35; Rukasi 22.31-34; Juwāo 13.36-38*)

²⁷Āmē oo iko kupa remē, Jesu kee e'i wemimo'ekwerà kō pè:
– Ke'ī pejavatà ereity peo pekupa pemonyia rē, e'i. Ejukatarà kō uu epyy remē, a'evo peikotà, e'i. A'evoa rǎ rē Janejare'e okusiwaokapa amātejē karamoe remē. Aekwerà rupi katu tē a'evotà peiko, e'i. Kee e'i maekwerà rupi: “*Kaneiru jarà ajukaokatà. Āmē eimawerà kō onurutà ojava oo. Ojimosāsāimatà ojava oo kupa*”, e'i maekwerà rupi katu a'evotà peiko, e'i.

²⁸E'i jē ijupe kō:

– Apoera tarà mijē, amānō maire. Aatà penenone, Karireja vvy kyty. [A'e pè poroārōtā ajupa,] e'i.^d

²⁹Aepo e'i remē Peturu e'i epe ijupe:

– Ānī! Ije noroity'āi aa! e'i epe. Āmō kō pirujē ojipirau nereity sō oo remē, ije amē apyta jētā nepyri. Noroity'āi, e'i tite mijā.

³⁰Āmē Jesu e'i Peturu pè:

– Aje kee a'e ene! Age'e pya ereitytā neo! “Jesu nakuwai”, ere ā'ātā eupewarà mō. Moapy rōmō tesō aepo ere ā'ātā. Masakara oje'e mōrijō rōmō e'āve a'evotà erereko rejupa, e'i Jesu ijupe.

³¹Peturu noerovijai tite ajamā'ē.

– Noroity'āi ije amē aa! e'i mijē. Nejuka sō kupa remē, nerevejē tejuka amē kupa! e'i epe ijupe.

Jesu remimo'ekwerà kō pirujē aepo e'i epe.

– Ije ve noroity'āi aa, e'i tite kupa mijā.

Jesu oporegeta Uu pè remēwarà
(*Mateusi 26.36-46; Rukasi 22.39-46*)

³²Ajaire Jesu oo ovāe opyytā kupa mǎ'ē pè. Jesemani eu a'e pè. [A'e Oriveiraty vvytyry pè tui.] A'e pè ovāe kupa paire, Jesu e'i wemimo'ekwerà kō pè:

– Pepyta rǎ'ī peapy ike erārō pekupa. Aatà Papa pè aporegeta, e'i.

[“Hoō” e'i amē kupa. Opyta amē kupa.] ³³Kejō Jesu werāa oupi.

Peturu. Āmō, Tiaku. Āmō, Juwāo. Mokopejō werāa kō. Ijāgyoay wete Jesu ojimopirai rōmō. ³⁴Kee e'i amē ijupe kō:

– Ayay tesō eāgyoa epy'a pupe. Amānō 'ejē tesō. Erārō rǎ'ī ike pekupa. Tapemārāmoa'au jē ikō ajamā'ē peiko, ereve nē, e'i ijupe kō.

^d 14.28 Mat. 28.16; Mak. 16.7

³⁵⁻³⁶ Aepo e'i paire Jesu wāime sa'u oo. A'e rōmō'ite oo ky'y.

Ojimoenāpa'ā ojavyv yvy pè upa. Uu pè oporegeta upa. Kee e'i:

– Emomorijaua rā rē ajimopirai, Papa. Akuwa naikoi iwasu mā'ē neupe. Nepota manyvo terereko tajimomorijau e'ā remē, i'ete. Ajamā'ē manyvo nere tari terereko katu jimomorijaua wyi remē, i'e teve. Tajimomorijau āmē, e'i. Neremimota rupi tē ta'evo aiko āmē, e'i Jesu oporanu Uu pè.

³⁷ Aepo e'i paire, ojivy rā'ī uu wemimo'earā kō pyri. Peturu kō pyri. Soō, oke sikaepo kupa upa. Ajawyi e'i Peturu pè:

– Simāo Peturu! “Napekei teipō! Tapemārāmoa'u jē”, a'e itōkō pejē! Naporegeta pukui Papa pè, e'i. ³⁸ Age'e peke tite ky'y ne! Tapemārāmoa'u jēsi pekupa. Janejare'e pè ikō peporegeta pejimokasi rōmō peiko nē. Kee pejē: “Janejare'e, oremokasi rejupa, toroity tite e'ā”, pejē ikō peporegeta ijupe nē. Aje, pepy'a pupe pepota pekasi jē peiko. Ajamā'ē ajaire waypetetā peupe. Pevote napekasi'āi. Ereity ywe'e titetā ejukatā kupa remē pekupa. Ajawyi ikō tapejimokasioka Janejare'e pè peiko nē, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

³⁹ Ajaire oo mijē Uu pè oporegeta. E'i maekwerà vo jē e'i mijē Uu pè.

⁴⁰ Ajaire ojivy mijē uu wemimo'earā kō pyri. Soō, oke mijē kupa upa, oke taray kupa rewarā mō. Nipui kupa āmē, [ojimosioka kupa rewarā mō].

⁴¹ [Ajaire oo mijē Uu pè oporegeta.] Moapy rōmō tesō a'evo ekoi ky'y. Ajaire uu mijē ikoty kō. Oke mijē sikaepo kupa upa. Āmē si e'i ijupe kō:

– Peke mijē sipō pekupa! Pemā'ē! Nivoi mēe kō po pè emānōa 'arā okwa ky'y! Ajawyi awyjepa rā'ī peke ky'y. ⁴² Pepō'ā! Ja'e jēsi! Eāpā kō po pè emē'ētā mā'ē uu iko, e'i ijupe kō.

Jesu opyy kupa remēwarà

(Mateusi 26.47-56; Rukasi 22.47-53; Juwāo 18.3-12)

⁴³ Āmē Jesu oporegeta jē upa remeve, Jutasi ovāe ipyri. Jesu remimo'ekwerà kō 12 rōmō mēe kō mō itōkō Jutasi mijā. Ijatyray kwaima'e kō uu upi. A'e kō imarija poko pawete iko. Āmō, jinōpāa pawete weru kupa. Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijā kō ayvu rupi uu kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mēe kō ayvu rupi ve uu kupa. Āmō Juteu rōvijāgwerà kō ayvu rupi teve. ⁴⁴ Kōitokō a'e kō pè Jutasi j'i'ite kee e'ipa sikaepo:

– Erōvijā aetoapemosu rā'āgatā imojikuwaoka pejē. A'evo remē peppy kuwa eraa, e'ipa j'i'ite.

⁴⁵ Āmē oōvaisī Jesu kupa remeve, oo Jutasi ipyri.

– Jōvijā, e'i rā'āga ijupe.

Ajaire wetoapemosu rā'āga. ⁴⁶ Ameve Jutasi rupi uu mēe kō opyy Jesu ipokwa eraatā ky'y.

⁴⁷ A'evo remē ava mō Jesu pyri o'ā upa mā'ē marija poko omopyso. A'e pupe temīgwai mō onamimopai. Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijā wasu remīgwai mō tē onamimopai. ⁴⁸ Āmē Jesu e'i atyry kō pè:

– Moma'e rã pō marija poko tē tesō peeru? Āmō, jinōpāa kō teve tesō peeru? “Ojikō'ō mǎe kō rōvijā”, pejë pō ije? ⁴⁹Emǎ'ē! Kō'ē jawe jawe pemǎ'ē ipe ere ipi. Age'e rōwā pepyterà rupi poromo'e aiko ipi. Janejare'e moe'ea retā ypy pè teipe a'evo aiko ipi. Manyvore pōkō ameve nepyyi pekupa, jane kō rovake? [Age'e tē tesō epyy vijatà ereraa pekupa!] Ó'ō aje! Janejare'e ayvukwerà rupi katu tē āwivo erereko pekupa. Āmē tē “aje” taoty kāramō, e'i.^e

⁵⁰Āmē a'evoa rē emimo'ekwerà kō omǎ'ē remē, Jesu oity ojavapa oo okyje rōmō iko kupa ky'y.

⁵¹Āmē kōnomiōkyry mō Jesu rakypy rupi oo jē iko. Ijyru poko iko mǎ'ē a'e. A'e sota kō opyytā imopǎ'ā mijā. ⁵²Āmē ijyru rē ojipy kupa remē, opoity kō oo. Oyrū oity oo. Katu rupi tē ojava oo iwiyi kō.

Jesu jōvijāgwerà kō rovake weraa kupa remēwarà

(*Mateusi 26.57-68; Rukasi 22.54-55,63-71; Juwāo 18.13-14,19-24*)

⁵³Āmē Juteu rōvijāgwerà kō atyry ojimoaty tetā wryy pè upa. Kejō. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu. Āmō, pirujē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō, jōvijāgwerà kō. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō ve. Mokojejō ojimoaty kupa upa. A'e kō rovake weraa Jesu kupa. [Tetā wryy pè weroike kupa.]

⁵⁴Āmē Peturu oo Jesu rakypy rupi. Ipyri'ije'ē rōwā oo ajamǎ'ē Peturu. Kuipe'e sa'u tē oo. Tetā ypy pè ovāe opyta wapy tetā rārōarà kō mō pyri. Tata ypy pè wapy ojipe'e upa.

⁵⁵Āmē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō pirujē Juteu rōvijāgwerà kō reve ojimogeta Jesu rē kupa upa.

– Manyvo ja'età pō Romā pewarà jōvijā pè tojukaoka Jesu? e'i kupa.

Ajamǎ'ē manyvo noerekoi esa ayvu ai mō eewarà imo'y Jesu rē kupa.

⁵⁶Ajawyi ijaty iwari wari epe ee kupa. Nivoi mǎ'ē omo'y teywete ee kupa.

Ajamǎ'ē ojevo jē rōwā e'i kupa. Ajawyi, “Nivoi mǎ'ē tē Jesu”, ne'l'āi kupa.

⁵⁷Āmē kwaima'e kō mō opō'ā owari rōmō Jesu pè. Kee e'i owari rōmō kupa:

⁵⁸– Oroenu Jesu kee e'i remē: “Amomatà Janejare'e moe'ea retā, jane kō reminōgwerà tē. Ajamǎ'ē ajaire moapy 'arà paire, āmō ainō tarà mijē. A'e sōsi jane kō reminōgwerà rōwātà ky'y”, e'i rōwā sipōkō! e'i owari rōmō kupa.^f

⁵⁹Aepo e'i epe kupa remē, ojevo jē rōwā e'i kupa.

⁶⁰Āmē aepo Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu wenu remē, opō'ā Jesu pè javo.

– Neenu pōkō aepo e'i neupe kupa remē? e'i. Ajawyi manyvo eretā pō nejipija rōmō? e'i ijupe.

^e 14.49 Ruk. 19.47; 21.37   ^f 14.58 Juw. 2.19-22

⁶¹ Nipui Jesu ajamãẽ. Ajawyi jõvijã wasu e'i jẽ Jesu pè:
 – Aje põ Janejare'e Remimuurerà tè ene? e'i. ãmõ, Janejare'e
 janeremimoe'e Ra'yry tè põ ene? e'i Jesu pè.

⁶² ãmẽ si Jesu e'i ijupe ky'y:
 – Õ'õ, a'e tè ije. Janejare'e Remimuurerà ajimojane mãẽ rômõ ajo ipe
 pepytery pè mijã. Ajamãẽ kee pemãẽ tarã mijẽ kãramõ ere. Temimoe'e
 rômõ tè tesõ ajotã kãramõ ky'y. Ekasia ve aerutã. ãmẽ a'e 'arã mẽ
 Janejare'e ikasiay mãẽ pyri aapytã Jõvijã wasu rômõ ajupa. I'ekatu kytyre
 aapytã ajupa ky'y, e'i. Ajaire yva rãtasĩ rupi awyjtã ajo mijẽ. A'evo aiko
 mãẽ rẽ pemã'õtã kãramõ ere! e'i Jesu ijupe kõ.^g

⁶³⁻⁶⁴ Ameve Janejare'e pè oporegeta mãe kõ rõvijã wasu aepo e'i Jesu
 remeve, ojikõõ ai ee ky'y. Ajawyi ojyruãvasĩ tesõ ojimopirai rômõ enu.
 Kee e'i ãmẽ ovoarã kõ pè:

– Peenu rõwã aepo e'i oporegeta ai remẽ! Werõarõ ywe'e tite si
 Janejare'e aepo e'i remẽ! Ajawyi nijaesa mijẽ'ãi ijayvu ai mõ wenu mãẽ
 ky'y. Ovote ojimome'u ky'y, e'i. Manyvo pejtã põkõ aepo peenu remẽ?
 e'i.

– Wayvu rupi tè tomãõ ajawyi! e'i ywe'e tite ijupe kupa.

– Hoõ! e'i ãmẽ kupa. Aje, tomãõ! e'i kupa.

⁶⁵ Ajaire wereko ai tesõ Jesu kupa ky'y. Otõmõ tõmõ tesõ teve ee kupa.
 Oovaõvã teve kamisa pupe kupa, tomãẽ e'ã. Ajaire oovapete pete teve
 kupa. ãmẽ e'i ijupe kupa:

– Janejare'e ayvu mojenuarã tè ene remẽ, kee ere ore: Ava põ
 nerovapete pete upa? e'i e'i ijai kupa.

ãmõ, sota kõ opy inõpã nõpã tesõ ereko.

Peturu, “Jesu nakuwai”, e'i rã'ãga remẽwarã

(*Mateusi 26.69-75; Rukasi 22.56-62; Juwãõ 18.15-18,25-27*)

⁶⁶ ãmẽ jakatu Peturu tetã ppy pè tui jẽ upa. ãmẽ ja'y kõjatãi mõ okwa
 ipyryvo. Janejare'e pè oporegeta mãe kõ rõvijã wasu remĩgwai tè a'e ja'y
 kõjatãi. ⁶⁷ A'e omã'ẽ Peturu rẽ tata rẽ ojipe'e upa remẽ. Omã'ẽ ywete ee.
 Ajaire e'i ijupe:

– Jesu Nasare taa wãnã reve neiko mã'ẽ tè ene! e'i.

⁶⁸ – ãnĩ! A'e rõwã ije! e'i rã'ãga Peturu ijupe. Nakuwai ava pewarã mõ
 põ aepo ere! e'i rã'ãga.

Aepo e'i paire oẽ oo tetã ppy pe wyi. Pari ape kyty oẽ oo. [Ameve
 masakara oje'ẽ.] ⁶⁹ ãmẽ temĩgwai mõ omã'ẽ mijẽ ee. Ja'y kõjatãi mõ teve
 a'e. A'e e'i a'e pè tui mãe kõ mõ pè e'i:

– Jesu Nasare taa wãnã pyriwarã mõ tè ãwĩ! e'i.

⁷⁰ ãmẽ Peturu e'i:

^g 14.62 Tan. 7.13

– Ānī! A'e rōwā ije! e'i mijē owari rōmō.

Ajaire sa'u a'e pè ekoi mǎe kō e'i mijē Peturu pè:

– Aje, a'e koty rewarà tē ene! Karireja wānà tē ene! Neporegeta rupi tē nejikuwa! e'i ijupe kupa.

⁷¹ Āmē Peturu e'i mijē ijupe kō:

– Nakuwai ije āwī kwaima'e! e'i. Janejare'e okuwa ewari rōwā a'e mǎē! e'i rǎāga. Janejare'e temomoriĵau ikō ewari remē nē, e'i tite owari rōmō.

⁷² Āmē jakatu masakara oje'ē mijē. Āmē tē tite Peturu oja'a Jesu ayvukwerà rē ky'y. “Moapy rōmō nekuwai ā'ātà masakara oje'ē mōrijō rōmō e'āve”, e'i maekwerà rē oja'a. Ajawyi ijāgyoay āmē ky'y. Ojiāpirō wasu upa.

Kovenatu Piratu rovake weraa Jesu kupa remēwarà
(*Mateusi 27.1-2,11-14; Rukasi 23.1-5; Juwāo 18.28-38*)

15 ¹ Ajaire jī'veay pirujē jōvijāgwerà kō ojimoatypa ojimogeta. Kejō ojimoaty mǎe kō. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō, Juteu rōvijāgwerà kō. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō. A'e kō ojimoaty remē, e'ipa manyvotà wereko Jesu kupa. Opokwa eraa kupa. Kovenatu Piratu po pè ome'ē kupa. [Juteja yvy pewarà kovenatu tē Piratu. Juteu rōwā a'e ajamā'ē. Romā wānà tē.] A'e rovake Jesu opō'ā.

² Āmē kovenatu Piratu e'i ijupe:

– Aje pō Juteu kō rōvijā ywete ene? e'i.

– Ō'ō! Aje katu aepe ere! e'i Jesu ijupe.

³ Āmē Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō ypy oporegeta. Nivoi mǎē iteetejē omo'y teywete Jesu rē kupa. “Kovenatu tomono ijukaoka”, e'i oupe kupa.

⁴ Āmē kovenatu e'i mijē Jesu pè:

– Neenu pōkō aepe e'i neupewarà mō kupa remē? Manyvo eretà pōkō ajawyi? e'i Jesu pè.

⁵ Ajamā'ē Jesu nipui ky'y. Āmē kovenatu Piratu ojimonyi a'evo remē.

– Manyvore sipō nipui eupe? e'i oupe ojipy'amogeta.

Kovenatu Piratu ojukaoka Jesu remēwarà
(*Mateusi 27.15-26; Rukasi 23.13-25; Juwāo 18.39—19.16*)

⁶ Tāmō kō jisryawerà moetea 'arà okwa remē upi upi, kovenatu Piratu wemimopā'āgwerà mō omoōoka ipi. Pe'ī tē ajamā'ē omoōoka ipi, kwaray upi upi. Aty wasu kō tē opyteporo a'evo remē tomoē ipi. ⁷ Āmē a'evo Jesu wereko kupa remē, uve temimopā'āgwerà mō, Parapa eu ijupe mǎē. Poromojiapisioka maekwerà tē Parapa. A'e jypy remē poromoāpāoka Romā pewarà jōvijā rē. Ajawyi ojimopā'ā upa.

⁸ Āmē aty wasu kō ojimoaty kovenatu Piratu pyri remē, kee e'i ijupe kupa:

– Kwaray upi upi itōkō nemoēoka neremimopā'āgwerà mō tāmō kō jisryyawerà rè oroja'a remē ipi. A'evo eiko age'e, oro'e ene, e'i ijupe kupa.

⁹ Āmē kovenatu Piratu e'i ijupe kō:

– Ava pō nepota amoēoka? Juteu kō rōvijā pō? e'i Jesu pewarà mō ijupe kō.

¹⁰ Kovenatu Piratu okuwa Janejare'e pè oporegeta māe kō rōvijā kō ojimōarō teywete Jesu rè. Ajawyi tè weru Piratu rovake kupa, āwī tomono ijukaoka.

¹¹ Āmē Janejare'e pè oporegeta māe kō rōvijā kō omogeta katu aty wasu kō. Juteu rōvijā kō ve omogeta katu kō. Ajawyi kee e'i wapukai rōmō kupa:

– Ānī! A'e rōwā! Parapa tè ikō teremoēoka nē! e'i e'i wapuka pukai rōmō kupa.

¹² [Āmē kovenatu Piratu “hoō” ne'ive.] E'i mijē rā'ī ijupe kō:

– Penōvijā pa'e? Juteu kō rōvijā pa'e? Manyvotà pō areko āmē? e'i ijupe kō.

¹³ – Yvyra jipokana rè ejukaoka! e'i e'i wapukai rōmō kupa.

¹⁴ Āmē Piratu e'i:

– Manyvo rewarà mō ywete pōkō ajukaokatà ajamā'ē? e'i. [Nakuwai 'eteay eewarà, e'i.]

Āmē ywesō wapuka pukai kupa.

– Ejukaoka sikenē, vyvra jipokana rè! e'i e'i kōrijō kupa āmē.

¹⁵ Āmē Piratu opota poromory. Ajawyi Parapa omoēoka jimopā'āga pupe wyi, ijayvu kō rupi ky'y. Jesu āmē onōpā nōpāoka rā'ī. Ajaire omono vyvra jipokana rè ijukaoka ky'y.

Sota kō omojaiwe Jesu remēwarà

(Mateusi 27.27-31; Juwāo 19.1-3)

¹⁶ Āmē ajaire sota kō weroike rā'ī Jesu oōvijā wasu retā wasu wryy pè. Oka mytery pè weraa kupa, posikoawerà retā pè. Pirujē sota kō ojimoatypa katu a'e pè upa. ¹⁷ Opota Jesu oojai kupa. Ajawyi omoe'e rā'āga kupa. Jōvijā yru poko ipirā mālē pè oyrunō rā'āga rā'ī kupa. Tyru pirā poko opypy ee kupa, oōvijā rā'āga rōmō. Joō vo sō mālē oinō ākānytarà rōmō kupa. A'e oinō Jesu ākāg rè, jōvijā ākānytarà rā'āga rōmō. ¹⁸ Ajaire oojai kupa.

– Age'e si tereiko puku Juteu kō rōvijā rōmō! e'i rā'āga ijai kupa.

¹⁹ Wākānōpā nōpā teve kupa, vyvra'i pupe. Otōmō tōmō teve ee kupa. Ojimoenāpa'ā ovake imoe'e rā'āga kupa. Āwīvo wereko ijai kupa. ²⁰ Ajaire omopyso ekyi tyru pirā iwyi kupa. Ijyru omojivyrī ipypy ee kupa. Ajaate weraa ijukatà kupa ky'y. [Jerusarē taa kupe kyty weraatà kupa, imirai mālē jukaa rena kyty.]

Jesu ojukatà vyvra jipokana rè kupa remēwarà
(*Mateusi 27.32-44; Rukasi 23.26-43; Juwāo 19.17-27*)

²¹ Āmē taa pe wyi weraa ereko remē jakatu, kwaima'e mō reve ojiōvaisī kupa. Sireni taa wānà mō tè a'e. Simāo eu erà pè. Aresātiri ruu a'e. Āmō, Rupu ruu teve a'e.^h A'e ka'api'ity kyty wyi ojivy uu iko. Āmē sota kō kee e'i ijupe:

– Aā vyvra jipokana emovy eraa py'ajē ikenē, e'i ijupe kupa.

Omovy eraa āmē ijayvukasi kō rupi.

²² Āmē sota kō weraa jē Jesu vyvtyry kyty. Kokota e'i Juteu kō a'e vyvtyry rerà pè. “Joākāgwerà rena” jaa tè Kokota e'i kupa. ²³ A'e pè ovāe kupa remē, sota kō oinō janeray mogwapa poā' uvary aisiriri katu mǎē pupe ime'ē ipe Jesu pè mijā. Ajamā'ē Jesu no'ui.

²⁴ Āmē ojukatà kupa ky'y. [Ijyru omopyso ekyi mijē iwyyi kupa.] Ajaire ipo kō omoputuputuri vyvra jipokana rè, ipy kō revejē. Ajaire omō'ā kupa. Āmē Jesu ojasiko upa. Ajaire ojimarai rā'ī ijyrukwerà rè sota kō.

– Ava pō opyytā ijyrukwerà oyru rōmō? e'i imomo momo kupa.

A'evo wereko ipyy imosāi ojiupe kupa.

²⁵ Kwaray oēmokopa uu remē tè a'evo, omoputuputuri vyvra jipokana rè imō'ā kupa remē.

²⁶ Āmē vyvra pee rè kee e'i ikusiwa kupa: “Juteu kō rōvijā wasu”, e'i ikusiwa kupa. Āwī jikusiwarerà oinō Jesu apyte 'aryvo kupa.^j

²⁷⁻²⁸ Āmē, mōrijō ve Jesu uvuri kwaima'e kō omō'ā ijasa kupa. Imona mǎe kō tè a'e kō. Omojeovai Jesu kupa. Mytery pè katu Jesu tui āmē.

²⁹ Āmē jane kō okwa Jesu pyryvo remē, oojai okwa kupa.

– Ene itōkō kee ere mijā: “Amoma kuwa Janejare'e moe'ea retā!” ere mijā. “Ajaire moapy 'arà paire, āmō tè ainō tarà mijē”, ere itōkō mijā!^k

³⁰ Ejireko katu ajawyi! Ewyjy moko pe wyi, teremānō e'ā! e'i ijai kupa.

³¹ Āwīvo ve Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō ve siwā oojai. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kō ve siwā oojai. Kee e'i ojiupe kupa:

– Poroereko katuarà tè āwī mijā! Manyvore sipō nojireko katui? e'i e'i kupa. ³² Aje ywete pō Janejare'e Remimuurerà tè āwī, Isaeu pewarà rōvijā rōmō? Siārō esa! Age'eve owyjy sō remē, “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tè āwī”, oro'etā ijupe ky'y! e'i e'i ijai kupa.

Imona mǎe kō teve siwā aepo e'i, Jesu pyri omānōtā upa mǎe kō. A'e kō ve siwā oojai.

---

^h 15.21 Rom. 16.13   ⁱ 15.23 Karai kō mirra e'i ijupe mǎē.   ^j 15.26 A'evo okwa mǎe kō omǎē ee remē, okuwatà manyvo rewarà mō ojuka kupa.   ^k 15.29 Jig. 22.7; Mak. 14.58; Juw. 2.19

Jesu omānō remēwarà

(Mateusi 27.45-56; Rukasi 23.44-49; Juwāo 19.28-30)

³³Werywete jane 'aryvo katu kwaray remē ky'y. Āmē si apy'awarà mō ijāpatōma. Pātōma 'ejē, ajaate ijāpē kwaray remeve. Pirujē a'e vvy rupi pātōnusu rā'ī. ³⁴Āmē ijāpē kwaray remē Jesu wapukai wayvo.

– Eri, Eri, rama sapakatani! e'ī. “Janejare'e, manyvore pō ereity rejupa?” jaa tē aepo e'ī.^l

³⁵Āmō kō ipyri'ije'e tui mēe kō wenu aepo e'ī remē. A'e kō kee e'ī tite ojiupe:

– Neenu pōkō? Tāmō Eriasi pē wapukai upa [towyjy uu]! e'ī tite kupa.

³⁶Ameve ava mō oja oo moma'e ipyu mēē pyy imoākā uvary ai mēē pupe. A'e omoturisara imono Jesu juru pē, tomosusu mijā. Āmē kee e'ī ijupe kō:

– Siārō rā'ī. Maevo tāmō Eriasi uutā ekyy vyvra jipokana re wyi, tomānō e'ā! e'ī ijai kupa mijā.

³⁷Ameve Jesu wayvo wapukai mijē ojikyī oo. Opi i'āg oē oo.

³⁸Āmē uve Janejare'e moe'ea retā wryy pē kamisa ijanamu mēē ijokenaa rōmō mēē. Ikatuay mēē. A'e Jesu omānō remeve apy'a ojiāvasī. Yvate kyty wyi tesō ojiāvasī uu ojisa ky'y.^m

³⁹Āmē sota kō rōvijā Jesu pyri'ije'e tui. Wenu wapukai remē. Imānōa rē omā'e teve. Ojimonyi ee omājā.

– Eeee! Janejare'e Ra'yry tē sikaepo āwī kwaima'e! e'ī ky'y.

⁴⁰A'evō remē wāivī kō mō a'e pē ekoi. Kuipe'e wyi omā'e ee kupa upa. Kejō. Maria Matarena. Āmō, Maria Juse y. Tiaku y ve a'e. Āmō, Sarome. Mokepejō Jesu mānōa rē omā'e. ⁴¹Kōitokō Jesu rupi oo oo ipātavō kupa ipi, poromo'e Karireja vvy rupi iko remē. A'e kō omā'e Jesu mānōa rē upa. Āmō wāivī kō teve omā'e ee upa, Jesu rupi uu Jerusarē taa kyty maekwerà kō. Ijatyry kupa.ⁿ

Jesu reāgwerà mokatua rewarà

(Mateusi 27.57-61; Rukasi 23.50-56; Juwāo 19.38-42)

⁴²⁻⁴³Āmē Jesu mānōawerà ojikuwapa kwaima'e mō pē, Juse eu ijupe mēē pē. Arimateja taa wānā mō a'e. Juteu rōvijāgwerà kō mō teve a'e. Temimoe'e tē Juse. A'e kee e'ī ipi mēē: “Pirujē jane kō omoēoka Janejare'e o'arà kyty kupa remē, ikatuaytā”, e'ī ipi mēē. Āmē Jesu mānōa ojikuwapa ijupe remē, nojipirauī oo kovenatu Piratu resa. Karumē a'evō ekoi.

– Jesu reāgwerà tarāa imokatu, e'ī kovenatu Piratu pē.

Opota werāa imokatu amātejē jimoava 'arà renoneve.^o Pātōma remeve jimoava 'arà ojiāparō ipi.

⁴⁴Āmē aepo e'ī Juse Piratu pē remē,

^l 15.34 Jīg. 22.1   ^m 15.38 Jisyry. 26.31-33; Epr. 9.6-10   ⁿ 15.41 Ruk. 8.2-3

^o 15.42-43 Juteu kō nopyy'āi teāgwerà jimoava 'arà mē ipi. Ajawyi ojikōtevé jē eraa imokatu enone.

– Omãñõma sipõ ky'y? e'i Piratu.

Ajawyi sota kõ rōvijã omuu. Kee e'i ijupe:

– Aje põ omãñõma Jesu? e'i ijupe.

45 – Õõ, omãñõma, e'i Piratu pè Juse.

Ãmẽ kovenatu Piratu e'i:

– Hoõ, eraa eãgwerà imokatu ãmẽ, e'i Juse pè.

46 ãmẽ Juse kamisa poko opyy. Kamisa e'eay opyy, “rijõ” eu mãẽ. Ajaire oo Jesu reãgwerà rekyi yvyra jipokana re wyi. Kamisa poko pupe ojõvã jõvã kupa. Ajaire omokatu pareti kwarà pupe kupa, takuru kwarà pupe. Teãgwerà rena teãmã a'e. Ajaire omokatu paire, oovapy. Takuru ipowyi mãẽ pupe oovapy. Omotore tore ikwarà rovake inõ. [A'evo wereko paire, ojivy oo kupa.]

47 ãmẽ Maria Matarena a'evoa rè omãẽ. ãmõ, Maria Juse y omãẽ ee. Ajawyi okuwa Jesu reãgwerà rena mape tui mãẽ kupa.

Jesu omãñõ maire opoera mijẽ remẽwarà
(*Mateusi 28.1-8; Rukasi 24.1-12; Juwãõ 20.1-10*)

16 ¹Jimoava 'arà okwa paire, Maria Matarena oo Jesu reãgwerà mopije mãẽ pyy, ipije katu mãẽ.^p ãmõ Maria reve oo opyy, Tiaku y. ãmõ, Sarome reve oo. ²ãmẽ ji'iveay oo Jesu reãgwerà rena kyty kupa. Pee rupi oo iko kupa remẽ, ³e'i ojiupe kupa:

– Manyvotà põ takuru sirekotà? Ava põ omotore toretà imoisyry ikwarà rovake wyi janeupe tijaikẽ? e'i kupa.

Ta'yrõwã takuru wyi aepo e'i kupa. ⁴Ajamãẽ ovãe kupa remẽ, soõ, ova 'ejẽ tui upa!

– Emãẽ ee! e'i ojiupe kupa. [Ava sipõ omoisyry! e'i kupa.]

⁵ãmẽ oike te'ite kupa. Oike kupa remẽ, Jesu reãgwerà renawerà eekatu kytyre kõnomiokyry mõ wapy upa. Ijyru poko sã gatu a'e. A'e rè omãẽ kupa remẽ, ojimonyi tesõ ee omãjã kupa. ⁶Ajamãẽ kõnomiokyry e'i ijupe kõ:

– Pejimonyi sõ! Akuwa Jesu Nasare taa wãnà peeka, yvyra jipokana rè omãñõ maekwerà. A'e ike natui ky'y! Opoerapa opõ'ã oo! Ike eãgwerà tui mijã! Pemã'ẽ ee esa! Natui ky'y! e'i ijupe kõ.

⁷E'i jẽ ijupe kõ:

– Pekwa emimo'ekwerà kõ pè Peturu kõ pè javo. “Karireja vvy kyty ootà penenone kyty. A'e pè penãrõtã, e'ipa maekwerà rupi katu”, tapejẽ ijupe kõ imomewa, e'i.^q

⁸Aepo e'i remeve wãivĩ kõ ojivy oo. Ojava oo Jesu reãgwerà renawerà pe wyi. Otyty tesõ okyjea iko kupa. Nooive aepo momewa kupa ajamãẽ, ojimonyi kupa rewarà mõ.

^p 16.1 Ipije katu mãẽ omogy wemiau reãgwerà kõ rè kupa ipi. Ekoo kõ tè a'evoa.

^q 16.7 Mat. 26.32; Mak. 14.28

Jesu ojisaoka Maria Matarena pyri remēwarà
(*Mateusi 28.9-10; Juwāo 20.11-18*)

⁹Ji'iveay, jimoava 'arà paire,^r Jesu opoera. Āmē Maria Matarena pyri ppy ojisa. Kōitokō jypy remē Jesu ājāgai kō, 7 rōmō omoē iwyi. A'e pyri ppy ojisa. ¹⁰A'e Jesu rē omā'ē maire oo emimo'ekwerà kō pè javo. Wāpirō ywete wāgyo rōmō kupa upa, ovāe ipyri kō remē. ¹¹E'i āmē ijupe kō:
– Jesu opoerapa! Amā'ē ee! e'i.
Ajamā'ē aepo wenu kupa remē, “aje ipō” ne'i kupa.

Jesu ojisaoka wemimo'earà mōrijōgwerà kō pyri remēwarà
(*Rukasi 24.13-35*)

¹²Āmē ajaire Jesu ojisa mijē wemimo'earà kō mō pè, mōrijō mē kō pè. Nojikuwai ojisa ijupe kō ajamā'ē. A'e kō oo pee rupi iko remē, a'evō ekoi. ¹³Ajaire ojikuwapa ijupe kō remē, ojivy oo a'evoa momewa āmō emimo'ekwerà kō pè kupa.
Ajamā'ē aepo wenu mē kō “aje ipō” ne'ive enu kupa.

Jesu ojisaoka mijē wemimo'ekwerà kō pè remēwarà
(*Mateusi 28.16-20; Rukasi 24.36-49;*
Juwāo 20.19-23; Jesu koty rewarà kō 1.6-8)

¹⁴Ajaire sa'u Jesu ojisa mijē wemimo'ekwerà kō pè ky'y, 11 rōmō mē kō pè. Ojimi'u kupa upa remē ojisa ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:
– “Aje” napejēi sō, omā'ē ere mē kō omome'u pejē remē! “Aje” pejē kuwasi mijā. Age'e si “aje” pejē ky'y, pemā'ē ere rewarà mō tē, e'i ijupe kō.

¹⁵E'i jē Jesu ijupe kō:
– Pekwa pirujē tena tena kō rupi eayvu e'ey mojenū erokwa. Pirujē vvy vvy wānà kō pè pemojenū. “Emānōa rupi Janejare'e poroereko katutà ky'y”, pejē.^s ¹⁶Ava mō eako'i ere wereko katuarà rōmō remē, āmō, ojimojāmoriōka ekoty rewarà rōmō remē, areko karuarutà epyri. Naeako'i ere mē kō āmē nareko katu'āi. Aemavo kōtā ity aa, e'i. ¹⁷Āmō, kee a'e pejē. Amokasiy wetetā “aje” e'i mē kō ipi, eayvukasia rupi toiko kupa. Ajawyī ājāg kō pè ijayvukasitā imoē ojimoemija ee mē kō wyi imoisryyoka eayvu rupi kupa. Āmō, āmō e'iywarà kō pè omojenutā eayvu e'ey remē, amokasi kōtā āmō kō ayvu rupi toporegeta kupa, e'i. ¹⁸Āmō, areko katu kōtā moe porojuka mā'ē wyi opy sikaepo remē timanyvo e'ā. Āmō, ay mō sikaepo o'u kupa remē, nimananyvo'āi ijupe kō. Āmō, itekorā mē kō omokatutā ekasia rupi opo oinō ijapyte kō 'aryvo kupa remē. Eayvukasia rupi tē a'evō ekoitā kupa, e'i Jesu ijupe kō.

^r 16.9 *Domingo* remē. ^s 16.15 J.K.R. 1.8

Jesu oẽ yva kyty oo remẽwarà

(Rukasi 24.50-53; Jesu koty rewarà kô 1.9-11)

¹⁹Ãmẽ Janerõvijã Jesu oporegeta ijupe kô paire, oẽ oo yva kyty, Janejare'e rena kyty. Janejare'e 'ekatu kytyre wapy upa, eeve Jõvijã wasu rômõ. Awyje rômõ rãĩ a'e pè ekoi.

²⁰Ãmẽ Jesu remimo'ekwerà kô oo oo ijayvu e'eay mojenu jenu erokwa ky'y. Pirujẽ tena tena kô rupi oo oo kupa. [Pirujẽ jane atyry kô pè.] Janejare'e omokasiay kô toporomokatu kupa, itekorã mãe kô tomokatu kupa ipi. Ãmõ, ãjãgai kô tomoẽ teve kupa. A'evo omojikuwaoka aje ywete emimojenuwerà.

[Awyjepa eremikusiwarerà Jesu rewarà. Maku remikusiwarerà.]

Rukasi

Rukasi remikusiwarerà Jesu rewarà

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e 'Āg omotekokuwa Rukasi tokusiwa maekwerà. Ajamã'ē Rukasi nomã'ēi Jesu rē. Noatai teve upi. Ajaire tē ikoty rewarà rōmō ekoi ky'y. Aja paire tē oo oo taa taa rupi Janejare'e remimonokwerà kō rupi iko ipi. Pauru kō rupi oo ipi (J.K.R. 16—28). Poropōanōgarà tē ajamã'ē Rukasi. A'e ojimorypa Teopiru pē ywesō ojimo'e ikuwa Jesu rekoawerà rē, tokuwa katu. Rukasi ywesō Jesu sakyawerà okusiwa ikuwa. Ijy rewarà, ãmō, tãmōi kō rewarà teve okusiwa. Jesu pē wyive ajaate tãmō Aparão pe'ī okusiwa eraa ejaa. Kee jaa omome'u wemikusiwarerà rupi. Manyvo Jesu ekoi Janejare'e kasia rupi, yvy rupi ekoi remē maekwerà. Āmō, ijayvukwerà poromo'e ee maekwerà. A'evō ekoi maekwerà kō okusiwa. Kee jaa rē jajimo'e Rukasi remikusiwarerà jamogeta remē. Janejare'e kasia rupi tē yvy pē Jesu uu. Yvy pē ekoi remē, janevo ekoi mirà rōmō tē. Janerauvay teve iko ipi. Opota teve janerereko katuara rōmō jaiko. Omãñō janeaiwererà repykarà mō. Aepo jaa rē Rukasi remikusiwarerà rupi jajimo'e ikuwa ipi.

Rukasi okusiwa jōvijã Teopiru pē remēwarà

1 ¹⁻²Jōvijã Teopiru pē akusiwa ajupa. Mōa'ārōwã uve mirà kō ojimopirai tesō Jesu rē omã'ē remē mãe kō. Āmō, ojapyaka ijayvu rē kupa remē. Opota ywete okuwa kupa, manyvo nyvo jē Jesu poroereko poromotekokuwa mã'ē. Ajawyi ijy py kyty wyive omovyvy toenu kō. Āmē ãmō kō pē Jesu rekoa ojenu remē, kee e'i kupa: “Kareta rupi akusiwatà ajawyi imomewa”, e'i kupa. ³⁻⁴Ajawyi, “Ije ve akusiwatà”, a'e eupe. “Āmē wenu maekwerà kō pē, ãmō, omã'ē ee maekwerà kō pē, ajimo'e katuokatà ijupe kō takuwa ijayvu”, a'e. “Ijy py kyty wyi amovyvyokatà enu, aekwery vo tamojeapy ikusiwa”, a'e eupe.

Neupe tè akusiwa imomewa, jōvijā Teopiru. Apota katu aepeo jaa kō amome'u neupe, “aje” tere erovija āmē ky'y. Ajawyi aekwerà kō akusiwa ajupa.

Yvapewarà omojenu amātejē Juwāo sakya rā remēwarà

⁵Ajare kee a'e ikusiwatà. Āmē 'arà pè Juteja yvy pewarà kō rōvijā mō pè Eroti eu. Āmē jakatu Janejare'e pè oporegeta mǎ'ē mō oiko teve, Sakarija eu ijupe mǎ'ē. Tāmō Apijasi jeapyrerà tè a'e. Erekwārà pè Isapeu eu. A'e tāmō Arāo amyry jeapyrerà tè. ⁶Āwī kō, werekwārà reve ivo katu ekoi Janejare'e rovake kupa ipi. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi katu ekoi kupa ipi. ⁷Ajamā'ē nijākarāive kupa. Awyjepa nimemy'ai mǎ'ē tè Isapeu mijā. Āmō, mōrijō revejē ika'akuwapa kupa ky'y.

⁸⁻⁹Āmē a'e remē, āwīvo teāmā Janejare'e pè oporegeta mǎe kō, werà kō okusiwa imoje'a je'a ojipyteporoa mō kupa ipi. A'evoa rupi okuwa ava pō oiketà Janejare'e moe'ea retā wryy pè oposiko mǎ'ē kupa ipi. Ajawyi āmō 'ary pè Sakarija opyteporopa kupa. Oo āmē oike Janejare'e moe'ea retā wryy pè, Jerusarē taa pè. Āmē āwīvo teāmā teve eko kō, ipije mǎ'ē omoeny tipije Sakarija Janejare'e pè imoe'ea mō.^a Āmō, Janejare'e pè oporegetatà. ¹⁰Āmē jakatu ve jane kō ojatykapa Janejare'e moe'ea retā ypy pè upa. Oporegeta Janejare'e pè kupa upa.

¹¹Āmē jakatu Janejare'e remīgwai yvapewarà mō ojimoikatu Sakarija pè, Janejare'e moe'ea retā wryy pè. Jaapy imopije katu mǎ'ē rena uvuri opō'ā upa, i'ekatu kytyre. ¹²A'e rē omǎ'ē remē, ojimonyi tesō Sakarija omājā. Ojimopirai omājā ee. ¹³Āmē e'i yvapewarà Sakarija pè:

– Nekyje sō ewyi, e'i. Wenupa Janejare'e neporegetakwerà, e'i. Age'e nererekwarà ipuru'atà ky'y. Āmē, Juwāo eretā nera'yry rerà pè, e'i ijupe.

¹⁴E'i jē yvapewarà:

– Neroryvaytā ee. Āmō kō oryvay tevetà ee, e'i. ¹⁵“Teko e'eay rōmōtā tè āwī”, e'i Janejare'e nera'yry rā pè. Ajawyi poromoga'u mǎ'ē no'u'āi, e'i. Uvary raiwerà teve no'u'āi. Janejare'e 'Āg eevejē ekoitā. Ijy mari pupe ekoi remeve omomārakuwaokatā. Ajaate eevejē ekoitā, e'i. ¹⁶Āmē tè nera'yry werovapatā Isaeu kō Janejare'e kyty, Janerōvijā ywete ayvu rupi toiko kupa ky'y. Ajawyi mōa'ārōwā mirà kō “aje” e'itā Janejare'e ayvu pè erovija āmē ky'y. ¹⁷Āmē nera'yry ypy uutā Janejare'e ayvu mojenuarà rōmō. A'e penōvijā ywete renone rupi poromotekokuwatā iko. Āwitō karamoe remē Janejare'e wayvu mojenuarà Eriasi omokasiay o'Āg pupe, āwīvo ve nera'yry werekotā. Ajawyi nera'yry omotekokuwa kōtā tipiryvypy katu ojee iko kupa mijē, tōvijāgwerà, ijākarāgwerà kō revejē. Āwīvo ve ayvu noenui mǎe kō omotekokuwatā ky'y. Eko aiwerà oityppyipaokatā Janejare'e rē āmē ky'y. Āmō, āmō kō ojimokatupatā

^a 1.8-9 Jaapy imopije katu mǎ'ē rena 'aryvo wapy kupa ipi.

amãtejẽ Penõvijã ywete vãea renone upa, nera'yry omojenu ijupe kõ remẽ tomoa'u kupa, e'i yvapewarã Sakarija pè.^b

¹⁸ ãmẽ e'i Sakarija:

– Mano a'e ipõ “aje” javo? e'i. Emã'ẽ. Tãivĩ tẽ ije. Ererekwarã isa'imãma teve, e'i Sakarija ijupe.

¹⁹ ãmẽ yvapewarã wayvuapi:

– Kapirijeu ije. Janejare'e pyri tẽ aiko ipi mã'ẽ. Ijayvu rupi tẽ ajo aporegeta neupe. Ijayvu e'eay mojenu tẽ ajo. Manyvo põ nererovijai rejupa? ²⁰ Aje nererekwarã imemytã ky'y, Janejare'e, “Age'e 'arã pẽ imemytã”, e'i remẽ. Ajamã'ẽ “aje” nereĩ sõ eayvu renu, “Nererekwarã imemytã”, a'e neupe remẽ. Ajawyi age'e nanepui mã'ẽ rômõtã tẽ neiko ky'y. Nereporegeta rãĩ'ãi neiko. A'evõ tẽ rãĩ noromomoregetaoka'ãi. Ajaire tẽ, nererekwarã imemypa eayvu rupi katu paire tẽ, neporegeta tarã mijẽ, e'i Janejare'e remígwai yvapewarã ijupe.

Aja paire ojivy oo.

²¹ ãmẽ jakatu jane kõ ojimopirai tesõ tetã ypy pẽ upa, Sakarija rãrõ.

– Manyvõre põ omowasuay oẽ uu? e'i ojiupe kupa.

²² Ajaire Sakarija oẽ ikatu pẽ ipyri kõ ky'y. Oporegeta tarepe wetãrã kõ pẽ. Nipui ajamã'ẽ. Nuvei ijayvu. Ajawyi opoja pojai kõrijõ tẽ iko. A'e rupi okuwa kupa, mārãnã jikuwa e'ã rẽ omã'ẽ ji'i Janejare'e moe'ea retã wryy pẽ.

²³ Ajaire Sakarija awyjepa oposiko Janejare'e moe'ea retã pẽ remẽ, ojivy oo wetã gyty ky'y, ãmõ taa pẽ. ²⁴ Aja paire sa'u Isapeu ipuru'a ky'y. ãmẽ 'arã mẽ nojisyryi wetã wryy pe wyi. 5 jay rômõ a'e pẽ tui. ²⁵ ãmẽ kee e'i Isapeu oupe:

– Janejare'e age'e epãtavõ ky'y, e'i oory rômõ. Ome'ẽ ememyry mõ eupe ky'y. Ajawyi ava nererõarõ'ãi ememyry reko e'ã rẽ ky'y, e'i.

Yvapewarã omojenu amãtejẽ Janejare'e Remimuurerã sakya rã remẽwarã

²⁶ ãmẽ Isapeu 6 jaypa ipuru'a 'arã remẽ, ãmẽ Janejare'e omuu wemígwai Kapirijeu kõjãmuku mõ gyty, Nasare taa kyty. Karireja yvy pẽ a'e taa tui. ²⁷ Janejare'e ayvu weru imomewa kõjãmuku pẽ. Nikwaima'eive mã'ẽ a'e. Uvepa ajamã'ẽ imẽnã rã. Juse eu ijupe. Jõvijã wasu Tavi amyry jeapyrerã tẽ a'e. A'e wãivĩ pẽ Maria eu.^c ²⁸ ãmẽ uu yvapewarã javo Maria pẽ. ãmẽ e'i ijupe:

– Age'e tẽ, Maria. Tanepiryvypy katu neiko. Janejare'e nereve ekoi. Nerereko katuarã rômõ ekoi. Ikatuay nererekotã, e'i Maria pẽ.

²⁹ ãmẽ a'e rẽ omã'ẽ remẽ Maria ojeapy'a ijayvu renu. “Manyvõre põ aepo e'i ije?” e'i Maria oupe.

^b 1.17 Marak. 4.5-6   ^c 1.27 Mat. 1.18

³⁰ ãmẽ e'i jẽ yvapewarà:

– Nekyje ne, Maria, e'i. Janejare'e oryvay nere. “Epy'a rupi katuwarà tẽ awĩ”, e'i neupewarà mō, e'i. ³¹ Age'e nepuru'atà ijayvu rupi. Ajaire nememytã kwaima'e rōmō. Jesu eretã nememyry rerã pẽ, e'i.^d

³²⁻³³ Mire'eay rōmõtã nememyry, e'i. Janejare'e jo'arã kytywarã Ra'yry eutã ijupe. Ajaire Janejare'e nememyry omoẽokatã Isaeu kō Rōvijã wasu rōmō toiko. Awitō karamoe remẽ omojōvijãoka penãmōi Tavi, awĩvotã wereko. A'e mãerã tẽ Juteu kō Rōvijã wasu rōmō ekoitã.^e Ajaate a'e a'evotã tẽ ekoitã iko, e'i yvapewarã ijupe.

³⁴ ãmẽ Maria e'i ijupe:

– Manyvo a'etã pō epuru'a mō? Nekwaima'ei mãẽ tẽ ije, e'i Maria.

³⁵ E'i ãmẽ yvapewarã:

– Janejare'e 'Ag ayvu rupi tẽ a'evotã neiko. Ma'e, Janejare'e jo'arã kytywarã kasia ojinõtã nere. ãmẽ nepuru'atã ky'y. Ajawyi nememyry rã ivo katu mãẽ rōmõtã ekoi, e'i. Janejare'e Ra'yry wete rōmõtã tẽ a'e, e'i Maria pẽ. ³⁶ Age'e neretãrã Isapeu ipuru'a teve iko ika'akuwa ipe remẽ, e'i. “Nimemy'ãi mãẽ tẽ awĩ mijã”, e'i ãmō kō ijupe. Ajamãẽ age'e 6 jaypa ipuru'a iko ky'y, e'i. ³⁷ Nuvei Janejare'e pẽ waype mãẽ. Ajawyi nomowaypei Isapeu pẽ ipuru'a, e'i yvapewarã Maria pẽ.^f

³⁸ ãmẽ si:

– Hoõ, i'ete, e'i Maria ky'y. Janejare'e remĩgwai tẽ ije, e'i. Ajawyi aepo nemome'u ije maekwerã rupi katu ta'evotã terereko Erōvijã ywete awi, e'i Maria ijupe.

Ajaire Janejare'e remĩgwai yvapewarã ojivy oo.

Maria oo Isapeu resa remẽwarã

³⁹ ãmẽ ãmō 'ary pẽ Maria ojimokatu oo Isapeu resa. Ojikōtevẽ tesō oo Juteja yvy pijarã mō. Juteja yvy pẽ ovãe remẽ, yvytyry kō rẽ oẽ oo iko. A'e pẽ Isapeu rena, Sakarija rena. ⁴⁰ Oo Sakarija retã wryy pẽ oike. E'i Maria:

– Age'e tẽ, Isapeu, e'i.

ãmẽ Isapeu:

– Age'e tẽ pō, e'i ve.

⁴¹ ãmẽ Maria poregeta wenu Isapeu remẽ, ameve imemyry opõ'ã põ'ã imari pẽ. Ameve Janejare'e 'Ag kasia rupi oporegeta Isapeu. ⁴² Ajawyi wayvo oporegeta Isapeu. Kee e'i Maria pẽ:

– Aa! Janejare'e remireko katu tẽ ene, e'i. Ene ywesō owaray nerereko katu ãmō wãivĩgwerã kō wyi, e'i. Ikatuay wetetã nememyry rã, e'i.

^d 1.31 Jesu pẽ “poroereko katuarã” jaa tẽ. Mat. 1.21   ^e 1.32-33 Tãmō amryy Jako jeapyrerã kō pẽ Isaeu kō eu. A'e jeapyrerã kō pẽ Juteu kō eu. 2Sa. 7.12-13,16; Isa. 9.7

^f 1.37 Jinõ. 18.14

43 Ava pō ije, ajawyi tē pō nejo jē tesō eresa. Erōvijā ywete y rōmō ene neiko. Ene ywesō Janejare'e nemoe'eyoka ewyi. Ajamā'ē neja'a jē ere. Nejo jē eresa, e'i. 44 Age'e jajimogeta remeve, ememyry ory tesō enu āmē. Opō'ā pō'ā tesō oory rōmō emari pupe, e'i. 45 "Aje ywete" ere Janerōvijā ywete remimome'ukwerà pè rewarà mō neroryvay neiko. Wayvu rupi katu Janejare'e aje ywete a'evotà nerereko, e'i Isapeu Maria pè imoe'e.

Maria omoe'ey tesō Janejare'e remēwarà

46 Āmē kee e'i Maria Janejare'e moe'e:

– Erōvijā ywete amoe'ey wete epy'a pupe ajupa, e'i.

47 Epy'aory katu, Janejare'e āwīvo erereko katu remē, e'i.

A'e erereko katu mā'ē rōmō ekoi ipi, e'i.

48 Emīgwai miti teipe ije. Oja'a jē ere ajamā'ē.

Owaray erereko, e'i.

Ajawyi āmē, "Temireko katu tē āwī", e'itā āmō kō eupewarà mō ipi.

Ajaate pirujē ijeapyrerà kō ve aepo e'i tary ve ije ipi, e'i.

49 Ikatuay wete Janejare'e erereko okasia rupi.

"Ivo katuay teāmā mā'ē tē āwī", eutā imoe'e ipi.

50 Okatuaya omojikuwaoka poroporijauesaa rupi omomojy māe kō pè ipi.

Ajaate ijeapyrerà kō ve āwīvo wereko ipi, e'i.

51 Āmō rupi tē āmē ojimoe'e teywete māe kō wereko ipi.

Apijarà kō Janejare'e omojipe'a owyi ipi, ipy'a ai tē iko māe kō tē rewarà mō.

Ajawyi okasia kōrijō tē omome'u apijarà kō pè ipi.

52 Jōvijā wasu kō ve tesō owyry kyty tē omoigooka ipi.

Mape remē poromomoi jo'arà kytywarà wyi wemimota rupi ipi.

Āmō, mape remē jowry kytywarà tē omoēoka jo'arà kytywarà rōmō toiko.

Wayvukasia rupi tē a'evo ekoi ipi, e'i.

53 Āmō, amyay oporara māe kō Janejare'e omouve tē emi'ō rā kō ijupe ipi.

Imoma'e ywete māe kō āmē agyvotē omojivy imono.

54 Oja'a jē Janejare'e wayvukwerà rē ipi, wemīgwai kō pè,

"oropātavōtā", e'i maekwerà rē ipi.

Kee e'i maekwerà rē oja'a jē:

"A'evo itōkō karamoe remē Isaeu kō areko ipātavō kō", e'i maekwerà.

A'e rupi katu wereko kō ajaire.

55 Karamoe remeve tāmō kō pè, "Poroporijauesatā ipi", e'ipa.

“Ivo jètà nejeapyrerà, ãwĩvo tary ve areko. Aporijauesa kō tary ve”,
e’i ãmātè tãmō Aparão amyry pè maekwerà, e’i Maria imoe’e.⁸

Awyjepa aepo omovyvy.

⁵⁶ ãmē Maria opyta jē Isapeu kō pyri. Werywete moapy jay werokwapa Isapeu pyri. Aja paire tē ojivy oo wena kyty ky’y.

Juwão isaky remēwarà

⁵⁷ Ajaire okwa Isapeu memy’a ‘arà ky’y. Imemy ajaire kwaima’e rōmō.
⁵⁸ A’evo remē ipyri ojimoena mǎe kō, ãmō, etārā kō wenu aepo jaa remē,
“Janerōvijā ywete opātāvō tē Isapeu”, e’i ooryvay rōmō ee kupa.

⁵⁹ Ajaire ja’y kwani 7 ‘arà paire weraa toemosĩpire’ooka kupa. Toenō teve kupa. ãmē tuu rerà ve omoy ee kupa mijā. “Sakarija eutā ijupe”, e’i tite kupa upa.

⁶⁰ Ajamā’ē ijy e’i:

– ãnī, e’i. Juwão eutā tē erà pè, e’i.

⁶¹ ãmē e’i kupa:

– Ajamā’ē ene nuvei ‘ete neretārā rerà pè aepo eu mǎē, e’i kupa.

⁶² ãmē tuu pè oporanu esa kupa ky’y. Opoja pojai oporanu ijupe:

– Manyvo ja’etā pō aā neākarā rerà pè? e’i kupa.

⁶³ ãmē Sakarija okwai vyvrape miti jakusiwa ipi mǎē mō ijupe kō, [noporegetaive rewarā mō]. ãmē okusiwa erà. “Juwão eu erà pè”, e’i ikusiwa. ãmē pirujē aepo e’i Sakarija remē, wapy’a kō tē. ⁶⁴ Ameve Sakarija oporegeta mijē, aekwery vo. Omoe’e ywete Janejare’e iko ãmē ky’y. ⁶⁵ ãmē ipyri ojimoena mǎe kō ojimonyi ee omājā. ãmē Juteja vyv rupi omojenu jenu kupa. ãmō taa taa rupi ojenupa teve okwa. Ajaate vyvytry pewartā kō pè ojenupa. ⁶⁶ Pirujē omā’ē ee mǎe kō ojipy’amogeta ee. Kee e’i kupa:

– Mano e’itā sipō ajaire ãwī ja’y kwani? Janejare’e kasia tē eeve ekoi, e’i ojiupe kupa.

Sakarija ojīga Janejare’e moe’e remēwarà

⁶⁷ ãmē Sakarija, Juwão ruu, omoe’e ywete Janejare’e, Janejare’e ‘Āg kasia rupi. ãmō, wāparō amātejē kāramōwarā imovy. ãmē kee e’i:

⁶⁸ – Simoe’e ywete Janejare’e, Isaeu kō Rōvijā ywete.

Age’e sōsi uu poropātāvō ky’y. Wemimuu rā omuutā janeupewartā mō ky’y.

A’e nivoi mǎe kō po pe wyi janerekyitā. Janererojivyrī tarā mijē oupe ky’y.

- 69 Omuroka janeupe ikasiay wete mǎ'ě.
 Poroereko katuay mǎ'ě tē a'e.
 Kōi tē a'e jōvijā Tavi amyry jeapyrerà tē a'e, e'i.
- 70 Ajare karamoe remeve itōkō kee e'ipa Janejare'e ayvu mojenuarà kō:
 “Uutà pepyterà rupi penereko katuarà rōmō”, e'ipa.
- 71 Kee e'ipa amātejē: “Uvetà penereko katuarà mō.
 A'e janeāpā kō wyi janerekyipatā ky'y.
 Ikasiay wete mǎ'ě rōmōtā tē a'e ekoi.
 Ojikōō mǎe kō opo pē tē janererekotā mijā.
 A'e kō wyi janerekyitā ky'y”, e'i.
 “A'e kō wryy kyty wyi poroekyitā ky'y”, e'ipa āmātē kupa
 maekwerà, e'i.
- 72 Karamoe remeve wayvukwerà omome'upa Janejare'e, janerāmōi kō
 pē maekwerà. Kee e'i ijupe kō:
 “Poroporijauesatā penereko ipi. Poroereko katutā teve penereko”,
 e'i maekwerà.
 Naearai'āi aepo jaa wyi ipi. Nomotee'āi wayvukwerà ipi.
 Ajawyi a'evo janerereko age'e, e'i.
- 73-74 Karamoe remeve janerāmōi Aparāo pē omome'u wayvu, kee e'i
 amātejē maekwerà:
 “Kāramō nejeapyrerà kō aekyitā ijāpā kō po pe wyi”, e'i.
 “Āmē ootā eremīgwai kō rōmō kupa ky'y.
 Āmē si naiko'āi gyjea ky'y.
 Nojimopirai'āi iko kupa”, e'i Janejare'e ayvu.
- 75 “Āmē eupewarà mō kōrijō tē ekoitā āmē kupa ky'y”, e'i Janejare'e.
 “Ivo katua rupi ekoitā kupa ipi.
 Āmō, eayvu rupi katu ekoitā kupa teve.
 Eremimota rupi katu ekoitā kupa ky'y.
 A'evotā ekoi kupa, ajaate pejeapyrerà a'evotā ekoi”, e'ipa Janejare'e
 Aparāo pē maekwerà.
 Janeupewarà mō aepo e'ipa amātejē, e'i Sakarija Janejare'e moe'e.
- Āmē kee e'i jē wa'yry pewarà mō, Janejare'e Āg kasia rupi:
- 76 – Ene ja'y kwani, “Janejare'e jo'arà kytywarà ayvu mojenuarà rōmōtā
 neiko”, e'itā āmō kō neupewarà mō, e'i.
 Ajaire Janerōvijā ywete renone rupive neotā.
 Āmē ijupewarà kō nemotekokuwatā, ivāea rā tomoa'u kupa.
- 77 Ene nemome'utā Janejare'e poroereko katuay mǎ'ě.
 Apijarerà kō pē Janejare'e oitypypyipaokatā ijaiwererà kō iwyi kō
 ky'y, “awyjepa” e'i ijupe kō remē.
- 78-79 Janeporijauesaarà tē Janejare'e.

Ikatuay wete poroereko mǎě teve.
 A'e oporegeta remě, ǎwitō kwaray iserenyny katu remě, ojisa katu
 pirujě.
 ǎwīvo ve Janejare'e oporegeta remě, poromotekokuwa pirujě ipi.
 ǎmě yva pe wyi oyape pirujě pātōnusu rupi ekoi mǎe kō tomojisa
 katu ky'y,
 totekokuwavy kupa ky'y.
 Okyje ai mǎnōa wyi mǎe kō teve ojisa katu tary ve.
 ǎwitō eny mǎě rupi katu nou ipi, ǎwīvo Janejare'e janerereko
 wayvu rupi katu ipi.
 Janejare'e janemotekokuwa remě tē,
 janepiryvypy katutǎ jaiko ipi, e'i Sakarija.^h

Awyjepa aepo jaa.

⁸⁰ ǎmě Juwāo ojimovijapa ky'y. Ikasiay mǎě rōmō ekoi. Ivo katuay teve
 iko. Otekokuwavy teve iko. Ajaire tekoe'āma rupi tē ekoi tǎ rǎ'ī, ajaate
 ayvu omojenutǎ Isaeu kō pē iko ky'y.

[ǎmō, Juwāo ija'yri remeve Jesu isaky teve.]

Jesu isaky remēwarǎ

(Mateusi 1.18-25)

2 ¹ ǎmě a'e remě uve jōvijǎ wasu mō, Sesa Aukutu eu ijupe. Romǎ
 pewarǎ jōvijǎ wasu rōmō ekoi. Iteetejē mirǎ atyry emīgwai kō rōmō
 ekoi.ⁱ ǎmě ǎmō 'ary pē a'e kee e'i:

– Amoirō irōokatǎ eremīgwai kō, takuwa mapejō pō uve pirujě, e'i.

Ajawyi wayvu mojenuarǎ kō omonooka pirujě taa taa kō rupi too
 too ijayvukwerǎ tomojenu erokwa. Oo imojenu jenu ǎmē kupa. Kee e'i
 imojenu kupa:

– Pekwa penāmōi kō rekoawerǎ kyty tapejeenō kareta rē, e'i kupa.

ǎwīvo jōvijǎ wasu poromoirō irōmatǎ tapejikuwa, e'i kupa.

² A'evo remě, jōvijǎ Sirenu tē Sirija vvy wānǎ kovenatu rōmō ekoi. ³ ǎmē
 pirujě jane kō oo oo ojeenō kareta rē kupa. Pirujě wāmōi rekoawerǎ kyty
 ojivy rǎ'ī oo a'evoa rē ǎmē kupa. Jōvijǎ wasu ayvu rupi oo kupa.

⁴ ǎmē Juse ve ootǎ ojeenō kareta rē. Tāmō Tavi jeapyrerǎ tē Juse.
 Ajawyi tāmō Tavi sakyawerǎ kyty ojivytǎ rǎ'ī oo. Perē eu a'e taa pē. ǎmē
 ojisyry rǎ'ī wena pe wyi. Nasare taa pe wyi oo. [A'e yy Jotǎo yy apyry
 kyty tui.] Karireja vvy eu a'e vvy pē. [ǎmē mya kyty oo Juteja vvy kyty.]
 A'e pē Perē taa tui. A'e kyty tē ootǎ Juse.

^h 1.78-79 Isa. 9.2 ⁱ 2.1 Waite ite vvy wānǎ kō atyry kō emīgwai kō rōmō ekoi. Juteu kō.
 ǎmōgwerǎ Romǎ wānǎ kō. Keresia vvy wānǎ kō. Wǎi wǎisō emīgwai kō rōmō ekoi. Ajawyi
 jōvijǎ wasu ijayvukasiay mǎě tē a'e. Karai kō *imperator* e'i jōvijǎ wasu pē.

⁵ Werekwarà rã revejẽ oo. ãMẽ jakatu Maria ipuru'au iko. ãMẽ ajaire ovãema Perẽ taa pè kupa ky'y. ⁶ ãMẽ a'e pè ekoï kupa remẽ, ovãe Maria pè imemya 'arà. ⁷ Imemy saky a'e pè. Kwaima'e rômõ imemy. Imemyry ypykwerà tè a'e. Ajaire ojõvã omemyry kamisa pupe. ãMẽ teima kô remi'õ rena pupe oinõ, kurata vo mã'ẽ pupe. A'e pupe Maria oinõ omemyry, mape natui'ãi kupa rewarà mõ. Naikoi gea'ypa rewarà mõ. Ji'i tè ãmõ kô oporakapa, ajawyi.

⁸ ãMẽ a'e taa kupei rupi oiko kaneiru jarà kô. Pya werokwa weima kô rè oja'a kupa ipi. Ka'api'ity rupi weima kô weroata tojimi'u kupa ipi. A'e pè ekoï ãmẽ kupa. ⁹ ãMẽ jakatu Janejare'e remigwai yvapewarà mõ ojisa ijupe kô. Pya ojisa ijupe kô. ãMẽ Janejare'e omojisaoka kwaray vo sô tite mã'ẽ taeny ovake kô. A'e kaneiru jarà kô pè ojisa. Ojimonyi tesõ ee omãjã ãmẽ kupa.

¹⁰ ãMẽ Janejare'e remigwai e'i ijupe kô:

– Pekyje sô, e'i. Ayvu katu mojenu tè awyji ike pepyri. Jane kô morya rômõ tè a'e, e'i. ¹¹ Kee a'e: Age'e isakypa Penõvijã rã rômõ. Penereko katu mã'ẽ rã, e'i. Janejare'e Remimuurerà Penõvijã ywete rômõ eu. Tãmõ Tavi rekoawerà pè tui, e'i. Pekwa esa ãmẽ. ¹² Teima kô remi'õ rena pè o'au upa. Ojijõvã kamisa pupe upa, e'i. Pemã'ẽ ee remẽ, pekuwatã Penõvijã rã tè a'e peesatã ky'y, e'i Janejare'e remigwai kaneiru jarà kô pè.

¹³ ãMẽ oporegeta paire, apy'awarà mõ Janejare'e remigwai ijatyray ojimoikatu ojisa kaneiru jarà kô pè. Yvate ojatykapa kupa upa. Oporegeta mã'ẽ pyri tui kupa. Kee e'i ojõga rômõ kupa:

¹⁴ – Õõ, Janejare'e ikatuay wete.

A'e ywesõ ikatuay wete.

Pirujẽ jane kô tomoe'e ãmẽ.

Tipiryvypy katu jome kupa ky'y.

Tojipy'amopirai e'ã jane kô ky'y, yvy rupiwarà kô,

Janejare'e rauparà kô, e'i ojõga rômõ kupa.

¹⁵ ãMẽ ojõga kupa paire, Janejare'e remigwai kô ojivy oo. Yva kyty ojivy oo ky'y. ãMẽ kaneiru jarà kô oporegeta ojiupe:

– Haa! Ja'e esa ajawyi, e'i kupa. Ja'e Perẽ taa kyty aepo rè jamã'ẽ, e'i kupa.

¹⁶ Oo kuise'ẽ ãmẽ kupa. A'e pè ovãema kupa remẽ, ja'y sakyrerà weka rã'i kupa. Ajaire wesa kupa. ãMẽ omã'ẽ ee kupa. Ja'yry rè omã'ẽ kupa. Teima kô remi'õ rena pupe tui, Janejare'e remigwai ayvu rupi katu tè. ãMẽ ijy ipyri tui, Maria. ãMõ, Juse ve ipyri tui.

¹⁷ A'e kô pè kaneiru jarà kô omome'u pirujẽ Janejare'e remigwai ayvukwerà. Oporegeta ee kupa, isakyrerà rè. ¹⁸ ãMẽ aepo wenu kupa remẽ, omoãgyopa kô. Pirujẽ jane kô omoãgyo tesõ. ¹⁹⁻²⁰ ãMẽ aja paire

kaneiru jarà kō ojivy oo ky'y. Ojīga ojivy oo kupa. Janejare'e omoe'e iko kupa, a'evoa rē omā'ē kupa rewarà mō. Ajamā'ē Maria ojipy'amogetaay upa, Janejare'e remīgwei ayvukwerà rē. Āmō, kaneiru jarà kō omome'u ijupe maekwerà rē ojipy'amogeta jē upa. Ajaate oja'a karuaru ee upa.

Jesu weenō kupa remēwarà

²¹Ajaire, 7 oke remē wemosīpire'ooka ja'y sakyrerà kupa, tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi. Āmē tē weenō kupa. Jesu e'i erà pē kupa, Janejare'e remīgwei vyapewarà ayvukwerà rupi katu. Kōi e'i amātejē jypy remē Maria pē, nipuru'aive remeve. A'e rupi katu weenō kupa.^j

²²⁻²³Ajaire āmō jay remē, werojikoaku kupa paire, Jesu weraa kupa, Jerusarē taa kyty. Janejare'e moe'ea retā pē weraa eroike Janejare'e rovake kupa. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi tē a'evō wereko kupa. Kee e'i ayvukwerà: *“Janeākarā pykwerà ja'y kwani rōmō isaky remē, jaeru Janerōvijā ywete rovake topyteporo imosā'āga oupewarà mō ipi”*, e'i maekwerà.^k ²⁴Oo kupa remē, weraa wemime'ē rōmō kupa, oōvijāgwerà kō rekoa rupi. *“Kee jareko janeākarā pykwerà jaraa Janejare'e pē remē. Janeremime'ē rā ve jaraa Janejare'e pē. Mōrijō jirusi ika mā'ē jaraa ime'ē. A'e reko e'ā mē āmē pykau ra'yry kō mōrijō rōmō jaraa”*, e'i maekwerà.^l A'evō wereko āmē kupa.

Tāmō Simeão omā'ē Jesu sakyrerà rē remēwarà

²⁵Āmē jakatu kwaima'e mō Jerusarē taa pē ekoi, tāmō Simeão eu ijupe mā'ē. Ojireko katu iko ipi mā'ē a'e. Janejare'e rē oja'a ipi mā'ē. A'e kee e'i oupe ipi: *“Janejare'e Wemimuurà rā omuutā janerereko katuarà rōmō, Isaeu kō rereko katuarà rōmō. Ikatuaytā uu remē”*, e'i oupe ipi. Āmē Janejare'e 'Āg eeve ekoi ipi. Wereko katu imomārakuwaoka ipi.

²⁶Āmē Janejare'e 'Āg omojikuwaoka Simeão pē Janejare'e Remimuurà vāea rā. Kee e'ipa amātejē ijupe:

– Neruve remeve neremiārōgwerà uutā, e'i maekwerà. Neiko jētā neiko, ajaate nemā'ē ee, e'ipa amātejē imojikuwaoka Janejare'e 'Āg ijupe.

²⁷Āmē āmō 'ary pē kee e'i Janejare'e 'Āg ijupe:

– Ekwa Janejare'e moe'ea retā gyty, e'i.

Oo āmē. A'e pē tuipa āmē, Jesu sakyrerà weru sikaepo eroike Janejare'e rovake kupa remē, tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi wereko kupa remē.

²⁸Āmē Simeão omā'ē ee remē, okuwa Janejare'e Remimuurerà tē āwī. Oryvay ee omājā āmē. Ajawyī opoapari ve Jesu oupi ereko. Janejare'e omoe'e ywete ee. Ojīga imoe'e. ²⁹Kee e'i imoe'e:

– Neayvukwerà rupi katu erereko rejupa, Erōvijā ywete, e'i.

j 2.21 Ruk. 1.31   k 2.22-23 Jisyry. 13.2,12   l 2.24 Tek. 12.8

Nerearai 'ete neayvukwerà wyi ipi.

Age'e jê sôsi amânôtà remê, epiyvypy katutà akâjã ky'y.

30-32 Eroryvay wete aiko, Erôvijã ywete, orerereko kattutà mã'ê rè amã'êma ky'y rewarà mō.

Erea pupe amã'ê ywete ee ky'y, e'i.

Aã jê sôsi jimomorijau wasua wyi orerereko kattutà.

Erôvijã, age'e Neremimuurerà nemurokapa oreupe, e'i.

Amã'êma ije orerereko katuarà rã rè.

A'e nemojikuwaokatà oreupe, Juteu kō rōmō. Juteu rōwã mãe kō pè ve tesō nemojikuwaokatà.

Ajawyi, "Janerôvijã ywete poroereko katu kuwa", e'ità ajaire kupa.

Ajawyi, a'e nemuroka nekoty rewarà kō pè rewarà mō, "Teko e'ey awī kō", e'ità âmō kō.

Ajawyi Isaeu rōwã mãe kō, "Haa, ikatuay Isaeu kō", e'ità oremoe'e kupa ky'y, e'i.

33 ãmê si Simeão ayvu rè ojipy'amopirai tuu kō, aepo e'i isakyrerà pewarà mō mã'ê omovyvy remê. 34-35 ãmê Simeão Janejare'e pè oporegeta Maria kō pewarà mō, owaray toiko kupa. Kee e'i Simeão Maria pè:

– Ajaire aã nememy sakyrerà ojimovijapa remê, âmögwerà "ikatuay" e'ità ijupewarà mō. Ajamã'ê âmō kō "nikatui" e'ità ijupewarà mō, e'i. Ajaa jaa rupi ojikuwatà jane kō py'a pewarà kō. Awijã wyi neãgyoaytà neiko, e'i. Aytà neãgyo, a'evo ve marija poko pupe jajiso remê, e'i. Nememyry rupi jane kō rekoa omosã'agatà Janejare'e, e'i. Âmögwerà ijayvu noerovijata'ãi, e'i. A'e kō opa karuarutà jimomorijau wasua pè, e'i. Waiteve âmê âmō kō ojirovija ee mãe kō. A'e kō Janejare'e werojivy tarà mijê oupe ereko katu kō, e'i jê Simeão Maria pè.

Sa'i Ana omã'ê Jesu sakyrerà rè remêwarà

36 ãmê jakatu wãivĩ sa'imãnà mō ve Janejare'e moe'ea retã pè tui upa. Sa'i Ana eu ijupe. Janejare'e ayvu mojenuarà mō teve a'e. Panueu eu tuu amyry pè. Tãmō Asee jeapyrerà rōmō ekoi. A'e ikōjãmuku remê kwaima'e mō wereko mijã. Ajaire 7 kwaray rōmō werokwapa omênà reve iko. Aja paire imênà okãjã iwyi ky'y. 37 Ajawyi terekwarerà mō ekoi. 84 kwaray rōmō tesō wesa esapa osa'imã rōmō. A'e Janejare'e moe'ea retã ypy pè tē tui ipi. Werokwapa a'e pè tē upa ipi. Pya rupi, aryvo rupi a'e pè tui. Oporegeta jê Janejare'e pè iko ipi. Âmō, nojimi'ui rã'ĩ Janejare'e pè oporegeta remê ipi. Janejare'e omoe'e karu iko ipi a'e pè. A'evo ekoi teãmã.

38 Ajawyi Jesu kō mokope tui upa remê, Ana uu ipyri kō. Jesu sakyrerà rè omã'ê remê, Janejare'e omoe'e upa. Ory ee omãjã. ãmê âmō kō pè Jesu

rewarà omovyvy amãtejẽ. Wereco katuarà rã omoa'u katu mãe kõ pè omovyvy, Jesu rewarà rã.

³⁹Aja paire ojivy oo wena kyty kupa ky'y, Janejare'e ayvukwerà rupi katu wereco paire. Tãmõ Moisesi pè e'i maekwerà rupi katu wereco kupa paire. Nasare taa kyty ojivy oo kupa, Karireja yvy kyty. Awyje a'e pè ekoi kupa ky'y.^m ⁴⁰A'e pè Jesu ojimovijapa ky'y. Owaray ojimovija. Ojimokasi ojimotekokuwa. Omãrãkuwa katu iko. ãmõ, Janejare'e rè ojirovija oja'a iko ipi.

Jesu 12 kwaray rômõ ekoi remẽwarà

⁴¹Ãmẽ kwaray upi upi Juse kõ oo Jerusarẽ taa kyty ipi. Juteu kõ wãmõi kõ jisryawerà moetea 'arà rè oo kupa ipi. [Kõitokõ karamoe remẽ Janejare'e Juteu kõ wekyi Ejitu kõ po pe wyi.] A'e moetea 'arà oinõ kwaray upi upi ipi. Watyry pè oo kupa ipi.ⁿ

⁴²Ajaire Jesu 12 kwaray rômõ werokwapa. ãmẽ oo mijẽ kupa, wekokwerà rupi. A'evo tè jisryawerà moetea 'arà mõ ipi. Nasare taa pe wyi oẽ oo kupa, Jerusarẽ taa kyty. ⁴³Ajaire awyjepa omoete kupa remẽ, ojivyrĩ kupa wena kyty. Jesu ãmẽ opyta sikaepo Jerusarẽ taa pè. Tõvijãgwerà kõ nokuwai a'e pè opyta sikaepo mã'ẽ. ⁴⁴“Ojivy mãe kõ pyterà rupi teipõ uu iko”, e'i tite tõvijãgwerà. Ajaire karupa remẽ Jesu weka tite kupa. Soõ, naikoi! “Maty põ?” e'i tite kupa. ⁴⁵Noesai kupa wyi ojivyrĩ mijẽ Jerusarẽ taa kyty oo eka kupa.

⁴⁶Oo oo tite maipe rupi eka kupa. Ajaire moapy rômõ oke remẽ tè wesa kupa ky'y. Keve tui, Janejare'e moe'ea retã ypy pè. Tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mãe kõ reve ojimogeta upa. Oporanu ojiupe kupa. ⁴⁷Ãmẽ a'e kõ ojimopirai kupa Jesu remimovyvykwerà renu. Okuwa katu ayvu. Otekokuwavay iko.

⁴⁸A'evo remeve Juse, ãmõ, Maria wesa Jesu ky'y. Omã'ẽ ywete ee kupa. Ory ojimopirai rômõ ee iko kupa. ãmẽ kee e'i ijupe:

– Manyvore põ ãwĩvo tesõ orerereko, mimi? e'i. Emã'ẽ! Orojimopirai nereka orokupa mijã, e'i ijy.

⁴⁹Ãmẽ kee e'i Jesu:

– Manyvore põ kuipe'e rupi tè ereka tite pekupa? Napekuwai sipõ Papa retã wryry pè apyta ajupa? e'i ijupe kõ.

⁵⁰Ãmẽ aepo jaa kõ wenu kupa remẽ, nokuwa tuvei manyvo jaa pè põ aepo e'i upa.

⁵¹[– Jajivy ja'e Nasare taa kyty, e'i ijupe kupa. “Hoõ,” e'i Jesu oo upi kõ ãmẽ.]

Wenu katu Jesu oy kõ ayvu ipi. Ijy ãmẽ ojipy'amogeta ywete a'evoa rè iko.

^m 2.39 Mat. 2.23   ⁿ 2.41 Jisyry. 12.1-27

⁵²Aja paire ojimovija iko Jesu ky'y. Āmō, kekejē otekokuwa iko ky'y. Janejare'e py'a rupi katuwarà rōmō ekoi. Āmō, jane kō rova rupi katu ve ekoi.^o

Juwāo poromōjāmōrī mǎ'ē rewarà

(Mateusi 3.1-12; Maku 1.1-8; Juwāo 1.19-28)

3 ¹Juwāo akatuarà kō jōvijāgwerà rerà kō amovyvytā rǎ'ī. Āmē oiko jōvijā wasu mō, Tiperiaji Sesa eu ijupe mǎ'ē. Pe'īrōwǎ emīgwai kō. [Ma'e. Karireja vvy pewarà kō iwryry kytywarà rōmō. Āmō kō ve, Itureija vvy pewarà kō. Āmō, Apireni vvy pewarà kō. Āmō, Juteja vvy pewarà kō. Wǎisō emīgwai kō.] Āmē Juteja vvy pewarà kō rōvijā pè Pōsiu Piratu eu. Āmō, Karireja vvy pewarà kō rōvijā pè Eroti eu. A'e reke'yry Piripi, Itureija vvy rōvijā rōmō ekoi. Tarakoniti vvy rōvijā rōmō teve a'e ekoi. Āmō, Risānijasi Apireni vvy rōvijā rōmō ekoi. A'e a'e kō jōvijā Tiperiaji Sesa remīgwai tepa jē kupa.

²Āmē a'e jōvijā Tiperiaji Sesa 15 rōmō kwaray ekoi jōvijā wasu rōmō remē, āmē jakatu Janejare'e ayvu ojenu Juwāo pè, tekoe'āma pè ojekoanō remē. Sakarija ra'yry tē itōkō Juwāo, Janejare'e pè oporegeta mǎ'ē ra'yry tē. A'evō remē oiko mōrijō Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō pè Anasi eu. Āmō pè Kaipasi eu.

³[A'e a'e kō jōvijā kō rōmō oo remē] Juwāo oo taa taa kō rupi yy Jotāo pyryvo iko, poromō'ea rōmō. Janejare'e ayvu omojenu erokwa. Kee e'i imojenu:

– [Pejipy'amogeta ikō peneko rē age'e nē.] Pejimosiōka ikō peaiwererà rē nē. Pejimome'u ikō Janejare'e pè peaiwererà reitypypypipaoka nē. Peporijauesatā āmē penereko ky'y. “Awyjepa” e'itā peaiwererà kō pè. Ajare pejo ekoty toporomōjāmōrī āmē ky'y, e'i Juwāo jane kō pè.

⁴⁻⁵Mape remē tekoe'āma pè Juwāo poromō'e ipi. Ajare Janejare'e ayvu mojenuarà mō oporegeta amātejē karamoe remeve, Isajasi eu ijupe mǎ'ē. A'e kee e'i ikusiwa amātejē:

“Aepo! Tekoe'āma pè ava mō kee e'i upa:

‘Pee pemokatu ikō Janerōvijā ywete renoneve nē’, e'i.

‘A'e rape pemoterē gatu ikō enone nē’, e'i.

Āwitō pee nikatui remē, jamokatu imoterē gatu ipi.

Aja paire ikatu tē nou upi ipi.

Āwīvo ve janereko nikatui Janejare'e rovake remē jareko.

Jamokatuoka Janejare'e pè Janerōvijā ywete renoneve, e'i.

⁶Āmē pirujē jane kō pè ojenutā Janejare'e poroereko katu mǎ'ē rewarà okwa”, e'i amātejē Isajasi ikusiwa karamoe remē.^p

^o 2.52 1Sa. 2.26; P.Teko. 3.4   ^p 3.6 Isa. 40.3-5

Aekwerà rupi katu Juwão ekoi ãmẽ.

⁷Ãmẽ ijaty jane kô uu ojimojãmorĩoka ijupe. A'e kô mō pè kee e'i Juwão:

– Kôĩ sô napekatui pejê! Moma'e aiwerà jeapyrerà vo tè pejê, e'i. Ma'e remê kee e'i tite ava mō pejê: “A'evò 'evo pejimojãmorĩoka remê, pemagotà jimomorijau wasua wyi”, e'i. Aepo e'i tite pō ava mō pejê? Nii, na'evò'ãĩ peiko ajamã'ẽ, e'i.^q ⁸Ajawyi peaiwererà rè pejipy'amogeta rãĩ esa, a'e pejê. Tapejimosioka peaiwererà rè. Tapejimome'u Janejare'e pè peaiwererà reityppyipaoka. Awyje Janejare'e koty rewarà kô rômō tapeiko ky'y. ãmẽ tè pejikuwatà aje ywete Janejare'e kytire pejirova mæ kô rômō peiko, e'i.

E'i jê Juwão:

– Kee tapejê e'ã: “Janejare'e nijanemomorijau'ãĩ, tãmō Aparão jeapyrerà tè jane rewarà mō. Ory teãmã janere,” tapejê ywe'e tite e'ã. Wayvu rupi ekoi mæ kô rè tè Janejare'e ory ipi. Ajawyi tapejimoe'e tite e'ã tãmō Aparão jeapyrerà kô rômō, a'e pejê. Emã'ẽ aã takuru kô rè. Janejare'e opota sô tãmō Aparão jeapyry rã kô reinō remê, aã takuru wyive kuwa oinō mijã. Nomowasu'ãĩ kuwa. Aja rewarà mō tapejimoe'e ywe'e tite e'ã peiko, a'e pejê.^r

⁹E'i jê:

– Ayvu tamosããga jai rè, ãmō, temitã rè. Amojiropemĩ kõtã janereko rè. ãwitō jai kô japyo'o tosinĩ opa. Waiteve ãmẽ temitã kô jaeja taory katu ti'a. ãwivo ve Janejare'e janererekotã ajaire kãramō. Janemowaite itetã ojiwyi ipi. ãmögwerà opyri wejatã toiko karuaru. ãmō kô ãmẽ jimomorijaua kyty tè omonotã tojimomorijau karuaru iko, e'i Juwão jane kô pè.^s

¹⁰Ãmẽ omoãgyo kô tesō, aepo wenu kupa remê. Kee e'i ãmẽ ijupe kupa:

– Manotã pōkō oroiko ajawyi? e'i kupa.

¹¹Aepo rè e'i Juwão:

– Kee tapeiko. Ava mō niporijauĩ kamisa rè mã'ẽ, tomosãĩ ãmẽ iporijau ee mã'ẽ pè, e'i. ãmō, emi'ō ywete mã'ẽ, tomosãĩ ijamyay mæ kô pè ipi, e'i.

¹²Ãmẽ, tekoua repy moatyarã kō^t ve uu ojimojãmorĩokatã Juwão pè. A'e kô kee e'i oporanu ijupe:

– Poromo'earã, ore pãmẽ? Manotã pōkō oroiko? e'i ijupe kupa.

¹³A'e rè kee e'i Juwão ijupe kô:

– Ayvukwerà rupi katu tekoua repykwerà tapepyy ipi. Tapemojiupi e'ã ikō epykwerà jane kô pè nê, e'i Juwão.

¹⁴Ajaire sota kô ve uu oporanu ijupe ky'y. Kee e'i ijupe kupa:

– Ore pa'e? Manotã oroiko ãmẽ? e'i kupa.

^q 3.7 Mat. 12.34; 23.33   ^r 3.8 Juw. 8.33   ^s 3.9 Mat. 7.19   ^t 3.12 Karakuri opy jane kô wyi imoaty Romã pewarã jövijã wasu pè mãe kô.

Ãmẽ Juwão kee e'i ijupe kô:

– Pereko ai mirà kô ipi ne, e'i. Nivoi tekoua pemo'y teywete tite pewari rômô ava mō rè ne, e'i. Ãmô, peposikoa repykwerà pepyy remẽ, “Tete, ikatu tẽ”, tapejẽ ee, e'i Juwão sota kô pè.

Ãmẽ “hoõ” e'i kupa.

¹⁵Ãmẽ jane kô wenu takatu Juwão poromo'e remẽwarà ipi. Ojipy'amogeta tesô kupa upa. Juwão rè ojimopirai kupa upa. Kee e'i kupa:

– Janejare'e Remimuurerà tẽ maevo Juwão, e'i kupa.

¹⁶Ajawi kee e'i Juwão ijupe kô:

– Janejare'e Remimuurerà rōwã ije. A'e ywe'e uutã erakypy rupi iko. A'e ywesô si e'arà kytwarà rômô ekoitã ky'y. Ije ãmẽ emĩgwai rômôgã tẽ aiko. Ije ãmẽ, yy pupe kōrijō tẽ poromōjāmōrī poroereko. Janejare'e Remimuurerà rè sô penako'i peiko remẽ, Janejare'e 'Ãg tẽ tesô omoigeokatã pepy'a pupe. Ajamãẽ naeko'i ee mõe kô omonotã owyi tojimomōrijau kōrijō tata pupe kupa, e'i. ¹⁷Ãwitō avasi jarã mō omowaite ããigwerã ipirerã wyi ipi. Ipirerã kô jamowaite ijapy ipi. ããigwerã ãmẽ jamoaty imokatu ipi. A'evotã Janejare'e promowaite. Jane kô ãmōgwerã wejatã opyri toiko karuaru. ãmōgwerã omokuipe'etã owyi, awyje tojimomōrijau kōrijō tata wasu noei mã'ẽ pẽ tokai puku upa, e'i Juwão.

¹⁸Aepo e'i Juwão promotekokuwa iko. A'evo Janejare'e ayvu e'ey omovyvy poromo'ea mō iko ipi.

Kovenatu Eroti ojimoãtãre'ãoka Juwão pẽ remẽwarà

¹⁹Ãmẽ jakatu kovenatu Eroti nivoi ekoi ipi. Weke'yry Piripi rerekwarã wekyi ereko, Erotiasi eu erã pẽ mã'ẽ. Ãmô, nivoi tesô ekoi Eroti ipi. Ajawi Juwão omoãtãre'ã ipe eko aiwerã rè ereko. Eroti ãmẽ ojimōarō kōrijō tẽ ijupe, Juwão pẽ. ²⁰Ojimoane'e jẽ nivoi oikoa rômô iko. A'evoa 'aryvo Juwão omopã'ãoka jimopã'ãga pupe ky'y.^u

Jesu ojimojāmōrīoka Juwão pẽ remẽwarà

(Mateusi 3.13-17; Maku 1.9-11)

²¹Juwão nojimopã'ãive remẽ, jane kô uu uu ojimojāmōrīoka ijupe ipi. ãwīvo ve ãmô 'ary pẽ Jesu ve uu ojimojāmōrīoka ijupe. ãmẽ Uu pẽ oporegeta upa. Ameve yvag ojiovapyjavo 'aryvo katu. ²²Ãmô, Janejare'e 'Ãg pykau vo sô tite ojisaoka owyjy Jesu 'aryvo. Ameve Janejare'e oporegeta yvag pe wyi. Kee e'i imuu:

– Era'yry tẽ ene. Eremiauvay tẽ ene, e'i. Eroryvay nere aiko, e'i yva pe wyi imuu ijupe.^v

^u 3.20 Mat. 14.3-4; Mak. 6.17-18   ^v 3.22 Jinõ. 22.2; Jġg. 2.7; Isa. 42.1; Ruk. 9.35

Jesu rāmōi kō jeapyry kō rewarà
(*Mateusi 1.1-17*)

²³Ajaire Jesu poromo'e ypy iko ky'y, Janejare'e ayvu rè. 30
kwaray rōmō wesapa poromo'e ypy remē. [Janejare'e Ra'yry tē Jesu.]
Ajamãē Juse ra'yry maevo sō tite.

- [Jesu rāmōi kō rerà amovytà terekuwa.] Juse ruu pè Eri eu.
- ²⁴ ãmō, Eri ruu pè Matati eu. ãmō, Matati ruu pè Revi eu. ãmō,
Revi ruu pè Meuki eu. ãmō, Meuki ruu pè Janai eu. ãmō,
Janai ruu pè Juse eu.
- ²⁵ ãmō, Juse ruu pè Matatija eu. ãmō, Matatija ruu pè Amosi eu.
ãmō, Amosi ruu pè Nawō eu. ãmō, Nawō ruu pè Esiri eu.
ãmō, Esiri ruu pè Nagai eu.
- ²⁶ ãmō, Nagai ruu pè Maati eu. ãmō, Maati ruu pè Matatija eu.
ãmō, Matatija ruu pè Semei eu. ãmō, Semei ruu pè Joseki eu.
ãmō, Joseki ruu pè Jota eu.
- ²⁷ ãmō, Jota ruu pè Joanã eu. ãmō, Joanã ruu pè Resa eu. ãmō,
Resa ruu pè Soropapeu eu. ãmō, Soropapeu ruu pè Saratiu
eu.^w A'e Saratiu ruu pè Neri eu.
- ²⁸ ãmō, Neri ruu pè Meuki eu. ãmō, Meuki ruu pè Aiti eu. ãmō,
Aiti ruu pè Kosã eu. ãmō, Kosã ruu pè Eumatã eu. ãmō,
Eumatã ruu pè Era eu.
- ²⁹ ãmō, Era ruu pè Josue eu. ãmō, Josue ruu pè Erieserã eu. ãmō,
Erieserã ruu pè Jorina eu. ãmō, Jorina ruu pè Matati eu.
ãmō, Matati ruu pè Revi eu.
- ³⁰ ãmō, Revi ruu pè Simeão eu. ãmō, Simeão ruu pè Jutaa eu.
ãmō, Jutaa ruu pè Juse eu. ãmō, Juse ruu pè Jonã eu. ãmō,
Jonã ruu pè Eriakī eu.
- ³¹ ãmō, Eriakī ruu pè Merea eu. ãmō, Merea ruu pè Menaa eu.
ãmō, Menaa ruu pè Matata eu. ãmō, Matata ruu pè Natã eu.
A'e Natã ruu pè Tavi eu.^x
- ³² ãmō, Tavi ruu pè Jese eu. ãmō, Jese ruu pè Opeti eu. ãmō,
Opeti ruu pè Poasi eu. ãmō, Poasi ruu pè Saumō eu. ãmō,
Saumō ruu pè Naasō eu.^y
- ³³ ãmō, Naasō ruu pè Aminatapi eu. ãmō, Aminatapi ruu pè
Atemi eu. ãmō, Atemi ruu pè Arini eu. ãmō, Arini ruu pè
Esirō eu. ãmō, Esirō ruu pè Peresi eu. ãmō, Peresi ruu pè
Jutaa eu.^z

^w 3.27 Ne. 7.7; 12.1,47   ^x 3.31 2Sa. 5.14   ^y 3.32 Ruti 4.20-22   ^z 3.33 Ruti 4.18-19;
Jinō. 46.12

- 34 Āmō, Jutaa ruu pè Jako eu. Āmō, Jako ruu pè Isaki eu. Āmō, Isaki ruu pè Aparāo eu. A'e ruu pè Tera eu. Āmō, Tera ruu pè Nakora eu.^a
- 35 Āmō, Nakora ruu pè Seruki eu. Āmō, Seruki ruu pè Rakau eu. Āmō, Rakau ruu pè Pareki eu. Āmō, Pareki ruu pè Eperī eu. Āmō, Eperī ruu pè Seraa eu.^b
- 36 Āmō, Seraa ruu pè Kainā eu. Āmō, Kainā ruu pè Apasati eu. Āmō, Apasati ruu pè Sēi eu. Āmō, Sēi ruu pè Noe eu. Āmō, Noe ruu pè Rameki eu.^c
- 37 Āmō, Rameki ruu pè Metusarēi eu. Āmō, Metusarēi ruu pè Enoki eu. Āmō, Enoki ruu pè Jareti eu. Āmō, Jareti ruu pè Marereu eu. Āmō, Marereu ruu pè Kainā eu.^d
- 38 Āmō, Kainā ruu pè Enosi eu. Āmō, Enosi ruu pè Seti eu. A'e ruu pè Atāo eu.^e A'e Atāo Janejare'e ra'yry rōmō ekoi [eminōgwerā rōmō]. Awyjepa Jesu rāmōi kō rerā kō momewa ky'y.

Ājāgai rōvijā wā'ā tarepe Jesu remēwarā
(*Mateusi 4.1-11; Maku 1.12-13*)

4 ¹Ajaire Jesu revejē Janejare'e Āg ekoi. A'e Jesu py'a oporakapa. Āmē Jesu yy Jotāo pe wyi ojivy uu. Ajamāē Janejare'e Āg ayvu rupi oo tekoe'āma kyty. ²40 'arā rōmō tesō ipō a'e rupi ekoi Jesu. Āmē ājāgai rōvijā uu ikoty. A'e wā'ā tarepe Jesu ereko. Nojimi'ui rā'ī tesō Jesu iko a'evo remē. Ajaate ijamyayay iko ky'y. ³Āmē kee e'i epe ājāgai rōvijā Jesu pè:

– Tyi tō “Janejare'e Ra'yry tē ije”, ere. Ajawyi aā takuru einō meju rōmō age'e, e'i. Aje sikaepo a'e tē ene remē, neinōtā, e'i epe ājāgai rōvijā Jesu rā'ā.

⁴Āmē aepo e'i remē, kee e'i Jesu:

– Ānī. Kee e'i itōkō Janejare'e ayvukwerā jikusiwarerā: “*Ja'umāē poromokasi ke'īatu tē. [Janejare'e ayvu āmē māerā tē poromokasi ipi]*”,^f e'i Jesu ājāgai rōvijā mogwe rā'ī.

⁵Aja paire ājāgai rōvijā wā'ā mijē Jesu. Weraa rā'ī vvytyrapyte 'aryvo. A'e pe wyi vvy pewarā kō omojisa Jesu tomā'ē ee. Jōvijā wasu kō rerekoarā kō, taa kō omojisa Jesu tomā'ē ee, pirujē. ⁶Āmē e'i epe ājāgai rōvijā ijupe:

– Emā'ē erokwa. Āwī āwī kō pirujē ojime'ēma ije, e'i. Ajawyi ewyry kyty tepa jē āwī kō age'e ky'y, e'i. Ame'ē kuwa ava mō pè ame'ētā remē. Nepota pō a'e a'e kō tame'ē ene? e'i. ⁷Nepota remē, āwī kō ame'ētā ene. Ejimoenāpa'ā rā'ī erovake ajawyi emoe'e. Āmē tē oromonookatā āwī kō 'arā kyty tē terejimojōvijā, e'i rā'āga ipe ijupe.

^a 3.34 Jinō. 11.24-28; 21.6; 28.13; 35.23   ^b 3.35 Jinō. 11.14-22

^c 3.36 Jinō. 5.28-32; 11.10-12   ^d 3.37 Jinō. 5.12-21   ^e 3.38 Jinō. 5.3-6   ^f 4.4 T.M. 8.3

⁸ Aepo e'i remē, Jesu e'i ijupe:

– Ānī! Janejare'e ayvu jikusiwarerà itōkō kee e'i: “*Janejare'e rōmō'ite Jōvijā wasu rōmō ekoi. A'e rōmō'ite teremomojy imoe'e ipi. A'e kōrijō tē teremoōoka ne'arà kytywarà rōmō toiko*”, e'i ijayvu jikusiwarerà.^g Noromoe'e'āi ajawyi, e'i Jesu ājāgai rōvijā pè imogwe mijē.

⁹ Āmē ajaire Jerusarē taa kyty ājāgai rōvijā weraa Jesu. A'e pè Jesu wenōe Janejare'e moe'ea retā apyterà 'aryvo. Yvate'e tesō mǎē 'aryvo weraa. Āmē a'e 'aryvo tui kupa remē, kee e'i mijē ājāgai rōvijā Jesu pè:

– Aje ywete Janejare'e Ra'yry tē tesō ene remē, vyv kyty nepo kuwa ike wyi neo. Neremānō'āi nepo remē. ¹⁰ A'evo jaa rē kee e'i itōkō ojikusiwapa Janejare'e kareta rē: “*Janejare'e wemīgwai yvapewarà kō omuutà toja'a nere. ¹¹ A'e kō nepykītā terejipyjuka e'ā takuru rē*”, e'i maekwerà.^h [Epo ajawyi esa!] e'i rā'āga ājāgai rōvijā ijupe.

¹² Āmē kee e'i Jesu ijupe:

– [Ānī! Napō'āi.] Kee e'i itōkō Janejare'e ayvu jikusiwarerà: “*Terā'ā e'ā ikō rejupa nē*”, e'i Janejare'e jane,ⁱ e'i Jesu ājāgai rōvijā pè imogwe ky'y.

¹³ A'evo ājāgai rōvijā wā'āma tite Jesu esa. Ajamā'ē Jesu noerovijai. Ajawyi ajaire ojisyry rā'ī oo iwyi. “*Kāramō ajo tarā mijē Jesu rā'ā*”, e'i oo.

Jesu poromo'e ypy remēwarà
(*Mateusi 4.12-17; Maku 1.14-15*)

¹⁴ Ajaire Jesu ojivy mijē oo Karireja vyv kyty poromo'e iko. Ojimokasi Janejare'e 'Āg rē iko. Āmē Jesu rewarà omojenu jenu taa taa rupi erokwa kupa. [Kee e'i kupa:

– Otekokuwaway poromo'earà tekoe'e rōmō, e'i Jesu pè kupa.]

¹⁵ A'evo remē Jesu poromo'e Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō rupi iko ipi. Āmē jane kō ojimopirai tesō Jesu ayvukwerà renu ipi. Omoe'e āmē kupa.

Nasare taa wānā kō “aje” ne'i Jesu ayvu pè remēwarà
(*Mateusi 13.53-58; Maku 6.1-6*)

¹⁶ A'evo oo Jesu ovāe oōvijāgwerà rena pè, Nasare taa pè. Jesu jimovijapawerà tē a'e. Jimoava 'arà mē upi upi Jesu oo oike Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā wryy pè ipi. Āmē āmō 'ary pè oo remē, opō'ā Janejare'e kareta mogetatā jane kō toenu. ¹⁷ Ava mō Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi remikusiwarerà ome'ē Jesu pè tomogeta. A'e werova rā'ī esa. Omogeta āmē āmō kō toenu. Kee e'i ojikusywa maekwerà omogeta:

¹⁸⁻¹⁹ “Janerōvijā ywete 'Āg ereve ekoi.

A'e emomārāte katu emokasioka Janejare'e ayvu momewarà rā mō taiko.

^g 4.8 T.M. 6.13   ^h 4.11 Jīg. 91.11-12   ⁱ 4.12 T.M. 6.16

‘Janerōvijā ywete poroereko katutà poroerōjivyoka oupe’, a’età imojenu erokwa.

Nimoma’ei mǎe kō pè aepo amojenutà.

Ǎmō, nikasi waiwererà reitya rè mǎe kō pè amojenutà topoi iwyyi kupa ipi.

Ǎmō, naeapyoï mǎe kō amoeapyookatà ky’y.

Ǎmō, nivoi mǎe kō po pè ojimomomōrijau tesō iko mǎe kō amomoiokatà ky’y.

Ke’i a’evotà Janerōvijā ywete janerereko.

A’e remēwarà amojenutà jane kō pè erokwa”, e’i Isajasi ikusiwa maekwerà.^j

²⁰ Aepo Jesu omogeta ovake kō. Omogeta paire, omāmā imojivy a’e tetā wyyi pè tui mǎē pè. Oo wapy mijē. Ǎmē āmō kō Jesu rè omǎē upa.

– Manyvo e’ità pō Jesu? e’i kupa.

²¹ Ǎmē kee e’i Jesu ijupe kō:

– Aepo amogeta tapeenu maekwerà age’e ojikuwapa ky’y. Aekwerà rupi katu aiko ky’y, e’i ijupe kō.

²² Ǎmē ory katu kupa. Ojikōtevē tesō Jesu ayvu renu kupa. Ikatuay poromo’e. Ǎmē kee e’i ojiupe kupa:

– Juse ra’yry rōwā pōkō āwī? Manyvo pō wereko ayvu kō ikuwa? e’i ojimopirai rōmō kupa.

²³ Ajare e’i Jesu:

– Aepo manyvo pejē ije mǎē akuwapa. Kee pejētà maevo ije: “Tyi tō mārānā jikuwa e’ā tē tesō Kapanāo taa pè neinō nekasia rupi. A’evo ve ikō ike einō orerovake nē. ‘Aje’ oro’età āmē neupe”, pejētà maevo ije. Kee pejētà teve ije: “Kee eu maekwerà rupi katu einō: ‘Paje, netekorānā itāwī neiko. Nevote ejimokatu awi’, eu maekwerà rupi katu. Nekasia emojisaoka oreupe. Ǎmē tē orerovijatà ky’y”, pejē maevo ije, e’i Jesu ijupe kō.

²⁴ E’i jē Jesu ijupe kō:

– A’evo tē jane kō ekoi ipi. Janejare’e ayvu mojenuarà kō karamoewarà temimo’e kō teipe. Ajamǎē ena pewarà kō “aje ywete” ne’i ijayvu kō pè ipi. Noerovijai kupa ipi. ²⁵ Ajare kee a’e pejē, tapeja’a ee. Tāmō Eriasi ekoi remeve itōkō amyay oporara kupa. A’evo remē itōkō kwaray puku. Nokyi ’ete āmānā upa. Moapy kwaray rōmō tesō itōkō a’evo tui. A’evo tyavorusu okwa. A’evo remē Isaeu yvy pè pe’irōwā terekwarerà kō amyay oporara tesō iko, penāmōi kō pō’ō mè.^k ²⁶ Ajamǎē a’e kō kyty rōwā itōkō Janejare’e omonooka tāmō Eriasi. Ǎmō kō rena kyty tē omonooka. Sitō yvy kyty tē omonooka. Ajawyi Sarepita taa wānā mō terekwarerà

j 4.18-19 Isa. 61.1-2; Ruk. 7.18-23 k 4.25 Juw. 4.44; 1To. 17.1,8-16; Tku. 5.17-18

pãtavõ tẽ oo tãmõ Eriasi. ²⁷A'evõ ve jẽ tãmõ Eriseu ekoi remeve. Pe'ĩrõwã itekorãnai mãe kõi ekoi ipe Isaeu kõi põõ mẽ mijã, ipisĩsĩma mãe kõi. Ajamãẽ a'e kõi rõwã itõkõ omokatu tãmõ Eriseu. Sirija yvy wãnã mõi tẽ itõkõ omokatu, Naamã eu ijupe mã'ẽ tẽ. Isaeu wãnã mõi rõwã ipe remẽ omokatu, e'i Jesu Nasare wãnã kõi pẽ.¹

²⁸Ãmẽ aepo wenu kupa remẽ, ojimõarõay tesõ Jesu rẽ kupa ky'y. Pirujẽ Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã wryy pẽ tui mãe kõi ojikõõ ee ky'y. ²⁹Ajaate opõã ee kupa.

– Ejisyry orerena pe wyi eo! e'i ijupe kupa.

Opyy imoisyry kupa. Taa kupe kyty werojisyry eraa kupa. Yvytyru 'aryvo werojiupi eraa kupa. Pareti apyte 'aryvo weraa kupa. A'e pareti taa ojinõ ee mã'ẽ 'aryvo weraa kupa. Ãmẽ kee e'i kupa:

– Simoãjã ity imono vykwaẽ kyty to'a omãnõ, e'i tite kupa.

A'evõ Jesu werekotã ijuka kupa mijã. ³⁰Ajamãẽ Jesu oẽ okwa a'e kõi pytery pe wyi oo.

Jesu omokatu ajãgaiwerã ojimoemija ee mã'ẽ remẽwarã
(Maku 1.21-28)

³¹Ajaire Jesu oo jẽ Kapanãõ taa kyty ovãe, Karireja yvy pẽ. A'e pẽ jimoava 'arã mõi upi upi poromo'e upa. Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã wryy pẽ poromo'e ipi. ³²Ãmẽ omoãgyo kõi tesõ Jesu ayvu wenu kupa remẽ. Kee e'iãmẽ kupa:

– Haa! Otekokuwaway Jesu. Emã'ẽ, ijayvukasi tesõ Janejare'e ayvu rẽ poromo'e ipi, e'i enu kupa.^m

³³Ãmẽ ajãgaiwerã ojimoemija ee mã'ẽ mõi Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã pẽ ve ekoi,ãmõ kõi pytery pẽ. A'e ajaire ajãg ayvu rupi eamamai tesõ. Kee e'i Jesu pẽ:

³⁴– Haa! Manyvo eretã põi oreupe, Jesu Nasare taa wãnã? Nekoty rewarã rõwã ore. Oremoma tẽ sipõ nejo ike? e'i kwaima'e ajãg ayvu rupi. Orokuwa katu, e'i. Janejare'e Remimuurerã ivo katu teãmã mã'ẽ tẽ ene, e'i kwaima'e ajãg ayvu rupi.

³⁵Ãmẽ aepo wenu Jesu remẽ, ijayvukasi ajãg pẽ. Kee e'i ijupe:

– Epi! Age'evẽ ikõ eẽ eo aã kwaima'e pe wyi nẽ, e'i Jesu ijupe.

Aepo e'i remeve ajãg wero'a kwaima'e yvyu, ovake kõi. Oẽãmẽ iwyi oo. Nojimorarai ee ky'y. Oẽma kõi rĩjõ tẽ oo iwyi.

³⁶Ãmẽ a'evõ rẽ omã'ẽ mãe kõi ojimopirai tesõ ee omãjã. Ojimonyi tesõ teve kupa. Kee e'iãmẽ ojiupe kupa:

– Manyvo sipõ wereko imokatu? Emã'ẽ! Ijayvukasiay wete Jesu. Nikasi miti ajãgaiwerã kõi ovake. “Eẽ” e'i ijupe kõi remeve oẽ oo kupa, ijayvukasi rupi. Nijamã'ẽi 'ete apijarerã rẽ ipi mijã, e'i e'i ojimopirai rõmõ kupa.

¹ 4.27 2To. 5.1-14   ^m 4.32 Mat. 7.28-29

³⁷Āmē a'evoa py'awarà mō ojenu jenu ena ena kō rupi okwa. Ajaate a'e vvy popy kyty ojenu okwa ky'y.

Jesu omokatu Simão tija remēwarà
(*Mateusi 8.14-17; Maku 1.29-34*)

³⁸Ajaire Jesu Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā pe wyi oē oo. Simão retā gyty tē oē oo. Āmē a'e pē Simão Peturu tija ikaray wasu sikaepo upa. Ajawyi Jesu ovāe remē, a'e pē tui māe kō kee e'i Jesu pē:

– Āwī emokatu itekorā mā'ē, e'i ijupe kupa.

³⁹Āmē oo Jesu ipyri. Ojayvy omājā ee. “Tokwapa nekaray newyi”, e'i ijupe. Ameve ikaray okwapa iwyi. Ajaire opō'ā okea pe wyi. Oja'a Jesu kō rē ky'y. [Ja'umā'ē kō ome'ē ijupe.]

Jesu oinō mārānà jikuwa e'ā remēwarà

⁴⁰Ajaire kwaray o'aerī oo remē, a'e taa wānà kō itekorā māe kō iteetejē weru eru Jesu pē, tomokatu kō. Āmē Jesu opo oinō itekorā māe kō 'aryvo imokatu wayvukasia rupi, ijāvijō kō jē. Ameve okwapa itekorānà kō iwyi kō. ⁴¹Āmō, ājāg ojimoemija ee māe kō ve omokatu. Omoē ājāg kō jane kō pupe wyi imonooka. A'evō remē ājāg kō wapuka pukai tesō oē oo iwyi kō. Kee e'i oē oo kupa remē:

– Janejare'e Ra'yry rōmō tē ene! e'i e'i kupa.

Ajamā'ē Jesu nomomoregetaokari kō āmē, ājāg kō okuwa Janejare'e Remimuurerà tē Jesu rewarà mō.ⁿ Omomi kō imoē imonooka.

⁴²Ajaire kō'ēma mē Jesu oo tekoe'āma kyty, a'e rōmō'ite toiko rā'ī iko. Ajamā'ē aty wasu uu eka. Wesa kupa remē, kee e'i ijupe kupa:

– Epyta jē rā'ī orepuyri, e'i kupa. [Oremo'e katu rā'ī rejupa, e'i epe ijupe kupa.]

⁴³“Ānī” e'i ajamā'ē Jesu. Kee e'i jē ijupe kō:

– Aa jētā āmō taa kō gyty. Kee jaa amojenutā erokwa: “Janejare'e opota katuay ojimojōvijā pe'arà kyty”, jaa. Ni'ei ike kōrijō tē apyta aiko. Waite ite tena kō pewarà kō motekokuwaarà rā rōmō tē ajo, e'i Jesu.

⁴⁴Ajawyi a'e taa Jesu oity oo maibe kyty, Juteja vvy rupi. A'evō remē taa taa kō rupi okwa poromo'e. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō wryy rupi poromo'e iko ipi.

Jesu opyteporo pyy wemimo'earà rā kō remēwarà
(*Mateusi 4.18-22; Maku 1.16-20*)

5 ¹Ajaire āmō 'ary pē pāranā popy rupi Jesu ekoi. Jenesare eu a'e pāranā pē. Āmē aty wasu kō uu Janejare'e ayvu renu kupa. Ojatykapa ywete Jesu pyri kupa. ²Āmē yarà rē mōrijō omā'ē Jesu. Ysī

ⁿ 4.41 Nopotai ājāg kō omomewarà kō rōmō.

pāranā reme pè yarà kō tui upa. A'e yarà pira rè jaraa ipi mǎ'ē teāmā. A'e rewarà kō omoē pira mo'auta kō eraa ikusu yy pè kupa upa. ³ Āmē Jesu opo yarà mō pupe. A'e yarà jarà pè Simão Peturu eu. A'e pè kee e'i Jesu:

– Emoisyry rā'ī aā yarà eraa kuipe'e sa'u ysī wyi, e'i.

“Hoō” e'i Simão. Opo yarà pupe imoisyry sa'u āmē. Āmē Jesu yarà pupe wapy upa. A'e pupe wyi poromo'e upa.^o ⁴ Ajaire poromo'e paire, e'i Simão pè:

– Eraa yarà typy sa'u mǎ'ē pè, e'i. A'e pè pira mo'auta kō peinō yy pè, pira mō tojimo'a ee, e'i.

⁵ Āmē e'i Simão:

– Poromo'earà, orekō'ēma 'ete ipe pira rè oroiko, e'i. Noroekyi 'ete pira mō. Ajamā'ē neayvu rupi oroinōtā tē pira mo'auta esa ajawyi, e'i.

⁶ Weraa pira mo'auta inō āmē kupa. Soō, pira omo'au mōa'ārōwā ky'y. Omokekeipa tesō pira omo'auta upa. Ajawyi pira mo'auta omōtā tite kupa. Ipowijay tesō pira ee. Wekyi tarepe yarà pupe inō kupa.^p ⁷ Ajawyi opoja pojai kuipe'e wyi ojimorypa kō pè kupa, āmō yarà jarà kō pè.

– Pejo orepātavō pekupa! e'i kupa.

Uu ipātavō kō āmē kupa. Oporo pira imo'auta wyi kupa. Omoānē ānē tesō pira pupe yarà kupa. Mōrijō yarà tesō omoānē kupa. Omoyvypy tesō yarà kō pira powyisa.

⁸ Āmē a'evoa rè omā'ē Simão Peturu remē ijāgyoay tesō ojipy'amogeta. Āmē ovāe ojimoenāpa'ā Jesu rovake. Kee e'i ijupe:

– Jōvijā, nivoi mǎ'ē rōmō tē ije, e'i. Ajawyi nerepyta tari epyri.

Terejisyry epyri wyi, e'i wāgyo rōmō iko.

⁹⁻¹⁰ A'evo pira mōa'ārōwā oporo kupa. Ajawyi tē ojimonyi omājā kupa. Pirujē wapy'a kō tē imonyi pira pupe. Mape jē rōwā āwī rapijarà rè omā'ē kupa mijā. A'evo Tiaku eu ijupe mǎ'ē ekoi. Āmō, imōmirī Juwāo ve a'evo ekoi. Semeneu ra'yry tē a'e kō. Ojeeve pira rè oposiko iko kupa. Āmē e'i Jesu Simão pè:

– Nekyje sō, e'i. Age'e rire mirà rè tē neposikotà ky'y. Jane kō teremoaty imogeta Janejare'e ayvu rè, e'i.

¹¹ Ajaire yarà kō omōtā imuu ysī 'aryvo imoē kupa, a'e pè tatui upa. Ajaire awyje omoma'e kō oity oo Jesu rupi kupa ky'y.

Jesu omokatu ipisīsīma mǎ'ē remēwarà

(Mateusi 8.1-4; Maku 1.40-45)

¹² Ajaire āmō taa pè Jesu ekoi remē, kwaima'e mō uu Jesu resa. Itekorā mǎ'ē a'e, ipisīsīma mǎ'ē tē. A'e uu ovāe Jesu pyri remē, ojayvy 'ejē ovake. Oporanu Jesu pè. Kee e'i ijupe:

o 5.3 Mat. 13.1-2; Mak. 3.9-10; 4.1 P 5.6 Juw. 21.3,6

– Jōvijã, akuwa nepota emokatu remẽ, emokatu kuwa nekasia rupi rejupa, e'i Jesu pè.

¹³ ãmẽ aepo renu Jesu opojai ikoty ojipy ipirã rè. Kee e'i ijupe:

– Hoõ! Apota! Tanekatupa awi nepirã rupi, e'i ijupe.

Ameve ipisisĩma oje'opa iwyi. Ikatuay ipirã rupi ky'y.

¹⁴ Aja paire kee e'i Jesu ijupe:

– Teremome'u e'ã rãĩ nemokatuawerã erokwa. Ekwa rãĩ Janejare'e pè oporegeta mã'ẽ kyty, tomã'ẽ nere, e'i. ãmõ, nemokatuawerã repy rã eraa ime'ẽ teve ijupe. Tãmõ Moisesi remikusiwarerã rupi katu ikõ janeky'a'oa repy eme'ẽ ikõ ãmẽ ijupe nẽ. A'e tẽ, “Niky'ai ãwĩ ky'y”, e'itã ãmẽ neupe, ãmõ kõ ve tokuwa, e'i Jesu.^q

ãmẽ “hoõ” e'i oo itekorã maekwerã.

¹⁵ Aepo e'i epe Jesu ijupe. Ajamã'ẽ Jesu rewarã ojenu jenu jẽ taa kõ rupi. ãmẽ ywesõ ojenu jenu okwa. Ajawyi jane kõ mõã'ãrõwã uu uu Jesu koty kupa ky'y. ãmõgwerã ovãe ijayvu renu. ãmõgwerã itekorã tẽ uu.

– Emokatutã rõwã põkõ Jesu, e'i ovãe ipyri kupa.

A'evo tẽ ekoi kupa ipi. ¹⁶ Ajamã'ẽ Jesu ojisyry rãĩ oo tekoeãma kyty ipi. Uu pè oporegeta iko ipi. A'e rè ojimokasi iko ipi.

Jesu omokatu etãmã nomãrãkuwai mã'ẽ remẽwarã

(Mateusi 9.1-8; Maku 2.1-12)

¹⁷ Ajaire ãmõ 'ary pè Jesu poromo'e mijẽ upa. Oka wryy pè poromo'e upa. ãmẽ Pariseu kõ mõ ojatykapa ipyri ijayvu renu. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rè poromo'e mãe kõ ve ipyri tui. Taa taa kõ gyty wyi ovãe vãe Jesu pyri kupa. Ma'e, Karireja yvy pe wyi uu kupa. ãmõ, Juteja yvy pe wyi. ãmõ, Jerusarẽ taa pe wyi. A'e a'e pe wyi uu uu mãe kõ.

ãmẽ Jesu omokatu itekorã mãe kõ upa. Janerõvijã kasia rupi tẽ a'evo ekoi. ¹⁸ ãmẽ kwaima'e kõ mõ uu ipe ojimorypa mõ reru Jesu rovake tomokatu. Etãmã nomãrãkuwai mã'ẽ tẽ a'e. Noatai mã'ẽ tẽ. Ajawyi ikea pupeve weru kupa. Weroike tarepe oka wryy pè kupa, Jesu rovake.

¹⁹ Ajamã'ẽ mã rupi noeroike'ãi kupa, aty wasu kõ rewarã mõ. Ajaate werojiupi eraa kupa, yvate kyty, tetã ape 'aryvo. A'e pè tetã ape 'aryvo ikwarã mõ oinõ kupa. A'e rupi ojimorypa omowyjy imuu aty wasu pytery pè kupa ky'y. Jesu rovakeve omowyjy imuu kupa.

²⁰ ãmẽ a'evoa rè Jesu omã'ẽ remẽ, kee e'i oupe:

– Haa! Aã kõ “aje ywete” e'i ekasia pè mãe kõ tẽ. Ere eako'i kupa ky'y, e'i oupe.

Kee e'i ãmẽ etãmã nomãrãkuwai mã'ẽ pè:

– Jepe, neaiwererã aityppyipaoka newyi ky'y, e'i ijupe.

^q 5.14 Tek. 14.1-32

²¹ ãmẽ Pariseu kô wenu aepo e'i remẽ. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kô ve aepo wenu. Ajawyi kee e'i ojipy'amogeta kupa:

– Ha! Janejare'e rômõ'ite oityppyipaoka kuwa janeaiwererà janewyi. Ajawyi nivoi aepo e'i remẽ. Janejare'e werõarõ tẽ ãwĩ aepo javo rômõ, e'i tite kupa.

²² Ajamã'ẽ Jesu okuwa teãmã, a'evo ojipy'amogeta iko kupa remẽ. Ajawyi kee e'i ijupe kô:

– Moma'e rã põ aepo jaa kô rè pejipy'amogeta ere pekupa? e'i. ²³ Mã a'e mǎe rè põ “aje ywete” pejẽ kuwa ije? “Aityppyipaoka neaiwererà newyi”, a'e mǎe rè põ “aje” pejẽ kuwa? “Epõ'ã eata eo”, a'e mǎe rè põ “aje” pejẽ kuwa? Mã rè põ “aje” pejẽ kuwa? ²⁴ Aje ywete yva pe wyi tẽ ajo ajimojane ike pepytery pè. Ajawyi eayvukasiay teãmã aiko ipi. Age'e aã amokatutà eayvukasia rupi. Pemã'ẽ ere remẽ, kee pejẽ kuwa: “Aje ywete janeaiwererà oityppyipaokatà janewyi”, pejẽ kuwa ije ãmẽ ky'y, e'i ijupe kô.

ãmẽ ojirova etãmã nomãrãkuwai mǎe'ẽ gyty, kee javo:

– Epõ'ã nekea tererójivy eraa neretã gyty, a'e ene, e'i Jesu ijupe.

²⁵ Ameve wari e'e opõ'ã wata katu ovoke kô ky'y. Okea omovy eraa wetã gyty. Wata oo iko remẽ, omoe'eay tesõ Janejare'e oo iko.

²⁶ A'evoa omoãgyo tesõ aty wasu kô, omã'ẽ ee kupa remẽ. Janejare'e omoe'e tesõ iko ãmẽ kupa. Kee e'i ojupe ãmẽ kupa:

– Age'e tẽ katu mǎrãnã jikuwa e'ã rè jamã'ẽ ky'y, e'i kupa.

“Ejo erupi”, e'i Jesu Revi pè remẽwarà

(*Mateusi 9.9-13; Maku 2.13-17*)

²⁷ Aja paire ãmõ 'ary pè Jesu oo wemimo'ekwerà kô revejẽ. Okwa iko remẽ, kwaima'e mõ rè omã'ẽ. Revi eu ijupe.' Tekoua repy moatyará mõ a'e ekoi. Pee reme pè wapy oposiko upa. A'e pè kee e'i Jesu:

– Ejo erupi eremimo'earà rômõ, e'i ijupe.

²⁸ Ameve Revi opõ'ã oo upi. Ajare omoma'e kô oityppyipa oo upi.

²⁹ Ajaire ãmõ 'ary pè jim'i'u wasua oinõtã wetã wryy pè Revi.

Jesu omoe'etã rewarà mõ a'evo werekooka. Mõropãrã kô ovãe vãe a'e pè ãmẽ. Kejõ uu kupa. Revi vo tekoua repy moatyará kô mõ uu, mõa'arõwã. ãmõ, Jesu kô. ãmõ kô ve uu. Mokepejõ Revi retã wryy pè wapy ojimiwa kupa.

³⁰ ãmẽ Jesu noesa tari mǎe kô a'evoa rè omã'ẽ. Pariseu kô. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kô. A'e kô ijayvu Jesu remimo'ekwerà kô pè. Kee e'i kupa:

r 5.27 Mateusi eu teve Revi pè.

– Manyvore pō nivoi mǎe kō revejẽ pejimi'u peiko? Emǎ'ẽ! Tekoua repy moatyarà kō revejẽ pejimi'u pekupa. Nikatui moko'e remẽ peku! e'i ijupe kō kupa.^s

³¹⁻³² ãmẽ aepo e'i kupa remẽ, Jesu tẽ kee e'i ijupe kō:

– Emǎ'ẽ! Poropōanōgarà rè tẽ ajimosǎ'ǎgatà. Imǎrǎne'ǎgwerà kō nojipōanōokai poropōanōgarà pè ipi. Itekorǎ mǎe kō tẽ ojipōanōoka ipi. Āwitō poropōanōgarà uu itekorǎ mǎe kō mokatu, āwivo 'ejẽ ije ajo pepō'ō mẽ mijǎ. Nivoi mǎe kō rè tẽ ajo aposiko, tojimosioka waiwererà reitypyyioka Janejare'e pè kupa ky'y. A'e rapijarà tẽ ije. Ajawyi, “Ivo tẽ aiko”, e'i tite oupe mǎẽ rè rōwǎ ajo. Nivoi mǎe kō rè tẽ ajo, e'i Jesu.

Nojimi'ui rupi Janejare'e pè moregetaa rewarà

(Mateusi 9.14-15; Maku 2.18-20)

³³ Ajaire kee e'i Jesu pè kupa:

– Nemǎ'ẽ pō Juwǎo [poromojāmori mǎ'ẽ] remimo'ekwerà kō rè ipi? A'e kō oporegeta pukutǎ Janejare'e pè remẽ, opoi rǎ'i ja'umǎ'ẽ wyi kupa ipi. Nojimi'ui jẽ rǎ'i kupa ipi. Pariseu kō remimo'ekwerà kō ve a'evo ekoi ipi. Na'evoi ãmẽ neremimo'ekwerà kō ipi. Ojimi'u tepe'yte kupa ipi. Āmō, moma'e ry o'u tepe'yte teve kupa ipi. Manyvo pō moko neremimo'ekwerà kō e'i? e'i ijupe kupa.

³⁴ Aepo rè ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Erekwatǎ mǎ'ẽ rè tẽ ajimosǎ'ǎgatǎ pemotekokuwa rōmō. Āwitō erekwatǎ mǎ'ẽ ojirekotǎ remẽ, ojimorypa kō okwai rǎ'i imuu, tojimi'u eeve kupa. Oryvay ojeeve ãmẽ kupa. Ikatu kuwa pōkō nojimi'ui jirekoa pè kupa remẽ, erekwatǎ mǎ'ẽ eeve kō jẽ ekoi remẽ? Ānǎ! Nikatui kuwa! Tojimi'u kupa, ory kupa rewarà mō. ³⁵ Ojireko paire erekwapa mǎ'ẽ ojisrytǎ oo iwyi kō ãmẽ ky'y. Āmẽ tẽ ijimorypa kō opoi kuwa ja'umǎ'ẽ wyi ky'y, wǎgyo rōmō, e'i. [Āwivo tary ve eremimo'ekwerà kō. Ereko e'ǎ mẽ tẽ ijǎgyo kuwa kupa. Ijǎgyotǎ ãmẽ kupa ky'y. Āmẽ tẽ nojimi'u'ǎi rǎ'i kuwa kupa ky'y,] e'i Jesu ijupe kō.

Tekoua pyaukwerà rewarà

(Mateusi 9.16-17; Maku 2.21-22)

³⁶ Ajaire poromotekokuwa jẽ Jesu. Kee e'i:

– Kamisa jukwerà rè tẽ poromosǎ'ǎgatǎ ky'y. Kamisa jukwerà okekeipa remẽ, nijamokarapeta'ǎi kamisa pyau pẽgwerà ijukwerà reve ipi. A'evo jaiko remẽ ywesō okekeipa 'ejẽ jakusu remẽ. [Ajare kee a'e pejẽ. Ayvu pyaukwerà momewa tẽ ajo aǎ ike pepō'ō mẽ. Ajamǎ'ẽ ãmō kō oja'a jètǎ weko karamoewarà rè. Ajawyi eayvukwerà pè “aje ywete” ne'i'ǎi kupa. Ne'i'ǎi kuwa kupa.]

^s 5.30 Ruk. 15.1-2

³⁷Aepo jaa pè kee e'i jê Jesu:

– ãmõ, ava jê rōwã uvary pyaukwerà oinõ ena jukwerà^t pupe ipi. A'e pupe sō oinõ tite remē, okekeipa 'ejētã tē ena ovu remē. Osururupatã uvary ãmē. ³⁸Ajawyi uvary pyaukwerà ena pyaukwerà pupe tē jainõ ipi. Na'evõ'ãi ãmē. [Ena jukwerà vo 'ejē tãmõ kō rekoawerã. Eayvu pyaukwerã tē ena pyau mã'ē vo jê ky'y. A'e rupi tapeiko ãmē ky'y.] ³⁹Ajamã'ē ava mō uvary jypy remēwarã wã'ã esa remē, aja paire kee ne'i'ãi: “Ta'u uvary age'e remēwarã”, ne'i'ãi ipi. “Jypy remēwarã ikatu teipõ”, e'i titetã ãmē ipi, e'i Jesu.”

“Jimoava 'arã Jarã tē ije,” e'i Jesu mã'ē
(*Mateusi 12.1-8; Maku 2.23-28*)

6 ¹Ajaire jimoava 'arã mē Jesu kō koo pyryvo okwa kupa. Aresity koo pupe tui upa. ãmē a'e pyryvo okwa kupa remē, Jesu remimo'ekwerã kō aresi mō opo'o iwa. Opo pè okamiri ipiro iwa kupa.^v ²A'evõa rē Pariseu kō mō omã'ē remē, kee e'i Jesu pè kupa:

– Neremimo'earã kō noerovijai sō tãmõ Moisesi remikusiwarerã jimoava 'arã rewarã age'e, e'i kupa. “*Tapeposiko e'ã jimoava 'arã mē*”, e'i maekwerã noerovijai kupa, e'i kupa.”

³Aepo rē kee e'i Jesu ijupe kō:

– [Jane kō javya ywesõ pemoa'u katu ipi! Poroporijauesaa rē ywesõ kuwasi peja'a peiko mijã! Na'evõi ajamã'ē peiko, e'i.] Pemogetapa rōwã sipõkõ kareta mijã, kõi manyvo wereko tãmõ Tavi karamoe remē? Ma'e, osota kō reve nikasi remē ijamyay kupa. A'evõa pekuwa ipe itõkõ.

⁴Ajawyi ãmē itõkõ Janejare'e moe'ea retã wryy pè tē oike meju to'u kupa. Janejare'e pè temime'ëgwerã tē tesõ o'u tãmõ Tavi osota kō reve kupa upa. Janejare'e pè oporegeta mãe kō kōrijõ tē itõkõ meju o'u kuwa ipi mijã. [“Nivoi” ne'i ajamã'ē Janejare'e ijupe.] Aje si napekuwai aepo jaa kō? e'i ijupe kō Jesu.^x

⁵E'i jê Jesu ijupe kō:

– Ajikuwapa yva pe wyi ajo ajimojane mã'ē rōmõ. Ije ywesõ jimoava 'arã wyi. Jimoava 'arã Jarã tē ije, e'i.

Jesu omokatu ipo japu'a mã'ē remēwarã
(*Mateusi 12.9-14; Maku 3.1-6*)

⁶Ajaire ãmõ jimoava 'arã mē Janejare'e ayvu rē jimo'ea retã wryy pè Jesu oike poromo'e upa. Ameve mirã mō ipo japu'a mã'ē a'e pè ekoi teve.

^t 5.37 Teima pìrerã sikãgwerã pupe oinõ kupa ipi. ^u 5.39 “Eayvu pyau rupi noo'ãi kupa”, jaa tē aepo e'i. ^v 6.1 T.M. 23.25 ^w 6.2 “Aepo werovija sō kupa remē, moma'e rã'ãigwerã popo'o'ãi kuwa iwa jimoava 'arã mē kupa mijã”, jaa tē aepo e'i mã'ē. “Janejare'e naoryi omãjã ee kō ky'y”, jaa tē. ^x 6.4 Tek. 24.9; 1Sa. 21.1-6

I'ekatu kytyrewarà ipo siri 'ejě. ⁷Ămō kō ve a'e pè tui. Pariseu kō. Ămō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō. A'e kō opota teāmā nivoi mǎě omō'y Jesu rē ipi. Ajawyi omǎě jě ee kupa upa. Ajawyi,

– Poromokatutà pō Jesu age'e jimoava 'arà mē? e'i omǎjǎ ee kupa.

Omokatu remē, nivoi mǎě simo'ytà ee ǎmē, e'i ojiupe kupa.

⁸Ajamǎě aepe jaa okuwavī Jesu. Ajawyi kee e'i ipo japu'a mǎě pè:

– Epō'ǎ ejo epyri ovake kō, e'i ijupe.

Ămē “hoō” e'i. Opō'ǎ ovake kō ǎmē.

⁹Ămē Jesu e'i Pariseu kō pè:

– I'ete pō jimoava 'arà mē poropātavō ipi? e'i. Ma'e remē, jimoava 'arà mē, nivō'ǎi pō poropātavō ipi? Manyvo pejē pō pekupa? I'ete pō imarama mǎě jamokatu tomānō e'ǎ? ǎni? “Nijamokatu'ǎi”, pejētà pō? Manyvo pejē pō ajaa renu? e'i Jesu.

¹⁰Ajaire Jesu pirujē omǎě a'e kō rē erokwa. Nipui ǎmē kupa. Kee e'i ǎmē ipo japu'a mǎě pè:

– Ejipomomojai awi, e'i.

Ojipomomojai ǎmē ovake kō. Ameve ikatupa. Apy'awarà mō ikatupa.

¹¹A'e rē Pariseu kō omǎě remē ywesō ojimōarōay ee omǎjǎ kupa. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō ve a'evō ekoi.

– Manyvo kuwasi Jesu moko'e sireko remē? e'i e'i ojiupe kupa.

Jesu opyteporo wemimo'ekwerà kō remēwarà

(Mateusi 10.1-4; Maku 3.13-19)

¹²Ajaire ǎmō 'ary pè Jesu ojisyry rǎ'ī oo yvytyry mō gyty Uu pè oporegeta upa. Werokō'ē oporegeta ijupe. ¹³Ajaire kō'ēma mē okwai wemimo'ekwerà kō imuu okoty. A'e kō pytery pe wyi, 12 rōmō opyteporo wemimonooka rǎ kō rōmō toiko.

¹⁴Aǎ reitō opyteporo mǎe kō: Simão eu ijupe mǎě. A'e pè Jesu e'i: “Peturu a'etǎ neupe”, e'i eenō ijupe. Ămō, Aǎtere, Jesu remipyteporo mō teve. A'e Simão mōmirī rōmō ekoi. Ămō, Tiaku opyteporo, imōmirī Juwāo revejē. Ămō, Piripi. Ămō, Patoromeu. ¹⁵Ămō, Mateusi. Ămō, Tome. Ămō, Tiaku. Aupeu ra'yry tē a'e. Ămō, Simão, Juteu kō vvy rē okǎte'ǎ mǎě.

¹⁶Ămō, Juta, Tiaku ra'yry. Ămō, Jutasi Sikarioti. A'e kǎramō ome'etǎ Jesu ijǎpǎ kō po pè karakuri repy rōmō. [Mokopejō Jesu remipyteporokwerà kō emimono rǎ kō rōmō.]

Jesu ayvukasia ojenu okwa remēwarà

(Mateusi 4.23-25)

¹⁷Ajaire wemimo'ekwerà kō revejē Jesu owyjy oo maipe kyty. Yvypee pè uu opyta kupa. A'e pè poromo'e upa. Ămē ijayvu wenutà mǎe kō uu ojatykapa a'e pè, ǎmō jane kō revejē. Juteja vvy pewarà kō tē uu. Ma'e, Jerusarē taa wǎnǎ kō uu. Ămō, pǎranǎ wasu popy pewarà kō ve uu. Ma'e,

Tiru taa wānà kō. Āmō, Sitō taa wānà kō. Wāi wāisō uu ipyri ojatykapa. Aty wasu rōmō uu kupa. ¹⁸A'evo remē, āmōgwerà ovāe Jesu ayvu renu. Āmōgwerà, itekorā mǎe kō ve uu ojimokatuoka Jesu pè kupa. Āmō, ājāgaiwerà remimoaiwerà kō uu Jesu koty tomokatu ipi. Ae a'e kō uu. ¹⁹A'evo mǎe kō ojipomomoi Jesu rē ojipy okwa remē, tomokatu kō. Pirujē a'evo mǎe kō omokatu okasia rupi āmē.

Janejare'e poromoryoka mǎ'ē rewarà
(Mateusi 5.1-12)

²⁰Ajaire Jesu omǎ'ē wemimo'ekwerà kō rē erokwa. Kee e'i ijupe kō:

– Pejē napemoma'e'i mǎe kō, tapenory katu peiko ipi, e'i.
Ikatuay Janejare'e penerekotà penōvijǎ e'eay rōmō penereko, a'e pejē.

²¹Āwīvo teve pejē napekasi peiko mǎe kō tē pejē. Tapenory peiko, a'e pejē.

Pekasi katutà ajaire peiko. Pepy'a katutà ajaire peiko.
Āwīvo teve pejē peja'o peiko mǎe kō. Penoryvay tary ve peiko.
Pepuka katutà ajaire penoryvay rōmō peiko, Janejare'e remimory kō rōmō tē peiko rewarà mō, e'i.

²²Āmō, ekoty rewarà rōmō peiko rewarà mō, kee penereko ipe kupa remē, Janejare'e pemory katuoka jētà penereko.

Āmō kō ojikō'ō ipe pene remē.

Āmō, pemowaite ipe owyi kupa remē.

Āmō, nerōarō ipe kupa remē.

Āmō, iteetejē nivoi mǎ'ē omo'y teywete ipe pene kupa remē.

“Moko te'i ne kupa”, pejē kōrijō āmē ijupe kō.^y

²³A'evo penereko ai epe kupa remē, tapenory jē āmē peiko. Tapenory katu kōrijō ikō āmē nē. Kee jaa rē tapeja'a. Āwitō karamoewarà kō imomijarī ipi, aekwery vo ywete penereko kupa age'e remē. Ajawyi tapenory jē peiko. Janejare'e omokatupa amātejē penena rā penenone. Ikatuay wete Janejare'e penerekotà, e'i Jesu poromo'e ipi.^z

“Mokoi pejē,” e'i mǎ'ē

²⁴Ajaire kee e'i Jesu:

– Mokoi a'e pejē! Age'eve pemoma'e ywete ipe peiko. Nikatu'āi peupe ajaire. Pepy'a katuay tite peiko.

^y 6.22 1Pe. 4.14   ^z 6.23 J.K.R. 7.52

Kāramō nāwī vo'āi peiko ky'y. Moma'e rē napenako'l'āi kāramō peiko.

25 Āmō, mokoi pejē, pekasi katu peiko mae kō.

Ajaire peamyay wetetā peiko. Peāgyo tesōtā āmē ky'y.

Āmō, ivo jē mokoi pejē, pepuka te'ite peiko mae kō.

Kāramō peja'o ywetetā peiko āmē ky'y.

26 Āmō, mokoi pejē, “mire'eay” e'i jane kō pejē pemoe'e rōmō penereko remē!

Kee jaa rē tapeja'a. Janejare'e ayvu mojenuarā rā'āga kō pē ve “mire'eay” e'i ywe'e tite kupa ipi.

Aepo e'ipa rōwā sipōkō penāmōi kō Janejare'e ayvu mojenuarā rā'āga kō pē karamoe remē, e'i.

Ajawyi tē mokoi a'e pejē, e'i ijupe kō.

“Peāpā kō tapeavay ipi,” e'i Jesu mā'ē
(*Mateusi 5.38-48*)

27 E'i jē Jesu:

– Kee a'e pejē, eayvu peenu mae kō. Peāpā kō ikō peavay ipi nē, a'e pejē. Āwīvo ve ikō pene ojikō'ō mae kō tapeovajarī e'ā penereko ai kupa remē nē. 28 Āmō, pemovyvyrai tē kupa remē ikō tapeavay kō jē ereko nē. Āmō, nikatui penereko kupa remē ikō tapeporegeta Janejare'e pē kōrijō ijupewarā kō mō āmē nē.

29– Āmō remē, ava mō penovapete sō remē, “torojipy” tapejē e'ā. Tapejirova kōrijō ikō āmē penova rovajarā kōrijō topete teve āmē nē, a'e pejē. Āmō, peyru ava mō wekyitā pewyi eraa remē, kee tapejē kōrijō: “Hoō, tyru je'arā ve eraa neupe awi”, pejē kōrijō āmē ijupe. 30 Āmō, “Moma'e emuu ije”, e'i āmō kō pejē remē, peme'ē te'ite ikō āmē ijupe ipi nē. Ivo jē nema'e weraatā remē, kee pejē kōrijō: “Toeraa āmē kupa”, pejē kōrijō ikō āmē ijupe kō nē. “Emojivy ikō ije nē”, napejē'āi ijupe kō, e'i Jesu.

31 Kee e'i jē:

– Āwitō pepota koivo kō penereko katu ipi, āwīvo ve ikō pereko katu kō ipi nē, a'e pejē.^a

32– Penauparā kō kōrijō tē rōwā tapeau ipi, a'e pejē. Peāpā kō teve tapeau ipi, a'e pejē. Ma'e penaupay mae kō kōrijō tē peavay ipi remē, Janejare'e napemoe'e'āi a'evoa rē, a'evo teāmā jaiko rewarā mō. Nivoi mae kō mō ve tesō wauvay wauparā kō ipi. 33 Āmō, ikatuay penereko mae kō kōrijōgā rē tē peja'a katu remē, āmō, a'e kō pē kōrijō tē pejiovajarī ereko katu kō remē, Janejare'e napemoe'e'āi a'evoa rē. Nivoi mae kō ve tesō

^a 6.31 Mat. 7.12

moko e'i teve ipi. ³⁴ Āmō, kee peiko remē Janejare'e napemoe'e'āi. Moma'e kō peme'ē takatu pejimorypa kō pè kōrijō tē remē, “Kāramō moma'e ivokwery pè ome'ē tary ve ije”, pejē ime'ē remē. Nivoi mǎe kō ve ovoarà kō rē oja'a katu ipi. Ajawyi Janejare'e napemoe'e'āi a'evo kōrijōgà tē peiko remē.

³⁵ E'i jē Jesu:

– Ajawyi peāpā kō ve tesō tapeauvay, a'e pejē. Perekō katu kō ikō ipi nē, a'e pejē. Āmō, ava mō kee e'i pejē remē, “Nemoma'e mō emuu rā'ī ije”, e'i pejē remē, “hoō” tapejē kōrijō ijupe. Peme'ē maire, “Kuisse'ē ikō teremojivy imuu ije nē”, tapejē e'ā ikō ijupe nē. Āmē tē Janejare'e tē penovajariokata ime'ē peupe. A'evo pejikuwatà Janejare'e jo'arà kytywarà ākarāgwerà kō rōmō peiko, eruparà kō rōmō peiko rewarà mō. A'e sōsi janerereko katu jome ipi. Nivoi mǎe kō ve tesō wereko katu ipi. ³⁶ Ajawyi āwitō Janejare'e janeporijauesa janerereko katu ipi, āwivo ve ikō koivo kō tapeporijauesa ipi nē, e'i Jesu poromo'e.

“Peaiwererà rē ypy tapemā'ē āmō kō aiwererà wyi”, e'i mǎ'ē
(*Mateusi 7.1-5*)

³⁷ Āmē e'i jē Jesu:

– Koivo kō reko tapemosā'āga e'ā ikō ipi nē. Āmē tē peneko nomosā'āga'āi āmō kō ipi. Āmō, nivoi mǎ'ē tapemo'y tite e'ā koivo kō rē imojaiwe ipi. Kāramō nivoi mǎ'ē nomo'y'āi teve pene pemojaiwe āmē kupa. Nivoi penerekoa remē, “awyjepa” tapejē kōrijō ijupe ipi. Aepo e'i tary ve pejē āmē kupa ipi. ³⁸ Āwitō āmō kō ikatu tē pereko ipi, āwivo ve upi katu tē penerekotà ajaire kupa ipi āmē. Ajawyi ikatuay tapereko koivo kō ipi, a'e pejē.

³⁹ E'i jē Jesu:

– Manyvo tekoua rē amosā'āgatà ayvu mō pemo'ea rōmō. Aje sipō naeapyoi mǎ'ē ovoarà mō opopyy eraa pee rupi ipi? A'evo kuwa pō? Ānī. Ootà o'a yvy kwarà pupe ojevo jē kupa āmē.^b ⁴⁰ Aepo jaa rupi kee a'e. Joemimo'earà noē'āi jomo'earerà 'arà kyty ipi. Ajamā'ē ojimo'eoka mǎ'ē oē kuwa omō'earà akatu ipi. Ojevojētà ajaire kupa, e'i.^c

⁴¹ E'i jē:

– Manyvore pō neaiwererà rē jēsi nerejimo'eai neiko? Moma'e rā pō koivo kō aiwererà rēgà nejimo'eai neiko? Neaiwererà rē ypy kuwasi pemā'ē itypyypyi mijā! Tea rē tē poromosā'āgatà pemotekokuwa rōmō. Manyvore pō koivo rea pè yvy oo remē, “Taekyi nerea pe wyi”, ere? Ajamā'ē nerea pupe oo yvy mitirōwā mǎ'ē remē, nerejimo'eai. Nerea rē ypy kuwasi nejimo'eai neiko mijā. Manyvore pō a'evo neiko? ⁴² Yvy oo janerea pupe remē, nijamā'ēi ipi. Nojisai. Ajawyi aje si yvy oo koivo rea

^b 6.39 Mat. 15.14   ^c 6.40 Mat. 10.24-25; Juw. 13.16; 15.20

pè remẽ, “Eeru nerea taky'a'o. Yvy taekyi ene”, ere kuwa pō koivo pè? Ānī! Mokoi ivoa rã'ãga mãe kō. Ajawyi nerea rè ypy eja'a. Aja paire tè koivo rea rè tereja'a ipi. Āmẽ tè nereapyo katutã iky'a'oa rè ãmẽ. Āwĩvo ve neaiwererã neitypa remẽ tè kuwa koivo kō aiwererã rè nemã'ẽ kuwa, e'i Jesu ijupe kō.

“Peporegeta rupi pepy'a pewarã ojikuwa”, e'i Jesu mã'ẽ
(*Mateusi 7.17-20; 12.33-35*)

⁴³ Ajaire temitã rè tè poromosã'ãga. Kee e'i:
– Temitã vyvra ikatu remẽ ikatu teve i'a ipi. Ni'a'ãi nikatui mã'ẽ rōmō ipi. Āwĩvo ve vyvra'y nikatui remẽ, ni'a'ãi ikatu mã'ẽ rōmō ipi. Nikatui mã'ẽ rōmō kōrijō tè i'atã. I'akwerã weru o'y ipi. ⁴⁴ Āwĩjã mẽ vyvra'akwerã rupi tè ojikuwa vyvra'y ipi. Ajaa rupi jakuwa vyvra'y ikatu mã'ẽ ipi. Emã'ẽ. “Ikatuay i'a remẽ ikatuay vyvra'y” eu kuwa ipi. Ava noo'ãi joõ'y kyty tè moma'eyva e'eay po'o iwa ipi. Ojikuwa teãmã ja'u e'ãte a'e. Vyvra'y rè tè i'akwerã mō jaesa kuwa ipi. ⁴⁵ Āwĩvo ve mirã kō poregetaa rupi ipy'a pewarã ojikuwa ipi. Kwaima'e mō mirã katu remẽ, ikatuay ojipy'amogeta iko ipi. Ikatuay teve oporegeta wetãrãgwerã kō pōõ mẽ ipi. Na'evoi ãmẽ imirai mã'ẽ. A'e ojipy'amogeta teitete mã'ẽ. A'e nikatui oporegeta ãmō kō pẽ ipi, nivoi ipy'a pewarã rewarã mō, e'i Jesu.^d

Tetã reinõa rè tè Jesu poromosã'ãga mã'ẽ rewarã
(*Mateusi 7.24-27*)

⁴⁶ E'i jẽ Jesu:
– Manyvo pō “Erõvijã ywete” pejẽ teywete ije ipi. Ajamã'ẽ napeenui eayvu. Erupi napeikoi. ⁴⁷ Ajawyi eayvu wenuã erovija mã'ẽ manyvo tekoua rè amosã'ãgatã imome'u pejẽ tapekuwa manyvo pōkō a'e ekoi ipi. ⁴⁸ Ma'e tetã reinõgarã rè tè poromosã'ãgatã tapekuwa. Eayvu rupi ekoi mã'ẽ a'evõ ve ava mō ikatuay oposiko tetã reinõa rè mã'ẽ. Ke'ĩrõwã opãkõi rã'ĩ imomãatãã rōmō. Ajaire vyv ãtã gatu mã'ẽ 'aryvo tè wetã omõ'ãtã. Takuru 'aryvove jẽ omõ'ã. Omomãatãtã tè inõ. “Āmẽ tè nopypyru'ãi ajaire”, e'i inõ. Ajaire oinõ maire, vyvty ai epetã. Āmõ, ãmãnsu oky ipetã. A'e werokwa ipetã. No'a'ãi ajamã'ẽ. Noku'e'ãi 'ete teve, omõ'ãgãtãay rewarã mō. Āwĩvo eayvu wenu katu mã'ẽ ojimo'eai ee ipi remẽ, “Ije arovija katutã”, e'i oupe ipi. ⁴⁹ Ajamã'ẽ eayvu noenui mã'ẽ na'evõ'ãi. Kee ne'i: “Janejare'e ayvu rupi katu taiko”, ne'i mã'ẽ a'evõ ve tetã omõ'ã rã'ãga mã'ẽ vo 'ejẽtã ãmẽ. “Yvy ãtã 'aryvo tè tainõ imomãatã gatu”, ne'i imõ'ã rōmō. Nojimo'eai ee. Omõ'ã tepe'yte inõ. Ajaire oinõ maire, vyvty ai okwa. Ameve tetã omopypyru ero'a ijarã kō 'aryvo. Āmãnsu oky remẽ, omotujupatã. A'evõ 'ejẽ eayvu rè nojimo'eai 'ete enu mãe kō ipi, e'i Jesu poromo'e.

^d 6.45 Mat. 12.33-34

Sota rōvijā mō “aje” e'i Jesu ayvukasia pè remēwarà
(Mateusi 8.5-13)

7 ¹Ajaire awyjepa Janejare'e ayvu omovyvypa Jesu jane kō pè remē, āmē ojivyri uu Kapanāo taa pè ovāe. ²Āmē a'e pè oiko sota atyry rōvijā mō. Romā wānà kō tè a'e, wemīgwai kō revejē. A'e remīgwai mō itekorā ywete sikaepo upa. Okājā taray upa. Tōvijā remiau tè a'e. ³Āmē Jesu rewarà ojenupa sota kō rōvijā pè. Jesu kasia ve ojenu ijupe. Ajawyi Juteu rōvijāgwerà kō mō omonooka Jesu pè javo, totuu itekorā māē mokatu opota remē.

⁴⁻⁵Āmē “hoō” e'i Juteu rōvijā kō oo Jesu pè javo. Ovāe Jesu pyri kupa remē, kee e'i ijupe kupa:

– Sota rōvijā oremuroka nekoty māē, mire'eay rōmō tè a'e. Juteu rōwā ipe mijā. Ajamāē janerauvay Juteu kō rōmō janerereko ipi, e'i kupa. Āmō, a'e tè oinōoka Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā orerena pè. Ajawyi “ikatuay” oro'e pirujē ijupe. Ikatu tè apijarā nepātavō remē, oro'e ene, e'i Jesu pè kupa.

⁶Āmē “hoō” e'i Jesu oo upi kō iko. Ajaire sota rōvijā retā mē ovāerī kupa remē, ojimorypa kō tè omonooka Jesu rōvaisī. A'e kō kee e'i Jesu pè:

– Kee e'i sota rōvijā ene: ⁷“Nekatu ywe'ei ije maevo nerepotari aa nemogeta. Āmō, maevo nerepotari eretā wryy pè neike, Juteu rōwā ije rewarà mō. Ajawyi kuipe'e wyive emokatu eremīgwai, a'e neupe. Akuwa ikatupatā neayvu rupi. ⁸Akuwa ayvukasia rewarà. E'arà kyty oiko tè erōvijā mō. Āmō, ewryy kyty oiko teve eremīgwai sota kō. Ajawyi eremīgwai mō pè 'ekwa' a'e ijupe remē, 'hoō' e'i oo eayvu rupi ipi āmē. Ma'e remē āmō pè 'ejo' a'e remē, 'hoō' e'i ve uu eayvu rupi. Āmō pè, 'moko ereko', a'e remē, 'hoō', e'i ipi. Eayvu rupi katu ekoi kupa ipi. Āwitō ije eayvukasi eremīgwai kō pè ipi. Āwīvo ve ene neayvukasi tekoranā mogwapa rē ipi”, e'i sota rōvijā ene, e'i Jesu pè kupa.

⁹Āmē Jesu aepo wenu remē,

– Haa! Aepo e'i sipō sota rōvijā? e'i.

Ajaire ojirova jane kō oo upi māe kō rē omājā. Kee e'i ijupe kō:

– Aje kee a'e pejē. Naesaive āwīvo eayvukasia pè “aje ywete” e'i māē mō Isaeu kō pō'ō mē. Emā'ē. A'e Juteu rōwā mā'ē ipe remē, a'evō tesō ekoi! e'i sota rōvijā pewarà mō.

¹⁰Ajaire sota rōvijā retā gyty ojivy oo ayvu momewarà kō. Āmē ovāe kupa remē, ikatupa emīgwai upa.

Jesu omomoera okājāma māē remēwarà

¹¹Ajaire sa'u, āmō 'ary pè Jesu kō oo Nāi taa kyty. Emimo'ekwerà kō ve oo upi. Āmō, aty wasu ve oo upi kō. ¹²Ajaire tena pyri'īje'ē ovāerī kupa remē, kyty wyi jane kō atyry ve uu ojiōvaisī kupa. A'e kō kōnomiokyry

reāgwerà mō omovy eru ereko kupa. Tyvy rena kyty tē weraatā ijaty kupa mijā, taa kupe kyty. Terekwarerā memyry tē okājā mǎ'ē. Wyjaveay mǎ'ē tē. Ajawyi jane kō mōa'ārōwā a'e taa wānā kō uu terekwarerā rupi iko. ¹³Terekwarerā oja'o omemyry reāgwerà rē iko. Āmē Jesu omā'ē ee remē, oporijauesa. Kee e'i ijupe:

– Neja'o sō, e'i ijupe.

¹⁴Ameve Jesu uu teāgwerā karyru rē ojipy. Omovy eraa mǎe kō opyta rā'ī ojimomāatā ee omājā. Kee e'i Jesu āmē okājā mǎ'ē pè:

– Epō'ā age'e si, kōnomiokyry, e'i.

¹⁵Ameve kōnomiokyry reāgwerā opoerapa. Ijākānā'ā ojārapo'ā oporegeta. E'i āmē Jesu ijy pè, terekwarerā pè:

– Aā opoerapa nememyry ky'y, e'i ijupe.

¹⁶Āmē jane kō ipiryvypy katu omājā ee. Omā'ē tesō ee kupa. Janejare'e omoe'e ywete āmē kupa ky'y. Kee e'i imoe'e kupa:

– Janejare'e oja'a janere wyi omuroka wayvu mojenuarā janepātavōarā rōmō, ijayvukasiay wete mǎ'ē, e'i kupa.

¹⁷A'evoa omojenu jenu erokwa kupa ipi, Juteja taa kō rupi. Omojeapy eraa Juteja yvy pè āmō taa taa kō rupi, ajaate eraa, a'e yvy popy rupiwarā kō pè toenu kō.

“Pekwa Jesu mogeta”, e'i Juwāo wemimo'ekwerà kō pè remēwarà
(*Mateusi 11.2-6*)

¹⁸⁻¹⁹Ajaire Juwāo poromojāmōrī mǎ'ē jimopā'āga pupe tui upa. Āmē a'e remimo'ekwerà kō Jesu manyvo nyvo jē wereko mǎe kō omome'u me'u Juwāo pè kupa. “A'evo 'evo wereko Jesu”, e'i ijupe kupa. Āmē:

– Pekwa Janerōvijā Jesu kyty imogeta, e'i Juwāo ijupe kō. Mōrijō pè aepe e'i.

– Kee pejē Jesu pè: “Ava pō ene?” pejē ijupe. “Janejare'e Remimuurà uutà mǎ'ē rōmō pō ene? Ānī? A'e rōwā pōkō ma'e remē? A'e rōwā ene remē, āmō tē pō oromoa'utà ky'y?” pejē ijupe, e'i imono kō.

²⁰Oo āmē Jesu pyri ovāe kupa. Kee e'i ijupe kupa:

– Juwāo poromojāmōrī mǎ'ē oremuu nekoty. A'e kee e'i oporegeta imuu neupe: “Janejare'e Remimuurà uutà mǎ'ē pō ene? Ānī pō? A'e rōwā ene remē, āmō tē pōkō oromoa'utà?” e'i Juwāo imuu ene, e'i Jesu pè kupa.

²¹Āmē a'e remē itekorā mǎe kō mōa'ārōwā omokatu Jesu upa, Juwāo remimo'ekwerà kō rovake. Ma'e. Tekorānaiwerà kō omokatu. Ajāgaiwerà ojimoemija ee mǎe kō ve omokatu. Omoē imono ājāg kō ipy'a kō pupe wyi ipi. Āmō, naeapyoi mǎe kō omokatu taeapyo ky'y. A'e a'e kō rē omā'ē Juwāo remimuurerà kō upa. ²²Ajare e'i Jesu ijupe kō:

– Manyvo nyvo jē aiko mǎ'ē rē pemā'ēma. Pekwa awi penemisakwerà momewa Juwāo pè. Āmō, peneminuwerà pemome'u ijupe. Emā'ē. Naeapyoi maekwerà kō eapyo ky'y. Āmō, etāmā jeapa maekwerà kō

watapa ky'y. ãmõ, itekorãnai ipisísima maekwerà kô ikatupa. Ipisukyrĩ tesõ kupa ky'y. ãmõ, nijapyai maekwerà kô ijapya katu ky'y. ãmõ, okãjã maekwerà kô opoerapa mijẽ. ãmõ, nimoma'e'i mãe kô pè Janejare'e ayvu e'eay ojenu okwa, e'i.^e 23 “Aje ywete” e'i eupe mãe kô, owaray Janejare'e werekotà. [Pejivy peo ãmẽ aepo jaa momewa ijupe,] e'i Jesu.

Juwão rè Jesu oporegeta remẽwarà
(*Mateusi 11.7-19*)

24 Ajaire, Juwão remimo'ekwerà kô ojivypa oo Juwão koty paire, kee e'i Jesu jane kô pè, Juwão pewarà mõ. Juwão ayvu renu oo maekwerà kô pè e'i:

– Tekoe'ãma kyty itõkõ peo [Juwão poromojãmorĩ mãẽ resa] ipi, e'i. Manyvo rã põ peo esa ipi? Manyvo e'i põkõ pejẽ iko ipi, tapejivy jivy tekoe'ãma kyty esa ipi? Iteetejẽ põ ijayvu ipi? ãnĩ! Wayvu omotee remẽ, nijajapyaka'ãi ee ipi! e'i. Manyvore sipõ peo esa ipi? e'i ijupe kô. 25 Manyvo pejẽ põ ijupewarà mõ? “Tyru e'eay opypy mãẽ tẽ Juwão. A'e resa aatã”, pejẽ põkõ ipi? ãnĩ! Naikoi a'evo mãẽ tekoe'ãma pè ipi! e'i. Wetã wasu pupe tẽ tui apijarerà ipi! e'i. A'evo rãwã Juwão ekoi. 26 Manyvo rewarà mõ põ peo awi esa ãmẽ? Janejare'e ayvu mojenuarà tẽ Juwão. Aja rewarà mõ tẽ peo esa ipi! [Aje, Janejare'e Remimuurerà vãea mojenuarà tẽ Juwão, e'i.] Ajawyi ywesõ pirujẽ Janejare'e ayvu mojenuarà kô wyi ekoi, e'i. 27 A'e pewarà mõ tẽ tesõ Janejare'e kee e'ipa amãtejẽ Wemimuurà rã pè wayvu mojenuarà rupi karamoe remẽ:

“Eayvu mojenuarà mõ amono amãtejẽtã nerenone rupi, oromonotã remẽ.

Nevãea rã omojenu amãtejẽtã jane kô pè erokwa, tanerãrõ jẽ kupa.

Tojipy'amokatu amãtejẽ nerenone kupa”, e'i maekwerà.^f

Juwão pewarà mõ tẽ aepo'i.

28 E'i jẽ Jesu:

– ãmõ, Juwão rewarà kee a'e pejẽ. Nuvei 'ete Juwão rapijarã mõ pepõ'õ mẽ Janejare'e ayvu mojenuarà rãmõ mijã. Juwão ywesõ ijayvukasiay wete pirujẽ Janejare'e ayvu mojenuarà kô wyi, ajaate age'e remẽ, e'i. Ajamãẽ kãramõ ekoty rewarà kô erewarã omojenu tary ve kupa. Pirujẽ erewarã okuwa katutã ãmẽ kupa ky'y. Ajawyi a'e kô remimojenu rã ywesõ ikasità Juwão remimojenuwerã wyi ky'y, e'i Jesu.

29 Ajawyi a'e remẽ Juwão ayvu wenu maekwerà kô, ãmõ, tekoua repy moatyarã kô revejẽ, pirujẽ kee e'i ojiupe kupa:

^e 7.22 Isa. 35.5-6; 61.1; Ruk. 4.18-19   ^f 7.27 Marak. 3.1

– Aje ywete Janejare'e ayvu e'eay tē Juwāo omome'u janeupe mijā. Janejare'e ivoaya mā'ē tē tesō omojikuwaoka jane. Ikatuay. Mā jē rōwā nijaenu'āi ijayvu ipi mijā, e'i ojiupe kupa.

A'evo remē uu uu ojimojāmōrioka Juwāo pē kupa ipi mijā.

³⁰Ajamā'ē Pariseu kō noenu tari Juwāo ayvukwerā ipi. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mē kō noenu tari ijayvukwerā ipi. Ovote Janejare'e ayvu omomorī kupa. Ajawyi nojimojāmōrioka tari Juwāo pē kupa ipi.⁸

³¹Āmē kee e'i Jesu jane kō pē:

– Mā kō rē pāwī age'e remēwarā kō amosā'āgatā? Manyvo sō pō mirā ajamā'ē, Janejare'e ayvu noenu tari mē kō? e'i. ³²Hoō, ja'yrerā kō rē tē amosā'āga kōtā ajawyi. Ma'e ja'yry kō omory tarepe ojee ipi. Oka rupi oē werojimaraitā remē, kee e'i ojiupe kupa ipi:

“Manyvo pō: ‘Ejo jajimory’, oro'e ipe pejē?

Emā'ē! Jimi'a oroopy remē, napenoryi orevo jē peiko ipi?

Ajamā'ē, ‘Age'e jajiāpirōtā’, oro'e remē, ajaire oroja'o ipe orokupa.

Ajamā'ē napeja'oi orevo ve ipi.

Manyvo pō norepotai pekupa? Nikatui āwijā mē”, e'i e'i ja'yrerā ijayvu ojimōarō ojiupe ipi.

Ma'e ja'yrerā vo 'ejē pejē peiko. ³³Emā'ē! Juwāo uu pepytery pē remē, napemā'ē tari kōrijō ee ipi. Kee jaa rewarā mō. Ovo rupi teve ekoi ipi. Nojimi'ui āmō kō vo ipi. Āmō, moma'eyvary aisiririkwerā no'u tari ipi. Ajawyi “aje” napejēi ijayvu pē. “Ājāg ipy'a pupe mā'ē teipō āwī”, pejē kōrijō ijupe ipi. ³⁴Ajaire ije yva pe wyi ajo ajimojane mā'ē rōmō aiko. Ajimi'u katu ipe pepytery pē aiko ipi. Āmō, moma'eyvary aisiririkwerā a'u teve ipe ipi. Ajamā'ē nivoi tekoua kōrijō tē pemo'y ere ipi. Kee pejē ije: “Emā'ē ee. Nivoi mē kō jimorypa tē tesō Jesu. Tekoua repy moatyarā kō jimorypa teve tesō Jesu”, pejē kōrijō ije. “Ojimi'u te'ite iko”, pejē kōrijō ije. Āmō, “Moma'eyvary aisiririkwerā ve o'u iko ipi. Nikatui ekoi”, pejē kōrijō tē ije ipi, ererovija e'ā rōmō peiko. Moko pejē remē, “Temipotare'ā āwī”, pejē kōrijō tē ore ipi, āwisō Janejare'e ayvu mojenuarā kō tē ore remē. ³⁵Ore, orojikuwa katu Janejare'e ayvu mojenuarā kō rōmō oroiko. Oromojenu remē, jane kō opota Janejare'e remimota rōmō ekoi. A'evoa kō rupi orojikuwa aje ywete Janejare'e ayvu mojenuarā kō rōmō tē ore, ije, Juwāo reve, e'i Jesu ijupe kō.

Wāivī mō ojoē ipije mā'ē Jesu rē imogy remēwarā

³⁶Ajaire āmō 'ary pē Pariseu mō Simāo eu erā pē mā'ē kee e'i Jesu pē:

8 7.30 Mat. 21.32; Ruk. 3.12

– Ejo orepyri ejimiwa, e'i ijupe.

“Hoõ” e'i Jesu ãmẽ. Oo ãmẽ oike etã wryry pè. ãMõ, ojavu'a ojimiwa upa, namesa 'aryvo.

³⁷ ãMẽ uve a'e taa pè wãivĩ mō. Wãivĩ aiwerà tè a'e wãivĩ. A'e wãivĩ pè ojenupa Jesu Simão retã wryry pè tui remẽ. ãMẽ:

– Taa ajawyi esa, e'i wãivĩ oupe.

Ajawyi moma'e e'ekwerà mō opyy eraa Jesu kyty. Ipije katu mãẽ putei po'i pupe weraa eroike etã wryry pè. ³⁸ Jesu ape kyty uu upa. Oja'o tesõ upa, ijãgyo tesõ weko aiwerà rè rewarà mō. Kee e'i oupe:

– Erauvay Jesu. Nemokuipe'e'ãi owyi, e'i oupe.

ãMẽ Jesu py rè ojavyv wãivĩ. Ipy omojavu wearykwerà pupe. Omosikã ajaire wapira pupe. Omosu ajaire ipy. ãMõ, ipije mãẽ omogy teve ipy rè. Jesu wauvay rewarà mō moko wereko.^h

³⁹ ãMẽ moko wereko remẽ, tetã jarà omã'ẽ rãĩ ee upa, a'e Simão.

Ojipy'amogeta ai ee omãjã. E'i ãmẽ oupe: “Aje ywete sō Janejare'e ayvu mojenuarà rōmō tè Jesu remẽ, okuwa kuwa nivoi mã'ẽ tè awĩ wãivĩ”, e'i. Opy'a pupe tè aepo e'i. ⁴⁰ Ajamã'ẽ Jesu okuwavĩ aepo e'i Simão remẽ. Ajawyi kee e'i ijupe:

– Simão, ayvu mō tamome'u ene age'e, e'i Jesu ijupe.

– Hoõ, ere ãmẽ, poromo'earà, e'i Simão.

⁴¹ ãMẽ Jesu kee e'i poromosã'ãga rōmō:

– Uve kwaima'e mō ikarakuri ywete mã'ẽ, e'i. Mape remẽ karakuri mō ome'ẽ rãĩ koivo kō pè ipi, e'i.ⁱ ãMõ pè moeta karakuri sī mōa'arōwã ome'ẽ rãĩ. 500 rōmō tesõ ome'ẽ rãĩ ijupe. [“Ajaire amojivytã ekovijarerà neupe”, e'i ikusiwa kareta rè imojikuwaparà rōmō karakuri opyy remẽ.] Ajaire ãmõ pè teve ome'ẽ moeta karakuri sī mō. Kejõgã ome'ẽ ijupe. 50 rōmõgã ome'ẽ rãĩ ijupe. ⁴² Ajaire karakuri mojavya 'arà mẽ, kee e'i karakuri jarà ijupe kō: “Age'e si pemoepy ije ky'y”, e'i ijupe kō. Soõ, noereko karakuri kupa. Manyvo noereko'ãi imojivy ãmẽ kupa. Ajawyi ojimopirai tesõ kupa upa. Ajamã'ẽ karakuri jarà oporijauesa kō ãmẽ ky'y. Kee e'i ijupe kō: “Teene. Karakuri ame'ẽ rãĩ peupe maekwerà naekovijanõoka'ãi peupe ky'y”, e'i. “Awyjepa. Kõi kareta pekusiwa ity peo karakuri rewarà maekwerà, amokekeipa imopopo ky'y”, e'i ijupe kō. ãMẽ sōsi nojimopirai kupa ky'y, karakuri jarà oporijauesa kō rewarà mō. Nijãgyoi kupa ky'y. Ory kōrijõ tè iko kupa ky'y. ãMẽ ywesõtã karakuri jarà wauvay kupa ky'y, e'i Jesu.

Aepo omome'u paire, e'i jẽ Simão pè:

– Simão, mōrijõ kwaima'e kō tomojavvy karakuri rekovijarerà mijã, e'i. ãMõ kejõgã tè omojavvytã mijã. ãMõ, ijatyry sa'u omojavvytã mijã. Ajare

^h 7.38 Mat. 26.7; Mak. 14.3; Juw. 12.3 ⁱ 7.41 Moma'e kō toppy oupe kupa tè ome'ẽ rãĩ. Ajaire amojivytã karakuri rekovijarerà ijupe kupa ipi.

kee ere ije. A'e kō wyi mǎ ywesō wauvay karakuri jarà, “Neremoepy'āi ky'y”, e'i paire? e'i ijupe.

⁴³ Āmē e'i Simão:

– Kōi ijatyray karakuri maekwerà nomoepy'āi ky'y mǎ'ē, a'e ije, e'i. Āmē Jesu e'i:

– I'tete ere, e'i ijupe.

⁴⁴ Aepo e'i paire Jesu ojirova wāivī gyty omājā rālī. Kee e'i āmē Simão pè:

– Nemǎ'ē pō aā wāivī rē, Simão? Ijaiwererà kō mōa'ārōwā. Āwitō ijatyray karakuri nomoepy'āi ky'y mǎ'ē voay wete wāivī. Ajawyi āwī ywesō erauvay newyi. Emǎ'ē. Ji'i neretā wryy pè aike remē, yy mō nererui tajipykusu.^j Āwī āmē wearykwerà pupe tē tesō epykusu. Epymosikā ajaire wapira pupe, e'i. ⁴⁵ Āmō, nerovamosui rejupa, avāe remē, e'i. Aā wāivī āmē epymosu, e'i. ⁴⁶ Āmō, eākāg rē neremogyi moma'eyva kawerà.^k Aā āmē epy kō rē tē tesō ipije katu mǎ'ē omogy. Nāwīvoi ene neiko, e'i. ⁴⁷ Aja rewarà mō kee a'e ene. Pirujē ijaiwererà kō aityppyipaokatā iwyi age'e ky'y. Ajawyi tē erauvay āwī, e'i. Ijatyray ijaiwererà kō ee mijā. Ajawyi āwī ywesō erauvay newyi, e'i ijupe.

⁴⁸ Āmē e'i Jesu wāivī pè:

– Awyje aityppyipaoka neaiwererà newyi ky'y, e'i ijupe.

⁴⁹ Āmē mōropārà kō aepo wenu remē, kee e'i ojupe kupa:

– Haa! Mā si pāwī kwaima'e, aepo e'i mǎ'ē? Janeaiwererà oityppyipaoka kuwa pō janewyi? e'i kupa.

⁵⁰ Ajaire e'i Jesu wāivī pè:

– “Aje ywete” ere ije rewarà mō oroereko katu jimomorijau wasua wyi, e'i ijupe. Age'e tanepy'a piryvpy katu neiko, nejivy neo remē, e'i ijupe.

“Hoō” e'i wāivī oo āmē.

Wāivīgwerà Jesu opātavō mǎe kō rewarà

8 ¹ Aja paire Jesu taa kō rupi oo oo poromo'e Janejare'e ayvu e'eyay rē. “Janejare'e tē kuwa simojōvijā Janerōvijā rōmō”, e'i Jesu imojenu erokwa. Āmō tena wānà kō pè aepo e'i teve rōnō. A'evo remē emimo'ekwerà kō ve oo upi ipi. 12 rōmō opyteporo maekwerà kō oo upi.

² A'evo remē wāivīgwerà kō ve oo upi kō ipi. Jesu remimokatukwerà kō tē āwī kō. Ma'e, ājāgaiwerà ojimorara ee maekwerà kō. Āmō, itekorā maekwerà kō. Kejō oo upi kupa: Maria Matarena. Jypy remē ājāg kō 7 rōmō ojimorarai ywete ee mijā. ³ Āmō oo upi mǎ'ē pè Joana eu. Kusa rerekwarà rōmō Joana. Ma'e, kovenatu Eroti retā mè oposiko mǎe kō

J 7.44 Kee Juteu kō wereko mōropārà kō ovāe remē ipi. Opykusu kō ipi. Āmō, oovamosu kō ipi. Ekoā teāmā a'evo ekoi kupa. ^k 7.46 Juteu kō omoe'etā ava mō remē, ijākāg rē moma'eyva kawerà omogy kupa ipi.

rōvijā rōmō tè Kusa. A'e rerekwarà oo teve Jesu rupi. ãmō, Susana eu ijupe mǎ'ě ve oo Jesu rupi. ãwī ãwī kō oo upi ãmē. ãmō ãmō kō ve oo upi. A'e a'e kō opātāvō Jesu, emimo'ekwerà kō reve. Omoma'enō Jesu kō okarakuri kō pè kupa ipi.¹

Temitā rǎ'ǎigwerà rè tè Jesu poromosǎ'ága remēwarà
(*Mateusi 13.1-9; Maku 4.1-9*)

⁴Ajaire taa taa kō kyty wyi aty wasu uu uu ojatykapa Jesu pyri ijayvu renu kupa. ãmē kee e'i Jesu poromo'e:

⁵[– Janejare'e ayvu rè poromo'ea a'evo ve jimitāa ipi. ãwitō temitāgwerà ãmōgwerà oryvay ipi. ãmōgwerà naoryi ipi. A'evo ve jane kō Janejare'e ayvu wenu kupa remē ipi.] Poromosǎ'ágatà a'evoa rè age'e ky'y. ãmō 'ary pè koo jarà oo ojimitā. Moma'e rǎ'ǎigwerà sirikwerà omopepei itā okoo rupi erokwa. ãmē a'evo remē ã'ǎigwerà mō pee peve o'a. Apykyrerà kyty a'e 'aryvo ãmō kō opārō. Wyra kō o'u teve ãmō. ⁶ãmōgwerà omopepei remē, takuru 'arà rupi tè o'a. A'e kō oē ajaire. Oē gatu rǎ'ága. Noiko pukui ajamǎ'ě. Oovi rǎ 'ejē opa, yy e'ama pè tè tui rewarà mō. ⁷ãmōgwerà joō pytery pè o'a tite. A'e oē ipegà mijā. Ajamǎ'ě joō ywesō oē i'arà kyty ijapisipa. ⁸ãmōgwerà ikatukwerà pè o'a oē. A'e sōsi oē oory rōmō ky'y. I'a katu jome ajaire, e'i Jesu imomewa.

Ajaire e'i jē Jesu:

– Tapeenu katu ikō eayvu nē rōnō, e'i Jesu.

Manyvo temitā rǎ'ǎigwerà rewarà jaa tè
(*Mateusi 13.10-23; Maku 4.10-20*)

⁹ãmē Jesu remimo'ekwerà kō aepo wenu remē, kee e'i Jesu pè kupa:
– Manyvo jaa pō neayvukwerà, temitāgwerà rè tè poromosǎ'ága mǎ'ě? e'i kupa. Oremotekokuwa jē si rejupa! e'i ijupe kupa.

¹⁰Aepo rè kee e'i Jesu:

– Pejē pekuwapa manyvo Janejare'e proerekotà Jōvijā wasu rōmō ojikuwa remē. Janejare'e ywete a'evoa omojikuwaokapa pejē. Ajawyi nokuwai mǎe kō pè rōwā aepo a'e. Peupe tè aepo a'e. A'e kō ekasia rè omǎ'ě ipe. Eayvu rè ojapyaka ipe kupa ipi. Ajamǎ'ě nojimatokokuwai ee kupa ipi. Ajawyi ayvu jimosǎ'ága rupi tè amo'e kō ipi.^m

¹¹– Kee jaa pè aepo amovyvypa pejē. Moma'e rǎ'ǎigwerà vo sō tite Janejare'e ayvu. Yvy maevo sō tite jane kō, ijayvu wenu remē. ¹²Ajawyi, ã'ǎigwerà pee rupi o'a mǎ'ě a'evo ve ava mō ijayvu wenu remē, wenu ipegà mǎ'ě. Ajaire ãjāgai rōvijā wekyi eminuwerà ipy'a pe wyi ipi, “aje” te'i e'ǎ ijayvu pè. “Kāramō ojireko katuayoka Janejare'e pè ne”, e'i ekyi. ¹³ãmō, takuru 'aryvo o'a mǎ'ě a'evo ve ava mō ijayvu wenu remē, ory katu rǎ'ága

¹ 8.3 Mat. 27.55-56; Mak. 15.40-41; Ruk. 23.49   ^m 8.10 Isa. 6.9

enu. Ajamã'ẽ “aje ywete” ne'i weminuwerà pè. Wãime remeve earaipa iwyi. Waypekwerà tekoua remẽ, opoi weminuwerà wyi ipi, naapoi mã'ẽ vo 'ejẽ ekoi rewarà mō. ¹⁴ ãmō, joõ pytery pè o'a mã'ẽ jamojiropemĩ ijayvu wenu maevo sō tite mã'ẽ. A'e ãmō ãmō rè tè oja'a rewarà mō, “aje ywete” ne'i weminuwerà pè ipi. Wekokwerà ikewarà règà oja'a iko. Ma'e. Moma'e moatyã règà oja'a iko. ãmō, moraita kō règà. Wãisō a'e règà oja'a iko ipi mã'ẽ. Earaiã ãmẽ Janejare'e ayvu wyi. ¹⁵ ãmō, moma'e rã'ãigwerà yvy e'e pè o'a mã'ẽ a'evo ve ayvu wenu remẽ, opyykãtã oupe mã'ẽ. Opy'a pupe tè werekotã ereko. Werovija katu iko. Oja'a karuaru ee iko. Naearai'ãi iwyi. Nopoi'ãi iwyi. Upi katu ekoitã aja paire, e'i Jesu imogeta kō.

Poroyape mã'ẽ rè tè Jesu poromosã'ãga remẽwarã
(*Maku 4.21-25*)

16 – Ajaire e'i jẽ Jesu:

– [Janejare'e omojikuwaokapa peupe tapemojenu ãmō kō pè erokwa. “Tokuwa e'ã kupa”, tapejẽ tite e'ã.] Poroyape mã'ẽ rè tè amosã'ãgatã Janejare'e ayvu tapekuwa sa'u. Poroyape mã'ẽ jamoeny remẽ, ikatu kuwa pō moma'e wryy pè jainō? ãnĩ! Nikatu'ãi. Ikatukwerã pè tè jainō toyape, tojisa omã'ẽ ee etã wryy pè oike mãe kō.ⁿ ¹⁷ ãwitō poroyape mã'ẽ oyape katu janeupe, ãwĩvo ve Janejare'e penemikuwa e'ã omojikuwa katutã wayvukwerã rupi pejẽ ipi. Pirujẽ omojikuwaokatã pejẽ ipi.^o ¹⁸ ãwĩjã mẽ pejapyaka katu kuwa eayvu rè tapetekokuwa ipi. Napejapyaka katui remẽ, peenu mã'ẽ wyi penearaipa titetã. Ajawyi pejapyaka katu ikō ijayvu rè pejimotekokuwa ipi nẽ, a'e pejẽ. Upi ikō peiko nẽ, a'e pejẽ. ãmẽ ywesō Janejare'e pemotekokuwavytã penereko, e'i Jesu imogeta kō.^p

Jesu y uu imõmirĩ kō reve esa remẽwarã
(*Mateusi 12.46-50; Maku 3.31-35*)

¹⁹ Ajaire Jesu poromo'e jẽ upa tetã mō wryy pè remẽ, iyy uu esa, imõmirĩ kō reve. A'e kō ovãe tarepe Jesu pè. Ajamã'ẽ mã rupi noiã'ãi ipyri'ijẽ'e kupa, aty wasu oporakapa tesō tetã upa rewarã mō. ²⁰ Ajawyi ãmō kō omome'u Jesu pè kupa:

– Ney uu neresa, nemõmirĩ kō reve. Wãime tetã ypy pè nerãrō kupa upa, e'i ijupe.

²¹ ãmẽ e'i Jesu:

– Hoõ, e'i. Ajamã'ẽ kee a'etã pejẽ. Eretãrã kō vo 'ejẽ pirujẽ Janejare'e ayvu wenu erovija mãe kō, e'i. Ajawyi “emõmirĩ kō” a'e pejẽ. ãmō, “ekõjã kō” a'e. ãmō, “ey kō” a'e. Aepo a'e pejẽ, e'i ijupe kō.^q

ⁿ 8.16 Mat. 5.15; Ruk. 11.33   ^o 8.17 Mat. 10.26; Ruk. 12.2   ^p 8.18 Mat. 25.29; Ruk. 19.26
^q 8.21 “ãwitō ey ãmõ emõmirĩ kō aau ipi. ãwĩvo ve aau Janejare'e koty rewarã kō”, jaa tè aepo e'i mã'ẽ.

Jesu vyvutu ai omomi remēwarà
(*Mateusi 8.23-27; Maku 4.35-41*)

22 ãmō 'ary pè Jesu e'i wemimo'ekwerà kō pè:

– Jajipota pāranā ovae kyty jaa, e'i.'

ãmē opo yarà kwarà pupe kupa. O'yasatà oo ãmē kupa.

23 Ajaire ojipota oo pāranā myterà pè iko kupa remē, Jesu oke sikaepo yarà pupe upa. ãmē si py'awarà mō vyvutu ai okwa. Omopipo pipo tesō yy vyvutu ai. Omoãñē tesō yy yarà upa. Aja rewarà mō ojipypy weewe tesō yarà. Ojimopirai tesō Jesu remimo'ekwerà kō ãmē ky'y.

– Japatà maevo yy pupe! e'i kupa.

24 ãmē oo Jesu mōtā kupa:

– Oremo'earà, emã'ē! Japa taray yy pè. Manyvo jē awi ereko tijamãñō e'ã, e'i kupa.

ãmē Jesu omã'ē remē, vyvutu ai omoworoki imomi, wayvukasia rupi. Yy nopipoi ky'y. Opipa katu yy pipoa ky'y. Isārā gatu tesō yy rova'arà upa ky'y.

25 ãmē kee e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– “Aje” napejēive sipō eayvukasia pè? e'i imogeta kō.

ãmē ojimonyi okyje kupa upa. Kee e'i ojiupe kupa:

– Ava sipō awi janerōvijā, āwīvo tesō tijayvukasiay wete? Emã'ē! Yy pipo pipo mã'ē omomi. ãmō, vyvutu ai wasu omomi teve wayvukasia rupi tē, e'i ojiupe kupa.

Jesu omokatu ājāg ojimoemija ee mã'ē remēwarà
(*Mateusi 8.28-34; Maku 5.1-20*)

26 Ajaire vyvutu ai paire oo jē yarà rupi iko kupa. Ovãe ajaire Gerasa vvy pè kupa ky'y. A'e vvy Karireja vvy ovae kyty tē tui. [Juteu rōwã mãe kō rena tē a'e.] 27 ãmē a'e pè oē yarà pe wyi yy reme pè kupa. Ameve i'āgai mã'ē mō uu ikoty kō. Ājāg ojimoemija ee mã'ē tē a'e. Ajawyi oiko ai tē iko a'e. Katu rupi tē ekoi. Wetā wryy pè rōwã ojimoena iko ipi. Tyvy rupi tē ekoi ipi.

28-29 Ojimorari tesō ājāgaiwerà ee ipi. ãmō remē etārā kō opokwa ipe. ãmō, okupykwa ipe ve kupa. Jipokwa atã mã'ē pupe tē tesō opokwa ipe mijā. Ajamã'ē omotarari jē oo ipi. Ojava oo wetārā kō wyi ipi. Ājāg werojava eraa tekoe'āma rupi tojimomorijau iko ipi. A'evō ekoi ipi.

ãmē Jesu rē omã'ē remē, ojimomo Jesu rovake ojavyvy, vvyu. Kee e'i Jesu ijupe, ājāg pè:

– Eē ejisyry eo aã kwaima'e pupe wyi, e'i.

Ajamã'ē noē tari ājāg ipupe wyi. Eamai tesō upa, kwaima'e pupe wyi. Wayvo oporegeta. Kee e'i:

r 8.22 Kwaray ēma kytyre. Juteu rōwã mãe kō vvy tē a'e.

– Jesu, Janejare'e jo'arà kytywarà Ra'yry tè ene. Moma'e rã pō nejo ekoty? Manyvo eretà pō ije? Temomorijau e'ã rejupa! a'e neupe, e'i.

³⁰ ãmē Jesu oporanu ijupe.

– Manyvo eu pō nererà pè? e'i Jesu ijupe.

E'i ãmē ãjãg Jesu pè:

– Oreatyray eu ije, e'i.

Ãjãg kō pe'ĩrōwã uu uu oike ike kwaima'e pupe jypy remē. Ajawyi “oreatyray” e'i Jesu pè.

³¹ E'i jē ãjãg kō Jesu pè:

– Oremoisyry aã ike wyi rejupa remē, noropotari oroo yvy kwarà māmĩ gyty ikwa mǎē pupe, e'i Jesu pè kupa.

³² ãmē jakatu a'e pyryvo tajausĩ atyry ojimi'u iko kupa, yvytyry yke rupi. ãmē ãjãg kō e'i Jesu pè:

– “Hoō” ere remē, toroo oroike tajausĩ kō pupe awi. “Hoō, i'ete pō?” ere ikawi ore, e'i ãjãg kō oporegeta Jesu pè.

³³ ãmē “hoō” e'i Jesu. Ameve ãjãgaiwerà atyry oē oēma oo kwaima'e pupe wyi oo. Oike ike tajausĩ kō pupe tè ky'y. Omoeawyrypa kō ereko kō. Ameve tajausĩ atyry ojãma oo vykwae kyty okukuipa oo pãranã wasu pupe kupa ky'y. Oyvyypa opa kupa, pirujē.

³⁴ ãmē tajausĩ jarà kō a'evoa rē omǎē remē, ojava rãĩ oo a'evoa momewa wena pewarà kō pè erokwa kupa. ãmō koo pewarà kō pè ve omome'u erokwa kupa. ³⁵ Ajaire aepe renu remē a'e yvy pewarà kō uu uu Jesu resa. Aje kwaima'e i'ãgai maekwerà ikatupa ky'y. Ijyru tè upa ky'y. Wapy Jesu pyri upa. Otekokuwavay ky'y. Ajawyi ojimonyijay ee omãjã kupa.

³⁶ – A'evō 'evo wereko Jesu imokatu, e'i ajaire imojenu ãmō kō pè kupa.

³⁷ ãmē ojimonyipa okyje Gerasa taa pewarà kō iko. Ajawyi a'e kō pirujē kee e'i Jesu pè:

– Noropotai orerena pè neiko. Ejisyry ikō ike wyi eo nē! Orereity iko eo rejupa nē! e'i kupa.

ãmē “hoō” e'i Jesu. Oo opo yarà pupe ojivytã oo.

³⁸ ãmē Jesu remimokatukwerà kee e'i epe ijupe:

– Erōvijã, taa nerupi age'e. “Hoō” ere remē, aatã. I'ete? e'i epe.

³⁹ Ajamǎē Jesu:

– ãnĩ, nereō'ãi, e'i. Ejivy jēsi nerena kyty eo. Emǎē. Ikatuay Janejare'e nerereko. Ekwa awi aekwerà momewa neretãrãgwerà kō pè erokwa, e'i ijupe.

“Hoō” e'i ãmē kwaima'e. Oo wena kyty oo, a'e rupi aekwerà momewa erokwa.

Jairu ojiporijauesaoaka Jesu pè remēwarà

(Mateusi 9.18-19; Maku 5.21-24)

⁴⁰ Ajaire Jesu ojivyri'ĩ ovãe pãranã ovae pè remē, aty wasu kō wãrō amãtejē upa. Ivãea rē oryvay kupa. ⁴¹⁻⁴² ãmē kwaima'e mō uu Jesu

mogeta, Jairu eu erà pè mǎ'ê. Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã rövijã mō tè a'e kwaima'e. A'e rajyry itekorānay upa. Pe'ite tajyry ja'y kōjatãi rōmō a'e. 12 kwaray werokwapa mǎ'ê. Ajawyi tuu uu Jesu pyri ojavyvy kee javo:

– Eporijauesa rejupa. Erajyry okājã taray. Nere erako'i, Jesu. Ja'e eretã gyty teremokatu, e'i Jesu pè.

Amē “hoō” e'i Jesu. Ootà tuu rupi etã gyty. Oo iko remē, ojimokyrytyty tesō aty wasu ee, oo oo upi mǎe kō.

Jesu wǎivī wyypu mǎ'ê omokatu remēwarã

(Mateusi 9.20-22; Maku 5.25-34)

⁴³ Amē jakatu atyry pytery pè sikaepo wǎivī mō itekorã ywete mǎ'ê ekoi. Wyypu mǎ'ê tè a'e wǎivī. A'e karamoeve sikaepo itekorã puku iko. 12 kwaray rōmō tesō nopi'ãi wyy iwyi iko. Ojipōanōoka py'yi ipe poropōanōgarà kō pè ipi mijã. Ojikarakuri moma tesō ipe opōanōa rã rè. Ajamã'ê nomokatukuwa'ãi kupa. [Ajaate Jesu ovãe tesō ena pè ky'y.]

⁴⁴ Amē wǎivī e'i oupe:

– Jesu emokatu kuwa, e'i oupe.

Ajawyi Jesu ape kyty uu ovãe ijupe. Ajamã'ê ojinōsī wyi nojikuwai uu. Ijyru poko retoapy règã ojipy. Ameve py'awarà mō ikatupa. Opi wyy ameve iwyi ky'y. ⁴⁵ Ava nomã'êi ee a'levo remē. Ajamã'ê Jesu okuwavī a'levoa. Ajawyi kee e'i oporanu:

– Ava pō ojipy ere? e'i.

Amē amō kō:

– Ije rōwã, ije rōwã, e'i e'i kupa.

Amē Peturu e'i Jesu pè:

– Oremo'earà, emã'ê. Ojimokyrytyty tesō aty wasu kō nere. Ajawyi nijakuwa'ãi ava pō ojipy nere mǎ'ê. Ava jē rōwã okuwa, e'i

⁴⁶ Ajamã'ê Jesu e'i:

– A'levoa pè rōwã a'e, e'i. Akuwa ava mō ojimokatuoka ekasia rupi, ojipy ere remē. A'e pè aepo a'e, e'i Jesu.

⁴⁷ Amē si wǎivī kee e'i oupe:

– Manyvo na'e'ãi pō ajimomewa ijupe, e'i oupe.

Otyty 'ejē tesō uu ojimoenāpa'ã Jesu pyri upa.

– Ije tè neyru rè ajipy. “Tekatupa” a'e tè. Ajipy neyru rè remeve ekatupa ky'y, e'i ijupe.

A'levo ojimome'upa ky'y. ⁴⁸ Amē e'i Jesu ijupe:

– Jājã, ere nerako'i rewarà mō oromokatupa. Tanepiryvypy katu ajawyi nejivy neo nerena kyty, e'i Jesu ijupe.

⁴⁹ Amē oporegeta jē Jesu wǎivī pè remē, Jairu retã gyty wyi ava mō ovãe mijē. Kee e'i Jairu pè, Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã rövijã pè:

– Teene, nemo'eai poromo'earà ky'y ne. Okājãma nerajyry ky'y, e'i ijupe.

Jesu omomoera Jairu rajyry remēwarà

(Mateusi 9.23-26; Maku 5.35-43)

⁵⁰ ãmē aepo jaa wenu Jesu remē, kee e'i tuu pè:

– Nkyje ne. “Aje” ere jēsi Janejare'e kasia pè. Ikatupatà tè nerajyry ãmē, e'i ãmē ijupe.

⁵¹ Oo jē ãmē kupa. Ovãe Jairu retã mē kupa. Atyry mō a'e pè tui. Etã wury pè tajyry reãgwerà tui. Ajare kee e'i Jesu:

– Kejō kōrijō tè oiketà etã pè: Tuu, iyy, Peturu, Tiaku, Juwão. Mokojejō. ãmō kō noike'ãi etã pè, e'i.

⁵² ãmō kō mōãrōwã tetã ypy pè tui upa. Ojiãpirō wasu kupa upa. A'e kō pè Jesu e'i:

– Peja'o sō. Oke tè ja'y kōjatãi upa, e'i Jesu.

⁵³ [Jesu okuwa omomoeratà toiko mijē. Ajawyi aepo e'i ijupe kō.] ãmē ãmō kō oojai aepo e'i remē. Okuwa okãjã e'epa ja'y kōjatãi mijã. Ajawyi oojai tite kupa.

⁵⁴ ãmē tè Jesu oike ky'y, weroike mãe kō reve. Eãgwerà po rè ojipy. Kee e'i ijupe:

– Ja'y kōjatãi, epōã, a'e neupe, e'i.

⁵⁵ Ameve i'ãg ojivy ikoty. Opoerapa opōã ãmē ky'y. ãmē Jesu kee e'i Jairu pè, erekwarà reve:

– Opoerapa. Peapoi jēsi ja'umã'ē pupe, e'i ijupe kō.

⁵⁶ ãmē ojimonyi tesō a'evoa rè omãjã tuu kō. Kee e'i Jesu ajamã'ē ijupe kō:

– Napemome'u'ãi jē rã'i amomoera maekwerà, e'i Jesu.

Jesu wemimo'ekwerà kō omonotà rã'i remēwarà

(Mateusi 10.5-15; Maku 6.7-13)

9 ¹ Ajaire Jesu wemimo'ekwerà 12 rōmō mãe kō omonotà rã'i taa kō rupi, wayvu mojenuarà kō rōmō toiko kupa. Okwai kō rã'i imuu okoty ijayvumokasi kō. Omotekokuwa kō teve, kee javo:

– Ajãgaiwerà pemoē imono ojimoemija ee mãe kō wyi eayvu rupi, e'i ijupe kō. ãmō, itekorã mãe kō ve pemokatu ereko eayvu rupi. ² ãmō, kee tapejē imojenu: “Janejare'e opota Janerōvijã ywete rōmō janerereko”, pejē erokwa. ãmō, itekorã mãe kō pemokatu ve eayvu rupi, e'i ijupe kō.

³ Kee e'i Jesu ijupe kō imono kō:

– Momãe kō manyvoa rã mō rōwã peraatã peo remē, e'i. Ma'e. Pytu naperaa'ãi. ãmō, penepãnakō naperaa'ãi. ãmō, karakuri naperaa'ãi. ãmō, penemi'ō rã. ãmō, tyru rekovijarã. Wãi wãisō taperaa e'ã. Mōropãrã rōmō tè peotã. Ajawyi tapemowasu e'ã peoa, e'i. ⁴ Ajaire taa mō pè pevãe remē, ãmē oka jarã mō pemomytaokatã opyri. A'e kō tapemo'e ãmē, e'i. Tapepyta ipyri kō ajaate pejisyrytã a'e taa pe wyi peo, e'i Jesu ijupe kō.

⁵ ãmẽ e'i jẽ:

– Ajamãẽ ãmõ rupi tevetà ãmõ taa pè pevãe remẽ. “Ejo emõropãrà rômõ”, ne'i'ãi peupe kupa. A'evo remẽ napepyta'ãi a'e taa pè. Peasatà tè peo. Kee tapejẽ a'e taa wãná kô pè peasatà peo remẽ: “Mokoi Janejare'e ayvu napeenu tari!” pejètà. Yvy ku'ikwerà tapetyvyro pepy re wyi ity peo ãmẽ, e'i Jesu imono kô.^s

⁶ “Hoõ” e'i ãmẽ kupa. Oo Jesu ayvu rupi kupa ãmẽ. Pirujẽ taa kô rupi oo iko kupa. Janejare'e ayvu omojenu erokwa kupa. ãmõ, itekorã mãe kô omokatu erokwa Jesu ayvu rupi kupa.

Kovenatu Eroti okyje remẽwarà
(*Mateusi 14.1-12; Maku 6.14-29*)

⁷ ãmẽ Jesu rewarà ojenu kovenatu Eroti pè. Pirujẽ Jesu manyvo nyvo jẽ ekoi maekwerà ojenu ijupe. Ojimopirai tesõ enu. Jane kô kee e'i mãẽ ojenu ijupe: “Juwão poromojãmorĩ maekwerà teipõ opoera mijẽ iko”, e'i tite kupa. ⁸ ãmõgwerà ãmẽ: “Tãmõ Eriasi tè rõwã põkõ uu mijẽ ojikuwa?” e'i tite kupa. ãmõgwerà ãmẽ, “Janejare'e ayvu mojenuarà karamoe remẽwarà tè rõwã põkõ opoera mijẽ ojikuwa?” e'i e'i tite kupa ikuwa e'ã ãmẽ.^t ⁹ ãmẽ aepo renu remẽ kee e'i kovenatu Eroti oupe:

– Ava pè ywete põ aepo e'i kupa? e'i oupe. Juwão poromojãmorĩ maekwerà sipõ ovãe ma'e remẽ? Aãkãgooka maekwerà rõwã põkõ opoera mijẽ ovãe? Tamã'ẽ ee ajawy, e'i Eroti oupe upa.

Jesu omoypa katu ja'umã'ẽ aty wasu kô rè remẽwarà
(*Mateusi 14.13-21; Maku 6.30-44; Juwão 6.1-14*)

¹⁰ Ajaire Jesu remimonokwerà kô ojivyri ovãe ãmõ taa kyty wyi. Manyvo ekoi kupa maekwerà kô omome'u erovãe Jesu pè kupa.

– A'evo 'evo oroiko oroo remẽ, e'i kupa.

Ajaire Jesu wemimo'ekwerà kô kôrijõ tè weraatà ãmõ taa kyty. Petesaita eu a'e taa pè. ¹¹ Ajamã'ẽ aty wasu kô okuwa maty põ ootà Jesu kô mã'ẽ. Ajawyi oo ve atyry kô Jesu kô rapyky rupi iko. ãmẽ Jesu omã'ẽ ee kô remẽ, kee e'i:

– Totuu ne epyri kupa, tamo'e kô, e'i Jesu.

Uu ipyri kupa remẽ, kee e'i ijupe kô:

– Peitypyypipaoka peaiwererà Janejare'e pè, e'i. Janejare'e opota penõvijã ywete rômõ penereko, e'i Jesu imogeta kô.

ãmõ, itekorã mãe kô omokatu teve. ¹² Ajaate pãtõ arakaka upa ky'y. ãmẽ Jesu remimo'ekwerà kô ojimo'eai ja'umã'ẽ rè iko. Kee e'i Jesu pè ãmẽ kupa:

– Oremo'earà, tekoe'ãma tè ike. Aty wasu kô noesa'ãi ja'umã'ẽ ike rupi ipyy iwa. Manyvo ne'i'ãi teve ike oke kupa. Nuvei ikea'ypa kô. Ajawyi emojivy kô rã'ĩ imono, e'i epe Jesu pè kupa.

^s 9.5 J.K.R. 13.51; 9.3-5; Ruk. 10.4-11   ^t 9.8 Mat. 16.14; Mak. 8.28; Ruk. 9.19

¹³ Ajamã'ẽ kee e'i Jesu ijupe kô:

– Pejẽ si peapoi kô, e'i.

Ãmẽ e'i kupa:

– Mã ja'umã'ẽ norome'ẽ'ãi to'u kô? Emã'ẽ. Kejôgã meju sireko, 5 rômôgã. Noy'ãi atyry kô pè. Ãmô, mörijôgã tè pira jimiirerã. Manotã pô oroereko imopya? Oropyy kuwa pökô ja'umã'ẽ aty wasu kô pè mijã? e'i kupa.

¹⁴ Aty wasu tesô tui upa. Kwaima'ekwerã kô kôrijô tè jamoirô irô remẽ, 5.000 rômô tesô kupa. Ãmẽ kee e'i Jesu wemimo'ekwerã kô pè:

– Aty wasu kô waite e'y e'yi toapy okwa kupa. Ma'e remẽ 50 rômô waiteve toapy kupa, e'i Jesu ijupe kô.

¹⁵ A'evo wereko ãmẽ kupa. Waite e'y e'yi wapy okwa ãmẽ kupa. ¹⁶ Ajaire Jesu meju opyy, 5 rômô. Pira jimiirerã opyy teve, mörijô rômô, Jesu. Oyvatesa rä'ĩ Janejare'e pè oporegeta.

– Ene tè ja'umã'ẽ nemouve tè oreupe ipi, e'i imoe'e.

A'e si oporegeta paire openo peno meju ime'ẽ wemimo'ekwerã kô pè tomosã'i erokwa kupa. Pira jimiirerã a'evo ve. Wayko yko ime'ẽ ijupe kô tomosã'i teve kupa. Omosã'i kupa remẽ, oypa katu ee kô.

¹⁷ A'evo jane kô ojimi'u pirujẽ. Ikasi katu ãmẽ kupa ky'y. Jarevejẽ opyta ja'umã'ẽ. No'upai kupa. Ajawyi ja'umã'ẽ kure kurerã Jesu remimo'ekwerã kô omoaty ijã rykyry pupe. ¹² rômô oôjã kupa ky'y.

“Janejare'e Remimuurerã tè ene”, e'i Peturu Jesu pè remẽwarã
(*Mateusi 16.13-19; Maku 8.27-29*)

¹⁸ Ãmô 'ary pè Jesu wemimo'ekwerã kô reve ojisyry maipe kyty oo. Ãmẽ oo kuipe'e sa'u Jesu oporegeta Uu pè. Ajaire kee e'i oporanu wemimo'ekwerã kô pè:

– Ava ywe'e pãwĩ e'i pô jane kô eupe ipi? Pemome'u ãmẽ ije, e'i ijupe kô.

¹⁹ Ãmẽ kee e'i kupa:

– “Juwão poromojãmorĩ maekwerã tè rôwã pökô opoera mijẽ?” e'i neupewarã mô kupa. Ãmô kô, “Ãnĩ, Tãmô Eriasi tè rôwã pökô owyjj mijẽ uu?” e'i kupa. Ãmôgwerã ãmẽ, “Janejare'e ayvu mojenuarã amyry karamoewarã tè rôwã pökô opoera mijẽ uu?” e'i neupewarã mô kupa, e'i Jesu pè kupa.”^u

²⁰ Ãmẽ Jesu e'i ijupe kô:

– Pejẽ pa'e? Manyvo pejẽ pô eupe? e'i ijupe kô.

Ãmẽ Simão Peturu e'i:

– Janejare'e Remimuurerã rômô tè ene, Orerôvijã ywete rômô,^v a'e ene, e'i.

---

^u 9.19 Mat. 14.1-2; Mak. 6.14-15; Ruk. 9.7-8   ^v 9.20 *Mesia* e'i Juteu kô. Kereku kô *Kiristu* e'i. “Janejare'e Remimuurerã Janerôvijã ywete rômô” jaa tè.

21 ãmẽ Jesu e'i ijupe kô:

– I'ete aepo ere ije, e'i. Ajamã'ẽ aepo tapemome'u e'ã rã'ĩ ãmõ kô pè, e'i ijupe kô.

“Ejukatà kupa”, e'i Jesu mã'ẽ
(*Mateusi 16.21-28; Maku 8.31—9.1*)

22 E'i jẽ Jesu wemimo'ekwerà kô pè:

– Ije, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mã'ẽ rômõ ajo. Ajawyi ajimomorijau 'atà tẽ penovake, amãnõ. Jõvijãgwerà kô, “Temipotare'ã tẽ ãwĩ”, e'itã ije kupa. Kejõ aepo e'itã. Janejare'e pè oporegeta mãe kô rõvijã. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mãe kô. Mokopejõ aepo e'itã. Erararity kõrijõtã tẽ kupa. Ejukaoka kõrijõtã tẽ kupa. Ajamã'ẽ moapy 'arà remẽ, Janejare'e aekwery vo emomoera tarà mijẽ emopõ'ã, e'i Jesu.

23 Ajaire e'i jẽ Jesu ijupe kô:

– Pepota awyje erupĩ peiko remẽ, eayvu rupi tapeiko ipi. “Jesu remimotarã ywesõ ikasi eremimotarã wyi”, tapejẽ pepy'a pè ipi. Kõẽ jawe jawe ikõ aepo tapejẽ nẽ. ãmõ, ava mõ sõ kee e'i pejẽ remẽ, “Nereityi Jesu remẽ, orojukatã”, e'i sõ pejẽ remẽ, kee tapejẽ ãmẽ ijupe: “Nimanyvoi ejuka pekupa remẽ. Ajamã'ẽ naity'ãi Jesu ejuka pekupa remẽ”, tapejẽ, e'i Jesu ijupe kô.”

24 E'i jẽ Jesu:

– ãmẽ ava mõ ojireko katu ipe mãnõa wyi remẽ, kãramõ omãnõ jõtã ajamã'ẽ, e'i. Ajamã'ẽ eayvu rupi nereity'ãi 'ete mã'ẽ omãnõ remẽ, i'ãg nomãnõ'ãi. Janejare'e omoigo karuarutã opyri.^x 25 Ava mõ omoma'e kô moatya røgã oja'a remẽ, noja'a'ãi Janejare'e rè ipi. Kãramõ omãnõ remẽ, noeraa kuwa'ãi omoma'e kô. Agyvotè ootã jimomorijaua rena kyty oo. Awyje a'e pè oikotã. Manyvo ne'i'ãi omoëa moepy ãmẽ ky'y.

26– Kãramõ yvy opa remẽ, ajo tarã mijẽ. ãmẽ sõsi Janejare'e Remimuurerã ajimojane mã'ẽ rômõ tẽ ajikuwatã ajo ky'y. Papa kasia renya pupe tẽ tesõ ajotã. Papa remĩgwai yvapewarã kô revejẽ tẽ tesõ ajotã. Temimomojy rômõtã ajo ky'y. Ajare kee a'e pejẽ. Ava mõ ike yvy pè ojinõsĩ ewyi nererovija tari mãe kô rovake remẽ, nikatu'ãi ijupe kãramõ ajo mijẽ remẽ. ãmõ, eayvukwerã wyi ojinõsĩ remẽ. ãmẽ “ekoty rewarã” na'e'ãi a'evo ekoi mã'ẽ pè. Ajawyi nikatu'ãi ãmẽ ijupe, a'e pejẽ. 27 Ajamã'ẽ ãmõgwerã aã ike tui mãe kô nokãjãive remeve omã'õtã ere ajikuwa Janejare'e Remimuurerã rômõ aiko remẽ. Aje ywete aepo a'e, e'i Jesu ijupe kô.

Jesu okasia reve ojisaoka remẽwarã
(*Mateusi 17.1-8; Maku 9.2-8; 2 Peturu 1.16-18*)

28 Ajaire 8 oke aepo omovyvy paire, kee e'i Jesu wemimo'earã kô mõ pè:

^w 9.23 Mat. 10.38; Ruk. 14.27   ^x 9.24 Mat. 10.39; Ruk. 17.33; Juw. 12.25

– Ja'e vvytyry rè Janejare'e pè taporegeta, e'i Jesu.

Kejõ mãẽ pè aepo e'i: Peturu, Juwão, Tiaku. Mokopejõ mãẽ kõi pè aepo e'i. Weraa kõi ãmẽ oupi. Vvytyry rè ojiupi iko kupa. ²⁹ ãmẽ kuip'e sa'u Uu pè Jesu oporegeta upa remẽ, ovaenypukĩ tesõ upa. ãmõ, ijyru kõi apy'ajẽ isuky katu upa. Eny tesõ upa, tõpã vera vo 'ejẽ. ³⁰ ãmẽ a'evoa rè Peturu kõi omãẽ remẽ, apy'ajẽ tãmõ Moisesi amyry ojisaoka ijupe kõi. Jesu pyri ojisaoka. ãmõ, tãmõ Eriasi ve ojisaoka Jesu pyri. [Ojimogeta Jesu reve kupa upa.] ³¹ Janejare'e kasia reny wãrimã kõi tesõ a'evõ ekoi remẽ. Jesu mãnõã rã rè oporegeta kupa upa. “Ke'ĩ Jerusarẽ taa pè a'evotã. Janejare'e ayvukwerã rupi katu a'evotã”, e'i ojimogeta kupa.

³² Ajamãẽ Peturu kõi oke taray iko. Apy'awarã mõi okepa kupa, Jesu kõi oporegeta remeve. Apy'a okepa omãjã kupa. Jesu kõi poroyape mãẽ rè omãẽ kupa ky'y. Oryvay ee omãjã kupa. Ojimopirai teve ee omãjã kupa. ³³ Ajaire Moisesi kõi Jesu oitytã oo remẽ, kee e'i Peturu Jesu pè:

– Oremo'earã, ikatuay kuwa ike jaiko remẽ. Nepota remẽ, tapyina kõi mõi oroinõtã, moapy rãmõ. ãmõ, ene neupewarã. ãmõ, Moisesi pewarã. ãmõ, Eriasi pewarã oroinõtã, e'i Peturu.

Nomãrãkuwai maevo sõi tite Peturu aepo javo rãmõ. ³⁴ ãmẽ aepo e'i jẽ upa remeve yva rãtasĩ owyjy eroike kõi. A'evõ remẽ tẽ tite Peturu kõi okyje. ³⁵ ãmẽ ayvu mõi ojenu yva rãtasĩ pupe wyi. Kee jaa ojenu ijupe kõi:

– Aã si era'yry! Epy'a rupi katuwarã rãmõ ekoi. Peenu ikõi ijayvu ipi nẽ, ejaa ojenu ijupe kõi.^y

³⁶ Aepo ojenu paire, Jesu rè kõiijõ tẽ omãẽ kupa ky'y. A'e rãmõ'igã tui ky'y. ãmẽ nomome'ui rã'ĩ Peturu kõi wemimã'ẽgwerã, vvytyrapyte 'aryvo omãẽ ee maekwerã. Kãramõ tẽ omome'utã kupa ky'y.

Jesu omokatu ja'yry remẽwarã (Mateusi 17.14-18; Maku 9.14-29)

³⁷ Ajaire kõiẽme vvytyry pe wyi ojarã owyjy oo kupa remẽ, aty wasu uu Jesu røvãisĩ. ³⁸ ãmẽ atyry pytery pe wyi kwaimã'e mõi oẽ uu Jesu kyty. Wayvo oporegeta Jesu pè. Kee e'i ijupe:

– Poromo'earã, era'yry pe'ĩgwerã nikatui. Ajare ajo nemogeta age'e. Nere erako'ĩ aiko, teremokatu, e'i Jesu pè.

³⁹ E'ĩ jẽ:

– ãjãgai mõi owyry kyty wereko ky'y. Ojimorara ai ywete ee ipi. ãmõ 'ary pè ãjãgai eamai tesõ iko. Oity era'yry vvy pè tomãnõ mãnõ. A'evõ remẽ ijuru jere 'ejẽ iko ipi. ãmõ, enyajui tesõ iko ipi. Mapejõ 'arã jẽ a'evõ ekoi ipi. Nopoi'ãĩ ãjãgai iwiyi. ãwijã mẽ oiko ai tẽ era'yry iko ipi. ⁴⁰ Ajawyi j'i'ĩ a'e neremimo'earã kõi pè: “Emomoioka ãjãgai era'yry wyi”, a'e ipe ijupe kõi. Ajamãẽ nomoisryryi sire'e iwiyi kupa. Nijayvukasi ãjãg pè kupa, e'i tuu Jesu pè.

^y 9.35 Isa. 42.1; Mat. 3.17; 12.18; Mak. 1.11; Ruk. 3.22; 9.28-35; 2Pe. 1.17-18

⁴¹Aepo'i remē, e'i Jesu:

– “Aje ywete” napejēi eayvukasia pè! Manyvo remē ywete si pekuwatà eayvukasia ky'y? Kwee sipō ajo? Mārānà jikuwa e'ā ainō ipe pepytery pè aiko. Emoāgyo tē pekupa ipi, e'i ijupe kō.

Āmē e'i tuu pè Jesu:

– Eeru awi ike nera'yry, e'i tuu pè.

“Hoō” e'i. ⁴²Āmē wa'yry weru tarà mē, ājāg omoyvyapi imomo yvy pè. Omānō mānō ja'yry. Ajamā'ē Jesu ijayvukasi ājāgai pè:

– Moko ere sō! e'i ijupe. Age'eva ikō ejisyry iwyi ekwa nē, e'i.

Ameve ājāg opoi iwyi ky'y. A'evo Jesu omokatupa ja'yry ime'ē tuu po pè toerójivy eraa. ⁴³Āmē pirujē jane kō omā'ē ee maekwerà kō, ojimonyi Janejare'e kasia rē omājā kupa. Pirujē Jesu manyvo nyvo ekoi Janejare'e kasia rupi mā'ē rē ojimopirai oory rōmō kupa.

“Ejukatà kupa”, e'i mijē Jesu remēwarà

(Mateusi 17.22-23; Maku 9.30-32)

Āmē kee e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

⁴⁴– Eayvu amovyvytā pejē age'e. Peenu ikō eayvu nē. Kee a'e. Yva pe wyi ajo ajimojane mā'ē tē ije. Ajamā'ē nivoi mae kō po pè ereraa 'atā tē eme'ē kupa, e'i.

⁴⁵Aepo e'i ywe'e ipe Jesu ijupe kō. Noenui sire'e ijayvu kupa ajamā'ē. Nokuwai manyvo jaa tē aepo e'i mā'ē. Ajamā'ē, “Manyvo jaa pō aepo ere?” ne'i Jesu pè kupa. Osī iwyi kupa.

“Ava ywesō pō Janejare'e koty rewarà rōmō ekoi?” e'i kupa mā'ē

(Mateusi 18.1-5; Maku 9.33-37)

⁴⁶Āmō 'ary pè kee e'i Jesu remimo'ekwerà kō ojiupe: “Janepō'ōmorà ava ywesō pō āmō kō wyi ekoi? Ava pō oētā jo'arā kytywarà mō?” e'i kupa. Āmē, “Ije tē. Ije tē”, e'i e'i tē ojiupe kupa. Tekoe'ea rē ojimo'eai ojipy'amogeta kupa upa.^z ⁴⁷Āmē ipy'a pewarà kō okuwavī Jesu. Ajawyi ja'yry mō opyy imuu opyri'ije'ē to'ā ovake kō. ⁴⁸Kee e'i ijupe kō āmē:

– Aā rapijarà ja'yry rē peja'a katu ekoty rewarà kō rōmō peiko remē, ere maevo sō tite peja'a katutā āmē, e'i. Āwīvo “hoō” pejē emoe'e remē, Emurokarerà pè “hoō” pejē tary ve āmē. Pirujē ekoty rewarà kō pè aepo a'e. Ajare kee a'e pejē: Pepytery pè ava mō jowry kytygà ekoi remē, a'e tē jo'arā kytywarà rōmō ekoità, a'e pejē, e'i Jesu.^a

⁴⁹Ajaire kee e'i Juwāo Jesu pè imomewa:

– Jōvijā, āmō mirà rē oromā'ē, neayvu rupi ājāg kō omoē imoisry remē! Neremimo'earà rōwā āwī ajamā'ē. Nonuri nerupi ipi. Ajawyi kee oro'e ijupe: “Mokoo sō nereko! Nereoi Jesu rupi orereve moko javo,” oro'e. I'tete pō aepo oro'e ijupe remē? e'i.

^z 9.46 Ruk. 22.24   ^a 9.48 Mat. 10.40; Juw. 13.20

⁵⁰ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– ãnĩ! Aepo tapejẽ e'ã ijupe. Moko te'i ne apijarà, e'i. Ma'e, ava mō nojimoãpã janere remẽ, janekoty rewarà rômõtã ãmẽ ipi, e'i Jesu.

Samaria taa wãnã kô nomomyta tari Jesu wena pè remẽwarã

⁵¹ Ajaire awyjepaerĩ Jesu rekoa 'arã jane kô pyterã rupi ky'y. Ke'ĩ oetã oo yva kyty. ãmẽ kee e'i wemimo'ekwerã kô pè:

– Jerusarẽ taa kyty aatã ky'y, e'i.

– Neo ne, e'i tite ijupe kupa.

Ajamã'ẽ oo jẽ.

⁵² ãmẽ wayvu mojenuarã kô mō omono wenone rupi. A'e kô oo enone rupi ovãe Samaria wãnã kô rena pè ajaire. ãmẽ Jesu kea'ypa rã reka tè oo ipe kupa mijã. ⁵³ Ajamã'ẽ “hoõ” ne'i Samaria wãnã kô ijupe kô. A'e kô okuwavĩ Jerusarẽ taa kyty tè ootã. Aja rewarã mō nopotai Jesu kô wena pè oke kupa. ⁵⁴ ãmẽ Tiaku ãmõ Juwão revejẽ a'evoa okuwa remẽ, ojimõarõ kupa. Kee e'i Jesu pè kupa:

– Jõvijã, nikatui aã taa wãnã kô janerereko. Nepota remẽ, tata yva pe wyi orookwaitã imogyoka aã kô 'aryvo imoma kô. Nepota põ? e'i kupa.^b

⁵⁵ ãmẽ kee e'i Jesu ijupe kô.

– ãnĩ. Aepo pejẽ sõ. Napekuwai mã ayvu rupi aepo pejẽ pekupa age'e. Nikatui aepo pejẽ pejipy'amogeta remẽ. ⁵⁶ Yva pe wyi ajo ajimojane mã'ẽ tè ije. Poromoma rõwã ajo ike kyty. Poroereko katuarã rômõ tè ije ajo yva pe wyi, e'i Jesu.

Ajaire ojisyry ojiapy oo ãmõ taa kyty kupa.

“Aatã nerupi”, e'i tite Jesu pè kupa remẽwarã

(Mateusi 8.18-22)

⁵⁷ ãmõ 'ary pè Jerusarẽ pijarã rupi Jesu kô oo iko remẽ, ava mō oporegeta Jesu pè. Kee e'i:

– Aatã nerupi age'e. Maipe kyty neo remẽ, aa tary ve nerupi, awyje, e'i Jesu pè.

⁵⁸ Aepo renu e'i ãmẽ Jesu ijupe:

– Neitytã sipõ nerena neo erupi? e'i. Emã'ẽ. Ena mã'ẽ tè mijarã ipi.

Wena pè oke kupa ipi. ãmõ, wyra kô ojiowaitynõ oupe ipi. Ije ãmẽ nerenai mã'ẽ tè, Janejare'e Remimuurerã ajimojane mã'ẽ rômõ, e'i. Ajawyi erupi sõ neo remẽ, mape nereju'ãi kuwa evo, e'i ijupe. Neo jõtã põ erupi? e'i Jesu.

⁵⁹ Ajaire ava mō pè kee e'i Jesu:

– Ja'e erupi eremimo'ekwerã rômõ, e'i.

A'e ãmẽ kee e'i Jesu pè:

^b 9.54 2To. 1.9-16

– Erōvijā, aa kuwa ipe age'e nerupi mijā. Ajamã'ē age'evey naa'āi rā'ī. Aārōtā rā'ī papa, ajaate itāivī remē tokājā. Okājā remē, aatyta eāgwerā rā'ī. Aja paire tē aatā nerupi ky'y, e'i epe.

⁶⁰ Aepo e'i remē, e'i Jesu:

– Ānī si. O'āg pē okājā māe kō ojevote tojeaty ne kupa.^c Ene āmē ekwa jēsi Janejare'e ayvu mojenu erokwa, kee jaa: “Janejare'e opota jamoēoka jane'arā kyty”, ejaa emojenu erokwa, e'i Jesu ijupe.

⁶¹ Ajaire kee e'i āmō Jesu pē:

– Erōvijā Jesu, ije ve aatā nerupi. Taa rā'ī eretārāgwerā kō pē javo ajamā'ē. Iete pō? e'i.^d

⁶² E'i ajamā'ē Jesu ijupe:

– Ānī. Nikatu'āi āmē. Nāwīvoi āmē erekoa rupi ekoi mǎē. Wekokwerā rē toja'a e'ā ky'y. Nikatui wape kytyre ojirova omājā remē. Āwī rapijarā nomoēoka kuwa'āi Janejare'e o'arā kyty iko ipi, e'i Jesu.

Mōrijō rijō tē Jesu omonooka wayvu mojenuarā kō remēwarā

10 ¹ Aja paire āmō 'ary pē Jesu opyteporo wemimonotarā kō mō. ⁷⁰ rōmō omowaite imono kō.^e Mōrijō rijō tē omono kō wenone kyty, too āmātē Jerusarē pijarā rupi iko kupa. Ajawyi āmō taa taa kō rupi omono kō wenone rupi. ² Kee e'i imogeta kō imono:

– Āwitō aresity ipopa remē, age'e pupe tē japo'o kuwa mijā. Ajamã'ē pe'īpe'īgā tē oposikotā ee māe kō noy'āi temitāgwerā po'oa. Āwīvo ve mōa'ārōwā Janejare'e posikoa jane kō pō'ō mē. Pe'īpe'ī tē oposikotā Janejare'e ayvu mojenua rē iko kupa ajamā'ē, e'i. Ajame peporegeta Janejare'e pē tomuu oposikotā māe rā kō, a'evo ve koo rē oposikotā māe kō jaokwaitā koo jarā kō pē ipi, āwīvo tookwai kō imono kō, e'i.^f ³ Pekwa age'e eayvu rupi. Pepota katu māe kō gyty rōwā poromonotā ajamā'ē, e'i. Napenesa tari māe kō pytery pē tē poromonotā. Āwitō kaneiru jamono jawarā ojārō māe kō gyty remē, ojārō kuwa kaneiru rē jawarā. Āwīvotā penereko kupa, e'i Jesu ijupe kō.^g

⁴ Kee e'i jē ijupe kō:

– Agyvotē pekwa eayvu rupi peo remē, e'i. Ajawyi karakuri rena naperaa'āi. Āmō, penepānakō. Āmō, sātaja rekovijarā mō naperaa'āi ve rōnō. Āmō, ava mō rē pemā'ē pee ku'a pē remē, tapepyta e'ā rā'ī ipomoviru kō, tapepuku e'ā peo. ⁵ Āmē tetā jarā mō sō, “Pepyta epyri”, e'i peupe remē, tapepyta ipyri āmē. Kee pejē āmē ijupe: “Owaray tapeiko. Tapepiryvypy katu peiko. Janejare'e tapemory penereko”, pejē ijupe kō, e'i. ⁶ Āmē ipiryvypy mǎ'ē mō sikaepo a'e remē, oryvaytā peayvukwerā renu āmē. Oiketā peayvukwerā ipy'a kō pupe āmē. Na'evoi remē, āmē

^c 9.60 Janejare'e noerovijai māe kō pewarā mō aepo e'i. ^d 9.61 1To. 19.20

^e 10.1 Maevo 70, maevo 72. ^f 10.2 Mat. 9.37-38 ^g 10.3 Mat. 10.16

ava jê rōwā naovaoryi peayvukwerà rè remê, ojivyrîtà peupe ãmê peayvukwerà, e'i. ⁷ ãmō, pe'ĩ tetã wryy pè kōrijō pepytatã, ajaate a'e taa pe wyi pejisyry ky'y remê. Nikatu'ai ãmō ãmō kō retã pè peo peo remê ipi, e'i. ãmō, tetã jarã revejê tapejimi'u. Emi'ō kō pe'u te'ite ãmê. ãwitō oposiko mã'ê jamoepy ipi, ãwīvo ve penemi'ō rã eayvu mojenua repy rōmōtã peupe.^h ⁸ ãmō taa mō pè pevãe remê, tetã jarã kō orytã pene ãmê. “Pepyta kuwa aã ike oremōropãrã mō mijê”, e'i sō pejê remê, “hoõ” pejê ãmê. A'e pè pepyta ãmê ijayvu kō rupi. Moma'e omoê tape'u remê, pe'u ãmê emime'ëgwerã kō. ⁹ A'e taa wãnã mō itekorã sō remê, pemokatu kō ãmê eayvukasia rupi. ãmō, evãea rã emojenu ijupe kō. “Ke'ĩ Janejare'e ojikuwaokatã Jōvijã wasu rōmō pepytery pè”, pejê imojenu a'e taa wãnã kō pè. ¹⁰ Ajamã'ê ãmō taa pè pevãe remê, naory'ai pene kupa. A'evō sō remê, napepyta'ai a'e pè ãmê. Pejisyry ãmê peo. Ajamã'ê pejisyry e'ãve tapekwa taa rape rupi, kee javo: ¹¹ “Nivoi Janejare'e pè aã taa wãnã kō”, pejêtã ijupe kō. “Ajawyi oresãtaja rè vyv ku'ikwerã ojipy mã'ê orotyveitã ity penovake, nivoi peikoa mojikuwaparã mō”, pejêtã. “Ajamã'ê kee tapekuwa. Janejare'e ojikuwa ipe Jōvijã wasu rōmō pepytery pè. Ajamã'ê napepotari”, pejêtã ity kō peo, e'i Jesu imono kō.ⁱ

¹² E'i jê Jesu imono kō:

– Ajaa maekwerã rè kee a'e pejê. Kãramō Janejare'e pirujê okãjãma maekwerã kō omomoeratã. Omo'e'yi kõtã ekoawerã kō rupi katu. A'evō remê ayvu noenu tari maekwerã kō omomorijautã. ãmê peayvu noenu tari maekwerã kō ywesō ojimomorijauvaytã, Sotoma taa pè opa maekwerã kō wyi.^j A'e kō pè ywesō ipojoytã ãmê, e'i.

Jesu “mokoi” e'i noerovijari mãe kō pè remêwarã (Mateusi 11.20-24)

¹³ E'i jê Jesu ijupe kō:

– Mokoi Korasĩ taa wãnã kō! Mokoi teve Petesaita taa wãnã kō! Pepõ'õ mē ywesō ainõ mãrãnã jikuwa e'ã kō Janejare'e kasia rupi erokwa mijã. Ajamã'ê napeenui 'ete eayvu peiko. Janejare'e reminõ rè pemã'ê ipe. Peityppyypaoka kuwasi peaiwererã ijupe ãmê mijã. Ekasia amojisaoka sō Juteu rōwã mãe kō pyterã rupi remê, “aje” e'i kuwa eayvu pè kupa mijã. Tiru wãnã kō a'evō kuwa mijã. ãmō, Sitõ wãnã kō a'evō kuwa mijã. Jypy remeve ojimosioka kuwa weko aiwerã rè kupa mijã. Ojimome'u kuwa Janejare'e rovake waiwererã rè ityppyypaoka ijupe kupa mijã. ãmê wãgyoa mojikuwapa mō vyvu wapy kuwa kupa mijã. Tumujukwerã 'aryvo wapy kuwa kupa mijã. ãmō, tanemu 'aryvo. “Ma'e, janeaiwererã

^h 10.7 1Kor. 9.14; 1Tim. 5.18   ⁱ 10.11 Mat. 10.7-14; Mak. 6.8-11; Ruk. 9.3-5; 10.10-11; J.K.R. 13.51   ^j 10.12 Karamoe remê Janejare'e omoma Sotoma wãnã kō tata wasu pè jimo'yjê, ijaiwererã kō rewarã mō. Jinõ. 19.24-28; Mat. 10.15; 11.24

oityokatà pō Janejare'e janewyi?" e'i kuwa wāgyo mō kupa mijā.^k
¹⁴Ajawyi kee a'e pejē. Kāramō Janejare'e poromoe'yi remē, pejē ywesō pemomorijauokatà iwyi kō, Sitō wānà kō wyi, Tiru wānà kō wyi.

¹⁵– Mokoï a'e teve pejē, Kapanāo wānà kō pè. Pejimoe'e teywete pekupa ipi. “Janejare'e pyri jaētà jaa”, pejē tite peiko. Nii, na'evō'āi peiko. Jimomorijau wasua rena kyty tē peotà. Mokoï! Age'e pemotee ekojē kuwasi peneko mijā, e'i Jesu.^l

¹⁶Āmē e'i jē wemimonokwerà kō pè:

– Eayvu mojenuarà rōmō peo remē, āmōgwerà “aje” e'itā penemimojenukwerà pè. Āmōgwerà “aje” ne'i'āi. “Aje” e'i peupe remē, “aje” e'i tary ve eupe. Āwivo ve “aje” ne'i neupe remē, eupe ve “aje” ne'i'āi. Papa pè teve “aje” ne'i'āi, Emuuarerà tē a'e rewarà mō, e'i Jesu ijupe kō imono kō.

¹⁷Oo āmē kupa, a'e 70 māe kō. Ajaire sa'u ojivy uu kupa. Oryvay ojivy uu ovāe Jesu pè kupa. Kee e'i ijupe kupa:

– Oremo'earà, ikatuay oroo neayvu rupi oroiko, e'i kupa. Ājāg kō ve tesō neayvukasia rupi ojisyrypa oo. Opoi wemijatarà kō wyi oē oo oo, e'i kupa.

¹⁸Āmē e'i Jesu ijupe kō:

– Aje, e'i. Amā'ē Satanasi rē, yva pupe wyi okui remē. Nojimokasi'āi. Tōpā vera vo 'ejē tesō apy'awarà mō okui uu, e'i. ¹⁹Ije poromokasioka tapeayvukasi tapeē ājāgaiwerà kō 'arà kyty, e'i. Āmō, āpāmai 'arà kyty peē kuwa teve eayvukasia rupi, e'i. Ajawyi moma'e jē rōwā oētā pe'arà kyty penereko ai, e'i.^m ²⁰Ajamā'ē ājāg kō 'arà kyty peiko rewarà mō rōwā penory kuwa ipi, e'i. Ma'e rewarà mō ywesō penory kuwa. Penerà ojikusiwapa yva pupe [Janejare'e pyri peiko karuarutà māe kō rōmō] rewarà mō tē penory kuwa.ⁿ A'e rē ywesō kuwa penory mijā, e'i.

Jesu oryvay wemimo'ekwerà kō rē remēwarà

(Mateusi 11.25-27; 13.16-17)

²¹Āmē a'e remē Jesu oryvay Uu rē. Janejare'e 'Āg revejē oryvay ee. Uu pè oporegeta. Kee e'i:

– Oromoe'e tesō, Papa! Ene, yva jarà rōmō neiko. Āmō, yvy jarà rōmō neiko teve. Ikatuay mā'ē ene wyi nerewarà nemojikuwaoka ipi. Ovote ojimotekokuwaway ywe'e tite māe kō pè rōwā nerekoa nemojikuwaoka ipi. Notekokuwa ywe'ei māe kō pè tē nemojikuwaoka ipi. A'evō tē neiko ipi. Neremimota rupi tē tesō moko ere ipi, e'i ijupe.

²²Aepo e'i paire, kee e'i ojapyaka upa māe kō pè:

– Pirujē Papa ome'ē epo pè, eayvukasiay rōmō taiko, e'i. Wekoa ve omojikuwaokapa teve eupe. A'e kōrijō tē ekuwa katu Wa'yry rōmō ipi, e'i.

^k 10.13 Isa. 23.1-18 ^l 10.15 Isa. 14.13-15 ^m 10.19 Jīg. 91.13 ⁿ 10.20 J.Jim. 3.5

Ãwĩvo ve ije rōmō'ite akuwa katu Papa, Ta'yry rōmō. Ãmō, amojikuwaoka ijupe mǎe kō ve okuwa ky'y, e'i Jesu.^o

²³Ajaire ojirova wemimo'ekwerà kō pè tè oporegeta. Kee e'i ijupe kō:
 – Pejē penea te'e pè pemǎē ekasia rè, mǎrànà jikuwa e'ǎ rè. Ajawyi pejē ppy ãmō kō wyi pepiryvypy penory katu jome peiko ipi, e'i. ²⁴Kee a'età pejē age'e. Janejare'e ayvu mojenuarà karamoewarà kō: “Amǎē kuwasi ee mijǎ!” e'i epe penemimǎēgwerà rè kupa. Jōvijāgwerà kō ve aepo e'i epe ijupe. Ijatyray aepo e'i epe mǎe kō. Peneminuwerà pè ve: “Aenu kuwasi mijǎ!” e'i epe kupa. Na'evoi ajamǎē a'e kō ekoi. Age'e tè katu ãwĩvo peiko, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè.

Samaria wǎnà rè tè Jesu poromosǎ'ága remēwarà

²⁵Ajaire ãmō 'ary pè tāmō Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎē mō e'i oupe: “Jesu tamoǎkwaǎ”, e'i tite. Ajawyi oo Jesu resa. Kee e'i ijupe:

– Poromo'earà, manyvo kuwa pōkō aiko, kāramō Janejare'e pyri taa aiko karuaru? e'i ijupe.

²⁶Ãmē Jesu wayvuapi:

– Nekuwapa Janejare'e ayvukwerà jikusiwarerà. Manyvo e'i pōkō ijayvukwerà tereenu? Manyvo ere pō ene aepo jaa renu? e'i Jesu ijupe.

²⁷Ãmē Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎē kee e'i:

– Ō'ō, aje akuwa. Kee jaa: “Janejare'e nerōvijǎ ywete rōmō ekoi. A'e eavvay ereko ipi, e'i. Nepy'a pupe eau. Ãmō, ne'ǎg pupe eau. Ãmō, nekasia pè eau. Ãmō, netekokuwaa pupe eau teve ipi”, e'i. Ãmō, “Nepyriwarà kō eau ve. Āwī tāwī nejiau, ãwĩvo ve tereau kō”, e'i mǎē,^p e'i Jesu pè.

²⁸Ãmē Jesu e'i:

– Ikatuay aepo ere. Āwĩvoa rupi katu eiko ãmē, tereiko karuaru neiko awi, e'i ijupe.^q

²⁹Ajamǎē poromo'earà “ō'ō aje” ne'i, ojipijarītà rewarà mō. Kee e'i kōrijō tè:

– Ava pè pōkō epyriwarà jaa tè? e'i.

³⁰Ãmē Jesu e'i ijupe:

– Age'e amovytà ayvu mō tereenu. Āwī tāwī ãmō 'ary pè kwaima'e mō Jerusarē taa pe wyi ojisyry okwa. Juteu mō tè a'e. Ootà Jeriko taa kyty mijǎ. Āmē oo iko remē, a'e pè ovǎe imona mǎe kō pè. Opyy inōpǎ nōpǎ kupa. Oyrukeyi kupa. Werywete ojuka oo kupa. ³¹Ãmē jakatu sikaepo Janejare'e pè oporegeta mǎē mō oo akypy rupi iko. Āmē a'e omǎē imona mǎē remijaraiwerà rè remē, soō, omago kōrijō oo. ³²Ameve sikaepo Revi jeapyrerà mō oo ve akypy rupi iko. [Janejare'e moe'ea retǎ mē oposiko mǎē mō teve a'e.] Omǎē ee remē, ivo teve a'e. Omago kōrijō teve oo.

³³Ãmē 'ary pè ve sikaepo ãmō kwaima'e oo ve iko akypy rupi kō. Juteu

^o 10.22 Juw. 3.35; 10.15   ^p 10.27 J.K.R. 19.18   ^q 10.28 Mat. 22.35-40; Mak. 12.28-34

rōwā a'e. Samaria wānà mō tē.^r [A'e kavaru rupi oo iko.] A'e imona mā'ē remijaraiwerà rē omā'ē remē, ijāgyoay ee omājā. Oporijauesa tesō. ³⁴Āmē oo ipyri remē, oky'a'o imaramawerà moma'eyva kawerà pupe. Aja paire opōanō mijē uvary aisiriri mā'ē pupe. Ajaire ookwa okwa ky'y, kamisa pupe. Ajaire omovy eraa weima kavaru ape 'aryvo. Weraa myta'ypa mō pè erovāe. A'e pè ovāe remē opōanō mijē erovāe. Oja'a kō'ē ee. ³⁵Ajaire kō'ēma mē karakuri moeta ome'ē myta'ypa jarà pè ity oo. Mōrijō ome'ē tekoua rā repy mō. Kee e'i ime'ē: "Ajeapytā aa age'e. Ajamā'ē aā kwaima'e aitytā rā'ite ike aa. Eja'a ikō erapykyre kyty ee nē", e'i. "Aā ikō eau ereko ipi nē", e'i. "Āmē ajaire ajivy mijē akwa aā rupi remē, ame'ē tarà mijē karakuri mō neupe. Mapejō pō nemoepy nejupa mā'ē amojivyta āmē neupe", e'i ijupe ity oo.

³⁶Awyjepa aepo Jesu omome'u maekwerà. Ajaire e'i poromo'e mā'ē pè:

– Neenu aepo amome'u ene? Mā pō moapy kwaima'e kō okwa remē opyriwarà vo wereko imona mā'ē remijaraiwerà? e'i.

³⁷Āmē jē poromo'e mā'ē kee e'i:

– Poroporijauesa mā'ē tē, e'i.

Āmē Jesu e'i poromo'e mā'ē pè:

– I'ete. Āwitō poroporijauesa mā'ē vo tereiko, e'i ijupe.

Mata ojimo'eai mosikoa rē remēwarà

³⁸Ajaire Jesu kō oo oē taa kō rupi Jerusarē pijarà rupi ipi. Ajawyi taa mō pè ovāe ajaire. [Petānia eu a'e taa rerà pè.] Āmē a'e pè wāivī mō kee e'i Jesu pè:

– Ejo eike oreretā wryy pè orepyri ejimiwa, e'i ijupe.

Mata eu a'e wāivī pè. Āmē "hoō" e'i Jesu ijupe āmē. Oike etā wryy pè wapy āmē. ³⁹Mata kypy'yry ve a'e pè tui upa, Maria eu ijupe mā'ē. A'e uu Jesu pyri wapy upa. Ojapyaka Jesu oporegeta remē upa. Ipiryvypy katu tesō ikypy'yry.^s ⁴⁰Tykerà āmē mosikoa kō rē tē ojimo'eai iko. Ajaate uu Jesu kyty oporegeta. Kee e'i ijupe:

– Erōvijā Jesu, manyvo pō ekypy'yry nepātavōi 'ete mosikoa rē, penemi'ō rā rē? Emā'ē. Ije kwerygā age'e aposiko ajupa. Ajawyi, "Ekwa nerykerà terepātavō", ere ijupe, e'i epe Mata Jesu pè.

⁴¹⁻⁴²Āmē aepo rē kee e'i Jesu ijupe:

– Mata! Kee a'etā neupe. Manore pō nejipy'amopirai neiko? Iteetejē mā'ē rē nejimo'eai tite. Ajamā'ē nāwīvo'āi kuwasi mijā. Āwitō nekypy'yry ikatuay mā'ē rē oja'a. Ava jē rōwā wekyi kuwa iwyyi mā'ē rē tē oja'a. Āwīvo ve kuwasi ene mijā, e'i Jesu imotekokuwa.

^r 10.33 Juteu kō nojimoryi Samaria wānà kō rē ipi. ^s 10.39 Juw. 11.1

Janejare'e pè moregetaa rewarà
(*Mateusi 6.5-15; 7.7-11*)

11 ¹Ãmõ 'ary pè maipe kyty oo Jesu Uu pè oporegeta upa. Ajaire kee e'i emimo'earà mō ijupe:

– Jõvĩjã, manyvo ja'e põ Janejare'e pè japoregeta ipi? A'evoa rè oremo'e rejupa. Áwitõ Juwão [poromõjãmõrĩ mã'ẽ] omo'e wemimo'earà kō, moko orerereko rejupa, e'i Jesu pè.

²Ãmẽ Jesu “hoõ” e'i ijupe kō.

– Janejare'e pè peporegeta remẽ, kee tapejẽ ipi:^t

Papa, yva pewarà,

Jo'arà kytywarà tè ene, Papa.

Ãmõ, ivo katuay teãmã neiko mã'ẽ tè ene, Papa.

Pirujẽ ike yvy wãnà kō tanemoe'e ipi.

Tanemoẽoka o'arà kyty kupa ipi.

“Janejare'e rômõ'ĩte Janerõvĩjã rômõ ekoi”, te'i neupewarà mō iko kupa ipi.

³Oreremi'õ rã eesaoka kōẽ jawe jawe oreupe ipi.

⁴Oreaiwererà rè orojiporijauesauka neupe remẽ, “awyjepa” ere oreaiwererà pè.

A'evõ ve ore, aepe oro'e teve nivõ orerereko mãe kō pè ipi.

Ãmõ, nivõ tekoua rè orojitupi tite oroiko remẽ, oremokasi jẽ rejupa ipi.

Ma'e: “Ere, moko eiko”, e'i sō ava mō oreupe orerãã remẽ,

oremokasi jẽ rejupa, ivoa rupi toroiko jẽ, e'i Jesu imogeta kō.

Aepe tapejẽ Janejare'e pè peporegeta ijupe remẽ ipi, e'i Jesu.

Ojimorypa rè eako'i mã'ẽ rè tè Jesu poromosã'ãga remẽwarà

⁵⁻⁶Ãmẽ kee e'i jẽ Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– Moma'e rè peporijau Janejare'e pè remẽ, tapeporanu Janejare'e pè

ipi. Penemikwaiwerà ome'ẽ kuwa pejẽ ãmẽ ipi. Peja'a esa. Ãmõ 'ary

pè ava mō pepõ'õmorà mō oo ojimorypa retã gyty. Pyaikatu moma'e

ma'e rè oporanu oo ojimorypa pè iko. Kee e'i: “Ejimorypa, emuu rã'ĩ ije

oreremi'õ rã mō. Moapy rômõ eme'ẽ ije. Ejapyaka rã'ĩ ivo tereenu. Age'e

pya ejimorypa mō ovãe emõropãrã rã rômõ. Ajamã'ẽ moma'e jẽ rōwã

namoẽ'ãi to'u, naikoi ije rewarà mō. Ajawyi ajo age'e aporanu neupe”, e'i

epe ojimorypa pè. ⁷Ajamã'ẽ kee e'i ijimorypa ijupe, wetã wryy pe wyi:

“Ãnĩ. Manyvore põ emo'eai rejupa? Ajiovapypa ji'ite. Eãkarãgwerà kō

^t 11.2-4 Aã pè karai kō “O Pai Nosso” e'i.

reve oro'aupa orokupa. Nawyjj'ái ije temi'õ tame'ẽ ene agyvo remê", e'i tẽ ijupe.

⁸E'i jẽ Jesu:

– Ajare kee a'e pejẽ. A'e ojimory ee ipi mijã. A'evo ipe remê, nowyjj tari rã'i upa ajamã'ẽ. Ajaire a'e sõi oporanu py'y py'yi imosuru ky'y. Ajaate werovija. Owyjy ime'ẽ ky'y. Pirujẽ iporijau ee mã'ẽ ome'êtã ijupe ky'y, e'i.

⁹E'i jẽ Jesu:

– Ajawyi kee a'e pejẽ. Papa yva pewarã pẽ ikõ peporijau ee mã'ẽ rẽ peporanu py'yi nẽ. Ome'êtã ãmẽ pejẽ, e'i. Ajawyi moma'e ma'e reka mõ peo ikoty remê, penemiekakwerã wesaokatã peupe ajaire. ãmõ, ãwitõ tetã rovapyka pemotãtã remê, ajaire ijarã oovapyjavotã pejẽ, ãwivotã penereko, e'i. ¹⁰Kee rewarã mõ. Ava mõ, "Ema'e rẽ eporijau mã'ẽ eme'ẽoka ije", e'i sõ Janejare'e pẽ remê, aje ome'êtã aekwerã ijupe. ãmẽ ava mõ, "Aeka tite sipõ ema'e rẽ eporijau mã'ẽ", e'i sõ ijupe remê, aje wesaokatã ijupe. Ava mõ, "Papa, epãtavõ rejupa", e'i remê, aje ywete Janejare'e opãtavõtã. Oja'a katu janere ipi, e'i.

¹¹E'i jẽ Jesu:

– Emã'ẽ! Peãkarãgwerã kõ rẽ peja'a katu ipi. Ma'e remê, ãmõ 'ary pẽ pena'yry mõ kee e'i peupe remê: "Papa, eamyay ije. Pira ajuwei", e'i remê, moe peme'ẽ kuwa põkõ ijupe to'u? Niĩ! Pira tẽ peme'ẽ kuwa ijupe. ¹²ãwivo ve, "Namu ropi'a ajuwei", e'i remê, joajyry peme'ẽ kuwa põkõ ijupe to'u? Niĩ! Namu ropi'a tẽ peme'ẽ kuwa ijupe to'u. Õõ põ? ¹³A'evo pereko teãmã, ãwisõ nivoi mãe kõ teipe pejẽ remê. Tysi tõ Papa yvapewarã ywesõ poroauvay poroereko ipi mã'ẽ rõmõ ekoi. A'e o'ãg tẽ tesõ ome'êtã oporanu ijupe mãe kõ pẽ erekoarã kõ rõmõ ipi, e'i Jesu.

Jesu oporegeta ãjãgai rõvijã rẽ remẽwarã

(Mateusi 12.22-32; Maku 3.20-30)

¹⁴Ajaire ãmõ 'ary pẽ Jesu omokatu kwaima'e noporegetai mã'ẽ. ãjãg ojimoemija ee wyi noporegetai mijã. ãmẽ Jesu omoisryyoka ãjãg iwyi okasia rupi. Oẽma oo remeve kwaima'e oporegeta ky'y. Aty wasu kõ omã'ẽ ee a'evo ekoi remê. Ojimopirai tesõ ee omãjã kupa. ¹⁵ãmõgwerã "aje ywete" ne'i Jesu kasia pẽ ipi. Ajawyi kee e'i tite kupa:

– Janejare'e kasia rupi rõwã moko wereko Jesu. ãjãgai rõvijã kasia rupi tẽ omo'ẽoka imono! Peusepu eu erã pẽ mã'ẽ kasia rupi tẽ a'evo ekoi, e'i tite kupa.^u

¹⁶[ãmõgwerã ãmẽ kee e'i opy'a pẽ, "Janejare'e kasia rupi põ moko wereko Jesu ipi? Ajevove põkõ?" e'i opy'a pẽ kupa.] ãmẽ kee e'i rã'ãga Jesu pẽ kupa:

^u 11.15 Mat. 9.34; 10.25

– Mārānā jikuwa e'ā emojisaoka nekasia rupi toromā'ē ee. “Aje Janejare'e kasia rupi a'evo ekoi”, oro'etā āmē oromājā nere, e'i rā'āga Jesu pè kupa.”

¹⁷Ajamā'ē okuwavī Jesu ipy'a pewartā kō. Ajawyi kee e'i ijupe kō:

– Napetekokuwai peporegeta. Tōvijā rē tē amosā'āgatā ājāgai rōvijā tapekuwa sa'u. Tōvijā mō omoane'e owyry kytywarā kō nivoi toiko oōvijā gyty remē, ikasi jē kuwa pō tōvijā? Nii! Nikasi'āi kuwa, opō'ā ee kupa remē, e'i. Āwīvo ve ojetārā kō nojipātavōi remē, opō'ā sō ojee kupa remē, opa tary ve āmē kupa. Ojipe'atā ojiwiyi ajaire āmē kupa. A'evo tē ipi.

¹⁸Ajaa maekwerā vo 'e'jē Satanasi rekoa, wemīgwai ājāg kō reve. Opō'ā pō'ā tē sō ojee kupa remē, manyvo ne'i'āi kuwa Satanasi ojimokasi rōmō iko āmē mijā. Opa kuwa ikasia iwyi mijā. Kōi: “Satanasi ayvu rupi tē Jesu ijayvukasi ājāg kō moē imono mono”, pejē tite mā'ē nojisu'ui ere, e'i Jesu. ¹⁹Pejē pa'e. Peusepu ayvu rupi tē sō ije amoē ājāg kō remē, mā ayvu rupi pāmē penetārā kō omoē ājāg kō ipi? Peusepu ayvu rupi ve pō moko'i penetārā kō? a'e pejē. A'e kō tē awi manyvo te'i pejē. ²⁰Ajawyi Janejare'e ayvukasia rupi tē moko a'e remē, āmē ekuwa kuwasi Janejare'e Remimuurerā rōmō pekupa mijā, e'i ijupe kō.

²¹E'i jē Jesu:

– Āmō rupi toporomo'e jē. Kee jajipy'amogeta rā'ī: Āmō 'ary pè oka jarā kee e'i oupe: “Amoa'utā ajupa. Emoma'e kō areko katutā monaa wyi”, e'i oupe. Ajawyi ojiraparekyi āpā moa'u upa remē, noeraaoka'āi omoma'e kō monaa kō pè ipi. ²²Ajamā'ē imona mā'ē ywesō ikasi oka jarā wyi remē, nomokasioka kuwa'āi ovāe opoko ee remē. Iraparā kō wekyi rā'ī kuwa āmē iwyi. Imoma'e kō rē imona kuwa eraa iwyi āmē ky'y. Na'evoi ipō ipi? e'i Jesu. [Ojimosā'āga tē Jesu ikasi mā'ē rē tē. “Ije ywesō ekasiay Satanasi wyi aiko”, jaa tē aepo e'i.]

²³E'i jē Jesu:

– Kee a'e aepo jaa pè. Ava mō ekoty rewarā rōwā sō remē, a'e ojimoāpā ere mā'ē tē. Āwitō yty jamoaty aty katu imomotā mijā. Āmē jakatu ava mō uu imosāsāima. Āwīvo ve ekoty rewarā kō jamoai tojipe'a ewyi kupa remē, e'i Jesu.

Ājāg ojivy jivyri wemimoaiwerā kyty mā'ē rewarā
(*Mateusi 12.43-45*)

²⁴Āmō, kee e'i Jesu:

– Ājāgaiwerā nopotai wemijaraiwerā oity oo ipi. Ajawyi ojisyry āmō mirā pupe wyi remē, oo rā'ī wena mō reka ipi. Oo oo ipe tekoe'āma rupi okane'ōyo rōmō iko ipi. Ajaire noesai wena mō remē, kee e'i āmē oupe: “Ajivyta awi koiwerā resa mijē”, e'i oupe. Ojivyri wemijaraiwerā

kyty mijê. ²⁵Ovãe remê, e'i oupe: “Haa, ikatuay sikaepo erekoawerà. Ojimokatupa upa. Ivo katu ekoi ky'y”, e'i oupe. ²⁶Ãmê oo rãĩ wetãrã kô reka. Irô irôte rômô” wesa remê, kee e'i ijupe kô: “Ja'e erupi erekoawerà pupe jajimoena”, e'i ijupe kô eru. Opãsarô mijê wekoawerà jypy remêwarà. Ãmê ywesô nikatu'ãi mirà pè. Ipojy ai tètã ijupe ky'y. Ãmê ywesô ojimomorijauvaytà âjãg kô remijaraiwerà rômô iko ky'y. [Ãwĩvotã mirà kô pè age'e remê, Janejare'e 'Ãg noinôokari sô opy'a pupe remê,] e'i Jesu ijupe kô.

Oryvaya rewarà

²⁷Ãmê aepo e'i poromo'e paire, wãivĩ aty wasu põ'ô mewarà mō wapukai upa:

– Wãivĩ oryvay mã'ê teipõ ney, e'i Jesu pè.

²⁸Aepo rè e'i ajamã'ê Jesu:

– Ô'ô, aje. Ajamã'ê ava kô mō Janejare'e ayvu wenu erovija mãe kô ywesô oryvay jometà, e'i Jesu.

Jesu tãmô Jonasi amyry rè tẽ ojimosã'ãga remêwarà

(Mateusi 12.38-42; 16.1-4)

²⁹Ajaire ojatykapa aty wasu kô Jesu pyri remê, kee e'i Jesu ijupe kô:

– Nivoi pejë age'ewarà kô rômô peiko, e'i. Ajawyi erãã tarepe pekupa ipi. Kee pejë tite ije ipi: “Nekasia emojisaoka orerovake, toromã'ê ee. Ãmê tẽ 'aje' oro'etã neupe”, pejë tite ije ipi. Ajamã'ê ije namojisaoka'ãi ekasia pejë. Janejare'e ayvu mojenuarà Jonasi rè tẽ ajimosã'ãgatã. ³⁰Karamoe remê itôkô Jonasi oo Ninivi taa kyty, kee jaa mojenu: “Janejare'e pemomorijautã peaiwererã rewarã mō”, jaa mojenu imojikuwa a'e wãnã kô pè erokwa. Ãwĩvo ve ije age'e remê. Ajo ipe aepo mojenu imojikuwa pejë Janejare'e Remimuurerã rômô aiko. Ajamã'ê “aje” napejëi eayvu pè ipi, Ninivi wãnã kô vo rōwã.^x ³¹⁻³²A'e kô itôkô kee ekoi. Tãmô Jonasi ayvu wenu kupa remê itôkô ojimosioka weko aiwerã rè kupa ky'y. Ojimome'upa itôkô Janejare'e pè waiwererã kô reityppyipaoka kupa, awisô Juteu rōwã mãe kô teipe kupa remê. Ajawyi kãramô Janejare'e poromomoera poromoe'yi remê, a'e kô nivoi mã'ê omo'ytã pene pemosioka amê ky'y. Kee e'itã peupe kupa: “Karamoe remê Jonasi omojenu Janejare'e ayvu oreupe remê, oroityppyipaoka oreaiwererã Janejare'e pè ky'y. Ajamã'ê orevo rōwã pejë, awisô Jesu ywesô ipe ijayvukasi Jonasi wyi remê. Pejapyaka kuwasi ijayvu rè mijã!” e'itã pemosioka kupa, e'i Jesu ijupe kô amê.

E'i jê Jesu:

^w 11.26 7 rômô. ^x 11.30 Mat. 16.4; Mak. 8.12; Jona. 1—3

– Oiko ãmõ teve, karamoe remẽwarà. Sepa^y vvy pewarà rõvijã wasu. Wãivĩ tẽ a'e. A'e itõkõ ke'irõwã wyi uu jõvijã Saromão resa, kwaray yke kyty wyi uu. Saromão tekokuwaa erãkwẽ. Ajawyi uu esa. Ajamãẽ ije ywesõ atekokuwavay ipe Saromão wyi aiko. Ajamãẽ napeenui jẽ tesõ eayvu peiko. Ajawyi kãramõ Janejare'e poromoe'yi 'arà mẽ, Sepa vvy pewarà rõvijã opõ'atà kee javo pejẽ pemosioka rõmõ: “Ije itõkõ ke'irõwã wyi ajo Saromão tekokuwaa renu. Na'evoi pejẽ, ãwisõ pepytery pẽ ipe tesõ Jesu ekoi remẽ. Napeenui 'eteay ijayvu peiko, evo rõwã!” e'itã pemosioka rõmõ, e'i Jesu ijupe kõ.

Poroyapea rẽ tẽ Jesu poromosã'ãga remẽwarà
(*Mateusi 5.15; 6.22-23*)

³³E'i jẽ Jesu:

– Eayvukwerà poromotekokuwa mãẽ a'evõ ve poroyapea ipi. ãwitõ poroyapea moma'e wryy pẽ rõwã jainõ ipi. Ena pẽ tẽ katu jainõ ipi, toyape katu pirujẽ etã wryy pẽ oike mãe kõ pẽ. ãwivo teve eayvukwerà jamojenu jenu pirujẽ jane kõ pẽ toenu, ãwisõ totekokuwa ee kupa ky'y.^z
³⁴Eayvukwerà rẽ ywesõ peja'a remẽ, eapyo katu mãẽ vo 'ejẽ peikotã. Eayvukwerà penoupatã pemotekokuwa. ãwitõ janerea ikatuay remẽ, oyape katu janepirã rupi ipi. ãwivo 'ejẽ eayvukwerà penoupatã penereko remẽ. Na'evoi eayvukwerà rẽ noja'ai mãẽ. Naeapyoi mã'ẽ vo 'ejẽ ekoi ipi. Pãtõnusu pupe tui mã'ẽ vo 'ejẽ ekoi. Nikatui pãtõnusu pẽ tekoua ipi remẽ.
³⁵Mokoi, peja'a penekoa rẽ ikenẽ. Nivoi tekoua jaa tẽ pãtõnã pẽ. “Kãramõ pãtõnusu tesõ tite epy'a kyty ne”, pejẽ kuwa peupe ipi. ³⁶Aja rewarã mõ kee a'e pejẽ. Oyapepa katu pepirã remẽ, naikoi pãtõnã mõ pene remẽ, ikatuay peikotã ipi ãmẽ. Poroyapea vo 'ejẽ penekoa ojisatã ãmõ kõ rovake ipi, e'i Jesu.

Jesu ojimo'eai Pariseu kõ rekoa rẽ iko remẽwarà
(*Mateusi 23.1-36; Maku 12.38-40*)

³⁷Ãmẽ awyjepa rã'ĩ Jesu poromõgeta remẽ, Pariseu mõ kee e'i ijupe:

– Ejo epyri erena pẽ ejimiwa, e'i.

Ãmẽ Jesu “hoõ” e'i. Oo oike etã wryy pẽ wapy namesa uvuri upa.

³⁸Ãmẽ Jesu reko rẽ Pariseu mõ ojimo'eai. Kee e'i ãmẽ oupe: “Manyvo põ Jesu nojipokusui rã'ĩ ojimi'u tarã mẽ janerekoa rupi? Moko'i kuwasi mijã”, e'i ojipy'amogeta.

³⁹Aepo okuwavĩ Janerõvijã. Ajawyi kee e'i ijupe:

– Pejẽ moma'e kõ rova'arã jikusua rẽ ywesõ peja'a ipi. Kee mã'ẽ vo 'ejẽ peiko ipi. Kui kusuka rẽ tẽ poromosã'ãgatã tapekuwa. ãwitõ kui jakusu rã'ãga remẽ, eme rova'arã rupigã tẽ jakusu. Waipy nijakusui. ãwivo

^y 11.31-32 Etiopia vvy eu teve ijupe. 1To. 10.1-10   ^z 11.33 Mat. 5.15; Mak. 4.21; Ruk. 8.16

'ejê peiko. Waipy icy'a jê mã'ê vo 'ejê peiko. Ikatuay maevo sô tite tẽ pepirã rova'arã. Pepy'a pupewarã ãmẽ nikatu miti. Ajawyi moma'e ywete moatya rẽ ywesõ peja'a peiko ipi. ãmõ, pemiraia pemoane'e pepy'a pupẽ ipi. ⁴⁰Napetekokuwai peiko, e'i. Janerova'arã reinõgarerã tẽ rõwã sikõ janepy'a oinõ teve rõnõ? ⁴¹Ajawyi peporijauesa kuwasi ãmõ kõ ereko ipi mijã. ãmõ, penekui pupewarã peme'ẽ gatu kuwasi ijamyay mãe kõ pẽ ipi mijã. ãmẽ tẽ peneko ikatuay kuwa Janejare'e pẽ ãmẽ ky'y, e'i Jesu.

⁴²E'i jê Jesu:

– Na'evoi ãmẽ pejê Pariseu rômõ peiko ajamã'ẽ ipi. Mokoi a'e pejê ipi. Kee pereko ipe pemoma'e mõ pemowaite ime'ẽ Janejare'e pẽ ipi. Pepo'ete pereko remẽ, pe'ĩ tẽ peme'ẽ Janejare'e pẽ ipi.^a Janejare'e ayvu rupi a'evo peiko ipi. Pekarakuri kõiijõ tẽ rõwã a'evo pereko ipi. Penemita kã'ãi tẽ tesõ a'evo pereko ipi, pepo'o remẽ. Napejavyi 'ete a'evo peiko mã'ẽ rẽ ipi. ãwĩvo peiko remẽ, ivo ipe peiko Janejare'e pẽ. Ajamã'ẽ kee peiko remẽ ywesõ ivo peiko kuwa Janejare'e pẽ. Ivo poroereko remẽ. ãmõ, Janejare'e peau wete remẽ. A'evo 'evo peiko remẽ ywesõ ivo peiko kuwa Janejare'e pẽ. “Tapeity Janejare'e pẽ moma'e me'ẽa”, na'e'i ajamã'ẽ pejê, e'i Jesu.

⁴³E'i jê Jesu:

– Mokoi nikatu'ãi pejê Pariseu kõi! Emã'ẽ. Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã kõi wryy pẽ peo remẽ upi upi, kee pejê: “Ije ywesõ tẽ katu aã ike taapy, jövijã apyka pẽ”, pejê tite ipi. ãmõ, pejimoe'e takatu tẽ moma'e pyya rena pẽ, “aje ywete” te'i ãmõ kõi pejê. Totuu pepomoviru kupa ipi, e'i.

⁴⁴E'i jê Jesu:

– Kee e'i Juteu kõi: “Ava mõ sõ tyvy jikuwa e'ã 'arã rupi okwa sikaepo remẽ, icy'atã Janejare'e kyty”, e'i Juteu kõi ipi. Tyvy jikuwa e'ã vo 'ejê pejê peiko. Awitõ nokuwa katui mã'ẽ tẽ okwa tyvy jikuwa e'ã 'arã rupi ipi, ãwĩvo ve napekuwa katui mã'ẽ mõi kõiijõ tẽ ojivytã peayvukwerã renu. “Õõ põ, ikatute poromo'e iko”, e'i tite peayvukwerã renu kupa, e'i Jesu.^b

⁴⁵Ajaire aepo renu remẽ, “hoõ” ne'i tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromo'e mã'ẽ mõi enu. Kee e'i tẽ:

– ãnĩ si, poromo'earã. Aepo pupẽ oremojaiwe kõiijõ tẽ rejupa. Nikatui aepo ere oreupe, e'i tite ijupe.

⁴⁶E'i ãmẽ Jesu:

– Mokoi, a'e teve pejê, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromo'e rã'ãga mãe kõi. Emã'ẽ! Janejare'e ayvu pemowasuay ãmõ kõi pẽ ipi. [Tãmõ Moisesi remikusiwarerã pemoje'a peneko reve. ãmẽ kee pejê ãmõ kõi pẽ: “Moko pejê kuwa ipi. A'evo 'evo tẽ peiko”, pejê kõiijõ tẽ ijupe kõi ipi.] Ajamã'ẽ jane kõi pãtavõa rẽ napeja'ai 'ete peiko ipi, e'i Jesu.

^a 11.42 ãwĩ rapijarã pẽ karai kõi *dízimo* e'i. ^b 11.44 “Pepy'a pewarã nojikuwai penemimo'earã kõi pẽ. A'evo ve tyvy jikuwa e'ã nojikuwai ijypy rupi okwa okwa mãe kõi pẽ”, jaa tẽ aepo e'i Jesu ijupe kõi.

⁴⁷E'i jē Jesu:

– Mokoi a'e pejë. Peo peo ipe Janejare'e ayvu mojenuarà karamoe remēwarà kō ryvy kyty imoe'e rã'āga kō ipi. Imoe'ea kō pemō'āoka peja'a ee mǎ'ē vo sō tite peiko. Ajamǎ'ē penāmōi voay wete pejë peiko. Penāmōi kō rōwā sipōkō a'e kō omomijarī ijuka karamoe remē. Pejë ve penāmōi kō vo ve naperovijai a'e kō ayvukwerà. ⁴⁸Aja rewarà mō nivoi 'ete pejë peiko. “Tete Janejare'e ayvu mojenuarà kō tāmō kō ojuka karamoe remē”, pejë kōrijō tē peiko āwijā mē ipi. Penāmōi kō rekoawerà rupi ve awi peiko. ⁴⁹Ajawyī Janejare'e otekokuwaa rupi kee e'i amātejē: “*Eayvu mojenuarà kō amonooka ipetà ikoty kō. Āmō, poromotekokuwa mǎe kō amonooka ipetà. Ajamǎ'ē noenu'āi ijayvu kō kupa. Āmōgwerà omomijarītà kōrijō tē kupa. Āmōgwerà ojuka tevetà kupa*”, e'i amātejē. ⁵⁰Peupe, age'e remēwarà kō pē Janejare'e ayvukwerà ojisu'u katu teve ipi. Ajawyī kee e'itā Janejare'e pejë: “Manyvo pō pejuka eayvu mojenuarà kō karamoe remēwarà? Jevo'e katu si aepo”, e'itā imo'y pene, e'i. ⁵¹Ajawyī pene omo'y kuwa Apeu amyry jukaawerà karamoe remeve.^c Āmō kō jukaawerà teve. Ajaate kwee'ī remē Sakarija jukaawerà. Kōitokō, Janejare'e moe'ea retā ypy pē tesō ojuka kupa, Janejare'e pē temiapy rena pyri tesō. Pirujē a'e a'evoa pene omo'y kuwa, āwisō age'ewarà kō teipe pejë remē. Aje aepo a'e, e'i Jesu.

⁵²– Mokoi pejë, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e rã'āga mǎe kō. Pekuwa katu ipe Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà ipi. Ajamǎ'ē ijayvu rupi napeikoi. Ajawyī āmō kō: “Janejare'e remīgwai rōmōtā ije aikotā”, e'i remē, a'e kō pemoteiteteoka teve ereko. Nikatui moko pejë remē, e'i Jesu ijupe kō.

“Ejo Jesu siayvumoopa”, e'i jōvijāgwerà kō ojiupe remēwarà

⁵³⁻⁵⁴Ajaire a'e pe wyi Jesu ojisyry paire, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mǎe kō ojimogeta vija Jesu rē kupa, Pariseu kō revejē. Ojimōarō Jesu kotyre kupa. Kee e'i ojiupe kupa:

– Ejo Jesu simoteitete. Ayvu kō mō tijaporanu ranu ijupe. Siayvumoopa, e'i kupa. Āwijā mē Jesu reko simoa'u esa. Ajaire nivoi mǎ'ē simo'ytā ee imomorijauoka ivoa kuwaparà kō pē āmē, e'i epe ojiupe kupa.

“Ipojoy tē Pariseu kō rekoa”, e'i mǎ'ē

(Mateusi 10.26-27)

12 ¹Āmē a'e remē mōa'ārōwā jane kō ojatykapa Jesu kō pyri ijayvu renu. Ojimokyrytyty ojee kupa, aty wasu kō rewarà mō. Āmē Jesu poromo'e upa. Wemimo'ekwerà kō ywesō omo'e upa ajamǎ'ē. Kee e'i ijupe kō:

^c 11.51 Jinō. 4.8

– Mokoi, ipojoy tē Pariseu kō rekoa. Ivo katuay rā'āga kupa ipi. Ajawyi, “Eruparā kō rōmō taiko”, tapejē ywe'e tite e'ā ijupe kō, e'i.^d 2 Ivo rā'āga mǎe kō kee e'i epe kuwa: “Tokuwa e'ā āmō kō epy'a pewarā kō ne”, e'i epe. Ajamā'ē ojikuwapa jētā jane kō pē. Pirujē janereko kō ojikuwatā kāramō. Āmō, janeayvu kō teve.^e 3 Ajawyi iteetejē neporegeta vija maekwerā ojenu katutā āmō kō rovakeve kāramō. Āmō, pirujē nejimoevovo neporegeta ava mō pē oka wryy pē remē, ojenu jētā. Wayvo ojenutā kāramō, toenu pirujē. Ajawyi tē ikatu ikenē, a'e pejē, e'i Jesu ijupe kō.

“Tapekyje e'ā poromoai mǎe kō wyi peiko”, e'i Jesu mǎ'ē
(*Mateusi 10.28-31*)

4 E'i jē Jesu:

– Ejimorypa kō, kee a'e pejē age'e. Tapekyje e'ā ikō poromoai mǎe kō wyi nē, a'e pejē. “Ejukatā maevo kupa”, tapejē e'ā pejimopirai rōmō. Janejuka sō kupa remē, janepirā tē ojukatā kupa. Pejuka paire manyvo ne'i'āi penereko ai kupa ky'y. Ajawyi ipojoy sa'u tē janepirā jukaa. 5 Janejare'e kōrijō tē jane'āg ojuka kuwa imonooka jimomorijau wasua rena kyty, janepirā revejē, e'i. Ajawyi Janejare'e kōrijō tē tapemomojy, e'i ijupe kō.

“Janejare'e oja'a katu janere ipi”, e'i Jesu mǎ'ē
(*Mateusi 10.29-31*)

6 Kee e'i jē Jesu:

– [A'evo ipe ekoi. Ajamā'ē oja'a katu jē janere ipi.] Nijaja'ai kāpīnā rē ipi. Temimota katu ywe'e rōwā. Epy rōmō jame'ētā remē naepyi ipi. Ajamā'ē a'evo ipe remē Janejare'e oja'a katu jē ee kō ipi. Naearai'āi iwiy kō ipi. Noaparity kō'āi ipi. 7 Tysi tō pene. Oja'a katuay ve iko pene ipi. Pekuwa katuay ipi. Peapira mosā'āga kō ve tesō okuwa. Omoirō irōma katu oja'a ee. Ajawyi tapekyje e'ā [poromomorijau mǎe kō wyi] ipi, Janejare'e okāte'ā pene rewarā mō. Aje ywete oja'a katu pene iko ipi, e'i ijupe kō.

“Tapejinōsī e'ā ekoty rewarā rōmō peiko”, e'i Jesu mǎ'ē
(*Mateusi 10.32-33; 12.31-32; 10.19-20*)

8 E'i jē Jesu:

– Kee a'e jē peupe: Tapejinōsī e'ā ewyi peiko! Ava mō emoēoka o'arā kyty remē, kee e'i ipi: “Jesu tē erōvijā ywete rōmō ekoi”, e'i imomewa āmō kō pē. Āmē a'e rē aja'a jētā Janejare'e pyri aē aa remē, yvapewarā kō rovake. “Ekoty rewarā tē āwī”, a'etā āmē ijupewarā mō. 9 Āwīvo ve ava mō, “Erōvijā rōwā Jesu”, e'i jane kō rovake remē, “Eremīgwai rōwā āwī”, a'e tary ve Janejare'e remīgwai yvapewarā kō rovake yva pē, e'i.

^d 12.1 Mat. 16.6; Mak. 8.15   ^e 12.2 Mak. 4.22; Ruk. 8.17

¹⁰E'i jê Jesu:

– Kee a'e teve. Ava mō Janejare'e Remimuurerà ojimojane mǎ'ê rē oporegeta ai remē, “awyjepa” e'i jê kuwa ijupe. Ajamǎ'ê “ǎjǎg” pejê Janejare'e ǎg pē remē, “awyjepa” ne'i'ǎi peupe. Aepo omo'y jētā pene, e'i.^f

¹¹E'i jê Jesu:

– Kee a'e teve. Kāramō ererovija pekupa rewarā mō ǎmō kō ojimo'eaitā pene iko. Ojimōarō teywetetā pekoty iko kupa. Peneraatā jōvijǎgwerā rovake, Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō pē. Kovenatu kō rovake peneraatā teve kupa. ǎmō ijayvukasi mǎe kō rovake teve. Nivoi mǎ'ê omo'y mo'y teywetetā pene kupa. Ajamǎ'ê tapejimopirai e'ǎ peayvu rā rē peiko ipi nē. Ma'e. “Manyvo a'etā pōkō a'evo remē?” tapejē e'ǎ ikō ǎmē peiko ne, e'i Jesu. ¹²Ameve, a'e peve Janejare'e ǎg peneve ekoitā. A'e tē omojikuwaokatā pejē manyvo tapejē oporanu peupe mǎe kō pē, e'i ijupe kō.^g

Oma'e kō rē eako'i mǎ'ê rē tē Jesu poromosǎ'ǎga remēwarā

¹³A'evo remē kwaima'e mō atyry pōō mē wyi oporegeta Jesu pē upa. Kee e'i epe ijupe:

– Oremo'earā, papa okǎjǎ maire papa ma'ekwerā rē kǎkǎe opyypa oupe. Nome'e'i ǎmō ije. Kee ere kǎkǎe pē: “Eme'e ǎmō nemōmirī pē”, ere, e'i epe Jesu pē.

¹⁴ǎmē kee e'i Jesu kwaima'e pē:

– Ava jê rōwā, “Ivoa tekoua kuwaparā mō tereiko”, ne'i'ǎi ije. Ajawyi ava ayvu rupi pō moko a'e kuwasi mijā, e'i Jesu ijupe.

¹⁵ǎmē e'i jê Jesu poromogeta:

– Pejapyaka katu ikō eayvu rē nē, e'i. Nivoi moma'e kō rē jajimo'eai ywete remē. “Aje ywe'e”, tapejē e'ǎ moma'e ywete moatyā pē, e'i. ǎmō kō kee e'i tite ipi: “Mōa'ārōwā moma'e tamoaty eupe. Ije ywesō tareko moma'e ma'e”, e'i ipi. Nivoi aepo jaa ǎmē. Ajaa maekwerā pē rōwā “aje ywete” eu kuwa ipi mijā. Ajawyi a'e rē ywesō pejimo'eai ipi ne, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁶Ajaire koo jarā rē tē poromosǎ'ǎga. Kee e'i:

– Oiko kwaima'e mō imoma'e ywete mǎ'ê mijā. Moma'e rǎ'ǎi oōtā mǎ'ê tē a'e. Ajaire ǎmō 'ary pē ojimitā okoo rupi. Mitirōwā ikoo. Māmī gyty 'ete ikoo popy. Ajaire i'a ywete ikoo pewarā. Oryvay ijarā omǎjǎ ee ǎmē.

¹⁷ǎmē, “Manotā pōkō moma'e rǎ'ǎigwerā areko imokatu awi?” e'i. “Nuvei ena, mōa'ārōwā rewarā mō”, e'i oupe ojipy'amogeta. ¹⁸E'i jê ajaire oupe: “Haa! Age'e akuwa katu ky'y”, e'i. “Moma'e rǎ'ǎigwerā rena kō amotaraitā rǎ'ǎi. Ajaire mititirōwā mǎ'ê jēsi tainō mijē ekovijarā rōmō. ǎmē si oytā moma'e rǎ'ǎigwerā rena tamoaty imokatu ky'y. Emoma'e kō ve pirujē

^f 12.10 Mak. 3.29   ^g 12.12 Mak. 13.11; Ruk. 21.14-15

amokatutà a'e pupe teve ky'y", e'i. ¹⁹“Aja paire si kee a'età eupe: ‘Moma'e rè jê rōwā ajimo'eaità āwijā mē. Emā'ē! Mōā'ārōwā moma'e arekopa ky'y', a'età āmē. Ajawyi naposiko'āi ky'y. Aporai kōrijōtā tē aiko ky'y. Ajimory kōrijōtā tē aiko ky'y. Ajimi'u wasu kōrijōtā tē aiko ky'y”, e'i tite kwaima'e iko mijā. ²⁰Ajamā'ē aepe e'i oupe remeve, kee e'i sikaepo Janejare'e ijupe: “Kōi sō tekokuwa e'ā ne. Age'e pya remē nekājātā ky'y. Ava pè pō nema'ekwerà kō opytatā āmē ky'y?” e'i Janejare'e ijupe.

²¹E'i jê Jesu:

– Ajawyi a'evo tesō imoma'e ywete mā'ē. Oma'e kō règà oja'a ywe'e tite iko mijā. Noja'ari āmē Janejare'e rè iko. Nojimo'eai ee. Nivoi āwijā mē Janejare'e rovake ekoi, e'i Jesu poromo'e.

Wyra kō rè tē Jesu poromosā'āga remēwarà

(Mateusi 6.25-34)

²²⁻²³Āmē aepe rè kee e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

– Tapejimopirai e'ā penekoa rā rè, penemi'ō rā rè, āmō, peyru rā rè. Ajawyi kee tapejē e'ā pejimopirai rōmō: “Moma'e pō a'utà kāramō? Moma'e pō apyptā”? tapejē e'ā pejimopirai rōmō peiko ky'y. Janejare'e rupi tekoua rè ywesō tapeja'a peiko. [Janejare'e tē oja'a katu janere ipi. Janerereko katua okuwa teāmā.] Ajawyi tapejimopirai e'ā, a'e pejē.

²⁴Pemā'ē gatu rā'ī wyra kō reko rè. Nipy'a pirai epe wemi'ō rā rè kupa ipi. Nikooi teve ipe kupa ipi. Wemi'ō rā mō nomoaty amātejē ipi. Ajamā'ē Janejare'e oja'a katu ee kō ipi. Omoigooka emi'ō rā kō ijupe kō ipi. A'e kō rè oja'a katu remē, tysi tō pene oja'atā tē iko. Pene ywesō okāte'ā wyra kō wyi iko ipi, e'i.

²⁵– Āwīvo ve tapejimopirai e'ā pemānōa rā rè. A'evo ipe peiko remē pemānō jētā kāramō. Manyvo napejē'āi peiko puku rōmō, e'i Jesu. ²⁶Ajaa pè aepe a'e pejē. Emā'ē. Napemopukui peneko remē, moma'e rā pō pejimo'eaitā moma'e kō rè āmē peiko? a'e pejē, e'i.

²⁷E'i jê Jesu:

– Āmō rè pemā'ē gatu kuwa teve peiko, ka'a potyry kō rè. Ikatuay mā'ēō ee remē ipi. Noposikoi epe oupe ipi. Nomōjāi epe oyru mō ipi. Karamoe remē itōkō jōvijā Saromāo tyru e'eay mō opypy ipe ipi. Owaray ipe. Ajamā'ē ka'a potyry kō ywesō ikatuay jome jōvijā Saromāo ryrū e'eay wyi ipi, e'i Jesu.^h

²⁸– Aje ywe'e nija'ei ka'a kykyrerà kō pè ipi. Jamopapai tepe'yte tosinī tokai ipi. Ajamā'ē Janejare'e ikatuay omoigooka kō. Oja'a katu ee kō ipi. A'e rè oja'a katu remē, tysi tō oja'atā tē pene. Ajawyi penemipypy rā rè tapejimo'eai e'ā peiko. Janejare'e rè kuwasi penako'i peiko, a'e pejē, e'i Jesu.

^h 12.27 1To. 10.4-7

29– Ajaa rewarà mō tapejipy'amopirai e'ã moma'e ma'ekwerà rè peiko ipi nē, a'e pejē. Āmō, penemi'ō rā rè tapejimo'eai e'ã teve. 30 Janejare'e nokuwai mǎe kō tè ojimo'eai karuaru apijarà kō rè iko ipi. Ajamǎē Papa yvapewarà okuwapa teāmā āwijā peiko. Peporijau ee mǎe rā kō omouvetà tè kō'ē jawe jawe pejē āmē ipi. 31 Ajawyi Janejare'e rè ywesō tapeja'a peiko ky'y, penōvijā ywete rè ywesō. “Emimota rupi katu taiko”, pejē peporegeta peiko. A'evō peiko remeve, oja'a katutà āmē pene ipi, e'i Jesu.

“Pema'e kō rè tapenako'i e'ã ipi”, e'i Jesu mǎē
(*Mateusi 6.19-21*)

32 E'i jē Jesu:

– Eremimo'ekwerà kō, kejōgà teipe pejē. Pekiye ajamǎē ne, e'i. Janejare'e penaupay Penōvijā ywete rōmō penereko. “Ajawyi jōvijā kō rōmō poroinōtā erena pè”, e'ipa peupewarà mō, e'i Jesu.

33 E'i jē Jesu:

– Ajawyi kee tapeiko. Tapenako'i e'ã pema'e kō rè ipi. Pema'e peme'ē rā'ī karakuri repy rōmō. Ajaire epykwerà pemosāi nimoma'ei mǎe kō pē. Yva pupe jēsi pemoaty kuwa pema'e kō āmē. A'e pewarà imona mǎē noeraa'āi ipi. Āmō, kupi'ī nomopupupa'āi imoai ipi.ⁱ 34 Maty pemokatu pemoma'e e'ekwerà kō, a'e rè ywesō peja'atà ipi. Janejare'e pyri pemokatu mǎē rè ywesō peja'a katu kuwasi mijā, e'i Jesu promō'e.

“Tapemoa'u jē ikō evāea nē”, e'i mǎē
(*Mateusi 25.1-13; Maku 13.33-37*)

35 Āmē e'i jē Jesu:

– Kāramō ajo tarà mijē Jōvijā wasu rōmō ajikuwa. Evāea rā tapemoa'u katu. Āwitō ava mō oōvijā omoa'u kō'ē, āwīvo 'ejē tapeiko.^j 36 Aepo jaa rè kee a'e pejē. Tōvijā mō oo ojimorypa rena kyty torya rè. Ajaire ojivy uu remē, apy'awarà mō temīgwai kō oovapyjavo ijupe, omoa'u katu kupa ārō rewarà mō.^k 37 Ajawyi ory ee kō tōvijā ovāe. “Ikatuay eremīgwai kō ekoi”, e'itā tōvijā imoe'e kō āmē. Āmē kee e'itā tōvijā ijupe kō: “Pejē jēsi peapy toporoapoi”, e'itā ijupe kō. 38 Temīgwai e'eay mō karumē oōvijā ovāe remē, a'e omoa'u tè upa. Pyaikatu tè ovāe remē, omoa'u jē emīgwai upa. Kō'ē tarà mē tè ovāe remē, omoa'u jētā emīgwai upa. A'evō mǎē pē kee eutā emīgwai pē: “Taory katuay iko āwī”, eutā, e'i Jesu. A'evō ve pejē, evāea rā renone ikō temoa'u katu pekupa nē, a'e pejē. 39 Ajamǎē kee jaa rè tapeja'a. Ja'ave rōwā tapeiko e'ã erakypyre kyty. Tetā jarà mō sō okuwa ovāetā imona mǎē mō remē, omoa'u kuwa mijā, imona mǎē toike e'ã etā wryy pē. Omoisyry kuwa imono āmē ipi. Na'evoi pō? Ō'ō!

ⁱ 12.33 1Pe. 1.4   ^j 12.35 Mat. 25.1-13   ^k 12.36 Mak. 13.34-36

A'evo!^l 40 Tāwīvo ve ikō peiko nē. Tetā jarā vo temoa'u karuaru jē pekupa, poroapy'atā tē avāe rewarā mō, e'i Jesu.

“Eremīgwai e'eay rōmō tapeiko erapykyre kyty”, e'i Jesu māē
(*Mateusi 24.45-51*)

41 Aeпо jaa Jesu omome'u paire, Peturu e'i ijupe:

– Jōvijā, kōi, “Tapemoa'u jē ikō evāea rā nē”, ere maekwerā. Ava upewarā mō pō aeпо ere? Oreupe pō aeпо ere? Pirujē atyry kō pē pō ma'e remē aeпо ere? e'i.

42 Kee e'i Janerōvijā:

– [Eremīgwai otekokuwavay māē rōmō tapeiko. Tapetekokuwavay ikō erapykyre kyty nē.] Temīgwai e'eay rē tē poromosā'āgatā tapekuwa, e'i. Ava pō otekokuwavay iko oōvijā pātavōarā rōmō ekoi ipi? Tōvijā ojisyrytā rāī remē, ava pō oity kuwa wemīgwai kō rōvijā miti rōmō toiko? Ijayvu rupi katu ekoi māē tē. Oōvijā reāā rupi werovija katu jē māē tē. Ae pē kee e'itā: “Ene tē eja'a emae kō rē. Ja'umāē teremosāi eremīgwai kō pē larā mē gatu”, e'itā tōvijā ijupe oity oo remē. Ijayvu rupi katu werekotā oōvijā rapykyrerā kyty āmē ipi. 43 Ajawyi tōvijā ovāe remē, oryvaytā wemīgwai rē. Emīgwai ory tevetā ee. Nojimosioka'āi oōvijā wyi, ijayvu rupi katu ekoi teāmā rewarā mō. 44 Oryvaytā tōvijā iposikoa rē. Ajawyi ae tē opyteporotā ijayvumokasi pirujē wemirekokwerā jarā rōmō toiko ky'y. Aje ywete aeпо ae pejē, e'i Jesu.

45-46– Kee e'i ojipy'amogeta māē nopyteporo'āi tōvijā. “Oiko puku jētā erōvijā”, e'i ywe'e tite oupe māē. Ae āmē oōvijā remīgwai kō wereko ai sō tite oōvijā rapykyrerā kyty. Onōpā nōpā kō tesō. Ojimi'u kōrijō tē iko. Āmō, oka'u ka'u tē iko. Ja'ave rōwā ekoi. Āmē si nojikuwai amātejē uu sikaepo tōvijā remē, nikatu miti'āi āmē ijupe. Manyvo ne'āi emīgwai opokou remē ky'y. Tōvijā ope'atā imono jimomorijaua rena kyty. Nivoi māe kō pyri omonotā imomorijauoka ky'y, e'i. 47 Aevo temīgwai mō oōvijā ayvukwerā okuwa ywe'e ipe māē, ajamāē nojimokatui oōvijā ayvukwerā rupi toiko. Ae ojimomorijauoka tesōtā ajaire oōvijā pē. 48 Ajamāē oōvijā ayvukwerā nokuwai māē pē ovo rupi teve ekoi āmē. Nokuwai wyi noerovijai oōvijā ayvukwerā māē. Ajawyi nivoi sikaepo ekoi tite remē, tōvijā omomorijauoka sa'utā tē āmē ipi. Ava mō pē jakuwaoka katu manyvo kuwa tekoua māē, ajaire kee eu kuwa ijupe: “Nerovija pō neremikuwawerā?” eu kuwa. Waiteve āmē āmō pē manyvo kuwa tekoua nijakuwaokari ywe'e ijupe māē pē. Ae pē ajaire, “Nerovija pō?” nijae'āi āmē ijupe ipi, jil'ite nijakuwaokari ijupe rewarā mō, e'i Jesu poromogeta.”^m

Nijajimo'āgatui remēwarā
(*Mateusi 10.34-36*)

49 E'i jē Jesu:

^l 12.39 Mat. 24.43-44; 1Tes. 5.2; 2Pe. 3.10; J.Jim. 3.3; 16.15-16   ^m 12.48 “Pejē ywesō eayvu rupi katu peiko kuwa”, jaa tē aeпо e'i māē.

– Aã ike pepõõ mè ajo aiko remē, tata vo sō mǎ'ē mō aertutà. Apota mijā a'e eny tē upa age'e, a'e eupe aiko, e'i. Tata vo 'ejē emomorijaua rā, e'i. ⁵⁰Ajmomorijautà amānō jane kō aiwererà repykarà mō. A'evoa rōmō tē ajo. Ajamā'ē a'e rē epy'a jikōtevē ai tē aiko, kuise'ē tokwapa ewyi a'evoa, a'e āmē. Awyjepa remē, najimopirai'ai ky'y. Erorytā tē āmē, e'i." ⁵¹Maevo kee pejē tite eupe: "Jesu si poromojimoryokatā, āwisō pirujē āmō e'y e'yiwarā kō tojimory ojee ky'y", pejē tite pō ije? Ānī. Na'evo'ai ajamā'ē. Poromojipe'a pe'a ojiwyi mǎ'ē rōmō tē ajo, e'i Jesu. ⁵²Age'e rire jane kō reko iteetā ky'y. Ojetārā kō ve ojimojipe'atā ojiwyi erewarā mō ky'y. Nererovija tari mǎe kō ojimojipe'atā ererovija takatu mǎe kō wyi. Ojimoāpātā ee kō kupa. "Temipotare'ā" e'itā erekoa rupiwarā kō pē kupa. Ma'e remē etā mō pē 5 mirā ipupewarā ojimojipe'atā ojiwyi kupa. Moapy ekoty rewarā kō. Āmō kō āmē kwere'ī gytywarā rōmō ekoitā ewyi. Tetārā kō ve ipe kupa mijā. Ajamā'ē kee e'itā ojiupe: "Epy'a rupi katuwarā rōmō rōwā ene ky'y", e'itā ojiupe kupa. ⁵³Āmō, tōvijāgwerā mō wa'yry revejē kee ne'ī'ai ojiupe ky'y: "Epy'a rupi katuwarā", ne'ī'ai. Āmō, māmā kō omemyry kōjatāi revejē, "Erory nere", ne'ī'ai ojiupe kupa ky'y. Āmō, jotija okōjatāi revejē, "Ejo jajimory", ne'ī'ai ojiupe ky'y. Pe'ī ekoty rewarā tē. Āmō āmē ekoty rewarā rōwā. Ajawyi a'evo ekoitā kupa, e'i Jesu wemimo'ekwerā kō pē.

"Ekuwa kuwasi pekupa mijā", e'i Jesu mǎ'ē

(Mateusi 16.1-4)

⁵⁴Āmē e'i jē Jesu. Aty wasu kō pē tē e'i ky'y. Kee e'i ijupe kō:

– Ekuwa kuwasi pekupa mijā, emojikuwapa rē pemā'ē ipi rewarā mō. Pemā'ē. Kee jaa ipe pekuwa. Āmō remē kwaray 'apa kyty wyi āmānā rryru kō oē okwa remē, "Emā'ē, okytā tē āmānā", pejē ojiupe ipi.^o Upi katu pekuwa. ⁵⁵Waiteve āmē kwaray ēma kyty wyi ijyvytu okwa remē. Kee pejē āmē: "Emā'ē yvytu rē. Kwaraytā tē ky'y", pejē ikuwa ipi. Upi katu teve aepo pekuwa. ⁵⁶Kōi sō ivo rā'āga mǎ'ē tē pejē peiko! Ō'ō pō, 'arā kō pekuwa katu ipi. Āwīvo ve ekuwa kuwasi pekupa emojikuwapa rē pemā'ē remē mijā. Ajamā'ē nekuwai pekupa, e'i.^p

"Tapejimory amātejē pene ojikō'ō mǎe kō rē", e'i Jesu mǎ'ē

(Mateusi 5.25-26)

⁵⁷E'i jē Jesu:

– Pevote kuwasi penekoawerā pemosā'āga peiko mijā. ⁵⁸Ajare ene, ma'e remē ava mō neraatā nivoia kuwaparā kō rovake mijā. Nivoi mǎ'ē

ⁿ 12.50 Mak. 10.38   ^o 12.54 Juteu kō yvy pē kwaray 'apa kyty wyi āmānā oē okwa ipi. Jane rena pē āmē kwaray ēma kyty wyi oē okwa ipi.   ^p 12.56 "Ekuwa kuwasi Janejare'e Remimuurerā rōmō pekupa mijā", jaa tē aepo e'i mǎ'ē.

omo'ytà nere. A'evo remē, kee ere amātejē ijupe: “Ene, ejo jajimogeta rā'ī. Ma'e remē 'hoō' ja'età ojiupe ky'y”, ere ikō ijupe rā'ī esa nē. Āmē “ōō” pejē ojiupe remē, pejimory mijē ojee remē, ikatu tē āmē. Ajamā'ē “hoō” napejēi ojiupe remē, waypetetā āmē ky'y. Nivoia kuwaparā rovake nereraatā āmē ky'y. A'e ajaire sota kō po pē nemonooka kuwa. Ajaate jimopā'āga pupe nereraa kuwa nereity ky'y. ⁵⁹Nerejisyry'āi a'e pupe wyi, ajaate awyjepa nemoepypa katu nivoi neiko maekwerà. Aje ywete a'evotà, e'i. [Āwijā mē kuise'ē jē tapejimory Janejare'e revejē, poromoe'ya larà renoneve, e'i Jesu ijupe kō.]

Imarama maekwerà kō rewarà

13 ¹Āmē āmō kō uu Jesu mogeta upa. Karireja wānà kō apisiawerà rē kee e'i Jesu pē kupa:

– Nekuwa pō kovenatu Piratu ojukaoka Karireja wānà kō mō maekwerà? Kōi Janejare'e retā mē wemime'ē arā kō ome'ē kupa upa remeve a'evo ekoi. Manyvo rewarà mō pō Janejare'e opota tē a'evoa sō ojinō ijupe kō? Ōō pō? Nivoi 'ete pōkō a'e kō ekoi mijā? Aja rewarà mō pō a'evo ekoi kupa? e'i ijupe kupa.

²Aepo rē kee e'i āmē Jesu:

– Kee pejē tite maevo: “A'e kō ywesō nikatui āmō kō wyi. A'e a'e kō teipō nivo miti ekoi āmō kō wyi. Ajawyi pō a'evo sō mārānai ijupe kō?” pejē tite pō? ³Ānī. Aja rewarà mō rōwā a'evo ekoi kupa. Emā'ē. Pejē ve nivoi peiko ipi. Ajawyi tapejimosioka ikō peaiwererà rē ky'y nē, a'e pejē. Tapejimome'u ikō Janejare'e rovake peaiwererà reitypypyioka ijupe nē. Na'evoi sō peiko remē, peopatā jimomorijaua kyty. Pepa wasutā, ivo kō jē, e'i ijupe kō. ⁴Pemā'ē. Pekuwa itōkō jypy remē, 18 rōmō imarama opa Siroe yy pyri tui mē kō. Tetā yvate'e mē'ē itōkō okui l'aryvo kō imoma kō. Manyvo pejē pō a'evo mē kō pewartā mō? “A'e kō ywesō teipō nivoi 'eteay pirujē Jerusarē taa wānà kō wyi”, pejē tite sipō? ⁵Ānī. Na'evoi, a'e pejē. Ajawyi kee a'e pejē. Pejē ve nivoi peiko ipi. Ajawyi tapejimosioka ikō peaiwererà rē ky'y nē, a'e pejē. Tapejimome'u ikō Janejare'e rovake peaiwererà reitypypyioka ijupe nē. Na'evoi sō peiko remē, peopatā jimomorijaua kyty kāramō, ivo kō jē, e'i ijupe kō Jesu.

⁶Āmē Jesu poromo'e jē poromosā'āгаа rupi. Kee e'i:

– Kwaima'e mō ojimitā ipi. Āmē wemitā pōō mē moma'eyva'y mō^q oōtā jypy remē ti'a mijā. Ajaire uu tite wemitā'akwerà mō reka. Soō, ni'ai. ⁷Āwijā mē kee e'i wemīgwai pē: “Āwisō ajo ipe moma'eyva'y mō reka ipi. Ni'ai ipi. Moapy kwaray rōmō tesō ajo ipe eka. Ni'ai ajamā'ē. Nikatui. Ajawyi emopai ity āwī ky'y. Moma'e rā pō vvy opāsarō jētā ni'ai remē”, e'i. ⁸⁻⁹Aepo rē kee e'i ajamā'ē emīgwai: “Ānī, erōvijā. Emokatu jē rā'ī.

^q 13.6 *Fruta de figo*

Pe'ĩ kwaray pè taposiko ee esa. Ijypy rupi apãkõitã rã'ĩ. Moma'e reposi jukwerà amoatytã imorya mō. ãmẽ tẽ simã'ẽ ee. I'atã põkõ? Ni'a'ãi pō ma'e remẽ? ãmẽ sōsi i'a remẽ, 'Iete' ja'etã. Ni'ai sō remẽ, emopaioka ãmẽ ityoka ky'y", e'i emĩgwai oõvijã pè. "Hoõ" e'i tõvijã, e'i Jesu poromosã'ãga rupi.

[“Ãwĩvo ve Janejare'e nojikõteveĩ pemomaa rã rè”, jaa tẽ. “Wãrõ rã'ĩ pejimoteea”, jaa tẽ.]

Jesu omokatu wãivĩ jimoava 'arà mẽ remẽwarà

¹⁰ Ajaire ãmõ 'ary pè Jesu promom'e upa, Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã mẽ. Jimoava 'arà mẽ a'evõ ekoi. ¹¹ ãmẽ wãivĩ mō rè omã'ẽ, itekorã mãẽ mō rè. ãjãg tẽ omotekorã mãẽ tẽ a'e. Opõ'ã tarepe ipi. Ajamã'ẽ awyje ojapepy kōrijõ tẽ iko. Ijaty kwaray tesõ itekorã iko. ¹⁸ kwaray rōmõ tesõ itekorã iko. ¹² ãmẽ a'e rè Jesu omã'ẽ remẽ, kee e'i ijupe:

– Wãivĩ, age'e amogwapatã netekorãnã newyi ky'y. Awyje nekatupatã ky'y, e'i ijupe.

¹³ ãmẽ Jesu oo ikoty. Opo oinõ i'aryvo. Ameve ikatupa ky'y. Ojãrapo'ãma ky'y. Omoe'e ywete Janejare'e iko ãmẽ ky'y.

¹⁴ Ajamã'ẽ Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã rōvijã mō naoryi a'evõ rè omãjã. Ojimõarõ kōrijõ tẽ upa. “Kõi sō jimoava 'arà mẽ Jesu promokatu ipi”, e'i tẽ oupe. Ajaire kee e'i jane kō itekorã mãe kō pè:

– Ha! Semana upi upi 6 rōmõ mosikoa 'arà okwa ipi. ãmẽ kōrijõ tẽ pejo kuwa pejimokatuoka ipi mijã. Jimoava 'arà mẽ rōwã, e'i ijupe kō.'

¹⁵ ãmẽ aepo e'i remẽ, kee e'i Jesu ijupe, ivoarã kō pè teve:

– Tyi pō, ivo rã'ãga peiko ipi. Pejẽ ve peposiko jimoava 'arà mẽ ipi. Pemã'ẽ. Teima kurarã kyty peo penima kō jora eraa toy'u ipi, jimoava 'arà mẽ ipe remẽ. Pui kō, ãmõ, jumẽtu kō. Moko naperekoi sipõ ipi? Teima kōrijõ teipe mijã. Ajamã'ẽ peja'a katu jẽ ee kō ipi. ¹⁶ ãwĩvo ve mirã kō rè ywesõ tijaja'a katu jaiko ipi. Aã wãivĩ tãmõ Aparão jeapyry mō, nijamokatu'ãi kuwasi pō mijã? Satanasi ojimorara puku ee imotekorã mijã. Ivo tẽ rōwã sipõkõ jimoava 'arà mẽ apijarã jamokatu ipi? e'i Jesu imoãtare'ã kō.

¹⁷ ãmẽ aepo e'i remẽ, Jesu ãpã kō ojimosioka ojimõarõ ikoty. Ajamã'ẽ jane kō oryvay wãivĩ mokatuawerã rè omãjã, ikatuay tesõ a'evõ Jesu wereko rewarã mō.

– Haa! Mir'eay tẽ Jesu, e'i e'i ãmẽ kupa.

Yvyra'akwerã rã'ãigwerã rè tẽ Jesu poromosã'ãga remẽwarã (Mateusi 13.31-32; Maku 4.30-32)

¹⁸ E'i jẽ Jesu promogeta:

– Āmō tē mijē amome'utà peupe tapekuwa manyvotà Janejare'e ojikuwa Jōvijā wasu rōmō remē. [Age'e pe'īpe'ī jane kō omojōvijā ereko. Ajamā'ē kāramō jane kō mōa'ārōwā omojōvijātā o'arà kyty ky'y.]¹⁹ Jimitāa rē tē poromosā'āgatā tapekuwa sa'u. Koo jarā vyvra rā'āigwerā opyy itā okoo pē. A'e oē ajaire oryvay. Ajaate oēme'e tē oo ky'y. Āmē a'e rākā rē wyra kō uu ojiowaitynō, e'i.

“Janejare'e remimota janeroupa”, e'i Jesu mā'ē
(*Mateusi 13.33*)

²⁰ E'i jē Jesu:

– Amome'u tarā mijē tapekuwa manyvotà Janejare'e janerereko Janerōvijā wasu rōmō. ²¹ Wemimota omuu inō janepy'a pupe tijaneroupa ipi. Āwitō sautu jainō janeremi'ō pupe imoje'a remē, oupa janeremi'ō. Āwīvo ve Janejare'e remimota janepy'aoupa ipi. Janemotee wemimota rupi tijaiko āmē, e'i. Kee mā'ē vo 'ejē jaiko. Āwitō wāivī mō pāo oinōtā remē, tiriku ku'ikwerā pupe omoānē ānē ena kō. Moapy ena kō omoānē rā'ī eja. Ajaire imovororo mā'ē omoje'a ee, ajaate oupa 'ete. Āmē si ivororopa ky'y. Āwīvo 'ejē Janejare'e remimota janepy'aoupa, e'i Jesu.

“Tetā rova ikwa'igā mā'ē rupi peo Janejare'e kyty ipi”, e'i Jesu mā'ē
(*Mateusi 7.13-14,21-23*)

²² Ajaire taa taa rupi oo Jesu okwa poromo'e ipi. Jerusarē taa kyty tē ootā iko. ²³ Āmē ava mō oporanu ijupe. Kee e'i:

– Jōvijā, pe'īpe'ī tē kōrijō tē ootā Janejare'e pyri ipi? Ma'e āmō āmōgwerā kōrijō tē Janejare'e wereko katutā oupewarā mō? Manyvo ere pō? e'i Jesu pē.

²⁴ Aepo e'i remē, Jesu tetā rova ikwa'igā mā'ē rē tē ojimosā'āga:

– Ō'ō. Tetā rova ikwa'igā mā'ē rupi kōrijō tē peo kuwa Janejare'e rena kyty ipi. Ajawyi pejimokasi ikenē a'e rupi tapeo, pejuve jē remeve, a'e pejē.^s Jane kō mōa'ārōwā kee e'i ipetā: “Āmō rupi tē taē aa Janejare'e rena kyty”, e'i epetā. Ajamā'ē noo'āi sire'e kupa, a'e kyty.

²⁵ – Tetā rova jarā vo 'ejē Janejare'e. Kāramō wetā rova oovapytā. Oovapy paire, ava jē rōwā oiketā ky'y. Napeike amātejēi remē, tetā ypy pē tē pekutā. Tetā jarā pematātā titetā. Kee pejē ipetā: “Jōvijā, eovapyjavo taike!” pejē ipetā āmē ky'y. Noovapyjavo'āi pejē ajamā'ē. Kee e'i kōrijōtā tē: “Pejisyry. Noporokuwai ije”, e'itā kōrijō tē pejē. ²⁶ Āmē kee pejē ipetā jē: “Manyvo pō ‘noporokuwai’ ere oreupe? Jypy remē nereve orojimi'u ipi. Orerena rupi oremo'e jē rejupa mijā. Orekuwa katu rejupa mijā”, pejē ipetā. ²⁷ Ajamā'ē kee e'itā pejē: “Ānī. Noporokuwai,

^s 13.24 “Erupi kōrijō tē peo kuwa Janejare'e kyty”, jaa tē aepo e'i.

a'e pejë. Mã taa wãná kô pô pejë rômô? Nakuwai. Pejisyry awi peo, a'e pejë. Nivoi mãe kô tẽ pejë. Pejipe'a awi ewyi", e'itã.^t

²⁸– Ajare kee a'e pejë. Kãramô Janejare'e ojikuwa Jôvijã wasu rômô remẽ, jane kô omuu muutã okoty, tojimoena ipyri ena pupe kupa. Janejare'e pyri tãmô Aparão rê pemã'ëtã. ãmô, tãmô Isaki rê. ãmô, tãmô Jako rê. ãmô, pirujẽ Janejare'e ayvu mojenuarã kô rê pemã'ẽ tary ve. Janejare'e pyri ekoitã kupa, pirujẽ. Pejë ãmẽ pejimojipe'aokatã a'e kô wyi ky'y. Peja'o titetã peiko ãmẽ, e'i. [Ajawyi, "Ije kuwasi mokope aju mijã", pejëta kuipe'e mãẽ ee remẽ.] Pejãpikãkãima ipetã pejimomoriyau rômô peiko."²⁹ A'evô remẽ ãmô mirã pô'ômorã kô ve uu uutã ojimoena Janejare'e pyri ena pupe. Pe'îrôwã uu uutã kupa. ãmôgwerã kwaray êma kyty wyi uutã. ãmôgwerã kwaray 'apa kyty wyi. ãmôgwerã kwaray yke kyty wyi. ãmôgwerã kwaray yke rovajarã kyty wyi, e'i. Pirujẽ uu uutã wapytã Janejare'e pyri ojimiwa. [Pejë ãmẽ napeike'ãi ipyri, napemoëokai amãtejẽi pe'arã kyty rewarã mô.]^v ³⁰Ajawyi kee a'e. Ajawyi apykyre kytywarã ootã tenoneporã rômô. ãmô, joãkãmorã ootã apyky rupi ky'y, e'i Jesu poromô'e."^w

Jesu oporijãuesa tarepe Jerusarẽ taa wãná kô remẽwarã
(*Mateusi 23.37-39*)

³¹Ameve Pariseu kô mô uu jawo Jesu pẽ, Jerusarẽ taa kyty oo iko remẽ. Kee e'i ijupe kupa:

– Ejisyry ike wyi maibe kyty ekwa. Kovenatu Eroti nejukatã, e'i kupa.

Omoteeoka ipetã nou ijupe, too e'ã Jerusarẽ taa kyty. Ajawyi aepo e'i ijupe kupa. ³²Ajamã'ẽ aepo rê kee e'i ãmẽ Jesu:

– Poromoripe mã'ẽ tẽ kovenatu Eroti. Pekwa kee a'e mã'ẽ tapemome'uu ijupe: “[Ava nejukaoka'ãi kuwa, ajaate eposikoa amoawyjepa remẽ.] Age'e, aposiko jõtã. Ajãg kô ape'a jõtã ojimoemija ee mãe kô wyi imomoi ipi aiko. ãmô, itekorã mãe kô ve amokatu jõtã aiko. Kovi a'evô jõtã aiko. Ajaire moapy ke paire awyjepa avãetã ãmẽ ky'y”, pejë ikô ijupe nẽ.

³³Ajamã'ẽ age'e jô aata jõtã aiko. ãmô, kovi aata jõtã aiko. ãmô, kô'ẽme aata jẽ tary ve aiko. Aatã Jerusarẽ taa kyty. A'e pẽ tẽ aatã amãnô, e'i. A'e pẽ tẽ Janejare'e ayvu mojenuarã kô ojuka kupa ipi, e'i.

³⁴Ãmẽ pee peve Jesu kee e'i:

– Mokoï Jerusarẽ taa wãná kô! Janejare'e wayvu mojenuarã kô omuu muu ipe pekoty remẽ, napeenu tari ijayvu kô ipi. Pemomijarĩ ijuka kô ipi. ãmô, pejapi japi ijuka kô takuru pupe ipi. Peenu kuwasi ijayvu kô mijã! Mapejô rômô tesô apota ipe poropyy jẽ poroereko mijã! Awitô masakara wa'yry kô omoaty opepôkã wryy pẽ ereko katu kô ipi, ãwĩvo ve ije aiko.

^t 13.27 Jĩg. 6.8   ^u 13.28 Mat. 22.12-13; 25.30   ^v 13.28-29 Mat. 8.11-12

^w 13.30 Mat. 19.30; 20.16; Mak. 10.31

Kee a'e peupewarà mō. Poromoaty tarepe penereko katu mijã. Napepotai ajamã'ẽ. Ajawyi mokoi a'e pejẽ! ³⁵Ajawyi naiko'ãi penena ky'y. Tapererã rômõtã tẽ tui upa ky'y. Pemã'ẽ esa! Napemã'ẽ'ãi ere ky'y, ajaate Jõvijã wasu rômõ ajikuwatã ajo mijẽ remẽ. ãmẽ tẽ tite emoe'e ipetã pekupa ky'y, Janejare'e Remimuurerã rômõ, e'i Jesu ijupe kō.^x

Jesu ojimi'u Pariseu mō retã wryy pè remẽwarã

14 ¹Ajaire ãmõ jimoava 'arã mẽ Jesu oẽ Pariseu kō rõvijã mō retã wryy pè ojimiwa. ãmẽ ãmõ kō Jesu omoa'u upa. ²ãmẽ a'e pè Jesu rovakeve kwaimea'e itekorã mã'ẽ mō ekoi teve. A'e irurupa mã'ẽ. ³ãmẽ kee e'i Jesu Pariseu kō pè. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rè poromo'e mãe kō pè e'i:

– I'tete pō jimoava 'arã mẽ jamokatu itekorã mã'ẽ mō ipi? Manyvo pejẽ pō? e'i ijupe kō.

⁴Nipui ãmẽ enu kupa. ãmẽ Jesu opopyy itekorã mã'ẽ imokatupa. Omokatu paire, kee e'i ijupe:

– I'tete nejivy nerena kyty neo ky'y, e'i ijupe.

⁵Ajaire kee e'i jẽ Jesu oporanu Pariseu kō pè:

– Ma'e remẽ nera'yry mō o'a sō yy je'ẽ typy mã'ẽ pupe oo remẽ, jimoava 'arã teipe sō remẽ, aje sipō nereekyi'ãi kuise'ẽ tomãno e'ã? Õõ, neekyitã! Ivo jẽ nerima mō sō o'a remẽ, a'evo ve nereekyi'ãi kuwa pō a'evo remẽ? Õõ, neekyi kuwa. Na'evoi sipō pereko ipi? e'i ijupe kō.^y

⁶Aepo e'i remẽ ava jẽ rōwã iputã. Manyvo ne'i'ãi Jesu rovaja kupa.

⁷ãmẽ a'e pè tui jẽ remẽ, Jesu omã'ẽ mōropãrã kō rè erokwa. Okuwa kee e'i oupe kupa ipi mã'ẽ: “Ije ywesō aã ike jõvijã rena ypy pè taapy ajupa, temoe'e ãmẽ kupa”, e'i e'i oupe kupa ipi mã'ẽ. Ajare kee e'i Jesu poromogeta mō:

⁸⁻⁹– Ma'e. Neretãrã mō ojirekotã remẽ, torya mō oinõtã. ãmẽ a'e 'ary pè kee e'itã ene: “Ene ve ejo tijajimory jajimiwa”, e'itã. Neo remẽ, kee tere e'ã nepy'a pè: “Jõvijã kō rena ypy pè aapytã ajimoena”, tere e'ã ãmẽ neiko. A'e sō ere tite remẽ, kee e'i kuwa neupe: “Ejisyry typopy kyty eo eapy. Joe'e rena tẽ ike eu. Ene ãmẽ a'e rōwã”, e'i kuwa torya jarã nemosioka.

¹⁰Ajawyi kee ere amãtejẽ. Ikupe kyty tẽ eẽ eapy rã'i, a'e pejẽ. Ajaire uu kuwa torya jarã nekoty. Kee e'i kuwa neupe: “Haa! Joe'e tẽ ene. Ejo enone kyty joe'e rena pè tereapy ãmẽ”, e'i kuwa neupe. A'evo remẽ nemoe'etã tẽ ãmõ kō rovake ãmẽ. ãmẽ tẽ ikatutã tẽ neupe, e'i ijupe kō.^z ¹¹A'evo tẽ ipi. Ojimo'e teywete mã'ẽ ajaire jowryy kyty tẽ ekoitã. Ajamã'ẽ nojimo'e'eoka tari mã'ẽ ãmẽ jo'arã kyty joe'e rômõ ekoitã, e'i ijupe kō.^a

¹²E'i jẽ Jesu tetã jarã pè, “Ejo epyri ejimiwa” e'i ijupe mã'ẽ pè:

^x 13.35 Jig. 118.26   ^y 14.5 Mat. 12.11   ^z 14.10 P.Teko. 25.6-7   ^a 14.11 Mat. 23.12; Ruk. 18.14

– Jimi'u wasu sō neinō ipi remē, mōropārā kō neokwai imuu ipi. Kejōgā nemuu ipi. Nejimorypa kō. Āmō, imoma'e ywete mǎe kō. Āmō, nepyriwarā kō. Wāi wāisō nemuu ipi. Kee ere teāmā: “Moko tary ve terereko kupa ajaire”, ere teāmā. Ajawyi a'e a'e kō kōrijō tē neokwai totuu nerena pē ipi. Ajamǎē jiovajarīa rēgā tē neja'a remē, nikatu'āi āmē. ¹³Ajawyi jimi'u wasua neinōtā remē, kejō gatu eokwai imuu: Nimoma'ei 'ete mǎe kō. Āmō, itekorā mǎe kō. Noatai mǎe kō. Naeapyoi mǎe kō. A'e a'e kō jēsi eokwai totuu nepyri, e'i. ¹⁴Āmē tē Janejare'e nemoe'etā nere omājā, jiovajarīa rē nereja'ai neiko rewarā mō. Ikatu tē, “Terereko ve kupa”, nere remē. Āmē kāramō Janejare'e poromomoera mijē remē tē ikatu tē nererekotā āmē ky'y. A'e rē jēsi eja'a awi eiko, e'i Jesu ijupe.

Jimi'u wasua rē tē Jesu poromosā'āga remēwarā
(*Mateusi 22.1-14*)

¹⁵Ajaire aepo renu mē namesa pyri wapy mǎē mō oporegeta Jesu pē. Kee e'i ijupe:

– Oremo'earā, kāramō Janejare'e ojikuwa Jōvijā wasu rōmō remē, jimi'u wasua oinōtā. Janeroryvaytā āmē, jajimi'u ipyri remē, e'i.

¹⁶Aepo renu mē jimi'u wasua rē tē Jesu poromosā'āga. Kee e'i:

– Kwaima'e mō jimi'u wasua oinōtā. Āmē ojimorypa kō pē, “Ejo epyri ejimiwa”, e'i amātejē. Jane kō mōa'ārōwā ookwai amātejē imuu jimi'u wasua rā pē. Āmē “hoō” e'i amātejē kupa. ¹⁷Ajaire, jimi'u wasua 'arā mē, kee e'i wemīgwai pē: “Age'e si ekwa emōropārā kō pē javo”, e'i. “Hoō” e'i. Oo ajaire javo. Kee e'i emīgwai: “Erōvijā emuu nepijarā mō. Ojinōma jimi'u wasua upa. Ajawyi, 'Age'eva ejo jajimi'u”, e'i erōvijā ene”, e'i epe uutā mǎe kō pē. ¹⁸Soō, nonuri kupa. Ojipijarī kupa. Kee e'i āmō: “Aa kuwasi mijā. Ajamǎē age'eva apy ekena mō. Ajawyi a'e resa aatā. Naa'āi sikaepo awi. Nejimōarō tite eupe ne”, e'i ojipijarī. ¹⁹Āwīvo ve jē āmō kee e'i: “Age'eva pui kō apy. 10 rōmō apy kahu omōtā eraa mǎe kō. Ajawyi a'e rē aatā age'e. Apoā'ā kōtā esa. Ajawyi naa'āi sikaepo”, e'i ojipijarī. ²⁰Ivo jē āmō. Kee e'i ve: “Aa kuwasi mijā. Ajamǎē age'eva amenapa. Ajawyi naa'āi sikaepo ky'y”, e'i. A'eva “ejo” e'i epe ijupe kō. Nijeweri uu kupa ajamǎē. ²¹Ajaire ojivyri emīgwai oo oōvijā gyty. Āmē, “Nonu'āi sikaepo nejimorypa kō”, e'i ijupe. Āmē a'eva rē ojikōō tesō jōvijā aepo renu āmē. E'i mijē wemīgwai pē: “Āmō kō gyty ekwa, taa rupi, pee pee kō rupi”, e'i. “Mǎe kō pijarā mō ekwa ky'y”, e'i. “Nimoma'ei mǎe kō. Āmō, noatai mǎe kō. Āmō, naeapyoi mǎe kō. Āmō, okunu kunu 'ejē wata mǎē kō ve. Wāi wāisō pijarā mō ekwa ky'y”, e'i. “A'e kō eatykapa ekena pē”, e'i. ²²Oo āmē emīgwai oōvijā ayvukwerā rupi. Āmē emimuurerā kō ovāe vāe ojimoena. Wapy apyapa apyka 'aryvo okwa kupa. Ajamǎē noporakapaive tena kō kupa. Ajawyi oo oōvijā gyty kee javo: “Erōvijā. Neremikwaiwerā kō arovāema. Ajamǎē noporakapaive tena kupa”, e'i. ²³Āmē tōvijā: “Hoō,

akuwa”, e'i. “Eeru jěsi ikō ãmẽ nẽ. Pee wasu rupi ekwa ãmẽ. ãmõ, pee miti kō rupi ekwa ãmẽ. Pirujẽ neesa mõe kō pè kee ere: ‘Age'ève ikō ja'e erõvijã retã gyty jimi'u wasua pè nẽ', ere. ‘Ejo ikenẽ', ere. Pirujẽ neesa mõe kō pè aepo ere erojivy kō, toporakapa 'ejẽ erena ky'y”, e'i. ãmẽ “hoõ” e'i emĩgwai oo. ²⁴Ajaire kee e'i jẽ tõvijã: “Aje ywete aporegetatã. Ejimorypa kō aokwai imuu ypy mõe kō nojimi'u'ãi epyri kupa. A'e kō ava jẽ rõwã amojimi'uokatã epyri ky'y”, e'i tõvijã, e'i Jesu poromõgeta.

“Mã rapijarã kuwa põ oo eremĩgwai rõmõ”, e'i Jesu mãẽ
(Mateusi 10.37-38)

²⁵A'evo remẽ aty wasu ootã Jesu rupi kupa. ãmẽ ojirova Jesu ikoty kō omãjã. Kee e'i ijupe kō:

²⁶– Ava mõ ootã erupi remẽ, ije ywesõ terau katu ãmõ kō wyi ãmẽ. Ajawyi uu rẽ noja'a'ãi. ãmõ, oy rẽ. ãmõ, werekwarã rẽ. ãmõ, wãkarãgwerã kō rẽ. ãmõ, weke'yry kō rẽ. ãmõ, okõjã kō rẽ noja'a'ai ve rõnõ. Wee noja'a'ai teve. Ajawyi wee ywesõ oja'a mõe kō noo kuwa'ai eremimo'earã rõmõ. Ava mõ, “Awyje aatã Jesu rupi emimo'earã rõmõ”, e'i remẽ, kee te'i ãmẽ oupe: “Awyje tẽ Jesu e'arã kytywarã rõmõtã ekoi. Ijavyu pè ywesõ ‘aje ywete’ a'etã ipi. ãmõ, emimota ywesõtã eremimota wyi ipi. ãmõ kō emomõrijauway ipe Jesu rewarã mõ remẽ, aa jõtã ãmẽ upi”, te'i. Kõ'ẽ jawe jawe aepo te'i oupe ãmẽ, e'i Jesu.

²⁷ãmẽ e'i jẽ Jesu:

– ãmõ, ava mõ, “Jesu erõvijã ywete rõmõ ekoi”, ne'i ije remẽ, nemoẽokari o'arã kytywarã rõmõ remẽ, a'e noo'ai eremimo'earã rõmõ. ãmõ, “Jesu remimota rupi katu taiko”, ne'i oupe remẽ, ajamã'ẽ wemimota pè tẽ “aje ywete” e'i ipi. A'e noo'ai teve eremimo'earã rõmõ, e'i.^b

²⁸– ãmõ, tetã reinõgarã rẽ tẽ poromosã'ãgatã poromotekokuwa rã rõmõ. Ava mõ sõ, “Tetã yvate'e mãẽ mõ ainõtã”, e'i oupe remẽ, a'evõa rẽ ojipy'amogeta rã'i. Kee te'i rã'i oupe esa: “Aje ainõma kuwa põkõ tetã? Oytã põ ekarakuri inõa rẽ? Amoepy kuwa jõtã i'aryvo tetã reinõgarã kō pè?” te'i rã'i esa. A'evõ rõwã sipõkõ ipi? ²⁹Kãramõ mytery pè oinõ remeve opa sikaepo karakuri remẽ, ojimosiokatã ãmẽ. Werõarõtã ãmõ kō ee omãjã ãmẽ. ³⁰Kee e'itã ãmẽ kupa: “ãwĩ kwaima'e oinõ ypy kõrijõ tẽ tetã. Ajamã'ẽ nomoawyjepai sire'e. Nikasi inõ”, e'i e'itã ãmõ kō tojimosiõka ky'y, e'i. Ajawyi ãwitõ tetã jarã omosã'ãga ypy rã'i inõtã, tãwĩvo ve eremimo'earã rõmõ ootã mã'ẽ mõ ajaa jaa rupive te'i ipi, e'i ijupe kō.

³¹E'i jẽ Jesu:

– ãmõ rupi jamosã'ãgatã teve. ãmõ 'ary pè jõvijã mõ, “Araatã eremĩgwai sota kō ãmõ jõvijã gyty, a'e kō reve torõjiapisi”, e'i oupe remẽ, ameve ypy rã'i oja'atã, e'i. Ma'e kee e'itã rã'i: “Mapejõ põ eremĩgwai sota

^b 14.27 Mat. 16.24; Mak. 8.34; Ruk. 9.23

kō? Mapejō pō eāpā remīgwai sota kō? Ajimokasi kuwa pō ijupe aa ikoty kō remē? Kāramō aa ajimokupeioka tite eāpā pè ne”, e'itā rā'ī oupe āmē. ³²Ajaire, “Nekasi'āi eāpā pè”, e'i sō remē, āmē kuipe'e ijāpā tui remeve omonotā ayvu morākwēarā mō kee te'i wāpā pè: “Erōvijā emuu kee javo ene: ‘Teene, nijajiapisi'āi. Jajimorytā tē ojee ky'y’, e'i imuu erōvijā ene”, te'i emīgwai wāpā pè. “Ōō, aje, nisimovvyv'āi jiapisia awi jaiko ky'y”, e'itā ojiupe āmē kupa ky'y. Āmē tē ikatutā ijupe kō, kāramōwarā rā rē oja'a amātejē rewarā mō. ³³A'evo ve pejē, e'i. Ava pepōōmorā mō sō wee ywesō oja'a remē, noō'āi kuwa eremimo'earā rōmō. Pirujē oityypyypipaoka uu erupi remē tē oo kuwa eremimo'earā rōmō, e'i Jesu.

Sautu nikatui mǎē rē tē Jesu poromosǎ'āga remēwarā
(*Mateusi 5.13; Maku 9.50*)

³⁴E'i jē Jesu:

– Sautu rē tē poromosǎ'āgatā tapekuwa sa'u. Āwitō sautu eekatu ja'umǎē pupe jainō ipi remē. Āwīvo ve jane kō pē ikatuay wete tijaiko ipi. Ajamǎē sautu nomoeēi sō janeremi'ō ky'y remē, manyvoa rā rōmō rōwā kuwa sautu āmē. ³⁵Nijaporu'āi temitā morya rōmō. Āmō, yvu rōmō nijaporu'āi teve rōnō. Ajawyi jamopopo tepe'yte. Ajare kee a'e pejē. Tapeenu katu ikō eayvu nē rōnō, e'i Jesu.

Kaneiru oo opa oo mǎē rē tē Jesu poromosǎ'āga remēwarā
(*Mateusi 18.10-14*)

15 ¹Ajaire Jesu pē ovāe nivoi ekoi mǎē kō, āmō tekoua repy moatyarā kō. Jesu ayvukwerā poromo'e mǎē renu tē uu uu kupa ipi. ²Āmē Pariseu kō mō ijayvu yvu ee kō omājā kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mǎē kō mō a'evo ve ekoi. Kee e'i kupa:

– Moma'e rā sōpō nivoi mǎē kō uu Jesu kyty remē, ojimory ee kō ipi? Āmō, ojimi'u teve ipyri kō ipi. Manyvo pō a'evo ekoi? e'i kupa.^c

³[A'evo teāmā aepe e'i mǎē kō ipi. Nopotai aje ywete ojimotekokuwaoka Jesu pē kupa. Ajawyi aepe e'i kupa.] Āmē aepe e'i kupa remē, Jesu wayvu omosǎ'āga mijē poromo'e. Kee e'i:

⁴– Uve kaneiru jarā mō eima ijatyray wereko mǎē. 100 rōmō tesō eima kō mijā. [Kōē jawe jawe omoirō irō kō. A'evoa rupi okuwa eima mō oo opa oo remē.] Āmē āmō 'ary pē omoirō irō kō remē, soō, pe'ī eima naikoi sikaepo. Ajawyi weima kurerā atyry kō oity rā'ī [ikurarā pupe] oo opa oo mǎē reka. Weka eka jē ajaate wesa. A'evo tē. ⁵⁻⁶Ajaire weima wesa remē, a'e omovy wasi'y 'aryvo erojivy eru. Ory tesō erojivy eru wetā gyty āmō weima kō pyri. Ajawyi kee e'i ajaire ojimorypa kō pē, āmō, opyriwarā kō pē: “Erima

^c 15.2 Ruk. 5.29-30

aesapa, oo opa oo mǎ'ē", e'i ovǎe. "Pejo awi pejimory rǎ'ĩ ereve", e'itǎ ovǎe. 7ǎwĩvo ve yva pè Janejare'e remĩgwai kō oryvaytǎ nivoi mǎ'ē mō ojimosioka waiwererǎ reityppyipaoka Janejare'e pè remē ipi. ǎmē ywesō oryvaytǎ yva pè kupa. Aje, ivo mǎ'ē rē ory tē kupa ipi. Ajamǎ'ē nivoi mǎ'ē weko aiwerǎ oityppyipaoka Janejare'e pè remē ywesō oryvaytǎ kupa ipi, e'i Jesu.

Karakuri moeta okǎjǎ mǎ'ē rē tē Jesu poromosǎ'ǎga remēwarǎ

⁸Ajaire ǎmō rē tē Jesu poromosǎ'ǎga mijē. Kee e'i:

– Wǎivĩ tekoe'e mō omoaty karakuri e'ekwerǎ oupe. 10 rōmō tesō omoaty imokatu mijǎ. Ajaire pe'ite omokǎjǎ sikaepo. Ajawyi ijyapea mō omoeny omokǎjǎ mǎ'ē reka. Ajawyi ijyapea weraa moma'e ma'e wryy rupi oposiko otyvei eka. "Maty pōkō aity?" e'i eka. ⁹Ajaire wesa ky'y. ǎmē kee e'i opyriwarǎ kō pè. ǎmō, ojimorypa kō pè e'i: "Pejo pejimory ereve", e'i. "Emǎ'ē. Ekarakuri moeta amokǎjǎ maekwerǎ aesapa ky'y", e'i. ¹⁰Ajare kee a'e. ǎwitō karakuri omokǎjǎ maekwerǎ resaa rē ory tesō wǎivĩ. ǎwĩvo ve Janejare'e remĩgwai vyapewarǎ kō oryvay nivoi mǎ'ē mō ojimosioka weko aiwerǎ reityppyipaoka Janejare'e pè remē ipi. Ojirova Janejare'e kytire ky'y remē oryvay tesō kupa ipi, e'i Jesu.

Ta'yry oiko teitete mǎ'ē rē tē Jesu poromosǎ'ǎga remēwarǎ

¹¹E'i jē Jesu:

– Uve kwaima'e mō mōrijō ta'y mǎ'ē. [Imoma'e ywete mǎ'ē tē a'e kwaima'e. Ajawyi moma'e jē rōwǎ naikoi etǎ wryy pè ipi. Ajamǎ'ē a'evo ipe remē, ta'y mitikwerǎ nopota ywe'ei tite uu pyri ekoi ky'y.] ¹²ǎmē ǎmō 'ary pè kee e'i ta'y mitikwerǎ uu pè: "Papa, nema'e mō eupewarǎ rōmōtǎ mǎ'ē, eme'ē amǎtejē ije", e'i. ^d "Eme'ē ema'e rǎ rōmō teǎmǎ", e'i ta'yry. ǎmē "hoō" e'i tuu. Omosǎ'ǎga wemireko. Omowaite ipē ime'ē wa'yry kō pè. [Wauvay kō wyi a'evo ekoi.] ¹³Ajaire sa'u ta'y mitikwerǎ omoaty oma'e kō, uu remime'ēgwerǎ kō. ǎmē kee e'i: "ǎmō taa kyty aatǎ", e'i oo. Weraapa oma'e kō ǎmē. Uu kō oity oo. ǎmō wǎnǎ kō yvy kyty tē oo, Juteu rōwǎ mǎe kō yvy kyty. Ajaire a'e pè oiko teitete kōrijō tē iko ky'y. Ojimomy'a my'a iko ky'y. Oka'uay ojimory nivoi mǎe kō reve, ojimorypa rǎ'ǎga kō reve. Opoko ee kō iko ky'y. A'evo wemippykwerǎ omoma katu tekou teitete rē, uu wyi opy eraa maekwerǎ. ¹⁴Ajaate ǎmō 'ary pè, soō, naikoi pe'ĩ sikaepo ikarakuri mō ky'y. ǎmē otyavo tē a'e taa wǎnǎ kō iko. Amyay oporara iko ky'y. ¹⁵Ajawyi oposikoa mō weka ky'y. A'e yvy wǎnǎ mō pè kee e'i: "Nepota pō taposiko neupe?" e'i. "Hoō" e'i ǎmē. "Ekwa erima kō tajausi rē tereja'a. ^e Moko kyty ka'api'ity pè tui. Eapoi kō ipi awi", e'i imono. "Hoō"

^d 15.12 Tuu omǎnō maire tē ima'ekwerǎ kō opyta ta'yry kō tomosǎi ojiupe ky'y. Ekoa kō teǎmǎ a'evoa. ^e 15.15 Juteu kō nomovijai tajausi ipi. "Iky'a mǎ'ē tajausi", e'i kupa, "Tape'u e'ǎ", e'i Janejare'e tǎmōi kō pè rewarǎ mō.

e'i oo. ¹⁶A'evoa rè oposiko ãmẽ. Oposiko ywete ipe. Ajamã'ẽ ijamyay wete jẽ iko. Ajaate tajausi remi'õ'y tẽ tesõ ojuwei tite, yga vo mã'ẽ. Ava jẽ rõwã ome'ẽ ja'umã'ẽ mõ ijupe ajamã'ẽ. ¹⁷Ãmẽ sõi otekokuwapa ky'y. Kee e'i oupe: "Moma'e rà sõpõ Papa aity ajo!" e'i. "Papa remigwai kõ ojimi'u katu iko ipi. Oyte emi'õ kõ ijupe kõ ipi. Manyvõre põ ije ike ãmẽ amãnõ taray amyay pè aiko ky'y?" e'i oupe. ¹⁸E'i jẽ oupe: "Akuwapa ky'y. Papa kyty ajivyta aa ajawyi", e'i. "Kee a'etã Papa pè avãe: 'Papa, nivõ tẽ aiko ije, Janejare'e rovake. ãmõ, nerovake ve nivõ 'ete aiko', a'etã. ¹⁹Ajawyi 'era'yry' nere'ãi maevõ eupe ky'y. Aepo ere eupe remẽ, 'Taposiko jẽ neremigwai rõmõ, a'e tẽ ene', a'etã avãe remẽ", e'i oupe.

²⁰- ãmẽ si ojivyrĩ oo uu rena kyty ky'y. Ovãerĩ remẽ, kuipe'evõ tuu omã'ẽ ee. Oporijauesa tesõ ee omãjã. Opõ'ã oo wa'yry rõvaisĩ. Wajuvy tesõ wa'yry. Oovamosu, wauvay jẽ rewarã mõ. ²¹Kee e'i ta'yry ãmẽ: "Nivo miti aiko neupe, papa. ãmõ, Janejare'e rovake nivo miti ve aiko. Ajawyi 'era'yry' nere'ãi maevõ ije ky'y", e'i epe ta'yry. ²²Ajamã'ẽ aepo e'i remẽ, tuu kee e'i wemigwai kõ pè: "Pekwa kuisse'ẽ jẽ tyru e'ey peeru aã era'yry pè topypy", e'i. "ãmõ, sãtaja peeru ve inõ ipy rè. ãmõ, mõ'ãgwa peeru inõ ipõ'ã rè", e'i. ²³ãmõ, erima pui ra'yry ikyrau mã'ẽ pejuka imii eru si'u", e'i. "Jajimi'u jajimory katutã jaiko ky'y", e'i. ²⁴"Emã'ẽ, omãnõ mã'ẽ vo sõ tite era'yry mijã. Age'e sõi epyri ekoi tarã mijẽ", e'i tuu. A'evõ ojiãparõ pyy ijimorya ijupe kõ.

²⁵- Teke'yry reãã rupi tẽ a'evõ ekoi ajamã'ẽ. A'e ka'api'i kyty tẽ ji'ite ipõ oo oposiko upa, imõmirĩ novãeive remeve. Ajaire tẽ ovãe. ãmẽ ovãerĩ iko remẽ, pee ypy peve wenu jigarã kõ. ãmõ, torya ryapu wenu. ²⁶ãmẽ uu remigwai mõ pè oporanu. Kee e'i ijupe: "Manyvõ rewarã mõ põ moko e'i ojiga wete kupa?" e'i. ²⁷ãmẽ emigwai e'i ijupe: "Ovãema nemõmirĩ ky'y", e'i ijupe. "Ory tesõ neruu ivãea rè. Ajawyi ojukaoka weima ikyrau mã'ẽ si'u janerory rõmõ. Kee e'i neruu: 'Emã'ẽ. Aesa mijẽ era'yry aekwery vo. Ajimo'ãgatu ky'y', e'i neruu", e'i emigwai teke'yry pè.

²⁸- ãmẽ teke'yry aepo wenu remẽ, naoryi. "Haa! Moko e'i sipõ kupa? Naa'ãi ikoty kõ", e'i. Aepo e'i maekwerã ojenu tuu pè. Ajawyi oẽ wa'yry teke'yry resa. Kee e'i epe ijupe: "Ja'e jajimory", e'i epe. ãmẽ, "ãni, naa'ãi", e'i kõiãjõ. ²⁹Kee e'i jẽ uu pè: "Nivõ erereko rejupa, papa. Emã'ẽ, karamõe remeve newyry kyty tẽ aiko ipi. Oroerovija katu aiko ipi. Mape remẽ jẽ rõwã neayvukwerã narovijai mã'ẽ. A'evõ ipe. Ajamã'ẽ nereme'ei 'ete nerima mõ ije tajuka iwa, ejimorypa kõ reve jajimory", e'i. ³⁰"Ajamã'ẽ aã nera'yry moma'e neremirekokwerã rè ojimorari tẽ iko. Ojimomy'a my'a tẽ iko. A'evõ rè omoma nema'ekwerã kõ. A'evõ ipe. Ajamã'ẽ ovãema remẽ, nejukaoka teima kyrauvay mã'ẽ ijupe", e'i teke'yry.

³¹- ãmẽ kee e'i tuu: "ãni, tuku. Epyryvo tẽ neiko ipi. Ema'e kõ pawete nema'e kõ, e'i. ³²Ajamã'ẽ aã nemõmirĩ ojivy mijẽ uu remẽ, i'ete jajimory

ojee jaiko. Emã'ë. Okãjãma mã'ë vo 'ejë nemõmirĩ mijã. Age'e uve mijë mã'ë vo ky'y. Ajawyi ãwĩvoa rè jajimory kuwa, e'i tuu, e'i Jesu poromo'e.

[Kee jaa tè aepo e'i mã'ë: "Janejare'e poroporijauesa jë, nivoi epe jaiko remë ipi. Ajawyi janerãrõ jë tijajivy ikoty. Javãe mijë ipyri remë, janerereko katu jëtã wãkarã kõ rõmõ, wemiauvay kõ rõmõ", jaa tè aepo e'i mã'ë.]

Tõvijã ma'e kõ rè ja'aarã rè tè Jesu poromosã'ãga remëwarã

16 ¹E'i jë Jesu ayvu mosã'ãga ekojë wemimo'ekwerã kõ pè:
– Oiko kwaima'e imoma'e ywete mã'ë mõ. A'e wemigwai mõ omoëoka oma'e kõ rè ja'aarã rõmõ toiko. Imoma'e ma'e tome'ë epy rõmõ ijupe ipi. Ajawyi a'e tè ajaire moma'e repykwera opyy imoaty ijupe ipi. [A'e pe'irõwã moma'e ma'e ome'ë rã'i ãmõ kõ pè epy rõmõ: "Kãramõ emoepy ije", e'i ime'ë ipi. Okusiwa kareta rè noepyme'ëive moma'e maekwera kõ rewarã, toja'a ajaire ee ipi. Ajamã'ë nivoi a'e omoaty epykwera oõvijã pè ipi.] ãmë ãmõ 'ary pè kee jaa ojenu tõvijã pè: "Nivoi omoepy neupe neremigwai. Imona tè sikaepo nekarakuri rè", jaa ojenu eewarã mõ tõvijã pè.

2– ãmë tõvijã wenu aepo jaa remë, ookwai imuu. Kee e'i ijupe: "Manyvore põ aepo ojenu nerewarã? Nikatui moko ere remë. Age'e ekusiwapa kareta rè noepyme'ëive maekwera kõ, ajaire tereme'ë kareta ije. ãwijã më awyjepa neposiko eupe ãmë ky'y. Nepoitã neposikoa wyi ky'y", e'i tõvijã. "Hoõ" e'i ãmë moma'e rè ja'aarã oõvijã pè. ³ãmë kee e'i oupe: "Emoisyrýtã itãwĩ eposikoa wyi", e'i oupe. "Manyvo kuwa põkõ aiko ãmë? Koo rè naposiko kuwa'ãi. ãmõ, koivo kõ pè, 'Moma'e emuu ije', na'e'ãi teve, asĩ jë aepo javo rewarã mõ", e'i oupe. "Manyvo kuwa põkõ areko ãmë?" e'i ojipy'amogeta upa. ⁴ãmë, "Age'e si akuwa ky'y, manyvo aikotã noepyme'ëive maekwera kõ tepota katu, tepãtavõ kãramõ", e'i oupe.

⁵– Ajawyi noepyme'ëive mãe kõ ookwai imuu okoty. Kee e'i ãmõ pè: "Mapejõ põkõ karakuri nereepyme'ëive erõvijã pè?" e'i. ⁶ãmë kee e'i noepyme'ëive mã'ë: "100 rõmõ tesõ moma'eyva kawera rena kõ mõ naepyme'ëive mãe kõ", e'i. ãmë emigwai e'i: "Hoõ, oropãtavõtã tiwaype e'ã neupe ky'y. Epy nereme'ëive mã'ë, amowyjytã neupe age'e ky'y. Ipë kõrijõ tè neme'ëtã erõvijã pè ky'y. Ajawyi 50 rõmõ kõrijõ tè ekusiwa nekareta rè, kãramõ tereme'ë", e'i moma'e rè ja'aarã. "Hoõ, ikatuay", e'i noepyme'ëive mã'ë. ⁷Ajaire ãmõ pè e'i mijë: "Ene pa'e. Mapejõ kuwa põkõ neme'ë erõvijã pè?" e'i. A'e kee e'i: "ãmë ije 100 moma'e ku'ikwera ryrũ kõ mõ aepyme'ëtã ijupe", e'i. ãmë kee e'i moma'e rè ja'aarã ijupe: "Neupe ve amowyjytã epykwera. Ipë kõrijõ tè neme'ëtã ky'y. Ajawyi epyy age'e nekareta. ⁸⁰ ekusiwa tereme'ë ajaire erõvijã pè", e'i. ãmë "hoõ" e'i noepyme'ëive mã'ë. Ory aepo renũ. ⁸Ajaate a'evoa ojikuwapa tõvijã pè

ky'y. E'i ãmẽ tõvijã: "Kõi sõ nẽ. Otekokuwaway sipõ emoma'e rẽ ja'arã?" e'i tõvijã oupe. "Oja'a ywete amãtejẽ sipõ manyvotã kãramõ ekoi!" e'i tõvijã. Nivoi epe emĩgwai remẽ, tõvijã omoe'e jẽ otekokuwa rewarã mõ.

E'i jẽ Jesu:

– ãmẽ ajaa maekwerã rẽ kee a'e pejẽ. Nivoi mãe kõ ywesõ ipojawa tesõ moma'e kõ porua rẽ iko, Janejare'e koty rewarã kõ wyi, e'i. ⁹Ajawyi kee a'e pejẽ. Tapetekokuwa amãtejẽ. Ikewarã teãmã karakuri. Pemoma'e kõ ve ikewarã teãmã. Ajawyi pemoma'e kõ pẽ ãmõ kõ tapepãtavõ pejuve jẽ remẽ, pejimorypa kõ rãmõ toiko kupa. Janejare'e teve tapemojikuwaoka ijupe kõ. ãmẽ tè kãramõ pekãjã remẽ, ojeeve pevãetã awyje rãmõ Janejare'e rena pẽ, e'i.

¹⁰E'i jẽ Jesu:

– Ava mõ moma'e sisikwerã ivo katu opyy ereko remẽ, ajaire moma'e e'ekwerã opyytã remẽ, ivo katu werekotã ãmẽ. ãmõ, ãwivo ve ava mõ moma'e sisikwerã nivoi wereko remẽ, ajaire moma'e e'ekwerã nivoi wereko tary ve ipi. ¹¹Ikewarã epy wete mãẽ napeporu katui remẽ, Janejare'e remimeẽ ve napeporu kuwa'ãi, ãwisõ a'e ywesõ epy wete mãẽ vo 'ejẽ remẽ, e'i Jesu. ¹²ãmõ kõ moma'e kõ rẽ napemãrãte katui ereko remẽ, ava jẽ rãwã moma'e e'ekweray kõ ome'etã peupe ãmẽ? e'i.

¹³E'i jẽ Jesu:

– Pe'ite jamojõvijã jane'arã kytywarã rãmõ ipi. Mõrijõ jamojõvijã remẽ, nivo'ãi ãmẽ janeupe. ãmõ janerõvijã ywesõ jaautã ãmõ janerõvijã wyi ãmẽ. Pe'ite jarovija katutã ijayvu ãmẽ. A'e ayvu rupi tè jaikotã ãmẽ ky'y. ãmõ ayvu nijarovija'ãi ãmẽ. ãwivo ve pemoma'e rẽ ywesõ peja'a Janejare'e wyi remẽ, Janejare'e napemoe'e'ãi ãmẽ. Ajawyi pe'ite tapemoe'e penõvijã rãmõ. Janejare'e tè a'e, e'i Jesu poromoe'.^f

“Pariseu kõ ovote ojimoripe”, e'i Jesu mãẽ

¹⁴ãmẽ Pariseu kõ Jesu ayvu oojai kupa. “Tamoaty ekøjẽ karakuri moeta” e'i e'i tesõ oupe kupa rewarã mõ oojai aepe renu kupa. ¹⁵Ajawyi kee e'i Jesu ijupe kõ:

– Jane kõ, “Mira katu tè ãwĩ”, e'i tite pene omãjã kupa. Ikuwa rẽ rãwã aepe e'i pejẽ kupa. Ajamã'ẽ Janejare'e okuwa katu pepy'a pewarã kõ. Manyvo napereko'ãi imoripe ipi. Mokoi pejẽ. Mape remẽ “tekoe'eay” e'i tite jane kõ pemoe'ea rãmõ. Ajamã'ẽ Janejare'e pẽ nikatui peiko. Mirã pẽ tè nojikuwai jopy'a pewarã ipi. Janejare'e pẽ ãmẽ ojikuwa katu janereko ipi.

¹⁶– ãmõ, kee a'e pejẽ. Karamoe remẽ itõkõ Janejare'e omojikuwaoka wayvukwerã tãmõ Moisesi pẽ tokusiwa, upi tijaiko. Wayvu mojenuarã kõ pẽ teve omojikuwaoka. A'e a'e kõ ikasiay ajaate kwee'ĩ remẽ Juwãõ

^f 16.13 Mat. 6.24

uu remē. Juwão ovãema rire ije tē poromo'e ajupa ky'y. Ajawyi age'e remē jane kō mōa'ārōwã opota Janejare'e omoōoka o'arà kyty ky'y, e'i. ¹⁷Ajamã'ē nitee'āi Moisesi remikusiwarerà, ivo tekoua rewarà. Ajaate a'evotà ipi. Yva opatà. Āmō, yvy opa tary ve. Janejare'e ayvukwerà Moisesi pè omojenu ikusiwaoka maekwerà ãmē noje'o'āi, mæerà tē, e'i Jesu.^g

Werekwarà wyi opoi mǎ'ē rewarà
(*Mateusi 5.31-32; 19.1-12; Maku 10.1-12*)

¹⁸E'i jē Jesu:

– Kwaima'e mō sō werekwarà wyi opoi teywete sō remē. Ajaire wereko ipetà ãmō wāivī. A'evo mǎ'ē pè Janejare'e, “Ojimomy'a mǎ'ē tē āwī”, e'i kōrijōtā ãmē, omojaiwe tesō werekwarà ity rewarà mō. Aepo e'i teve kwaima'e mō pè, wāivī temimomoikwerà wereko remē, e'i Jesu.^h

Taywerà kō rē tē Jesu poromosã'āga remēwarà

¹⁹Ajaire Jesu ayvu omosã'āga janerekoa rē tē poromo'ea rōmō mijē. Kee e'i Jesu:

– Oiko kwaima'e mō mijā. Imoma'e ywete mǎ'ē tē a'e. A'e tyru kō epy wete mǎ'ē tē opypy ipi. Ja'umǎ'ē e'ekwerà tē o'u ipi. Janejare'e rē noja'ai ajamã'ē ipi. ²⁰Āmē jakatu oiko teve nimoma'ei miti mǎ'ē mō. A'e iperepa tesō ojimomorijau upa. A'e pè Rasaru eu. Imoma'e ywete mǎ'ē retā ypy pè opyta ipi. ²¹Āmē Rasaru oporara tesō way upa. Ajawyi imoma'e ywete mǎ'ē ojimi'u remē, emi'ō ku'ikwerà okui ipo pe wyi mǎ'ē tē a'e ojuwei ipi, ava noja'a'āi ee rewarà mō. Āmē jawarà teima kō tesō Rasaru perekwerà omero mero ipi.

²²– Ajaire Rasaru okājāma ky'y. Āmē Janejare'e remīgwai yvapewarà kō weraa okājā mǎ'ē tāmō Aparão pyri. Ameve ãmō okājā teve, a'e imoma'e ywete mǎ'ē. Eāgwerà etārāgwerà kō weraa ijaty ajaire kupa. ²³Jimomorijau wasua rena kyty aywerà oo. A'e pe wyi omǎ'ē imono. Wāime sō tāmō Aparão raywerà rē omǎ'ē. Āmō, ipyri Rasaru raywerà rē omǎ'ē. [Nojimomorijau i'eteay kupa upa.] ²⁴Āmē tē tite kee e'i epe imoma'e ywete mǎ'ē raywerà wapukai imono: “Tāmō Aparão! Eporijauesa rejupa, āwisō ajimomorijau ajupa aā ike, tata pè. Ajawyi Rasaru emuu ekoty. Tojipomosō yy rōwā pupe eru erāpekō moākā, a'e ene”, e'i epe wapukai rōmō.

²⁵– Ajamã'ē kee e'i tāmō Aparão raywerà ijupe: “Aenu neporegeta mǎ'ē, eparý”, e'i. “Eja'a esa nerekoawerà rē. Owaray neiko mijā. Rasaru ãmē ojimomorijau teāmā iko mijā. Age'e sōsi ãmē a'e aā ike tui. Ojimory opiryvypy katu rōmō iko ky'y. Waiteve ene ãmē, nejimomorijau tē neiko

^g 16.17 Mat. 5.18   ^h 16.18 1Kor. 7.10-11

ky'y. ²⁶Apota sō imono nekoty remē, manyvo nareko'āi kuwa imono nekoty āmē. Oiko ipō'ōgwerà pè 'arusu mǎ'ē. Manyvo nijarekoi āmō ovae rē jajipota jaa. Awyje janemowaite janepijarà. Ajawyi ava mō sō, 'Taa moko kyty', e'i aā ike remē, oo tarepe āmē. 'Arusu wasa tarepe. Aja rewarà mō ava jē rōwā manyvo noereko'āi ijasa. Āwīvo teve moko kyty wyi ava mō uu tarepe kyvo kyty", e'i tāmō Aparāo raywerà imoma'e ywete maekwerà raywerà pè.

²⁷– Āmē e'i jē imoma'e ywete maekwerà raywerà: "Eretārā kō rē jēsi eja'a awi. Rasaru emonooka neayvu mojenuarà rōmō papa rena kyty. Eretārāgwerà kō gyty jēsi emonooka awi āmē ky'y. ²⁸Uve jē emōmirī kō a'e pè. Janepokwery pè kupa. A'e kō pè jēsi tomojenu enone'a kō, kāramō totuu e'ā kupa, aā ike jimomorijaua rena kyty ne", e'i epe. ²⁹Aepo renu mē kee e'i tāmō Aparāo raywerà ijupe: "Ānī. Namonooka'āi. Uve tē Janejare'e ayvukwerà Moisesi remikusiwarerà. Āmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà. A'e kō ayvu toerovija neretārāgwerà kō awi", e'i tāmō Aparāo raywerà ijupe. ³⁰Āmē e'i jē imoma'e ywete maekwerà raywerà: "Ānī si, tāmō. A'e ayvukwerà kō noerovijai kupa. Omānō maekwerà mō opoera ojikuwa ijupe kō remē tē katu werovijatà kupa ky'y. Emono jēsi ajawyi Rasaru. Āmē sōsi ojimosiokatà weko aiwerà reityppyipaoka Janejare'e pè kupa ky'y. Emonooka jēsi awi", e'i epe. ³¹E'i āmē tāmō Aparāo raywerà ijupe: "Nī. Rasaru opoera sō oo remē, noerovija'āi kupa. Emā'ē! Tāmō Moisesi remikusiwarerà noerovijai kupa! Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà ve noerovijai kupa! Ajawyi omānō maekwerà mō ve ywete opoera sō remē, omome'u kuwa ipetā apijarà pè. Noerovija'āi kupa ajamā'ē. Noity'āi waiwererà kupa", e'i, e'i Jesu.

[Kee jaa tē aepo e'i mǎ'ē: "Kāramō apoera remē, nererovija'āi pekupa!" jaa tē aepo e'i Jesu.]

Oiko teitete mǎe kō rewarà
(*Mateusi 18.6-7,21-22; Maku 9.42*)

17 ¹Ajaire e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè:
– Jane kō mō oiko teitetetā koivo kō javyōka ipi. A'evo ekoi teāmā kupa. Manyvo nijareko'āi ta'evo e'ā kupa. Ajamā'ē oiko teitete ai mǎe kō ojimoākwa'ā Janejare'e rovake iko ipi. Mokoi sō! Nowa miti'āi kāramō ijupe kō ipi. ²Nikatui oiko teitete ai mǎ'ē weko ai rupive wā'āoka koivo kō pè. Ajawyi kee a'e eayvukasia rōmō. Ava mō sō ja'yry mō omojaiwe eraa weko ai rupi remē, ojimomorijau 'atà tē Janejare'e po pè. Ikatu sa'u kuwa na'evolve remē ojimomarama amātejē ovote omānō remē. Ikatu sa'u kuwa a'evo mǎ'ē takuru mitirōwā mǎ'ē wāpasī amātejē okuruka rē ero'a pāranā pupe eraa, ja'yry kō nomojaiweive a'e remeve, e'i. Mokoi! Peneko rē peja'a awi. ³Pemārāmoa'u ikō peiko nē. Āmō 'ary pē

ekoty rewarà kō mō nivoi ekoi sō tite remē, a'e kō emogeta. Kee ere ikō ijupe kō nē: “Moko ere sō. Eity neiko teitete maekwerà. Ivo ikō eiko ky'y nē!” ere ijupe kō imosīoka. Maevo ojimome'utà Janejare'e pè waiwererà reityppyipaoka ijupe kupa ky'y. Āmē nereja'a'āi ijaiwererà kō rē ky'y. “Awyjepa” eretà ijupe kō ky'y.ⁱ 4 Ma'e remē ava mō nivoi nerereko paire, kee e'itā ene: “Manyvore pō nivoi oroereko. Ajimosīoka aekwerà rē aiko”, e'itā neupe āmē. “Awyjepa” ere ijupe āmē. Ma'e remē a'evo paire nivoi nerereko mijē remē, aekwery vo e'i tarà mijā neupe. Aepo e'i neupe remē upi upi, “awyjepa” ere ijupe eiko, e'i Jesu.

Janejare'e rē janerako'ia rewarà

⁵Ajaire kee e'i Jesu remimonooka rā kō ijupe:

– Jōvijā, oremokasi age'e ywesō “aje” toro'e neayvukasia pè.

Neayvukasia rē tē torerako'i oroiko āmē, e'i ijupe kupa.

⁶Āmē e'i Jesu:

– Eayvukasia rē jēsi penako'i. “Aje” pejē jēsi ekasia pè. Āmē erererovija a'ugā pekupa remē, kee pejē kuwa eayvu rupi. Yvyra mō pè kee pejē kuwa: “Ejijo'o awi ekwa pāranā pupe ejitā”, pejē kuwa. A'evo kuwa āmē, aepo pejē eayvu rupi remē, e'i Jesu ijupe kō.

Temīgwai kō rekoa rewarà

⁷E'i jē Jesu:

– Āmō, temīgwai rekoa rewarà rē tē poromosā'āgatā. Ma'e, oiko neremīgwai neremitā rē oja'a mā'ē mō. Ma'e remē nerima kō rē oja'a mā'ē mō. A'e āmō 'ary pè karumē opoi oposikoa wyi ojivy uu remē, kee eretā sipō ijupe? “Ejo eapy epyri ejimiwa age'e”, eretā sipō ijupe ivāe mē? Ānī, nere'āi. ⁸Āmō rupi tē eretā ijupe. Kee eretā ijupe: “Ekwa eremi'ō rā rē tereposiko, ije ypy rā'ī tajimi'u. Ajaire tē ene nejimi'utā”, eretā ijupe āmē. Neremīgwai tē rewarà mō aepo eretā ijupe, e'i ijupe kō.

⁹⁻¹⁰E'i jē Jesu:

– Āmō, ka'e pejē. Nemo'e kuwa pō neremīgwai neremimotarā rupi katu oposiko remē ipi? Ānī. Ta'evo teene ekoi. “Erōvijā emoe'e kuwasi mijā”, ne'i. Āwīvo ve pejē Janejare'e pè, emimota rupi peiko remē. Ma'e, ijayvukwerà rupi katu peiko paire, kee pejē kuwa: “Temīgwai e'eay rōwā ije aiko. Emā'ē, ijayvu rupigā tē aposiko aiko ipi. Ajawyi temīgwai mitigā tē ije”, pejē kuwa peupewarà mō Janejare'e rovake mijā, e'i Jesu.

Jesu omokatu ipisīsīma mē kō remēwarà

¹¹Ajaire Jerusarē taa kyty Jesu oo iko remē, Samaria vvy rupi okwa iko, Karireja reve ojipopy mā'ē rupi. ¹²Ajaire tena miti rupi Jesu okwa

ⁱ 17.3 Mat. 18.15

remē, itekorānāy māe kō uu ōvaisī. A'e kō janepoatyry pè kupa, 10 rōmō. Ipisīsīma kupa māe kō tē a'e kō. Āmē kuipe'e ekoi remeve,^j 13 wayvo wapukai Jesu pè kupa. Kee e'i ijupe kupa:

– Oreporijauesa jē rejupa, jōvijā! e'i e'i kupa.

14 A'e kō rē Jesu omā'ē remē, kee e'i ijupe kō āmē:

– Hoō. Pekwa Janejare'e pè oporegeta māe kō pè pejimomewa awi, e'i. A'e kō tē, “Aje, pekatupa”, e'itā pene omājā āmē kupa.^k

Āmē “hoō” e'i oo āmē kupa ky'y. Āmē oo iko kupa remeve ikatupa kupa, pee rupive. Ipusukyri mijē kupa ky'y. 15 Āmē a'evoa rē omā'ē kupa remē, oryvay āmē kupa. Āmē a'e mō py'awarā mō ojivy rā'i Jesu kyty uu. Pe'ite. Janejare'e omoe'e tesō uu. 16 Ovāe Jesu pyri remē, ojimoenāpā'ā yvy pè Jesu rovake. Kee e'i ijupe:

– I'tete, emokatu rejupa. Nekatuay neiko, e'i Jesu pè upa.

Juteu rōwā mā'ē a'e ajamā'ē. Samaria yvy wānā mō tē a'e.

17 Kee e'i Jesu āmē:

– Ene rōmō'ite nejivy nejo aepo javo ije? e'i. Janepoatyry pè rōwā sipōkō poromokatu mijā? e'i. Maty pō āmō kō ajawyi? 18 Juteu rōwā teipe ene. Ajamā'ē ene kōrijō tē nejivy nejo Janejare'e moe'e nemokatuawerā rewarā mō, e'i.

19 Āmē kee e'i Jesu ijupe, ojivy uu mā'ē pè:

– I'tete. Nerako'i Janejare'e rē rewarā mō nemokatupa ky'y. Epō'ā ejivy eo ajawyi, e'i.

Keetā Janerōvijā ywete uu tarā mijē remēwarā

(Mateusi 24.23-28,36-44)

20 Ajaire āmō 'ary pè Pariseu kō oporanu Jesu pè. Kee e'i ijupe kupa:

– Manyvo remē pō Janejare'e ojsaokatā Jōvijā wasu rōmō janepytery pè ojikuwa? e'i.

Āmē aepo wenu remē, kee e'i Jesu:

– Ovo rupi teve Janejare'e ojimojōvijā jane kō pè ojikuwa remē. Ojimome'u me'ua rupi rōwā ojikuwa janepytery pè. 21 Āmē ava jē rōwā kee e'itā imojikuwa: “Wāi, a'e mokope tui, wāime tui”, ne'i'āi. Nojimome'u'āi rupi ojikuwa tarā mē. Pepy'a kō pupe tē Janejare'e ojimojōvijā iko ipi, e'i Jesu ijupe kō.

22 Ajaire wemimo'ekwerā kō pè kee e'i Jesu oporegeta:

^j 17.12 Ipisīsīma māe kō pè “iky'a mā'ē” e'i kupa ipi. Ajawyi totuu e'ā jane kō pyri'ije kupa ipi. Waiteve toiko kupa ipi. Ajawyi kuipe'e wyi tē oporegeta Jesu pè kupa.

^k 17.14 Ikatupa māe kō pè kee e'i kupa: “I'tete pejivy āmō kō pō'ō mē ky'y”, e'i kupa. Janejare'e e'i ikusiwaoka tāmō Moisesi pè karamoe remē maekwerā rupi katu a'evō ekoi kupa ipi. Tek. 14.1-32

– Kāramō waypea tekoua 'arà mō okwatà, e'i. ãmē kee pejë ipetà eupewarà mō: “Age'eva kuwasi yva pe wyi uu. Aã ike kuwasi orepytery pè ovãe mijã”, pejë ipetà. “Tojikuwa a'e oreupe age'e”, pejë ipetà. Napemã'ẽ'ãive ere ajamã'ẽ, e'i. ²³ ãmē kee e'i titetã ãmō kō: “Wãï a'e mokope tui. Wãime tui”, e'i e'i titetã kupa ãmē. ãmē aepeo jaa peenu remē, “Ja'e esa”, pejë tite ne. Mokoï! Jimoripea tē aepeo e'itã kupa. ²⁴ Kee a'e pejë. ãwitō tōpã vera vera okwa yva rupi remē, pirujē jane kō omã'ẽ ee ipi. ãwivo tary ve evãe tarã mē, yva pe wyi ajimojane mã'ẽ rōmō ajo mijē remē, e'i. ²⁵ Ajamã'ẽ age'eva rōwã a'evotã. Kāramō tē. Age'e emomorijautã rã'ĩ kupa. Neresata'ãï erereko kupa.

²⁶– Ja'ave rōwã ekoitã kupa, ajo mijē remē. ãwitō tãmō Noe akatuarã kō ja'ave rōwã ekoi yy poru renone.^l ²⁷ A'e kō itōkō jimiwa règã oja'a iko ipi. ãmō, oka'ua règã itōkō oja'a iko kupa. ãmō, jirekoa règã oja'a iko kupa. Janejare'e rē noja'ai 'ete ãmē kupa. A'evo 'evo tē ekoi kupa. Ajaate tãmō Noe oiKepa nawiu pupe remē, yy poru ojiãparō upa ky'y. ãmē tē tite oja'a ipe Janejare'e ayvu rē kupa ky'y. Manyvoa rã mō rōwã. Opa ãmē kupa ky'y. A'evo tary ve ajimojane mã'ẽ rōmō ajo mijē remē. ãmē tē tite oja'a ipetã ere kupa ky'y, e'i Jesu.

²⁸– Tãmō Ero akatuarã kō ve itōkō a'evo ekoi, Sotoma taa wãnerã kō ve itōkō.^m A'e kō ve itōkō ja'ave rōwã ekoi ipi. Ojimi'u iko kupa. ãmō, oka'ua règã oja'a iko kupa. ãmō, moma'e kō pyya règã oja'a kupa. ãmō, moma'e kō me'ea règã. ãmō, ojimitãa règã. ãmō, wetã mō'ãa règã oja'a iko kupa. Wãï wãisō ekoi kupa. ²⁹ Janejare'e ayvu rē noja'ai 'ete ajamã'ẽ iko kupa. Ajaate tãmō Ero ojisry Sotoma taa pe wyi paire, Janejare'e omoma jimo'yjē a'e wãnã kō tata wasu pè ky'y. Yva pe wyi tē tesō tata eny puku mã'ẽ okui upa imoma kō rōmō.ⁿ ³⁰ A'evo ywetetã ajimojane mã'ẽ rōmō ajo mijē e'ãve. Py'awarã mō a'e 'arã okwatã, e'i.

³¹ E'i jē Jesu:

– Ipojoy aitã tē a'e 'arã okwa tarã mē. Ajawyi kee a'e, a'evo remē a'evotã kupa mãe kō pewarã mō. Kāramō a'e 'ary pè ava mō ikujau pè tetã ape 'aryvo tui remē, “Taike rã'ĩ eretã wryy pè emoma'e kō pijarã mō”, te'i ywe'e tite e'ã ikō nē. Toityppyipa tepe'yte oma'e kō ojãna oo. “Teene” te'i kōrijō tē ity oo. Ivo jē ava mō kupe sō ekoi remē, tojivy e'ã rã'ĩ ikō oma'e kō pijarã mō oo nē. “Teene” te'i rã'ĩ ojãna oo. Aekwerã kyty toja'a ywe'e tite e'ã.^o ³² Peja'a tãmō Ero rerekwarã rē pejimotokekuwa rōmō.^p ³³ Py'awarã mō okwatã jimomorijaua 'arã ijupe kō. ãmē ava mō ojireko katu ipe mãnõa wyi remē,

^l 17.26-27 Jinõ. 6.5-8; 7.6-24; 19.24-28; Mat. 10.15; 11.24 ^m 17.28 Karamoe remē Janejare'e omoma jimo'yjē Sotoma wãnã kō tata wasu pè, ijaiwererã kō rewarã mō. *Fogo de enxofre* okui. ⁿ 17.29 Jinõ. 18.20—19.25 ^o 17.31 Mat. 24.17-18; Mak. 13.15-16 ^p 17.32 Kõi wape kyty rē ojirova tite omãjã remē itōkō, ojimoatã ojimosautu rōmō karamoe remē. Jinõ. 19.26

kāramō okājā jētā ajamā'ē, e'i. Ajamā'ē eayvu rupi nereity'ai 'ete mā'ē omānō remē, i'āg nomānō'ai. Janejare'e omoigo puku karuarutā opyri, e'i Jesu.^q

³⁴E'i jē Jesu:

– Kee tevetā a'evo remē. Ma'e remē pya mōkōi ojipoi o'au oke mijā. Āmē a'e kō mō pe'īgā Janejare'e weraaokatā okoty. Āmō āmē noeraa'ai. “Maty pōkō a'e oo?” e'i titetā opyta mā'ē. ³⁵Ma'e remē mōrijō wāivī, moma'e rā'āigwerā omoku'i ku'i kupa upa remē a'evoa okwatā. Āmē a'e kō mō pe'īgā Janejare'e weraaokatā okoty. Āmō āmē noeraa'ai. Ajaire: “Maty pōkō a'e oo?” e'i titetā āmē ky'y. ³⁶Ma'e remē mōrijō kwaima'e kō oposiko koo rē iko remē a'evoa okwatā. Āmē a'e kō mō pe'īgā Janejare'e weraaokatā okoty. Āmō āmē noeraa'ai. “Maty pōkō epātavōarā eko'i?” e'i titetā āmē ajaire. A'evotā ajivy ajo tarā mijē mā'ē renone. Tapemārāmoa'u katu ikō peiko ipi nē, e'i Jesu ijupe kō.^r

³⁷Āmē aepo wenu kupa remē, kee e'i Jesu pē kupa:

– Mā mē pō a'evoa okwatā, jōvijā? e'i e'i ijupe kupa.

E'i āmē Jesu ijupe kō:

– Uruvu rē tē poromosā'āgatā tapekuwa sa'u ajawyi. Moma'e reāgwerā 'aryvo katu uruvu kō ojimoaty ipi. Ajawyi pemā'ē ee remē, “Moma'e pō omānō?” pejē ipi. Āwīvo ve iteetejē evāea rā mojikuwapa rā kō rē pemā'ē remē, “Ke'i Jesu ovāetā”, tapejē, e'i wemimo'ekwerā kō pē.

Tekoua kuwaparā rē tē Jesu poromosā'āga remēwarā

18 ¹Ajaire Jesu ayvu mō omosā'āga mijē. “Tijaporegeta py'yi Janejare'e pē jajipātavōoka”, jaa rē wemimo'ekwerā kō omo'etā.

²Kee e'i ijupe kō:

– Taa mō pē oiko tekoua kuwaparā mō kwaima'e.^s A'e Janejare'e nomomojyi ipi. Āmō, koivo kō nivoi wereko teve ipi. ³Āmō, oiko teve a'e taa pē terekwarerā mō. A'e kō'ē jawe jawe uu ipe tekoua kuwaparā pē oporanu topātavō ipi. Kee e'i ijupe ipi: “Nere erako'i tepātavō rejupa. Eāpā nikatui erereko ipi”, e'i. “Neayvukasi awi ijupe, ivo terereko āmē ky'y”, e'i ywe'e ipe ijupe. ⁴Noenu tari ajamā'ē tekoua kuwaparā. Ajamā'ē wāivī oo jē ojipātavōoka. Oo oo jē. Ajaate awyje rōmō tekoua kuwaparā kee e'i oupe ky'y: “Janejare'e namomojyi ipi. Āmō, mirā kō namoe'ei teve ipi. ⁵Ajamā'ē aā terekwarerā emosuru tesō. Ajawyi ekoa amosā'āgatā ijupe ky'y. Tekoua amojikuwaokatā ijupe temo'eai e'ā ky'y”, e'i oupe, e'i Jesu.

⁶E'i jē Jesu:

– Ajaa maekwerā rē kee a'e. Tekoua kuwaparā nivoi mā'ē ayvukwerā rē pejipy'amogeta rā'i. [Nivoi epe tekoua kuwaparā remē, opātavō jē terekwarerā.

^q 17.33 Mat. 10.39; 16.25; Mak. 8.35; Ruk. 9.24; Juw. 12.25   ^r 17.36 Kareta karamoe remēwarā kō pē jamā'ē remē, āmōgwerā kō pē vs. 36 uve. Āmōgwerā kō pē nuvei.

^s 18.2 Juiz

Oporijauesa jē, nopi ojiporijauesaokaa rã rē remē.] ⁷Tysi tō Janejare'e. Ivo katuay werekotà okoty rewarà kō ipi, eako'i ee kupa remē. Ma'e. Ava mō sō, “Janejare'e, eporijauesa rejupa. Epātavō rejupa”, e'i sō kō'ē jawe jawe ijupe mǎē, noenu'āi pōkō a'e ipi? Ō'ō, wentutà tē. Āmō remē, ipuku maevo sō tite Janejare'e poropātavōtā. ⁸Aje ywete a'e pejē. Wentutà tē okoty rewarà kō poregetaa, eako'i ee kupa remē. Kuisē jē omojikuwaokatà mano toiko ijupe kō. Ajamā'ē kāmō yva pe wyi ajimojane mǎē rōmō ajivy ajo mijē remē, aesatà pō mirà kō mō “aje” e'i eupe weakoi rōmō mǎe kō mō? e'i. [Ō'ō, āmō āmōgwerà aesatà, e'i.]

Pariseu ojimoe'e tite Janejare'e rovake remēwarà

⁹Āmē āmō remē Jesu ayvu omosā'āga mijē poromo'e remē. Jane kō mō kee e'i tite: “Mira katu tē ije. Āmō kō āmē nikatui”, e'i tite oupe kupa ipi. Weko katua rē tē eako'i tite mǎe kō tē aepo e'i iko. Apijarà kō pē kee e'i Jesu:

¹⁰– Āmō 'ary pē kwaima'e kō oo Janejare'e moe'ea retā gyty. Mōrijō rōmō oo kupa. Janejare'e pē oporegetatà oo kupa. Pe'ī Pariseu mō tē oo. Āmō, tekoua repy moatyarà mō oo.^t ¹¹Āmē Pariseu kee e'i oupe: “Janejare'e amogetatà”, e'i oupe. Āmē opō'ā oporegeta. Oupe tē ajamā'ē oporegeta. Kee e'i tite: “Ajo nemogeta, Janejare'e. Āmō kō vo rōwā ije. A'evoa rē oromo'e age'e ajupa”, e'i tite. “Emā'ē āmō kō rekoa rē. Imona āmōgwerà iko. Ije āmē na'evoi aiko ipi. Āmōgwerà ojimomy'a iko ipi. Na'evoi ije ipi. Emā'ē āwī tekoua repy moatyarà rē. Āwīvo rōwā ije aiko. Mira katu tē ije”, e'i tite. ¹²“Jimi'u e'āa rē jikoakua rē aja'a katu ije ipi. Mōrijō 'arà tesō semana upi upi najimi'ui rā'ī aiko nemo'ea rōmō”, e'i tite. “Āmō, pirujē ije emā'e kō pēgwerà apyteporo neayvukwerà rupi ime'ē ene ipi. Ajawyi mire'eay rōmō aiko”, e'i tite oupewarà mō.

¹³– Tekoua repy moatyarà āmē kuipe'e sa'u opō'ā upa. Noyvatesai ojimosioka rōmō upa. Ajawyi ojiposil'apete pete kōrijō tē wāgyoa mojikuwaparà rōmō. Kee e'i: “Janejare'e! Nivoi aiko ipi. Eporijauesa rejupa, a'e neupe”, e'i kōrijō tē.

¹⁴E'i jē Jesu:

– Aepo rē kee a'e pejē. Janejare'e pē ojiporijauesaoka mǎē tē Janejare'e wenu. A'e tē ipy'a piryvypy katu ojivy oo wetā gyty. Na'evoi ojimoe'eoka tite mǎē. Ajaa rupi kee tapekuwa. Ojimoe'e tite mǎē ajaire jowryr kytwarà rōmō ekoitā. Ajamā'ē nojimoe'ei mǎē āmē temimoe'e rōmō ekoitā. A'evō tē ipi, e'i Jesu.^u

“Totuu nē ja'yrerà kō ekoty”, e'i Jesu mǎē

(Mateusi 19.13-15; Maku 10.13-16)

¹⁵Āmē ajaire jane kō mō wākarāgwerà kō weru Jesu pē, toapytepyy kō [ikatuay Janejare'e toereko kō]. Āmē a'e kō rē Jesu remimo'ekwerà kō omā'ē remē, kee e'i epe kupa:

^t 18.10 Karakuri opy jane kō wyi imoaty Romā pewarà jōvijā wasu Sesa pē mǎē.

^u 18.14 Mat. 23.12; Ruk. 14.11

– Moko pejẽ sô! Ja'yrerà peeru sô. Jesu tapemo'eai e'ã, e'i tite ijupe kô kupa.

¹⁶ Ajamãẽ Jesu aepo wenu remẽ, ja'yrerà kô pè “pejo jẽ ekoty” e'i. ãmẽ kee e'i wemimo'ekwerà kô pè:

– Nemo'eai'ãi ja'yrerà kô. Totuu nẽ ekoty kupa. ãwĩ kô tẽ omoõoka Janejare'e o'arà kyty ipi.^v ¹⁷ Kee aje ywete mã'ẽ rẽ tapeja'a. Ja'yrerà kô opota katu Janejare'e omoõoka o'arà kytywarà rômõ ipi. “Aje” e'i teãmã ijayvukasia pè kupa ipi. A'evo ve tapeiko. Na'evoi sô peiko remẽ, napeo'ãi kuwa ipyri ena pè, e'i.

Kwaima'e imoma'e ywete mã'ẽ uu Jesu pè oporanu remẽwarà
(*Mateusi 19.16-30; Maku 10.17-31*)

¹⁸ ãmẽ kwaima'e temimoe'e mō uu Jesu pè oporanu. Kee e'i ijupe:

– Poromo'earà, ivo katuay neiko mã'ẽ tẽ ene. Mano aiko kuwa pō ivo tekoua rupi aiko, Janejare'e pyri akãjã remẽ taiko karuaru? e'i oporanu Jesu pè.

¹⁹ ãmẽ kee e'i Jesu ijupe:

– Manyvore pō “ivo katuay mã'ẽ” ere sô ije? Nuvei 'ete mirà mō ivo katuay teãmã mã'ẽ. Janejare'e rômõ'ite a'evo ekoi, e'i. ²⁰ Nekuwapa Janejare'e ayvukwerà tãmõ Moisesi pè ome'ẽ maekwerà, upi tijaiko mã'ẽ. Kee e'i itõkõ: “*Nerejimomy'a'ãi. Nererekwapa remẽ, a'e reve kōrijõ tẽ neikotã ipi mãerã tẽ*”, e'i maekwerà. ãmõ, “*Mirà nerejuka'ãi teve*”, e'i maekwerà, e'i. ãmõ, “*Nanemona'ãi teve*”, e'i maekwerà, e'i. ãmõ, “*Nivoi mã'ẽ neremo'y teywete'ãi newari rômõ koivo kô rẽ*”, e'i maekwerà, e'i. ãmõ, “*Nerõvijãgwerà kô teremomojy ipi. Neruu. ãmõ, ney. Ijayvukwerà rupi katu tereiko ipi*”, e'i Janejare'e ayvukwerà.^w Nekuwapa itõkõ aepo jaa, e'i Jesu ijupe.

²¹ – Õ'õ, eja'yri remeve aepo rupi katu aiko teãmã ipi. Ivo teãmã aiko, e'i Jesu pè.

²² ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Oiko jẽ pe'i gã kōrijõ tẽ upi tereiko mã'ẽ timanyvo e'ã ene. Ekwa, nema'e kô tereme'ẽma epy rômõ, e'i. Ajaire karakuri epykwerà kô emosãsãima nimoma'e'i mãe kô pè erokwa. Pirujẽ neremimota katu kô oikotã neupe Janejare'e rena pè, e'i. Ajaire neme'ẽ maire, ejo erupi eremimo'ekwerà rômõ ajawyi, e'i ijupe.

²³ ãmẽ aepo wenu remẽ, soõ, ijãgyoay tesõ enu iko, imoma'e ywete rewarà mō. Nome'ẽ tari oma'e kô. Ajawyi ijãgyo tẽ iko. ²⁴ ãmẽ Jesu omã'ẽ ee remẽ, kee e'i:

– Waypete imoma'e ywete mãe kô pè Janejare'e omoõoka o'arà kyty ipi. [Moma'e ma'e rẽ ywesõ oja'a kupa ipi.] ²⁵ Waypeay tesõ ijupe kô ãmẽ. ãwitõ teima rōvijã mō,

^v 18.16 Mak. 10.14   ^w 18.20 Jisyry. 20.12-16; T.M. 5.16-20

kameru^x eu ijupe mǎě, waypete wasa ikwa'igà pari rokenaa rupi remẽ.^y Āwīvo ve waypete imoma'e ywete mǎe kō pè Janejare'e omoẽoka o'arà kyty ipi, e'i.

²⁶ Āmẽ ãmō kō aepo wenu remẽ, kee e'i Jesu pè kupa:

– Haa! Āwīvo remẽ ava noiko karuaru kuwa'ãi Janejare'e pyri ãmẽ! Ava nojireko katuoka'ãi ijupe! e'i kupa.

²⁷ Āmẽ kee e'i Jesu:

– Aje, ava jẽ rōwā oo kuwa ipyri oiko karuaru rōmō. Janejare'e rōmō'ite proereko katu kuwa opyri toiko karuaru, e'i.

²⁸ Āmẽ kee e'i Peturu:

– Jōvijã, pirujẽ oroityppyypipa orojo nerupi, e'i. [Manyvotà pō awi oreupe ajaire? e'i.]

²⁹ Aepo rè kee e'i Jesu:

– Ōō aje, pirujẽ peityppyypipa erupi pejo. Uvetà ãmō kō ve pevo mǎe kō. Oo ootà kee jaa mojenu: “Janejare'e ikō pemoẽoka pe'arà kyty nẽ”, ejaa omojenutà erokwa. Aepo mojenua rōmō oma'e kō nomowasu'ãi ity ipi. Ma'e, wetà oitytā oo. Āmō, wetārã kō oitytā oo. Uu kō. Āmō, werekwarà oitytā rã'i oo Janejare'e ayvu mojenu erokwa kupa. Āmō, wãkarãgwerà. Wãisō ekoitã kupa, oo Janejare'e ayvu e'eyaj mojenue erokwa kupa remẽ. ³⁰ Ajawy i aje ywete kee a'e pirujẽ a'eyo ekoi mǎe kō pè. Penemitykwerà kō wyi wete si Janejare'e ome'età pejẽ, ike yvy pè. Āmō, kãramō, opyri penereko karuaru remẽ, e'i Jesu ijupe kō.

“Ejukatã kupa”, e'i mijẽ Jesu mǎě
(*Mateusi 20.17-19; Maku 10.32-34*)

³¹ Āmẽ wemimo'ekwerà kō 12 rōmō Jesu omowaite eraa ma'ipe kyty. Kee e'i ijupe kō:

– Age'e Jerusarẽ taa kyty jaatã jaiko, e'i. A'e pè javãe remẽ Janejare'e ayvu mojenuarã amyry kō ayvukwerà rupi katu erereko aitã tẽ erereko kupa, Janejare'e Remimuurerã ajimojane mǎě tẽ ije rewarã mō. ³² Ma'e, eme'età Juteu rōwã mǎe kō po pè ãmẽ kupa. [Romã wãnã kō rōvijã kō po pè.] A'e kō emojaiwetã ererõarõ. Otõmō tõmõtã ere kupa. Āmō, enõpã nõpãtã kupa. Ajaate ejukatã kupa ky'y, e'i. ³³ Ajaire moapy 'arã mẽ apoeratã apõã tarã mijẽ, e'i.

³⁴ Āmẽ emimo'ekwerà kō aepo wenu ve ipe. Manyvo jaa ne'ive ikuwa ajamã'ẽ. Noikeive ipy'a kō pupe ikuwapa, Janejare'e nomojikuwaokarive ijupe kō rewarã mō.

Naeapyoi mǎě Jesu omokatu remẽwarã
(*Mateusi 20.29-34; Maku 10.46-52*)

³⁵ Ajaire Jeriko taa pè Jesu kō ovãerĩ remẽ. Āmẽ pee pyy pè okwa kupa remẽ, naeapyoi mǎ'ẽ mō rè omã'ẽ kupa. Pee reme pè wapy upa.

^x 18.25 *Camelo*   ^y 18.25 Āwitō mirã mō o'arã kyty rejẽ epãnakō iko mǎ'ẽ mō. Noike'ãi yvyra wry rupi oo wepãnakō revejẽ. Oity remẽ tẽ kuwa yvyra wry rupi wasa oo. Āwīvo.

- Eme'ë karakuri mō ije, e'i upa a'e rupi oē okwa mǎe kō pè.
 36 ãmē aty wasu okwa a'e rupi remē, naeapyoi mǎē aepo wenu. Ajawyi oporanu ava mō pè:
 – Moma'e rè pō aty wasu okwa iko? e'i.
 37 ãmē kee e'i ijupe kupa:
 – Jesu Nasare wǎnà tē okwa iko, e'i kupa.
 38 ãmē naeapyoi mǎē wapukai:
 – Jesu, tǎmō Tavi Jeapyry e'ey tē ene! Eporijauesa rejupa, e'i.
 39 ãmē joākāmora oo okwa mǎe kō kee e'i epe ijupe:
 – Aepo ere sō! Nepu sō, e'i epe kupa.
 ãmē ywesō wapukai ywete ajamǎē.
 – Tavi Jeapyry e'ey! Eporijauesa rejupa! e'i wapukai rōmō Jesu pè.
 40 ãmē Jesu opyta rǎī kee jawo ãmō kō pè:
 – Pekwa ipopyy eru epyri, e'i.
 Oo ãmē kupa, eru. ãmē Jesu pè ovǎe remē, kee e'i Jesu ijupe:
 41 – Manyvo pō nepota orerereko? e'i.
 – Apota ereapyo mijē, e'i. Ereamokatu rejupa, a'e ene, e'i Jesu pè.
 42 ãmē Jesu e'i:
 – Hoō, tanereapyo katu ky'y, e'i. “Aje” ere eayvukasia pè rewarà mō nekatutà, e'i Jesu ijupe.
 43 Ameve eapyo katuay ky'y. Oryvay iko. Oo ãmē Jesu rupi. Janejare'e omoe'e tesō iko. ãmē ãmō kō a'evoa rè omǎē remē, Janejare'e omoe'e teve kupa upa.

Sakeu rewarà

- 19** ¹ Ajaire Jeriko taa pè ovǎe Jesu. Nopyta'ái a'e pè. Wasa tē okwa.
²⁻³ ãmē uve kwaima'e mō a'e taa pè. Sakeu eu erà pè mǎē. A'e tekoua repykwerà moatyarà rōvijǎ mō ekoi. Imoma'e ywete mǎē tē Sakeu. A'e Jesu vǎea wenu remē, kee e'i tite mijǎ: “Jesu resa taa”, e'i tite mijǎ. Ajamǎē ijapu'agà tē Sakeu. Ajawyi aty wasu kō opijapa iwiyi.
⁴ Ajawyi oo Jesu rape ypy pè ārō upa. Yvyra mō^z rè ojiupi oē, a'e pe wyi tomǎē Jesu rè okwa remē. “ãmē tē amǎē kuwa ee”, e'i oupe.
⁵ ãmē ajaire a'e wryy rupi Jesu okwa remē, opyta rǎī oyvatesa ee omǎjǎ. Kee e'i ijupe:
 – Sakeu, kuise'ë jē ewygy ejo, e'i Jesu ijupe. Aatà nerupi neretǎ gyty, e'i. A'e pè apytatà rǎī. I'ete pō? e'i ãmē Jesu ijupe.
⁶ ãmē:
 – Hoō, ja'e, e'i Sakeu.
 Jesu rè oryvay rewarà mō kuise'ë jē owygy yvy pè. Ajaire weraa Jesu oupi wetǎ gyty.

^z 19.4 Sikomoro'y eu vyvra pè.

⁷Pirujẽ omã'ẽ ee mãe kô ijayvu yvu kupa upa. Kee e'i kupa:

– Haa! Manyvore pô nivoi mã'ẽ retã gyty Jesu oo ojimory iko? e'i e'i kupa.

⁸Ajamã'ẽ ajaire wetã mè Sakeu opõ'ã. Kee e'i Jesu pè:

– Erõvijã, age'e kee a'etã. Ema'e kô pẽ amosãitã nimoma'ei mãe kô pè ky'y. Ape'otã myterã rupi imosã, e'i. Âmõ, ekarakuri poromoripea rupi aekyi sikaepo ava mō po pe wyi remẽ, a'e irõte rômõ tesõ amojivytã ijarerã kô pè ime'ẽ mijẽ, e'i Sakeu.

⁹Âmẽ aepo renu remẽ, kee e'i Jesu ijupe:

– Age'e sõi aã tetã jarã ojireko katuoka Janejare'e pè ky'y. Tãmõ Aparão reruparã mō ekoi, ijeapyrerã e'eay rômõ. ¹⁰Okãjã mã'ẽ vo Janejare'e pè mijã. A'evo mãe kô mokatuarã rômõ tẽ ajo ajimojane ike pepõ'õ mè aiko. Nivoi mãe kô reka tẽ ajo imotekokuwa kô. Ajaire “hoõ” te'i Janejare'e ijupe kô, e'i Jesu.

Karakuri rewarã mosikoa rè tẽ poromosã'ãga remẽwarã
(*Mateusi 25.14-30*)

¹¹Ajaire Jesu kô ojiapy jẽ oo Jerusarẽ taa pè ovãerĩ kupa ky'y. Âmẽ Sakeu retã wryu pewarã kô, kõi Jesu ayvu wenu ji'i mãe kô, kee e'i opy'a pupe kupa:

– Kuise'ẽ jẽ Janejare'e ojikuwatã uu Jõvijã rômõ janepytery pè, e'i oupe kupa.

Âmẽ Jesu poromo'e jõtã. Âmẽ ayvu mō omosã'ãga mijẽ. ¹²Kee e'i Jesu:

– [Ajivytã rã'ĩ aa erena kyty, Papa rena kyty, e'i. Ajawyi tapeposiko katu jẽ ikõ eayvu rupi erapykyre kyty nẽ, e'i.] Jõvijã wasu rè tẽ ajimosã'ãgatã tapekuwa sa'u, e'i. Âmõ 'ary pè kwaima'e temimoe'e mō ojisyrytã rã'ĩ oo âmõ vvy kyty. Ojimojõvijãokatã oo. Kãramõ aekwerã pè ojivyrĩ tarã mijẽ uu. Jõvijã wasu rômõ tẽ ojivyrĩtã uu ky'y. ¹³Âmẽ wemĩgwai kô ookwai rã'ĩ imuu imogeta kô. 10 rômõ ookwai imuu, “Ejo toromogeta”, e'i. Kee e'i ijupe kô: “Ajisyrytã rã'ĩ aa”, e'i. “Ajawyi ema'e kô rè peja'a erapykyre kyty peiko”, e'i. “Moma'e kô pepyy ime'ẽ erokwa epy rômõ, karakuri tapepyy ekøjẽ erapykyre kyty”, e'i. Âmẽ pe'ĩ karakuri moeta mō ome'ẽ me'ẽ rã'ĩ tẽ a'e a'e kô pè imosã. “Hoõ” e'i âmẽ kupa.

¹⁴– Ajaire wemĩgwai kô oity oo. Âmẽ a'e vvy pewarã kô nopotai kwaima'e oõvijã rômõ toiko. Âmẽ wetãrã kô mō opyteporo imonooka jõvijã rã rapyky rupi, a'e wãnã kô pè too kee javo kupa, “Noropotai ãwĩ orerõvijã rômõ toiko”, te'i kupa. ¹⁵Ajamã'ẽ ojimojõvijã jẽ upa. Ajaire ojimojõvijã maire, ojivyrĩ mijẽ uu aekwery pè. Ovãe remẽ, wemĩgwai kô omuu, kõi karakuri ome'ẽma jypy remẽ ijupe maekwerã kô. Kee e'i ijupe kô: “Ikatu tẽ pō peposiko ekarakuri pupe? Pepyy moma'e ime'ẽ epy rômõ, ekarakuri tije'e ekøjẽ pō?” e'i. ¹⁶Âmẽ emĩgwai mō kee e'i: “Pe'ite karakuri itõkõ neme'ẽ ije mijã. Age'e itã'ã aposiko paire, 10 rômõ

tesõ moeta amoaty ky'y. Tete põ?” e'i. ¹⁷Ãmê: “Tete. Eremîgwai e'ey rômõ ene”, e'i tõvijã ijupe. “Eayvu rupi katu eremime'ëgwerà nereko. Ajawyi jõvijã rômõ neikotà ky'y. 10 taa wãná kõ rè jõvijã rômõ neikotà”, e'i ijupe imoe'e. ¹⁸Ãmê ãmõ ve uu oõvijã gyty. Kee e'i: “Jõvijã, pe'i nekarakuri itõkõ neme'ë ije jypy remê mã'ë. Aposiko ipupe paire, 5 rômõ tesõ moeta amoaty ky'y. Tete põ?” e'i. ¹⁹Ãmê a'e peve: “Tete” e'i tõvijã ãmê. “Ene oromojõvijãokatã. 5 taa wãná kõ rè nejimõjõvijãtã”, e'i.

²⁰E'i jê Jesu:

– Ajaire ãmõ ve uu oõvijã pè oporegeta: “Erõvijã, aã koiwerà, neremime'ëgwerà amokatu ereko. Kee a'e eupe: 'Jõvijã ojivy uu remê tamõjivy ijupe', a'e eupe. Aõjã kamisa miti pupe imokatu ereko. ²¹Ajirokyje newyi rewarà mõ amokatu jê tamoma tite e'ã. Orokuwa katu. Nejimomojy mã'ë tẽ ene. Neayvukasi mã'ë teve. Maipe neremokatuive moma'e ipe remeve, neo ajaire ekyi ipi. ãwitõ ava mõ nojimitã epe remeve, oo ajaire temitã'akwerà po'o ipi. ãwivo 'ejê neiko. Aja rewarà mõ moko a'e”, e'i emîgwai imõjivy karakuri oõvijã pè. “Tete põ moko areko?” e'i. ²²Ãmê kee e'i tõvijã ijupe: “Ãnì! Temîgwai aiweray rômõ neiko”, e'i. “Neayvukwerà rupi tẽ oromomorijauokatã, kee ere maekwerà rupi: 'ãwitõ ava mõ nojimitã epe remeve, oo ajaire temitã'akwerà po'o ipi' ere tite si ije. 'Nejimomojy mã'ë tẽ ene', ere. A'evoa nekuwa ipe mijã. ²³Manyvõre põ karakuri rena pè nereinõi ekarakuri ãmê, tojimovija upa? ãmê aã age'e ojimoatykwerà revejê apyy kuwa mijã, eremime'ëgwerà”, e'i imoãtãre'ã. ²⁴Ajaire ãmõ kõ pè e'i jõvijã: “Peekyi aã wyi ekarakuri moeta. Eremîgwai 10 rômõ moeta omoaty mã'ë pè eme'ë”, e'i. ²⁵Ãmê kee e'i kupa: “Orerõvijã, a'e karakuri pe'irõwã wereko. 10 rômõ tesõ uve ijupe. Orome'ë jê kuwa põ a'e pè?” e'i kupa. ²⁶Ãmê: “Ava mõ ojime'ë ijupe mã'ë oporu katu remê, ãmê ywesõ ojime'ëtã ijupe. Ajamã'ë ava mõ noporui ojime'ë ijupe mã'ë remê, jaekyitã ojime'ë maekwerà iwyi”, e'i.^a ²⁷Ãmê ãmõ kõ rè, kõi jypy remê nopotai too jõvijã wasu rômõ mãe kõ rè kee e'i jê: “Pekwa ojimoãpã ere mãe kõ pijarã mõ eru aã ike”, e'i. “Erovakeve ikõ peapisipa nê”, e'i jõvijã, e'i Jesu aepo momewa.

Jumêtu rupi Jesu ovãe Jerusarê taa pè oike remêwarã

(Mateusi 21.1-11; Maku 11.1-11; Juwãõ 12.12-19)

²⁸Ajaire Jesu Jerusarê taa kyty ojiupi oo iko. Emimo'ekwerà kõ ve oo apyky rupi. ²⁹Ãmê tena kõ pè ovãerĩ kupa remê, vytyry mõ pè ovãe kupa. Oriveiraty eu vytyry rerã pè. Petepaje taa pyri Oriveiraty tui. ãmõ, Petãnia taa pyri teve tui. ãmê Jesu omono wemimo'earã kõ mõ wenone rupi, mõrijõ mãe kõ. ³⁰Kee e'i ijupe kõ imono kõ:

^a 19.26 Mat. 13.12; 25.29; Mak. 4.25; Ruk. 8.18

– Pekwa erenone rupi wāi taa kyty, e'i. A'e pè pevāe remē, jumētu^b memyry mō rē pemā'ētā. A'e mokoje ojiānōtā upa, e'i. A'e 'aryvo ava mō nooive mā'ē. A'e pejora eru ike eupe, e'i. ³¹Āmē ava mō sō kee e'i peupe remē: “Moma'e rā pō pejoratā eraa?” e'i peupe remē, kee pejē ijupe: “Orerōvijā opota rā'ī,” pejē ijupe āmē, e'i.

“Hoō” e'i oo āmē kupa. ³²Āmē jumētu memyry wesa a'e pee reme pē kupa, Jesu e'i maekwerà rupi katu. Yvyra rē wānō kupa mā'ē. Sōjē, oka rova ypy rē wāpasī tatui upa. ³³Āmē ojora kupa upa remē, ijarà kō kee e'i ijupe kō:

– Moma'e rā pō pejoratā eraa? e'i āmē oporanu kupa.

³⁴Āmē e'i kupa:

– Orerōvijā iporijau ee. Ajawyi, “Peeru rā'ī ije”, e'i ore, e'i kupa.

– Hoō. Peraa rā'ī āmē, e'i jumētu jarà kō ijupe kō.

³⁵Weraa āmē kupa Jesu pē. Ajaire oyru kō omovevu teima ape 'aryvo. Ajaire omovy Jesu kupa, toē jumētu 'aryvo wapy. ³⁶Ajaire Jerusarē gyty ojiapy oo kupa iko. Aty wasu oo Jesu rupi a'e remē. Āmē jane kō pee ypy pē wārō Jesu kupa. A'e kō oyru poko omovevu pee rupi enone.^c ³⁷Oo jē kupa. Oriveiraty pyryvo okwa kupa. Āmē pirujē Jesu remimo'ekwerà kō atyry wayvo oporegeta iko kupa. Ory tesō kupa. Janejare'e omoe'e iko kupa. Pirujē omā'ē maekwerà rē omoe'e kupa. ³⁸Kee e'i kupa:

“Janejare'e tomory Wemimuurerà, Jōvijā wasu rōmō janepytery pē uu mā'ē!

A'e rē yvapewarà kō tipiryvypy katu oory rōmō.

Janejare'e tomoe'e ywete kupa ky'y!” e'i e'i wapukai rōmō kupa.^d

³⁹Ajamā'ē Pariseu kō mō ojimo'eai Jesu moe'ea renu kupa. Ajawyi Jesu pē kee e'i kupa:

– Nikatui moko'i remē nekoty rewarà kō. Emomi kō aepo te'i e'ā kupa ky'y, e'i tite kupa.

⁴⁰Kee e'i āmē Jesu ijupe kō:

– Ānī si! Tipu jē kupa. Nipui sō āwī kō remē, takuru kō tē tesō iputā omoe'e rōmō āmē ky'y, e'i Jesu.

Jesu oja'o Jerusarē taa wānà kō rē remēwarà

⁴¹Āmē Jesu ojiupi jē oo iko, ajaate Jerusarē taa rē omā'ē ky'y. Āmē a'e wānà kō oporijauesa amātejē, okuwa ojimomorijau wasutā kupa rewarà mō. Ajawyi oja'o taa rē omā'jā erokwa. ⁴²Kee e'i:

– Pene, poromomoiokatā peaiwererà wyi mijā. Poropy'amopiryvypy katu kuwa mijā. Ajamā'ē nekuwai pekupa. “Janejare'e Remimuurerà

^b 19.30 *Jumento*   ^c 19.36 Āwīvo jōvijā wasu renone wereko kupa ipi.   ^d 19.38 Jīg. 118.26

tè” napejëi 'ete ije. Ajawyi tè keetà kãramõ. ⁴³Kãramõ ipojoy aità peupe. Peãpã kõ tè uutà pemoenawe jimo'yjẽ. Penena wãrimãtã pene kupa. Penetã omopypyrupatã ity kupa. ⁴⁴Penekoawerã omoaipa 'etetà kupa. Pepa katuyatã ãmẽ ky'y. Ava jẽ rõwã ojejatã mãrãnai wyi ãmẽ ky'y, e'i. Pirujẽ taa rokenaa omopypyrutã itypypyi teve kupa. A'evoa renone rõmõ tè ajo ipe Janejare'e Remimuurerã rõmõ. Nekuwai pekupa ajamã'ẽ. Aja rewarã mõ a'evotã pejë ãmẽ ky'y, e'i Jesu ijupe kõ.

Jesu Janejare'e moe'ea retã rë okãte'ã remëwarã
(*Mateusi 21.12-17; Maku 11.15-19; Juwão 2.13-22*)

⁴⁵ ãmẽ Jesu ovãe Jerusarẽ taa pë remë, Janejare'e moe'ea retã gyty oo. ãmẽ a'e ypy pë mirã kõ mõi'arõwã tui upa. Ajamã'ẽ Janejare'e pë moma'ẽ me'ea repy rõmõ tè uu uu kupa. ^e Janejare'e moe'e rë rõwã uu kupa ãmẽ. Ajawyi a'evoa rë Jesu omã'ẽ erokwa remë, omopõ mopõ kõ imoisiry syrypa a'e pe wyi imono. ⁴⁶ Kee e'i ijupe kõ:

– Nivoi moko pejë remë! Kee e'i itõkõ Janejare'e kareta rë ojikusiwa: “*Eretã eupe oporegeta mãe kõ poregetaa rena tè. Ajamã'ẽ imona mãe kõ retã vo 'ejẽ pereko*”, e'i ojikusiwa maekwerã rupi katu peiko, e'i ijupe kõ imoãtãrã kõ.^f

⁴⁷ ãmẽ kõ'ẽ jawe jawe Jesu poromo'e Janejare'e moe'ea retã ypy pë iko ipi. Ajamã'ẽ Janejare'e pë oporegeta mãe kõ rövijã kõ nopotai Jesu. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rë poromo'e mãe kõ teve nopotai Jesu. ãmõ, Juteu rövijãgwerã kõ. A'e kõ ojukatã Jesu kupa, ojimõarõ ikotyre kupa rewarã mõ. ^g ⁴⁸ Ajamã'ẽ nokuwaive manyvo kuwa wereko ijukaaoka mã'ẽ kupa. Jane kõ ãmẽ opota katu Jesu. Omoe'e kupa ipi, pirujẽ. Wenu takatu ijayvu ipi kupa. Ajawyi jövijãgwerã kõ okyje iwyi kõ. Nopõ'ã'ãi Jesu rë jane kõ rovake ãmẽ kupa.

“Ava ayvu rupi põ moko ere neiko?” e'i Jesu pë kupa remëwarã
(*Mateusi 21.23-27; Maku 11.27-33*)

20 ¹ ãmẽ ãmõ 'ary pë Janejare'e moe'ea retã ypy pë Jesu poromo'e upa. Janejare'e ayvu e'ey omovyvy upa. ãmẽ jövijãgwerã kõ ovãe ojimo'eai Jesu rë. Kejõ a'evõ mãe kõ: Janejare'e pë oporegeta mãe kõ rövijã kõ mõ. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rë poromo'e mãe kõ. ãmõ, Juteu rövijãgwerã kõ. A'e kõ ovãe Jesu mogeta kupa. ² Kee e'i kupa: – Ava ayvu rupi põ moko ere neiko ipi? Ava põ neayvumokasi moko tere ipi, poromo'e rõmõ ipi? e'i kupa.

e 19.45 Teima kõ omë'ẽ kupa. Jirusi. ãmõ, kaneiru ra'yry. ãmõ, pui ra'yry. Wãisõ, itee tee tè omë'ẽ kupa. Ajamã'ẽ a'e a'e kõ omë'ẽ kupa remë, omoripe tè ipyyarã kõ kupa ipi. Omojiupi sa'u epy rã ijupe kõ kupa ipi. A'evõ tè karakuri omoaty wete oupe kupa ipi.
f 19.46 Isa. 56.7; Jer. 7.11 g 19.47 Ruk. 21.37

³ Āmē Jesu e'i:

– Ije ve aporanutà peupe rā'ī. Pejē ypy pemome'u ije awi. ⁴ Ava ayvu rupi pō Juwāo amyry poromojāmōrī ipi? Janejare'e ayvu rupi pō? Mirā kō ayvu rupi pō ma'e remē? e'i Jesu oporanu ijupe kō.

⁵ Āmē jōvijā kō ojimogeta rā'ī.

– Manyvo ja'età pō? e'i ojiupe kupa. “Janejare'e ayvu rupi Juwāo uu”, ja'e sō remē, ma'e, “ ‘Aje’ pejē kuwasi ijayvukwerà pè ãmē mijā”, e'itā ãmē janeupe janemogweroka. Ajawyi aepe nija'e'āi, e'i ojiupe kupa. ⁶ Āmō, “Mirā kō ayvu rupi tē uu Juwāo”, nija'e'āi teve, aty wasu kō rewarà mō. Takuru pupe janejapi japi kuwa janejuka kupa, aepe ja'e remē. Ma'e, “Janejare'e ayvu mojenuarà rōmō tē Juwāo”, e'i kupa ipi rewarà mō, e'i ojiupe kupa.

⁷ Ajawyi kee e'i kupa:

– Norokuwai ava ayvu rupi pō uu, e'i rā'āga Jesu pè kupa.

⁸ Āmē kee e'i jē Jesu ijupe kō:

– Āwijā wyi ije ve namome'u'āi pejē ava ayvu rupi pō āwīvo aiko ipi mā'ē, e'i Jesu imogwe kō.

Koo jarà ra'yry rē tē Jesu ojimosā'āga remēwarà

(Mateusi 21.33-41; Maku 12.1-9)

⁹ Āmē Jesu poromo'e remē, koo jarà ra'yry rē tē ojimosā'āga poromo'e rōmō. Kee e'i ijupe kō:

– Kwaima'e mō uvaty oōtā okoo pè, e'i. Ajaire ãmō kō pè kee e'i:

“Ajisyrytā rā'ī aa. Ekoo aitytā rā'ī”, e'i. “Ajawyi ekoo rē peposiko kuwa. Tapeja'a ee erapykyre kyty. I'akwerà peme'ē kuwa epy rōmō. Āmē temitā'a po'oa 'arà mē a'e mō peme'ētā ije ipi. I'ete pō?” e'i ijupe kō. “Ōō, i'ete”, e'i kupa. Ajaire koo jarà ojisyry oo ãmō yvy kyty. A'e pè oiko puku sa'u iko. ¹⁰ Āmē kāramō uva otārōma ky'y remē, ijarà omono ipe wemīgwai mō okoo kyty temitā'akwerà pēgwerà pijarà mō mijā. Ovāe remē, koo rē oja'a mē kō nome'ē'āi ijupe ajamā'ē. Opyy inōpā nōpā kupa. Agyvotē omojivy imono kupa. ¹¹ Ajawyi e'i mijē koo jarà ãmō pè: “Ene jēsi ekwa age'e”, e'i. “Hoō” e'i ãmē. Oo ipe mijē emīgwai mō ãmē. A'e ve koo rē oja'a mē kō onōpā nōpā mijē rōnō. Ojimorarai ywete ee imojivy imuu. Agyvotē omojivy imuu kupa. ¹² Ajaire koo jarà e'i jē ãmō pè: “Ene jēsi ekwa age'e”, e'i ijupe. A'e oo ipe mijē rōnō. Wapijuka mijē kupa imojivy imono ikoty. Agyvo te'e tē ovāe.

¹³ – Āmē e'i koo jarà oupe: “Manyvotā sipō areko ky'y? Era'yry eremiau amonotā ky'y. A'e omomojytā erovija kupa ky'y”, e'i tite wa'yry mono.

¹⁴ Ajaire oo ovāe uu koo pè ta'yry. Āmē koo rē oja'a mē kō omā'ē ee, uu iko remē. Kee e'i ojiupe ãmē kupa: “Koo jarà ra'yry tē ovāe ky'y”, e'i kupa. “Ejo sijuka”, e'i kupa. “Emā'ē. Āwī tē koo rē ojimojōvijātā uu rekovijararà rōmō”, e'i kupa. “Āmē āwī sijuka amātejē remē, janekoo rōmōtā tē ky'y”,

e'i tite kupa. ¹⁵Weraa koo jarà ra'yry koo kupe kyty ijuka ãmē kupa ky'y. Manyvo e'ità pō koo jarà ajaire wa'yry jukaa renu? ¹⁶Utà ijapisi kō. ãmō ãmō kō tē omoposikookatà okoo rē ky'y, e'i Jesu.

ãmē kee e'i jane kō aepo renu:

– Eeee! Ta'evō e'ã orepō'ō mē! e'i kupa.

Takuru e'eay rē tē Jesu ojimosã'ãga remēwarà

(Mateusi 21.42-46; Maku 12.10-12)

¹⁷Ajaire Jesu a'e kō rē omãē rã'ĩ erokwa. Takuru rē tē ojimosã'ãgatà ky'y, tetã reinōa rewarà rē tē. Aepo jaa rē kee e'i Jesu:

– Janejare'e kareta rē kee e'i ojikusywa: “*Oiko takuru mō, a'e pē 'nikatui' e'i tite tetã reinōgarà kō mã'ē. Ajamã'ē a'e pē ajaire 'takuru e'ekweray' eutã. Tetã yke pē tē oinōtã imō'ã kupa, a'e ywesō sikaepo ikatuay rewarà mō*”, e'i maekwerà.^h A'e takuru vo 'ejē Janejare'e Remimuurerà. Napekuwaive pō ajaa maekwerà? e'i Jesu.

¹⁸E'i jē Jesu:

– ãwitō ava mō ãwĩ takuru rē ojipyãkãmota remē, imarama. ãmō, ava mō 'aryvo takuru o'a uu remē, omomarama ve, e'i.

Wee tē sikaepo aepo Jesu oporegeta upa. “Nererovijai mãe kō ojimomorijautã”, jaa tē aepo e'i.

Jōvijãgwerà kō wayvumooapaoka tarepe Jesu remēwarà

(Mateusi 22.15-22; Maku 12.13-17)

¹⁹ãmē tãmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mãe kō aepo wenu remē, ojikō'ō Jesu rē kupa. Janejare'e pē oporegeta mãe kō rōvijã kō ve ojikō'ō ee. Kee e'i ãmē ojiupe kupa:

– Haa! Janere rōwã sipōkō aepo Jesu oporegeta! Emã'ē, ojis'u katu janereko rē, e'i kupa.

Ajawyi Jesu opyytã kupa. Ajamã'ē okyje jane kō wyi kupa.

²⁰ãmē jōvijãgwerà kō a'e pē Jesu omoa'u kupa ipi. Ajaire, jane kō mō omogeta vija too Jesu rã'ã kupa. ãmō, karakuri ome'ē vija teve a'e kō pē.

Kee e'i kupa:

– Pekwa rã'ĩ Jesu rã'ã. Ivo maevo sō tite peiko ovake, “aje” te'i tite pejē. Peã'ãtã ayvu rē. ãmē janerovakeve ojavy tite ayvu mō remē, sipokwatã eraa ãmē jōvijã wasu pē ime'ē, e'i kupa.

– Hoō, orootã, e'i kupa.

²¹ãmē uu Jesu pē oporanu kupa. Kee e'i rã'ãga kupa:

– Poromo'earà, ikatuay poromo'e rejupa ipi. Nerejavyi jane kō rekoa rē ipi. Ivo maevo sō tite mã'ē pē “ivo” nere'i tite ipi. ãwivo ve nivoi maevo

^h 20.17 Juteu kō takuru 'aryvo omō'ã tetã kupa ipi. Takuru e'ekweray omowaite tetã yke mã'ē rōmō. ãwitō Wajãpi kō opyteporo wakapu, ma'e remē wakari'y kytaypy rōmō ipi. ãwivo ve takuru tetã reinōgarà kō wereko ipi. Jīg. 118.22; J.K.R. 4.11; 1Pe. 2.7

sō tite mā'ē pè “nivoi” nerei tite ipi. Nerejimoripeokai a'evoa rè neiko ipi. Janejare'e ayvu aje ywete mā'ē rupi katu tē poromosā'āga neiko ipi, e'i rā'āga kupa.

22– Ajawyi kee jaa rè oremo'e rejupa. I'ete pō Romā pewarā rōvijā wasu Sesa pè tekoua repykwerà jame'ē ipi? Ānī pō ma'e remē? e'i rā'āga Jesu pè kupa.

23 Ajamā'ē omoripea okuwavī Jesu remē, kee e'i ijupe kō:

24– Age'e moma'e ma'e aporanutā peupe. Peeru rā'ī karakuri moeta mō tamā'ē ee, e'i.

Weru āmē kupa. Ajaire kee e'i Jesu ijupe kō imojisaoaka:

– Moeta rè pemā'ē esa. Ava rā'āgawerā pō aā? Āmō, ava rerā ojikusiwā ee? e'i Jesu ijupe kō.

25– Jōvijā Sesa, e'i kupa. Āmō, a'e rerā teve ojikusiwā ee, e'i kupa.

Āmē aepo rè kee e'i Jesu:

– Ō'ō, i'ete. Ajawyi kee a'e pejë. Jōvijā wasu Sesa pewarā jame'ē jōvijā wasu Sesa pè ipi. Āwīvo ve Janejare'e pewarā jame'ē Janejare'e pè ipi, e'i Jesu ijupe kō imogwe kō ky'y.

26 Ajawyi manyvo ne'ī'āi Jesu pokou kupa. Ajawyi nipu'āi rā'ī kupa ky'y.

– Haa! Aepo e'i si Jesu! e'i kōrijō kupa.

Satuseu kō wayvumoopaoka tarepe Jesu remēwarā

(Mateusi 22.23-33; Maku 12.18-27)

27 Ajaire Satuseu kō mō ovāe. A'e kō kee e'i tite ipi: “Jakājā maire, nijapoera mijē'āi ipi”, e'i kupa ipi.ⁱ 28 Āmē kee e'i Jesu pè kupa:

– Poromo'earā, tāmō Moisesi kee e'i itōkō janeupe ikusiwa: “*Kwaima'e mō erekwapa mā'ē okājā sō nijākarāive remeve, erekwarerā wereko kuwa imōmirīgwerā āmē ipi. A'e tē ijākarātā ipupe weke'yry amyry rekovijarerā mō*”, e'i itōkō ikusiwa, e'i kupa.^j

29 E'i jē Jesu pè kupa:

– Ma'e remē oiko kwaima'e mō mijā, ijatyray imōmirīgwerā mā'ē. 7 rōmō imōmirīgwerā kō, weke'yry reve. Ajaire teke'yry ppykwerā wāivī mō wereko mijā. Ajaire nijākarāive ipupe remeve okājā werekwarā wyi. 30 Ajaire ivo jē imōmirī akypyporā. 31 Ajaire ivo mijē imēnā okājā iwyi. Ajaire imōmirī ekovijarerā wereko mijē rōnō. A'evō 'evo ajaate 7 rōmō wereko ipe wāivī. Wereko reko ity kupa. Okājā kājāma iwyi kupa. Nijākarāive remeve opa kupa. 32 Ajaate wāivī terekwarerā tē okājā ky'y, e'i kupa.

33 Aepo jaa rè kee e'i oporanu Jesu pè kupa:

– Kāramō Janejare'e poromomoera remē, ava rerekwarā rōmō ekoitā? Emā'ē, 7 rōmō werekopa mijā. Ava reve pō ekoitā āmē, opoera opō'ā mijē remē? Emome'u ore awi, e'i Jesu pè ijā'ā esa kupa.

ⁱ 20.27 J.K.R. 23.8   ^j 20.28 T.M. 25.5

³⁴ [Ajamã'ê Jesu okuwapa Satuseu kô, “Janejare'e nomomoera'ai okãjã maekwerà kô ipi”, e'i kupa ipi.] Ajawyi kee e'i ijupe kô:

– Age'e remê ike rupi tekou remê tê jane kô ojireko ipi. ³⁵ Na'evô'ai âmê kâramô remê, e'i. Janejare'e opota omomoera eraa opyri mæe kô nojireko'ai âmê ky'y. Ovo rupi tevetà a'evô remê. ³⁶ Awyje tê oiko karuarutà a'e pè. Mâ jê rôwã okãjãtã a'e pè ky'y. Awitô Janejare'e remîgwai yvapewarà kô nokãjãi. Awivotã jane kô ky'y. Janejare'e âkarãgwerà kô rômôtã ekoi kupa, emimomoera kô, e'i Jesu.

³⁷ E'i jê Jesu:

– Pekuwa ipe tãmô Moisesi remikusiwarerã. Ae ve omojikuwa teve jane kô jimomoeraa mãê rewarã. Kô tãmô Moisesi ka'a mitigã nokai'ai maevô sô tite mãê pyryvo tui remê, kee e'i itôkô Janejare'e ijupe: “*Ije tê nerãmôi kô Rôvijã wasu rômô aiko. Aparão Rôvijã wasu. Âmô, Isaki Rôvijã wasu. Âmô, Jako Rôvijã wasu teve ije*”, e'i itôkô Janejare'e tãmô Moisesi pè.^k A'evô remê karamoeve Aparão kô okãjãma. ³⁸ Ajamã'ê omãnô mãe kô rôvijã rômô rôwã Janejare'e ekoi ipi. Uve jê mãe kô rôvijã rômô tê ekoi. Uve jê mãê vo 'ejê Aparão kô ekoi ijupe, kâramô omomoera kô tarã mijê rewarã mô. Ajawyi “nerãmôi Aparão amyry” ne'i tãmô Aparão pewarã mô. “Nerãmôi Aparão” e'i tê. Ajaa rupi kee jakuwa: Uvetã omãnô maekwerã kô jimomoeraa. Aje ywete a'e pejê, e'i Jesu Satuseu kô pè.

³⁹ Âmê aepo renu mê âmôgwerã tãmô Moisesi remikusiwarerã rê poromo'e mãe kô kee e'i Jesu pè kupa:

– I'eay wete neporegeta, oremo'earã, e'i kupa.

⁴⁰ Aja paire ava, “Jesu taayvumooa”, ne'i'ai ky'y. Ojirokyje kupa ky'y. “Kâramô ajimogweroka ijupe ne”, e'i kupa ajawyi.

Jôvijã Tavi Jeapyry rewarã (Mateusi 22.41-46; Maku 12.35-37)

⁴¹ Kee e'i Jesu ajaire ijupe kô:

– Tãmô Moisesi remikusiwarerã rê poromo'e mãe kô poromo'e remê, kee e'i kupa ipi: “Jôvijã Tavi jeapyrerã rômôtã tê Janejare'e Remimuarã rã”, e'i kupa ipi. Manyvore pô aepo e'i kupa? ⁴²⁻⁴³ Emã'ê. Jôvijã Tavi kee e'i itôkô ojîgarã rupi:

“Janejare'e e'i Erôvijã ywete pè:

‘Ejo e'ekatu kytyre tereapy rejupa aja puku pè,
newyry kyty tê neãpã kô tamoigooka âmê', e'i Janejare'e ijupe
maekwerã”, e'i itôkô tãmô Tavi ojîgarã rupi.^l

⁴⁴ Ajawyi kee a'e pejê: “Erôvijã ywete” e'i tãmô Tavi Janejare'e Remimuarã rã pè, âwisô ijeapyry rã teipe remê. Manyvo pejê pôkô aepo jaa renu ijupe kô? e'i. [Nipui âmê kupa.]

^k 20.37 Jisyry. 3.6 ^l 20.42-43 Jîg. 110.1

“Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kō rekoa rupi tapeiko e'ǎ”,
e'i Jesu mǎ'ē

(*Mateusi 23.1-36; Maku 12.38-40*)

⁴⁵ Āmē jane kō Jesu ayvu wenu enu remē, e'i Jesu wemimo'ekwerà kō pè:

⁴⁶– Moko. Pemārāmoa'u ikō peiko tāmō Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e rǎ'āga mǎe kō rekoa rè ipi nē. Wee ywesō oja'a kupa ipi. “Temoe'e ekojē āmō kō”, e'i oupe kupa ipi. Ajawyi tyru e'ekwerà epy wete mǎ'ē opypy takatu erojivy jivy ojikuwa rōmō kupa ipi. Ajawyi rōwā sikō, Janejare'e ayvu rè jimo'ea retā kō wryy pè oike kupa remē upi upi, jōvijā apyka kō pè wapy kupa jane kō rovake ipi. Āmō, jimiwa wasu pè oo mōropārā kō rōmō remē, kee e'i oupe kupa ipi: “Poromojimi'uarā kee e'i kuwa ije: ‘Ene pyy ejo aā ike epyri eapy’, e'i kuwa ije”, e'i oupe kupa ipi. ⁴⁷Māi pō terekwarerà kō rè oja'atā kupa ajamā'ē? Nii! Kee e'i kōrijō tē kupa: “Eeru ekojē moma'e mō”, e'i kupa ijupe kō ipi. Ajawyi imona terekwarerà kō moma'e rè kupa ipi. Ajaire Janejare'e pè oporegeta puku rǎ'āga āmō kō rovake tomoe'e kupa ipi. Moko wereko ojipijārī tarepe kupa ipi. Ajamā'ē Janejare'e okuwa katu ekoa aiwerà kō. Omomorijauoka kō ywetetā kāramō. Āwī kō ywesō omomorijautā āmō kō wyi, e'i Jesu.

Terekwarerà nokāte'āi Janejare'e pè remēwarā

(*Maku 12.41-44*)

21 ¹ Ajaire Jesu Janejare'e moe'ea retā ypy pè tui upa remē, jane kō rē omā'ē upa, karakuri kō weru inō temime'ēa rena pupe kupa remē. Imoma'e ywete mǎe kō rē omā'ē, karakuri ome'ē kupa remē. ² Ajaire terekwarerà nimoma'e'i 'ete mǎ'ē mō uu. Mōrijōgā karakuri nikasi mǎ'ē tē weru ime'ē. ³ Āmē Jesu e'i ee omā'jā:

– Aā wāivī ywesō nokāte'āi 'ete Janejare'e pè karakuri me'ēa rē, āmō kō wyi, e'i. Aje aepe a'e age'e, e'i. ⁴ Āmō kō karakuri pēgā tē weru ime'ē ipi. Oyte mǎ'ē tē weru ime'ē kupa. Mōa'ārōwā opyta jē ijupe kō ome'ē maire. Aā wāivī āmē ome'ēma 'ejē okarakuri. Ma'e emi'ō repy rā tē kuwasi karakuri mijā. A'e tē weru ime'ē Janejare'e pè. Ajawyi aā ywesō nokāte'āi 'ete okarakuri me'ēa rē, Janejare'e pè ome'ē remē, a'e pejē, e'i Jesu.

Jesu omome'u amātejē Janejare'e moe'ea retā momaa rā rewarā

(*Mateusi 24.1-2; Maku 13.1-2*)

⁵ Ajaire Jesu remimo'ekwerà kō mō omā'ē Janejare'e moe'ea retā rē upa. A'e vo remē kee e'i Jesu pè kupa:

– Orerōvijā, emā'ē. Ikatuay Janejare'e moe'ea retā ojinō upa. Āwisō takuru kō ikatuay wete mǎ'ē oinōma pari rē tetā mokatua rōmō kupa.

Ãmõ, weru ime'ẽ mõe kõ ve oinõma pari rè kupa. Ajawyi katuay ve rõnõ, e'i kupa.

Ãmẽ aepo renu kee e'i ajamã'ẽ Jesu ijupe kõ:

6– Awĩ pemã'ẽ ee mã'ẽ naiko'ãi kãramõ. Opa katutà. Kãramõ ãpã kõ ovãetã ee. Omotororopatã ity kupa, e'i. Ajawyi takuru ijãpiso'ã mã'ẽ ojapakuipatã. Mã jẽ rõwã ojejatã ãmẽ ky'y, e'i.

“Pemomorijsautã kupa”, e'i Jesu mã'ẽ

(Mateusi 24.3-14; Maku 13.3-13)

7Ãmẽ kee e'i emimo'ekwerã kõ:

– Ô'õ põ? A'evotã sipõ? oremo'earã. Manyvo remẽ põ a'evotã? Manyvotã põ orokuwa amãtejẽ a'evo tarã mẽ? Emome'u awi oreupe torokuwa, e'i kupa.

8A'e rè kee e'i Jesu:

– Mokoi pemoripea mõi Tapejimoripeoka e'ã peiko kee e'i mõe kõ pè: “Janejare'e Remimuu rômõ tẽ ije ajo”, e'i mõe kõ pè. Ijatyray mirã kõ aepo e'itã owari rômõ pejẽ. Ãmõ, kee e'itã pejẽ kupa: “Ke'ĩ a'evoa rã okwatã”, e'itã rã'aga pemoripe kupa. Mokoi! “Aje” tapejẽ ywe'e tite e'ã aepo jaa renu.

9– Kee tevetã kãramõ. Jiapisa rã ojenutã teve pejẽ. Ãmõ ve ojenu tary ve. Ãmõ, ojimõarõtã ojikoty iko kupa. Ojimoe'yitã ojiwyi kupa. Opõ'atã ijiapisi ojeeve kupa. Pekiye tite a'evoa wyi ne. A'evoa ypy rã'ĩ okwatã. ãmẽ tẽ pekuwatã vvy opaerĩ mã'ẽ. Ãmõ, avãerĩ mã'ẽ teve, a'e pejẽ, e'i Jesu. 10Ãmõ vvy pewarã kõ opõ'atã ãmõ ate'y kõ rè. Ojiapisitã ojeeve kupa, e'i. Ojimomojy tètã ãmẽ kupa, e'i. 11Ãmõ, vvy otyty tesõtã upa. Ãmõ, tyavorusu okwatã teve taa taa kõ rupi. Ãmõ, tekorãnaiwerã okwa tary ve. Ãmõ, yva itee tary ve. Moma'e iteetejẽ ojisaokatã yva pè ãmẽ ky'y. Temisage'ã kõ ve ojisaokatã. Ipojy aità tẽ ãmẽ. Poroapy'a jètã ãmẽ ojisaoka. A'evotã tẽ, e'i.

12– Ajamã'ẽ na'evõ'ãive remeve, pepyytã pemomorijsauokatã teywete kupa. Ãmõ, peneraatã ajaire Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã gyty. Nivoi mã'ẽ tomo'y teywete pene kupa. Ãmõ, pemop'ãoka teywete tary ve kupa. Ekoty rewarã rômõ pejẽ rewarã mõi ojimoãpãtã pene kupa. Ajawyi peneraatã jövijã wasu kõ gyty tapemomorijsauoka kupa. 13Ãmẽ a'evo remẽ, eayvu pemojenutã jövijã kõ pè ãmẽ. 14Tapejimo'eai e'ã a'evo remẽ. Kee tapejẽ e'ã pejimopirai rômõ: “Manyvo a'etã põkõ aporegeta emogeta kupa remẽ?” tapejẽ e'ã peiko. 15Ije tẽ poromotekokuwatã peayvu rã imojikuwa pejẽ tapemojenu. Ajawyi peãpã jẽ rõwã peayvu omogwetã. Nokuwa'ãi peayvuvaja kupa.^m 16Waype ywetetã peupe ajamã'ẽ. Penetãrã kõ tẽ tesõ peãpã kõ rômõ ekoità ãmẽ. Penuu kõ tẽ tesõ ojimoãpãtã

^m 21.15 Ruk. 12.11-12

pene iko. Pemõmirĩ kō teve tesõ. Wãisõ. Pejimorypa kō ve peãpã kō rômõtã ekoi. ãmõgwerà pepõõmorà kō mō ojukaokatã kupa. ¹⁷Ekoty rewarà kō pejẽ wyi ojikõõtã pene kupa ãmẽ. Pirujẽ ojikõõtã pene kupa. ¹⁸Ajamã'ẽ Janejare'e tẽ oja'a jõtã pene penereko katu rômõ oupe. ¹⁹Ãmẽ waypekwerà mẽ pejimokasi jẽ ere pejipykãtã remẽ, epyri peiko karuarutã kãramõ peiko ãmẽ, e'i Jesu.

“Jerusarẽ taa wãrimãtã ipãsarõ kupa”, e'i Jesu mã'ẽ

(Mateusi 24.15-28; Maku 13.14-23)

²⁰E'i jẽ Jesu:

– Ajaire Jerusarẽ taa rẽ sota atyry kō ojatykapatã kupa. Taa wãrimã 'etetã kupa. ãmẽ a'evoa rẽ pemã'ẽ remẽ, “Ipuku rōwãtã Jerusarẽ omomatã kupa ky'y”, pejõtã ãmẽ ikuwa. ²¹Ãmẽ Juteja yvy pẽ ekoi mãe kō kuise'ẽ jẽ tojavapa oo. Yvytyry kō gyty too ojemĩ ãpã kō wyi kupa. ãmõ, tekoa pẽ ekoi mãe kō tojisyry ojava oo. ãmõ, koo rẽ oposiko mãe kō a'e pe wyi ve tojava oo. Toike e'ã rã'ti tekoa pẽ ãmẽ kupa, e'i. ²²A'e 'arã remẽwarã “pejipy 'arã ovãema ky'y” eutã. Janejare'e ayvukwerã rupi katu a'evotã, e'i.ⁿ

²³E'i jẽ Jesu:

– Ipojytã ãmẽ wãivigwerã ipuru'a mãe kō pẽ. ãmõ, omemy sakyre oupi imokamy'u jẽ mãe kō pẽ ve ipojytã. Mokoi! A'evõ remẽ pirujẽ jane ijãgyoay tesõtã ojimopirai tesõ rômõ Juteja yvy rupi kupa. Juteu kō rẽ ojikõõ wyetetã iko kupa, e'i.^o ²⁴Ãmõgwerã wapisitã marija poko pupe kupa. ãmõgwerã opokwatã eraa raa imono ãmõ mirã kō põ'õ gyty kupa. Ajawyi ojeja mãe kō omosãsãitã imono mono yvy popy kō gyty, ãmõ mirã kō põ'õ mẽ. ãmẽ ãmõ ate'y wãnã kō tẽ Jerusarẽ taa opãsarõtã imoenawepa ky'y, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu ovãe tarã mijẽ mã'ẽ rewarã

(Mateusi 24.29-31; Maku 13.24-27)

²⁵E'i jẽ Jesu:

– Kee tevetã. Janejare'e kwaray omoteetã kãramõ. Moma'e iteetejẽ ojikuwatã kwaray rẽ. ãmõ, jay rẽ. ãmõ, jaytata kō rẽ, e'i. Yvy pẽ jane kō ipy'a pirai tesõtã omãjã a'evoa rẽ. ãmõ, pãranã wasu ve iteetã. ãmẽ onururu tesõtã. Opipo pipo tesõtã pãranã. Yvate kytyve tesõtã a'evõ. Jane kō ojimonyijay tesõtã ee omãjã. Okyje aitã iwiyi kupa.^p ²⁶Ãmẽ a'evõ remẽ, jane ãmõgwerã kō omãnõ mãnõ tesõtã okyje rômõ iko. Kee e'itã ãmẽ kupa: “Nopa'ãi ywete rōwã põkõ ãwivõa mijã?” e'i e'itã ojimopirai rômõ iko kupa. “Emã'ẽ. Yva onãrãtã ky'y, ipupewarã kō revejẽ”, e'itã omãnõ mãnõtã kupa. ²⁷Ãmẽ sõi eny wasu mã'ẽ rômõ ajinõtã yva rẽ. Yva

ⁿ 21.22 Ose. 9.7   ^o 21.23 Ruk. 23.29   ^p 21.25 Isa. 13.10; J.Jim. 6.12-13

rātasī rupi tē tesō ajotà. Ekasia reny revejē ajotà, Janejare'e Remimuurerà ajimojane mǎē rōmō. Āmē si vyv kytywarà kō pirujē omā'ētà ere ajo remē, e'i.^q 28 Āmē a'evoa ojiāparō remē pepō'ā peyvatesa pejimo'āgatu āmē ere. Kuise'ē jē Janejare'e penereko katutà jimomorijau wasua wyi peneraatà opyri āmē ky'y. A'e 'arà nipuku'āi aja paire ky'y, e'i.

Jesu vāea rǎ mojikuwapa kō rewarà
(*Mateusi 24.32-35; Maku 13.28-31*)

29 Ajaire Jesu omosā'āga wayvu poromo'earà rōmō. Kee e'i:

– Wakapu rē pemā'ē rǎ'ī esa. Āmō vyvra kō rē pemā'ē esa teve. 30 Āwitō wakapu okui ypy remē, “Kuise'ē jē kwaraytā ky'y”, ja'e ipi. 31 Āwīvo tevetà kāramō. Manyvo teko'arà temisage'ā ojiāparō remē, kee pejētà āmē: “Kuise'ē jē Janejare'e jimojōvijāa 'arà okwatà”, pejētà āmē ikuwa ky'y, e'i. 32 Aje ywete aepo a'e aporegeta age'e pejē. Ke'ī pirujē a'evoa okwatà, age'e remēwarà kō mō uve jē remeve, e'i.

33 E'i jē Jesu:

– Kee jaa rē tapeja'a. Yva opatà. Yvy opa tary ve. Eayvukwerà āmē nopa'āi, e'i.

“Tapemoa'u jē peiko”, e'i mǎ'ē

34– Ajawyi mokoi. Pemoa'u jē ikō evāea pekupa ipi nē, a'e pejē. Tekou teitetea kō rēgà peja'a peiko ne. Ka'ua rēgà teve. Jimi'u wasua rēgà teve ne. Moma'e age'e remēwarà kō rēgà. A'e a'e rēgà peja'a tite remē, nikatu'āi peupe āmē. Kāramō evāea 'arà pepokou tite ne, a'e pejē. Āmē a'e 'arà ovāe peupe remē, nikatu'āi peupe ja'arà mō rōwā peiko remē. 35 Pirujē vyv wānà kō pē evāea ojikuwatà. Ajawyi ava jē rōwā nomā'ē'āi evāe remē ere. 36 Ajawyi ja'ave rōwā peiko ne, a'e pejē. Emoa'u jē ikō pekupa nē. A'evō peiko remē kee pejē ikō Janejare'e pē nē: “Epātavō emokasi rejupa”, tapejē. “Tajirokyje e'ā aja maekwerà wyi”, tapejē ijupe. Āmē sōsi āpēiwarerà paire erovakeve peikotà āmē. Kee a'età pejē: “Ejo jajimory karuaru ojee jaiko ky'y”, a'età pejē, ajimojane mǎ'ē rōmō, e'i Jesu ijupe. Awyjepa Jesu aepo e'i āmē ky'y.

37 A'evō remē Jesu Janejare'e moe'ea retā ypy pē ekoi. Kō'ē jawe jawe poromo'e iko. Pya remē ojisyry oo vyvtyry kyty ipi, Oriveiraty eu mǎ'ē kyty. A'e pē ikō'ē ipi.^r 38 Ji'ive oo mijē Janejare'e moe'ea retā gyty ipi. A'e kyty jane kō oo ji'ive, ijayvu renu. Ojatykapa a'e pē ipyri kupa ipi.

^q 21.27 Tan. 7.13; J.Jim. 1.7   ^r 21.37 Ruk. 19.47

Jövijã kô oja'a Jesu jukaa rã rê remêwarã
(*Mateusi 26.1-5; Maku 14.1-2; Juwão 11.45-53*)

22 ¹Ke'ĩ Juteu kô wãmõĩ kô jisryyawer moetea 'arà okwatã. ²Ãmê meju vororo e'ãgwerà o'utã kupa.

²Ãmê Janejare'e pè oporegeta mãe kô rövijã kô ojimo'eai Jesu rê iko. ãmõ, tãmõ Moisesi remikusiwarerã rê poromo'e mãe kô ve a'evo ekoi.

– Manyvotã pökõ Jesu sireko ijukaoka, e'i ojiupe ojimogeta teã'ã rupi kupa ipi.

Ajamã'ê okyje mirã kô wyi kupa. Ajawyi noppyive kupa.

Jutasi, “Erövijã ame'êtã pepo pè”, e'i remêwarã
(*Mateusi 26.14-16; Maku 14.10-11*)

³Ãmê Satanasi' uu sikaepo oike Jesu remimo'ekwerã 12 mã'ẽ mõ py'a pupe. Ma'e, Jutasi Sikarioti eu erã pè mã'ẽ py'a pupe tẽ oike. ⁴⁻⁵Ajawyi Jutasi opõ'ã oo jövijã kô pè oporegeta. Janejare'e pè oporegeta mãe kô rövijã kô pè. ãmõ, Janejare'e moe'ea retã rãrõarã kô pè. A'e kô ojatykapa upa remê, oo Jutasi ipyri kô. Kee e'i ipõ ijupe kô:

– Ame'ẽ kuwa erövijã pepo pè, e'i.

Oryvay aepe renu kupa ãmê. Ojimogeta manyvo werekotã kupa ãmê. Ime'ea rã repy rê ojimogeta teve kupa.

– Kee javu karakuri orome'êtã ãmê neupe, e'i kupa.

⁶– Hoõ a'evotã tẽ, e'i Jutasi.

Aja paire wãrõ jẽ rã'ĩ, ãmõ kô reã'ã rupi tẽ tome'ẽ Jesu ipo kô pè.

Tãmõ kô rekoawerã moetea 'arã renenewarã
(*Mateusi 26.17-25; Maku 14.12-21; Juwão 13.21-30*)

⁷Ãmê Juteu kô omoetetã wãmõĩ kô jisryyawerã. Kaneiru ra'yry ojukatã imii iwa kupa. ãmõ, meju vororo e'ãgwerã oinõ tevetã iwa kupa. [Wekoa rupi a'evo ekoi kupa ipi.]^u ⁸Ãmê a'e 'arã mẽ Jesu omono wemimo'earã kô mõ too wenone kô rupi toposiko amãtejẽ a'evoa rã rê. Kejõ omono. Peturu. ãmõ, Juwão. Mokojejõ. Kee e'i ijupe kô:

– Pekwa erenone Jerusarẽ taa kyty, janejimiwa rã pemokatu, tãmõ kô jisryyawerã moetea 'arã renone, e'i Jesu ijupe kô.

“Hoõ” e'i ãmê kupa. ⁹Ãmê kee e'i ijupe kupa:

– Mã mẽ kuwa põ oromokatutã ja'umã'ẽ? e'i kupa.

¹⁰Ãmê e'i Jesu:

^s 22.1 Karamoe remê Janejare'e wekyioka Juteu kô rãmõĩ kô Ejitu vvy pe wyi imoisryy kô. Karai kô *Páscoa dos Judeus* e'i a'evoa pè. Ajamã'ê Jesu poeraawerã pè ywesõ *Páscoa* e'i kupa. Emogeta Jisryy. 12.1-27; Epr. 11.27-29; J.K.R. 7.30-36   ^t 22.3 ãjãgai rövijã.

^u 22.7 Jisryy. 12.14-20

– Age'e a'evoa rã rè peo remē, a'e taa pè peiketà. ãmē kwaima'e mō rè pemã'ètà okwa remē, e'i. A'e warypy yy rena mō omovyta erokwa ereko. A'e rakypy rupi peotà, ajaate peotà pemãjã ee, mã tetã wryy pè pō oiketà, e'i. ¹¹ ãmē a'e tetã jarà pè kee pejètà: “Japo, orerövijã kee e'i oremuu neupe: ‘Mape kuwa pō tãmō kō jisryawerà rè oroja'atà? Ije, eremimo'ekwerà kō reve?’ e'i oremuroka nekoty”, pejètà ãmē ijupe. ¹² Aepo pejē remē, tetã jarà peneraatà jura pè. Tena ipevu katu mãẽ mō wesatà peupe ãmē. A'e wryy pè awi pemokatu janejimiwa rã, e'i Jesu. ¹³ Oo ãmē Jerusarē gyty ovãe kupa. Jesu ayvu rupi katu omã'ẽ jimiwa rã rena rè kupa. Pirujē ja'aa rã rewarà rè oposiko kupa.

Jesu omãnoã rã rè oja'a remēwarà

(Mateusi 26.26-30; Maku 14.22-26; 1 Korītu 11.23-25)

¹⁴ Ajaire jimiwa 'arà remē gatu Jesu werovãe wemimonokwerà kō ereko. Namesa ppy pè ojimoena ojimiwa kupa ky'y. ¹⁵ ãmē kee e'i Jesu ijupe kō:

– Apota katu aã age'e peneve jajimi'u jakupa, e'i. Ikatuay peneve tãmō kō jisryawerà rè jaja'a rã'ĩ emomorijau e'ãve, e'i.

¹⁶ E'i jē ijupe kō:

– Aã na'u mijē'ãi, ajaate kãramō Janejare'e emojövijãokatà emojikuwa remē, e'i.

¹⁷ ãmē ojimi'u kupa upa remē, Jesu uvary aisiriri katu mãẽ rena opyy, kaneku. Omoete Janejare'e ee. Ome'ẽ ajaire ijupe kō erokwa.

– Aã peme'ẽ me'ẽ ojupe iwa, e'i Jesu ijupe kō.

¹⁸ Ajaire kee e'i wemimo'ekwerà kō pè:

– Age'e jō tē aã uvary a'u. Age'e rire na'u mijē'ãi rã'ĩ, ajaate kãramō Janejare'e emojövijãokatà emojikuwa remē, e'i.

¹⁹ Ajaire meju opyy. Omoete rã'ĩ Janejare'e ee. Ajaire openo peno imosãi ijupe kō to'u kō.

– Aã pepyy iwa. Epirà ra'upa tē aã meju ame'ẽ tape'u, e'i. Amãnotà peupewarà mō [Janejare'e tē tojimory pene ãmē ky'y]. Agyvoa rupi emãnoãwerà rè peja'atà, e'i.

²⁰ ãwivo ve ojimi'u kupa paire, Jesu kaneku opyy mijē, uvary aisiriri katu mã'ẽ rena. Kee e'i ijupe kō:

– Eruwykwerà ra'upa tē aã [uvary aisiririkwerà], e'i. Aã pe'u, e'i. Kee jaa tē agyvoa. Aã rupi ojikuwatà Janejare'e rè jajimory mã'ẽ. Amãno remē eruwykwerà oētã opepeitã peaiwererà repykarà mō. Emãnoã rupi Janejare'e ayvu pyaukwerà aje ywete mã'ẽ ojiãparõtã, e'i.

[Aepo e'i paire yveve ome'ẽ ijupe kō erokwa.]

²¹ Ajaire kee e'i ijupe kō:

– Uve eãpã mō ike janepõ'õ mē age'e. A'e epyri tē ojimi'u upa, e'i. ²² A'e eme'ètã ãmō kō po pè tejuka kupa ky'y. Amãnotã tē. Janejare'e ayvu rupi

tè amãnõtã, ajimojane mã'ẽ rômõ. Ajamã'ẽ mokoi a'e eme'etã ãpã kô po pè mã'ẽ pè. Ipojy aità ijupe ãmẽ ajaire, e'i wemimo'ekwerã kô pè.

²³ ãmẽ aepo renu remẽ kee e'i e'i ãmẽ ojupe kupa:

– Eeee! Ava pewarã mõ põ aepo e'i? e'i ojupe kupa.

“Ava põ ootã jo'arã kytywarã rômõ?” e'i tite kupa remëwarã

²⁴ Ajaire sa'u Jesu remimo'ekwerã kô ojimojövijãa rè ojimo'eai ojierõarõ kupa. Kee e'i ojupe kupa:

– Ava janepõ'õmorã mõ põ jo'arã kytywarã mõ ootã? Ije kuwasi mijã! e'i e'i tite ojupe kupa.^y

²⁵ Ajamã'ẽ Jesu omogeta kô aepo e'i kupa remë. Kee e'i ijupe kô:

– ãñi. Juteu rõwã mãe kô rövijãgwerã tẽ ojimokasi oẽ wemígwai kô 'arã kyty, ãwisõ emígwai rômõ toiko. Apijarerã kô ywesõ emígwai kô omoe'e ipi. “Mire'eay poropãtavõ mã'ẽ tẽ ãwĩ”, e'i oövijã kô pè kupa ipi. ²⁶ Na'evõ'ãi ãmẽ pepytery pè. Ajawyí pepyterã rupi jo'arã kytywarã jowry kytywarã vo 'ejẽ toposiko ipi. Temígwai vo 'ejẽ tapeiko poropãtavõarã rômõ ãmẽ, e'i ijupe kô.^w

²⁷ E'i jẽ:

– Ava ywesõ kuwa põ jamoe'e? Jövijã põ jamoe'e kuwa? Temígwai põ mãe remë jamoe'e kuwa? ãñi! Jövijã tẽ jane e'e! A'e tẽ wapy namesa uvuri ojimiwa ipi. Temígwai ãmẽ emi'õ rá ome'ẽ oövijã pè to'u ipi. Ajare kee a'e pejẽ. Penövijã rômõ ipe ije aiko pepytery pè. Ajamã'ẽ penemígwai vo 'ejẽ aiko ipi. Ajawyí ikõ evo jẽ tapeiko poropãtavõarã rômõ nẽ ereruparã mõ, a'e pejẽ, e'i Jesu.^x ²⁸ Pejẽ tẽ epyri pepyta emopyte'uarã rômõ ipi ajimomorijau remë. Nereityi pekupa ipi. ²⁹⁻³⁰ Ajawyí ãwitõ Papa emojövijãokatã jane kô pè emojikuwaoka, ãwívo ve poromojövijãokatã Isaeu kô pè. Ajawyí ereve pejimi'utã penory rômõ ere ajimojövijã wasu remë. ãmẽ Isaeu atyry kô rövijã kô rômõ peikotã, e'i. 12 atyry rövijã kô rômõ poromoëokatã ãmẽ. Ekokwerã kô pemosã'ãgatã esa, e'i.^y

“Nekuwai rá'ãgatã rejupa”, e'i Jesu Peturu pè remëwarã

(Mateusi 26.31-35; Maku 14.27-31; Juwãõ 13.36-38)

³¹ ãmẽ e'i Jesu Peturu pè:

– Simãõ, ejapyaka katu eayvu rè! Satanasi ojimo'eai pene. Kee e'i Janejare'e pè peupewarã mõ: “Aã'ã kõtã imomorijau kô. ãwitõ nikatui mã'ẽ jamopopo ipi, ãwívo ajimoraratã ee kô”, e'i Satanasi peupewarã mõ. ³² Ereity titetã rejupa. Ajamã'ẽ Papa pè aporegeta peupewarã mõ, terejirovija jẽ ere neiko. Nejivy mijẽ ekoty remë, emokasi nevoarã kô tojirovija jẽ ere kupa, e'i.

^v 22.24 Mat. 18.1; Mak. 9.34; Ruk. 9.46   ^w 22.26 Mat. 23.11; Mak. 9.35; Mat. 20.25-27; Mak. 10.42-44   ^x 22.27 Juw. 13.12-15   ^y 22.29-30 Mat. 19.28

³³ ãmẽ Peturu e'i:

– ãnĩ! Noroity'ãi, erõvijã. Aiko jètã nepyryvo aiko. Najipirau'ãi ije. Ajawyi nemopãã kupa remẽ, temopãã ve kupa ãmẽ, nevo ve. Nejuka kupa remẽ, tejuka ve ãmẽ kupa, e'i tite Peturu Jesu pẽ.

³⁴ Aepo renu e'i ãmẽ Jesu:

– Age'e pya ereitytã neo rejupa! “Jesu nakuwai”, ere rããgatã eupewarã mō, e'i. Moapy 'arã rōmō tesō aepo ere rããgatã, e'i. Masakara noje'ẽive remeve a'evotã neiko. Aje ywete a'e ene, e'i Jesu Peturu pẽ.

Jesu omotekokuwa amãtejẽ wemimo'ekwerã kō remẽwarã

³⁵ E'i jẽ Jesu:

– Kõitokõ jypy remẽ, “Penepãnakõ peraa ne”, a'e pejẽ. ãmō, “Pesãtaja rekovijarã peraa ne. ãmō, karakuri rena peraa ne”, a'e pejẽ pemono. Pekuwavĩ aekwerã. A'evo eayvu rupi peo remẽ, moma'e mō rẽ pō peporijau peo? e'i.^z

ãmẽ e'i kupa:

– ãnĩ. Moma'e rẽ jẽ rōwã oreporijau ãmẽ. Aje ere, oremo'earã, e'i kupa.

³⁶ ãmẽ kee e'i Jesu:

– Aekwery vo rōwãtã age'e ky'y. Penepãnakõ ikō peraa ky'y nẽ, a'e pejẽ. ãmō, karakuri rena peraa. ãmō, marija poko peraa teve, e'i. Ava mō nimarijai sikaepo remẽ, oyru je'a tome'ẽ rãĩ epy rōmō ipyy ãmẽ ky'y, e'i. ³⁷Ma'e. Janejare'e kareta pẽ kee e'i ojikusiwa maekwerã rupi katutã ererekotã kupa age'e ky'y: “Nivoi mã'ẽ vo 'ejẽ tesō werekotã kupa”, e'i ãmãtẽ maekwerã, e'i. Aepo eupewarã mō tẽ e'i oporegeta amãtejẽ, e'i Jesu.^a

³⁸ ãmẽ e'i kupa:

– Orerõvijã, aã uve marija poko mōrijõ. I'ete pō? e'i kupa.

– Õõ, i'ete, e'i Jesu.

Jesu oporegeta Uu pẽ remẽwarã (Mateusi 26.36-46; Maku 14.32-42)

³⁹ Ajaire pya ka'a miti pẽ ojisyry oo Jesu ovãe, wemimo'ekwerã kō reve. Vytytry mō kyty oo kupa, Oriveiraty eu mã'ẽ kyty. ⁴⁰ A'e pẽ ovãema kupa paire, Jesu e'i ijupe kō:

– Mokoi pejimoripeoka ne. Kãramō nivoi peiko tite ne. Nikatu'ãi ãmẽ peupe, e'i. Ajawyi Janejare'e pẽ peporegeta amãtejẽ tapemokasi, tapejimoripeoka e'ã awi, e'i Jesu ijupe kō.

⁴¹ ãmẽ Jesu rōmõĩ tẽ kupei kyty sa'u ojisyry iwyi kō. ãwitõ takuru jamomo janepo pupe, too o'a, ãwijã katu Jesu oo upa. A'e pẽ ojimoenãpã Uu pẽ oporegeta. Kee e'i Uu pẽ upa:

⁴² – Emomorijau rã rẽ ajimopirai, Papa. Nepota manyvo terereko tajimomorijau e'ã remẽ, i'ete. Ajamã'ẽ manyvo nere tari terereko katu

^z 22.35 Mat. 10.9-10; Mak. 6.8-9; Ruk. 9.3; 10.4 ^a 22.37 Isa. 53.12

jimomorijaua wyi remē, i'e teve. Tajimomorijau āmē, e'i. Neremimota rupi tē ta'evo aiko āmē, a'e ene, e'i Jesu oporanu Uu pē.

⁴³Ameve Janejare'e remīgwai mō yvapewarà ojimoikatu owyjy uu Jesu pyri imokasi. ⁴⁴Āmē Jesu ipy'a pirai tesō iko. Ajawyi oporegeta mijē Uu pē, ojimokasioka mijē. Ipiri'aiwerà tuwykwerà vo tesō osururu yvy pē upa.^b

⁴⁵Ajaire opō'ā ojivyrī wemimo'ekwerà kō gyty oo. Soō, oke kupa upa. Ijāgyoay wete wyi oke kupa. ⁴⁶Āmē Jesu omoma kō. Kee e'i ijupe kō:

– Manyvo pō peke pekupa? Pepō'ā. Peporegeta Janejare'e pē pejimokasi rōmō. Kee pejē ijupe: “Janejare'e, oremokasi rejupa, toroity tite e'ā”, pejē ikō peporegeta nē, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu opyy kupa remēwarà

(Mateusi 26.47-56; Maku 14.43-52; Juwāo 18.3-11)

⁴⁷Ajaire Jesu oporegeta upa remeve aty wasu mō ovāe a'e pē. Jutasi Sikarioti rupi uu kupa. Jesu remimo'ekwerà 12 mǎē mō tē itōkō a'e mijā. A'e rupi uu kupa. Āmē Jutasi uu ovāe Jesu pyri remē, wetoapemosu rā'āga. ⁴⁸E'i āmē Jesu ijupe:

– Jutasi, eretoapemosua rupi sipō eme'ētà ipo kō pē rejupa, āwisō Janejare'e Remimuurerà mǎē rōmō aiko? e'i.

⁴⁹Āmē Jesu remimo'ekwerà kō okuwa manyvo werekotà Jesu kupa remē, kee e'i kupa:

– Jōvijā, i'ete pō marija poko oroekyi ee kō eropō'ā remē? e'i kupa.

⁵⁰Ameve sikaepo Jesu remimo'ekwerà mō marija poko omopyso. A'e pupe Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijā wasu remīgwai mō onamimopai.

⁵¹Āmē Jesu e'i:

– Teene, awyjepa. Moko ere sō, e'i ijupe.

Ajaire Jesu temīgwai namikwerà opyy imojipy mijē aekwery vo imokatu.

⁵²Kejō uu kupa, Jutasi rupi: Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō, Janejare'e moe'ea retā rārōarà kō. Āmō, Juteu rōvijāgwerà kō. Āmō, sota kō ve uu upi mǎe kō. Mokocejō uu kupa. A'e kō pē kee e'i Jesu:

– Momāe rā pō marija poko tē tesō peeru? Āmō, jinōpāa kō ve tesō peeru? “Ojikō'ō mǎe kō rōvijā” pejē pō ije? ⁵³Emā'ē. Kō'ē jawe jawe itōkō Janejare'e moe'ea retā mē poromo'e ajupa ipi. Pemā'ē ipe itōkō ere a'e pē aju remē ipi. “Toropyy” napejēi jypy remē ije, pemā'ē ipe ere remē. Ajamā'ē age'e tē “toropyy” pejē eupe ky'y. Epyya 'arà rā tē aā age'e. Emā'ē, age'e ājāg rē tē pejimokasi tepyy ereraa pekupa, e'i Jesu ijupe kō.^c

^b 22.43-44 Kareta karamoe remēwarà kō pē jamā'ē remē, āmōgwerà kō pē vs. 43-44 uve. Āmōgwerà kō pē nuvei. ^c 22.53 Ruk. 19.47; 21.37

Peturu, “Jesu nakuwai”, e'i rā'āga remēwarà

(Mateusi 26.69-75; Maku 14.53-54,66-72; Juwāo 18.15-18,25-27)

⁵⁴ Āmē Jesu opyy ipokwa kupa. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijǎ wasu retǎ gyty weraa kupa. Apykyrerǎ kyty kuipe'e sa'u Peturu ve oo upi kō iko. ⁵⁵ [Irōwǎ kō'ē tarǎ mē.] Āmē tata omoipota kupa. Ajaire a'e ypy pè wapy ojipewa ee kupa. Āmē Peturu ve ovǎe wapy ojipewa ee, tata rē upa. ⁵⁶ Āmē temīgwai mō Peturu rē omǎ'ē gatu rǎ'ī esa. Ja'y kōjatǎi a'e temīgwai. Kee e'i Peturu pewarǎ mō:

– Aǎ kwaima'e Jesu rupive ekoi, e'i.

⁵⁷ Ajamǎ'ē aepe Peturu wenu remē, kee e'i:

– Ānī, wǎivi! Nakuwai āwī ije! e'i rā'āga Peturu Jesu pewarǎ mō.

⁵⁸ Ajaire sa'u āmō kwaima'e e'i Peturu pè:

– Aje ywete, Jesu koty rewarǎ rōmō ene, e'i ijupe.

Ajamǎ'ē Peturu e'i:

– Ānī! A'e rōwǎ ije! e'i rā'āga mijē Peturu.

⁵⁹ Ajaire sa'u āmō tē mijē kee e'i Peturu pewarǎ mō:

– Jesu remimo'ekwerǎ tē aǎ. Emǎ'ē. Karireja yvy wǎnǎ tēgǎ, Jesu vo, e'i.

⁶⁰ Āmē Peturu e'i:

– Ānī! Newari tē ere! Nakuwai 'ete āwī! Ava pewarǎ mō pō aepe ere? e'i mijē owari rōmō.

Āmē aepe e'i Peturu oporegeta remeve masakara oje'ē.

⁶¹ Āmē Jesu ojirova Peturu kyty omǎjǎ. Omǎ'ē ātǎ tesō ee upa. Ameve tite Peturu Jesu ayvukwerǎ rē oja'a ky'y. “Age'e pya masakara noje'ēive remeve nekuwai rǎ'āgatǎ rejupa. Moapy rōmō eretǎ”, e'i Jesu ijupe maekwerǎ rē oja'a ky'y. ⁶² Ajawyi ijāgyoay ky'y. Ojisyry oo ojawa upa ky'y. Ojiāparō wasu upa.

– Manyvore sōpō aepe a'e tite? e'i ojawa rōmō.

Sota kō ojimorarai ywete Jesu rē remēwarǎ

(Mateusi 26.67-68; Maku 14.65)

⁶³ Āmē kwaima'e kō, Jesu wǎrō mǎe kō, oojai Jesu kupa. Onōpǎ nōpǎ ijai kupa. ⁶⁴ Oovaōvǎ rǎ'ī kamisa pupe kupa. Oporanu ijupe inōpǎ maire kupa.

– Janejare'e ayvu mojenuarǎ tē ene remē, kee ere ore. Ava pō nerovapete pete upa? e'i e'i inōpǎ kupa.

⁶⁵ A'evo 'evo oporegeta ai tesō ojimorarai ee kupa upa.

Jōvijǎgwerǎ kō rovake weraa Jesu kupa remēwarǎ

(Mateusi 26.59-66; Maku 14.55-64; Juwāo 18.19-24)

⁶⁶ Kō'ēma mē ky'y. Āmē Juteu rōvijǎgwerǎ kō mō ojatykapa amātejē ojimogeta kupa. Kejō: Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijǎ kō. Āmō,

tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mǎe kō mō. Mokopejõ ojimoaty ojimogeta kupa. A'e kō gyty weraa Jesu ãmẽ kupa. ⁶⁷Kee e'i ãmẽ jövijägwerà Jesu pè:

– Aje pō Janejare'e Remimuurerà Jövijã wasu rōmō mǎẽ tẽ ene? Kiristu pō ene? Emome'u ajawyi ore, e'i kupa.

Ãmẽ kee e'i Jesu ijupe kō:

– Ije amome'u ipe peupe remeve, “aje” napejẽ'ãi kuwa. ⁶⁸Ãwĩvo ve aporanu sō peupe a'e rè remẽ, napejẽ'ãi teve kuwa eupe, e'i. ⁶⁹Ajamã'ẽ age'e rire ajivytà aa yva kyty ajimojane mǎẽ rōmō. A'e pè aapytà Janejare'e pyri, a'e ywesō ikasiay wete mǎẽ pyri, e'i.

⁷⁰Aepo e'i remẽ kee e'i ijupe kupa:

– Janejare'e Ra'yry tẽ pō ene ajawyi? e'i kupa.

Aepo rè kee e'i Jesu:

– Pejẽ tẽ aepo pejẽ ije. “Janejare'e Ra'yry tẽ ãwĩ”, pejẽ ije, e'i ijupe kō.

⁷¹Ãmẽ kee e'i ojupe kupa:

– Eeee! Peenu rōwã sipō aepo e'i oporegeta ai remẽ? Werōarō ywe'e tite si Janejare'e! Ajawyi nijaesa mijẽ'ãi ijayvu ai wenu mǎẽ mō ky'y. Ovote ojimome'upa ky'y, e'i kupa.

Kovenatu Piratu rovake weraa Jesu kupa remẽwarà

(*Mateusi 27.1-2,11-14; Maku 15.1-5; Juwão 18.28-38*)

23 ¹Ãmẽ si jövijägwerà kō opõ'ama oo Jesu reraa kovenatu Piratu kyty ky'y. Romã wãnà tẽ a'e. ²A'e rovake nivoi mǎẽ omo'y mo'y Jesu rè kupa upa. Kee e'i teywete ijupe kupa:

– Aã kwaima'e nivo miti ekoi orepõ'õ mẽ, e'i owari rōmō kupa. Jane kō pè ojavyyoka moregetaa ipi. Ãmõ, “Tekoua repykwerà tapeme'ẽ e'ã jövijã wasu Sesa remĩgwai kō pè”, e'i tite ipi, e'i owari rōmō kupa. Ãmõ, oupewarà mō kee e'i: “Ije tẽ penõvijã rōmō aiko, Janejare'e Remimuurerà rōmõ”, e'i ve ipi, e'i e'i kovenatu Piratu pè kupa.

³Ãmẽ aepo jaa rè kovenatu Piratu oporegeta Jesu pè esa:

– Aje pō Juteu kō rövijã wasu rōmõ ene? e'i ijupe.

Ãmẽ e'i Jesu:

– Ene itõ aepo ere ije, e'i kōrijõ tẽ Jesu ovaja.

⁴Ãmẽ kee e'i Piratu Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rövijã pè. Ãmõ, pirujẽ jane kō pè e'i:

– Naesai 'ete ijaiwererà mō ee. Mape jẽ rōwã imirai tijamomoriyajau ijukaoka, e'i ijupe kō.

⁵Ajamã'ẽ ojimoane'e jẽ kupa upa. Kee e'i Jesu pewarà mō kupa:

– Nivoi ekoi ipi! Jane kō omo'e remẽ omopirai kō imõarõoka ipi, e'i owari rōmõ kupa. A'evo ekoi jypy remẽ, Karireja yvy pè. Ãmõ, Juteja yvy pè a'evo ekoi. Ajaate aã ike tẽ a'evo ekoi age'e ky'y, e'i owari rōmõ kupa.

⁶ ãmẽ aepo wenu remẽ, kee e'i kovenatu Piratu ijupe kô:

– Ha! Karireja wãnà mō pōkō āwī kwaima'e? e'i.

– Ō'ō, a'e wãnà tē āwī, e'i ijupe kupa ãmẽ.

⁷ ãmẽ aepo wenu remẽ, kee e'i:

– Ije rōwā Karireja wãnà kō rōvijā. Eroti tē a'e rōmō ekoi. Āwijā mē kovenatu Eroti tē tokuwa, e'i. Jerusarē taa pē tē tui rāī age'e. Peraa awi ijupe ãmẽ, a'e tē te'i nē ijupe, e'i kovenatu Piratu ijupe kô.

Weraa ãmẽ kupa, kovenatu Eroti kyty.

⁸ ãmẽ kovenatu Eroti oryvay Jesu rē omã'ẽ remẽ. Jypy remeve, “Amã'ẽ kuwasi ee mijā”, e'i amãtejē, Jesu rekoa ojenu jenu ijupe remẽ. Ajawyi tē oryvay omã'ẽ ee ky'y remẽ.

– Maevo mārānā jikuwa e'ā oinōokatā okasia rupi tamã'ẽ ee, e'i tite oupe.

⁹ ãmẽ iteetejē kovenatu Eroti oporegeta ipe Jesu pē. Nipui Jesu ajamã'ẽ. ¹⁰ ãmō kō nivoi mǎ'ẽ omo'y teywete Jesu rē. A'evo Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijā kō ekoi. ãmō, tāmō Moisesi remikusiwarerā rē poromo'e mǎe kō a'evo ekoi. Iteetejē e'i teywete imo'y Jesu rē kupa upa, [āwisō kovenatu Eroti “aje” te'i ijukaoka ky'y]. ¹¹ ãmẽ kovenatu Eroti osota kō reve Jesu oojai. “Wāisō jōvijā”, e'i ijai kupa. Ajaire tyru poko ikatuay mǎ'ẽ mō opypy Jesu rē imomojy rā'āga kupa. Ajaire kovenatu Eroti omojivyoka Jesu imonooka kovenatu Piratu pē.

¹² ãmẽ a'e 'ary peve kovenatu Piratu, kovenatu Eroti revejē, ojimory ojee kupa ky'y. Jypy remẽ ojimoāpā ojee kupa mijā.

Kovenatu Piratu ojukaoka Jesu remēwarà
(*Mateusi 27.15-26; Maku 15.6-15; Juwāo 18.39—19.16*)

¹³ ãmẽ kovenatu Piratu rena kyty werojivy Jesu eraa kupa remẽ, Piratu omoaty Juteu rōvijāgwerā kō. Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijā kō ve omoaty. ãmō, jane kō atyryjarā. ¹⁴ Kee e'i ijupe kô:

– Aā kwaima'e peeru erovake. Nivoi mǎ'ẽ pemo'y teywete ee mijā. “Jane kō omōarōoka oōvijāgwerā pē ipi”, pejē ijupe. Ajamã'ẽ penovakeve amogeta esa remẽ, naesai 'ete ijaiwererā mō ee. Peayvukwerā rupi katu rōwā amã'ẽ ee, nimanyvoi 'ete ekoi rewarā mō. ¹⁵ ãmō, kovenatu Eroti kyty amonooka ipe. Ajamã'ẽ a'e teve nomomori jauoka tari, noesai ijaiwererā ee rewarā mō. Ajawyi omojivyrī imuu ekoty. Nuvei ijaiwererā ee rewarā mō nijajukaoka'āi. Nivoi jajukaoka apijarā remẽ, e'i epe Piratu ijupe kô.

¹⁶⁻¹⁷ (ãmẽ tāmō kō jisryawerā moete 'arā upi upi kovenatu Piratu imirai mǎ'ẽ mō omoēoka jimopā'āga pe wyi ipi, Juteu kō morya rōmō.)^d ãmẽ kee e'i epe Piratu aty wasu kō pē:

^d 23.16-17 Kareta karamoe remēwarā kō pē jamã'ẽ remẽ, ãmōgwerā kō pē ( ) pupe ojikusisiwa mǎ'ẽ uve. ãmōgwerā kō pē nuvei.

– Āwijā mē Jesu anōpā nōpāokatā rā'ī. Ajaire amoēokatā, e'i epe.

¹⁸ Ājamā'ē kee e'i jane kō:

– Ānī, a'e rōwā teremoēoka! Parapa eu ijupe mā'ē tē emoēoka! Jesu āmē emono ijukaoka! e'i e'i jane kō.

Wapuka pukai tesō aepe jawo rōmō kupa.

¹⁹ A'e Parapa okoty rewarā kō revejē poromōarōoka Romā wānā rōvijāgwerā kō kyty ipi. Imirai tē a'e. Porojuka maekwerā tē a'e.

²⁰ Kovenatu Piratu āmē, “Tamoēoka Jesu”, e'i tite oupe mijā. Ajawyi kee e'i epe:

– Ānī, Jesu amoēokatā, e'i epe ijupe kō.

²¹ Ājamā'ē jane kō ojimoane'e jē tesō wapukai rōmō. Kee e'i kupa:

– Yvyra jipokana rē emoputuputurioka Jesu ijukaoka! e'i kupa. Tomānō ikenē! e'i e'i tesō wapukai rōmō kupa upa.

²² Āmē e'i mijē Piratu ijupe kō. Moapy rōmō aepe e'i:

– Manyvo rewarā mō pō Jesu jajukaokatā? Māi pō jypy remē imirai mijā, aja rewarā mō tajukaoka? Na'evoi. Naesai ijaiwererā mō ee mijā. Ajawyi anōpā nōpāokatā kōrijō tē. Ajaire amoēokatā ky'y, e'i tite Piratu mijā.

²³ Āmē ywesō wapuka pukai kupa.

– Ejukaoka vyvra jipokana rē! e'i e'i jē kupa.

Ajaate “hoō” e'i Piratu ijupe kō ky'y.

²⁴ – Aty wasu kō remimotarā rupi ajukaokatā, e'i ky'y.

²⁵ Āmē jimopā'āga pe wyi omoēoka Parapa. Romā wānā rōvijā kytyre poromōarōoka teipe a'e. Āmō, porojuka mā'ē teve ipe a'e. Ājamā'ē omoēoka jē Piratu jane kō ayvu rupi. Jesu āmē ome'ē ipo kō pē toeraa ijuka kupa ky'y.

Jesu ojukatā vyvra jipokana rē kupa remēwarā
(*Mateusi 27.32-44; Maku 15.21-32; Juwāo 19.17-27*)

²⁶ Ajaate sota kō werā Jesu ijukatā ky'y. [Jerusarē taa kupe kyty weraatā kupa, imirai mā'ē jukaa rena kyty.] Āmē pee rupi oo kupa remē, kwaima'e mō reve ojiōvaisi kupa. Sireni taa wānā mō tē a'e. Simāo eu erā pē. A'e ka'ap'i'ity kyty wyi ojivy uu iko. Āmē sota kō kee e'i ijupe:

– Ja'e, aā vyvra jipokana ikō emovy eraa nē, e'i ijupe wayvukasi rōmō kupa.

Āmē sota kō vyvra jipokana omovy ijasi'y 'aryvo inō kupa, toeraa Jesu rakypy rupi āmē.

²⁷ Āmē aty wasu ve Jesu rakypy rupi oo iko kupa. Āmō, wāivīgwerā kō ve oo ojawa rōmō iko. Ojiposi'apete tesō ojawa rōmō oo kupa. ²⁸ Āmē Jesu ojirova oporegeta ijupe kō:

– Wāivīgwerā, Jerusarē taa wānā kō, kee a'e pejē. Ere rōwā kuwasi peja'o mijā, e'i. Pene kuwasi peja'o mijā, e'i. Āmō, pememyry kō rē kuwasi peja'o mijā, e'i. Pejē ywesō pejimomorijauvaytā kāramō peiko. ²⁹ Kāramō kee eutā:

“Wäivîgwerà kō nimemyi 'ete mǎe kō ywesō owa ekojètà ekoi, nomǎ'ē'āi omemyry kō momorijaua rē kupa rewarà mō”, eutà.^e ³⁰A'evoa okwa remē pejmomorijauvaytà. Kee pejē ipetà āmē vvytyry kō pè: “Ejapakui e'aryvo ejuka”, pejē ipetà. Āmō, vvytyry miti kō pè kee pejē tary ve: “Eē e'aryvo epijapa mō tajimomorijau e'ā āpā kō po pè”, pejē ipetà pekyje rōmō, e'i Jesu.^f

³¹– Pejapyaka rā'ī. Ivo mǎe teipe ije. Moko tesō erereko emomorijau itō āwī kupa. Tysi tō pejē. Ewyi wete pemomorijauvaytà kupa kāramō. Ajawyi pene jē peja'o kuwasi mijā, a'e pejē, e'i Jesu.

³²A'e remē kwaima'e kō imirai mǎe kō werokwa ve kupa, Jesu reve, tomomorijau ijuka kō vvyra jipokana rē. ³³Ajaate tena kupe kyty werovāe kupa ky'y. Uve vvytyry mō a'e pè, Kauvariu eu a'e vvytyry mǎ'ē pè. “Joākāgwerà rena” jaa tē Kauvariu. [Imirai mǎ'ē jukaa rena teāmā a'e.] A'e kyty weraa Jesu āmē ijukatà kupa. Omoputuputuri vvyra jipokana rē imō'ā kupa, āmō kō revejē, tojmomorijau omānō. Mytery pè Jesu omō'ā kupa. Āmō imirai mǎ'ē i'ekatu kytyre omō'ā kupa. Āmō, Jesu jau kytyre omō'ā kupa. ³⁴(Āmē Jesu e'i Uu pè:

– Papa, ejukaa teremo'y e'ā ee kō. Notekokuwai wyi moko erereko kupa, e'i. Eitypypyioka awi ijaiwererā kō iwiyi kō, a'e ene, e'i Jesu Uu pè.)^g Ajaire sota kō ojimarai rā'ī Jesu yrukwerà rē imosāi ojiupe.

– Ava pō opyytà ijyrukwerà? e'i imomo momo kupa. A'evoa wereko ipyy imosāi ojiupe kupa.

³⁵Āmē aty wasu a'e pè ekoi. Opō'ā a'evoa rē omǎ'ē kupa upa. Āmō, jōvîjāgwerà kō werōarō tesō Jesu. Kee e'i ojiupe kupa:

– Poroereko katuarà tē itōkō āwī mijā. Aje pō Janejare'e Remimuurerà tē āwī? Emipyteporo pō āwī? e'i. A'e ywe'e remē, owyjy kuwa ojireko katu rōmō, e'i e'i ijai kupa.^h

³⁶Sota kō ve ovāe Jesu ppy pè ijai kupa. Uvary aiwerà mǎ'ē ome'ētà Jesu pè toy'u kupa.ⁱ ³⁷Kee e'i kupa:

– Aje ywete pō Juteu kō rōvijā wasu rōmō ene? A'e ywe'e remē, ewyjy moko pe wyi ejireko katu, teremānō e'ā, e'i ve ijai kupa.

³⁸Āmē vvyra pee rē kee e'i ikusiwa kupa: “*Aā Juteu kō rōvijā wasu tē*”, e'i ikusiwa kupa. A'e jikusiwarerā oinō Jesu apyte 'aryvo kupa.

³⁹Āmē imirai mǎ'ē vvyra jipokana rē ojasiko upa mǎ'ē mō tē tesō Jesu werōarō tite. Kee e'i ijupe:

– Janejare'e Remimuurerà rōmō rōwā pōkō ene? Ewyjy ajawyi vvyra jipokana re wyi ejireko katu! Āmō, ore ve orererowyjy rejupa, oro'e ene, e'i ijai upa.

⁴⁰Āmē kwere'ī gyty tui mǎ'ē kee e'i Jesu oojai mǎ'ē pè:

e 23.29 Ruk. 21.23 f 23.30 Ose. 10.8; J.Jim. 6.16 g 23.34 Karetā karamoe remēwarà kō pè jamǎ'ē remē, āmōgwerà kō pè ( ) pupe ojikuswa mǎ'ē uve. Āmōgwerà kō pè nuvei. h 23.35 Jīg. 22.7 i 23.36 Jīg. 69.21

– Aepo ere sō, e'i ovoarà pè. Nejimomorigautà neiko ipe remẽ, neremomojy'ái pō Janejare'e ajamã'ẽ? ⁴¹Emã'ẽ, jane jevo'e katu janemomorigau itãã kupa. Nivoi jaiko mã'ẽ rè tè jajimomorigau jamãnõtã, e'i. Nuvei 'ete Jesu aiwererà mō ee ajamã'ẽ mijã, e'i ovoarà pè.

⁴²Aepo e'i paire, kee e'i jẽ Jesu pè:

– Nejimojövijãma neiko remẽ, eporijauesa rejupa ãmẽ, a'e ene, e'i Jesu pè.

⁴³Ãmẽ kee e'i Jesu ijupe:

– Hoõ, a'evotã. Ãwijã mẽ age'eva ereve neikotã Janejare'e rena' pè. Aje ywete aepo a'e ene, e'i Jesu ijupe.

Jesu mãnõa rewarã

(*Mateusi 27.45-56; Maku 15.33-41; Juwãõ 19.28-30*)

⁴⁴Werywete jane 'aryvo katu kwaray remẽ ky'y. ãmẽ si apy'awarã mō ijãpatõma. Pãtõma 'ejẽ ajaate ijãpẽ kwaray remeve. Pirujẽ a'e yvy rupi pãtõnusu. ⁴⁵Ameve Janejare'e moe'ea retãporã kamisa anamu okei. Yvate kyty wyi ojiãvasã.^k ⁴⁶Ãmẽ jakatu Jesu wayvo wapukai kee javo:

– Papa, nepo pè aitytã e'ãg. Ereraa awi nekoty rejupa, Papa, e'i.

Aepo e'i remeve, ojikyí oo. Opi iji'ãgekyia ky'y.^l

⁴⁷Ãmẽ sota kō rövijã mō a'evoa rè omã'ẽ remẽ, kee e'i:

– Haa! Aje ywete ivo mã'ẽ tè sikaepo awí! e'i.

Ajawyi Janejare'e omoe'e ywete upa, Jesu rewarã mō.

⁴⁸Ãmõ jane kō a'e pè ojatykapa upa. A'evoa rè omã'ẽ ãmẽ kupa.

Ijãgyoay wete kupa. Ojiposi'apete pete tesõ kupa, wãgyo rômõ. Ojisyry syry ojiwyi kupa ky'y. ⁴⁹Ajamã'ẽ Jesu jimorypawerã kō mō pirujẽ a'evoa rè omã'ẽ. Wãivigwerã kō, Karireja yvy pewarã kō. Kõi, Karireja yvy pè wyive Jesu rupi uu maekwerã kō. A'e kō kuipe'e sa'uu opyta omãjã upa.^m

Jesu reãgwerã mokatua rewarã

(*Mateusi 27.57-61; Maku 15.42-47; Juwãõ 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Ãmẽ uve Juteu rövijã mō ivo mã'ẽ. Manyvo ne'i'ái ãmõ kō ijupe mã'ẽ a'e. Juse Arimateja taa wãnã eu ijupe. A'e kee e'i ipi mã'ẽ: “Pirujẽ jane kō omoẽoka Janejare'e o'arã kyty kupa remẽ ikatuaytã”, e'i ipi mã'ẽ. ãmẽ ãmõ jövijãgwerã kō ojukaokatã Jesu remẽ, Juse “hoõ” ne'i. “Ãni” e'i epe ijupe kō mijã. ⁵²Jesu wauvay a'e. Ajawyi Jesu mãnõawerã ojenu ijupe remẽ, oo karumẽ kovenatu Piratu kyty. Kee e'i ijupe:

– Jesu reãgwerã tarãa imokatu, e'i.

Ãmẽ kovenatu Piratu “hoõ” e'i.

⁵³Oo ãmẽ Jesu reãgwerã mowyjy yvyra jipokana re wyi. Ajaire ookwa okwa kamisa e'ey pupe. Kamisa e'ey “rijõ” eu mã'ẽ pupe tè a'evõ

J 23.43 Karai kō *paraiso* e'i a'e tena pè. Torya rena jaa tè a'e. ^k 23.45 Jisyry. 26.31-33; Epr. 9.1-14 ^l 23.46 Jig. 31.5 ^m 23.49 Ruk. 8.2-3

wereko. Weraa ajaire imokatu takuru kwarà pupe. Nuveive teāgwerà mō ipupe mǎě tē a'e. ⁵⁴Ojikōtevē jē imokatu, jimoava 'arà renone, pātōmā e'āve."

⁵⁵Āmē wāivī kō ve oo Juse rupi, Karireja vvy kyty wyi uu Jesu rupi maekwerà kō. A'e kō omǎě Jesu reāgwerà mokatua rē. [Ajaire Juse oovapy takurupe pupe remē, omǎě teve ee kupa.]

⁵⁶Ajaire wāivī kō ojivy oo. Moā vo ipije mǎě mō omoatyā rā'ī imoje'a je'a imokatu kupa, teāgwerà rē jainō mǎě. Juteu kō rekoa rupi a'evo werekotā kupa. Ajaire ojimoava rā'ī kupa upa, "Jimoava 'arà remē ikō tijajimoava ipi nē", e'ī tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi.^o

Jesu omānō maire opoera mijē remēwarà
(Mateusi 28.1-10; Maku 16.1-10; Juwāo 20.1-10)

24 ¹Ajaire jimoava 'arà paire, wāivīgwerà kō oo jī'iveay Jesu reāgwerà rena kyty. Ipije mǎě opyy imokatu maekwerà weraa teve kupa. ²Āmē ovāe kupa remē, nojeovapyi Jesu reāgwerà rena upa ky'y. Ojiovapyjavo 'ejē upa. Takurupe nuvei ikwarà rovake ky'y. Kuipe'e tē tui upa. ³Oike ena pupe omājā āmē ee kupa.

– Aa! Maty pō Janerōvijā Jesu reāgwerà? e'ī kupa.

⁴Ojimopirai tesō āmē kupa. Manyvo ne'ī āmē kupa. Ameve kwaima'e kō mō ojimoikatu ovake kō, mōrijō rōmō. Ijyru poko sī gatu mǎe kō.

⁵Āmē wāivīgwerà ojimonyi ojavyvy wāgyo mō. Kee e'ī āmē kwaima'e mō ijupe kō:

– Manyvo pō uve jē iko mǎě peeka tite teāgwerà rena pē, omānō mǎe kō pōō mē? e'ī. ⁶A'e naikoi ike ky'y. Opoerapa opō'ā oo. Uve mijē ky'y. Pekuwa jē pō ijayvukwerà? Kōi e'ī amātejē Karireja vvy pē jypy remē. Pekuwa jē pō aekwerà? ⁷Kee e'ī amātejē itōkō pejē: "Janejare'e Remimuurerà ojimojane mǎě ojime'e kuwa nivoi mǎe kō po pē omānō", e'ī oupewarà mō maekwerà. Āmō, "A'e kō emopotuputuritā emō'ā ejuka kupa", e'ī maekwerà. Āmō, "Ajamǎě aja paire moapy 'arà remē Janejare'e omomoera tarā mijē ereāgwerà imopō'ā", e'ī maekwerà. Aekwerà rupi katu opoera opō'ā, e'ī wāivīgwerà kō pē.^p

⁸Āmē si Jesu ayvukwerà rē oja'a kupa ky'y. ⁹Āmē ojivy oo kupa. Jesu remimonokwerà kō resa oo kupa, 11 rōmō mǎe kō resa. A'e kō pē omome'u kupa. Āmō kō pē teve omome'u. ¹⁰Aā reitō kō wāivīgwerà aekwerà rē omǎě mǎe kō: Maria Matarena. Āmō, Joana. Āmō, Maria, Tiaku y. Āmō kō teve. A'e kō omǎě ee maekwerà kō omome'u Jesu remimonokwerà kō pē. ¹¹Wenu mǎe kō "aje ywete" ne'ive ajamǎě. Jokery pewary vo 'ejē emimome'ukwerà rewarà mō.

ⁿ 23.54 Pātōmā remeve jimoava 'arà ojiāparō ipi. ^o 23.56 Jisyry. 20.10

^p 24.6-7 Mat. 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Mak. 8.31; 9.31; 10.33-34; Ruk. 9.22; 18.31-33

¹² Ajare Peturu oĵā oo Jesu reāgwerà rena resa ky'y. Ojayvy rāĩ ee omājā. Soō, kamisa kōrijō ijōvānawerà jē tui upa. Ajawyi ojivyrĩ oo mijē wetā gyty.

– Manyvo sipō? e'i ojimopirai rōmō.

Jesu ojisaoka wemimo'ekwerà kō mō pè remēwarà

(Maku 16.12-13)

¹³ Āmē aja 'arà peve Jesu remimo'ekwerà kō mō, Jerusarē taa pe wyi ojisyry ootà āmō taa kyty. Emausi eu a'e taa pè, a'e kyty ootà mālē. Kuipe'e sa'u a'e taa tui. A'e kyty oo iko kupa. Mōrijō ootà kupa. ¹⁴ Ojimogeta ojiupe oo iko kupa. Jesu jukaawerà rē ojimogeta iko kupa. Kōi ojimorarai 'ete ee ijuka kupa maekwerà. Pirujē aekwerà rē ojimogeta iko kupa. ¹⁵ Āmē oporegeta iko remeve, Jesu sikaepo ovāe ipyri kō iko. Oo upi kō pee rupi āmē. ¹⁶ Ajamāē “Jesu teipā'ā”, ne'i kupa. Omālē ipe ee kupa. Ea kō nomārākuwai maevo sō tite ajamāē. Ajawyi Jesu nokuwa amātejēi kupa. ¹⁷ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Moma'e rē pō pejimogeta peiko? e'i.

Āmē opyta rāĩ kupa. Ijāgyo tē kupa aepo renu. ¹⁸ Āmē āmō ipu, Kereopasi eu erà pè mālē oporegeta. Kee e'i Jesu pè:

– Jerusarē taa pe wyi rōwā sipō nejo age'e? Manyvoro pō nerekuwai kwee ojinō maekwerà? Ene rōmō'ite nerekuwai mālē rōmō neiko maevo, e'i Jesu pè.

¹⁹ Āmē kee e'i Jesu ijupe kō:

– Manyvo pō pejē? e'i ijupe kō.

A'e rē kee e'i kupa:

– Jesu, Nasare taa wānà, Jerusarē taa pè Janejare'e ayvu mojenuarà tē mijā. A'e ijayvukasi tesō poromo'ea rē. Āmō, mārānā jikuwa e'ā reinōa rē. A'e jane kō omoe'e ipi mijā. Āmō, Janejare'e eeve tui mijā.

²⁰ Ajamā'ē Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijā kō opō'ā ajaire ee, janerōvijāgwerà kō revejē. Kovenatu Piratu po pè werāa ime'ē tojukaoka kupa. Omopotuputurioka ijukaoka vyvra jipokana rē kupa. ²¹ A'e pewarā mō kee oro'e tite mijā: “Āwī janerekyitā janeāpā kō po pe wyi”, oro'e tite. “Jane, Isaau kō rōmō, janemokasitā janeāpā kō pè ky'y”, oro'e tite. Orerako'i tite ee mijā. Emālē. Age'e omānō āwī ky'y, e'i tite. Aja paire itā'ā moapy oroke ky'y, e'i kupa.

²² E'i jē kupa:

– Ajamā'ē age'e jī'ive oreatyryjarā wāivīgwerà kō teminu e'ā mō omojenu oreupe. Oreāpē sa'u ijayvu kō renu. Kee e'i oreupe kupa. Kōē tarā mē ve ipō oo Jesu reāgwerà rena resa kupa. ²³ Ajamā'ē nomālē ee kupa. Soō, nuvei. Āmē Janejare'e remīgwei yvapewarā kō ipō ojimoikatu ijupe kō javo. Kee e'i ipō wāivīgwerà kō pè kupa: “Age'e uve mijē”, e'i ipō kupa. ²⁴ Āmē aepo wāivīgwerà kō omome'u oreupe paire, orejimorypa kō ve oo esa. Ajaire, “Aje ywete e'i

wãivîgwerà kô jî'i", e'i ve oreupe ovãe kupa. "Jesu reãgwerà rè noromãêi", e'i jê ovãe kupa, e'i Kereopasi aekwerà momewa.

²⁵ ãmê si kee e'i Jesu ijupe kô:

– Janejare'e ayvu mojenuarà kô ayvukwerà rupi katu têtê a'evoa.

Manyvore pô napeenui? "Aje ywete" pejë kuwasi ijupe kô mijã. ²⁶ Kee e'i itôkô ijayvu mojenuarà kô maekwerà: "Janejare'e Remimuu tojimomorijau jê rã'i uu ike remê. A'evô paire têtê ojikuwatã Jôvijã wasu rômô iko ky'y", e'i maekwerà. Aje rôwã pô? e'i Jesu ijupe kô.

²⁷ Ajaire pirujê weewarã Janejare'e kareta rè ojikusiwa maekwerã Jesu omovyvypa ijupe kô tokuwa kupa. Tãmô Moisesi okusiwa amãtejê eewarã rã maekwerã omovyvypa. ãmô, Janejare'e ayvu mojenuarã kô okusiwapa amãtejê eewarã rã maekwerã omovyvypa teve. A'e a'e kô rè omotekokuwa kô, tokuwa katu kupa, "aje" te'i kupa ky'y.

²⁸ Ajaate oo ovãerĩ Emausi taa pêtê kupa ky'y. A'e pêtê opytatã kupa ky'y. Jesu ãmê kee e'i:

– ãwĩ rupi aasavĩtã aa maevo, e'i ijupe kô.

²⁹ A'e kô ãmê e'i:

– Neo ne, e'i ijupe. Epyta orepyri. Emã'ê. Pãtômaerĩ, e'i e'i kupa.

"Hoô" e'i ãmê Jesu. Oike tetã wryy pêtê eeve kô. ³⁰ Ajaire ojimi'utã kupa remê, namesa uvuri wapy kupa. ãmê Jesu meju opyy. Janejare'e omoete rã'i imosãitã. Ajaire openo peno imosãi ijupe kô to'u kô. ³¹ ãmê sôsi ojikuwa katu Jesu ijupe kô ky'y. Kee e'i ãmê kupa:

– Haa! Jesu têtê sipô janepyri ekoi? e'i kupa.

Oryvay ee kupa. Ajamã'ê Jesu ojimopi maevo sô tite iwyi kô ãmê. Oity kô oo.

³² Aja paire kee e'i ojiupe kupa:

– Jesu ywe'e sikaepo ovãe janepyri. Janepy'aory rôwã sipô jî'i pee rupi janemogeta upa remê mijã? Janejare'e kareta rè janemo'e remê, janepy'aory tesô enu mijã, e'i ojiupe iko kupa.

³³ ãmê kuise'ê jê opô'ã ojivy oo Jerusarê taa kyty kupa. A'e pêtê wesa Jesu remimo'ekwerã kô kupa ky'y, ãmô kô reve. ³⁴ A'e kô kee e'i ijupe kô:

– Aje ywete Janerôvijã ywete opoera opô'ã mijê. Simão omã'ê ee, e'i ijupe kô kupa.

³⁵ Aja paire Kereopasi kô wemisakwerã omome'u teve ijupe kô.

– Pee rupi oroo oroiko remê, Jesu sikaepo uu ovãe ore. Oorerupi oo ãmê. Norokuwai ajamã'ê mijã. Meju openo peno imosãi oreupe remê têtê katu orokuwa a'e têtê sikaepo, e'i imomewa ãmô kô pêtê kupa.

Jesu ojisaoka wemimo'ekwerã atyry pêtê remêwarã
(*Mateusi 28.16-20; Maku 16.14-18; Juwão 20.19-23;*
Jesu koty rewarã kô 1.6-8)

³⁶ ãmê si oporegeta jê kupa remeve, Jesu ojisaoka ijupe kô. Atyry kô pêtê ojisaoka ky'y. Kee e'i ijupe kô:

– Tapepy'a piryvypy katu ikō peiko ky'y nē, e'i ijupe kō.

³⁷Ojeapy'a ojimonyi āmē kupa. Ajame, “I'āgwerà rē tē sipōkō jamāē jakupa?” e'i tite kupa. ³⁸Kee e'i āmē Jesu ijupe kō:

– Manyvore pō pekyje pejimopirai rōmō? Āmō, manyvore pō, “Aje vove pōkō Jesu opoera?” pejē ije? e'i. ³⁹Aepo pejē sō. Pemāē awi epo rē. Āmō, epy rē pemāē ve. Ije tē ajimoikatu pejē age'e. Epirà rē pepoko rā'i esa, e'i. “Aje” tapejē āmē ky'y, e'i. Nijapyi jo'āgwerà ipi. Nuvei ipirà. Nikāgwei teve. Āwitō ije agyvo aiko ike, e'i ijupe kō.

⁴⁰Aepo e'i remē, opo rē omono tomāē kupa. Opy rē teve. ⁴¹Āmē si oryvay omājā ee kupa ky'y.

Ajamāē, “Aje ywete Jesu ywe'e pōkō āwī!” ne'ive kupa, jokery pewary vo 'ejē ekoi kupa rewarà mō. Āmē kee e'i Jesu ijupe kō:

– Uve pō ja'umāē mō ike eupe? e'i.

⁴²Āmē pira jimiirerà mō weru ijupe kupa to'u. ⁴³A'e Jesu o'u ovake kō āmē.

⁴⁴Ajaire kee e'i Jesu ijupe kō:

– Jypy remē, peneve aiko jē remeve itōkō poromo'e ajupa. Kee a'e itōkō poromo'e: “Janejare'e ayvukwerà rupi katu ojinōtā tekuwa pekupa”, a'e pejē. Erewarà ijayvu mojenuarà kō omovvypa amātejē karamoe remeve. A'e rupi katu ojinō tekuwa pekupa. Aā reitō kō kareta jikusiwarerà kō: Tāmō Moisesi remikusiwarerà. Āmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà. Āmō, jōvijā Tavi jīgarerà. Aekwerà rupi katu tē aiko, e'i ijupe kō.

⁴⁵Āmē Jesu omotekokuwa kō jē Janejare'e ayvu jikusiwarerà rē, tokuwa katu kupa. ⁴⁶Kee e'i ijupe kō:

– Kee e'i ojikusiwa maekwerà: “Janejare'e Remimuu rā ojimomoriĵautà rā'i omānō”, e'i maekwerà. “Ajaire moapy 'arà remē opoera tarà mijē opō'ā, omānō mae kō pōō mē wyi”, e'i maekwerà. Aekwerà rupi katu itā'ā aiko, e'i ijupe kō. ⁴⁷Ajawyi kee a'e pejē. Eayvu rupi pekwa age'e. Kee tapejē imojenu jenu: “[Pejipy'amogeta ikō peneko rē age'e nē.] Pejimosioka ikō peaiwererà rē nē. Pejimome'u ikō Janejare'e pē peaiwererà reitypypypaoka nē. Peporijauesatā āmē ky'y. 'Awyjepa' e'itā peaiwererà kō pē”, tapejē imojenu erokwa. Pekwa awi āmē. Jerusarē taa wānā kō pē ypy aepo jaa tapemojenu erokwa. Ajaire pirujē vyv pewarà kō pē tapemojenu jenu erokwa. Pirujē erewarà tapemojenu jenu erokwa āmō taa taa kō rupi, e'i. ⁴⁸Manyvo nyvo aiko maekwerà rē pemāē. Pekuwa ereko manyvo aiko mālē. Peenu eayvukwerà. Ajawyi pejē tē peotā aepo momewa. ⁴⁹Ije tē amuutā Papa remime'ē rā pejē. I'Āg amuutā pejē. Kōitokō Papa kee e'ipa: “Amonotā e'āg ijupe kō”, e'ipa. A'e tē tapeārō rā'i Jerusarē taa pē āmē, ajaate wayvukwerà rupi o'Āg omurokatā pemokasiarà rōmō, e'i. A'e tē peayvumokasitā ajaa māerā tē tapeiko ky'y, e'i ijupe kō.^q

^q 24.49 J.K.R. 1.4

Jesu oẽ oo yva kyty remẽwarà

(Maku 16.19-20; Jesu koty rewarà kō 1.9-11)

⁵⁰Aja paire Jesu weraa wemimo'ekwerà kō Petãnia taa kyty. A'e pè ojipomomojai rãĩ i'arà kō gyty oporegeta Janejare'e pè, owaray toereko kō.

⁵¹Ãmẽ oporegeta jẽ Uu pè ijupewarà kō mō upa remeve, Jesu ojieraaoka yvate kyty. Ajaate yva pupe oẽma oo ky'y.^r ⁵²Ajame emimo'ekwerà kō omoe'e tesõ ãmẽ. Ajaire ojivyri mijẽ uu Jerusarẽ taa kyty kupa. Oryvay tesõ ojivy oo kupa.

⁵³Ãmẽ Jerusarẽ taa pè Janejare'e moe'ea retã ypy kyty oo oo kupa ipi. A'e pè ywesõ ekoi kupa ipi. A'e pè Janejare'e omoe'e kupa upa ipi. [Awyjepa Rukasi okusiwa maekwerà.]

Juwão

Juwão remikusiwarerà Jesu rewarà

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e 'Āg omotekokuwa Juwão tokusiwa maekwerà. Jesu remiauvey tē Juwão. Juwão poromojāmōrī mǎē rōwā a'e. Āmō tē. Jesu remimo'earà tē. Jesu nopyteporoive wemimo'earà rōmō remē, pira rekyiarà tē Juwão mijā. Ajaire, “Ejo eremimo'earà rōmō”, e'i Jesu ijupe remē, awyje jē oo Jesu rupi ky'y (Mak. 1.19-20). Ajawyi pirujē manyvo Jesu ekoi maekwerà rē omāē. Wemisakwerà tē okusiwa. Weminuwerà teve okusiwa. Pe'īpe'ī tē manyvo Jesu wereko Janejare'e kasia rupi maekwerà kō okusiwa teve. Ijayvukwerà ywesō okusiwa, poromō'e ee maekwerà. Kee e'i ikusiwa: “Jesu wyi tē mōa'ārōwā mārānā jikuwa e'āa ipojy mǎē omojisaoka orerovake okasia rupi. Pe'īpe'ī akusiwa aã kareta rē ajupa. Nakusiwapai pirujē ajamāē. Āmō āmōgwerà tē akusiwapa tapekuwa, 'Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē Jesu Janerōvijā rōmō', tapejē. Āmō, 'Aje ywete Janejare'e Ra'yry tē Jesu', tapejē. Āmē sōsi māerā peikotā ikasia rupi peiko. Ijayvu rupi tē a'evotā amē peiko”, e'i ikusiwa (Juw. 20.30-31).

Aã kareta kōrijō tē rōwā okusiwa Juwão. Kejō okusiwa teve: *1 Juwão*, amō *2 Juwão*, amō, *3 Juwão*, amō, *Jesu jimoikatuawerà* okusiwa mǎē. Mokepejō okusiwa Jesu rewarà Juwão kō.

“Janejare'e Ra'yry ojikuwa uu”, e'i ikusiwa mǎē

1 ¹Yvy reko e'āve Janejare'e Ra'yry oikopa teāmā iko. Janejare'e Ayvu eu ijupe, Janejare'e Ra'yry pē.^a Uu pyrive ekoi vvy reko e'āve. Janejare'e rōmō tē teāmā a'e ekoi. ²Uu reve ekoi, vvy reko e'āve. Age'e remē teve eeve ekoi ky'y.

---

^a 1.1 A'e tē omojikuwaoka Janejare'e jipy'amogetaa kō janeupe ipi. Ajawyi Janejare'e Ayvu eu ijupe. 1Juw. 1.1; J.Jim. 1.17

³ ãmẽ Janejare'e moma'e kô oinôoka remẽ, Wa'yry pè tè e'i toinô kô. A'e tè pirujẽ oinô erokwa ãmẽ ky'y.^b ãmô kô rôwã oinô kô. A'e tè oinô kô. Nuvei 'ete eminô e'ã mō. Janejare'e Ra'yry tè pirujẽ oinô mã'ẽ rômô ekoi.

⁴ A'e tè poromoigooka mã'ẽ teãmã. A'e teve manyvo Janejare'e ekoi mã'ẽ omojikuwaoka janeupe ipi. ãwitô poroyape mã'ẽ omojikuwaoka janerape janeupe ipi. ãwivo ve Janejare'e rekoa omojikuwaoka janeupe ipi. ⁵ ãwitô pãtônusu rupi jaiko remẽ, poroyape mã'ẽ omojisa katuay. Poroyape mã'ẽ ywesô ikasiay pãtônusu wyi. ãwivo ve Janejare'e Ayvu ywesô ikasiay. Ava jẽ rôwã omoje'otà e'i kuwa.

⁶ Uve mirà mō Janejare'e remimuererà mō. Juwão [poromojãmorĩ mã'ẽ] eu ijupe.^c ⁷ A'e Janejare'e Ra'yry renoneve uu imojikuwa, ãwisô pirujẽ mirà kô “aje” te'i ijayvu renu. Kee e'i: “ãwitô poroyape mã'ẽ, ãwivo Janejare'e Ra'yry”, e'i imojenu.

⁸ “Poroyape mã'ẽ rôwã ije”, e'i Juwão. “Imome'uarà kôrijô tè ije”, e'i. ⁹ Janejare'e Ra'yry tè poroyape mã'ẽ. A'e tè uu mirà kô pyterà rupi Janejare'e ayvu mojikuwaoka ijupe kô.

¹⁰ A'e tè yvy oinôma karamoeve, ipupewarà kô revejẽ. Ajaire uu mijẽ mirà kô pyterà rupi. Ajamã'ẽ mirà kô omã'ẽ ee remẽ, “Janereinôgarerà tè ãwĩ!” ne'i ijupe kupa, nokuwai kupa rewarà mō.

¹¹ Uu ipe wetãrãgwerà kô pyterà rupi. Ajamã'ẽ etãrãgwerà kô nopotai. Nojirovijai ee kupa. “Janejare'e Ra'yry tè ãwĩ” ne'i ijupe kupa ipi.

¹² Ajamã'ẽ ãmô ãmôgwerà ojirovija ee ipi. “Aje” e'i ijayvu pè kupa. A'e kô opota katu oôvijã rômô wereko ipi. Ijayvu rupi aepo e'i mãe kô ãmẽ Janejare'e wereko wãkarãgwerà kô rômô toiko kupa.^d ¹³ ãwitô mirà kô ijãkarã, ãwivo rôwã ajamã'ẽ Janejare'e ãkarãgwerà kô rômô jaiko. Wayvu rupi tè janereinô wãkarãgwerà kô rômô tijaiko.

¹⁴ Janejare'e Ayvu eu ijupe mã'ẽ ojimojane osaky rômô. Janepyterà rupi ekoi mijã. Ivo katu teãmã ekoi. A'e rômô'ite pe'igã Janejare'e Ra'yry rômô ekoi. Uu vo ywete Ta'yry. Poroavay proereko katuay mã'ẽ tè a'e. Janejare'e rekoa aje ywete mã'ẽ omojikuwaoka mirà kô pè ipi. Ore ywete oromã'ẽ ee.

¹⁵ A'e pewarà mō Juwão [poromojãmorĩ mã'ẽ] kee e'i:

– Kôï kee a'epa itôkô pejẽ mã'ẽ: “Erakypy rupi uutã mã'ẽ ywesô ijayvukasiay wetetã ewyi. Ereko e'ã remeve ekoi teãmã, ajawyi”, a'epa pejẽ maekwerà. ãwĩ pewarà mō aepo a'e, e'i Juwão imomewa.

¹⁶ A'e Janejare'e Ra'yry janeporijauesa mã'ẽ tè. Janerauvay mã'ẽ teve. Janerereko katu jẽ iko ipi mã'ẽ tè. ¹⁷ A'e ywesô ikatuay tãmô Moisesi wyi. Kee rewarà mō. Janejare'e opyteporo tãmô Moisesi tjanemotekokuwa

^b 1.3 Yvy pewarà kô. Yy pupewarà kô. Yva pupewarà kô. Wãisô oinô kô. Krs. 1.15-17; Epr. 1.10; J.Jim. 21.6; 22.13   ^c 1.6 Mat. 3.1-2; Mak. 1.4; Ruk. 3.1-2   ^d 1.12 Juw. 3.16; 20.31

ivo tekoua rè. Jesu Kiristu ãmẽ janerereko katu okatua rupi mã'ẽ omojikuwaoka jane. ãmõ, ijayvukwerà aje ywete mã'ẽ omojikuwaoka jane.

¹⁸Nomã'ëtyti Janejare'e rè ipi. Ta'yry pe'igwerà kōrijõ tẽ omã'ẽ Uu rè, a'e tẽ ipyri ekoi rewarà mō. A'e teve omojikuwaoka Uu janeupe.

Juwão poromojãmorĩ mã'ẽ rewarà

¹⁹[Ãmẽ Juwão oo poromojãmorĩ mirà kō aiwererà reitya mojikuwapa rōmõ iko ipi.] ãmẽ ãmõ 'ary pẽ Juteu rōvijã kō mō ojimogeta Juwão rè:

– Ava ayvu rupi pō ãwĩvo Juwão ekoi ipi? e'i kupa.

Jerusarẽ taa pewarà rōvijã kō aepo e'i.^e Ajawyi kwaima'e kō mō omonooka Juwão gyty kupa, tokuwa ava pō Juwão. Janejare'e pẽ oporegeta mãe kō mō omonooka kupa. Revi jeapyrerà kō mō teve. A'e kō oo ãmẽ Juwão pẽ javo.

– Ava pō ene? e'i Juwão pẽ kupa. Janejare'e Remimuurerà pō ene, Janerōvijã ywete rōmõ? e'i ijupe kupa.

²⁰Ãmẽ Juwão e'i ijupe kō:

– ãnĩ. A'e rōwã ije, e'i.

²¹Kee e'i jẽ kupa:

– Ava sipõ ene ajawyi? e'i kupa. Tãmõ Eriasi pō ene? e'i.

[Karamoe remẽ Janejare'e ayvu mojenuarà kō: “Tãmõ Eriasi ovãe tarà mijẽ”, e'i. Ajawyi aepo e'i ijupe kupa.]

– ãnĩ! A'e rōwã ije! e'i Juwão ijupe kō.

Kee e'i jẽ kupa:

– Ava sipõ ene ajawyi? Janejare'e ayvu mojenuarà uutã mã'ẽ rōmõ sipõ ene nejo? e'i kupa.^f

– ãnĩ! A'e rōwã ije! e'i Juwão ijupe kō.

²²Ajawyi e'i kupa:

– Ava pō ene ajamã'ẽ? e'i mijẽ ijupe kupa. Emome'u ajawyi oreupe, torokuwa, e'i kupa. Torojivy nemomewa oremurokarerà pẽ ãmẽ! e'i kupa.

²³Ãmẽ Juwão e'i mijẽ ijupe kō:

– Janerōvijã ywete vãea rã mojenuarà tẽ ije, e'i. Kōitokō Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi erewarà rã omojenupa amãtejẽ. Kee e'i amãtejẽ eupewarà mō maekwerà: “*Tekoe'ãma pẽ wapukaitã. Kee e'itã wayvo Janerōvijã renone: 'Tijajipy'amokatuoka amãtejẽ enoneve', e'itã. Áwitõ pee aiwerà jamokatu amãtejẽ imoterẽ gatu janeremiãrõ renone. Áwĩvo ve tijajipy'amokatuoka amãtejẽ Janerōvijã renone*”, e'itã imojenu, e'i

^e 1.19 Tekoua kuwaparà kō. Tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè poromo'e mãe kō. Pariseu kō. Mokojejõ. ^f 1.21 A'e vãea rã teve Janejare'e ayvu mojenuarà kō omome'u amãtejẽ karamoe remẽ. Aekwerà wãrõ jẽ ãmẽ kupa. Ajawyi aepo e'i teve kupa. Marak. 4.5; T.M. 18.15,18

maekwerà.⁸ Eupewarà mō tē aepo e'i amātejē mǎ'ē tē ije, e'i Juwão ijupe kō.

24-25 ãmē Pariseu remimuurerà kō mō e'i ijupe:

– Manyvore pōkō poromojāmōrī neiko ãmē, Janejare'e Remimuurerà rōwā ene remē? ãmō, tāmō Eriasi rōwā teve ene remē. ãmō, Janejare'e ayvu mojenuarà rōmō uutà mǎ'ē rōwā ene remē, e'i kupa.

26-27 ãmē Juwão e'i ijupe kō:

– Ije, yy pupe kōrijō tē poromojāmōrī poroereko ipi. Ajamǎ'ē penemikuwa e'ã janepytery pē age'e ekoi epe, a'e ywesō ikasiay wete mǎ'ē, e'i. Kōi, “Erakypy rupi uutà” a'epa peupe mǎ'ē. A'e sōsi jōvijǎ ikasiay wete mǎ'ē tē, e'i. Ije ãmē emigwai rōmōgà tē aiko, e'i Juwão ijupe kō.

[Ojivy oo ãmē aepo momewa omuuarerà kō gyty kupa kyty.]

28 Yy Jotão ovae pē Juwão poromojāmōrī iko remē a'evo ekoi kupa. Petânia taa pyri'ijē'ē ekoi remē.

Jesu ojikuwa Janejare'e Remimuurerà rōmō remēwarà

29 Ajaire kō'ēme Juwão Jesu rē omǎ'ē, uu ikoty iko remē. ãmē kee e'i Juwão jane kō pē ky'y, Jesu pewarà mō:

– ãwī a'e Janejare'e Remimuurerà ywe'e uu iko ky'y! e'i. ãwī tē pirujē jane kō aiwererà repy rōmō omānōtǎ ky'y, e'i amātejē ijupe kō imomewa. ãwitō kaneiru ra'yry jajuka ime'ē Janejare'e pē janeaiwererà repykarà mō ipi. ãwivotǎ omānō janeaiwererà repykarà mō, e'i amātejē.

30 E'i jē Juwão:

– ãwī pewarà mō itōkō kee a'e pejē: “E'arà kytywarà rōmō uutà”, a'e itōkō. “A'e ywesō ijayvukasiaytǎ ewyi. Ereko e'āve ekoi teāmǎ”, a'e maekwerà. 31 Ije nakuwaive ava pewarà mō aepo a'e mijǎ. Nakuwaive Janejare'e Remimuurerà tē ãwī mijǎ. Age'e tē katu akuwa katu ky'y, e'i. ãwī renone teāmǎ ajo. Ije ajo poromojāmōrī yy pē, Janejare'e ayvu rupi, ãwisō Isaeu kō oōvijǎ ywete tokuwa, e'i. 32-33 ãwisō nakuwai epe Janejare'e Remimuurerà tē ãwī mijǎ. Ajamǎ'ē Janejare'e emono toporomojāmōrī remē, emotekokuwa amātejē manyvo tareko ikuwa. Kee e'i ije: “E'ǎg rē nemǎ'ētǎ owyjy uu remē. Eremimuurerà apyte 'aryvo owyjytǎ uu opyta. A'e e'ǎg omonotǎ jane kō py'a pupe toike kāramō”, e'i amātejē Janejare'e ije. Ijavyu rupi katu tē akuwapa ky'y, e'i. Janejare'e 'ǎg rē amǎ'ē, owyjy uu ijapyte 'aryvo remē. ãwitō pykau owyjy uu, ãwīvo 'ejē amǎ'ē ee. 34 Aje ywete amǎ'ē ee. A'evoa rupi akuwa Janejare'e Ra'yry tē sikaepo ãwī mǎ'ē. Ajawyi age'e a'evoa amojenu peupe aiko, tapekuwa teve, e'i Juwão jane kō pē.

Jesu remimo'e ppykwerà kō rewarà

³⁵ ãmẽ kō'ẽme a'e pè Juwão tui mijẽ, mōrijō wemimo'earà kō reve.
³⁶ Omã'ẽ mijẽ Jesu rè okwa iko kupa remẽ. E'i ãmẽ Juwão wemimo'earà kō pè:

– ãwĩ tẽ sikaepo Janejare'e Remimuurerà! ãwĩ kaneiru ra'yry vo omãnõtà janeaiwererà repykarà mō kãramō, e'i.

³⁷ Ameve emimo'earà kō oo Jesu rapyky rupi iko. ³⁸ ãmẽ Jesu ojirova omãjã wapekwerà kyty uu mõe kō rè, mōrijō mõe kō rè.

– Moma'e rã mō pō pejo erupi? e'i Jesu ijupe kō.

– Poromo'e mõe, mã mè pō neju? oro'età tẽ neupe, e'i kupa.

³⁹– Ja'e awi erupi, tapekuwa esa, e'i Jesu ijupe kō.

Oo Jesu rupi ãmẽ kupa, ike'ypa kyty. Kwaray ijãpẽ remẽ ovãe a'e pè kupa. Opyta rã'ĩ ipyri kupa, ajaate karupa. Ajaire ojivy oo kupa.

⁴⁰⁻⁴¹ ãmẽ Juwão remimo'earà mō pè Aãtere eu. A'e Juwão pyri tui, Jesu rewarà rè oporegeta upa remẽ. A'e ojivy oo paireve, weke'yry wesa imogeta. Simão Peturu eu teke'yry pè. Kee e'i Aãtere ijupe:

– Kãkãe! Mesia^h rè oromã'ẽ, e'i ijupe.

(“Janejare'e Remimuu Janerövijã ywete rômō” jaa tẽ Mesia, e'i ijupe.)

⁴² Ameve Aãtere weke'yry weraa Jesu rè tomã'ẽ. ãmẽ Jesu omã'ẽ tesō rã'ĩ teke'yry rè. E'i ãmẽ ijupe:

– Ene nererà pè Simão eu. Juwão ra'yry tẽ ene. Age'e Sepasi eutà tẽ ene ky'y, e'i Jesu ijupe.

A'e janeayvu pè “takuru” jaa tẽ Sepasi. Kereku kō ayvu pè ãmẽ “Peturu” eu.

Piripi Natanaeu reve ojirovija Jesu rè remẽwarà

⁴³ Kō'ẽme Jesu ojivytà oo, Karireja yvy kyty. Nooive remẽ kwaima'e mō rè omã'ẽ, Piripi eu ijupe mã'ẽ rè.

– Ja'e erupi, e'i Jesu ijupe.

“Hoō” e'i Piripi ijupe. Awyje oo upi ãmẽ.

⁴⁴ Petesaita taa wãnà tẽ Piripi. Aãtere kō Petesaita wãnà kō teve.

⁴⁵ ãmẽ Piripi oo rã'ĩ ãmō kwaima'e pijarà mō, Natanaeu eu ijupe mã'ẽ pijarà mō.

– Janejare'e Remimuurerà rè oromã'ẽ! e'i ijupe. Kōitokō karamoe remẽ tãmō Moisesi okusiwa amãtejẽ ee. ãmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō ve okusiwa amãtejẽ eeⁱ Aekwerà rè oromã'ẽ. Jesu eu ijupe. Nasare taa wãnà tẽ a'e. Juse ra'yrrerà tẽ a'e, e'i Natanaeu pè.

⁴⁶ ãmẽ Natanaeu noerovijari rã'ĩ mijã, aepo e'i remẽ.

^h 1.40-41 Juteu kō Mesia e'i. Kereku kō Kiristu e'i. Janejare'e Remimuurerà Janerövijã ywete rômō jaa tẽ, ojevo jẽ. ⁱ 1.45 Ruk. 24.27

– Nasare taa wānà tē sipō a'e? A'e pewarà rōwā ipō mijā! e'i. Nikatu ywe'e'i mā'ē tē Nasare taa wānà kō ipi, e'i tite Natanaeu.

– Ja'e teremā'ē ee ajawyi esa! e'i Piripi ijupe.

Oo āmē Piripi rupi Jesu resa. ⁴⁷Āmē Jesu omā'ē Natanaeu rē, uu iko remē. Kee e'i Jesu ijupewarà mō:

– Emā'ē. Āwī sitō aje ywete Isaeu jeapyrerà e'eay. Noporegeta teitetei mā'ē tē āwī, e'i Jesu.

⁴⁸Ojimonyi Natanaeu aepo renu.

– Manyvo pō erereko ekuwa rejupa? Mā mē pō nemā'ē ere? e'i.

Āmē Jesu e'i ijupe:

– Ji'ite Piripi nooive nepijarà mō remeve amā'ē nere. Yvyra wryy pē neju remeve amā'ē nere, e'i.

⁴⁹Ameve tite Natanaeu werovija katu ky'y.

– Poromo'earà, aje ywete Janejare'e Ra'yry tē ene! e'i. Isaeu kō Rōvijā ywete tē ene! e'i ky'y.

⁵⁰Jesu e'i ijupe:

– Haa! Aepo a'e remē tē tite pō “aje” ere ije ky'y! e'i. Age'e nemā'ē ee mā'ē wyi wete nemā'ētà kāramō, e'i. ⁵¹Janejare'e rena rē tē tesō pemā'ētà, yva oovapyjavo remē. Janejare'e remīgwai yvapewarà kō rē tē tesō pemā'ētà. Āmōgwerà owyjtā uu ekoty eremīgwai kō rōmō. Āmōgwerà oētā ewyi oo. A'evoa rē pemā'ētà kāramō.^j “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà ojimojane mā'ē rōmō tē Jesu”, pejētā āmē ije ky'y, e'i Jesu.

Werovija katu Natanaeu āmē ky'y.

Jesu yy oinō uvary aisiriri mā'ē rōmō tojinō remēwarà

2 ¹⁻²Ajaire Karireja yvy pē Jesu ovāema orereve, wemimo'ekwerà kō reve. Āmē mōrijō ke paire, ava mō omenatà Kana taa pē. A'e kyty Jesu oo, orereve. Ijy ve oo.

³Ojimoaty ojimiwa kupa remē, uvary aisiriri mā'ē opa sikaepo ky'y. Noyi mōropārà kō rē. Jesu y okuwapa a'evo remē. Ajawyi e'i Jesu pē:

– Opa uvary aisiriri mā'ē ky'y, e'i tite ijupe.

⁴Āmē Jesu e'i ijupe:

– Namojikuwa'āive ekasia. Neayvu rupi rōwā a'evotà aiko, e'i ijupe.

⁵Aepo e'i epe Jesu remē, ijy e'i jē ja'umā'ē jarà remīgwai kō pē:

– Peenu katu ikō ememyry ayvu nē rōnō, e'i.

“Hoō” e'i āmē kupa.

⁶⁻⁷Āmē Jesu e'i a'e kō pē:

– Pemoānē ānē warypy kō yy pupe erokwa, e'i.

– Hoō. A'evotà oroereko, e'i kupa.

j 1.51 Jinō. 28.12

Uve 6 rômō warypy wasu kō a'e tetã wryy pè. Takuru jinōgwerà tè warypy kō ajamãẽ. Yy rena kō tè a'e kō. A'e yy rena mō peĩ remẽ 80 rituru rômō. Ma'e remẽ 100 rituru rômō tesō. A'e yy ojauka rômō oporu kupa ipi. ãmō, wekoa rupi a'e yy ve oporu kupa ipi, Juteu kō rômō.^k A'e warypy kō pupe ja'umãẽ jarà remĩgwai kō omoãñẽ ãñẽ yy ãmẽ, Jesu ayvu rupi.

8– Awyjepa, e'i ajaire Jesu pè kupa.

– Hoõ. Eavoi yy pẽ eraa ja'umãẽ jarà pè imeẽ, toãã rãĩ esa, e'i Jesu ijupe kō.

“Hoõ” e'i kupa. Weraa ãmẽ kupa.^l ⁹Weraa kupa remẽ, soõ, uvary aisiriri mãẽ rômō sikaepo ojinōma yy warypy pupe, Jesu kasia rupi. A'e ja'umãẽ jarà wãã esa remẽ, kee e'i:

– Haa! Aã ywesō ikatuay wete ji'iwara wyi! e'i.

Nokuwai Jesu tè oinō uvary aisiriri mãẽ rômō. Yy omoãñẽ ãñẽ warypy kō pupe mãe kō kōrijō tè okuwa. Ajawyi ja'umãẽ jarà wãã esa remẽ, omuu rãĩ imëtarà okoty.^m ¹⁰E'i ja'umãẽ jarà ijupe:

– Manyvore pō ji'i aã ppy neremosãi? Ikatuay aã ky'y, e'i ijupe.

¹¹A'evo Jesu omojisaoka ppy okasia, Kana taa pè ekoi remẽ, Karireja vvy pè ekoi remẽ. A'evo ojikuwa ppy Janejare'e Ra'yry rômō. “Aje” oro'e ijupe emimo'ekwerà kō rômō, a'evoa rè oromãẽ remẽ.

¹²Aja paire Jesu ojivy oo Kapanão taa kyty, oy reve. Imōmiri kō ve oo. Ore ve oroo Jesu rupi, emimo'earà kō rômō. Oroo rãĩ oropyta a'e pè.

Jesu Janejare'e moe'ea retã rè okãte'ã remëwarã
(Mateusi 21.12-17; Maku 11.15-19; Rukasi 19.45-48)

¹³Ãmẽ ke'ĩ tãmō kō jisryawerà moetea 'arà okwatà.ⁿ Jerusarẽ taa pè okwatà. ãmẽ Jesu ve oo Jerusarẽ taa kyty. ¹⁴A'e pè ovãe remẽ, Janejare'e moe'ea retã gyty oo. Tetã ppy rupi omã'ẽ erokwa.^o Janejare'e pè temime'e ãrã kō rè omã'ẽ. Teima kō iteetejẽ a'e pè tui, temime'e ãrã kō. Kejō. Pui ra'yry kō, kaneiru kō, jirusi kō. Wãisō a'e pè tui. A'e kō rè Jesu omã'ẽ. ãmō, karakuri omojituruka mãe kō rè omã'ẽ teve, namesa 'aryvo oposiko

^k 2.6 Ojimi'utã kupa remẽ, yy wavoi kupa ipi ojipokusua rômō. Ojimi'u kupa ire ve ojipokusu mijẽ kupa ipi. Oparapi kō ve okusu katu jome ipupe kupa ipi. Ajawyi warypy wasu kō pupe omoãñẽ ãñẽ imovy yy kupa ipi. Wetã wryy pè a'evo wereko kupa ipi. Awyje pewarã teãmã a'evo ekoi kupa. ^l 2.8 Ekoa kō teãmã a'evo ekoi kupa ipi. ãmō enaparã omosãitã remẽ, ja'umãẽ jarà ppy wãã rãĩ esa ipi. ãmẽ “nikatui” e'i remẽ, nomosãi kupa ipi. “Ikatu” e'i remẽ tè omosãi kupa ipi. ^m 2.9 A'e tè uvary aisiriri mãẽ wenõe amãtejẽ omena renene. ⁿ 2.13 Karamoe remẽ Janejare'e wekyioka Juteu kō rãmōi kō Ejitu vvy pe wyi imoisry kō. Karai kō *Páscoa dos Judeus* e'i a'evoa pè. Ajamãẽ Jesu poeraawerã pè ywesō *Páscoa* e'i kupa. Emogeta Jisyry. 12.1-27; Epr. 11.27-29; J.K.R. 7.30-36 ^o 2.14 Jane kō oo Janejare'e moe'ea retã mē imoe'e remẽ, teima mō ojuka ijapy ime'etã ijupe kupa ipi. Ajawyi teima me'earã kō ojimoaty amãtejẽ a'e ppy rupi moma'e me'ẽ ipi, karakuri repy rômō. Oporakapa tesō Janejare'e moe'ea retã ppy ãmẽ kupa ipi.

karakuri rè kupa upa remẽ.^p 15 ãmẽ Jesu a'evoa rè omãẽ erokwa remẽ, nopotai. Ajawyi tãpasã omõjã teima mopua rãmõ. A'e pupe pirujẽ kaneiru kã pui kã omopu imoẽ moẽ imono mono, Janejare'e moe'ea retã ypy pe wyi. Pirujẽ karakuri kã ve omopepeipa imono. Namesa kã ve tesõ werova ity. 16 ãmẽ jirusi jarã kã pè e'i:

– Taperojisyry ikõ ãwĩ rapijarã eraa ike wyi nẽ! e'i. Moma'e japyytã mãẽ rena rãwã ãã Papa retã, e'i. Papa napemoe'eigã wyi moko pejẽ Papa moe'ea retã ypy pè peiko, e'i Jesu ijupe kã.

17 A'evoa rè oromãẽ remẽ, tãmõ Tavi jãgarerã rè oroja'a katu, kee e'i maekwerã rè: “*Papa, apota katuay neretã. Ajawyi epy'a pupe ayay tesõ neretã wereko ai kupa remẽ*”, e'i ojãga maekwerã.^q [A'e jãgarerã rupi katu tẽ Jesu ekoi. Ajawyi tẽ aepo jaa rè oroja'a, emimo'earã kã rãmõ.]

18 ãmẽ Juteu rãvijã kã omãẽ Jesu rè, a'evoa wereko Janejare'e moe'ea retã rè remẽ. Naoryi 'ete ãmẽ kupa. Ajawyi e'i Jesu pè kupa:

– Ava ayvu rupi pã moko neiko? e'i kupa. Janejare'e ayvu rupi tẽ pã? e'i kupa. A'e ayvu rupi remẽ, ikasia emojsisaoka orerovake ajawyi, terejikuwa! “Aje ywete” oro'etã ãmẽ neupe, e'i teywete Jesu pè kupa.

19 Aepo e'i Jesu pè kupa remẽ,

– Hoõ, e'i Jesu. Amojikuwatã. ãã tetã pemotararaipa esa ajawyi, Janejare'e moe'ea retã, e'i. Ekovijarerã tẽ ainõtã ãmẽ. Moapy ke remeve ainõmatã, e'i Jesu.^r

20 ãmẽ e'i ijupe kupa:

– ãã tetã 46 kwaray rãmõ tesõ werokwapa inõga rè kupa! e'i kupa. Ajawyi manyvo nerereko'ãi moapy ke remeve inõma! e'i Jesu pè kupa.

[Jesu e'i aai tẽgã toenu kupa. Ajawyi noenu katui ijayvu kupa.] 21 Tetã pè rãwã aepo e'i. Oupewarã mõ tẽ aepo e'i. [“Áwitõ tetã jamotararaipa remẽ ekovijarerã tẽ jainõ mijẽ. A'evotã ejuka paire apoeratã moapy ke remeve”, jaa tẽ aepo e'i Jesu ijupe kã. Ore ve noroenuive.] 22 Kãramõ opoera remẽ tẽ oroja'a ijayvukwerã rè ky'y. “Aje ywete Janejare'e ayvukwerã”, oro'e ãmẽ ky'y. “Aje ywete sikaepo Jesu ayvukwerã”, oro'e teve.

Jesu okuwa jane kã py'a pewarã remẽwarã

23 Jesu Jerusarẽ taa pè ekoi remẽ, Janejare'e kasia omojsisaoka. Jane kã mõa'ãrõwã omãẽ ee a'evoa ekoi remẽ, tãmõ kã jisyryawerã moetea 'arã rè ojimoaty mãe kã. A'e kã Jesu rè “aje” e'i. 24 Ajamãẽ Jesu “aje” ne'i ijupe kã, ipy'a pewarã kã okuwapa rewarã mõ. 25 Nopotai jamome'u ijupe ipy'a kã rewarã, okuwapa teãmã rewarã mõ.

p 2.14 Ime'earã kã moma'e me'ea rè kãrijõ tẽ ojipy'amogeta kupa upa ajamãẽ. Janejare'e rè nojipy'amogetai kupa. Ja'ave rãwã ekoi kupa. q 2.17 Jãg. 69.9 r 2.19 Mat. 26.61; 27.40; Mak. 14.58; 15.29

Nikotemu oo pya Jesu resa remëwarà

3 ¹ ãmë oiko kwaima'e mō, Nikotemu eu ijupe mǎ'ë. A'e Juteu rōvijǎ mō tē. A'e Pariseu tē. ² A'e ãmō 'ary pè oo pya Jesu resa. Kee e'i Nikotemu Jesu pè:

– Poromo'earà, orokuwa aje ywete ere mǎ'ë tē ene, e'i. Janejare'e Remimuurerà teipō ene, a'e neupewarà mō. Janejare'e kasia nemojisaoka ipi. Oromǎ'ë nere a'evō neiko remë ipi. Janejare'e nanemokasi sō remë, nanekasi'ǎi kuwa, e'i ijupe.

³ ãmë Jesu e'i ijupe:

– Aje kee a'e ene. Ava mō sō opota Janejare'e omoëoka o'arà kyty iko remë, tisaky mijë. Nisakyi mijë remë, na'evō'ǎi kuwa, e'i Jesu ijupe.

⁴ ãmë Nikotemu e'i:

– Manyvo nija'e'ǎi jaike mijë janey mari pupe tijanesaky mijë! e'i.

⁵⁻⁶ ãmë Jesu e'i ijupe:

– Janey pe wyi jaë remë, imemyry rōmō jaiko. Janeruu ākarā rōmō jaiko teve. Jaeru janerōvijǎgwerà kō ipi, e'i. Nāwīvo kuwa'ǎi Janejare'e wākarā rōmō janererekotà remë, e'i. Tekoua pyaukwerà tē ome'ētà janeupe. I'ǎg tē janepy'a pupe oike. Āwīvo Janejare'e ākarā rōmō jaiko. Eruparà rōmō jaiko ãmë. Janejare'e 'ǎg nijanepy'amoteei remë, nijamoëoka kuwa'ǎi Janejare'e jane'arà kyty ãmë, e'i. Aje ywete aepo a'e ene, e'i. ⁷ Tanerapy'a e'ǎ ikō eayvu nē, e'i. ⁸ Nojisai mǎ'ë teipe Janejare'e 'ǎg. Āwitō vvyty nojisai. Jaenu kōrijō tē vvyty okwa remë ipi, e'i. Ajamǎ'ë nijakuwai mape kyty wyi uu. Nijakuwai teve mape kyty ootà. Nojikuwai iko. Āwīvo ve Janejare'e 'ǎg nojikuwai iko. Nomǎ'ëtyty ee. Ajamǎ'ë ava mō py'a pupe oike sikaepo remë, i'ǎg opy'amoteetà ky'y. Tekoua pyaukwerà rupi tē ekoità ãmë ky'y. “Mano pō py'awarà mō ojimoteepa kupa?” eutà ãmë, e'i Jesu ijupe.

⁹ ãmë Nikotemu e'i Jesu pè:

– Manyvo pō āwīvo? e'i.

¹⁰ ãmë Jesu e'i ijupe:

– Haa! Nerekuwai wete sipō! e'i. Janejare'e ayvu rē Isaeu kō nemotekokuwa mǎ'ë teipe ene mijǎ! e'i. Netekokuwavay kuwasi mijǎ! e'i.

¹¹ E'i jē Jesu Nikotemu pè:

– Ore, orokuwa katu mǎ'ë tē oromome'u ipi, e'i. Oromǎ'ë ee mǎ'ë teve oromovyvy ipi, e'i. Ajamǎ'ë “aje ywete” napejēi oreayvu pè. ¹² Emǎ'ë. Ikewarà vvy pewarà sō amovyvy remë, naperovija'ǎi kuwa. Tysi tō Janejare'e rena pewarà sō amovyvy remë, nerekuwa'ǎi kuwa. “Aje ywete” nere'ǎi kuwa eayvukwerà pè, ¹³ āwisō a'e pe wyi tē ajo. Ava jē rōwā oo Janejare'e rena kyty ee omǎjǎ ipi. Ije rōmō'ite amǎ'ë ee. A'e tē emuroka tajimojane ike pepyterà rupi, [“Erena rewarà emome'u ijupe kō tokuwa kupa”, e'i emuroka].

14– Aje Janejare'e rena pe wyi tē ajo, e'i. Ajamã'ě nererovijai mǎe kō ejukaokatà, e'i. Emō'ātà ejuka kupa, yvyra rē. Āwitō tāmō Moisesi karamoe remē tekoe'āma pē moe rā'āga omō'ā yvyra rē.^s A'evotà erereko kupa, e'i. 15 [Amānōtā jane kō aiwererà repykarà mō, e'i] Ajawyi eako'i ere mǎe kō amoigo karuaruokatà Papa pyri, e'i Jesu.

16– Janejare'e pirujē jane kō wauvey wete. Ajawyi ije, Wa'yry pe'igwerà wyjaveay mǎē rōmō emuroka ike yvy pē. Ava mō ojirovija katu ere wereko katuarà rōmō remē, naemavo'āi ity aa. Areko karuarutà epyri. 17Kee e'i Papa eupe emuu: “Ekwa yvy kyty poroereko katuarà rōmō”, e'i. “Ijaiwererà kō eityppyipaoka iwyi kō. Erojivy kō mijē tojimory mijē ere kupa ky'y”, e'i ije. Kee ne'i Papa ije: “Ekwa yvy kyty jane kō momorijauoka ijaiwererà kō repykarà mō”, ne'i ije. Kee e'i tē ije: “Ekwa terereko katu kō”, e'i tē ije Wa'yry rōmō emuroka.

18– Ajawyi nejirovija katu ere Janejare'e Ra'yry rōmō remē, kee ne'i'āi neupe: “Nivoi neiko. Oromonotà ajawyi jimomorijau wasua rena kyty!” ne'i'āi Papa neupe. Kee e'itā kōrijō tē neupe: “Noromomorijauoka'āi, Era'yry rē nejirovija nerako'i rōmō rewarà mō”, e'itā kōrijō neupe. Nojirovijai ee mǎe kō pē āmē, “Era'yry wyjaveay mǎē rē nerejirovijai. Ajawyi 'nivoi mǎ'ē tē ene', a'e kōrijōtā neupe”, e'itā. Imomorijaua rā omō'ypa a'evo ekoi mǎe kō rē. Ajawyi a'evotà.

19– Poroyape mǎ'ē vo 'ejē ije aiko. Āwitō iky'a mǎ'ē pātōnusu pē nojikuwai ipi. Jayape esa remē tē kuwa iky'akwerà ojikuwa. A'evo mǎ'ē teve ije, e'i Jesu. Janejare'e emuu ike jane kō pytery pē taiko, e'i. Amojikuwaoka ipe ijaiwererà kō ijupe kō ipi. Nojimosiokai weko aiwerà rē ajamã'ě kupa ipi. Noityoka tari waiwererà ije kupa. Ma'e rewarà mō. Weko aiwerà ywesō opota ewyi kupa ipi. Nomã'ě tari ere āmē kupa ipi. 20Omoane'e jē waiwererà ereko kupa wyi nomã'ě tari ere kupa ipi. Nonu tari ekoty kupa ipi. “Eaiwererà tojikuwa e'ā”, e'i tite kupa rewarà mō a'evo ekoi kupa. Ajawyi nonu tari ekoty kupa. 21Papa ayvu rupi ekoi mǎe kō āmē omā'ētà katu ere Ta'yry rōmō. Ajawyi, “Ikoty jēsi taa!” e'i kupa ipi. Āwīvo ojikuwa katu Papa remimota rupi ekoi mǎe kō rōmō kupa, e'i Jesu.

**“Jesu ywesō tē e'arà kytywarà rōmō ekoi”, e'i
Juwão poromojāmōrī mǎ'ē remēwarà**

22Aja paire Jesu oo mijē Juteja yvy kyty. Ore ve oroo upi, emimo'earà kō rōmō. A'e pē opyta puku rā'ī Jesu. Jane kō omoaty imojāmōrī rā'ī.

23Āmē jakatu Juwão ve poromojāmōrī upa. Enō taa pē a'evo ekoi. A'e taa Sarī taa pyri'īje'ē tui. A'e pē poromojāmōrī teve upa, mitirōwā

^s 3.14 P.Moirō. 21.9

yy a'e pè rewarà mō. A'e kyty jane kō oo oo ojimojāmōrioka Juwão pè ãmē. ²⁴ (Juwão nomopã'ãive kupa remeve a'evo ekoi.)^t

²⁵ A'e pè ekoi kupa remē, emimo'earà kō mō ojiayvuvaja vaja jane mō reve, Juteu mō reve.

– Mano ja'e kuwa pō jajipikusu remē, Janejare'e, “Niky'ai mǎě tē āwī”, te'i jane? e'i kupa.

Aepo jaa rē ojiayvuvaja vaja kupa upa. ²⁶ ãmē emimo'earà kō oo Juwão pè javo.

– Jōvijā! Kōi, kwaima'e mō, nereve yy Jotāo ovae kyty ekoi maekwerà.^u Nekuwa jē pō kōi ere maekwerà? Age'e poromōjāmōri upa. A'e rupi jane kō pirujē oo oo ky'y, e'i kupa. “Nijaneatyi” ejaa tē aepo e'i kupa.

²⁷ ãmē Juwão e'i:

– Ō'ō, aje. I'ete! e'i. Emǎ'ē esa! Janejare'e opota remē tē katu agyvo. ²⁸ Kōitokō a'epa pejē maekwerà: “Janejare'e Remimuurerà Janerōvijā ywete mǎ'ē rōmō rōwā ije”, a'epa peupe. “A'e vāea mojenuarà rōmō tē Janejare'e emuroka”, a'epa itōkō pejē.^v ²⁹ Ajawyi eroryvay jane kō ojimoaty ipyri remē, e'i. A'e kō wenu katu Janejare'e Remimuurerà ayvu rewarà mō erory, e'i. Najimōarōi. Āwitō jirekoa pè remē, jomētarà jimorypa kō nojimōarōi ipi. “Ererekwarà rōmō kuwasi mijā”, ne'i'āi ojimorypa rerekwarà pè kupa ipi. A'evo ve ije. “Eremimo'earà kō rōmō kuwasi mijā”, na'e'āi teve Jesu remimo'earà kō pè. ³⁰ A'e ywesō tē e'arà kytywarà rōmō ekoi. Iwyrī'īwarà tē ije ãmē aiko, e'i Juwão.

“Yva pe wyi uu mǎ'ē Jesu”, e'i mǎ'ē

³¹ Janejare'e Ra'yry tē yva pe wyi uu mǎ'ē tē. Uu rena pe wyi uu mǎ'ē tē. Ajawyi a'e ywesō ikasiay jowyi mǎ'ē tē. Jane ãmē, vvy rupi teāmā jaiko. Ikewarà rōmō'īte jamovy ipi. Nijakuwai yva pewarà ipi. Yva pe wyi uu mǎ'ē tē okuwa. Ajawyi a'e ywesō ikasi jowyi. ³² Omǎ'ē ee mǎ'ē tē omome'u ipi. Āmō, wenu mǎ'ē teve. Aje ywete ipe oporegeta iko. Ajamǎ'ē “aje ywete” ne'i jane kō ijupe. Yva pewarà rē nomǎ'ēi kupa, ajawyi. ³³ Ajamǎ'ē ava mō wenu katu ijayvu erovija remē, “Aje ywete Janejare'e e'i mǎ'ē”, e'itā ijupe enu.

³⁴ Janejare'e omuu Wa'yry wayvukwerà tomojenu erokwa. O'Āg omuu ijupe imokasiay wete rōmō. Ajawyi Uu ayvukwerà okuwa katu imomewa. Ta'yry tē rewarà mō okuwa katu.

³⁵ Janejare'e wauway Wa'yry. Ajawyi wayvu omokasioka Wa'yry pè. “Jane kō Rōvijā rōmō neikotā”, e'i ijupe.^w ³⁶ Ajawyi Ta'yry rē ojirovija mǎe kō oiko karuarutā ipyri. Nojirovijai ee mǎe kō ãmē noiko'āi ipyri. Janejare'e remimomōrijauarà rā mō tē ootā kupa.

^t 3.24 Mat. 14.3; Mak. 6.17; Ruk. 3.19-20   ^u 3.26 Kwaray ēma kytyre.   ^v 3.28 Juw. 1.20

^w 3.35 Mat. 11.27; Ruk. 10.22

Wāivī Samaria wānà pè Jesu oporegeta remēwarà

4 1-2 Jane kō mōa'ārōwā ojimoaty Jesu pyri upa. Ojimojāmōrōka ijupe kupa. (Jesu rōwā poromojāmōrī ajamā'ē. Ore tē oromojāmōrī kō emimo'ekwerà kō rōmō.)

Āmē Pariseu kō pè Jesu rewarà ojenu. Kee e'i imojenuarà kō ijupe kō: "Jesu mōa'ārōwā mirà kō omojāmōrī upa", e'i kupa. "A'e ywesō Juwão wyi poromojāmōrī ky'y", e'i kupa. "Ijatyray oo upi mae kō ky'y", e'i Pariseu kō pè kupa. Aepo Pariseu kō wenu remē, ojimōarō āmē kupa.

³Āmē aepo ojenu Jesu pè remē, ojisyry rā'ī oo orereve Juteja vvy pe wyi. Karireja vvy kyty orojivy oroopa aepo e'i mae kō wyi.

⁴Oroo remē, Samaria vvy pè ppy orovāe. A'e myterà rupi orokwa oroiko.

⁵Āmē Samaria wānà kō rena mō pè oroos orovāe. Sikara eu a'e taa rerà pè. A'e taa popy pè karamoe remē tāmō Jako vvy pè ome'ē wa'yry Juse pè.^x ⁶⁻⁸A'e pè uve jē yy jē'ē mō, Jako remipākōigwerà. Ajawyī tāmō Jako yykwerà eu jē a'e yy jē'ē pè. A'e pyri oroos orovāe. Jane 'aryvo katu kwaray remē orovāe a'e taa pè. Āmē oroike rā'ī taa pè ja'umā'ē ppy. Jesu āmē opyta, yy jē'ē pyri. Wapy okane'ōyo rōmō upa.

Āmē ipō wāivī mō uu yy jē'ē perā. Samaria wānà mō a'e wāivī ekoi. Āmē ipō Jesu omā'ē ee remē, kee e'i ipō ijupe:

– E'ywa, e'i. Eeru yy pē tay'u, e'i ijupe.

⁹Āmē ipō wāivī e'i ijupe:

– Haa! Juteu tē ene. Samaria wānà teipe ije. Ajamā'ē aepo ere jē ije, e'i Jesu pè.

(Juteu kō noporegetai Samaria wānà kō pè ipi. Ajawyī aepo e'i.)^y

¹⁰Āmē ipō Jesu e'i ijupe:

– Neremā'ēi ere wyi nekuwai rejupa, e'i. Āmō, nerekuwai Janejare'e remime'ēa rā peupewarà. Ekuwa katu rejupa remē, yy pè ere kuwa ije, tame'ē neupe, e'i. Yy poromoigo karuaru mā'ē ame'ē kuwa neupe āmē, e'i.

¹¹Āmē ipō wāivī e'i ijupe:

– Emā'ē esa. Aā yy jē'ē ke'īrōwā tyy oo. Mom'a'e pupe nereekyi'āi yy. Ajawyī mape wyi pō neekyitā yy poromoigo karuaru mā'ē ime'ē ije? e'i tite.

¹²E'i jē ipō wāivī:

– Nekuwa pō aā yy ikatuay? e'i. Tāmō Jako tē aā opākōi ity oreupe. Aekwerà tē aā yy. A'e tē aā yy o'u ipi maekwerà tē. Ta'yry kō ve o'u ipi mijā. Eima kō ve o'u ipi mijā, e'i. Ene ywesō sipōkō tāmō kō wyi? e'i wāivī Jesu pè.

^x 4.5 Jinō. 33.19; Jos. 24.32   ^y 4.9 Juteu kō rōwā Samaria wānà kō. Āmō ate'y tē. Ajawyī Juteu kō nojimoryi ee kō ipi.

¹³Kee e'i ipõ Jesu ãmẽ ijupe:

– Aã yy pè rōwã aepo a'e neupe, e'i. Aã yy ne'u remẽ, ne'ywa jětà neiko, e'i. ¹⁴Ajamãẽ eremime'ëgwerà ne'u remẽ, awyje nane'ywa'ai neiko ky'y, e'i ijupe. Áwitō yy ryapyry nopa'ai kuwa ipi, áwivo ve kuwa eremime'ëgwerà ipi. Neiko karuarutà ãmẽ neiko, e'i ijupe.

¹⁵Ajawyi wãivĩ e'i ijupe:

– Eme'ẽ ajawyi a'e yy pẽ tay'u ipupe, awyje age'e te'ywa e'ã aiko ky'y, e'i. Tajivy jivy e'ã yy perã ky'y, e'i tite ikuwa e'ã.^z

¹⁶Ãmẽ ipõ Jesu e'i ijupe ky'y:

– Ekwa nemẽnà pijarà mō, e'i ijupe.

¹⁷Ãmẽ ipõ wãivĩ e'i:

– Nuvei ije emẽnà, e'i.

– Aje ywete ere, e'i Jesu. ¹⁸Uve ajamãẽ nemẽnèrã. 5 rōmō mijã, e'i. Age'e nerevewarà nemẽnà rōwã ky'y. Nemẽnà rã'aga tè age'e ky'y, e'i.

¹⁹[Ameve tite ipõ ojimonyi wãivĩ aepo renu ky'y. “Manyvo sipō erewarà okuwa?” e'i oupe.] Ajawyi e'i Jesu pè:

– Janejare'e ayvu mojenuarà tè sipō ene? e'i. ²⁰Ajawyi pō nemome'u erekokwerà ije? e'i. A'e tè ene remẽ, kee emome'u ajawyi ije. Mã mẽ pō Janejare'e jamoe'e ipi? a'e ene. Orerãmōi kō aã vytyrapyte 'aryvo kōrijō tè omoe'e Janejare'e ipi, e'i. Pejẽ ãmẽ, “Jerusarẽ taa pè jaa imoe'e ipi”, pejẽ Juteu kō rōmō. “A'e pè kōrijō tè jamoe'e kuwa ipi”, pejẽ. Ava pō okuwa? Maty pō jaatã imoe'e ãmẽ? a'e ene, e'i Jesu pè.

²¹Ãmẽ ipõ Jesu e'i ijupe:

– Kee a'e mã'ẽ pè “aje” ere. Ke'ĩ napeo'ai vytyrapyte 'aryvo Janejare'e moe'e ky'y. Ãmō, Jerusarẽ taa kyty napeo'ai teve. ²²⁻²³Aje ywete omoe'e mãe kō opy'a pupe tè omoe'etã ky'y. Ãmẽ tè, “Maty pō jaatã imoe'e?” naoty'ai ky'y. Pejẽ pemoe'e ipe Janejare'e napekuwai remẽ. Ore ãmẽ orokuwa teãmã, Juteu kō tè ore rewarà mō, e'i. Orokuwa manyvotã pō Janejare'e wereko jane kō rereko katu, omojenupa wayvukwerà orerãmōi kō pè karamoe remeve rewarà mō, e'i. Emã'ẽ esa. Janejare'e moe'earã kō ivo omoe'e ipi. I'ãg kō tè oporegeta ijupe. A'evō tè Janejare'e opota tijamoe'e ipi. Ory janere ãmẽ ipi. Aje ywete aepo a'e, e'i.

²⁴E'i jẽ Jesu ijupe:

– Jane vo rōwã Janejare'e. Janepirã rupi jaiko mã'ẽ vo rōwã Janejare'e. Nomã'ëytyi ee. Ajamã'ẽ jamoe'e jẽ ipi, áwisō nijamã'ëi epe ee remẽ. I'ãg tè janemo'e eewarã aje ywete mã'ẽ tijakuwa ipi. Ãmẽ sōsi ivo jamoe'e kuwa ipi, e'i.

²⁵Ãmẽ ipõ wãivĩ e'i:

– Akuwa Janejare'e Remimuurerã ovãetã Janerõvijã ywete rōmō, Mesia eu mã'ẽ. (Kiristu eu ve ijupe mã'ẽ.) A'e ovãe janepyri remẽ sōsi

^z 4.15 “Yy e'e pè teipō e'i”, e'i tite oupe. Yy pè rōwã Jesu aepo e'i ajamã'ẽ. Janejare'e kasia rupi jaiko mã'ẽ pè tè aepo e'i.

janemotekokuwawaytà ky'y. Janemojimoryokatà Janejare'e rè ãmẽ ky'y, e'i wãivĩ.

26 ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– A'e tẽ ije. Aporegeta neupe mãẽ tẽ a'e, e'i ijupe ky'y.

27 Ameve orovãe ipyri ky'y, Jesu remimo'ekwerà kô rômõ. Ja'umãẽ oroverovãe. Oromãẽ ywete orerõvijã rè, oroapy'a rewarà mõ. Wãivĩ pẽ oporegeta upa rewarà mõ. Norepui ajamãẽ ijupe. “Moma'e põ nepota?” noro'ei teve wãivĩ pẽ. Orerõvijã pẽ ve, “Manyvo rewarà mõ põ wãivĩ reve neporegeta rejupa?” noro'ei teve. Oromãẽ kôrijõ tẽ ee kô.

28 Ameve wãivĩ murutuku oity oo. Ojivy rãĩ oo wena kyty Jesu ayvu momewa. A'e wãnà kô pẽ omome'u erokwa.

29– Pejo kwaima'e mõ rè tapemãẽ, e'i. Pirujẽ erekokwerà omovyvy taenu. Ekuwa teãmã. Janejare'e omuu mãẽ tẽ rōwã pōkō ojisaoka janeupe ky'y? Janeremiārōgwerà rōwã pōkō ojisaoka janeupe? e'i. Pejo tapemãẽ ee ajawyi! e'i ipõ.

30 Ameve aty wasu uu Jesu kyty, wãivĩ ayvu rupi.

31 ãmẽ jakatu yy je'ẽ pyri oroku jẽ. ãmẽ kee oro'e ipe Jesu pẽ:

– Jõvijã, e'u rãĩ si ja'umãẽ mõ, oro'e ipe ijupe.

32– ãnĩ. Ekasi katu, e'i oreupe. Arekopa ije eremi'õ, napekuwai mãẽ, e'i kôrijõ oreupe.

[Ja'umãẽ e'e pẽ rōwã aepo e'i ajamãẽ. “Janejare'e emokasi”, jaa pẽ tẽ aepo e'i.] 33 Ajamãẽ norokuwai. Ajawyi orojimogeta ee:

– Ava mõ ajamãẽ noerui ja'umãẽ ime'ẽ ijupe! oro'e tite ikuwa e'ã.

34-35 ãmẽ ajaire e'i mijẽ ore:

– Emuuarerã eposikoa ome'ẽ ije, e'i. Ajawyi a'evoa rè emokasi ipi. Pemãẽ imono, e'i oreupe.

ãmẽ oromãẽ imono remẽ, jane kô mōãārōwã ovãe iko.

ãmẽ Jesu e'i mijẽ ore:

– Āwĩ kō Janejare'e omuroka ekoty tamotekokuwa kō age'e ywete, tojirovija katu ppy ere kupa, e'i. Temitãgwerã rè tẽ poromosã'ãgatã rãĩ esa, e'i. “Age'e rōwã temitã ipirãtã. Irõte jay remẽ tẽ tesõ”, e'i Jesu. “Age'e rōwã japo'otã imoaty”, e'i. Pekuwa katu a'evoa ipi. Āwĩvo rōwã aã jane kō uu iko mãe kō. Age'e ywete japosikotã ee kō, e'i. 36-37 Iteetejẽ eremĩgwai kō posikoa. Āmõgwerã eayvukwerã omome'u ppy jane kō pẽ. Āmõ kō omotekokuwa kō jẽ tojirovija ppy ere, Janejare'e pyri toiko karuaru kupa. A'evõ ekoi kupa remẽ, eremĩgwai kō oryvaytà ee kō omãjã, pirujẽ. Janejare'e tẽ omoryoka kō ywetetã, iposikoa repy rōmõ. Oryvay jometã ãmẽ kupa. 38 Āwĩvotã age'e. Uutã janekoty mãe kō jamotekokuwatã tojirovija ppy ere kupa. Pemome'u eayvukwerã ijupe kō. Ajamãẽ pejẽ ppy rōwã pemome'u ijupe kō, e'i. Okuwa ypypa teãmã erewarã kupa, Janejare'e ayvu mojenuarã kō ayvukwerã rupi, e'i. Ajawyi age'e remẽ niwaype'ãĩ ere ojirovija katu kupa, e'i Jesu ore.

³⁹Ameve Samaria wānà kō ovāe vāe iko orekoty. Mōa'ārōwā ovāe vāe kupa. Wāivī ayvukwerà rupi “aje” e'i Jesu rē ojirovija kupa wyi. “Pirujē erekokwerà kō omovyvy taenu”, e'i wāivī ijupe kō. Ajawyi uu uu kupa.

⁴⁰Āmē a'e kō:

– Epyta jē rā'ī ike oremotekokuwa rejupa, e'i Jesu pè kupa.

Opyta jē rā'ī āmē ipyri kō, Sikara taa pè. Mōrijō ke rōmō opyta a'e pè.

⁴¹Omotekokuwa kō jē rā'ī. Ojirovija katu Jesu rē āmē kupa. Mōa'ārōwā ojirovija ee māe kō.

⁴²A'e kō e'i āmē wāivī pè:

– Age'e si neayvu rupi kōrijō tē rōwā oroerovija katu ijayvukwerà ky'y, e'i kupa. Ore ywete oroenu rewarà mō oroerovija ky'y, e'i kupa. Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē Jesu, oro'e. Janerereko katuarà tē a'e, e'i kupa.

Karireja vvy kyty oroo oroiko remēwarà

⁴³Mōrijō ke paire a'e taa pe wyi orojisyry oroo. Karireja vvy kyty oroo jē, Jesu rupi.

⁴⁴Āmē Jesu e'i oreupe:

– Janejare'e omuu wayvu mojenuarà kō remē, [āmōgwerà wenu katu emimojenuwerà ipi.] Etārā kō āmē “aje” ne'i emimojenu pè ipi. “Janejare'e ayvu mojenuarà tē āwī”, ne'i wetārā pè kupa ipi. Nomoe'ei kupa ipi, e'i.^a

⁴⁵Ajamā'ē Jesu ovāema Karireja vvy pè remē, a'e wānà kō oryvay ee. Omā'ēma Jesu rē Jerusarē taa pè manyvo ekoi oo kupa remē. Tāmō kō jisryyawerà omoete kupa remē, omā'ē ee kupa.^b Ajawyi ena kō pè ovāe remē, oryvay ee omājā kupa.

Ke'irōwā wyi Jesu ja'yry omokatu remēwarà

⁴⁶Orovāema Karireja vvy pè remē, Kana taa kyty oroo mijē Jesu rupi. Kōitokō Jesu yy oinō uvary aisiriri mā'ē rōmō, a'e kyty.

A'e pè oroiko remē jakatu sikaepo jōvijā ra'yry mō itekorā ywete. Okājā taray ipō ta'yry. Āmō taa pè itekorā, Kapanāo taa pè.^c

⁴⁷Āmē “Jesu ovāe Juteja vvy pe wyi”, e'i mā'ē ojenu sikaepo tuu pè, tōvijā pè. Ajawyi wa'yry oity rā'ī oo ojiporijauesoaka Jesu pè. Kee e'i Jesu pè:

– Jōvijā! Era'yry okājā taray upa! Py'ajē ejo teremokatu! e'i Jesu pè.

⁴⁸Āmē Jesu e'i ijupe. Wā'ā tē ajamā'ē. Ajawyi “hoō” ne'ive.

– Ekasia rē pemā'ē remē tē katu kuwa sipō “aje” pejē ere pejirovija? e'i kōrijō tē.

⁴⁹Ajamā'ē tuu e'i jē:

– Kuise'ē ejo! Era'yry okājā e'āve ejo teremokatu! e'i.

^a 4.44 Mat. 13.57; Mak. 6.4; Ruk. 4.24 ^b 4.45 Karai kō “Páscoa” e'i a'e 'arà pè. Ajamā'ē Jesu poeraawerà 'arà pè ywesō “Páscoa” e'i kupa. ^c 4.46 Juw. 2.1-11

⁵⁰ ãmẽ Jesu e'i tuu pè:

– Nokãjã'ãi nera'yry. Opoera jètà. Ejivy eo ajawyi nerena kyty, e'i kōrijō ijupe.

Ojivy ãmẽ oo tuu wena kyty, Jesu ayvu rupi. [Nomã'ëi epe wa'yry mokatua rè remẽ, “aje ywete” e'i jẽ Jesu ayvu pè].

⁵¹ Pe'ĩ oke pee rupi oo remẽ. ãmẽ kō'ẽme pee rupi oo iko remẽ ipō emĩgwai kō mō uu òvaisĩ.

– Nera'yry opoerapa! e'i ipō ijupe kupa, pee ku'ai pè.

⁵² – Manyvo remẽ pō ikatupa? e'i ipō tuu.

– Kwee ikatupa, e'i kupa. Jane 'aryvo katu kwaray remẽ ikatupa, e'i kupa.

⁵³ ãmẽ tuu aepo okuwapa remẽ ipō:

– Haa! Jesu, “Nokãjã'ãi nera'yry”, e'i ije remeve sipō opoerapa era'yry! e'i.

Ameve ipō tuu retārāgwerà kō pirujẽ “aje” e'i Jesu ayvukasia pè ky'y. Ipyriwarà kō ve. Emĩgwai kō teve. Ke'ĩrōwā wyi Jesu itekorā mãẽ omokatu rewarà mō a'evo kupa. ⁵⁴ A'evo okasia omojisa mijẽ, Juteja yvy pe wyi, Karireja yvy pè uu ovãe paire.

Jesu omokatu etãmã nomārākuwai mã'ẽ remẽwarà

5 ¹ ãmō 'ary pè Juteu kō oo mijẽ Jerusarẽ taa kyty, Janejare'e moetea 'arà remẽ. Ajawyi Jesu ve oo mijẽ a'e kyty. ² A'e pè oiko yy ra'yry kegà mã'ẽ mō, teminōgwerà mō. Taa rovaokena pè “kaneiru reroikea” eu mã'ẽ pyri yy rena tui. Petesata e'i Juteu kō a'e yy rena pè wayvu rupi, Epereu ayvu rupi.

Ãmẽ a'e ppy rupi oiko janeikea kō, 5 rōmō. ³⁻⁴ A'e yy ra'yrygà rupi Jesu okwa remẽ, itekorā mãe kō rè omã'ẽ erokwa. Naeapyoi mãe kō rè. ãmō, noatai teãmã mãe kō rè. ãmō, etãmã nomārākuwai mãe kō rè. Wãisō iteetejẽ omã'ẽ ee kō. (A'e kō omokatua wārō tite upa. Kee rewarà mō. Mape remẽ tè Janejare'e remĩgwai vyapewarà mō owyjy sikaepo uu yy ra'yrygà mopipo pipo. A'evo remẽ upi upi yy ra'yry kegà mã'ẽ pupe owyjy ppy mã'ẽ apy'a ikatupatà ipi, e'i kupa. Owyjy ppy mã'ẽ kōrijō tè ikatupa. Ajawyi wārō tite a'e ppy rupi kupa. “Ije ppy tawjy yy pupe a'evo remẽ”, e'i tite kupa.)^d

⁵ ãmẽ uve kwaima'e mō a'e pè, etãmã nomārākuwai mã'ẽ. Karamoe ipō itekorā upa. ³⁸ kwaray rōmō tesō a'evo ekoi. A'e yy ra'yrygà ppy pè tui upa. Wārō tite omokatua upa. Manyvo ne'i'ãi ovote owyjy yy pupe ajamã'ẽ. Ajawyi a'e pè tui tite upa.

⁶ ãmẽ Jesu ovãe ipyri remẽ, okuwa karamoeve itekorā upa. E'i ãmẽ ijupe:

^d 5.3-4 Kareta karamoe remẽwarà kō pè jamã'ẽ remẽ, ãmōgwerà kō pè ( ) pupe ojikusiwa mã'ẽ uve. ãmōgwerà kō pè nuvei.

– Nepota pō nekatua? e'i ijupe.

7– Manyvo na'e'ai aa yy ra'yrygà pupe awyjy opipo pipo remē, e'i. Ije ypy kuwasi awyjy mijā, e'i. Ajamā'ē āmō kō ypy erenone'a ipi, e'i Jesu pè.

⁸Ajawyi Jesu e'i ijupe:

– Epō'ā. Nekea ajawyi eropō'ā eroata eraa, e'i ijupe.

⁹Aepo e'i ijupe remeve kwaima'e opoerapa opō'ā, Jesu ayvu rupi. Okea weropō'ā eroata eraa ky'y. Ameve aty wasu pyterà rupi sikaepo Jesu ojisyry oo.

Jimoava 'arà remē a'evo ekoi. ¹⁰Āmē Juteu rōvijā kō mō omā'ē kwaima'e rē, okea werojivy eraa remē. Nopotai a'evoa ajamā'ē kupa, jimoava 'arà mē a'evo wereko rewarà mō. Ajawyi oo imogeta kupa.

– Jajimoava rā'i age'e, e'i kupa. [Nereenui sipō tāmō Moisesi remikusiwarerà, “Moma'e tijamovy e'ā eraa jimoava 'arà mē ipi”, e'i maekwerà?] Ajawyi tē nekea nemovy jē tesō ereko! e'i tite ijupe kupa.^e

¹¹Āmē noatai maekwerà e'i:

– Emokatuarerà tē, “Nekea eropō'ā eroata eraa”, e'i ije ajamā'ē, e'i.

¹²– Ava pō aepo e'i ene? e'i kupa.

¹³– Nakuwai, e'i. Namā'ēi ee ipi mijā, e'i. Age'e tē katu amā'ē ee. Nakuwai erà ajamā'ē, e'i.

Āmē omā'ē ipe erokwa. Omokatuarerà weka tite. Nojikuwai. Ji'tite sikaepo ojisyry oo.

¹⁴Ajaire Jesu omā'ē mijē wemimokatukwerà rē, oo Janejare'e moe'ea retā ypy pè remē. Kee e'i Jesu ijupe:

– Emā'ē esa! Nekatupa ky'y! e'i. Ivo katu ikō eiko ky'y nē, e'i ijupe.

Nivoi neiko remē ywesō nejimomorijauvaytā ky'y! e'i wemimoatakwerà pè.

¹⁵Aepo e'i Jesu ijupe paireve, okuwapa omokatuarerà ky'y. A'e momewa oo Juteu rōvijā kō pè āmē ky'y.

“Papa ayvu rupi aposiko ipi”, e'i Jesu mā'ē

¹⁶A'evo Jesu wereko noatai mā'ē imokatu jimoava 'arà mē. Āmē Juteu rōvijā kō nopotai a'evo Jesu ekoi mā'ē. Ajawyi omojaiwe kupa ky'y.

¹⁷Ajawyi Jesu e'i ijupe kō:

– Papa nopi oposikoa wyi ipi, e'i. Āwīvo ve ije. Napi'āi teve eposikoa wyi, e'i.

¹⁸Āmē aepo wenu kupa remē, e'i kupa:

– Aepo e'i sipōkō oporegeta! Siraa ajawyi ijuka! e'i kupa. Noerovijai sō ayvu jimoava 'arà rewarà! e'i kupa. Āmō, nomomojyi Janejare'e! “Papa” e'i tē tesō ijupe. “Janejare'e vo ywete ije”, jaa tē aepo e'i! Ajawyi ywesō siraa ijuka! e'i kupa.

^e 5.10 Ne. 13.19; Jer. 17.21

Janejare'e Ra'yry ayvukasia rewarà

¹⁹Aepo e'i kupa remê, Jesu e'i mijê ijupe kô:

– Eayvu rupi rōwā aposiko ipi, e'i. Amãê Papa rê oposiko remê ipi, e'i. Ijayvu rupi tē aposiko ipi. Awitō Papa a'evo wereko, āwīvo ve Ta'yry rōmō ije. Aje ywete Papa Ra'yry tē ije, e'i. ²⁰Papa erauvay. Ajawyi oposikoa omojisaoka ije ipi, e'i. Āwīvo ve kāmō okasia age'ewarà wyi wete omojisaokatà ije, a'evo taiko, e'i. Āmê si pejimonyijaytà ãmê ikasia rē pemãê remê, e'i. ²¹Okājã mǎe kō omomoeraokatà okasia rupi tē imopō'ãoka ipi, e'i. Āwīvo ve ije. Apota remê, poromoigooka kuwa ekasia rupi, e'i.

²²E'i jê Jesu ijupe kô:

– Papa tē eayvumokasiay poromosã'ãgaa rē, jane kō tamoe'y e'yi, e'i. Eayvu rupi tē ivo mǎe kō amowaitetà nivoi mǎe kō wyi. Papa rōwā poromowaitetà. Ije tē ijayvu rupi a'evotà aiko, e'i. ²³“Jane kō tanemomojy nemoe'e”, e'i Papa ije. “Āwitō emomojy emoe'e kupa ipi, tǎwīvo ve nerereko kupa”, e'i Papa. Ajawyi kee a'e. Ava mō nemomojyi remê, ojikuwa Papa nomomojyi mǎê rōmō, Emuuarerà tē Papa rewarà mō, e'i Jesu.

²⁴– Kee ekoi mǎe kō oiko karuarutà. Eayvu wenu katu mǎe kō tē. Emuuarerà rē ojirovija mǎe kō. A'evo ekoi mǎe kō Papa noemavo'āi ity oo. Kee e'ipa ijupewarà mō: “Awyje nokājã'āi mǎê vo ene ky'y. Epyri oroereko karuarutà”, e'i. Aje ywete aepo a'e, e'i Jesu.

²⁵E'i jê Jesu ijupe kô:

– Papa noerovijai mǎe kō omānō mǎe kō vo 'ejê ekoi. Ajamã'ê eayvu wenu kupa remê, opoera mǎê votà ãmê kupa ky'y. Kāmō remê rōwā a'evotà ekoi. Ke'ī a'evotà ekoi kupa. Aje ywete a'e, e'i Jesu. ²⁶Nuvei Papa reinōgarerà. A'e ywete poroinō poromoigooka mǎê tē Papa. Āwīvo ve ije, Ta'yry rōmō, e'i.

²⁷E'i jê Jesu:

– Kee e'ipa Papa ije: “Ene tē ivo mǎe kō nemoe'yitā nivoi mǎe kō wyi”, e'ipa ije. A'evoa rē eayvumokasipa, jane kō Rōvijã ywete rōmō taiko, ajimojane mǎê rōmō. ²⁸Tapejimonyi e'ã aepo renu ajamã'ê. Omānō maekwerà kō wenu tē kāmō eayvu, e'i. ²⁹Āmê tē opoeratà opō'ã oê oyvy pe wyi kupa ky'y, e'i. Āmê sōsi ivoa rupi ekoi mǎe kō Papa wereko karuarutà opyri. Nivoi ekoi mǎe kō ãmê, wemavotà ity oo, e'i Jesu.^f

“Ekuwa kuwasi Janejare'e Ra'yry rōmō pekupa”, e'i Jesu mǎê

³⁰E'i jê Jesu:

– Papa tē emuroka ike yvy pè. Ijayvu rupi tē aposiko aiko ipi, “Ekwa poromoe'yi eayvu rupi”, e'ipa ije maekwerà rupi katu aiko. Naposiko

^f 5.29 Tan. 12.2

kuwa'ái eayvu rupi. Papa ayvukasia rupi tē aposiko aiko ipi. A'e tē emoe'e manyvo tareko poromoe'yi mǎē rē ipi. Emimota rupi a'evo areko āmē. Eremimota rupi rōwā aiko. Ajawyi ivo katu aiko ipi, e'i Jesu.

31– Ije evote manyvo aiko mǎē sō amome'u peupe remē, naperovija'ái kuwa eayvu. 32 Ajamǎē Janejare'e tē emojikuwaoka. Akuwa aje ywete e'i ipi. Ajawyi ijayvu rupi tē kuwasi ererovija katu pekupa ipi mijǎ! a'e pejē.

33– Āmō, Juwão poromojāmorī mǎē ve emojikuwaoka, e'i. Penemīgwai kō mō pemono Juwão resa remē, aje ywete e'i eupewarà mō ijupe kō, e'i.^s 34 Ajawyi age'e ijayvukwerà rupi ererovija kuwasi pekupa mijǎ. Apota Janejare'e penereko katu peneraa wena pē rewarà mō aepo a'e pejē, e'i. Ije jane kō ayvu rē naja'ai ipi. Akuwa ajamǎē Juwão ayvukwerà rē peja'a ipi. Ajawyi aepo a'e pejē, e'i. 35 Peo peo Juwão gyty ijayvu renu ipi mijǎ. A'evo ve pya eny upa mǎē rē kumyryry kō oo ojatyka. Penoryvay jome Juwão ayvu renu mijǎ. Ajawyi ererovija kuwasi pekupa mijǎ, ijayvukwerà rupi! e'i.

36– Ajamǎē oiko jē āmō emojikuwaoka mǎē, e'i Jesu. Eposikoa Papa ome'e ije mǎē teve emojikuwaoka. A'e ywesō emojikuwaoka Juwão ayvukwerà wyi. A'e rē aposiko aiko ipi. Eposikoa rē omǎē mǎe kō, “Aje ywete, Janejare'e Remimuurerà tē āwī”, e'ità ije kupa.

37– Āmō, Papa emojikuwaoka wayvukwerà rupi, Emuuarerà rōmō, e'i. Napemǎēi ee mǎē tē Papa. Iporegeta napeenui mǎē teve Papa, e'i. A'e tē emojikuwaoka.^h 38 “Janejare'e Remimuurerà tē āwī”, napejēi ajamǎē ije, e'i. Papa ayvu sō pereko pepy'a pē remē, ererovija kuwa pekupa mijǎ, e'i. 39 Ijayvu jikusiwarerà pemogeta ywete ipe. “A'evo remē teipō Janejare'e pyri jaiko karuarutà”, pejē ipe. Ajamǎē nekuwai Emimuurerà rōmō pekupa! Ijayvukwerà rupi kuwasi ekuwa pekupa mijǎ! 40 Pejirovija sō ere remē, poromoigo karuaruoka kuwa ipyri mijǎ, e'i. Nererovijai ajamǎē pekupa, e'i.

41– Ajamǎē, “Emoe'eay kuwasi kupa mijǎ!” na'ei pejē ajamǎē, 42-43 pepy'a pewarà akuwapa rewarà mō. Akuwa pepy'a pē Papa napeau mǎe kō tē pejē. Peau rǎ'āga mǎe kō tē pejē, e'i. Naperovijai 'eteay eayvu, āwisō Papa ayvu rupi teipe ajo remē, e'i. Āmē ava mō wayvu rupi tē kōrijō uu remē, a'e ywesō perovija ipi. Pemoe'e teve ipi. [Ajawyi tē, “Emoe'eay kuwasi kupa mijǎ!” na'ei pejē. Papa pē kōrijō tē aepo a'e. Janejare'e pē tē,] e'i Jesu.

44– Peupe kōrijō tē, “Emoe'e kuwasi kupa mijǎ!” pejē ipi, e'i. “Emoe'età sipō Janejare'e?” napejēi ipi. Ajawyi nererovijai pekupa! e'i. 45 Āmō, “Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi aiko ipi”, pejē ywe'e tite, e'i. “Ajawyi aiko karuarutà Janejare'e pyri”, pejē ywe'e tite, e'i. Ajamǎē Moisesi tē omo'ytà peaiwererà pene kāmō Janejare'e rovake, e'i. [Kee e'ità: “Āwī

^s 5.33 Juw. 1.19-27; 3.27-30   ^h 5.37 Mat. 3.17; Mak. 1.11; Ruk. 3.22

kõ eremikusiwarerà rupi noikoi ipi”, e'ità peupewarà mō. “Oiko rã'ága tè eremikusiwarerà rupi kupa”, e'ità pejẽ.] Ije rōwã nivoi mãẽ amo'ytà pene. Tãmō Moisesi tè omo'ytà pene, ãwisõ penemimoe'e teipe a'e remẽ, e'i. ⁴⁶Aje ywete naperovijai emikusiwarerà. Perovija sō remẽ, pejirovija kuwa ere mijã, e'i. ⁴⁷Emã'ẽ. Emikusiwarerà pè “aje” napejẽi. Tysi tō eayvu pè “aje” napejẽ'ãi tè ky'y! e'i Jesu ijupe kō.

Jesu omoypa katu ja'umã'ẽ aty wasu kō rè remëwarà
(*Mateusi 14.13-21; Maku 6.30-44; Rukasi 9.10-17*)

6 ¹Ãmẽ aja paire Jesu Karireja pãranã ovaẽ kyty wasa oo. A'e Karireja pãranã rerà mōrijō. Tiperiaji pãranã eu teve ijupe. A'e wasa oo Jesu. ²Ãmẽ ovãe remẽ, aty wasu kō oo ikoty. Ji'ite Jesu rè omã'ẽma kupa, itekorã mãe kō omokatu remẽ. Ajawyi oo jẽ apyky rupi kupa. ³Ãmẽ Jesu ojiupi sa'u yvyty miti rè. A'e ijyke pè wapy upa, orereve. ⁴Ke'ĩ tãmō kō jisyryawerã moetea 'arà okwatà. Enoneve a'evo ekoi. ⁵Ãmẽ Jesu omã'ẽ rã'ĩ aty wasu kō rè erokwa, janekwerà kō mōa'ãrōwã uu uu ikoty remẽ. Ãmẽ emimo'earã mō ipyri wapy upa, Piripi eu ijupe mãẽ. Ãmẽ kee e'i Jesu ijupe:

– Manyvotã pōkō aã aty wasu kō remi'õ rã sireko esa? e'i. Mape wyi kuwa pōkō sipyy emi'õ rã kō? e'i.

⁶Okuwapa amãtejẽ manyvo werekotã. Ajamã'ẽ wã'ã Piripi esa. “Okuwa sipō Piripi eayvukasia?” e'i oupe. Ajawyi aepe e'i ijupe.

⁷– Nakuwai, e'i ãmẽ Piripi. Epy wete kuwa emi'õ rã kō repy mijã, e'i ijupe. Irō irōte jay mosikoa repykwerãⁱ noy'ãi tesō kuwa epy rã rōmō, e'i.

⁸Ãmẽ Jesu remimo'earã mō aepe wenu. Simão Peturu mōmiri a'e, Aãtere eu ijupe mã'ẽ. A'e e'i Jesu pè:

⁹– Emã'ẽ. Aã ja'yry meju weru, e'i. Ta'yrygã weru ajamã'ẽ, 5 rōmō kōrijōgã, e'i. Pirasisi jimiirerã weru ve, mōrijōgã rōmō, e'i. Ajamã'ẽ noy'ãi aty wasu kō o'u, e'i ijupe.

¹⁰Ãmẽ Jesu e'i ore:

– Toapy ajawyi pirujẽ kupa, e'i.

Wapy aty wasu kō okwa ãmẽ, kwãkwã 'aryvo. Wapy pirujẽ kupa. Kwaima'e kō kōrijō tè jamoirō irō imoaty remẽ, 5.000 rōmō jamoirō irō remẽ. Mōa'ãrōwã janekwerã kō.

¹¹Ameve Jesu opyy meju, ja'yry weru maekwerã. A'e rè omoete rã'ĩ Janejare'e.

– Nekatuay wete, Papa, e'i. Oreremi'õ rã neme'ẽ oreupe, e'i imoete.

Aja paire meju ome'ẽ oreupe toromosãi. Pira ome'ẽ teve toromosãi to'u kō. A'evo oroereko ãmẽ. Pirujẽ wapy okwa mãe kō pè oromosãi erokwa. Aty wasu pè tesō! Ajaate ikasi katupa kupa ky'y. Oyokay aty wasu kō rè ja'umã'ẽ ky'y. ¹²Ajaire Jesu e'i oreupe, wemimo'ekwerã kō pè:

ⁱ 6.7 200 karakuri sī moeta a'evo ve 200 'arã mosikoa repykwerã.

– Pemoaty ja'umã'ẽ kurerà kô, [ajairewarà rã,] e'i.

¹³A'evoo oroereko ãmẽ, Jesu ayvu rupi. Rykyry kô pupe 12 rômõ oromoãñẽ ãñẽ ja'umã'ẽ kurerà erokwa. A'e 5 rômõgà teipe meju mijã. A'e kurerà kô oromoaty aty.

¹⁴Ãmẽ a'evoo rê omã'ẽ mãe kô:

– Haa! e'i. Aje ywete Janejare'e ayvu mojenuarà tẽ Jesu, e'i.

Janeremiãrõ tẽ ãwĩ! Ajawyi ijayvukasiay wete iko! e'i kupa. ¹⁵Ejo ajawyi siraa janerõvijã rômõ! e'i epe kupa.

Ajamã'ẽ Jesu noo'ãi upi kô tõvijã kô rômõ. Ojivy kōrijõ oo iwyi kô, ovote toiko rã'ĩ. Yvytyry kô rupi oo rã'ĩ iko.

Jesu yy rova'arà rupi wata remẽwarà

(Mateusi 14.22-33; Maku 6.45-52)

¹⁶⁻¹⁷Karumẽ orojapara oroo pãranã gyty. Kapanãoo taa kyty orojivyta oroo. Yarà mō pupe oropo oroo. Ovae rê orojipotatã oroo. Norovãeive remeve oreãpatõma, yy mytery peve oroiko remeve. A'evoo remẽ Jesu nonurive orekoty.

¹⁸Ameve py'awarà mō yvyty ai wasu okwa. Opipo pipo tesõ pãranã upa. ¹⁹Ajawyi oropykui ywe'e ipe yarà eraa, ikasiay yvyty rewarà mō. Pãranã myterã rupi jẽ oroiko. 5 kirometuru tẽ oroeraa yarà. Norovãe'ãive ovae rê.

Ameve sikaepo Jesu ojisaoka oreupe! Yy rova'arà rupi tẽ tesõ wata uu orekoty. Orepuri'ĩje'ẽ uu. [“Jõvijã” noro'ei ijupe ajamã'ẽ. Norokuwai oromãjã ee.] Orokyje ai tẽ iwyi. ²⁰Ajamã'ẽ orerõvijã e'i oreupe:

– Pekyje sō ewyi! e'i. Ije tẽ ajo! e'i.

²¹Ãmẽ oropopyy Jesu oreyarà pupe imuu imo'au. Ooreroryvay ee. Ajaire py'awarà mō oroo wã i ovae rê orovãe.

²²Ãmẽ jakatu aty wasu kô mō wãrõ jẽ tesõ Jesu upa, jimi'uawerã pè. Ji'ite omã'ẽ orere oroopa remẽ. Okuwa Jesu nooi orerupi mã'ẽ. Ajawyi wãrõ jẽ tite kupa upa. Wãrõ kō'ẽ kupa.

– Ovãe tarã mijẽ ipõ Jesu janepyri? e'i tite kupa.

²³⁻²⁴Ajawyi opyta jẽ a'e pè kupa. Ji'ite Janerõvijã ywete aty wasu remi'õ omoypa to'u kô, Janejare'e omoete paire. A'e pè opyta jẽ kupa. Ajaire Tiperiaji taa wãnã kô mō a'e pè ovãe. Yarà rupi uu kupa. A'e kô rê aty wasu omã'ẽ remẽ, oo opopo oo yarà kô pupe kupa. Pãranã ovae kyty a'e kô rupi ãmẽ oo kupa, Kapanãoo taa kyty.

– Jesu naikoi ike rupi, e'i kupa. Emimo'ekwerã kô ve naikoi, e'i kupa.

Ajawyi ãmẽ ojivypa oo kupa ky'y.

Mãerã poromoigo karuarua rê Jesu poromo'e remẽwarà

²⁵Ãmẽ pãranã ovae rê aty wasu kô ovãe remẽ, a'e pè omã'ẽ mijẽ Jesu rê kupa. E'i ijupe ãmẽ kupa:

– Jōvijā, manyvo remē pō nejo kyvo kyty? e'i āmē ijupe kupa.

²⁶ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Manyvo rewarā mō pō ereka mijē pekupa? Mārānā jikuwa e'ā ainō ekasia rupi mālē rē pemālē rewarā mō rōwā ereka pekupa age'e, e'i. Ma'e, meju pe'u pekasi katu rewarā mō tē ereka mijē pekupa. Aje ywete aepe a'e pejē, e'i. ²⁷ Peenu rā'i si aporegeta pejē mālē! Pe'upatā mālē rē ywesō peja'a tite. Aje ywete tekoua nopa'ai mālē rē ywesō kuwasi peja'a mijā. Āmē tē kuwa aje ywete ekuwa pekupa, Janejare'e Remimuurerā rōmō, e'i. Pejirovijaray kuwa āmē ere. Peiko karuaru kuwa epyri. Papa emojikuwapa peupewarā mō rewarā mō a'evō kuwa peiko, e'i.

²⁸ E'i Jesu pē kupa:

– Manyvo kuwa pō oroiko, Janejare'e remimota rupi katu toroiko? e'i kupa.

²⁹ Aepe rē Jesu e'i:

– Kee jaa opota tapejē erewarā: “Aje ywete Janejare'e Remimuurerā tē Jesu”, tapejē. Tapejirovija ere, e'i ijupe kō.

³⁰⁻³¹ Kee e'i Jesu pē āmē kupa:

– Kōitokō karamoe remē tāmō kō o'u ja'umālē yvapewarā, mānā eu ijupe mālē, e'i kupa. Kō'ē jawe jawe itōkō o'u kupa ipi, tekoe'āma rupi ekoi kupa remē. Ja'umālē reko e'āma rupi ekoi kupa remē itōkō a'evō ekoi kupa. Aekwerā rē kee e'i Janejare'e ayvu ojikusiwa: “*Tāmō Moisesi omuroka ja'umālē ijupe kō ipi, yva pe wyi*”, e'i ikusiwarerā.^j Janejare'e kasia rupi a'evō tāmō Moisesi ekoi ipi. Ajawyi oroerovija emikusiwarerā, e'i kupa. Ene pa'e. Emojisaoka teve Janejare'e kasia, toromālē ee, torojirovija nere! e'i epe kupa. Yva pewarā vo mālē jēsi toro'u, e'i tite Jesu pē kupa.

³² Ajare Jesu e'i ijupe kō:

– Aje, Janejare'e meju yva pe wyi omuu remē, tāmō Moisesi omosāi tape'u. Ajamālē ja'umālē yva peware'e naotyī a'e pē. Papa yva pe wyi omuu mālē pē yva peware'e eu, e'i. ³³ Yva pe wyi uu mālē tē Janejare'e Remimure'e. A'e tē poromoigo karuaru kuwa Janejare'e pyri tijaiko ipi.^k Aje ywete aepe a'e pejē, e'i Jesu.

³⁴ – A'e jēsi eme'ē toro'u ky'y, ajawyi, e'i kōrijō tite ijupe kupa.

³⁵ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ja'umālē ikewarā janemokasi ke'iatu tē ipi. Ajamālē ere pejirovija remē, peiko karuarutā epyri. Ajawyi ava mō uu ekoty ere ojirovija remē, ojimi'u katu mālē vo 'ejē ekoi. Āmō, oy'u katu mālē vo 'ejē ekoi, e'i. Poromokasitā epyri tapeiko karuaru, e'i.

³⁶ E'i jē Jesu:

---

^j **6.30-31** Jisyry. 16.4,15; Jīg. 78.24   ^k **6.33** “Pejirovija ere remē, Janejare'e pyri peiko karuarutā”, jaa tē aepe e'i Jesu. Ajamālē nokuwai kupa. “Ja'umālē e'e pē teipō e'i upa”, e'i tite kupa.

– “Napejirovijai ere”, a'epa itōkō pejē. Pemā'ēma ipe eayvukasia rē, penovake amojisaoka remē. Ajamā'ē napejirovijai jē tesō āmē ere ajamā'ē, e'i.¹

³⁷E'i jē Jesu:

– Pirujē Papa ayvu rupi tē emojōvijā mēe kō emojōvijātā, e'i. A'e kō namoisyry pe'l'ai ewyi, e'i. ³⁸Papa tē emuu wena pe wyi, ike taposiko, e'i. “Ekwa” e'i Papa ije. Ajawyi ajo pekoty. Papa remimota rupi tē ajo. Eremimota rupi rōwā ajo. Ijayvu rupi jēsi taiko āmē, a'e. ³⁹⁻⁴⁰Kee e'i ije: “Jane kō pē oromojōvijāokata eupewarā kō rōmō”, e'i mē'ē. “Apota pirujē ojirovija nere kupa”, e'i Papa ije. A'evo mēe kō okājā remē, amomoeratā pirujē, epyri māerā tē toiko kupa, kāramō ajo mijē remē. Āmē tē araapa kōtā erupi. Papa opota a'evo aiko remē, a'evotā aiko, e'i Jesu.

⁴¹Āmē Juteu kō mō ojikō'ō Jesu ayvu renu, “Yva pe wyi ajo”, e'i rewarā mō. Opregeta ai ywe'e tite āmē Jesu rē kupa.

⁴²– Juse ra'yry tē rōwā sipōkō āwī mijā! e'i kupa. Janeremikuwa tē rōwā sipōkō ijy mijā! Āmō, janeremikuwa teve tuu. Ajawyi nisirovija'ai. “Yva pe wyi tē ajo”, e'i teywete, e'i tite kupa.

⁴³Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Awyjepa rā'i age'e peporegeta ai ere! e'i. ⁴⁴Emuuarerā tē Papa. A'e tē weru jane kō tojirovija katu ere ipi. Ovote rōwā ojirovija ere kupa ipi. Kāramō ajo mijē remē, amomoera kōtā, toiko karuaru epyri kupa, e'i. ⁴⁵Ajare kee e'i Janejare'e ayvu mojenuarā mō ikusiwa maekwerā: “Janejare'e pirujē jane kō omotekokuwatā”, e'i ikusiwa.^m Ajawyi ava mō Janejare'e ayvukwerā wenu remē, Janejare'e tē omotekokuwatā. Erewarā rē teve omotekokuwaokata. Otekokuwavytā āmē kupa. A'evo mēe kō tē uutā ekoty ipi. ⁴⁶“Papa rē omā'ē kupa”, na'ei ajamā'ē. Ije kōrijō tē amā'ē Papa rē, Janejare'e rē, ipyri wyi tē ajo rewarā mō. Ajawyi aepo a'e pejē, e'i.

⁴⁷E'i jē Jesu:

– Ere ojirovija mēe kō araata erupi Janejare'e pyri, awyje toiko karuaru, e'i. Aje ywete aepo a'e aporegeta, e'i. ⁴⁸[Ja'umā'ē ikewarā poromokasi ke'iatu tē ipi. Na'evoi ije ekasia āmē.] A'e wyi wete ije. Poromoigo karuarutā Janejare'e pyri eayvukasia rupi, e'i. ⁴⁹Karamoe remē itōkō penāmōi kō ja'umā'ē yva pupewarā o'u ipi, ja'umā'ē reko e'āma rupi ekoi kupa remē. A'e poromoigo karuaru mē'ē rōwā ajamā'ē. A'e o'u kupa paire okājāma jē kupa. Ke'iatu tē poromokasi mē'ē tē o'u kupa. ⁵⁰Na'evoi Janejare'e omuu wena pe wyi mē'ē. A'e Janejare'e pyri poromoigo karuarutā mē'ē tē, e'i. ⁵¹A'e tē ije, e'i oupewarā mō. Janejare'e rena pe wyi tē ajo. Tekoua pyau me'earā rōmō ajo. Ava mō ere ojirovija remē, oiko karuarutā epyri, e'i. A'evoa rōmō [amānō

¹ 6.36 Meju mosāiawerā rē omā'ē kupa remē, okuwa kuwasi Jesu Janejare'e Remimuuerā rōmō kupa mijā. ^m 6.45 Isa. 54.13

remê], ero'o amē'tà ikewarà kō remi'õ rômõ, e'i. Ero'o o'u mǎe kō oiko karuarutà Janejare'e pyri, e'i.

[“Ero'o o'u mǎe kō”, e'i Jesu remê, e'i aai tē. “Ere ojirovija katu mǎe kō tē”, eja tē aepo e'i.]

⁵²Ajawyi aepo e'i remê, Juteu kō nokuwai. “Manyvo jaa pō aepo e'i?” e'i tite kupa. Ajawyi ijayvu kōrijōgà aepo renu kupa.

– Manyvore pō āwī kwaima'e oo'okwerà ome'tà si'u! e'i ojiupe kupa.

⁵³⁻⁵⁴Ajawyi Jesu e'i jē ijupe kō:

– Aje ywete aporegeta. Janejare'e Remimuurerà rômõ ike ajo pepyterà rupi remê. Ero'okwerà amē'tà tape'u. Ero'okwerà o'u mǎe kō oiko karuarutà Janejare'e pyri, e'i. Āmõ, eruwykwerà o'u mǎe kō teve, e'i. A'evo mǎe kō tē amomoeraokatà imopõ'āoka too ipyri toiko karuaru ajivy mijē ajo remê, e'i. Na'evoi ero'okwerà no'ui mǎe kō, eruwykwerà no'ui mǎe kō. A'e kō noo'āi Papa kyty. Noiko karuaru'āi ipyri, e'i. Ovote noiko'āi ipyri kupa, e'i. ⁵⁵Ero'okwerà poromoigo karuaru mǎē tē. Eruwykwerà poromoigo karuaru mǎē teve. ⁵⁶Pe'u awi eruwykwerà, ero'okwerà revejē. Āmē tē jajimo'yvaytā ojee jaiko, e'i.

⁵⁷E'i jē Jesu ijupe kō:

– Oiko teāmā iko mǎē tē Papa. A'e tē emuroka ike, e'i. Ikasia rupi aiko. Āwīvo ve ekasia rupi ekoi mǎe kō. Tekoua pyaukwerà nopa'āi mǎē amē'tà ijupe kō, e'i.

⁵⁸E'i jē Jesu ijupe kō:

– Ja'umǎē penāmōi kō o'u maekwerà vo rōwā ije, e'i. A'e o'u kupa remê itōkō okājāma jē kupa, e'i. Na'evoi ije. Yva pewarà tē ije. Ajawyi ero'okwerà o'u mǎē nokājā'āi. Janejare'e pyri oiko karuarutà, e'i.

⁵⁹Aepo e'i Jesu oporegeta Juteu kō pē, Kapanāo taa pē ekoi remê. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā mē poromo'e upa. ⁶⁰Āmē emimo'earà kō aepo wenu remê:

– Jesu ayvu iwasuay! e'i enu kupa. Nisirovija'āi aepo e'i remê! e'i kōrijō enu kupa.

⁶¹Ojiupe tē aepo e'i ojimogeta kupa. Ajamǎē Jesu aepo e'i kupa remê okuwa jē. Ajawyi e'i ijupe kō:

– Ereitytā pawī pekupa? e'i. ⁶²Emǎē. Janejare'e Remimuurerà ajimojane mǎē tē ije. Manyvo pejētā pō aekwerà kyty ajivy aa remê, pemǎē ere remê? Manyvo napeiko'āi āmē, e'i. ⁶³Pevote manyvo napejē'āi Janejare'e pyri peiko karuaru rômõ peiko. Janejare'e Āg kōrijō tē poromoigo karuaru mǎē rômõ ekoi. A'e amurokatā pekoty, eayvu perovija remê tē katu, e'i. Pepy'a pē tē ekoitā. A'e tē pemoigo karuarutà āmē Janejare'e pyri, e'i. ⁶⁴Aje ywete aepo a'e. Ajamǎē pepytery pewarà kō mō eayvu noerovijai mǎe kō tē, e'i Jesu ijupe kō.

Jesu okuwapa teāmā wayvu noerovijai mǎe kō. Okuwa teve wemimo'earà mō ome'tà jōvijā kō po pē mǎē. Wemimo'ekwerà kō opyteropo remeve okuwapa amātejē.

⁶⁵E'i jẽ ãmẽ Jesu:

– Pirujẽ rōwã ojirovijatà ere, e'i. Papa ererovijaoka ijupe mãe kō kōrijõ tẽ ojirovijatà ere. Papa kasia rupi tẽ a'evotà ekoi. Aepo a'epa pejẽ! e'i ijupe kō.

⁶⁶Ameve ikoty rewarà kō mō ojisyrypa oopa iwyi.

– Iwasuay Jesu oporegeta, e'i ojisyry oo kupa.

Nopotai Jesu rupi oo kupa ky'y. Ameve mōa'ārōwã ojisyrypa oo iwyi kupa.

⁶⁷Ajawyi Jesu e'i wemimo'ekwerà kō pè, 12 rōmō mãe kō pè:

– ãmõ pejẽ pa'e? Ereity tary ve põ pekupa? e'i.

⁶⁸ãmẽ Simão Peturu e'i ijupe:

– ãnĩ! Naikoi 'ete nevo ywete mã'ẽ! Ava rupi noro'ãi ãmẽ! e'i. Ene kōrijõ tẽ oremotekokuwa Janejare'e ayvu rè, ipyri toroiko karuaru, e'i.

⁶⁹Orokuwa ene rōmõ'ite Janejare'e Remimuurerà ivo katu teãmã mãẽ rōmõ neiko orepetyery pè. “Aje ywete” aepo oro'e neupe, e'i.”

⁷⁰ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Ije tẽ poropyteporo epyriwarà kō mō tapeiko, 12 rōmō mãe kō rōmõ tapeiko. Ajamã'ẽ pe'ĩ peneirōarà, ajãgai rōvijã ayvu wenu mã'ẽ tẽ, e'i Jesu ijupe kō.

⁷¹Jutasi, Simão Sikarioti ra'yry pewarà mō aepo e'i. A'e 12 mãẽ mō epe remẽ, ajamã'ẽ ome'ètã Jesu ijãpã kō po pè [karakuri repy rōmõ].

Jerusarẽ taa kyty Jesu oo mijẽ remẽwarà

7 ¹A'evõ paire Jesu Karireja vvy rupi oo iko. Noo tari Juteja vvy rupi ajamã'ẽ, a'e pè Juteu rōvijã kō wãrõ tite upa, ojukatà kupa rewarà mō. ²ãmẽ ke'ĩ tãmõ kō rekoawerà rè oja'atà kupa. Kõitokõ tekoe'ãma rupi ekoi maekwerà rè oja'atà. Ajawyi wetã wryy pe wyi ojisyrytã rã'ĩ tapyina kō wryy pè oke kupa. ^o Ajare mōa'ārōwã Juteu kō Jerusarẽ taa kyty ootã ojatyka kupa.

³⁻⁴ãmẽ Jesu mōmirĩ kō kee e'i epe ijupe:

– Emã'ẽ. Nemojisaokapa nekasia ike rupi! Juteja vvy kyty ja'e jësi ajawyi, neremimo'earà kō tomã'ẽ nekasia rè! e'i epe ijupe kupa.

⁵Ajamã'ẽ “aje ipõ” ne'i imōmirĩ kō ijayvu pè. “Janejare'e Ra'yry tẽ” ne'i kupa. Ajawyi aepo e'i epe kupa. ⁶⁻⁸ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Najjikuwa'ãive. Ajawyi naa'ãive, e'i. Ajamã'ẽ pejẽ pepota peo remẽ, pekwa ãmẽ, e'i. Pene rōwã ojikõ'õ kupa, e'i. Ere tẽ ojikõ'õ kupa, e'i. Ijaiwererà amojikuwaoka ijupe kō mijã. Ajawyi ojikõ'õ ere kupa, e'i Jesu ijupe kō.

ⁿ **6.69** Mat. 16.16; Mak. 8.29; Ruk. 9.20   ^o **7.2** Karamoe remẽ tãmõĩ kō tapyina kō wryy pè opyta, tekoe'ãma rupi oiko puku remẽ. Ejitu vvy pe wyi ojisyry paire a'evõ ekoi kupa. Aekwerà rè ijeapyrerà kō oja'a ipi. ⁷ arã rōmõ tapyina kō wryy pè oke kupa ipi, oja'a aekwerà rè kupa remẽ. T.M. 16.13-15

9-10 Aepo e'i Jesu paire, imõmirĩ kō oo. Nooive ãmẽ Jesu. Opyta jẽ Karireja yvy pè. ãmẽ oo kupa paire, Jesu ãmẽ apyky kō rupi oo. Nojikuwai ajamãẽ oo.

11 ãmẽ jakatu Juteu rövijã kō wãrõ tite Jesu vãea upa, Jerusarẽ taa pè.

– Maty põ Jesu ekoi? e'i epe aty wasu kō pè kupa.

12 Aty wasu kō ve wãrõ Jesu upa. Mõa'ãrõwã wãrõ kupa upa. ãmõ ãmõgwerà kee e'i:

– Ikatuay Jesu! e'i e'i kupa.

ãmõgwerà ãmẽ kee e'i:

– ãni! Nikatui Jesu! e'i. Iwari mã'ẽ tẽ Jesu! e'i e'i tite ãmẽ kupa.

13 Ajamãẽ ojimoevovo 'ejẽ ee iko kupa, tõvijã kō toenu e'ã, okyje ai iwyi kō kupa rewarà mō.

14 ãmẽ moapy ke remẽ ovãema Jesu ky'y. Ovãe remeve oo Janejare'e moe'ea retã gyty. A'e retã pyy pè poromotekokuwatà.

15 ãmẽ Juteu rövijã kō wenu ijayvu remẽ, ojimonyijay enu kupa. Omã'ẽ mã'ẽ sō tite ãmẽ ee kupa.

– 'O! Manyvo'i pãwĩ otekokuwavy mō? e'i kupa. Naikoi ajamã'ẽ imotekokuwaarà mijã, e'i kupa.

16 Ajawyi Jesu e'i ijupe kō:

– Evote rōwã ajimotekokuwa, e'i. Evote rōwã teve poromotekokuwa aiko ipi, e'i. Emuuarerã ayvu rupi tẽ a'evo aiko, e'i. 17 Ava mō opota Janejare'e py'a rupi katuwarã rōmō ekoi remẽ, okuwatã ije ijayvu rupi katu tẽ poromotekokuwavy aiko mã'ẽ rōmō. Okuwatã teve eayvu rupi rōwã poromotekokuwa aiko ipi, e'i. Janejare'e ayvu rupi tẽ poromotekokuwa aiko ipi, e'i. 18 Eayvu rupi tẽ sō poromotekokuwa remẽ, “Temoe'e kupa”, a'e kuwa. Na'evoi ije ajamã'ẽ. “Emuuarerã tomoe'e kupa”, a'e tẽ pejẽ. Aje ywete aepo a'e aporegeta, e'i. Noporomoripei mã'ẽ tẽ ije, e'i.

19 E'i jẽ Jesu ijupe kō:

– Tãmõ Moisesi pemoe'e ipe ipi, a'e tẽ Janejare'e ayvu omojenu janeupe rewarà mō! e'i. Ajamã'ẽ ijayvu rupi napeikoi sire'e! Ajawyi manyvo rã mō rōwã ejukatã pekupa! e'i Jesu ijupe kō.

20 ãmẽ aty wasu kō e'i:

– Ava nanejuka'ãi! e'i tite kupa. ãjãg tẽ rōwã pōkō, “Nejukatã kupa”, e'i ene! e'i tite kupa.

21 E'i jẽ Jesu ijupe kō:

– Pe'ĩ itōkō amokatu kwaime'a, owa toiko ky'y. A'evoa rẽ pejimonyi pemãjã, jimoava 'arã mẽ a'evo aiko rewarà mō. 22-23 Ajamã'ẽ pejẽ ve peposiko jimoava 'arã mẽ ipi, ja'y kwani kō peemosĩpire'o remẽ. “Nivoi ekoi mã'ẽ” eu teve põ pejẽ a'evo peiko remẽ? “ãni!” pejẽ kuwa ãmẽ. “Nimanyvoi jimoava 'arã mẽ a'evo oroereko remẽ”, pejẽ kuwa ije. “Tãmõ Moisesi remikusiwarerã rupi a'evo oroereko!” pejẽ kuwa ije. Aepo rẽ kee

a'e pejẽ. Tãmõ Moisesi ruve remẽ rōwã a'evoa ojiãparõ mijã. Tãmõ Aparãõ kō wyive ojiãparõ.^p 24 Ajawyi, “Nivoi ãwĩ”, taoty e'ã ije. Aepo pejẽ ije remẽ, pemoe'e rã'ãga Janejare'e. Ijayvu rupi peiko rã'ãga kōrijõ tẽ peiko. Janejare'e moe'ea rẽ tapeja'a ky'y. ãmẽ tẽ pekuwatã poromosã'ãгаа, ava ywete pō ivo ekoi mã'ẽ, e'i Jesu ijupe kō.

“Janejare'e Remimuurerã rōwã teipõ Jesu”, e'i tite kupa remẽwarã

25 ãmẽ Jerusarẽ taa wãnã kō mō Jesu ayvukwerã rẽ ojapyaka, Janejare'e moe'ea retã ypy pẽ poromo'e upa remẽ. A'e kō mō kee e'i Jesu pewarã mō:

– ãwĩ rōwã sipõkõ janerõvijãgwerã remijatarã? e'i. 26 Pemã'ẽ. Tyvija rupi rōwã poromo'e upa remẽ, jõvijãgwerã kō omã'ẽ tẽ ee. Manyvore sipõ ne'i ijupe kupa? “Janejare'e Remimuurerã tẽ ãwĩ, Janerõvijã ywete rōmõ”, e'i sipõ kupa? e'i kupa.

27 ãmẽ e'i ãmõ kō:

– A'e rōwã maevo ãwĩ! e'i. Janejare'e Remimuurerã tẽ sō ãwĩ remẽ, nijakuwa'ãi kuwa maty wyi uu mã'ẽ. Keve ywete kuwa ovãe ojisaoka. Nãevoi Jesu ajamã'ẽ, e'i tite kupa. Jakuwa Nasare taa kyty wyi ovãe iko, e'i tite kupa.

28-29 Janejare'e moe'ea retã ypy pẽ Jesu poromo'e jẽ remẽ, kee e'i wayvo ijupe kō:

– “Orokuwa katu Jesu”, pejẽ ywe'e tite ije. Ajamã'ẽ nekuwai pekupa, e'i. Emuuarerã napekuwai teve. Ije kōrijõ tẽ akuwa, ipyri wyi tẽ ajo rewarã mō. Evote rōwã ajo ike. Papa tẽ emuroka rewarã mō tẽ ajo ike pepytery pẽ, e'i Jesu ijupe kō.

30 [ãmẽ aepo e'i Jesu remẽ, Juteu rōvijã kō mō aepo wenu. A'e kō okuwa Janejare'e pẽ tẽ “Emuuarerã” e'i Jesu remẽ. “Werõarõ ipõ Janejare'e aepo e'i remẽ”, e'i tite enu kupa.] Ajawyi opyy tarepe imopã'ã kupa mijã. Manyvo noereko'ãive ipyy kupa ajamã'ẽ.

31 ãmõ ve aty wasu kō ojirovija katu Jesu rẽ. Mõa'ãrõwã a'evõ mãe kō. A'e kō e'i:

– Janejare'e Remimuurerã tẽ rōwã sipõkõ Jesu! e'i kupa. Pemã'ẽ rãĩ si ee! Ijayvukasiay wete! Nãwĩvoĩ ãmõ kō ipi, e'i kupa. Nijayvukasi 'ete kupa. Naikoi pe'igã ãwĩvo mã'ẽ! e'i kupa.

32 Ajamã'ẽ aepo jaa ojenupa sikaepo Pariseu atyry kō pẽ, “A'evõ sō Jesu ekoi”, e'i kupa remẽ. Ajawyi osota kō omono Jesu toppy kupa mijã. Janejare'e pẽ oporegeta mãe kō rōvijã ve omono osota kō. Ojeevejẽ omono kō kupa. 33 Jesu poromo'e upa remẽ jakatu, sota kō ovãe iko. Kee e'i Jesu jane kō pẽ upa remẽ jakatu:

– Naiko puku'ãi pepyri ky'y, e'i. Ajaire ajivytã aa Emuuarerã kyty, e'i ijupe kō. 34 Ereka titetã pekupa. Ajamã'ẽ napemã'ẽ'ãi 'ete ere ky'y. Napekuwa'ãi pevõte peo ekoty, e'i Jesu ijupe kō.

35 ãmẽ Juteu rōvijã kō e'i Jesu ayvu renu:

– Maty sipō ootà? ãmō vvy pè tè sipō ootà? Juteu rōwã mãe kō vvy pè tè sipō ootà? e'i tite ãmẽ kupa. A'e pè sipō poromo'etã ky'y? e'i tite kupa. Uve Juteu kō teve ãmō vvy kō pè, e'i kupa. 36 Manyvore pōkō, “Ereka titetã pekupa”, e'i sō? “Ajãmãẽ napemãẽ'ãi ere ky'y”, e'i sō? “Napekuwa'ãi pevote peo ekoty!” e'i teve, e'i kupa.

[Nokuwai Jesu yva kyty oētã oo mãẽ kupa. Ajawyí aeop'i kupa.]

“Yy reary vo 'ejẽ mãẽ Janejare'e 'Ãg”, e'i Jesu mãẽ

37Tãmō kō rekoawerã moetea' opatã remẽ ywesō ikatuay wete Juteu kō pè. ãmẽ Jesu opō'ã mijẽ jane kō mo'e. Mewe rōwã oporegeta javo ijupe kō:

– Ava mō opota katu Janejare'e rē ojimory remẽ, totuu ekoty, e'i.

ãwitō ava mō oo yy kyty oy'u remẽ, ãwĩvo ve totuu ekoty, e'i ijupe kō.

38 “Ava mō ere ojirovija katu remẽ, yy reary vo 'ejētã ipy'a pupe”, e'i amãtejẽ Janejare'e karamoe remẽ. Eupewarã mō aeop e'i, e'i Jesu.

39 Janejare'e 'Ãg pè tè “yy reary vo 'ejẽ mãẽ” e'i Jesu. Jesu rē ojirovija katu mãe kō pè Janejare'e o'Ãg omurokatã. Nomuuive ajãmãẽ, Jesu nojivyive oo Uu kyty rewarã mō. A'evoa rē Jesu oporegeta amãtejẽ upa.

40 ãmẽ jane kō mōa'ãrōwã wenu upa, aeop e'i Jesu upa remẽ. A'e rē ãmōgwerã kee e'i:

– Aje ywete e'i Jesu, e'i enu. Janejare'e ayvu mojenuarã ywe'e rōwã sipōkō Jesu? e'i kupa. 41 Aje ywete, Janejare'e Remimuurerã tè Jesu, Janerōvijã rōmō, e'i kupa.

ãmō kō ãmẽ kee e'i:

– A'e rōwã maevo! e'i kupa. Karireja vvy pe wyi rōwã uutã Janejare'e Remimuurerã! e'i kupa. [Juteja vvy pe wyi tè uutã! e'i kupa.] 42 Ajare Janejare'e ayvu kusiwarerã kee e'i: “Jōvijã wasu Tavi jeapyrerã rã rōmõtã tè. Perẽ taa pè isakytã, Tavi rekoawerã pè”, e'i maekwerã rupi tè a'evotã, e'i kupa.^s

43 A'evō e'i e'i kupa. ãmō ãmōgwerã “aje” e'i Jesu pè. ãmōgwerã “aje” ne'i. 44 Ajawyí noerovijai mãe kō opota Jesu opyy imopã'ã mijã. Nopyyi ajãmãẽ kupa.

45 ãmẽ sota kō ojivy oo oōvijã kō gyty. Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã gyty. Pariseu kō gyty teve. E'i tōvijã kō osota kō pè:

– Manyvore pō Jesu napepyyi eru? e'i kupa.

46 ãmẽ sota kō e'i:

– Manyvo nijareko'ãi ipyy! e'i kupa. Ijayvukasiay oporegeta! e'i kupa. Ava jẽ rōwã ijayvukasi ãwĩvo mãẽ! e'i kupa.

¶ 7.37 Tek. 23.36 ¶ 7.38 Esek. 47.1; Sak. 14.8 ¶ 7.42 Aeop e'i mãe kō nokuwai Perẽ taa pè tè Jesu isaky. Ajawyí “Karireja vvy pè teipō isaky”, e'i tite kupa. Ajawyí noerovijai kupa. 2Sa. 7.12; Mik. 5.2

47 ãmẽ Pariseu kô e'i ijupe kô:

– Ha! Pejê ve siwã sô pejimoripeoka ijupe! e'i kupa. 48 Nuvei Juteu rövijãgwerà mō pe'igà, Jesu rè ojirovija katu mãẽ, e'i kupa. Pariseu kô ve nuvei 'ete! e'i kupa. 49 Jane notekokuwai mãe kô kôrijõ tẽ ojirovija ywe'e tite ee, tãmõ Moisesi remikusiwarerà nokuwai kupa rewarà mō, e'i tite kupa. Ajawyi a'e kô Janejare'e remimojaiwe kô rômõ ootà, e'i tite wemïgwai kô pè kupa, sota kô pè.

50 ãmẽ oiko pe'igà jövijã mō, Nikotemu eu ijupe mãẽ. Kôitokõ oo pya Jesu mogeta.† A'e e'i ijupe kô, ovoarà kô pè:

51 – Tijamomorijauoka e'ã ava mō ikuwa e'ã, e'i. A'e tẽ tojimome'u rãĩ, e'i. A'evõ rōwã jarekotà! e'i epe.

52 Ajamãẽ ãmõ kô aepo wenu remẽ, oojai wesõ kôrijõ kupa.

– Karireja wãnà mō teve pō ene? Ajawyi pō aepo ere? e'i ijai kupa. Janejare'e kareta emogeta esa! Oikotà pãwĩ Janejare'e ayvu mojenuarà mō Karireja wãnà, terekuwa esa! e'i ijai kupa.

53 A'evõ paire ojivy oo kupa.

Jesu nojukaokari wãivĩ remẽwarà

8 1 ãmẽ ajaire oo Jesu Oriveiraty vytyry kyty. A'e pè Jesu ikõẽma tesõ iko. 2 Kõẽme oo mijê jil'ive Janejare'e moe'ea retã gyty. A'e ppy pè ijatyry jane kô ojimoaty omãjã ee. Ajawyi wapy imo'e kô upa.

3 ãmẽ poromotekokuwa upa remẽ, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rè pomomo'e mãe kô mō uu ikoty, Pariseu kô mō reve. A'e kô kee e'i ojiupe:

– Manyvo kuwa sipõ sireko Jesu tojavy wayvu? e'i ojiupe kupa.

Ajawyi omoãkwa'ã tarepe Jesu kupa. Wãivĩ mō weru ikoty kupa. Ji'ite ipõ ojimomy'a upa remẽ, opokou kupa. A'e wãivĩ opyy eru Jesu pè kupa, tijakuwa manyvotã jareko. Jane kô rovake a'evõ wererotã kupa. 4 E'i rããga Jesu pè ãmẽ kupa:

– Poromo'earà, aã wãivĩ ojimomy'a upa remẽ, opokou kupa, e'i. 5 ãwĩ rapijarà pè itõkõ tãmõ Moisesi kee e'i: “*Jajapi japi kuwa takuru pupe ijuka ãwĩ rapijarã*”, e'i maekwerà. 4 Ene pa'e? Aepo ere teve pō ene? e'i epe Jesu rãã tite kupa.

6 “Manyvo jê Jesu sireko imoteitete?” e'i tite Jesu pè kupa.†

Ajamãẽ Jesu nipui. Wapy kôrijõ ojavyvy vvy kusiwa upa. 7 ãmẽ jövijã kô opõã jê tite ijavyvu renutã upa. Ajawyi Jesu ijãkãnã'ã omãjã, kee javo jövijã kô pè:

– Ivo katu teãmã ekoi mãẽ ppy tojapi takuru pupe ãmẽ, e'i.

8 Aepo e'i paire, ojavyvy mijê vvy kusiwa. Wãrõ jê upa.

† 7.50 Juw. 3.1-13   † 8.5 T.M. 22.22-24   † 8.6 Kee e'i maevo kupa: “Poroporijauesa mãẽ teãmã Jesu. Ajawyi, ‘Tapejuka e'ã’, e'itã maevo. Aepo e'i remẽ, ‘Nererovijai sô tãmõ Moisesi remikusiwarerã!’ oro'etã”, e'i maevo kupa mijã.

⁹Manyvo ne'i ajamã'ê kupa. Ojisyry pyy oo kupa, weko aiwerà rewarà mō.

– Aepo e'ità tē sikō Jesu jane mijã! e'i ojiupe kupa.

Ameve pe'ipe'i rupi ojisyry oo kupa. Ika'akuwa mãe kō pyy oo. Ajaire itãivĩ pyy mãe kō oo. Ajaire kōnomiokyrerã kō ãmẽ, tapykypapa rōmō tē oo. Ajaate ojisyrypa katu oo kupa ky'y. Jesu rōmō'ite a'e pē tui jē upa. Wãivĩ ve ipyri tui upa. Opō'ã jē ãrō upa.

¹⁰ ãmẽ Jesu ijãkãnã'ã mijẽ ee omãjã remẽ, soõ, oopa sikaepo kupa! Ajawyi e'i wãivĩ pè:

– Maty pōkō oopa kupa? e'i. Nopytai pe'i sipãwĩ nemojaiwe mã'ẽ? e'i.

¹¹ – ãnĩ, ojivypa oo kupa, e'i wãivĩ Jesu pè.

– Noromojaiwe'ãi ije ãmẽ, e'i Jesu ijupe. Ejivy ekwa ãmẽ ky'y, e'i. Awyjepa ikō moko ere ky'y nẽ, e'i ijupe.

“Aje ywete mã'ẽ tē ije”, e'i Jesu mã'ẽ

¹² Aja paire Jesu poromotekokuwa jē kee e'i mã'ẽ rē:

– Ije poroereko katuarã tē. ãwitō poroyape mã'ẽ omojisaoka pee janeupe ipi. ãwĩvo mã'ẽ tē ije. Janejare'e rupi tekoua amojikuwaoka pirujẽ jane kō pē ipi. Ere ojirovija mãe kō pãtõnusu rupi rōwã ekoĩ ãmẽ ky'y, e'i.”

¹³ Aepo e'i Jesu remẽ, Pariseu kō mō wenu. Ajawyi kee e'i:

– “Aje” naoty'ãi neayvu pè, e'i kupa. Nevote oremo'earã rã'ãga rōmō nepota tite! Nevote nepota torojirovija nere. Ajamã'ẽ ava nanererovija'ãi! e'i Jesu pē kupa.^x

¹⁴ Jesu e'i ijupe kō:

– Aje ywete, evote apota tapejirovija ere. Ajamã'ẽ aje ywete a'e eupewarã mō ipi. Ajawyi “warite” naoty eayvu pè. Pejẽ pa'e, nekuwai pekupa. Napekuwai maty wyi ajo. ãwĩvo ve napekuwai mape kyty aatã ajaire. Ije kōrijō tē aepo akuwa. Ajawyi manyvo “aje ywete” napejẽ kuwa'ãi ije! e'i. ¹⁵ Pemã'ẽ! Ikewarã tē pejẽ rewarã mō napekuwai poromosã'ãgaa ipi. Ajawyi ivo mã'ẽ rē pemã'ẽ ipe. Ajamã'ẽ a'e nikatu ywe'ei pejẽ. ãmō, nivoi mã'ẽ rē pemã'ẽ ipe remẽ, a'e ikatu peupe. Napekuwai jane kō py'a pewarã rewarã mō a'evo peiko ipi. Ajamã'ẽ ije na'evoi aiko. ¹⁶ Ivo mã'ẽ pē tē “ivo” a'e ipi. ãwĩvo ve nivoi mã'ẽ pē “nivoi” a'e teve ipi. Najavyi aepo javo, ije rōmō'ite rōwã aepo a'e rewarã mō. Ojevo jē Papa reve aepo oro'e, Emuarerã reve. Ajawyi aje a'e ipi. ¹⁷⁻¹⁸ A'e tē emuu pekoty, e'i. Ojevo jē oro'e, kee tãmō Moisesi pē okusiwaoka maekwerã rupi katu: “*Mōrijō ojevo jē e'i kupa remẽ, 'aje' taoty ijayvu pē*”, e'i maekwerã rupi katu.^y A'e rupi katu ore. Mōrijō tē ore, Papa reve. Ajawyi “aje ywete” pejẽ kuwasi eayvu pē mijã, Papa ayvu vo ve a'e ipi rewarã mō, e'i Jesu ijupe kō.

^w 8.12 Mat. 5.14; Juw. 9.5   ^x 8.13 Juw. 5.31   ^y 8.17-18 T.M. 19.15

¹⁹ ãmẽ aepe wenu kupa remẽ, e'i kupa:

– Mape põ ajawyi neruu tui upa? e'i ikuwa e'ã kupa.

ãmẽ Jesu e'i ijupe kô:

– Pemãê! Pejê nekuwai pekupa! Tysi tõi Papa napekuwa'ãi tẽ, e'i! Ekuwa sõi pekupa remẽ, Papa teve pekuwa kuwa mijã, e'i Jesu Pariseu kõi pẽ.

²⁰ Aepe e'i Jesu, Janejare'e moe'ea retã ypy pẽ poromo'e upa remẽ. Janejare'e posikoa pẽ karakuri me'ẽa pyri'ije'ẽ tui remẽ aepe e'i Jesu. Ajamãẽ noppyive imopã'ã kupa, nokwaive ipyya 'arã rewarã mõi.

²¹ E'i mijê Jesu:

– Ajivytã aa ajaire, e'i. Aa remẽ ereka ipetã pekupa, e'i. Ajamãẽ napeo kuwa'ãi aatã mãê gyty ekoty, e'i. Peaiwererã revejê pekãjãtã eresa e'ãve. Eayvu naperovijai rewarã mõi a'evotã peiko, e'i Jesu ijupe kõi.

²² ãmẽ aepe Juteu kõi mõi wenu remẽ, kee e'i ojiupe kupa:

– Manyvore sipõ, “Napeo'ãi kuwa aatã mãê gyty ekoty”, e'i sõi? Ojijukatã rewarã mõi sipõ aepe e'i? e'i tite kupa.

²³ E'i jê Jesu ijupe kõi:

– Pejê, ike yvy pewarã kõi tẽ, e'i. Ije ãmẽ a'e rõiã. Yva pewarã tẽ ije, Janejare'e rena pewarã tẽ. A'e pe wyi ajo mãê tẽ ije. [Aepe a'epa pejê rewarã mõi, ererovija kuwasi pekupa.] ²⁴ Aja rewarã mõi sitõ “Peaiwererã reve pekãjãtã”, a'epa pejê, e'i. Janejare'e Remimuurerã tẽ penereko katuarã rõi mõi aepe a'e ipe pejê. Ajamãẽ “aje” napejêi eayvu pẽ! Ajawyi tẽ peaiwererã revejê pekãjãtã, e'i Jesu ijupe kõi.

²⁵ ãmẽ aepe wenu kupa remẽ, e'i ijupe kupa:

– Ava sipõ ene ajawyi? e'i Jesu pẽ kupa.

ãmẽ Jesu e'i ijupe kõi:

– Jypy remeve ipe amome'upa ipe pejê, e'i. ²⁶ Akuwapa peaiwererã. Amome'upa kuwa pemojaiwea rõi mõi, e'i. Temirovija tẽ Emuuarerã rewarã mõi a'evo aiko kuwa, e'i. A'e ayvu tẽ pirujê jane kõi pẽ amojenu ipe mãê, eupe omome'u mãê tẽ. [Ajamãẽ naperovijai], e'i Jesu ijupe kõi.

²⁷ ãmẽ ojapyaka ee mãe kõi nokuwai ajamã'ẽ Uu pewarã mõi Jesu aepe e'i mãê. ²⁸ Ajawyi Jesu e'i jê ijupe kõi:

– Janejare'e Remimuurerã tẽ ije ajimojane mãê rõi mõi aiko, e'i. Aepe a'epa ipe pejê. Ajamãẽ nererovijai pekupa. Awyje rõi mõi emõ'ãtã vyvra jipokana rẽ ejuka pekupa ky'y, e'i. ãmẽ tẽ tite ekuwatã pekupa ky'y. “Aje ywete sipõkõi e'i mijã!” pejê titetã ije ãmẽ ky'y. “Janejare'e ayvu rupi tẽ sipõkõi janemotekokuwa tarepe mijã! Noporegeta teywetei sipõkõi mijã!” pejê titetã ky'y, e'i. ²⁹ Aje ywete Emuuarerã ereve ekoi. A'e nereity'ãi erereko ipi, emimota rupi aiko ipi rewarã mõi, e'i Jesu.

³⁰ ãmẽ Jesu aepe e'i paireve tite ãmõgwerã ojirovija ee ky'y. Ijaty sa'u “aje ywete” e'i ijayvu pẽ mãe kõi ãmẽ ky'y.

“Tãmõ Aparão jeapyrerã kõi tẽ ore!” e'i tite kupa remẽwarã

³¹ ãmẽ Jesu e'i Juteu kõi pẽ, ojirovija ee mãe kõi pẽ:

– Aje ywete poromo'e aiko ipi. Eayvu rupi ikõ peiko nê, a'e pejë. A'evo peiko remê, aje ywete eremimo'earà rômõtà tèt pejë. ³²Ekuwatà pekupa, aje ywete mǎ'ê rômõ. Nivoi tekoua nikasi'ái peupe ãmê ky'y. Napejimomorijau'ái ee ãmê ky'y, e'i.

³³ ãmê noerovijai mǎe kõ aepo wenu remê, e'i ijupe kupa:

– Norojimomorijau teãmǎ rōwǎ sipõ oroiko ipi! ãmõ, nivoi tekoua nikasi oreupe ipi, ãwisõ tãmõ Aparão jeapyrerà kõ tèt ore remê! e'i. Ajawyi aepo tere e'ǎ oreupe, e'i tite kupa.^z

³⁴ ãmê Jesu e'i ijupe kõ:

– Ava mõ nivoi mǎ'ê kasia pè ekoi remê, “Eaiwererà aitytà”, e'i epe kuwa. Ajamǎ'ê noity kuwa'ái ipi. Nikasi'ái waiwererà reitya rèt ovote. ãwitõ temimomorijau nikasi'ái kuwa oõvijǎ ai reitya rèt, ãwivo ve manyvo napejë'ái peaiwererà wyi pepoi rômõ. Nojityoka'ái peupe. Ajawyi pejimomorijau jètǎ peaiwererà rèt peiko ipi. Aje ywete aepo a'e pejë, e'i Jesu ijupe kõ.

³⁵ E'i jê Jesu noerovijai mǎe kõ pèt:

– Temĩgwai nojisu'ui janeatyryjarà kõ pèt ipi. Janeãkarãgwerà kõ kōrijõ tèt awyje ojisu'ui janeatyryjarà kõ rômõ ipi, e'i. ³⁶ A'evo ve ije. Janejare'e Ra'yry tèt ije, e'i. Janejare'e Ra'yry penekyi nivoi tekoua pupewarà wyi remê, aje ywete nikasi'ái peupe ãmê ky'y. Nivoi tekoua remĩgwai ai rōwātǎ ãmê peiko ky'y, e'i.

³⁷ E'i jê Jesu ijupe kõ:

– Akuwa Aparão jeapyrerà kõ tèt pejë, e'i. Ajamǎ'ê eruparà mõ rōwǎ peiko ipi. Eruparà rômõ sõ peiko remê, “aje” pejë kuwa eayvu pèt, e'i. Emǎ'ê. Eayvu naperovijai, e'i. Ajawyi pepota ejukaoka kōrijõ tèt pekupa, e'i. ³⁸ Papa omojisaoka eupe tamojenu maekwerà amojenu ipe pejë. Ajamǎ'ê napeenu'ái, penõvijǎ rekoa aiwerà rupi kōrijõ tèt peiko ipi rewarà mõ, e'i Jesu.

[Ajãgai rōvijǎ pewarà mõ tèt Jesu “penõvijǎ” e'i.]

³⁹ ãmê aepo wenu kupa remê, e'i Jesu pèt kupa:

– Tãmõ Aparão tèt orerãmõ! e'i. A'e rekoa rupi tèt oroiko ipi! e'i tite kupa. ãmê Jesu “ãni” e'i ijupe kõ.

– A'evo sõ peiko remê, eremimojenuwerà perovija kuwa ipi! e'i. “Aje ywete” e'i teãmǎ tãmõ Aparão Janejare'e ayvu pèt. Pejë ãmê naperovijai, e'i. ⁴⁰ Janejare'e e'i ije mǎ'ê tèt amojenu ipe pejë, “Kee ere yvy pewarà kõ pèt”, e'i eupe maekwerà rupi katu tèt amome'u pejë ipi. Ajamǎ'ê aje ywete mǎ'ê amome'u ipe remê, naperovijai ipi. Pepota ejukaoka mǎ'ê rèt kōrijõ tèt peja'a peiko, e'i. Tãmõ Aparão reruparà mõ sõ peiko remê, nãwĩ vo'ái kuwa peiko mijǎ. ⁴¹ ãwivo peiko rewarà mõ, “Penõvijǎ rekoa aiwerà rupi tèt peiko ipi”, a'e pejë, e'i Jesu ijupe kõ.

^z 8.33 Mat. 3.9; Ruk. 3.8

– Ānī! e'i tite kupa. Janejare'e rekoa rupi rōmō'īte oroiko ipi, e'i. Janeruu tē Janejare'e! e'i epe Jesu pē kupa.

⁴² Jesu e'i ijupe kō:

– Janejare'e ākarāgwerà tē sō pejē remē, erau kuwa pekupa mijā, e'i. A'e tē emuu yvy pē pepytery pē taiko, e'i. Eayvu rupi rōwā ajo. Ijayvu rupi tē ajo, e'i. ⁴³Pejē ajamā'ē nererovijai pekupa. Napeenui teve eayvu ipi, e'i. ⁴⁴Ājāgai rōvijā remīgwai tē pejē, e'i. [Ajawyi eayvu napeenu tari ipi!] Penōvijā remimotarà rupi kōrijō tē pepota peiko ipi, ājāgai rōvijā remimotarà rupi tē, e'i. Ajawyi ijayvu kōrijō perovija ipi. Nivoi tesō mā'ē tē ājāgai rōvijā. [Ajawyi noereko miti ekojēi ivoa mā'ē tē āwī.] Porojukaoka mā'ē tē a'e āmē. Yvy jinō ypy remeve a'evo ekoi mā'ē tē a'e. Janejare'e ayvu noenu tari rewarà mō a'evo amātejē ekoi. Ayvu aje ywete mā'ē tē noenu tari ipi. Iwari mā'ē teāmā ekoi. Poromoripe mā'ē teāmā ekoi. Poromowarioka mā'ē teāmā ekoi. Wāisō a'evoa rōmō ekoi! A'e reruparà mō tē peiko ipi! ⁴⁵Aja rewarà mō tē nererovijai tesō pekupa! e'i. Aje ywete mā'ē amojenu rewarà mō nererovijai pekupa ipi, e'i Jesu ijupe kō.

⁴⁶ E'i jē Jesu ijupe kō:

– Eaiwererà mō napeesa'āi kuwa! Moma'e jē rōwā nivoi mā'ē pemo'y kuwa ere, e'i. “Aje” pejē kuwasi Papa ayvu pē amojenu pejē remē mijā. ⁴⁷Janejare'e koty rewarà kō ijayvu werovija ipi. Ikoty rewarà kō rōwā pejē rewarà mō sitō napeenu tari ipi, e'i Jesu ijupe kō.

⁴⁸ Āmē a'e kō e'i Jesu pē:

– Samaria wānà tē sipō ene! Ajawyi aepo ere oreupe! e'i tite kupa.^a Kee e'i teve kupa:

– Ājāgai ojimoemija nere mā'ē tē ene! e'i teve kupa.

⁴⁹ Āmē Jesu e'i ijupe kō:

– Ānī! A'e rōwā ije! [Nererovija tari pekupa rewarà mō tē aepo pejē ije!] Papa amoe'eay mā'ē tē ije. Ajamā'ē pejē ererōarō kōrijō pekupa ipi, e'i. ⁵⁰Ije, “Emoe'e kuwasi kupa”, na'ei ajamā'ē pejē. Ajamā'ē Papa, “Era'yry tomoe'e kupa”, e'i pejē mijā. A'e tē poromosā'āga mā'ē teāmā. Ajawyi okuwa ivo aiko mā'ē Papa. ⁵¹Aje, ava mō werovija eayvu remē, māerā oiko karuarutà iko, e'i Jesu.

⁵²⁻⁵³ E'i āmē ijupe kupa:

– Emā'ē! Age'e si orokuwa katu! Aje ywete, ājāg ayvu rupi tē aepo ere nejupa! e'i tite kupa. Jakājāma mae rā tē jane, pirujē! Tāmō Aparão okājāma. Āmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō ve okājāma. Āwitō a'e kō okājāma, āwīvo tary ve jane. Awyje jē jakājāmatà, pirujē. Ava jē rōwā na'evo'āi, e'i kupa. Ajawyi ava pō ene, aepo ere oreupe? Ene ywesō rōwā

^a 8.48 Samaria wānà kō nokuwa katui Janejare'e ayvu ipi. Omome'u ipe remē, ojavy javy kupa ipi. Juteu kō noerovija tari Jesu rewarà mō aepo e'i ijupe ajamā'ē.

tãmõ kō wyi, Aparão kō wyi! Nejimoe'e teywete aepo jawo rōmō, e'i tite Jesu pè kupa.

⁵⁴ ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Evote sō ajimoe'e teywete remẽ, ajimoe'e pãnētà tètè. Ava jẽ rōwã “aje ywete” e'ità enu. Ajamãẽ Papa tètè emoe'e. Janejare'e pejë ijupe mãẽ tètè emoe'eay, e'i.

⁵⁵ E'i jẽ Jesu ijupe kō:

– Penemikuwa rōwã ajamãẽ Janejare'e! Pewarite kuwa, “Akuwa katu”, pejë remẽ. Ije kōrijō tètè akuwa, e'i. “Nakuwai” a'e sō ijupewarà mō remẽ, ewari teve kuwa aepo a'e remẽ. Ije ãmẽ aje ywete Papa akuwa mãẽ, Ta'yry tètè ije rewarà mō. A'e ayvu rupi tètè aiko ipi. ⁵⁶ Tãmõ Aparão amyry okuwa amãtejẽ evãea rã. Ajawyi ory amãtejẽ erenoneve upa, e'i Jesu ijupe kō.

⁵⁷ ãmẽ Juteu kō e'i aepo renu:

– Ka'akuwa rōwã ene! Ajawyi, “Tãmõ Aparão rètè amãẽ”, nere'ãi! e'i kupa.

⁵⁸ ãmẽ Jesu e'i ijupe kō:

– Aje ywete, ije ypy tãmõ Aparão wyi aiko teãmã, e'i. Aparão naikoive remeve aiko teãmã Papa pyri aiko, e'i.^b

⁵⁹ ãmẽ aepo e'i Jesu ijupe kō remẽ, ojikōõ tesō ee kupa ky'y.^c Ajawyi ojapi japitã takuru pupe ijuka ijayvu rewarà mō kupa mijã. Ajamãẽ Jesu ojisyry tètè oo ojinõ gatu iwiyi kō. Janejare'e moe'ea retã ypy pe wyi ojisyry oo.

Jesu omokatu naeapyoi mãẽ remẽwarã

9 ¹ ãmẽ ãmõ 'ary pètè Jesu okwa iko, jimoava 'arà mẽ. ãmẽ naeapyoi mãẽ mō rètè omãẽ. A'e isaky remeve ipō a'evo naeapyoi. [Ore ve orokwa upi oroiko, emimo'ekwerã kō rōmō mãẽ. Ajawyi ore ve oromãẽ ee.] ² Oromãẽ ee remẽ, kee oro'e Jesu pètè:

– Jōvijã. Manyvore pō ãwĩ kwaima'e ãwĩvo sō isaky? oro'e. Ava pōkō nivoi ekoi, tãwĩvo oẽ? ãwĩ sipō nivoi ekoi teãmã? ãnĩ! Tuu nivoi ekoi wyi sipō ãwĩvo ta'yry? oro'e ijupe.

³ ãmẽ Jesu e'i oreupe:

– ãnĩ. ãwĩ nivoi ekoi rewarà mō rōwã ãwĩvo isaky. Tōvijãgwerã nivoi ekoi rewarà mō rōwã teve ãwĩvo isaky. Aje ywete, Janejare'e ayvu rupi teãmã ãwĩvo, “Ekasia tojikuwa”, e'i rewarà mō tètè, e'i. Amokatutã ajawyi jane kō tomãẽ ee, e'i. Omãẽ imokatua rètè kupa remẽ, Janejare'e kasia okuwatã kupa, e'i. ⁴⁻⁵ Ike vyv pètè aju remeve, aje ywete Janejare'e kasia tamojisaoka, pirujẽ vyv pewarã kō toerovija, e'i. A'evoa mō emuroka

^b 8.58 Jisyry. 3.14   ^c 8.59 Janejare'e kōrijō tètè a'evo oiko karamoe remẽ, age'e oiko jẽ ve. Ajawyi “Janejare'e werōarõ tite aepo e'i remẽ”, e'i tite Jesu pewarã mō kupa.

ike, taposiko aiko, e'i. Okwa jẽ mosikoa 'arà remẽ, japosiko jẽ ijupe, e'i. Kãramõ okwapa mosikoa 'arà ky'y remẽ, naiko'ãi mosikoa ky'y, e'i. Ajawyi age'leve japosiko jësi, e'i ore.^d

⁶Aepo e'i paire, omokatutà kwaima'e. Wenykwerà pupe yvy omotuju.

A'evo wereko mãẽ pupe omogy ea rè. ⁷Ajaire e'i Jesu ijupe:

– Ekwa ejeakusu Siroe eu yy miti pè mãẽ pupe, e'i ijupe.

(Siroe pè “temimuurerà” jaa tè janeayvu pè.)

Oo kwaima'e ojeakusu ãmẽ, Jesu ayvu rupi. Ameve ikatupa ky'y. Ajaire ojivy uu. Eapyo katu ojivy uu ky'y.

⁸A'evo paire ipyriwarà kō omãẽ tè jẽ ee maekwerà kō omãẽ mijẽ ee. E'i ãmẽ kupa:

– ãwĩ rōwã sipökõ naeapyo jypy remẽ mijã? ãwĩ rōwã sipökõ janekarakuri rè oporanu mijã, e'i kupa ee omãjã.

A'e kō, karakuri rè oporanu upa remẽ, okwa tè jẽ ipyryvo kō ipi mijã. Ajawyi okuwa katu kupa. ⁹ãmögwerà, “Õõ, a'e tè rōwã sipãwĩ!” e'i. ãmõ kō, “ãní, a'e rōwã. A'e voay wete tè ãwĩ ajamãẽ!” e'i tite kupa.

Ajamãẽ a'e teipe mijã. Ovote ajaire ojimome'u ky'y.

– Õõ, kōi nereapyo maekwerà tè ije! e'i ky'y.

¹⁰– Manyvo ere pō nereapyo rōmõ? e'i ijupe kupa.

¹¹– Uve ike kwaima'e mō, Jesu eu ijupe mãẽ, e'i. A'e tuju omogy eraa rè. Ajaire, “Ekwa Siroe yy miti pè terejeakusu”, e'i ije. ãmẽ aa ajeakusu. Ameve ereapyo ky'y! e'i.

¹²– Mã pō a'e kwaima'e ajawyi? e'i kupa.

– Nakuwai! e'i ajamãẽ naeapyo maekwerà.

[Ji'ite Jesu ojisyrypa oo rewarà mō, nokuwai. Nomã'ei ee.]

Naeapyo maekwerà ojimokasi jövijã kō rovake remëwarà

¹³ãmẽ naeapyo maekwerà weraa Pariseu kō gyty kupa, tomãẽ ee kupa. ¹⁴Jimoava 'arà remẽ tè Jesu omokatu. ¹⁵Ajawyi Pariseu kō e'i naeapyo maekwerà pè:

– Manyvo ere ywe'e pō nereapyo rōmõ? e'i kupa.

– Tjugà omogy eraa rè, e'i. Ajaire aa ajeakusu. Ameve ereapyo katu ky'y! e'i mijẽ.

¹⁶Aepo e'i remẽ, Pariseu kō e'i tite ojiupe:

– Kwaima'e a'evo wereko mãẽ, Janejare'e koty rewarà rōwã, e'i. Ikoty rewarà sō remẽ, werovija kuwa ayvu jimoava 'arà rewarà! Noposiko'ãi kuwa jimoava 'arà mẽ mijã! e'i tite kupa.

Ajamãẽ ãmõ kō:

– Nivoi mãẽ rōmõ ãwĩ ajawyi manyvo noereko'ãi kuwa naeapyo mãẽ imokatu! e'i kupa.

^d 9.4-5 Juw. 8.12

Ãmẽ ãmõgwerà “aje ywete” e'i. ãmõ ãmõgwerà “aje rōwã” e'i teve kupa. ãmõ ãmõ rupi tẽ oporegeta kupa.

¹⁷Ãmẽ e'i mijẽ naeapyoi maekwerà pẽ kupa:

– Aje ywete põ “ereamoapyooka” ere? e'i ijupe kupa.

– Õ'õ. Aje ywete aepo a'e, e'i ijupe kõ.

– Manyvo põ nemokatuarerà rẽ ajawyi neja'a? e'i kupa.

– Janejare'e ayvu mojenuarà teipõ, a'e, e'i naeapyoi maekwerà.

¹⁸Ajamã'ẽ Juteu rōvijã kõ, “Aje ipõ naeapyoi maekwerà tẽ ãwĩ”, ne'i.

“Eapyo teãmã ãwĩ”, e'i kōrijõ kupa. Noerovija tari kupa rewarà mõ aepo e'i kupa. Ajawyi tuu ookwai imuu kupa, iyy revejẽ. ¹⁹⁻²⁰A'e kõ pẽ Pariseu kõ e'i:

– Aje põ ãwĩ nera'yry tẽ? e'i kupa.

– Õ'õ, aje, era'yry tẽ, e'i tuu ijupe kõ.

– Aje põ nera'yry naeapyoi mã'ẽ rōmõ si isaky mijã? e'i ijupe kupa.

– Õ'õ, ekoa teãmã naeapyoi mijã, e'i.

– Manyvo e'i sipõ weapyo rōmõ ky'y? e'i kupa.

²¹Ãmẽ tuu e'i ijupe kõ:

– Nakuwai, e'i. Miratu rōmõ tẽ era'yry ky'y. Ajawyi pejẽ ijupe, e'i. ãwĩ tẽ omome'utã weewarã pejẽ, e'i. Ore norokuwai manyvo e'i okatu rōmõ mã'ẽ. Norokuwai teve imokatuarerã, e'i ijupe kõ.

²²“Jesu tẽ omokatu”, ne'i tari tẽ tuu ajamã'ẽ, okyje Juteu rōvijãgwerã kõ wyi rewarã mõ. Jypy remẽ a'e kõ ijayvukasipa kee javo rōmõ:

– Ava mõ sõ, “Janejare'e Remimuurerã tẽ Jesu”, e'i sõ remẽ, awyje toike e'ã Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã wyry pẽ ky'y, e'ipa amãtejẽ kupa.

[Aja rewarã mõ tuu okyje, iyy reve, nopotai omoisyrya kupa rewarã mõ.] ²³Ajawyi:

– Ere ijupe. Ojimovijapa ky'y, e'i kōrijõ tẽ ijupe kõ kupa.

²⁴Ãmẽ ajaire kwaima'e naeapyoi maekwerã omuu mijẽ kupa. Kee e'i mijẽ ijupe kupa:

– Ivo ikõ eporegeta nẽ. Janejare'e pẽ newari sõ remẽ, wenutã newaria. Nemomorijautã ãmẽ. Orokuwa ãwĩ nivoi mã'ẽ tẽ, e'i Jesu pewarã mõ kupa.

²⁵Ãmẽ naeapyoi maekwerã e'i:

– Nakuwai ãwĩ nivoi mã'ẽ tẽ remẽ. Kee kōrijõ tẽ akuwa. Nereapyoi mijã. Age'e ereapyo katu ky'y! Aepo a'e kōrijõtã tẽ! e'i ijupe kõ.

²⁶– Manyvo rã'ĩ põ nerereko, nerea moeapyoka? e'i mijẽ ijupe kupa.

²⁷Ãmẽ naeapyoi maekwerã e'i ijupe kõ ky'y:

– A'e ywe'e ipe pejẽ! e'i. Pejẽ py'y py'yi põ ije! Pepota põ emimo'earã rōmõ peiko rewarã mõ põ aepo pejẽ ije? e'i.

²⁸– ãnĩ! e'i e'i kupa.

Ojai kōrijõ ãmẽ kupa.

– Ene si emimo'earã rōmõtã ky'y! e'i kupa. Ore ãmẽ, tãmõ Moisesi ayvu rupi oroiko mã'ẽ tẽ ore, e'i tite kupa. ²⁹Janejare'e ayvu rupi tẽ

tãmõ Moisesi oporegeta ipi. Norokuwai ajamã'ê ava ayvu rupi põ nemokatuarerà ekoi, e'i kōrijō kupa.

³⁰ ãmẽ naeapyoi maekwerà e'i ijupe kō:

– Ha! Napekuwai maty wyi uu mã'ê! Ajamã'ê Janejare'e ayvu rupi tẽ emokatu! e'i. ³¹ Jakuwa Janejare'e nojapyakai nivoi mãe kō ayvu rẽ ipi, e'i. Ivo mãe kō ayvu rẽ kōrijō tẽ ojapyaka ipi, e'i. Ijayvu rupi ekoi mãe kō ayvu rẽ ojapyaka ipi, e'i. ³² Ava nokuwai naeapyoi mã'ê mokatua ipi mijã, e'i. Nomã'etyi ãwĩ rapijarerà rẽ mijã, e'i. Yvy jinõ ppy remẽwarerà kō ve nomã'ei ee. ³³ Ajamã'ê aã kwaima'e emokatu! e'i. Janejare'e ayvu rupi rōwã sō remẽ, nemokatu'ãi kuwa! e'i ijupe kō.

³⁴ ãmẽ ywesõ Juteu rōvijã kō ojik'õ ee.

– Nivoi teãmã mã'ê tẽ ene! Ajawyi noremotekokuwa'ãi kuwa rejupa! e'i kupa.

Aepo e'i kupa paire, omoisyry wayvukasia rupi Janejare'e ayvu rẽ jimo'ea retã wryy pe wyi kupa.

Naeapyoi mã'ê vo 'ejẽ mã'ê rewarà

³⁵ ãmẽ ajaire a'evoa ojenu Jesu pẽ. Ajawyi Jesu oo wemimokatukwerà resa. E'i ijupe:

– Nejirovija põ Janejare'e Remimuurerà rẽ, ojimojane mã'ê rẽ? e'i ijupe.

³⁶ – Ava pẽ põ aepo ere? Ere ajawyi takuwa, tajirovija ãmẽ ee, e'i Jesu pẽ.

³⁷ – Age'e ywete nemã'ê ee rejupa, e'i Jesu ijupe. A'e tẽ oporegeta neupe upa, e'i. A'e tẽ ije! e'i Jesu ijupe.

³⁸ Ameve ojimoenãpa'ã vvy pẽ Jesu pyri imoe'e.

– Aa! Orokuwa ky'y, jōvijã! Ajirovijatã ajawyi nere ky'y, e'i Jesu pẽ.

³⁹ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Janejare'e pyri wyi tẽ ajo vvy kyty, nivoi mã'ê mojikuwa, e'i. Emoe'e mãe kō ojikuwatã. Nemoe'ei mãe kō ve ojikuwatã. Naeapyoi mãe kō vo 'ejẽ ajamã'ê kupa. “Orokuwa Janejare'e ayvu”, e'i epe kupa. Ajawyi nojirovijai ajamã'ê ere kupa! Ere ojirovija mãe kō ãmẽ eapyoay mã'ê vo 'ejẽ ekoi. “Natekokuwaive Janejare'e ayvukwerà rẽ”, e'i kōrijō kupa. Ajawyi, “Ivo katu mãe kō tẽ aã kō”, e'itã Janejare'e ijupe kō, e'i Jesu.

⁴⁰ Aepo e'i Jesu remeve, Pariseu kō mō ojapyaka upa ee. A'e kō e'i Jesu pẽ:

– 'Aa! Norereapyoi mã'ê rōwã ore ajamã'ê. Aepo tere e'ã oreupewarã mō! e'i tite kupa.

⁴¹ Ajawyi e'i Jesu ijupe kō:

– Kee a'e. ãwitõ naeapyoi mã'ê okuwa weapyo e'ãa. Ajawyi ojiporijauesaoaka ije tamokatu. ãwĩvo kuwasi peaiwererà perekooka ije mijã. Poromokatu kuwa ãmẽ mijã. Ajamã'ê na'evoi pejẽ. Ajawyi peaiwererà ojimo'y jẽ pene, e'i Jesu.

“Kaneiru jarà vo ije”, e’i Jesu mãẽ

10 ¹ ãmẽ Jesu poromotekokuwa jẽ.
 – [Pirujẽ jane kô jarà tè ije, e’i. Poroereko katu mãẽ tè ije. Ere ojirovija mãe kô ãmẽ ekuwa katu, e’i.] Kaneiru jarà rè tè ajimosã’agatà pemotekokuwaarà mō. Kaneiru jarà omoige weima kô kurarà pupe ereko kô ipi. Pe’ite kurarà rova kwarà. A’e rupi omoigeoka kô ipi. A’e kwarà rupi imona mãẽ noike’ãi, ijarà rōwã rewarà mō. Tyvija rupi tè oike imona mãẽ. Kurarà ‘arà rupi tè ojiupi omona rōmō. ² Kaneiru jarà ãmẽ kurarà rova kwarà rupi tè oike ipi, ijarà tè rewarà mō. ³ Ovãe ijarà remẽ, ikwarà rārōarà oovapyjavo kurarà kwarà toike upi, ijarà tè rewarà mō. Wapukai ãmẽ weima kô pè ipi. Weima rerà kô okuwa, ijãvijō kô jẽ. “Pejo pejimiwa”, e’i ijupe kô. Eima kô ojarà poregeta wenu remẽ, oo oo upi kupa ipi, okuwa ojarà poregeta kupa ipi rewarà mō. Ajawyi oẽ oẽ oo upi kupa ipi. ⁴ Oẽma kupa remẽ, ijarà tè enone kô rupi oo. Oo upi kupa ãmẽ, iporegeta okuwa kupa rewarà mō. ⁵ ãmō kô sō oporegeta ijupe kô remẽ, noenu’ãi kupa. Noo’ãi upi kupa. Ojava kōrijõtã tè oo iwyi kupa, wemikuwa rōwã rewarà mō, e’i Jesu.

⁶ Awyjepea rã’i aepo e’i Jesu. Noenui aepo e’i Jesu remẽ kupa ajamã’ẽ. Nokuwai manyvo jaa pè aepo e’i. Ajawyi Jesu kaneiru jarà rè tè ojimosã’aga tarà mijẽ. Kee e’i ijupe kô:

⁷– ãwitō kaneiru kô ojarà rupi oike kurarà kwarà rupi ipi, ãwĩvo ve ere ojirovija mãe kô erupi tè oiketã Janejare’e rena pè ipi. Eporegeta okuwa kupa. Ajawyi oike kuwa erupi kupa. Aje ywete aepo a’e, e’i Jesu.

⁸– ãmō, kee a’e teve. ãwitō imona mãe kô eima kô rè oposiko, ãwĩvo ve Janejare’e ayvu mojenuarã rã’ãga kô ekoi. Aje ywete rōwã kupa ipi. Najorive remeve a’evo ekoi kupa. “Kee e’i Janejare’e ayvu”, e’i tite kupa remẽ, wayvu e’e rupi tè e’i kupa ipi. [“Toerovija e’ã Janejare’e ayvu kupa”, e’i tite kupa ipi.] ãwitō imona mãe kô opota eima kô moisyry ijarà wyi, a’evo ve Janejare’e ayvu mojenuarã rã’ãga kô opota poromoisyry Janejare’e wyi. Ajamã’ẽ ekoty reware’e kô nojimoripeoka’ãi ijupe kô, e’i. ãwitō kaneiru kô ojarã rōwã mã’ẽ pè nojimoripeoka’ãi, ãwĩvo ekoi kupa, e’i.

⁹E’i jẽ Jesu ijupe kô:

– Kurarã rova kwarã vo ‘ejẽ ije aiko. ãwitō kaneiru kô ikwarã rupi tè oike kurarã pupe opyta ipi, ãwĩvo ve ere ojirovija mãe kô erupi kōrijō tè oiketã Janejare’e rena pè. Kaneiru kô oẽ kurarã pupe wyi wemi’ō rã resa iwa ipi. O’u katu wemimotarã kupa ipi. Ajaire ojivytã oo oike kupa ipi. ãmẽ a’evo ekoi kupa remẽ, ojarã rupi tè ekoi kupa ipi. A’e teve wereko katu kô mārãnai wyi ereko ipi. ãwĩvo ve areko katu ere ojirovija mãe kô ipi, e’i Jesu.

¹⁰– Nivoi mãe kô opota katu omona ipi. Opota porojuka tè kupa. Opota ivo tekoua omoma jimo’yjẽ kupa. A’evo rōwã ije aiko. Kee rōmō tè ajo. Ere

ojirovija mǎe kō tekoua e'eay rupi toiko kupa. A'e rōmō tē ajo. Aje ywete aepo a'e pejē, e'i Jesu.

“Kaneiru jarà e'eay mǎē vo 'ejē ije”, e'i Jesu mǎē

11– Kaneiru jarà e'eay mǎē vo 'ejē ije. Aje poroereko katu mǎē tē ije. Ere ojirovija mǎe kō areko katu ipi, e'i.^e Āwitō kaneiru jarà nojipirau omānō weima rekovijarà rōmō, āwīvo ve ije aiko, e'i Jesu. 12 Na'evoi karakuri repy rōmō kaneiru rē oposiko mǎē ekoi. A'e jawarà ojārō mǎē uu ijapisi kō remē, ojava kōrijōtā oo iwyi, okyje ai tē iwyi rewarà mō. Eima kō oitytā oo. Āmē aja puku pē ojārō mǎē wapisi kōtā ky'y. Ojeja jē mǎe kō āmē osāsāimatā oo. 13 A'evo karakuri repy rōmō kōrijō tē oposiko mǎe kō ipi. Ajawyi wārō maevo sō tite kupa ipi. Ajamǎē uu ojārō mǎē ee remē, “Epy mǎē tē āwī”, ne'ī'āi ky'y. Oity kōrijōtā oo. Noau kō'āi, ijare'e rōwā rewarà mō, e'i.

14-15– Āwitō kaneiru jarà e'eay oja'a katu weima kō rē ipi, āwīvo ije pene. Areko katu erima vo mǎe kō ipi, e'i. Akuwa katu kō teve. Āwitō Papa ekuwa katu, āwīvo ve akuwa katu erima vo mǎe kō, e'i. Āwitō Papa ije akuwa katu, āwīvo ve erima vo mǎe kō ekuwa katu teve, e'i. Ajawyi ava mō uu tarepe imoai kō remē, aa jētā ekovijarerà kō rōmō. Ajijukaoka jē tesōtā imokatuarà kō rōmō aiko, e'i.^f

16– Oiko jē ajamǎē erima rā votā mǎe kō, e'i Jesu. Noikeive epyri mǎe kō, e'i. Ajawyi amoaty kō jētā, e'i. Aporegeta ijupe kō remē, wenu katutā eayvu kupa. Ojirovijatā ere kupa. Oiketā epyri kupa. Pe'īpyte rōmō areko kōtā aā kō reve. Pe'īte ijarà kō rōmō aikotā, e'i Jesu ojimosā'āгаа rupi.

17 E'i jē Jesu ijupe kō:

– Papa, “Kee ikō eiko nē”, e'i eupe remē, “hoō” a'e ijupe ipi. Ijayvu rupi aiko ipi. “Teremānō nere ojirovija mǎe kō rekovijarà mō”, e'i ije remē, “hoō” a'etā āmē. A'evotā aiko. Ajawyi Papa erauvay. Akuwa emomoera tarā mijē a'evo aiko remē. 18 Ajamǎē napotai sō ejuka kupa remē, ava nejukaoka'āi kuwa. Papa eayvumokasipa. Ajawyi eayvu rupi apota remē tē amānōtā. Ajaire apoera tarā mijē, e'i.

19 Āmē aepo Juteu kō wenu remē, ojimoe'yi mijē kupa. 20 Mōa'ārōwā kee e'i mǎe kō:

– Ha! Emǎ'ē! Ājāgai omoeawyry, aepo te'i ky'y! Ajawyi tapejapyaka e'ā ijayvu rē erovija, e'i tite kupa.

21 Āmōgwerà kee e'i:

– Ānī! Ājāgai aepo nomo'eoka'āi kuwa! Nomokatuoka'āi kuwa teve naeapyoi mǎ'ē! e'i kupa.

^e 10.11 Āwitō jawarà ojārō mǎē uutā eima kō moai remē, ijarà jē ootā ekovijarà kō rōmō ereko katu kō. Wauvay weima kō wyi a'evotā ekoi ipi. Ajawyi weima kō rekovijarà rōmō ootā. ^f 10.14-15 Mat. 11.27; Ruk. 10.22

Iteetejê ijayvu kô ãmê.

“Ejikuwa” e’i jane kô Jesu pè remêwarà

22 ãmô 'arà pè Juteu kô oja'atà Janejare'e moe'ea retã mokatuawerà rè, Jerusarê taa pè. Kôitokô tãmôi kô omokatu imoe'ea retã. A'e rè oja'atà kupa. ãmãnà mē a'evotà. Oryvaytà ãmê a'evo okwa remê kupa.

23 ãmê Jesu Janejare'e moe'ea retã gyty oo, a'evo tarà mē. Tetã ypy rupi okwa, Saromão rena eu mãẽ ypy rupi. 24 A'evo ekoi remê Juteu kô ojimoaty ipyri. A'e kô kee e'i ijupe:

– Terejiärö pukuoka e'ã ikô ore ky'y nê! Ejimome'u amãtejê ikô oreupe nê! Aje ywete rōwã pökô Janejare'e Remimuurã tē ene, Orerövijã ywete rōmō? oro'e ene. Aje ywete ene a'e tē remê, ere kuise'ê, torokuwa. ãmê tē, “A'e tē sipō mijã?” noro'e'ãi neupewarã mō ky'y, e'i Jesu pè kupa.

25 Aepo e'i kupa remê, Jesu e'i ijupe kô:

– Ajimome'u ipe rōwã sipökô pejê! Ajamã'ê “aje” napejêi eayvu pè. Pemã'ema ipe ekasia rupi mārãnã jikuwa e'ã amojisaoka remê. Ajamã'ê naperovijai jê, ãwisô Papa ayvu rupi tē a'evo aiko remê. [A'evoa rupi kuwasi ekuwa pekupa mijã. ãwitô kaneiru kô ojarã okuwa, ãwivo kuwasi ekuwa pekupa mijã.] 26 Nererovijai ajamã'ê pekupa, erima vo mãe kô rōwã pejê rewarã mō, e'i.

27– Erima vo mãe kô eporegeta wenu ipi. ãwitô kaneiru kô ojarã poregeta wenu remê, oo upi. ãwivo ve erupi uu mãe kô eporegeta wenu kupa ipi. Akuwa erupi uu mãe kô. 28 Amoigooka karuaru kôtã. Mãerã oiko karuarutã ãmê kupa, e'i. Ava jê rōwã wekyi kôtã epo pe wyi, e'i. 29 Papa tē erima vo mãe kô ome'ê ije. Namokãjã kô'ãi teve ewyi. Ikasiay wete teãmã mã'ê tē Papa. Ajawyi ava noekyi kô'ãi ipo pe wyi. 30 Ojevo jê ore, Papa reve, pe'itypyte rōmō, e'i Jesu ijupe kô.

31 Aepo e'i remê ywesô noerovija tari mãe kô ojuka taray kōrijō. Ameve takuru opyy kupa. Ojapi japitã takuru pupe ijuka kupa mijã.

32 Ajawyi Jesu e'i ijupe kô:

– Papa kasia rupi mārãnã jikuwa e'ã ipojoy mã'ê tē rōwã sipökô amojisaoka penovake, mō'ãrōwã. Ajawyi a'e pejê. Mã rewarã mō ywesô pökô ejukatã pekupa? a'e pejê, e'i.

33 E'i ãmê ijupe kupa:

– ãnĩ! A'evo neiko rewarã mō rōwã oropota nejuka! Neayvu ai rewarã mō tē! “Ojevo jê ore, Janejare'e reve”, ere rewarã mō tē! Aepo ere remê, Janejare'e nerōarō, e'i kupa.^g

34 ãmê Jesu e'i ijupe kô:

– Kee e'i Janejare'e ikusiwaokapa tãmō Moisesi pè karamoe remeve: “Evo tē pejê, [eayvu rupi peiko mãe kô rōmō]”, e'i itökō.^h 35-36 Ajare kee a'e

^g 10.33 J.K.R. 24.16 ^h 10.34 “Deus disse: ‘Vocês são deuses.’” Jĭg. 82.6

pejê. A'e kô pewarà mō, “Evo tē pejê”, e'i Janejare'e remê, tysi tō eupe e'i kuwa, Wemimuurerà rōmō. Ajamã'ê, “Janejare'e Ra'yry tē ije”, a'e ipe pejê remê, pejikō'ō kōrijō ere peiko. Ejukaoka kōrijõtā pekupa! e'i Jesu ijupe kō.

³⁷E'i jê Jesu ijupe kō:

– Papa ayvu rupi rōwã sō aposiko remê, “Nisirovija'ãi”, pejê kuwa ije, e'i. Papa remimota rupi rōwã teve sō aposiko remê, aepo pejê kuwa ije. ³⁸Ajamã'ê ijayvu rupi teipe aposiko. Ikasia rupi teve ipe. Ajawyi pemã'ê ipe ere remê, nererovijai pekupa. Ekuwa kuwasi pekupa mijã, Janejare'e Ra'yry tē ije remê, e'i. Papa erevejê ekoi. ãmō, Papa revejê aiko, e'i Jesu ijupe kō.

³⁹ãmê aepo e'i Jesu ijupe kō remê, opyy tarepe imopã'ã kupa mijã. Ajamã'ê Jesu ji'ite oopa iwyi kō.

⁴⁰Ajaire yy Jotão ovae kyty oo mijê. Juwão amyry poromojãmorĩ a'e pè maekwerà kyty oo Jesu. A'e pè ekoi rãĩ.¹

⁴¹ãmê jane kō oo esa, a'e pè tui remê. A'e kō kee e'i ojiupe:

– Juwão amyry nikasi epe mārãnã jikuwa e'ã mojisa rē. Ajamã'ê Jesu rewarà omojenu amãtejê remê, aje ywete e'i, e'i ojiupe kupa.

⁴²Ajawyi ojirovija katu Jesu rē kupa ky'y. Mōã'ārōwã a'evo werovija mãe kō ky'y.

Jesu jimorypa Rasaru okãjã remêwarà

11 ¹⁻²ãmê oiko kwaima'e mō, Rasaru eu ijupe mã'ê. [Jesu jimorypa katu a'e, ikōjã kō reve.] Mata eu ikōjã tykerà pè. Ikypy'yry pè Maria eu. A'e Maria kãramō ipije mã'ê omogytã Jesu py rē. Wapira pupe opymosikãtã. Petãnia taa wãnã kō tē a'e kō.^j ãmê ipō Rasaru itekorã ywete, ke'irōwã Jesu ekoi remê. [Okãjã ipō awyje rōmō ky'y. ãmê ipō ikōjãgwerà kō eãgwerà omokatu teãgwerà rena pupe ajaire, paretĩ kwarã pupe. Ojövã jövã ipō kamisa pupe imokatu kupa.]

³ãmê nokãjãive remê ipō, ikōjã kō wayvukwerà omonooka Jesu pè, yy Jotão ovae pè ekoi remê.

– Totuu Jesu, e'i imonooka kupa mijã. Nejimorypa katu itekorã ywete upa, e'i imono kupa.

⁴Aepo jaa wenu Jesu remê, e'i oreupe:

– ãwĩ tekorãnã, Rasaru mokãjãã mō rōwã, e'i. Janejare'e moe'ea rōmõtã tē itekorãnã, e'i. Imokatua rupi Janejare'e kasia tē tesō ojikuwatã jane kō pè. ãmê si kee e'itã jane kō ije a'evoa rē omãjã: “Aje ywete Janejare'e Ra'yry tē Jesu”, e'itã ije ãmê kupa ky'y, e'i.

⁵Jesu wauvay ikōjã kō reve Rasaru. ⁶Aevo ipe remê, nooive ikoty kō. Opyta jê rãĩ Karireja yvy pè. Mōrijō oke jê a'e pè. ⁷ãmê tē ootã Petãnia taa kyty ky'y. E'i ãmê oreupe, wemimo'ekwerã kō pè:

ⁱ 10.40 Juw. 1.28 ^j 11.1-2 Juteja yvy pè a'e taa. Jerusarê pyri tui.

– Ja'e jajivy jaa Juteja yvy kyty, e'i oreupe.

⁸ Ajamã'ẽ ore noropotai oroo, orokyje Jesu jukatarà kō wyi rewarà mō. Ajawyi oro'e ijupe:

– Jōvijã, kwee ywete a'e wãnà kō opota nejapi japi takuru pupe nejuka mijã. Nepota jẽ tesō neo moko kyty! oro'e ijupe. Neo ky'y ne! Epyta ike ãmẽ, oro'e ipe ijupe.

⁹⁻¹⁰ Ajamã'ẽ Jesu oo jẽ. Nojipirau tesō oo. Kee e'i oreupe:

– Papa omojikuwaokapa eupe manyvo taiko, e'i. Ajawyi oterẽ jẽ ijayvu rupi aikotã. Najavy'ãi emimota. ãwitō poroyape mãẽ omojisa janerape rã, upi tija remẽ, nijajavyi pee. Nojisai remẽ tẽ kuwa jajavy kuwa. ãwivo ve Janejare'e omojikuwaoka wemimota janeupe manyvo tijaiko. Ja'e jësi ajawyi, e'i Jesu.^k

¹¹ E'i jẽ Jesu oreupe:

– Janejimorypa Rasaru oke tẽ upa, e'i. Aatã ãmẽ imõtã tomã'ẽ, e'i.

¹² ãmẽ oro'e:

– Jōvijã, oke upa remẽ, ikatupatã ajawyi, oro'e tite ikuwa e'ã ijupe.^l

¹³ “Rasaru okãjãma” jaa tẽ aepe e'i Jesu ajamã'ẽ. Ore ãmẽ, “Jake mã'ẽ pẽ teipō Jesu e'i”, oro'e tite. ¹⁴ Ajawyi Jesu omome'u oreupe ky'y.

– Okãjãma tẽ, e'i ky'y.

[Ava nomome'ui epe ijupe. Ovote okuwa.] ¹⁵ E'i jẽ Jesu oreupe:

– Eroryvay najuive ipyri ãwivo remẽ, e'i. ãwivo remẽ tẽ pekuwatã Janejare'e kasia, e'i. “Aje ywete si Janejare'e ikasiay wete!” pejetã ãmẽ ky'y, e'i. Ja'e awi jamãjã ejimorypa rẽ, e'i.

¹⁶ ãmẽ orepytery pewarã mō e'i oreupe, Tome eu ijupe mã'ẽ.

Ojipupewarã tẽ a'e Tome. A'e kee e'i oreupe:

– Jane ve ja'e upi! e'i. ãmẽ janerōvijã ojuka kupa remẽ, jane ve tijanejuka kupa eevejẽ, e'i tite.

Oroo ãmẽ Jesu rupi oroiko.

“Okãjãma mãe kō amomoera mã'ẽ tẽ ije”, e'i Jesu mã'ẽ

¹⁷⁻¹⁸ ãmẽ orovãerĩ oroiko Petãnia taa pyri'ije'ẽ remẽ, jane kō mō uu orerōvaisĩ.

– Okãjãma nejimorypa, e'i kupa. Irõte oke remẽ eãgwerã omokatupa pareti kwarã pupe kupa, e'i kupa.

¹⁹ ãmẽ jakatu ipō ikōjãgwerã kō wãpirō upa. Mata. ãmō, Maria. Ajawyi ijimorypa kō uu uu imopyte'u kō ãmẽ, Juteu kō. Jerusarẽ taa pe wyi uu kupa. Jerusarẽ pyri'ije'ẽ sa'u Petãnia taa, ajawyi.

²⁰ ãmẽ ipō Mata okuwapa Jesu ovãetã mã'ẽ. Ajawyi oo ipō õvaisĩ, pee rupi. Iky'py'yry ãmẽ opyta tetã wry pẽ. ²¹ ãmẽ Mata ovãe Jesu pẽ remẽ, kee e'i ijupe:

^k 11.9-10 Juw. 12.46-47; Ruk. 11.33-36 ^l 11.12 Aepe e'i Juteu kō ipi, jane oke ywete remẽ. “Ikatua rōmō teipō oke ywete”, e'i kupa ipi.

– Okājāma rōwā sipō ekywry, jōvijā, e'i. Ike rupive sō neiko remē, nokājā'āi kuwa ekywry mijā! e'i. ²²Ajamā'ē akuwa Janejare'e pè neporegeta remē, wenu jētā neayvu janepātavō, e'i.

²³Āmē Jesu e'i ijupe:

– Nekywry opoera tarā mijē, e'i.

²⁴– Ōō, akuwa, e'i Mata. Kāramō poromoe'ya 'arā mē, opoera tarā mijē, e'i.

²⁵Āmē Jesu e'i ijupe:

– Okājāma mēe kō amomoeraoka mē'e tē ije, e'i. Eayvu rupi tē opoera tarā mijē kupa, e'i. Ere ojirovija mē'e mō okājā remē, opoerata, e'i.

²⁶Awyje nokājā'āi ky'y, e'i. Janejare'e pyri oiko karuarutā, ere ojirovija mēe kō rōmō, e'i. “Aje ywete” ere pō aepo a'e mē'e pè? e'i.

²⁷– Ōō, e'i ikōjāgwerā. “Aje ywete” a'e. Akuwa Janejare'e Remimuurerā tē ene, Orerōvijā mō, e'i. Janejare'e Ra'yry tē ene. Oreremiārōgwerā tē ene, e'i Mata Jesu pè.

Jesu oja'o remēwarā

²⁸Aepo e'i paire, ojivy rā'ī oo okypy'yry pijarā mō. E'i mewegā ijupe:

– Ejo, jōvijā ovāema iko, e'i. “Totuu” e'i ene, e'i.

²⁹Āmē Maria wenu aepo jaa remeve, opō'ā oo ōvaisī. ³⁰Pee ku'ai jē Jesu ekoi. Ji'ī Mata oporegeta ijupe, aekwery peve ekoi.

³¹Āmē oiko Juteu kō mō Mata retā wry pè. Omopyte'u Maria upa mēe kō. A'e kō omā'ē Maria rē opō'ā oo remē. Oo upi āmē kupa.

– Okywry reāgwerā resa teipō oo ojava rōmō, e'i tite kupa.

³²Āmē Maria ovāe Jesu pyri remē, ojimoenāpa'ā ipyri javo:

– Ike sō neju remē, nokājā'āi kuwa ekywry mijā, e'i.

³³Āmē Jesu omā'ē ee, wāpirō okywry reāgwerā upa remē. Āmō, uu imopyte'u mēe kō ve wāpirō upa. Āmē Jesu ijāgyoay wete omājā ee kō. Oporijauesa kō ywete. ³⁴E'i āmē ijupe kō:

– Mape pō pemokatu eāgwerā? e'i.

– Wāime! Ja'e teremā'ē tyvy rē ajawyi! e'i ijupe kupa.

Weraa a'e kyty āmē kupa. ³⁵Āmē Jesu oja'o ywete ve ee. ³⁶Āmē Juteu kō e'i ojupe:

– Emā'ē ee esa! Wauvay okājā mē'e ipi mijā, e'i kupa.

³⁷Āmē āmōgwerā e'i:

– Naeapyoi maekwerā itōkō omokatu ipi, e'i kupa. Ike sō tui remē, nomokājāoka'āi kuwa mijā, e'i kupa.

Jesu Rasaru omomoera remēwarā

³⁸Āmē Jesu oo teāgwerā rena kyty ky'y. Rasaru ryvy rena kyty oo. Ijāgyoay oo. Pareti kwarā tē a'e tyvy rena. Ovapyka teve takuru, ta'yrōwā mē'e. ³⁹Āmē Jesu e'i jane kō pè:

– Peovapyjavo! e'i.

Ãmẽ Mata:

– Ãnĩ! e'i. Inẽma maevo ky'y, irõtepa tesõ oke ky'y rewarà mõ! e'i.

⁴⁰– Ãnĩ, e'i Jesu. “Ere aje ywete nejirovija remẽ tẽ, Janejare'e kasia rẽ nemã'ëtà”, na'ei sipõkõ ene! Ta'evo ikenẽ! e'i.

⁴¹Oovapyjavo ãmẽ kupa, Jesu ayvu rupi.

Ãmẽ Jesu oyvatesa oporegeta rã'ĩ Janejare'e pẽ.

– Papa, eroryvay nere, eayvu rẽ nejapyaka katu ipi rewarà mõ, e'i.

⁴²Akuwa neenu eayvu ipi, e'i. Atyry ike tui rewarà mõ tẽ aepo a'e maevo sõ tite ene, e'i. Omãẽ ãwivoa rẽ kupa remẽ tẽ, “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tẽ Jesu”, e'ità ije kupa, e'i.

⁴³Aepo e'i paire, wayvo oporegeta ky'y.

– Rasaru! Eẽ ejo! e'i ijupe.

⁴⁴Ameve opoera oẽ uu Jesu kasia rupi. Kamisa e'ey pẽ ookwa okwa kupa mijã. A'e revejẽ oẽ uu. Ipy kõ ve ojeokwa okwa. ãmõ, ipo kõ. ãmõ, ova rupi ve. A'e revejẽ opõ'ã oẽ uu.

Ãmẽ Jesu e'i:

– Pejora iwyi ikwaawerã! e'i.

A'evo wereko kupa ãmẽ.

⁴⁵Ãmẽ Juteu kõ mõa'ãrõwã omã'ẽ ee a'evo remẽ, oo Maria resa kupa mãe kõ. A'e kõ ojirovija katu Jesu rẽ ãmẽ ky'y, a'evoa rẽ omã'ẽ kupa rewarà mõ.

Rasaru momoeraawerã ojenu jõvijãgwerã kõ pẽ remẽwarã

(*Mateusi 26.1-5; Maku 14.1-2; Rukasi 22.1-2*)

⁴⁶Ãmẽ ajaire ãmõgwerã ojivy oo Rasaru momoeraawerã mojenu Pariseu kõ mõ pẽ. ⁴⁷A'evo paire yveve Pariseu kõ ojimoaty, Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã kõ reve. Jõvijãgwerã kõ atyry rõmõ ojimoaty kupa. Rasaru momoeraawerã rẽ ipõ ojimogeta kupa.

– Manyvo kuwa sipõ sireko ta'evo e'ã Jesu ky'y? e'i kupa. Moko e'i ai tesõ Jesu iko! e'i kupa. ⁴⁸Nisimomi sõ remẽ, mapejõ jẽ jane kõ ojirovijatã ee imojõvijã ãmẽ! A'evo sõ remẽ Romã pewarã jõvijã wasu ojikõ'õtã ãmẽ janere, e'i kupa. Omuutã teve osota kõ tijaneapisipa, e'i kupa. Nijanemokasioka'ãi teve Juteu rõvijãgwerã kõ rõmõ kupa, aepo wenu kupa remẽ, e'i kupa. Janejare'e moe'ea retã teve omomatã kupa, e'i kupa.

⁴⁹Ãmẽ ipõ Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã wasu oporegeta. Kaipasi eu erã pẽ mã'ẽ oporegeta ijupe kõ. Kee e'i ijupe kõ:

– Napetekokuwai 'ete sipõ a'evoa rẽ! e'i. ⁵⁰Poromotekokuwatã tapekuwa awi manyvotã Jesu sireko ajawyi, e'i. Sijukaokatã. ãmẽ tẽ sota kõ nijanemoma'ãi, e'i. Ikatu pe'ite omã'nõ remẽ, ãwisõ tijaneapisi e'ã kupa, e'i ijupe kõ.

⁵¹Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã wasu rõmõ aepo e'i Kaipasi oporegeta. Wayvu rupi rõwã sikaepo aepo e'i ajamã'ẽ. Janejare'e Ág tẽ

aepo omo'eoka ijupe. “Jesu tomãñō wetārāgwerà rekovijarerà rômō”, jaa tè aepo e'i mǎě. ⁵²Ajamǎě a'e kō pewarà rômō'ite rōwā omāñōtā. Juteu rōwā mǎe kō pewarà mō teve. Pirujē jane kō maibe ipe rupiwarà kō pewarà mō teve omāñōtā. ãmē tè a'evoa rupi ojevo jē jane kō pirujē Janejare'e ākarāgwerà kō rômō jaikotà ky'y. Aepo e'ipa amātejē sikaepo Kaipasi.

⁵³Ameve sikaepo jōvijāgwerà kō ojimogetapa Jesu jukaa rǎ rè. “Sijukaokatà Jesu”, e'i kupa ky'y. ⁵⁴Ajamǎě Jesu okuwapa teāmā aepo jaa. Ajawyi nooi jopyterà rupi Juteja yvy rupi ky'y. ãmō taa kyty tè oo iko. Eparāi eu a'e taa pè. Tekoe'ama pyri'ije'ē a'e taa. A'e rupi ekoi rǎi, orereve, wemimo'ekwerà kō reve.

⁵⁵ãmē nikupei tāmō kō jisryawerà moetea 'arà okwatà. Ajawyi Juteu kō mōa'ārōwā oo oo amātejē Jerusarē taa pè kupa. Oo ojipiky'a'o amātejē kupa, tiky'a e'ā Janejare'e pè kupa. Ekoa kō teāmā a'evoko kupa. ⁵⁶⁻⁵⁷ãmē jōvijāgwerà kō opota Jesu opyy imopǎā kupa. Kejō aja mǎe kō. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Pariseu kō. Mokopejō kupa aja mǎe kō. Ajawyi e'i jane kō pè kupa:

– Ava mō Jesu okuwa mape tui remē, tomome'u ikō oreupe ãmē nē, toropyy imopǎā, e'i kupa.

Ajawyi jane kō weka eka tite kupa. Janejare'e moe'ea retā wryy pè ojimoaty kupa remē, kee e'i ojiupe kupa:

– Manyvo pejē pōkō Jesu pewarà mō? e'i kupa. Uutà pōkō ike, tāmō kō moisyryawerà moetea 'arà okwa remē? e'i e'i kupa. Maevo nonu'āi, e'i e'i kupa.

Ipije mǎě wāivī ojoē Jesu rè imogy remēwarà
(*Mateusi 26.6-13; Maku 14.3-9*)

12 ¹Ke'i wāmōi kō jisryawerà moetea 'arà okwatà. 6 'arà remē okwatà. A'evoa e'āve Jesu oo mijē Petānia taa kyty, Rasaru rena kyty. Omomoera maekwerà rena kyty oo. ²Rasaru kōjā kō jimī'ua oinō Jesu kō pè. Tykerà Mata ja'umǎě moēa rè oposiko upa. Ikywryy namesa 'aryvo ojimi'u upa, Jesu pyri.

³Ojimi'u kupa upa remē, ikypy'yry Maria ipije katu mǎě weru ena reve, tǎnē ipupe mǎě. Ipije katu mǎě e'eay tesō a'e. Moma'eyva jinōgwerà tè a'e, natukary eu ijupe mǎě. A'e jinōgwerà weru. Epy wete mǎě tè a'e. A'e ojoē Jesu py 'aryvo. Ajaire wapira pè opymosikā. [Wauway rewarà mō a'evoko wereko.] Ipije katu tesō tetā wryy rupi ãmē. Oporakapa tesō ipijekwerà upa oka wryy.^m

⁴A'evoko remē Jesu remimo'ekwerà mō omǎě upa. Jutasi Sikarioti eu ijupe mǎě a'e. Oōvijā ome'ētā āpǎ kō po pè mǎě a'e. A'e e'i ee omājā:

^m 12.3 Ruk. 7.37-38

5 – Āwī ipije mǎ'ě epy wete mǎ'ě tē! Nojimorarai sō ee remē, karakuri mōa'ārōwā opyy kuwa epy rōmō mijā, e'i. Pe'ī kwaray mosikoa repykwera vo tesō opyy kuwa mijā! A'e repykwera jamosāi kuwa iporijau mǎe kō pātavōa mō mijā! e'i Jutasi ijupe.

6 Iporijau mǎe kō oporijauesa rewarā mō rōwā aepe e'i ajamā'ě. Imona vija mǎ'ě tē rewarā mō tē aepe e'i. A'e tē Jesu kō karakuri omokatu mǎ'ě tē. Ajamā'ě a'evo remē, omokatu vija sikaepo karakuri mō oupe ipi. Ajawyi tē aepe e'i Maria pē.

7 Āmē aepe e'i remē, Jesu e'i ijupe:

– Teene. Aepe ere sō ijupe! Ojiāparō emānōa rewarā mō a'evo erereko. Āwīvo eryvy rā renone emokatu amātejē, e'i. 8 Iporijau mǎe kō āmē oiko jētā pepytery pē, tapeporijauesa kō jē ereko, e'i ijupe.ⁿ

Jōvijāgwerā kō opota Rasaru juka remēwarā

9 Āmē jakatu Juteu atyry kō okuwapa Jesu Petānia taa pē tui. Oo esa āmē kupa. Jesu resa kōrijō tē rōwā oo kupa ajamā'ě. Opota teve Rasaru rē omā'ě kupa, Jesu remimomoerakwerā rē. 10 Āmē a'evoa ojenu Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijā kō pē remē, ojimōarō tesō enu kupa. E'i ojiupe kupa:

– Rasaru teve sijukaokatā ajawyi! e'i kupa. 11 A'e rewarā mō sō jane kō mōa'ārōwā janereity oo Jesu koty rewarā kō rōmō ky'y! Rasaru ve sijuka remē, ava nojirovija'āi Jesu rē ky'y! e'i tite ojiupe kupa.

Jumētu rupi Jesu ovāe Jerusarē taa pē oike remēwarā

(Mateusi 21.1-11; Maku 11.1-11; Rukasi 19.28-40)

12 Āmē aja paire Juteu kō ojimoatypa Jerusarē taa pē, tāmō kō jisiryawerā moetea 'arā renone. Aty wasu rōmō ekoi kupa. A'e kō pē Jesu vāerīa ojenu. 13 Ajawyi warakuri ro vo mǎ'ě opo'o eraa Jesu rōvaisī kupa. Wapuka pukai tesō oory rōmō iko kupa. Kee e'i kupa:

“Janerōvijā ywete simoe'e!” e'i kupa.

“Janejare'e tomoryoka Wemimuurerā imoe'eoka,

Isaue kō Rōvijā ywete rōmō uu mǎ'ě!” e'i e'i wapuka pukai kupa.^o

14 Ji'itepa Jesu jumētu^p memyry wesa. A'e rupi Jerusarē taa pē ovāe iko. Janejare'e ayvukwerā rupi katu tē a'evo ekoi, kee e'i maekwerā rupi katu:

15 “Jerusarē taa wānā kō! Tapekyje e'ā ky'y!

Pemǎ'ē! Penōvijā ywete rā Jōvijā wasu rōmō ovāe iko!

Jumētu memyry rupi ovāe iko!” e'i maekwerā rupi katu tē ekoi.^q

ⁿ 12.8 T.M. 15.11   ^o 12.13 Jīg. 118.25-26   ^p 12.14 Jumento   ^q 12.15 Sak. 9.9

¹⁶ Ajamã'ē ore norotekokuwaive. Ajawyi “Manyvo jaa pō ovãe Jesu jumētu memyry rupi mijã?” oro'e tite. Kãramō tē orojimotekokuwatã ee ky'y. Jesu omãnõtã. Ajaire opoeratã. Ajaire ojivyta oo wena e'e yva kyty tē ky'y. A'evo paire tē tite oroja'a Janejare'e ayvukwerã rē ky'y.

– Haa! Janejare'e ayvu rupi katu tē sipõkõ Jerusarē taa pē oike, jumētu rupi! oro'etã ky'y. Janejare'e ayvu rupi katu teve aty wasu kō omoe'e! oro'etã ky'y.

¹⁷ ãmē Jesu ovãe iko jumētu rupi remē, Rasaru momoeraawerã rē omã'ē maekwerã kō aty wasu pytery pē ekoi. A'e kō ji'ite omojenu jenupa sikaepo imomoerawerã erokwa kupa. Omojenu jenu jē erokwa kupa.

¹⁸ Ajawyi tē Jesu ovãe Jerusarē taa pē remē, aty wasu kō oo ikoty. Aekwerã ojenupa ijupe kō rewarã mō a'evo ekoi kupa.

¹⁹ ãmē Pariseu kō omã'ē Jesu rē ovãe iko remē. E'i ãmē ojiupe kupa:

– Emã'ē esa ãwī rē! ãwī ywesõ jane kō opota janewyi! e'i ojiupe kupa.

²⁰⁻²¹ ãmē ãmō kō pē Jesu rewarã ojenu, Kereku wãnã kō pē. Juteu rōwã mãe kō tē a'e kō. A'e kō ke'irōwã wyi uu Jerusarē taa kyty, Janejare'e moe'ea rōmō. A'e kō ve opota Jesu rē omã'ē. Ajawyi oporegeta Piripi pē kupa. Petesaita taa wãnã tē Piripi, Karireja yvy pewarã. A'e pē e'i kupa:

– Oropota Jesu rē oromã'ē mijã! e'i kupa.

²² Ajawyi Piripi oo rã'ĩ imomewa Aãtere pē.

– Kereku kō mō opota Jesu rē omã'ē, e'i.

Aepo momewa oo Jesu pē ãmē kupa.

²³ Ajamã'ē Jesu a'evoa okuwapa. Ajawyi e'i jane kō pē:

– Ôõ, ke'ĩ Janejare'e emojikuwaokatã pejē Wemimuurerã rōmō.

Amãnō maire emojikuwaokatã. ²⁴ Moma'e rã'ãigwerã rē tē ajimosã'ãgatã tapekuwa, e'i Jesu. ã'ãigwerã mō okui ojità yvy pupe remē, omãnō rã'ĩ maevo sō tite ipi. ãmē tē oētã ojimovija. Ajaate i'a ywetetã ky'y. [ãwīvo vetã ije, e'i. Amãnõtã rã'ĩ. Ajaire apoeratã. ãmē tē jane kō amoatytã Janejare'e pyri mōa'arōwã ky'y.] ãwitō ã'ãigwerã nijaõtã remē, ni'a'ãi kuwa. [ãwīvo vetã namãnõi sō remē, noporoeraa'ãi kuwa Janejare'e pyri ãmē mijã, e'i.] Aje ywete aepo a'e, e'i.

²⁵ E'i jē Jesu imogeta kō:

– Kee e'i mã'ē okãjã jētã: “Janejare'e ayvu rupi sō aiko remē, ejukatã maevo kupa. Napotai ajimomorijau amãnō. Ajawyi maevo naa'ãi upi ky'y”, e'i mã'ē. Aepo e'i epe remē, okãjã jētã ajaire. Ajamã'ē kee e'i mã'ē na'evõ'ãi: “Naity'ãi 'ete Janejare'e rupi aiko mã'ē. Ajawyi emãnõa pe'ĩ ajirovija jētã ee”, e'i mã'ē. A'e sōsi oiko karuarutã Janejare'e pyri, e'i.^r ²⁶ Ajawyi pepota eremĩgwai rōmō peiko remē, erupive tapeiko jē. Maibe kyty aa remē, erevejē tapeiko. A'evo peiko remē, kee e'itã Papa pene omãjã: “Aje ywete era'yry remĩgwai e'ey tē ene”, e'itã pejē, e'i Jesu imogeta kō.

^r 12.25 Mat. 10.39; 16.25; Mak. 8.35; Ruk. 9.24; 17.33

Jesu ojukaa rã rè oporegeta remëwarà

27E'i jê Jesu a'e pè tui mǎe kô pè:

– Age'e 'arà ajimopirai ywete amãtejê ejukaa rã rè. Aporanu kuwa ipe Papa pè terereko katu a'evoa wyi mijã. Ajamãê amãno rã'itã tè aiko. A'evoa rã mō teãmã ajo ike kyty yvy pè aiko, e'i.

28Ajawyi Jesu e'i Uu pè:

– Papa! Nekatuyaya emojikuwaoka jane kô pè emãnoã rupi! e'i. Aepo e'i remeve Janejare'e poregeta ojenu yva pupe wyi. Kee e'i imuu: – Amojikuwaokapa nekatuyaya ijupe kô, e'i imuu. Ajaire amojikuwaoka tarà mijê ijupe kô, e'i Janejare'e Wa'yry pè imuu.

29Aty wasu kô aepo wenu remê, kee e'i tite kupa:

– Töpã teipõ! e'i tite kupa.

Ãmögwerà ãmê:

– Janejare'e remigwai yvapewarà tè aepo e'i imuu! e'i.

30Ajamãê Jesu e'i ijupe kô:

– Eupe rōwã aepo e'i imuu. Peupewarà mō tè aepo e'i imuu, e'i. [Ãmê tè pekuwa aje ywete Janejare'e wenu eayvu, aporegeta ijupe remê, e'i.] 31Age'e Janejare'e poromosã'ãgaa 'arà okwatã ky'y. Ajãgai rōvijã namokasioka'ãi age'e ky'y, e'i.

32E'i jê Jesu ijupe kô:

– Ke'ĩ emõ'atã ejuka kupa, e'i. A'evoa rupi pirujê jane kô amuutã ekoty, e'i tẽ Jesu.

33Omãnoã renone aepo e'i oporegeta. “Yvyra jipokana rè emõ'atã ejuka”, jaa tẽ aepo e'i mǎê.

34Ajawyi aty wasu e'i Jesu pè:

– Janejare'e Remimuurerã Janerōvijã ywete rōmō uu remê, nomãno'ãi mǎê rōmō uutã. Aepo e'i Moisesi remikusiwarerã, e'i tite kupa. Ajawyi manyvore pō kee ere: “Janejare'e Remimuurerã ajimojane mǎê rōmō emõ'ã 'atã tẽ kupa”, ere! Manyvore pō aepo ere? Ava pewarã mō pō “ojimojane mǎê” ere? e'i Jesu pè kupa.^s

35E'i Jesu ãmê ijupe kô:

– Poroyape mǎê rè tẽ ajimosã'ãgatã tapekuwa. Poroyape mǎê vo ije, e'i. Awitō poroyapea omojisaoka pee janeupe, ãwivo ve amojikuwaoka Janejare'e rekoa pejê, e'i. Naiko puku'ãi pepyri ky'y, e'i. Ajawyi Papa rekoa e'e rupi jêsi tapeiko, aiko jê pepyri aiko remeve, a'e pejê. A'evõ peiko remê, pãtõnusu rupi oo mǎe kô vo rōwã ãmê peikotã erakypyre kyty. Pãtõnusu rupi oo mǎe kô nokuwai maty ootã mǎê. Awivo tapeiko e'ã.^t 36Ajawyi aiko jê pepyri remê, tapejirovija ere. Janejare'e rekoa amojikuwatã peupe mǎê rupi peikotã ãmê, e'i Jesu ijupe kô.

^s 12.34 Jig. 110.4; Isa. 9.7; Tan. 7.14   ^t 12.35 Juw. 8.12; 9.4-5

Aepo e'i paire, Jesu ojisyry rã'ĩ oo. Ovote ekoi rã'ĩ. ³⁷A'evo Jesu okasia omojisaoka ipe ovake kō imojikuwa. Ajamã'ẽ nojirovijai jẽ ee kupa. ³⁸Ajare Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi kee e'i amãtejẽ karamoe remeve:

“Erõvijã, neayvukwerà oromojenu ipe remẽ, noerovija'ai kupa. Nekasia rè omã'ẽ ipe kupa remẽ, noerovija'ai kupa. 'Aje ywete Janerõvijã wasu kasia rupi a'evo ekoi', ne'i kupa”, e'i maekwerà.”^u

³⁹Aekwerà rupi katu noerovijai sire'e kupa. Kee e'i teve Isajasi maekwerà rupi katu ekoi kupa:

⁴⁰ “Janejare'e nomoeapyooka kõi, ikasia rè tomã'ẽ e'ã, omã'ẽ ipe ee kupa remẽ.
Nomomārākuwaoka kõi teve, āwisō totekokuwa e'ã ijayvu rè kupa. Na'evoi sō remẽ ojirova kuwa ojivy uu Janejare'e kyty mijã.
A'e opātāvō kō kuwa imomoi kō ijaiwererà kō kasia wyi imokatu kō mijã”, e'i Isajasi maekwerà.”^v

⁴¹ Janejare'e omojisaokapa amãtejẽ Jesu kasia Isajasi pè, aepo te'i amãtejẽ.

⁴² Ajamã'ẽ uve ijatyry Juteu rōvijāgwerà kō, Jesu rè ojirovija mǎe kō. A'e kō ojirovija ipe Jesu rè kupa, opy'a kō pupe. Ajamã'ẽ nomojikuwai Jesu rè ojirovija mǎe kupa, Pariseu kō wyi okyje kupa rewarà mō. “Emoisryrta Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã pupe wyi kupa ky'y”, e'i oupe kupa. Ajawyi nopotai ojimojikuwaoka kupa. ⁴³Jōvijāgwerà kō opota omoe'ea kōrijō tē ipi. “Janejare'e tē temoe'e”, ne'i kupa ajamã'ẽ. “Pariseu kō temoe'e”, e'i tē kupa. Ajawyi a'evo ekoi kupa.

⁴⁴ Āmē ajaire Jesu oporegeta mijē jane kō pē. Wayvo oporegeta. Kee e'i ijupe kō:

– Ere ojirovija mǎe kō Emuuarerà rè ve ojirovija ipi. ⁴⁵Ava mō omã'ẽ ere remẽ, Emuuarerà rè omã'ẽ teve, e'i. ⁴⁶Poroyape mǎe rōmō ajo ike yvy pē, āwisō ere ojirovija mǎe kō tē totekokuwa Janejare'e rekoa rè. Pātōnusu rupi ekoi mǎe vo rōwātà ekoi āmē kupa ky'y. ⁴⁷Jane kō rereko katuarà rōmō tē ajo, e'i. Ava mō eayvu wenu paire katu noerovijai sō remẽ, ije rōwā amosã'āgatà apijarà. A'evoa rōmō rōwā ajo. Ovote waiwererà omojikuwaokatà. ⁴⁸Ava mō eayvu wyi ojirova kōrijō remẽ, oikopa imomorijaua rã ijaiwererà rewarà mō, e'i. Kāramō omānō remẽ, eayvukwerà a'epa ijupe maekwerà rupi katu ijaiwererà ojikuwatà ky'y,

^u 12.38 Isa. 53.1   ^v 12.40 Isa. 6.10

e'i. Poromoe'yia 'arà mē a'evotà, e'i. ⁴⁹Eayvu rupi rōwā aporegeta ipi, e'i. Papa ayvu rupi tē aporegeta ipi, e'i. Ajo e'āve emogetapa emuu. “Kee ere ikō jane kō pē nē”, e'i amātejē. A'e tē amome'u pejē, e'i Jesu. ⁵⁰Pirujē “emojenu” e'i maekwerà rupi katu amojenu. Ijayvukwerà rupi ekoi mē kō oiko karuarutà ipyri, e'i Jesu.

Jesu wemimo'earà kō opykusu remēwarà

13 ¹Jesu orerauvay jome, wemimo'ekwerà kō rōmō. Pirujē okoty rewarà kō wauvay. Poroauvay mālē teāmā Jesu. Nopi'āi 'ete poroaua wyi. Okuwapa noiko puku'āi orereve. Ke'īma imānōa rā. Ajaire opoera tarà mijē ojivy oo Uu kyty. Ajawyi omojisaokatā orerauvaya oreupe nomānōive remē. Pe'īte oke paireve Juteu kō omoetetā wāmōi kō jisryawerà 'arà.

²Āmē karupa upa remē, Jesu ojimi'u orereve upa. Āmē emimo'earà mō sikaepo ome'ētā Jesu jōvijā kō po pē. Jutasi eu ijupe mālē a'evotà ekoi. Simāo Sikarioti ra'yry tē Jutasi. A'e tē ome'ētā Jesu jōvijā kō po pē. Ājāgai rōvijā tē omoane'e ta'evo ekoi Jutasi ajamā'ē. ³Ajamā'ē Jesu okuwapa Tuu ome'ēma okasia ijupe Wa'yry rōmō. Okuwapa teve Janejare'e kyty wyi uu mālē. A'e kyty teve ojivytā oo.

⁴[A'evo remē orerauvaya omojikuwa rā'ī ore.] Opō'ā oyru poko mopysu, oyru 'arà rupi opypy mālē. Tuaja oinō okō'ā rē. ⁵Ajaire yy oinō orepykusua mō parapi pupe. A'e pupe orepykusu orejāvijō jē oreomoaty. Āwitō janeremīgwai janepykusu, āwīvo orerereko. Orepykusu paire orepymosikā tuaja pupe. A'evo orerereko Jesu.

⁶Āmē Simāo Peturu opykusutā remē,
– Ānī! e'i. Epykusutā sipō rejupa, [āwisō eremīgwai rōwā ene remē? Erōvijā tē rōwā sipō ene!] e'i.

⁷Āmē Jesu e'i:
– Nerekuwai manyvo rewarà mō tē oropykusutā, e'i. Kāramō tē nekuwatā manyvo jaa tē oropykusu mālē, e'i ijupe.

⁸Āmē Peturu e'i mijē:
– Ānī! Terekusu e'ā epy! e'i e'i jē.
Ajawyi Jesu e'i ijupe:
– Noropykusui sō remē, ekoty rewarà rōmō rōwātā ene āmē ky'y, e'i ijupe.

⁹Ameve tite Simāo Peturu e'i ijupe:
– Epykusu awi rejupa, jōvijā! e'i ky'y. Epy kō ekusu. Epo kō. Eākāg teve. [Emojaupa 'ejē ajawyi rejupa,] e'i āmē Jesu pē ky'y.

¹⁰Āmē Jesu e'i:
– Ānī! Ojaupa mālē niky'ai ipi. A'evo ve pejē, ojaupa mālē vo 'ejē. Ajawyi napeky'ai. Pepy kōrijō tēiky'a jē. Ajawyi a'e kōrijō tē akusutā. Pirujē peupe rōwā aepo a'e ajamā'ē. Uve jē ajamā'ē pe'īiky'a jē mālē mō, e'i.

¹¹ “Ipy'a ky'a mǎ'ě” jaa tè aepo e'i. Omoãkwa'ãarà rã pè tè aepo e'i. Okuwapa amãtejê a'evotà werekooka mǎ'ě.

¹² Orepykusu paire, Jesu opypy mijê oyru poko oo mijê wapy namesa pyri. ãmê e'i oreupe:

– Pekuwa pō manyvo jaa agyvo poroereko? e'i. ¹³ “Emo'earà” pejë ije. ãmō, “jōvijã” pejë teve ije, e'i. Ō'ō aje, upi katu tè aepo pejë. Penōvijã tè ije. ¹⁴⁻¹⁵ Ajamã'ě penōvijã teipe ije remê, poropykusu jê. ãwīvo ve tapeiko jane kō rerekoarà mō ipi, ereruparà mō.” ¹⁶ [Tapejimo'e tite e'ã, eremīgwai kō rōmō. Aje kee rewarà mō.] Tōvijã ywesō wemīgwai wyi ipi. Oōvijã wryu kytwarà tè, temīgwai ipi. ãwīvo ve ayvu jarà ywesō wayvu mojenuarà wyi ipi.^x ¹⁷ ãwīvoa pekuwa ky'y. Penoryvaytà peiko ãmê, ereruparà mō peiko remê, e'i Jesu oreupe.

¹⁸ E'i jê Jesu oreupe:

– [Age'e poromotekokuwapa Janejare'e peaiwererà oky'a'o mǎ'ě rè, e'i.] Pirujê peupewarà mō rōwã aepo a'e ajamã'ě, e'i.

Aepo e'i Jesu remê, e'i jê oreupe:

– Akuwapa pepy'a pewarà kō eremīpyteporokwerà kō rōmō, e'i. Ajawyi akuwa peneirōarà mō ojimoãpātà ere. Kee ojikusiwapa maekwerà rupi katu tè a'evotà ekoi: “*Ereve ojimi'u mǎ'ě mō ojimoãpã ere*”, e'ipa ojikusywa.^y Aekwerà rupi katu tè tãwīvo ky'y, e'i. ¹⁹ Aepo a'e amãtejêtà tapekuwa a'e. A'evoa rè pemã'ě remê, pekuwatà aje ywete Janejare'e Remīmuurerà tè ije, e'i oreupe. ²⁰ Kee a'e teve. Poromonotà eayvu mojenuarà kō rōmō tapeiko. Ajawyi ava mō oryvay pene remê, ere oryvay tary ve, eremimono kō tè pejë rewarà mō, e'i. ãwīvo ve ava mō oryvay ere remê, Emuuarerà rè oryvay tary ve. Aje aepo a'e pejë, e'i Jesu.^z

Jesu ome'ëa rã omojikuwapa amãtejê remêwarà

(Mateusi 26.17-25; Maku 14.12-21; Rukasi 22.7-13, 21-23)

²¹ Aepo e'i paire Jesu ijãgyoay. Ji'i nomome'u ywe'ei oreupe. ãmê tè katu oporegeta katu ky'y.

– Pepytery pewarà mō ojimoãpātà ere. Eme'ëtà jōvijã kō po pè. Aje ywete aepo a'e pejë, e'i.

²² Aepo e'i remeve, norokuwai 'ete ava upewarà mō aepo e'i mǎ'ě. Ajawyi oromã'ë pirujê ojee erokwa.

– Eeee! Ava pewarà mō aepo e'i? oro'e ojiupe.

²³⁻²⁴ Ije, Juwão, Jesu uvuri aapy ajupa, a'evō oroiko remê. Jesu remiau tè ije. Ajawyi Simão Peturu opojai ekoty. Kee e'i ije:

– “Ava upewarà mō pō aepo ere?” ere jōvijã pè esa, e'i ije.

²⁵ Ajawyi ajisyry sa'u Jesu pyri'ijê'ë sa'u javo.

^w 13.14-15 Ruk. 22.27   ^x 13.16 Mat. 10.24; Ruk. 6.40; Juw. 15.20   ^y 13.18 Jīg. 41.9

^z 13.20 Mat. 10.40; Mak. 9.37; Ruk. 9.48; 10.16

- Ava pè pō aepe ere, jōvijā? a'e ijupe.
 26 ãmē Jesu e'i ije:
 – Aã meju pēgwerà amōsōtā ime'ē ijupe mǎ'ē tē a'evotà erereko, e'i ije.
 Aepe e'i remē, meju omōsō ime'ē Jutasi pè, Simão Sikarioti ra'yry pè.
 27 ãmē Jutasi opyy iwa. Ameve ājāgai rōvijā Satanasi omoane'e jē
 Jutasi, tome'ē Jesu āpā kō po pè ky'y. ãmē Jesu e'i amātejē ijupe:
 – Ekwa amātejē awi āwīvo tereiko, e'i.
 28 Norokuwai manyvo rewarà mō Jesu aepe e'i ijupe. Ava jē rōwā
 okuwa. 29 Karakuri omokatu mǎ'ē tē Jutasi. Ajawyi kee oro'e tite:
 – Ootà maevo moma'e pyy eru aã jimi'u wasu pè, Jesu ayvu rupi, oro'e
 tite. Ootà maevo karakuri me'ē iporijau mǎe kō pè, oro'e tite ve.
 30 ãmē Jutasi opyy meju pēgwerà iwa paireve, opōā oo. Pātōma remē a'evoko.

“Tapejiauvay ikō peiko nē”, e'i Jesu mǎ'ē

- 31 Jutasi ojisyry paire, Jesu oremotekokuwa jē upa:
 – Age'e si Janejare'e emojikuwaokatā Wemimuurerà rōmō, ajimojane mǎ'ē
 rōmō. Ekatuaya omojikuwaokatā pejē. Āwīvo ve ikatuaya amojikuwaokatā pejē
 ky'y. 32 Āwitō Janejare'e katuaya ojikuwatā erupi, āwīvo ve ekatuaya ojikuwatā
 upi, āwīsō jane kō toremoe'e oremomojy, e'i. Age'eve a'evotà, e'i. 33 Naiko puku'āi
 pepyterà rupi aiko ky'y, eākarāgwerà kō. Ereka titetā ajaire pekupa, e'i. Aatā mǎ'ē
 gyty napeo'āi, e'i. Aepe jaa amojenupa Juteu rōvijāgwerà kō pè, e'i. Peupe ywete
 aepe a'e age'e, e'i.^a 34 Eayvu pyau rē ywesō poromo'etā, a'e rupi katu tapeiko ky'y.
 Kee a'e pejē. Tapejiauvay ikō peiko nē, a'e pejē. Āwitō ije poroauvay aiko ipi, āwīvo
 ikō peiko nē, a'e pejē.^b 35 Āmē tē pejikuwatā eremimo'ekwerà kō rōmō peiko.
 Pejiauvaya rupi pejikuwatā, e'i Jesu oreupe.

“Nekuwai rā'āgatā rejupa”, e'i Peturu pè mǎ'ē
(Mateusi 26.31-35; Maku 14.27-31; Rukasi 22.31-34)

- 36 ãmē Simão Peturu e'i Jesu pè:
 – Jōvijā, “Aatā mǎ'ē gyty napeo'āi”, ere pōkō oreupe? Maty pōkō neotā
 ajawyi? e'i tite ikuwa e'ā Jesu pè.
 ãmē Jesu e'i ijupe:
 – Age'eve napeo'āi aatā mǎ'ē gyty, e'i. Kāramō peotā erupi, e'i.
 37 ãmē Peturu e'i mijē ijupe:
 – Manyvo rewarà mō pō age'eve naa'āi nerupi? e'i. Ije tē kuwa amānō
 nerekovijarerà rōmō, e'i tite.
 38 Aepe e'i remē, Jesu e'i ijupe:
 – Neremānō'āi kuwa erekovijarerà rōmō! e'i. Age'e pya, “Nakuwai
 Jesu”, ere rā'āgatā eupewarà mō. Moapy rōmō tesō aepe eretā. Masakara
 nojē'ēive remē aepe eretā, e'i. Aje ywete aepe a'e ene, e'i Jesu Peturu pè.

^a 13.33 Juw. 7.34   ^b 13.34 Juw. 15.12,17; 1Juw. 3.23; 2Juw. 6

Janejare'e rape rupiwarà rewarà

14 ¹E'i jê Jesu oreupe:
 – Tapeãgyo e'ã ikô ere nê. Tapejipy'amopirai e'ã ikô erewarà mō nê, e'i. [Kee tapejê e'ã ikô ije nê: “Janereitytà oo”, tapejê e'ã, e'i.] Tapejirovija jê kôrijô ikô ere nê, e'i. Janejare'e rê ikô tapejirovija jê teve nê, e'i. ²Age'e ije ypy aatà penenone rupi Papa rena kyty, e'i. Penena rã mokatu aatà ajupa, e'i. Taa wasu tê Papa rena, e'i. Ae kyty aatà penena rã mokatu penenone. Nãwĩ vo'ãi sô remê, na'e'ãi kuwa pejê, e'i. ³Kãramô amokatupa penena rã ky'y remê, ajo tarà mijê pejijarà mō. ãmê si peotà erupi ky'y. Maipe rupi aiko remê, pejê ve peikotà ereve ky'y, e'i. ⁴Age'e pekuwapa maty pō aatà mãê ky'y, e'i. Pekuwapa pee, e'i oreupe.

⁵Ajamãê Tome e'i ijupe:

– ãnĩ! e'i. Norokuwai maty pō neotà ajamãê, e'i. Manyvo noroereko'ai Janejare'e rena rape orevote ikuwa? e'i ijupe.

⁶ãmê Jesu e'i oreupe:

– Papa rena rape vo mãê tê ije. Ajawyi ava mō opota Papa rena kyty oo remê, tojirovija rãĩ ere. Ayvu aje ywete mãê mojenuarà tê ije. Ije kôrijô tê poroerovãe kuwa Papa pyri tapeiko karuaru, e'i. Ava jê rōwã ovãe kuwa Papa pyri narovãei remê, e'i. ⁷Aje ywete ekuwa pekupa remê, Papa ve pekuwatà. Penemikuwa ajamãê Papa. Pemãêma ee, e'i oreupe.

⁸ãmê Piripi e'i Jesu pè:

– ãnĩ, jövijã! [Norokuwai neruu. Noromãêive ee! e'i.] Emojsisaoka oreupe ajawyi, “aje” toro'e ãmê, e'i.

⁹ãmê Jesu e'i ijupe:

– Emãê, Piripi. Ije, age'e rōwã peneve aiko. Nekuwaive sipō pekupa? e'i. Ije ojevo jê Papa reve aiko. Ajawyi pemãê ere remê, Papa rê ve pemãêma. Ajawyi, “Emojsisaoka neruu oreupe torokuwa”, napejê'ãi ije, e'i. ¹⁰Pe'itypyte mãê rômô aiko Papa reve. Ajawyi ekuwa pekupa remê, Papa pekuwa teve. “Aje ywete” napejêive pō aepe a'e mãê pè? e'i ijupe.

E'i jê oreupe:

– Eayvu rōwã amojenu pejê ipi. Papa ayvukwerà tê amojenu. Ae tê ereve ekoi ipi, e'i. Ijavyu rupi tê aposiko ipi, e'i. ¹¹Tapejirovija ere ãmê. Eayvu teve taperovija, “Pe'itypyte mãê rômô aiko Papa reve”, a'e maekwerà. “Aje ywete” napejêi eayvu pè remê, “aje ywete” pejê jê kuwasi ekasia rê pemãê remê, e'i. ¹²Pemãêma manyvo aiko Papa kasia rupi ipi. Ae wyi wete ikasia rupi peikotà kãramô. Ajivytà ikoty rewarà mō aepe a'e pejê. Aje ywete a'e pejê. ¹³Peporanu ije ekoty rewarà kō rômô remê, “hoô” aletà pejê ãmê ipi. Aevo poroerekotà ãmê. Aevoa rupi Papa katuaya amojisaokatà pejê. ¹⁴Peporanu ije remê, “hoô” aletà, ekoty rewarà kō tê pejê rewarà mō, e'i Jesu oreupe.

“Janejare'e omuatà o'ãg pejê”, e'i Jesu mãê

¹⁵E'i Jesu oreupe:

– Erauvay pekupa remê, eayvukwerà rupi peikotà ãmê, e'i. ¹⁶Papa kyty ajivy aa remê, aporegetatà ijupe peupewarà mō, e'i. “Ne'Ãg emono ere ojirovija mǎe kō pè, erekoarà kō rōmō toiko”, a'età ijupe. “Hoō” e'ità ãmê. O'Ãg tē tesō omuutà pejë ãmê ky'y, awyje toiko pepyri ky'y. ¹⁷Aje ywete mǎê Janejare'e rewarà omojikuwaoka peupe mǎê a'e. Janejare'e noerovijai mǎe kō nomojimoenaoka'ãi kuwa i'Ãg opy'a pupe. Nomǎê'ãi kuwa ee kupa. Nokuwa'ãi kuwa teve kupa. Pejë ãmê pekuwatà Janejare'e 'Ãg. Peneve ekoità, ajawyi. A'e pepy'a pupe ojimoenatà, e'i oreupe.

¹⁸E'i jê Jesu oreupe:

– Papa kyty ajivyatà aa. Ajamǎê i'Ãg peneve ekoità, penerekoarà rōmō, e'i. Ajaire ajo tarà mijê pekoty, e'i. ¹⁹Ke'ĩ nererovijai mǎe kō nomǎê'ãi ere ky'y, e'i. Pejë ãmê pemǎê tarà mijê ere. Ajisaoka tarà mijê pejë amǎnō maire, e'i. Namǎnōi mǎê rōmō aikotà ãmê ky'y. Ajawyi pejë ve peiko karuarutà, e'i. ²⁰Pemǎê ere remê pekuwatà aje ywete ojevo jê ore Papa reve oroiko mǎê. Pe'ĩpypte oroiko. A'evo ve pejë. Pe'ĩpypte ve peiko ereve. Papa 'Ãg uu pekoty remê, aepe pekuwatà ky'y, e'i oreupe.

²¹– ãmō, kee a'e pejë. Eayvu rupi ekoi mǎe kō ojikuwa erauparà kō rōmō iko. A'evo mǎe kō Papa remiau rōmōtà tē ekoi. Eremiau rōmōtà teve ekoi kupa. Ajikuwaokatà ijupe kō, e'i oreupe.

²²Ãmê Jutasi e'i Jesu pè. Jutasi Sikarioti rōwǎ ajamǎê. Erà vo mǎê tē. A'e kee e'i:

– Jōvijǎ, manyvore pō oreupe kōrijōgà nejikuwaokatà? e'i. Manyvore pō pirujê jane kō pè nerejikuwa'ãi? e'i Jutasi Jesu pè.

²³Ãmê Jesu e'i ijupe:

– Erau mǎe kō eayvukwerà rupi ekoità teǎmǎ. Papa wauvaytà a'evo ekoi mǎe kō. Ajawyi orojotà ipyri kō oroiko, Papa reve, e'i. ²⁴Nerai mǎe kō ãmê eremimojenuwerà rupi noiko'ãi ipi, e'i. Eayvu rōwǎ amojenu pejë ajupa ajamǎê. Papa ayvu tē amojenu ajupa. Emuuarerà ayvu tē amojenu ajupa, e'i.

²⁵– Age'e aiko jê peneve remeve aepe a'e pejë. ²⁶Ajivy aa remê, Papa o'Ãg omuutà pepy'a pè penerekoarà rōmō toiko. Eayvu rupi tē omuutà, e'i. A'e tē pemoja'arokatà pirujê eayvukwerà rē, tapeja'a jê ee, e'i.

²⁷– Poropy'amopiryvypy katutà tē peneity aa, e'i. Nererovijai mǎe kō ãmê nokuwa'ãi poropy'amopiryvypya, e'i. Ije tē ãmê akuwa ãwivoa, e'i. Ajawyi tapejimopirai e'ǎ ikō eoa rǎ rē nē. Tapekyje e'ǎ teve ikō nē, e'i. ²⁸Kee a'epa itōkō pejë: “Ke'ĩ Papa kyty aatà”, a'epa itōkō pejë. “Ajaire ajo tarà mijê pekoty”, a'epa itōkō pejë. Erauvay pekupa remê, penory kuwa Papa kyty aa tarà mē, a'e ywesō ikasiy ewyi rewarà mō. ²⁹Aepe a'epa amǎtejê pejë, najivyive aa remeve. Ajawyi a'evo aiko remê, “Aje ywete aepe e'i Jesu oporegeta”, pejëtà ije, e'i oreupe.

³⁰– Naporegeta puku'ãi pejë ky'y, ãjǎgai rōvijǎ ovǎerĩ ky'y rewarà mō. A'e nikasi ije ajamǎê, e'i. ³¹Papa aauvay. Ajawyi ijayvu rupi tē aatà

ajimomorijauoka, e'i. Āwitō pirujē e'i mǎě rupi aiko ipi, āwīvo jētà aiko. Pepōā! Ja'e jēsi ike wyi! e'i oreupe āmē ky'y.

Moma'eyva'y rē tē Jesu ojimosā'āga remēwarà

15 ¹Ajaire Jesu e'i:

– Ajivy aa remē, tapeja'a jē ikō ere ipi nē. Tapejimokasioka Papa pē, ereve jē tapeiko, e'i. Moma'eyva'y rē tē ajimosā'āgatà tapekuwa. Moma'eyva'y vo tē ije, e'i. Papa āmē oposiko ee mǎě vo, e'i. ²Āwitō moma'eyva rākā kō o'y rē ekoi, āwīvo ve ereve peiko, e'i. Āwitō moma'eyva'y rē oposiko mǎě omopai ākā ni'ai mǎě eraa ity ipi, āwīvotà Papa wetatà ereve ekoi rā'āga mǎe kō ipi.^c Ākā i'a katu jome mǎě āmē wauvaytā. Iky'a mǎě wekyipatà iwiyi. Āmē oryvaytā. Āmē ywesō i'a katu jometā. Āwīvo ve ere ojimo'y mǎe kō Papa werekotā, e'i. ³Perovija ywete eayvu ipi rewarà mō, Janejare'e pepy'aky'a'opa ky'y, e'i. ⁴Āwitō moma'eyva rākā nuvei o'y rē remē, ni'a'ai ky'y. Osinīma kōrijōtā tē omānō. A'evotā ereity ywe'e tite mǎe kō. Ajawyi tapejimo'yjē ere, a'e pejē. Ije āmē pe'y rōmō aiko karuarutā aiko. Āmē tē penoryvaytā peiko, e'i Jesu oreupe.^d

⁵– Moma'eyva'y vo mǎě tē ije, e'i. Pejē āmē erākā kō rōmō tē, e'i. Āwitō i'y omokasi wākā ti'a katu ipi, āwīvo ve poromokasi eayvu rupi tapeiko. Ajawyi tē ivo peiko, e'i. ⁶Ereity ywe'e tite sō pekupa remē, ākā osinī mǎě votā tē pejē peiko āmē. Ajawyi āwitō oposiko mǎě weta osinīma mǎě eraa imomo, āwīvotà Papa penereko, ereity ywe'e tite sō pekupa remē. ⁷Tapejimo'yvay ikō ere āmē nē. Eayvukwerà rupi katu ikō tapeiko nē. Āmē si moma'e rē peporijau remē Papa ome'ētā pejē ipi, peokwai ijupe remē. ⁸Āmē sōsi pejikuwatā eremimo'ekwerà kō rōmō peiko. Āmē tē, “Janejare'e ikatuy wete!” e'itā jane kō pene omājā, e'i oreupe.

⁹– Poroauvay. Āwitō Papa erauvay, āwīvo ve poroauvay, e'i. Ajawyi pe'itypyte rōmō tapeiko jē eremiau kō rōmō, a'e pejē. ¹⁰Papa ayvu rupi aiko rewarà mō erauvay ipi. Āwīvo ve eayvu rupi peiko remē, poroauvay teve ipi. ¹¹Aepo a'e pejē pemorya rōmō, e'i. Napotai penory a'u kōrijō tē. Apota penoryvay peiko, evo. ¹²Tapejiauvay ikō peiko nē. Āwitō ije poroauvay penereko, āwīvo ikō peiko nē, a'e pejē, e'i.^e

¹³E'i Jesu oreupe:

– Aje poroauvay penereko. Ajawyi amānōtā penekovijarerà rōmō. Ava mō sō ojimorypa kō rekovijarerà rōmō remē, ojikuwa a'e ywesō ojimorypa

^c 15.2 Juteu kō moma'eyva'a opo'opa kupa paire, wākāeta eta kupa ipi. Ākā jukwerà kō weta eta ijapy kupa ipi. “Āmō kwaray remē, i'a katu jome”, e'i kupa wyi a'evo wereko kupa ipi. O'āmyky katu jome teve āmē ipi. Ajawyi i'a katu jometā. I'a ywete sa'utā teve. A'e e'ekwerà rōmōtā teve i'a āmē. ^d 15.4 Kar. 5.22-23 ^e 15.12 Juw. 13.34; 15.17; 1Juw. 3.23; 2Juw. 5

kõ wauvay mãẽ rômõ, e'i. ¹⁴Ejimorypa kõ rômõ tè pejë, eayvu rupi peiko remẽ, e'i. ¹⁵“Eremïgwai kõ” na'e'i pejë. Temïgwai rövijã nomome'ui manyvo ekoi mãẽ wemïgwai kõ pè ipi, e'i. Ije ãmẽ pirujẽ amome'u pejë ipi, e'i. Pirujẽ Papa omome'upa eupe maekwerà tè amome'upa pejë, ejimorypa kõ tè pejë rewarà mõ. ¹⁶Ãmõ, kee a'e pejë. Penemipyteporokwerà rõwã ije, e'i. Ije tè poropyteporo ejimorypa kõ rômõ tapeiko, e'i. Poromonotà eayvu mojenuarà kõ rômõ, ãmẽ erewarà tapemojenu ãmõ kõ pè, e'i. Mãerã tè ojirovijatà ere ãmẽ kupa. Nereity'ai ãmẽ kupa ky'y. Eayvu rupi peokwai Papa pè remẽ, penemikwaiwerà om'e'tà pejë. ¹⁷Ajawyi tè kee a'epa itõkõ pejë: Tapejiauvay ikõ peiko nẽ, a'epa itõkõ pejë.

“Pemomorijautà kupa”, e'i Jesu mãẽ

¹⁸E'i Jesu oreupe:

– Pekuwapa ere ypy ojikõõ kupa, e'i. Ajawyi a'evoa rè tapeja'a, ojikõõ pene kupa remẽ, e'i. ¹⁹A'e kõ ojee kõrijõ tè nojikõõi kupa ipi. Ajawyi ivo kõ jẽ sõ pejë remẽ, nojikõõ'ai kuwa pene kupa mijã, e'i. Pepota katu kuwa kupa mijã, e'i. Ivo kõ jẽ rõwã peiko ajamã'e ky'y, poropyteporopa poropy'amoteepa rewarà mõ. Ajawyi tè ojikõõ pene kupa, e'i. ²⁰Kee a'epa itõkõ pejë maekwerà rè tapeja'a jẽ: “Temïgwai noapyrasai oövijã ipi”, a'epa itõkõ pejë. Penövijã tè ije. Ajawyi emomorijau mãe kõ evo jẽ pemomorijautà. Eayvu werovija mãe kõ ãmẽ peayvu werovijatà, ekoty rewarà kõ tè pejë rewarà mõ, e'i.^f ²¹Erewarà mõ nererovijai mãe kõ nivoi penerekotà, Emuuarerà nokuwai kupa rewarà mõ, e'i. ²²Ajawyi Papa “nivoi mãe kõ” e'itã ijupe kõ. Najori sõ imotekokuwa kõ remẽ, aepo ne'i'ai kuwa ijupe kõ mijã, e'i. Ajopa ike ajamã'e. Amotekokuwa kõ ipe. [Ajamã'e ojimoape kõrijõ eayvu renu tare'ã kupa.] Ajawyi tè “nivoi mãe kõ” e'itã Papa ijupe kõ. “Nakuwai rewarà mõ a'evo aiko tite mijã”, ne'i'ai kupa. ²³Ojikõõ ere mãe kõ a'evo ve Papa reve ojikõõ, e'i. ²⁴Ekasia namojisaokai sõ ovake kõ remẽ, Papa nomo'y'ai kuwa nivoi mã'e ee kõ mijã. Ajamã'e ãwĩ kõ ywete omã'e ere, manyvo aiko mã'e rè. Ekasia rè omã'e ipe kupa remẽ, ojikõõ ywete kõrijõ ere kupa, e'i. Papa rè ve ojikõõ kupa ãwivo aiko remẽ, e'i. ²⁵A'evoa rã Papa omojenu amãtejẽ karamoe remeve. “Manyvo a'e remẽ rõwã ojikõõ ere kupa”, e'ipa amãtejẽ ijupe kõ. Aekwerà rupi katu ekoi kupa, e'i.^g

²⁶– Ke'ïma ajivyta aa Papa kyty, a'epa pejë. Papa pè, “Ne'Ãg emono ere ojirovija mãe kõ pè”, a'etã avãe Papa pè. ãmẽ tè omuutã, penerekoarã rômõ. ãmẽ sõsi aje ywete mã'e rè pemotekokuwatã, e'i. Erekoa rè pemotekokuwatã imojikuwa, e'i. ²⁷Ãmẽ pejë tè erewarã pemojenutã erokwa, e'i. Pejë ypy eremimo'ekwerà kõ rômõ peiko. Ajawyi a'evotã peiko, e'i.

^f 15.20 Mat. 10.24; Ruk. 6.40; Juw. 13.16   ^g 15.25 Jïg. 35.19; 69.4

Janejare'e 'Āg rē oremotekokuwa remēwarà

16 ¹E'i Jesu oreupe:
 – Aepo amome'upa eayvu pejë, āwisō tapejimokasi jē ere pejirovija. Tapenearai e'ā ewyi, e'i. ²Keetā kāramō penereko kupa rewarà mō aepo a'e. Iwasuaytā pejë. Ere ojikō'ō mēe kō pemoisyrýtā Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō pe wyi, e'i. Pemomijarítā pejuka kupa. A'evō penereko mēe kō, “Janejare'e orýtā sijuka kō remē”, e'i títetā ikuwa e'ā ojiupe kupa. ³Papa nokuwai kupa rewarà mō tē a'evotā penereko kupa, e'i. Āmō, nekuwai kupa rewarà mō teve a'evotā ekoi kupa, e'i Jesu.

⁴– Age'e a'evotā mǎ'ē amome'upa amātejē pejë, tapekuwa. Ajawyi a'evō peiko remē, “Āwī pē tē sipōkō e'i janerōvijā?” pejëtā ije peja'a ere, e'i. Namome'uive aepo jaa pejë mijā, peneve aiko jē rewarà mō, e'i. ⁵Age'e tē katu aepo amome'u pejë. Emuuarerā kyty ajivytā aa. Ajawyi tē amome'u pejë age'e ky'y. “Maty pō neotā?” napejëive ije ajamǎ'ē.

⁶– Age'e peāgyoay aepo a'e mǎ'ē rē. ⁷Ajamǎ'ē ikatutā peupe ajivy aa remē. Avāema Papa pyri remē tē o'Āg tē tesō omuutā pekoty penerekoarā rōmō ky'y, e'i. Naa'āi remē, nonu'āi i'Āg pekoty mijā, e'i. Ajivy aa remē tē, ije tē amurokatā pekoty āmē ky'y, e'i. Aje ywete aepo a'e pejë, e'i Jesu oreupe.

⁸– Ike yvy pewarā kō nokuwai aje ywete mǎ'ē. “Janejare'e nijanemorijau'āi kāramō”, e'i tite kupa. “Jesu nivoi janemo'e ivo tekoua rē”, e'i tite teve kupa. Āmō, “Ivo aiko teāmā”, e'i tite teve kupa. Ajamǎ'ē Janejare'e 'Āg uu remē, poromotekokuwawaytā aje ywete mǎ'ē rē. “Ivo aiko ipi”, e'i tite mēe kō pē ijaiwererā kō omojikuwaokatā, āwisō “Aje ywete, nivoi aiko”, te'i kupa ky'y. Ivo tekoua ve omojikuwatā ijupe kō. Āmō, kāramō Janejare'e poromosā'āgatā poromoe'yi mǎ'ē Janejare'e 'Āg omojikuwaokatā jane kō pē, “Aje ywete a'evotā”, te'i kupa. ⁹Kee jaa rewarà mō a'evō werekotā. Ere nojirovijai mēe kō nekuwa'āi. Ajawyi ivo mǎ'ē Janejare'e nomo'y'āi ee kō, āwisō “Ivo aiko”, e'i epetā kupa remē. ¹⁰Janejare'e rekoa rupi katu poromo'e aiko ipi. Najavy ekōjē ijayvu momewa ipi. Age'e Papa kyty ajivytā aa ky'y. Napemǎ'ē'āi ere ky'y. A'evō remē kee e'itā Janejare'e 'Āg imojikuwaoka pejë: “Aje ywete Jesu Janejare'e rekoa rupi katu poromo'e iko ipi, āwisō a'e tē Janejare'e pyri ekoi”, e'itā. ¹¹Kee jaa rē teve Janejare'e 'Āg poromotekokuwatā. Āwitō karamoe remē ājāgai rōvijā Janejare'e omokuipe'e owyi imomorijauoka, āwivotā pirujē nivoi ekoi mēe kō werekotā. A'evō 'evoa rē Janejare'e 'Āg poromotekokuwatā, āwisō “aje ywete aepo” te'i enu kupa ky'y, e'i Jesu.

¹²– Apota ipe pemotekokuwaway jē. Iteetejē mǎ'ē rē apota pemotekokuwa. Ajamǎ'ē napeenu'āi kuwa. ¹³Ajamǎ'ē Janejare'e 'Āg uu pekoty remē, a'e pemotekokuwa jētā penereko, āwisō pirujē aje ywete mǎ'ē tapekuwa ky'y. Aje ywete mǎ'ē e'i teāmā mǎ'ē tē a'e. Wayvu rōwā omome'utā pejë. Papa

ayvu tè omome'utà. Wenu mǎ'ě tè omome'utà, Papa e'i mǎ'ě tè. Āmō, ije a'e mǎ'ě teve omome'utà pejē. Kāramōwarà rǎ ve omome'utà amātejē pejē, a'evo e'āve, e'i. ¹⁴Eayvu tè omome'utà pejē, tapekuwa, e'i. Āmē sōsi ekatuaya omojisaokatà jane kō pè, e'i. ¹⁵Papa ayvu vo jē ve eayvu. Ajawyi iĀg okuwatà eayvu pirujē peupewarà imome'u pejē, a'e pejē, e'i Jesu.

“Peāgyo paire penoryvaytà ky'y”, e'i Jesu mǎ'ě

¹⁶E'i Jesu oreupe, wemimo'ekwerà kō pè:

– Ajaire sa'u napemǎ'ě'āi rǎ'ī ere, e'i. Ajamǎ'ě a'evo paire pemǎ'ě tarà mijē ere, e'i.^h

¹⁷Āmē aepo renu kee oro'e ojiupe:

– Iteetejē e'i janeupe. “Ajaire sa'u napemǎ'ě'āi rǎ'ī ere”, e'i. Āmō, “A'evo paire pemǎ'ě tarà mijē ere”, e'i. Āmō, “Papa kytj ajivytà aa rewarà mō a'evotà”, e'i teve. Manyvo jaa pè pō aepo e'i mǎ'ě? ¹⁸Manyvo jaa pè pō, “Ajaire sa'u napemǎ'ě'āi ere”, e'i? oro'e tite. Nisikuwai aepo e'i remē, oro'e ojiupe.

¹⁹Āmē Jesu okuwapa teāmā oroporanutà ijupe remē. Ajawyi e'i mijē:

– Akuwa kee pejē pejimogeta: “Manyvo jaa pè pō aepo e'i Jesu jane?” pejē mǎ'ě. Aje ywete aepo a'e pejē. Napemǎ'ě'āi rǎ'ī ere. A'evo paire tè pemǎ'ě tarà mijē ere, a'e pejē. ²⁰Pejapyaka rǎ'ī. Akuwa peja'o ywetetà rǎ'ī emānōa rè, e'i. Nererovijai mǎe kō āmē noja'o'āi ere. Oryvaytà kōrijō kupa āmē. Peāgyo ywetetà rǎ'ī peiko. Ajamǎ'ě ajaire penoryvaytà ere pemǎ'ě mijē remē ky'y. Aje ywete aepo a'e, e'i oreupe.

²¹– Āwitō wāivī imemy taray remē, naoryi 'ete iko ipi, ayay imemyry ijupe rewarà mō. Āmē ajaire imemy sakytà ky'y. Āmē sōsi oryvaytà ky'y. Earaipatà ayay maekwerà wyi ky'y, e'i. Oryvaytà kōrijō ky'y, e'i. ²²A'evo 'ejētà pejē. Age'e āmē peāgyotà rǎ'ī. Ajamǎ'ě ajaire penoryvaytà, pemǎ'ě mijē ere remē. Awyje mǎerā tè penoryvaytà ky'y. Ava jē rōwā omomità penorya āmē pewyi ky'y, e'i.

²³– Āmē tè katu, “Emotekokuwa rejupa”, napejē'āi peporanu eupē ky'y. Papa pè peporanutà. Aje ywete kee a'e pejē. Peporijau ee mǎ'ě rè peporanu eayvu rupi Papa pè remē, “hoō” e'itā. Ome'ētà pejē āmē. Nokāte'ā'āi pejē. ²⁴Age'e napeporanuive eayvu rupi Papa pè, e'i. Age'e si peporanu ijupe ky'y, e'i. Peporijau ee mǎ'ě ome'ētà pejē āmē, e'i. Āmē ywesō penoryvaytà peiko ky'y, e'i Jesu oreupe.

“Ije ywesō ekasiay aiwea wyi”, e'i Jesu mǎ'ě

²⁵– Poromotekokuwa remē, moma'e ma'e kō rè tè poromosā'āga poromotekokuwa ipi. Kāramō na'evō'āi aiko ky'y, e'i. Oterē jētà

^h 16.16 Kee jaa tè aepo e'i mǎ'ě: “Amānōtā rǎ'ī. Ajaire apoera tarà mijē. Āmē tè pemǎ'ě tarà mijē ere”, jaa tè.

amome'utà Papa rekoa pejë ky'y. ²⁶A'evo remê pevote peporanutà Papa pè eayvu rupi. Ije rōwā a'età ijupe ky'y. Pejë tē pejëtà ijupe. ²⁷Emã'ê. Papa penaúvay. Eraúvay pekupa rewarà mō penaúvay ipi. ãmō, kee pejë rewarà mō penaúvay. “Aje ywete Janejare'e pyri wyi tē Jesu uu”, pejë ije rewarà mō. ²⁸Aje ywete Papa pyri wyi tē ajo rã'ĩ ike pepyterà rupi aiko. Age'e Papa rena kyty ajivytà aa, e'i Jesu oreupe.

²⁹Aepo e'i remê, kee oro'e ijupe:

– Haa! Oterê jê aepo ere oreupe ky'y! Moma'e rē tē noremosã'ágai oremotekokuwa rōmō rejupa ky'y. ³⁰Age'e si orokuwa pirujê nekuwapa mã'ê tē ene. Oroenu ywete neremikuwarerà nemovyvy oreupe remê. Ava mō sō oporanutà neupe remê, nekuwapa amãtejê ijayvu rã! ãwivo neiko rewarà mō orokuwa aje ywete Janejare'e pyri wyi tē nejo, oro'e ijupe.

³¹Aepo oro'e remê, Jesu e'i oreupe:

– Age'e tē tite sipō “aje” pejë eupe ky'y? ³²Age'e ywe'e pejavapatà rã'ĩ peo ewyi! Pejimosãsãimatà rã'ĩ peo peo penetà gyty, pejëvijō jê. Ije rōmō'ite apytatà rã'ĩ ajupa ky'y. A'evo ipe aiko remê, Papa epyri ekoi jêtà ajamã'ê, e'i. ³³Apota tapepy'a piryvypy katu jê erevejê peiko mæe kō rōmō. Ajawyi a'evoa a'epa amãtejê pejë ajupa. Ike rupi vvy rupi pejimomoriájau 'atà tē rã'ĩ. A'evo ipe remê, tapejimokasi jê ikō penory rōmō peiko nê. Ije ywesō ekasiy aiwea wyi, e'i Jesu oreupe.

Jesu oporanu Uu pè okoty rewarà kō pewarà mō remêwarà

17 ¹ãmê Jesu aepo e'i oreupe paire, oyvatesa oporegeta Uu pè. [Oupewarà mō rã'ĩ oporegeta omãnōa rã rē.] Kee e'i:

– Ovãema emãnōa 'arà ky'y, Papa. Amãnō maire, emomoeraokatà rejupa. Ereraatà nekoty rejupa, Papa, e'i. A'evoa rupi emojikuwaokatà Nera'yry rōmō rejupa jane kō pè, e'i. ²Pirujê jane kō 'arà kyty ereinōokapa rejupa. Eayvumokasipa rejupa, pirujê tamoigo karuaruoka nemojirovijaoka ere mæe kō. ³Kee oiko karuaru mæe kō ekoi. Nekuwa katu kupa. “Janejarywe'e tē” e'i neupe kupa. ãmō, ekuwa katu teve kupa. “Janejare'e Remimuurerà ywe'e tē Jesu Kiristu”, e'i eupe kupa. Aepo e'i oiko karuarutà mæe kō. ⁴Amojisaoeka nekasiy wetea ike jane kō pè vvy pè, tanemoe'e nemomojy kupa. Neayvu rupi a'evo aiko. Nekatuaya ve amojisaoeka ijupe kō ipi. Eposikoa neme'ê eupe maekwerà amoawyjepa age'e ky'y, e'i. ⁵Ajawyi ajivytà aa nerena kyty ky'y, e'i. Emoe'eoka mijê nerena pè rejupa, Papa, e'i. ãwitō vvy jinō e'ãve emoe'eoka rejupa, ta'evo mijê, e'i Jesu Uu pè.ⁱ

⁶⁻⁸Kee e'i teve Jesu oporegeta Uu pè:

– [Èreko katu ekoty rewarà kō, Papa, e'i.] Neremipyteporokwerà kō tē a'e kō, e'i. Nojirovijai nere mæe kō pytery pe wyi nepyteporo kō

ⁱ 17.5 Prp. 2.6-11

ekoty rewarà kō rōmō toiko kupa, e'i. Oromojikuwaokapa ijupe kō, Papa, e'i. Nekoty rewarà kō rōmō ekoi kupa ky'y, e'i. Neayvukwerà ere ije maekwerà amojenupa ijupe kō. “Aje ywete” e'i amojenu ijupe kō maekwerà pè kupa ãmê. “Aje ywete Jesu kōrijō tē uu Janejare'e rena pe wyi”, e'i teve kupa. “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē āwi”, e'i eupewarà mō kupa.

9– Ajawyi a'e kō pewarà mō aporegeta neupe ajupa, terereko katu kō, e'i. Pirujē jane kō pè rōwā aepo a'e ajamā'ē, e'i. Ererovijaoka ijupe kō rejupa māe kō pè tē a'e, neremīgwai kō tē kupa rewarà mō, e'i. 10 Ekoty rewarà kō rōmō ekoi kupa wyi nekoty rewarà kō rōmō ekoi teve kupa. Emojikuwaokapa ijupe kō Nera'yry rōmō rejupa, āwisō temojikuwaoka jane kō pè kupa ipi. 11 Age'e naiko puku'āi ipyri kō ky'y. Ajivyta aa nekoty ky'y, e'i. Ekoty rewarà kō opyta jētā ãmē ike rupi iko, e'i. Ereko katu kō jē ikō ajawyi nē, Papa, e'i.

– Ivo katu teāmā mǎē tē ene, Papa! Neayvukasia neme'ēma eupe. Emǎē jē ikō nekoty rewarà kō rē neayvukasia rupi nē, āwisō pe'ipyte rōmō toiko kupa. Āwitō pe'ipyte rōmō jaiko, tāwīvo ve ikō kupa nē, e'i. 12 Ike ipyterà kō rupi aiko jē aiko remē, areko katu kō ipi. Amā'ē jē ee kō aiko ipi, neayvu rupi. Ajawyi ojirovija jē ere kupa, e'i. Nerekoa rupi oiko jē kupa, pirujē, e'i. Pe'īgā kōrijō tē ereity ywe'e tite oo mǎ'ē. A'e ootā jimomorijau wasua rena kyty. Nekusiwaoka amātejē maekwerà rupi katu tē a'evo ekoi ajamā'ē, e'i. Āmō kō ãmē erevejē ekoi, e'i. 13 Age'e ajivyta aa nekoty ky'y, Papa. Ajawyi emokasi kō tojirovija jē nere kupa, Papa. Ikeaju remeve aepo a'e ene. Epy'amoryoka kō jē ereko kō. Āwitō ije eroryvay, tāwīvo kupa, e'i.

14– Neayvukwerà amojenupa ijupe kō. Pirujē ere ije tamojenu maekwerà rupi katu amojenu ijupe kō. Nerekoa rupi ekoi ãmē kupa. Āwitō ije nerekoa rupi aiko, āwīvo ve ekoty rewarà kō ekoi. Nekuwai mǎe kō remisa tare'ā rōmō tē ekoi ãmē kupa. A'e kō kee e'i ekoty rewarà kō pè ipi: “Orevo rōwā pejē. Ajawyi noromā'ē tari pene”, e'i ekoty rewarà kō pè kupa, e'i. 15 A'evo ipe remē: “Eekyi kō nivoi mǎe kō pytery pe wyi”, na'ei ajamā'ē ene, e'i. Emokasi kō tojimo'yjē ere, a'e ene. Ereko katu kō kōrijō nivoi mǎ'ē rōvijā wyi, a'e tē ene, e'i. 16 Āwitō ije evo rupi teve aiko, nijanererovijai mǎe kō wyi, āwīvo ve ekoty rewarà kō ekoi ky'y, e'i. 17 Aje ywete mǎ'ē tē neayvu ipi. A'e rupi ikō ereko katu kō neupewarà kō rōmō nē, oterē jē neremimota rupi toiko kupa ky'y, e'i. 18 Neayvu rupi tē ajo jane kō pyterà rupi aiko. Āwitō emuu nivoi mǎe kō pyterà rupi rejupa, āwīvo ve amono ekoty rewarà kō nivoi mǎe kō pyterà rupi toiko kupa, e'i. 19 Aauvay ekoty rewarà kō, e'i. Ajawyi ajime'ēma nepo pè. Neremimota rupi'ite aa aiko, āwisō ekoty rewarà kō ve nepo pè toiko, e'i.

²⁰– Ekoty rewarà kō neayvu mojenuarà mō ekoità, ãmō kō toenu, e'i. ãmē a'e kō ve ojirovijatà ere. Ekoty rewarà kō rōmō tè ekoità ãmē kupa, e'i. Ajawyí ereko katu ekoty rewarà rā kō, a'e ene, Papa, e'i. ²¹Emokasi kō pe'ĩypyte rōmō toiko kupa, neremimota rupi toiko kupa ipi, e'i. ãwitō ije nereve pe'ĩypyte rōmō aiko, tãwívo ekoi kupa, a'e ene, Papa. ãmē nojirovijai ere mǎe kō omǎē ee kō remē, ojirovijatà ere kupa ky'y. “Aje ywete Janejare'e Remimuerà tè Jesu”, e'ità ije kupa ky'y. ²²Áwitō tekou katua nemeē ije, ãwívo ve tekou katua ameē ekoty rewarà kō pè, pe'ĩypyte rōmō toiko kupa, janevo, e'i. ²³Ekoty rewarà kō erevejē ekoi. Áwitō ije nerevejē aiko, ãwívo erevejē ekoi kupa. A'evoa rupi pe'ĩypyte rōmō toiko kupa. A'evó ekoi kupa remē, ãmō kō ojirovijatà ere, ee kō omǎē kupa remē. “Aje ywete Janejare'e Remimuerà tè Jesu”, e'ità ãmē kupa. “Aje ywete Janejare'e wauvay Jesu koty rewarà kō. Áwitō Janejare'e remíau rōmō Jesu, ãwívo ve emíau kō rōmō Jesu koty rewarà kō ekoi”, e'ità teve kupa.

²⁴– Aje ywete, erauvay wete rejupa, Papa. Yvy jinō e'áve a'evó erauvay rejupa. Emokasiokapa teve rejupa. Emoe'eokapa neremígwai yvapewarà kō pè rejupa. Emǎē jē eremígwai kō rē, Papa. Nepyteporo kō eremígwai kō rōmō toiko kupa. Apota erupi araa kō nerena kyty, ereve toiko kupa, e'i. A'evó ekoi kupa remē, emoe'ea rē omǎētà kupa, neremígwai yvapewarà kō emoe'e remē, e'i.^k

²⁵– Ivo teãmǎ mǎē tè ene, Papa, e'i. Nererovijai mǎe kō nanekuwai. Ije ãmē orokuwa katu. ãmō, ekoty rewarà kō ekuwa katu Neremimuerà rōmō. ²⁶Age'e si awyjepa oromojikuwaokapa ijupe kō. Ajamǎē oromojikuwaoka jētà aiko, ãwisō neremíau kō rōmō toiko kupa. Áwitō neremíau rōmō aiko, tãwívo ekoi kupa. Pe'ĩypyte rōmō ereve toiko teve kupa, e'i Jesu.

Awyjepa rǎĩ Jesu oporegeta Uu pè.

Jesu opyy kupa remēwarà

(Mateusi 26.47-56; Maku 14.43-52; Rukasi 22.47-54)

18 ¹Ámē Jesu oporegeta Uu pè paire, ojisyry oo orereve, wemimo'ekwerà kō reve. Yy miti ovae kyty oroo. Setorōnà eu a'e yy pè. Uve temitǎgwerà ty a'e pè^l. A'e kyty oroo orovǎe. ²[Jutasi Sikarioti kōrijō tè nooi orerupi. Ojisyrypa amǎtejē orojimi'u remeve.] Ajamǎē okuwa a'e pè orojimoaty. A'e pè tè jē Jesu oreomoaty oreomogeta ipi.

³A'e pè oroiko ãmē. Ámē Jutasi weru sota kō orekoty, [Romǎ yvy pewarà sota kō]. Ámō kō ve Jutasi weru, Janejare'e moe'ea retǎ rǎrōarà

^k 17.24 Prp. 2.5-11 ^l 18.1 Oriveiraty eu ijupe mǎē.

kõ. A'e kõ oõvijã kõ ayvu rupi uu, Janejare'e pè oporegeta mõe kõ rövijã kõ ayvu rupi. ãmõ, Pariseu kõ ayvu rupi ve uu kupa. Mokopejõ uu Jutasi Sikarioti rupi mõe kõ. Marija poko pawete weru opo pè. Turi jiovãgwerã sota kõ weru teve oyapea mõ. ãmõ, raparina kõ ve weru kupa.

⁴ ãmẽ Jesu okuwapa amãtejẽ weewarã mārānaitarã. Ajawyi wenone'apa amãtejẽ weewarã rã. Oo amãtejẽ õvaisi kõ.

– Ava ywe'e sipõ peeka peiko? e'i ijupe kõ.

5– Jesu, Nasare taa wãnã, e'i ãmẽ kupa.

– Ije tẽ a'e, e'i.

⁶ Aepo e'i Jesu remeve, py'awarã mõ o'a ãmẽ wapekwerã kyty kupa.

7– Ava ywe'e sipõ peeka peiko? e'i mijẽ ijupe kõ.

– Jesu, Nasare taa wãnã, e'i mijẽ kupa.

8– Ije tẽ a'e, a'epa rōwã sipõ pejẽ! Ereka tẽ sipõkõ pejo ãmẽ! e'i. Ije tẽ ereka pekupa remẽ, tojisyry rãĩ ereve ekoi mõe kõ ajawyi, e'i ijupe kõ.

“Hoõ” e'i sota kõ ãmẽ.

⁹ Ji'ite Jesu Uu pè oporegeta upa remẽ, kee e'ipa: “Papa. Ererovijaoka ijupe kõ rejupa mõe kõ, erevejẽ ekoi kupa. Pe'ĩ namokãjãoka'ãi ãmõ”, e'ipa. Aekwerã rupi katu tẽ, “Tojisyrypa rãĩ ereve ekoi mõe kõ”, e'i sota kõ pè.

¹⁰ Ameve Simão Peturu marija poko wekyi. A'e pupe kwaima'e mõ onamimopai. Mauku eu ijupe mãẽ onamimopai. Janejare'e pè oporegeta mõe kõ rövijã wasu remigwai tẽ a'e.

¹¹ A'evo remẽ Jesu e'i Peturu pè:

– Teene. Nemarija poko emokatu! e'i. Akuwa Papa ayvu rupi tẽ ajimomorijau 'atã tẽ amãnõ, e'i. Ajawyi najirokyjei, e'i Jesu ijupe.^m

Anasi retã gyty werã Jesu kupa remẽwarã

¹² ãmẽ sota kõ Jesu opyy ky'y, oõvijã miti ayvu rupi. Janejare'e moe'ea retã rãrõarã kõ reve opyy Jesu kupa. Opokwa eraa kupa. ¹³ Anasi eu ijupe mãẽ retã gyty rãĩ werã Jesu kupa. A'e Janejare'e pè oporegeta mõe kõ rövijã wasu ratyu tẽ, Kaipasi eu mã'ẽ ratyu tẽ. ¹⁴ Kõitokõ Juteu rövijã kõ atyry pè Jesu mãnõã rã rẽ rewarã mõ ojimoaty remẽ, a'e Kaipasi tẽ kee e'i jövijãgwerã pè: “Ikatu pe'ite jane mõ omãnõ amãtejẽ, pirujẽ jane kõ pewarã mõ. [ãmẽ tẽ nijaneapisi'ãi kupa],” e'i maekwerã. Aepo e'i maekwerã ratyu retã gyty werã Jesu kupa.ⁿ

Peturu, “Jesu nakuwai”, e'i rã'ãga remẽwarã (Mateusi 26.69-70; Maku 14.66-68; Rukasi 22.54-57)

¹⁵ ãmẽ Simão Peturu oo Jesu rapyky rupi iko. Ije ve aa apyky rupi.^o Ajaate Anasi retã mẽ orovãe. Ije aike a'e pari kwarã pè. Tetã ypy pè aike,

^m 18.11 Mat. 26.39; Mak. 14.36; Ruk. 22.42   ⁿ 18.14 Juw. 11.49-50   ^o 18.15 Juwãõ.

Jesu pyri'ijjeẽ sa'u. Anasi remikuwa tẽ ije. Ajawyi okarà rãrõarà “eike” e'i ije.

¹⁶ Ajamãẽ Peturu noikei. Opyta ikatu pẽ, ovaokenapa ypy upa. ãmẽ ajivy rãĩ wãivĩ pẽ aporegeta, ovaokena rãrõarà pẽ. A'e wãivĩ pẽ kee a'e:

– Ejimorypa toike, a'e ijupe.

“Hoõ” e'i ãmẽ. ¹⁷ ãmẽ Peturu oike remẽ, a'e wãivĩ e'i ijupe:

– Wãĩ kwaima'e remimo'earà rõwã sipõkõ ene! e'i ijupe.

– ãnĩ! A'e rõwã ije! e'i rããga owari rõmõ.

¹⁸ ãmẽ irõwã wete rewarà mõ temĩgwai kõ tata omoipota. A'e ypy pẽ ojipe'e kupa upa. ãmõ sota kõ ve a'e pẽ tui. A'e kõ pyri Peturu oo opõã ojipe'e upa.

Jesu Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã rovake remẽwarà

(Mateusi 26.57-68; Maku 14.53-65; Rukasi 22.54,66-71)

¹⁹ ãmẽ Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã wasu oporanu Jesu pẽ, a'e tetã wryry pẽ.

– Ava põ neremimo'earerà kõ? e'i. Manyvo ere põ imotekokuwa kõ ipi? e'i Jesu pẽ.

²⁰ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Ije poromotekokuwa aiko remẽ, jovake tẽ poromotekokuwa ipi, tijaenu. Tyvija rupi rõwã poromotekokuwa. Juteu kõ ojimoaty mãe kõ rovake tẽ a'evo aiko. Janejare'e moe'ea retã ypy pẽ amotekokuwa kõ ipi. ãmõ, Janejare'e ayvu rẽ jim'ea retã kõ rupi teve. ²¹ Ajawyi eupe rõwã kuwa aepo ere! e'i ijupe. Eayvu wenu maekwerà kõ pẽ tẽ kuwa aepo ere. Ere ajawyi esa! A'e kõ okuwa eporegetakwerà, wenupa kupa rewarà mõ, e'i.

²² ãmẽ aepo e'i oporegeta Jesu remẽ, ãmẽ sota mõ wetoapepete Jesu.

– Aepo ere sõ Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã wasu pẽ! e'i.

Ajawyi ejimomeme ikõ ee kõ imogeta nẽ! e'i.

²³ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Newari ije ajamãẽ. Aje ywete aporegeta ipi! Ajawyi moma'e rewarà mõ põ eretoapepete pekupa, ãwisõ aje ywete aporegeta remẽ? e'i.

²⁴ ãmẽ Anasi nokuwaive manyvotà wereko. Ajawyi Jesu omojivy mijẽ Kaipasi kyty imonooka, Janejare'e pẽ oporegeta mãe kõ rõvijã wasu pẽ. Ipoapy ãpasĩa revejẽ omojivy imono.

Peturu, “Jesu nakuwai”, e'i rããga mijẽ remẽwarà

(Mateusi 26.71-75; Maku 14.69-72; Rukasi 22.58-62)

²⁵ ãmẽ jakatu Simão Peturu ojipe'e jẽ tata ypy pẽ upa. ãmẽ ãmõ kõ e'i mijẽ ijupe:

– Wãĩ kwaima'e remimo'ekwerà mõ rõwã põkõ ene? e'i.

– ãnĩ! A'e rõwã ije! e'i rããga.

26 ãmẽ temĩgwai mō e'i:

– Nere itōkō amã'ẽ ka'a miti pè, eeve neiko remẽ! e'i ijupe.

Peturu onamimopai maekwerà retãrã tẽ sikaepo aepo e'i. Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã wasu remĩgwai mō a'e. Aepo e'i remẽ, Peturu ojimonyi. Ajawyi kee e'i:

27– ãnĩ! A'e rōwã ije! e'i mijẽ.

ãmẽ aepo e'i remeve masakara oje'ẽ.

Kovenatu Piratu rovake weraa Jesu kupa remẽwarã

(Mateusi 27.1-2,11-14; Maku 15.1-5; Rukasi 23.1-5)

28 Kō'ẽ tarà mẽ weraa mijẽ Jesu kupa, Kaipasi retã pe wyi. Romã yvy pewarà kovenatu posikoa rena kyty weraa kupa. [Piratu eu kovenatu pè.] A'e retã gyty weraa Jesu kupa. A'e tetã pè Juteu rōvijã kō noikei ipi. Juteu rōwã mã'ẽ retã tẽ rewarà mō noikei kupa. Ekoã kō teãmã a'evo, kee e'i kupa rewarà mō: “Jaike sō remẽ, janeky'a kuwa Janejare'e kyty. Ni'e'ãi tãmō kō jisryawerà rè jaja'a remẽ ãmẽ”, e'i kupa. Aepo e'i kupa rewarà mō, noikei kovenatu retã wryy pè kupa. Tetã ypy pè tẽ wãrō kupa.

29 Ajare kovenatu Piratu oẽ oo òvaisĩ kō, Jesu weru kupa remẽ.

– Manyvo rewarà mō pō aã kwaima'e peeru erovake? e'i ijupe kō.

30 ãmẽ Juteu rōvijãgwerà kō e'i ijupe:

– Nivoi ekoi rewarà mō! Nekuwa nãwĩvoi sō remẽ, noroeru kuwa'ãi nekoty! e'i ywe'e tite kupa.

31 ãmẽ Piratu e'i ijupe kō:

– Pevote tapekuwa penekoa rupi, e'i.

ãmẽ Juteu kō e'i:

– [Manyvo toroereko e'ã oreremikuwa rupi, Romã pewarà jōvijã wasu omoteepa tekoua rewarà mō, e'i. ãwĩ rapijarã tãmō kō ojapi japi takuru pupe ijuka ipi, Janejare'e werōarō mã'ẽ tẽ rewarà mō. A'evo kuwasi oroereko mijã.] Ajamã'ẽ Romã pewarà jōvijã wasu ayvu rupi nijajuka'ãi. [Ene kōrijō tẽ neayvukasi ijukaa rè.] Ajawyi tẽ oroeru nekoty, e'i kupa.

32 Ajawyi Romã pewarà jōvijã ayvu rupi tẽ Jesu omãnõtã ky'y. Yvyra jipokana rè omō'ãtã ijuka kupa ky'y. Ajamã'ẽ, “Emō'ã 'atã tẽ ejuka”, e'i Jesu maekwerà rupi katu tẽ a'evotã wereko ãmẽ kupa.^p

33 ãmẽ Piratu oike rã'ĩ mijẽ oo posikoa rena wryy kyty. Aja paire Jesu omuroka mijẽ imogeta.

– Aje ywete pō Juteu kō rōvijã tẽ si ene? e'i ijupe.

34 Ajawyi Jesu e'i ijupe:

– Nevote pō aepo ere? ãmō kō ayvu rupi tẽ rōwã pōkō aepo ere ije? e'i Jesu ijupe.

35 ãmẽ Piratu e'i:

– “Juteu teipõ āwī” ere tite sipõ ije? e'i. Neretārã Juteu kō tē nereru ike neme'ē epo pē. Janejare'e pē oporegeta mǎe kō rōvijã kō reve. A'e kō manyvo jē neiko rewarà mō nereru ekoty. Ajawyi ejimome'u ije, takuwa nerewarà, e'i.

³⁶ Āmē Jesu e'i:

– Āwitō pejē jōvijã ikewarà rōmō tē, āwīvo rōwã ije, e'i. Evo rupi teve ije, jōvijã rōmō, ikewarà rōwã ije rewarà mō. Pevowary vo sō ije remē, eremīgwai kō ojiapisi kuwa erereko katu Juteu rōvijã kō po pe wyi mijã. Pejē, napemã'ē kuwa'āi ajimojōvijã remē ere, e'i Jesu.

³⁷ Āmē Piratu e'i ijupe ky'y:

– Jōvijã wasu tē sipō ene? e'i.

– Ō'ō! e'i Jesu. Ene tē aepe erepa ije. Jōvijã tē ije. A'e rōmō tē ajo esaky mō ike yvy pē pepytery pē. Ayvu aje ywete mǎ'ē mojenuarà rōmō ajo, e'i. Ava mō sō ayvu aje ywete mǎ'ē opota remē, eayvu wenutà ipi, e'i. Eayvu rupi ekoitã āmē ipi, e'i.

³⁸ Āmē kovenatu Piratu e'i:

– Ava nokuwa kuwa'āi kuwa ayvu aje ywete mǎ'ē! e'i tite ikuwa e'ã.

Kovenatu Piratu ojukaoka Jesu remēwarà
(*Mateusi 27.15-31; Maku 15.6-20; Rukasi 23.13-25*)

Aeopo e'i paire, oē mijē oo jawo Juteu kō pē:

– Naesai pe'ī nivoi mǎ'ē mō tijamo'y ee, e'i. ³⁹ Pepota pō amoēoka? Āwitō penāmōi kō jisryawerà rē peja'a remē upi upi, pe'ī temimopã'āgwerà amoēoka ipi, āwīvo? e'i. “Juteu kō rōvijã wasu” eu mǎ'ē pō pepota tamoē? e'i.

⁴⁰– Ānī! Ānī! Āwī rōwã! e'i e'i kōrijō wapukai rōmō kupa. Parapa tē oropota nemoē! e'i e'i wapukai rōmō kupa.

Pirujē aeopo e'i wapuka pukai rōmō kupa. Aeopo e'i kupa rewarà mō, “hoō” e'i Piratu āmē ky'y. Parapa tē omoēoka āmē ky'y, ojimijajuka maekwerà teipe Parapa remē.

19 ¹ Āmē kovenatu Piratu e'i sota kō pē:

– Peraa aã kwaima'e inōpã nōpã! e'i Jesu pewarà mō.

A'ewo wereko āmē kupa. Weraa inōpã nōpã kupa. ² Ojimorarai wete ee kupa. Wākānytanō joō asiasī mǎ'ē pupe kupa. Jōvijã ākānytarà rã'āga rōmō a'ewo wereko kupa. Jōvijã yru poko karary vo mǎ'ē pē oyrunō rã'āga rã'ī kupa.

³ Āmē oo ipyri kupa remē,

– Age'e si tereiko puku Juteu kō rōvijã rōmō! e'i rã'āga ijai kupa.

Oovapete pete teve kupa. A'ewo ojimorarai wete ee kupa.

⁴ Āmē kovenatu Piratu oē mijē oo jawo aty wasu kō pē:

– Peenu rã'ī si eayvu! e'i. Aã kwaima'e peeru maekwerà ivo katu mǎ'ē tē. Ajawyi namojaiwē'āi. Ajawyi aeruoka tarà mijē aã ike, e'i. Pemã'ētã tē ee ky'y, e'i.

⁵ ãmẽ sota kô weru Jesu ikatukwery pè, kovenatu Piratu ayvu rupi. ãkãnytarã rã'ãga irôromô ve weru kupa. Jôvijã ryrû poko rã'ãga irôromô ve weru kupa. Weru kupa remẽ, kovenatu Piratu e'i Juteu kô pè:

– Wãĩ penemierukwerà! e'i.

⁶ ãmẽ Janejare'e pè oporegeta mãe kô rôvijã kô omã'ẽ mijẽ Jesu rè remẽ, wapuka pukai mijẽ kupa. Janejare'e moe'ea retã rãrôarã kô ve wapuka pukai.

– Emoputuputurioka ãwĩ yvyra jipokana rè ijukaoka! e'i e'i kupa.

Ajaate kovenatu Piratu “hõ” e'i ijayvu kô rupi ky'y.

– Peraa ajawyi ijuka ky'y, e'i. Ije ajamã'ẽ nivoi mã'ẽ na'e teywete'ãi ijupe, e'i.

⁷ ãmẽ Juteu atyry kô kee e'i:

– Emã'ẽ. Oropota orerãmõĩ kô remikusiwarerã rupi orojuka, “Janejare'e Ra'ryry tẽ ije”, e'i teywete rewarã mõ, e'i kupa.

⁸ ãmẽ kovenatu Piratu aepo jaa wenu remẽ, ojimonyi.

[– 'O! Aje rôwã pökô ãwĩ Janejare'e Ra'ryry tẽ? e'i oupe.]

⁹ Ajawyi weroike mijẽ Jesu eraa javo ijupe:

– Ava ywe'e põ ene? e'i. Mape kytywarã põ ene? e'i Jesu pè.

Ajamã'ẽ Jesu nipui ijupe.

¹⁰ ãmẽ Piratu e'i:

– Nanepui ywe'e tite põ eupe? e'i. Eayvukasiay wete mã'ẽ tẽ ije! e'i. Napotai nejukaoka remẽ, oromoẽ kuwa. Apota nejukaoka remẽ, noromoẽ'ãi. Orojukaoka kôrijõtã ãmẽ yvyra jipokana rè! e'i ijupe.

¹¹ ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– “Evote ipõ eayvukasi” ere tite. ãnĩ! Janejare'e tẽ neayvumokasioka. Ijayvu rupi kôrijõtã tẽ ejukaokatã rejupa. Ajawyi ereru nepo pè eme'ẽ mãe kô ywesõ nivoiay Janejare'e pè ekoi, e'i.

¹² ãmẽ aepo jaa wenu remeve, kovenatu Piratu opota Jesu omoëoka mijã. Ajamã'ẽ atyry wapuka pukai jẽ tesõ javo:

– Jôvijã wasu Sesa ãpã tẽ Jesu, “Jôvijã tẽ ije”, e'i rewarã mõ! Ajawyi a'e nemoëoka sõ remẽ, nerôvijã wasu ojikõ'õtã ãmẽ nere ky'y! e'i ijupe kupa.

¹³ ãmẽ Piratu aepo jaa wenu remẽ, weruoka mijẽ Jesu oka wryy pe wyi ikatu pè. Jôvijã ayvukasia rena kyty weraa. Nivoi tekoua mojenua rena tẽ a'e.^q A'e tena pè “Kapata” e'i Juteu kô wayvu pè. A'e pè Piratu oẽ wapy oporegeta wayvukasia rômõ. ¹⁴ Jane 'aryvo kwaray paire a'evo ekoi.

ãmẽ jakatu Juteu kô wãparõ ypytã wãmõĩ kô jisryyowerã rè ja'aa.^r ãmẽ jakatu Piratu e'i mijẽ Juteu rôvijã kô pè:

– Aã penôvijã! e'i.

¹⁵ Ajamã'ẽ kee e'i jẽ wapuka pukai kupa:

^q 19.13 Uve yvy jimoãtãgwerã a'e pè, takuru ytape. ^r 19.14 Kaneiru ra'ryry ojukatã imiĩ iwa kupa pya.

– Pejuka ikenê! Emopotuputurioka jësi vyvra jipokana rè ijuka! e'i kupa.

Ãmê Piratu e'i ijupe kô:

– Pepota katu pō penōvijã vyvra jipokana rè jamopotuputuri ijuka? e'i ijupe kô.

Ãmê Janejare'e pè oporegeta mæ kô rōvijã kô kee e'i:

– Orerōvijã rōwã ãwī! e'i. Pe'ite orerōvijã! Romã vvy pewarà jōvijã wasu rōmō'ite! e'i ywe'e tite kupa.

¹⁶Ajawyi Piratu ojimoane'e jê sota kô pè javo ky'y:

– Pepywi awi eraa! e'i. Pemopotuputuri awi vyvra jipokana rè ijuka! e'i ijupe kô.

Weraa ãmê kupa.

Jesu omopotuputuri vyvra jipokana rè kupa remêwarà

(*Mateusi 27.32-44; Maku 15.21-32; Rukasi 23.26-43*)

¹⁷Ãmê sota kô omono Jesu vyvra jipokana tomovy eraa. Imirai mã'ê jukaa rena kyty omovy eraa ãmê. “Joãkãgwerà” eu a'e tena pè. (Kokota e'i Juteu kô wayvu rupi ãmê.)

¹⁸A'e pè omopotuputuri ãmê imō'ã kupa. ãmê mōrijō kwaima'e kô omopotuputuri ijuvuri imō'ã kupa. Omojeovai kupa.

¹⁹Ãmê kee jaa okusiwaoka amãtejê kovenatu Piratu pè Jesu rewarà: “*Jesu Nasare taa wãnã. Juteu kô rōvijã wasu*”, ejaa. A'e jikusiwarerà omono toinō Jesu apyte 'aryvo kupa, vyvra jipokana rè. ²⁰Juteu kô ayvu rupi ojiksiwa. ãmō, Romã pewarà kô ayvu rupi teve. ãmō, Kereku kô ayvu rupi teve. Pee atyi tē a'evo Jesu wereko kupa. ãmê ijatyray Juteu kô omogeta emikusiwarerà, a'e rupi okwa kupa remê, Jerusarê taa pyri'ijjê'ê ojuka kupa rewarà mō.

²¹Ãmê Janejare'e pè oporegeta mæ kô rōvijã kô omã'ê a'e jikusiwarerà rè remê, kee e'i kupa:

– ãnī, “Juteu kô rōvijã wasu”, jaa tē ere sō ikusiwaoka! e'i. Kee jaa ekusiwaoka: “Aã kwaima'e, 'Juteu kô rōvijã tē ije', e'i mã'ê”, jaa tē jësi ekusiwaoka, e'i epe Piratu pè kupa.

²²Ajamã'ê kovenatu Piratu e'i:

– Awyjepa akusiwa. Namotee'ãi ky'y, e'i ijupe kô.

²³Ãmê ajaire, Jesu omopotuputuri kupa paire, sota kô omosãi Jesu yrukwerà ojiupe kupa. Wãvasi vãsī imosãi ojiupe kupa, irōte rōmō. ãmō, yru poko ikatuay mã'ê, a'e jareve ipō ojinō tyru poko rōmō mã'ê. Ajawyi nuvei emiasakwerà. ²⁴Ajare sota kô e'i ojiupe:

– Nisimokei'ãi aã ãmê imosãi. Ejo jajimarai kōrijō tē ee, ava pō opyytã, e'i ojiupe kupa.

Janejare'e kareta rè ojikusiwapa amãtejê a'evoa rã karamoe remêve. Kee ojiksiwa Jesu ayvu rã mō:

“Eyrukwerà omosaità ojiupe kupa.

Ãmõ, eyru poko rè ojimaraità rãĩ kupa.

‘Ava ywesõ põ opyytã?’ e'itã kupa.

Ãmõ, ojeãã ã'atã eewarà mõ kupa”, e'i ojikusiwa amãtejẽ maekwerà.^s

Aekwerà rupi katu tẽ sota kõ a'evõ wereko ajaire.

²⁵ A'evõ remẽ Jesu y ipyri'ijẽ tui, Maria. Ãmõ, ikypy'yry ipyri tui. Maria eu teve ikypy'yry pẽ. Koropasi rerekwarà tẽ a'e. Ãmõ, Maria Matarena ipyri kõ tui. Mokopejõ a'e pẽ tui kupa. [Ije ve a'e pẽ aju. Juwão, Jesu remiau.]

²⁶ Ãmẽ Jesu oy rè omãẽ. Ãmõ, ere teve omãẽ. E'i ãmẽ oy pẽ eupewarà mõ:

– Ãwĩ tẽ nememyry rãmõtã ky'y, e'i.

²⁷ Aepo e'i teve ije:

– Ãwĩ tẽ ney rãmõtã ky'y, e'i.

Ajawyi araa eretã gyty, awyje toiko epyri ky'y.

Jesu mãnõa rewarà

(*Mateusi 27.45-56; Maku 15.33-41; Rukasi 23.44-49*)

²⁸ Aepo e'ipa Jesu remẽ, okuwa oposikoa omoawjyepa ike vvy pẽ ky'y. ãmẽ kee e'i:

– E'ywa, e'i.

Aepo jaa ojikusiwapa amãtejẽ ijayvu rã rãmõ karamoe remeve.^t

Aekwerà rupi tẽ aepo e'i Jesu.

²⁹ ãmẽ a'e pẽ uve kui mõ. Uvary ai mã'ẽ“ uve ipupe tãnẽ mã'ẽ. ãmẽ sota kõ a'e pẽ omoãkã ipyu mã'ẽ mõ. A'e oinõ vvyra turisara rè imoja Jesu juru rè kupa, tomosusu. ³⁰ ãmẽ omosu paire, e'i Jesu:

– Papa, awyjepa eposikoa ky'y, e'i.

Ameve ojayvy ojikyĩ oo ky'y.

Jesu reãgwerà oturuso imomu kupa remẽwarà

³¹ ãmẽ Juteu rövijã kõ nokuwaive Jesu omãnõma sikaepo. Ajawyi, “Tomãnõ jimoava 'arà e'ãve”, e'i kupa. “Tijatypa amãtejẽ kuise'ẽ, timanyvo e'ã Janejare'e pẽ jimoava 'arà pẽ”, e'i tite ikuwa e'ã kupa.” Ajawyi oo mijẽ kovenatu Piratu pẽ javo kupa:

– Emono sota kõ toetãmãaka'a ka'a tomãnõ kuise'ẽ, jimoava 'arà e'ãve, e'i kupa. Tijaekyi amãtejẽ ãmẽ teãgwerà kõ vvyra jipokana re wyi imokatupa pãtõma e'ãve, e'i kupa.

^s 19.24 Jĩg. 22.18   ^t 19.28 Jĩg. 22.15; 69.21   ^u 19.29 *Vinho amargo, vinagre*

^v 19.30 Noposikoi teãgwerà rè jimoava 'ary pẽ kupa ipi. Ajawyi aepo e'i kupa. Nopotai teãgwerà kõ tui puku vvyra jipokana rè kupa teve.

³² “Hoõ” e'i Piratu ãmẽ. ãmẽ sota kô uu Jesu uvuriwarà retãmã aka'a. ãmõ, ijuvuriwarà a'evo wereko kupa. ³³ Ajaire Jesu teve a'evo werekotà kupa mijã. Ajamãẽ omãẽ ee kupa remẽ, omãnõma sikaepo. Ajawyi noetãmãaka'ai kupa. ³⁴ Ajamãẽ eãgwerà oturuso imomu kurumuri rããga pupe kupa. A'evo wereko kupa remẽ, wyy tesõ oẽ iwiyi. ãmõ, yy oẽ teve iwiyi. ³⁵⁻³⁷ Ajare kee e'i amãtejẽ Janejare'e ayvukwerà ojikusiwa karamoe remeve: “*Ijukaarerà kô omã'êtà ee, ooso kupa maekwerà rè*”, e'ipa amãtejẽ maekwerà. ãmõ, kee e'i amãtejẽ maekwerà: “*Noetãmãaka'a ka'a'ãi kupa. Mape jẽ rōwã ikãgwerà mō waka'atà kupa*”, e'i amãtejẽ maekwerà.” Aepo ojikusiwa maekwerà rupi katu tẽ a'evo wereko Jesu reãgwerà kupa. Amãẽ ee a'evo wereko kupa remẽ. Ajawyi akuwa katu aekwerà. Ajawyi akusiwa ajupa a'evoa momewa pejẽ, tapekuwa. Aje ywete akusiwa eayvukwerà Jesu rewarà, tapejirovija ee.

Jesu reãgwerà mokatua rewarà

(*Mateusi 27.57-61; Maku 15.42-47; Rukasi 23.50-56*)

³⁸ ãmẽ oiko kwaima'e mō a'e pè, Juse Arimateja taa wãnã eu ijupe mã'ẽ. Jesu remimo'earà tẽ sikaepo a'e. Ajamãẽ tyvija rupi tẽ a'evo ekoi, Juteu rōvijãgwerà kô tokuwa e'ã. Okyje iwiyi kô rewarà mō tyvija rupi ekoi. Jesu mãnõa ojenu ijupe remẽ, oo Piratu pè oporanu. Kee e'i:

- Apota Jesu reãgwerà araa imokatu mijã, e'i.
- Hoõ, eraa ajawyi, e'i Piratu ijupe.

Ajawyi ojivy oo eãgwerà kyty ekyi eraa imokatu, omokatutã mã'ẽ pè.

³⁹ ãmẽ Nikotemu ve oo upi. Kõi oo pya Jesu resa maekwerà. Ipije katu mã'ẽ weraa eãgwerà rè imogy kupa. Miha ysykwerà eu ipije mã'ẽ mō pè. ãmõ pè, aroe ysykwerà eu. A'e jimonãgwerà miturakwerà weraa kupa. Kejavu tesõ weraa kupa. ³⁵ kiru tesõ ipowiyijay.^x

⁴⁰ A'e kô ovãe Jesu reãgwerà pyri remẽ, wekyi ijõvã teãgwerà jõvãa pupe kupa. Kamisa e'eay “rijõ” eu mã'ẽ pupe ojõvã kupa. Ipije katu mã'ẽ revejẽ ojõvã kupa. A'evo tẽ Juteu kô wereko teãgwerà imokatu ipi.

⁴¹ A'evo wereko paire, weraa imokatu kupa ky'y. ãmẽ uve ka'a miti mō Jesu jukaawerà pyri'ije'ẽ. A'e pè uve teãgwerà rena, pareti kwarà. Ipyau mã'ẽ a'e, nomokatuytyive teãgwerà mō ipupe mã'ẽ pupe. ⁴² A'e kwarà pupe Jesu reãgwerà omokatu kupa, nikupei rewarà mō. Pãtõmatã. Ajawyi ojikõtevẽjẽ imokatu jimoava 'arà e'ãve kupa.

Jesu omãnõ maire opoera mijẽ remẽwarà

(*Mateusi 28.1-8; Maku 16.1-8; Rukasi 24.1-12*)

20 ¹ ãmẽ jimoava 'arà paire ipõ Maria Matarena oo tite Jesu reãgwerà rena resa mijã. Nikõ'ei ve remeve oo tite esa. ãmẽ ipõ oo ovãe, soõ, pareti kwarà ojiovapyjavo 'ejẽ upa.

^w 19.35-37 Jĩg. 34.20; Sak. 12.10   ^x 19.39 Juw. 3.1-2

2 Ameve ojirova ojã oo javo Simão Peturu pè. Eupe teve. Kee e'i oreupe:
 – Janerõvijã reãgwerà wekyi ena pe wyi kupa! e'i tite ikuwa eã.
 Norokuwai mape kyty weraa inõ kupa, e'i tite.

3 ãmẽ aepo oroenu remẽ, oroo esa, ije, Peturu reve. 4 Orojã oroo. ãmẽ ije ypy aa avãe iwyi.

5 ãmẽ ajayvy amãjã ikwarà rè remẽ, soõ, kamisa rè kõrijõ amã'ẽ. Jesu reãgwerà jõvãnawerà rè amã'ẽ. Ajamã'ẽ naikei ikwarà kyty aa. 6 ãmẽ Simão Peturu uu ovãe a'e pè remẽ, oike ikwarà pupe oo. A'e ve omã'ẽ Jesu reãgwerà jõvãnawerà rè. 7 Ijãkãg jõvãnawerà rè teve omã'ẽ. Ijõvãnawerà reve rõwã ijãkãg jõvãnawerà tui. Waite tui upa. Waite ojapakwa upa. 8 Ije ve aike ikwarà pupe aa ky'y. Amã'ẽ erokwa remẽ akuwapa. “Aje ywete” a'e ky'y.

9 (Ajamã'ẽ noroja'aive Janejare'e ayvukwerà rè a'evoa rewarà rè, okusiwaokapa amãtejẽ maekwerà rè. Norokuwaive Janejare'e omojenuoka amãtejẽ ipoeraa rã rewarà.) 10 ãmẽ aja paire orojivy oroo.

Jesu ojimojikuwaoka Maria Matarena pè remẽwarà
(Mateusi 28.9-10; Maku 16.9-11)

11 ãmẽ ipõ Maria Matarena opyta jẽ Jesu reãgwerà renawerà pyri'ije'ẽ. Noikei ajamã'ẽ. Ikatu pè Jesu wãpirõ upa. A'evõ remẽ ojayvy omãjã eãgwerà renawerà kwarà rè omãjã imono.

12 ãmẽ, soõ, Janejare'e remigwai yvapewarà kõ rè omã'ẽ. Mõrijõ ipõ a'e pè tui. Isuky katu jome yru kõ. A'e pè Jesu reãgwerà renawerà pè katu ipõ wapy kupa upa, ikupykwerà renawerà kytyre. ãmõ, ijãkãg renawerà kytyre wapy omãjã kupa upa. 13 A'e kõ e'i Maria pè:

– Manyvo rewarà mõ põ neja'o rejupa? e'i kupa.

ãmẽ Maria Matarena e'i:

– Erõvijã reãgwerà weraa kupa rewarà mõ, e'i tite. Nakuwai maty põ weraa inõ kupa, e'i tite ijupe kõ.

14 Aepo e'i paire ojirova rã'ĩ omãjã Jesu rè. Opõ'ã ijuvuri upa. Maria nokuwai ajamã'ẽ Jesu tè, [nomoa'ui rewarà mõ].

15 ãmẽ Jesu e'i ijupe:

– Manyvo rewarà mõ põ neja'o rejupa? Ava rè põ neãgyo rejupa? e'i Jesu ijupe.

ãmẽ Maria, “Ka'a miti rè oposiko mã'ẽ teipõ”, e'i tite ijupewarà mõ. Ajawyi kee e'i kõrijõ ijupe:

– Ene põ erõvijã reãgwerà neekyi eraa ike wyi? e'i tite ijupe. Emome'u ije mape põ tui. Mape põ teãgwerà neinõ, taa ipijarà mõ? e'i tite ikuwa eã.

16 ãmẽ si Jesu ojimojikuwaoka ijupe ky'y.

– Maria! e'i.

Ameve Maria ojirova Jesu rè omãjã ky'y.

– *Raponi!* e'i.

(Juteu kō ayvu pè aepo e'i. “Poromo'earà” jaa tè aepo e'i.)

¹⁷ ãmẽ Jesu e'i:

– Napotari emomyta rejupa, naëve aa Papa kyty rewarà mō. Aatà rãĩ ikoty, e'i. Penuu rōmō ve Papa ekoi, e'i. Janejare'e tè a'e, e'i. A'e kyty tè aatà. Ekwa awi aepo mojenu emōmiri kō pè, e'i.^y

¹⁸ Ameve Maria Matarena uu javo oreupe, Jesu remimo'ekwerà kō pè.

– Janerōvijã ywete rè amã'ẽ! e'i.

ãmẽ omome'u Jesu ayvukwerà oreupe.

Jesu ojisaoka wemimo'ekwerà kō pè remēwarà

(Mateusi 28.16-20; Maku 16.14-18; Rukasi 24.36-49)

¹⁹ ãmẽ karumẽ orojimoaty aty tetã wryy pè orokupa, Jesu remimo'ekwerà kō rōmō. Jimoava 'arà okwa paire. Ajamãẽ tetã oroovapy Juteu jōvijãgwerà kō wyi, orokyje iwyi kō rewarà mō. ãmẽ Jesu keve ywete ojisaoka orepetyery pè oreupe. Kee e'i oreupe:

– Tapepy'a piryvypy katu ikō peiko nẽ! e'i.

²⁰ Aepo e'i paire, ojipomomojai toromã'ẽ gatu putuputuri kwarerà rè. ãmō, oturu momuawerà rè teve omome'u toromã'ẽ. Oreroryvay ãmẽ orerōvijã rè oromãjã. ²¹ ãmẽ Jesu oporegeta mijẽ oreupe:

– Tapepy'a piryvypy katu ikō peiko nẽ! ãwitō Papa emuroka ike, ãwĩvo ve ije tè poromonookatã erekoa mojenuarà kō rōmō tapeiko ky'y, e'i oreupe.

²² Aepo e'i paire, opeju imuu orekoty. Kee e'i oreupe:

– Aã Janejare'e 'Ag peneve toiko, e'i. ²³ Ajawyi eayvu rupi “awyjepa” pejẽ jane kō aiwererà pè remẽ, Janejare'e tè aepo e'i tary ve ãmẽ ky'y. Nomo'y'ãi ijaiwererà kō ãmẽ ee kō ky'y. ãwĩvo ve “awyjepa” napejẽi jane kō aiwererà pè remẽ, Janejare'e ve “awyjepa” ne'i'ãi. Ojimo'y jètã ijaiwererà ee kō iko, e'i.^z

Tome “aje ywete” ne'ive remēwarà

²⁴ Jesu ojisaoka oreupe remẽ, pe'igã sikaepo natui orepory, Tome eu ijupe mã'ẽ. Ojipupewarà tè a'e. ²⁵ Ajawyi ajaire tè aepo oromome'u ijupe.

– Janerōvijã ywete! oro'e ijupe. Ore ywete oromã'ẽ ee! oro'e ipe ijupe.

Ajamã'ẽ “aje” ne'i oreayvu pè. Kee e'i kōrijō tè oreupe:

– Amã'ẽ ee remẽ tè katu kuwa “aje ywete sipō” a'e kuwa ãmẽ, e'i.

Opomopotuputuri maekwerà rè omome'u tamã'ẽ remẽ “aje ywete sipō”, a'e kuwa ãmẽ! Apoko iputuputuri kwarerà pupe remẽ tè katu kuwa arovija. ãmō, ituru kwarà rè apoko remẽ tè katu kuwa ve arovija, e'i kōrijō Tome.

^y 20.17 Wemimo'ekwerà kō pewarà mō “emōmiri kō” e'i. ^z 20.23 Mat. 16.19; 18.18

Jesu ojisaoka Tome pè remēwarà

²⁶Ajaire pe'ĩ semana paire, orojimoaty mijē sikaepo orokupa, tetã mō wryy pè. Oroovapy mijē tetã. Tome ve orepyri tui ky'y. ãmē Jesu ojisaoka mijē oreupe. Oporegeta mijē oreupe.

– Tapepy'a piryvypy katu ikō peiko nē! e'i oreupe.

²⁷Ameve e'i Tome pè:

– Emã'ē putuputuri kwarerà rè. Emoige nepo ipupe esa, e'i. Eturu rè ve jē emoige nepo esa, e'i. “Aje rōwã ipō” tere tite e'ã apoera mã'ē pè ky'y. “Aje ywete” tere ije ky'y, e'i Jesu Tome pè.

²⁸ ãmē tē tite Tome e'i:

– Haa! Aje ywete sipō erōvijã ywete tē ene! e'i ky'y. Aje ywete sipō Janejare'e tē ene! e'i Jesu pè.

²⁹ ãmē Jesu e'i ijupe:

– Ere nemã'ē wyi tē nejirovija ere ky'y, e'i. ãmō kō, āwisō nomã'ēi epe ere remē, ojirovija jē ere kupa, e'i. A'e kō ywesō Janejare'e remimory kō rōmō ekoitã, e'i Jesu ijupe ky'y.

³⁰ Jesu wyi tē mōa'arōwã mārãnã jikuwa e'ãa ipojy mã'ē omojisaoka orerovake okasia rupi. Pe'ĩpe'ĩ akusiwa aã kareta rè ajupa. Nakusiwapai pirujē. ³¹ ãmō ãmōgwerà tē akusiwapa tapekuwa, “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē Jesu Janerōvijã rōmō”, tapejē. ãmō, “Aje ywete Janejare'e Ra'yry tē Jesu”, tapejē. ãmē sōsi mæerã peikotã ikasia rupi peiko. Ijavyu rupi tē a'evotã ãmē peiko.

Pãranã reme pè Jesu ojisaoka mijē remēwarà

21 ¹ ãmē aja paire Jesu ojisaoka mijē oreupe, wemimo'ekwerà kō rōmō. Karireja pãranã reme pè ojisaoka oreupe.^a ² Kejō a'e pè oroku. Simão Peturu. ãmō, Tome. Ojipupewarà eu ijupe mã'ē a'e. ãmō, Natanaeu. A'e Kana taa wãnã tē, Karireja vyv wãnã. Ore tē ky'y, Semeneu ra'yry kō rōmō. ãmō mōrijō emimo'ekwerà kō ve a'e pè tui. Mokojejō.

³ ãmē kee e'i Simão Peturu oreupe:

– Aatã pira rè, e'i.

Ajawyi oro'e ijupe:

– Ore ve orootã nerupi, oro'e ijupe.

Oroopa katu upi ãmē. Oroo yarà pè oropopo. A'e rupi oro'o ãmē. Orekō'ē tesō ipe pira rè. Ajamã'ē orepãnēmusu.^b

⁴ ãmē kō'ēsĩmapa iko remē, Jesu tē sikaepo yy reme pè tui, ysĩ 'aryvo. Ajamã'ē “Jesu ipō” noro'ei. Norokuwai, ajawyi. ⁵ Kee e'i imuu oreupe:

– Peekyi pō pira mō? e'i.

– ãnĩ, oro'e.

^a 21.1 Tiperiaji eu teve a'e pãranã pè. ^b 21.3 Ruk. 5.5

6– Peraa awi pira mo'auta wāime inō, e'i Jesu. Pe'ekatu kytyre ikō peinō nē, e'i. A'e pè pira peekyità, e'i.

A'evo oroereko ijayvu rupi ãmē. Oroeraa pira mo'auta inō yy pè. Oroinō remē, py'awarà mō pira mo'auta rè tãñē 'ete pira. Noromovy'ãi tesō yarà pupe inō.^c

7 ãmē tē tite a'e Peturu pè:

– Janerōvijã Jesu tē ãwivooka janerereko! a'e.

Aepo a'e remeve Simão Peturu opypy oyru poko eropo eraa yy pè, Jesu koty. A'e oyru poko omopyso oposikoarà mō mijã.

8 Ore ãmē yarà rupi tē oroo ikoty. Pira mo'auta oromõtã ereko. Yy reme kuipe'e sa'u tē orewyi. 100 meturu rōmō kōrijō tē. 9 Ajaate orovãema yy reme pè. ãmē oroē roē yarà pe wyi. ãmē oromã'ē imono remē, tata ojimoipotapa upa. Pira ojimii ipupe upa. Meju ve ipyri tui.

10 ãmē Jesu e'i oreupe:

– Eeru pira mō age'e pepyy mãē mō ike, e'i oreupe.

11 Ameve Simão Peturu oo pira pijarà mō. Yarà pupe opo pira mo'auta mõtã eru, pira revejē, yy reme kyty. Mōa'ārōwã pira ee. 153 rōmō tesō pira! Tuuwerà pawete tesō pira. Mōa'ārōwã tesō ipe pira remē, nomokei omo'auta ajamã'ē. ãmē pira mō weru imii.

12– Pejo pejimiwa, e'i Jesu oreupe.

Aepo e'i remē, “Ava pō ene?” noro'ei ijupe, ipojy tesō oreupe rewarà mō. Orokuwapa Janerōvijã tē ajamã'ē. 13 ãmē Jesu uu orepyri remē, meju opyy ime'ē oreupe, pira jimii rerà revejē.

14 A'evo moapy 'arà tesō ojisaoka Jesu ãmē oreupe ky'y, omãñō maire, opoera paire.

Jesu oporegeta Peturu pè remēwarà

15 Ajaire orojimi'u paire, e'i Jesu Simão Peturu pè:

– Simão, Juwão ra'yry. Aã nereirōarà kō erauvay. Ene pa'e? Ene ywesō pō erauvay rejupa iwyi kō? e'i Peturu pè.

– Ō'ō. Nekuwa oroauvay, e'i Peturu ijupe.

Ajare Jesu e'i:

– Ajawyi erima kaneiru ra'yry vo mãe kō ikō tereko katu ajawyi nē, e'i ijupe.^d

16 E'i jē Jesu ijupe:

– Simão, Juwão ra'yry, “Aje ywete oroau”, ere ãmãtē pō ije? e'i mijē Peturu pè.

– Ō'ō. Nekuwapa aje ywete oroau, e'i ijupe.

– Erima kaneiru kō awi ereko katu, e'i mijē ijupe.

17 Ajaire e'i mijē Jesu Peturu pè:

^c 21.6 Ruk. 5.6 ^d 21.15 Okoty rewarà kō pewarà mō tē Jesu aepo e'i.

– Simão, Juwão ra'yry, aje ywete pō erauvay rejupa? e'i ijupe.
 Moapy rōmō tesō e'i ijupe ky'y. Ajawyi Simão Peturu ijāgyoay ky'y,
 moapy rōmō tesō Jesu aepe e'i ijupe rewarà mō. Āmē e'i Jesu pè:
 – Ō'ō, pirujē nekuwa mǎē tē ene. Ajawyi nekuwapa oroauvay, jōvijā, e'i
 ijupe.

E'i jē Jesu ijupe:

– Erima kaneiru vo mǎe kō ereko katu ajawyi, e'i mijē Jesu ijupe.

¹⁸ Aepe e'i paire, Jesu kāramōwarà rā omojikuwa Peturu pè. Kee e'i ijupe:

– Kekejē nererekotà kupa. Nekōnomiokyry remē, nejimokatupa mǎ
 gyty neotà ipi mijā, e'i. Ajamāē neka'akuwapa ky'y remē, neremimotarà
 rupi rōwā nereraatà kupa ky'y. Nepokwa 'atà tē nereraa kupa ky'y, e'i. Aje
 ywete aepe a'e ene, e'i Jesu ijupe.

¹⁹ Imānōa rā tē Jesu omosā'āga ijupe. Omome'u ijupe, manyvo e'itā tē
 omānō kāramō. Omānōa pe'ī tesō Jesu rē ojirovija jētā. Nojipirau'āi ee.
 A'evō ipe remē omoe'e jētā Janejare'e, jaa tē aepe e'i ijupe.

Aepe e'i paire,

– Ejo erupi, e'i Jesu Peturu pè ky'y.

²⁰ Āmē Peturu ojirova rā'ī wapekwerà kyty ere omājā. Jesu remiau
 rē omājā. (Ije tē tāmō kō jisryawerà rē oroja'a remē, Jesu pyri'ijeē
 aju maekwerà. Ije teve, “Ava pō neme'ētā jōvijā kō po pè?” a'e Jesu pè
 maekwerà.)^e ²¹ Āmē Peturu ojirova ere omājā remē, e'i Jesu pè eupewarà
 mō:

– Wāi pa'e? Manyvotà kāramō āmē ekoi? e'i.

²² Ajawyi Jesu e'i ijupe:

– Neja'a sō āwī rē. Nere kōrijō tē eja'a, e'i. Apota sō āwī oiko jē remē,
 evāea pe'ī oiko jē kuwa iko. Neayvu rupi rōwā kuwa a'evō ekoitā. Ejo jēsi
 erupi ajawyi! e'i kōrijō tē Jesu ijupe.

²³ Āmē Jesu remimo'earà kō aepe wenu remē,

– Nomānō'āi teipō Juwão! e'i tite eupewarà mō kupa.

Aepe jaa omojenu jenu ipe erokwa āmē kupa. Ajamāē aepe ne'i Jesu.
 Kee e'i kōrijō tē: “Apota sō oiko jē remē, evāea pe'ī oiko jē kuwa iko.
 Neayvu rupi rōwā kuwa a'evō ekoi”, e'i kōrijō tē Jesu maekwerà.

²⁴ Awyjepa Jesu rekoawerà akusiwa. Juwão eu ererà pè. Jesu
 remimo'earà rōmō ije aepe akusiwa imomewa. [Amāē ee maekwerà tē
 akusiwa.] Aje ywete tē Jesu e'i ipi. Aje ywete tē ijayvukwerà.

Kareta moawyjepaa

²⁵ Wāisō iteetejē Jesu wereko. Pirujē sō jakusiwapa remē, mape
 nijainōma'āi kuwa kareta jikusiwarerà kō ky'y! [Awyjepa āmē
 eremikusiwarerà ky'y.]

Jesu koty rewarà kō

Jesu koty rewarà ypykwerà kō rekoawerà

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e 'Āg omotekokuwa Rukasi tokusiwa teve Teopiru pè maekwerà. Manyvo Jesu remimonokwerà kō ekoi maekwerà okusiwa. Jesu oē oo yva pè paire, Janejare'e o'Āg omuu Jesu koty rewarà kō py'a pupe toike. Jerusarē taa pè ppy omojenu Jesu rewarà kupa. A'e pè ppy teve Jesu noerovijai mǎe kō ojuka Jesu koty rewarà kō mō. Aja paire, a'e pe wyi ojimosāsāi kupa ky'y. Ajaate āmō vvy vvy rupi oo kupa ky'y. Āwivo Janejare'e ayvu Jesu rewarà ojimosāi pirujē taa taa rupi. Pauru ywesō Jesu koty rewarà kō noesa tari mijā. Ajamā'ē a'e ajaire Janejare'e omotee. Ajaate Pauru ywesō oo vvy vvy rupi jane kō motekokuwa, tokuwa manyvo Jesu rekoa rupi tekoua kupa ky'y. Oo remē Rukasi oo upi. Ajawyi Pauru rewarà ywesō Rukasi okusiwa. Aã kareta Janejare'e 'Āg poromokasia rè ywesō poromotekokuwa. Ikasia rupi tē Jesu koty rewarà kō ijatyray pirujē vvy vvy rupi.

Jesu wemimo'ekwerà kō omotekokuwa jētā oēa renone kytire remēwarà

1 ¹ [Rukasi remikusiwarerà.] Eremikusiwarerà tē aã kareta, ejimorypa Teopiru pewarà. Jypy remē itōkō akusiwa imonooka Jesu rekoawerà neupe, terekuwa pirujē manyvo ekoi maekwerà. Eewarà akusiwapa neupe, “Aje sipō?” tere āmē ky'y. Āmō, ijayvukwerà poromotekokuwa ee maekwerà itōkō akusiwapa teve. Pirujē oposiko ppy remēwarà itōkō akusiwapa neupe.^a ² Ajaate Janejare'e weraa Jesu yva pupe oo remēwarà ve itōkō akusiwa. Āmē Jesu noēive oo remē, wayvu omome'u rā^l wemimono rā kō pè. Janejare'e 'Āg kasia rupi omotekokuwa kō. A'levo wereko imokasi kō. ³ A'e kō pè teve ojisaoka mijē, ojimomorijau omānō maire, opoera opō'ā

---

^a 1.1 Ruk. 1.1-4

mijê paire. Nomãnoĩ mãẽ vo jê ojimoikatu ijupe kô tomãẽ mijê wee. Ajaate 40 'arà rômô tesô werokwapa ojimoikatu tê jê ijupe kô ipi. [Mãrãna jikuwa eã kô oino tê jê ovake kô, tomãẽ ee kupa.] Ajawyi, “Aje ywete nomãnoĩ ky’y”, e'i kupa. Omogeta kô teve, tokuwa katu manyvo tekoua Janejare'e Janerôvijã ywete rômô janerereko remêwarà. ⁴Ãmê ãmô 'ary pè ojimoaty mijê eeve kô ojimi'u upa. ãmê kee e'i ipô oporegeta ijupe kô:

– [Poropyteporopa eremimono rã kô rômô, eayvu mojenuarà kô rômô.] Pepyta rã'i ikô ike Jerusarê taa pè nê, ajaate Papa o'Ãg omuutã rã'i peupe ike. A'e tapeãrô rã'i, e'i. A'e rê poromotekokuwa amãno e'ãve peupe, e'i.^b ⁵[Ãwitô Juwãno erenone rupi uu, ãwivo ve Papa 'Ãg erakypy rupi ve uutã, e'i.] Aje Juwãno poromojãmorí yy pupe tê, oityppyipaoka waiwererã Janejare'e pè kupa remê. Ajamãẽ age'e sôsi Papa 'Ãg tê tesô uutã oike pepy'a pupe penerekoarã rômô ky'y, e'i. Nipuku'ai a'evotã, e'i.^c

Jesu oẽ yva pupe oo ky'y remêwarà

⁶Ãmê Jesu pyri ojimoaty mãe kô e'i ijupe:

– Jôvijã, age'eve sipô nejikuwatã Isaeu kô rôvijã wasu rômô neiko ky'y? ãwitô tãmô Tavi jôvijã wasu rômô ekoi karamoe remê, ãwivotã pô neiko? e'i kupa.^d

⁷E'i ãmê Jesu ijupe kô:

– Aje aepo jaa napekuwai, napekuwa kuwa'ai rewarã mô, e'i. Papa kôrijô tê okuwa manyvo remê a'evotã aiko, e'i. Wemikuwa rupi e'ipa a'evoa rã. Pejê napekuwa amãtejê'ai ajamãẽ a'evô eikoa rã, e'i. Napekuwa'ai mã jay rê avãetã mãẽ, manyvo 'arã remê avãetã mãẽ, e'i.^e ⁸Ajamãẽ, aje o'Ãg omurokatã pejê. A'e sôsi pemokasiokatã ky'y. ãmê si pirujê erekoawerã pemojenutã erokwa ikasia rupi ãmê ky'y, e'i. Pemojenu jenutã erokwa jane kô pè, e'i. Jerusarê taa wãnã kô pè ppy pemojenutã. ãmô, Juteja yvy rupiwarã kô pè ve pemojenutã, e'i. ãmô, Samaria yvy rupiwarã kô pè ve, e'i. Pirujê taa maipewarã kô pè pemojenutã, e'i. A'e kô ve tesô pemotekokuwatã, e'i. Erekoawerã rê pemotekokuwa kôtã eremimonokwerã kô rômô, e'i Jesu ijupe kô.^f

[– Hoô, a'evotã ãmê! e'i kupa.]

⁹Ãmê aepo e'i paire Jesu oẽ oo yva pupe ky'y. Wemimono kô rovake oẽ oo. Yva rãtasí pupe oike oo. Ojôvãma yva rãtasí ãmê. Ajaate emígwai kô nomã'ei tesô ee imono ky'y.^g

¹⁰Ãmê emimonokwerã kô omãẽ jê ipe yvate kyty upa. Ameve Janejare'e remígwai yvapewarã kô py'awarã mô ojimoikatu ijupe kô. Yva

^b 1.4 Ruk. 24.49   ^c 1.5 Mat. 3.11; Mak. 1.8; Ruk. 3.16; Juw. 1.33   ^d 1.6 Juteu kô nopotai Juteu rôwã mãe kô oôvijã ai kô rômô. Romã wãnã kô. Ajawyi aepo e'i Jesu pè kupa, ojimoaty eeve kupa upa remê.   ^e 1.7 Mat. 24.42   ^f 1.8 Mat. 28.19; Mak. 16.15; Ruk. 24.47-48   ^g 1.9 Mak. 16.19; Ruk. 24.50-51

kyty wyi owyjy ojimoikatu ijupe kō. Mōrijō rōmō ojimoikatu ovake kō kupa. Ijyru sī gatu tesō kupa. ¹¹Kee e'i ijupe kō kupa:

– Karireja vvy wānā kō! Peyvatesa jē sō pemājā pekupa! e'i. Awyjepa Jesu oēma oo! Peneve ekoi mijā! Age'e ojivy oo ky'y. Kāramō uu tarā mijē ajamā'ē, e'i. Āwitō oē oo, āwīvotā kāramō owyjy tarā mijē uu, ike vvy pē, e'i ijupe kō.

[– Haa! A'evotā si! e'i āmē kupa.]

Jesu remimonokwerà kō manyvo ekoi Jesu oo paire remēwarà

¹²Āmē ajaire Jesu remimonokwerà kō ojivy oo ky'y. Oriveiraty vvytyry pe wyi ojivy oo kupa, Jerusarē taa kyty. Nikupei Oriveiraty Jerusarē mē wyi. Jimoava 'arà remē nou a'e kyty remē, jajivy jē kuwa a'e kyty wyi aja 'ary peve ipi, nikupei rewarà mō. ¹³Āmē ovāema kupa remē, tetā ge'ypa pē oike kupa, jura pē. Ma'e kō ojiupi mē kō: Peturu. Juwāo. Tiaku. Aātere. Piripi. Tome. Patoromeu. Mateusi. Tiaku, a'e Aupeu ra'yrerà. Āmō, Simāo. Juteu kō vvy rē okāte'ā mē'ē a'e. Āmō, Juta, a'e Tiaku ra'yry. Mokoepjō ojiupi jura pē mē kō. A'e pē tui rā'ī kupa upa.^h

Jutasi rekovijarà rā opyteporo kupa remēwarà

¹⁴Āmē a'e kō watyry revejē ojimoaty Janejare'e pē oporegeta ipi. Wāivigwerà kō reve. Jesu y ve ipyri kō tui, Maria. Imōmirī kō ve ipyri kō tui. A'e a'e kō ojeeve ojimoaty Janejare'e pē oporegeta ipi. Kō'ē jawe jawe a'evo ekoi kupa ipi.

¹⁵Āmē āmō 'ary pē Jesu koty rewarà kō pirujē ojimoaty mijē, Jesu remimonokwerà kō pyri. Aty wasu tesō ojimoaty ky'y. 120 rōmō tesō ojimoaty kupa upa. Āmē Peturu opō'ā imogeta kō. [Jutasi rekovijarà rā rē oporegetatā ijupe kō.] ¹⁶⁻¹⁷Kee e'i ijupe kō:

– Eretārā kō, pejapyaka eayvu rē aporegeta peupe remē. Sipyteporo Jutasi amyry rekovijarà rā, orereve toposiko mē rā. A'e itōkō janerōvijā ome'ē āpā kō po pē tojuka kupa. A'e Jutasi mānōawerà rewarerā Janejare'e 'Āg e'ipa amātejē tāmō Tavi pē tokusiwa. Aekwerà rupi katu tē age'e, e'i.

¹⁸(Kee e'i itōkō ojjuka omānō. Jesu ome'ētā āpā kō po pē rewarà mō itōkō, āpā kō karakuri ome'ē ijupe, mārānai rā repy rōmō mijā. A'e karakurikwerà rē itōkō ajaire kāramō Juteu rōvijā kō vvy opy tetā rena rā mijā. A'e pē itōkō ojimomarama omānō Jutasi ky'y. O'a ojejkwero omānō, wāgyoay rewarà mō. Wyy opei tesō okwa a'e pē. A'evo Jutasi ojjuka omānō. ¹⁹Āmē ajaire itōkō a'evoa ojenu jenupa Juteu kō pē ky'y. Jerusarē taa rupi ojenu jenu okwa. Ajawyī “Tuwy peiawerà” omo'y a'e pē kupa. “Aseutāma” e'i a'e pē wayvu rupi kupa.)ⁱ

^h 1.13 Mat. 10.2-4; Mak. 3.16-19; Ruk. 6.14-16   ⁱ 1.19 Mat. 27.3-8

²⁰E'i jē Peturu ijupe kō:

– Kee ojikuswiwa amātejē Jutasi rewarà: “*Oitytà oo wetā. Ava noike'āi etāgwerà pupe ojimoena. Tapererà rōmōtā tē tui upa ky'y*”, e'ipa tāmō Tavi ojīgarà rupi. Kee e'i teve: “*Ava mō toposiko mijē ekovijarerà rōmō. Kōitokō oposiko iko ipi. Aekwery vo*”, e'i amātejē teve tāmō Tavi.^j

²¹⁻²²E'i jē Peturu:

– Ajawyi ekovijarā rā oropyteporotā toposiko mijē orereve. [Kōitokō Jutasi amyry oposiko orereve iko ipi mijā, ta'evō, e'i.] Kee e'i mǎē tē ikō toropyteporo nē. Pirujē Jesu rekoawerā wesa esapa iko maekwerā tē. Juwāo amyry omojāmōrī Jesu remē omǎē ee maekwerā tē, e'i. Pirujē Jesu manyvo ekoia rē omǎē maekwerā teve oroesatā, e'i. Okuwa Jesu rupi jaa jaa ipi remēwarā, a'e kuwaparā teve, e'i. Ajaate opoera oē oo yva pē remē omǎē maekwerā tē, e'i. A'evō mǎē toposiko orereve. “Aje ywete Jesu opoera omānō maire”, te'i orereve iko, e'i Peturu jane kō pē.^k

[– Ōō aje ywete. A'evō remē ikatu, e'i kupa.]

²³Ajawyi mōkōi rōmō rā'ī kwaima'ekwerā wesa kupa, aekwerā resakarerā kō. Kejō wesa kupa. Juse Jutu eu erā pē mǎē. Pasapa eu teve ijupe. Āmō, Matia eu erā pē mǎē. Mokocejō wesa rā'ī kupa. [Ajāmāē pe'īte wesatā kupa, Jutasi rekovijarerā rōmō. Ajawyi mōkōi revejē rōwā wekyitā kupa.] ²⁴Ajawyi oporegeta rā'ī Janejare'e pē kupa, tomotekokuwa kō. Kee e'i ijupe kupa:

– Janerōvijā! Norokuwai orep'y'a ipi. Ene kōrijō tē pirujē nekuwa orep'y'a ipi, e'i kupa. Ajawyi ere oreupe mā pō nepyteporotā aā kwaima'e mōkōi wyi, e'i kupa. Mā pō nepota toposiko neupe neayvu rupi, poromotekokuwa mǎē rōmō? A'e emojikuwaoka oreupe torokuwa. ²⁵Oposikotā neremimono rōmō Jutasi amyry rekovijarerā rōmō, e'i kupa. A'e oposikoa wyive itōkō opoi oo, nivoi ekoi neupe rewarā mō. Ajawyi ajaire jimomorijaua rena kyty tē ekoi ky'y. Ajawyi manyvo ne'ī'āi iko ky'y. Ajawyi ekovijarerā rā emojikuwaoka oreupe, e'i Janejare'e pē kupa.

²⁶Aepo e'i kupa ire omomo momo rā'ī jimaraita mō esa, tokuwa mā Janejare'e opyteporooka ijupe kō, toposiko eeve kō ky'y. A'e rupi mōkōi mǎē kō wyi Matia eu erā pē mǎē opyteporo kupa. A'e toposiko, 11 rōmō mǎē kō reve, Jesu remimonokwerā kō reve āmē. [A'evō 12 rōmō oiko mijē kupa ky'y.]

Janejare'e o'Āg omūtā Jesu koty rewarà kō pē remēwarā

2 ¹Āmē Juteu kō ojimoaty Jerusarē mē Janejare'e moetea 'arā rerokwa. Pētekosi^l eu a'e ja'aa 'arā pē. Āmē Jesu koty rewarà kō ve

j 1.20 Jīg. 69.25; 109.8 ^k 1.21-22 Mat. 3.16; Mak. 1.9; 16.19; Ruk. 3.21; 24.51

^l 2.1 Kōitokō karamoe remē Janejare'e wayvu ivo tekoua rewarā ome'ē tāmō Moisesi kō pē. Aekwerā rē oja'atā kupa.

ojimoaty kupa upa, Jerusarē taa pè. Tetā wryy pè ojimoaty kupa upa, pirujē ojipyri. ²Āmē py'awarà mō tyapu ojenu ijupe kō. Yvytu wasu ryapu vo maevo sō tite ojenu ijupe kō. Yva kyty wyi tē ojenu. Py'awarà mō tesō tyapu oporakapa oka wryy. ³Ameve tata reny vo mǎ'ē rē omǎ'ē kupa. Pirujē a'e tetā wryy pewarà kō omǎ'ē ee. Pirujē jane kō pè ojimosāi, ijāvijō kō jē. Ijapyte kō 'aryvo opyta a'e tata vo mǎ'ē. ⁴Āmē Janejare'e 'Āg oike ipy'a kō pupe. [A'evō remē oēma tetā wryy pe wyi] Janejare'e ayvu mojenu jenu kupa. Āmō āmō ayvu rupi tē tesō oporegeta imojenu kupa, [wemikuwa e'ā rupi tesō. Janejare'e 'Āg tē a'evō werekooka kō, toporegeta iteetejē ayvu rupi kupa.]

⁵Āmē jakatu jane kō mōa'ārōwā Jerusarē taa pè ekoi, Juteu kō. Āmō vvy vvy pe wyi uu uu kupa maekwerà kō. ⁶A'e kō aepo jaa wenu remē, “haa!” e'i tesō enu kupa. Ajawyi atyry ojimoaty omǎjā ee, āmō āmō vvy wānà kō ayvu rupi tē Jesu koty rewarà kō oporegeta remē. Ajawyi wayvuu rupi tē wenu kupa, ojāvijō kō jē. Ojimonyi tesō enu āmē kupa. Ojapyaka sātāmy tesō ee kupa upa. ⁷Ajawyi e'i kupa:

– Haa! Manyvo sipō janeayvu rupi tē e'i katu oporegeta kupa ky'y, āwisō Karireja vvy wānà kō teipe kupa mijā! e'i kupa. ⁸Ajamā'ē e'i katu janeayvu kō rupi oporegeta tisienu katu, janejāvijō jē! ⁹Ojevo jē rōwā jane kō. Āwīvo ve iteetejē jane ayvu kō. Kejō tesō rōwā ipe jane kō mijā: Patia, Meja, Erā, Mesopotami, Juteja, Kapatosi, Pōtu, Asia. ¹⁰Āmō, Piriija. Pāpiria. Āmō, Ejitu vvy wānà kō. Āmō, Sireni taa wasu pyri'ije'ē wānà kō. Ripia vvy pè Sireni taa wasu. A'e pyri'ije'ē wānà kō. Āmō, Romā taa wānà kō. ¹¹Āmō, Kereta ypō'ōgwerà pe wyi uu maekwerà kō. Āmō, Arapia vvy pe wyi uu maekwerà kō. Āwitō Juteu kō, āwīvo ve ojimojuteu mǎe kō tē, Juteu kō vo Janejare'e omoe'e ipi mǎe kō tē. Mokopejō tesō jane kō ike, iteetejē. Āmō āmō tē janeayvu kō. Manyvo sipō pirujē sienu janeayvu rupi oporegeta kupa remē? “Janejare'e okāte'ā janere”, e'i mǎ'ē rē oporegeta kupa remē, sienu katu! e'i kupa.

¹²Āmē manyvo ne'i kupa. Āmē e'i e'i ojiupe kupa:

– Haa! [Manyvo sipō janeayvu kō rupi py'awarà mō oporegeta kupa, āwisō janeayvu nokuwai epe remē? Noenui epe kupa remē?] Manyvo jaa tē āwīvoa? e'i e'i ojiupe kupa.

¹³Ajamā'ē āmōgwerà oojai kōrijō.

– Oka'u teipō āwī kō! e'i tite kupa, Jesu koty rewarà kō pewarà mō.

Peturu poromotekokuwa remēwarà

¹⁴Āmē Peturu opō'ā oporegeta wayvukasi rōmō aty wasu kō pè. 12 rōmō mǎe kō opō'ā ojiuvuri kupa. Peturu kee e'i aty wasu kō pè:

– Eretārā Juteu kō, pirujē Jerusarē taa wānà kō ve, tapejapyaka katu ikō aporegeta pejē remē nē! e'i. Emǎ'ē! “Manyvo e'i pōkō oporegeta janeayvu kō rupi?” pejē, e'i. Amome'utā peupe ky'y, e'i. ¹⁵“Oka'u mǎe kō

teipõ āwī kō”, pejë tite pō ore? Ānī! Oroka'u mǎě rōwǎ ore, e'i. Ava jě rōwǎ kwaray oēmokopa uu remē oka'u ipi! e'i.^m

¹⁶ E'i jě Peturu:

– Janejare'e ayvukwerà rupi katu tē oroporegeta peayvu kō rupi. Aã aje ywete mǎě rē okusiwaokapa amātejē karamoe remē, wayvu mojenuarà pè, Joeu eu ijupe mǎě pè. Kee e'i Janejare'e ikusiwaokapa amātejē maekwerà rupi tē:

¹⁷ “Keetà arekotà mārānà jikuwa e'ǎ, Penōvijǎ ywete 'arà renone.

Amosāitǎ e'ǎg jane kō pè erokwa, pirujē [ere oja'a mǎe kō pè,] e'i. A'evō remē pejeapyry rǎ kō eayvu omojenu jenutǎ erokwa. Keetǎ ajikuwa ijupe kō.

Kōnomiokyrerǎ kō pè ajimoikatutǎ tomǎě ere kupa.

Ka'akuwarerǎ kō pè amē ikery pè tē ajisaokatǎ teve.

Ikery pè tē aporegetatǎ ijupe kō. A'evō opouvaitǎ ere kupa.

¹⁸ Eremigwai kō pè tē amosāitǎ e'ǎg a'evō remē.

Āwitō kwaima'e kō pè e'ǎg ame'ētǎ, āwivo vetǎ wāivīgwerǎ pè.

A'evō remē sōsi eayvu omojenu jenutǎ erokwa kupa, e'ǎg kasia rupi ky'y.

¹⁹ Āmē amoteetǎ 'arǎ. Poromonyi mǎě amojisaokatǎ.

Yvag pè amojisaokatǎ. Yvy pè ve ipojy mǎe kō ainōokatǎ.

Oikotǎ tuwy. Āmō, tata. Āmō, tata rǎtasī wasu.

²⁰ Kwaray ijāpatōnusutǎ. Jay ipirǎtǎ, tuwy vo.

Āmē sōsi Penōvijǎ ywete 'arǎ okwatǎ ky'y. Ipojy wete mǎě rōmō okwatǎ.

Jōvijǎ wasu rōmō ojikuwatǎ uu. Owaraytǎ ovǎe remē. Ikatuaytǎ.

²¹ Āmē jane kō ojiporijauesaatǎ ijupe ky'y. ‘Erōvijǎ wasu, eporijauesa rejupa, taa e'ǎ jimomorijau wasua rena kyty aiko karuaru’, e'itǎ.

Pirujē aepe e'i mǎe kō oporijauesa kōtǎ ereko katu kō amē”, e'i

Janejare'e ikusiwaokapa amātejē [Joeu pè] maekwerǎ.”ⁿ

[Aepe e'i maekwerǎ rupi katu oroiko age'e, e'i Peturu.]

²² – Isaeu kō, pejapyaka katu ikō Jesu rewarǎ amojenu peupe remē nē. Temirovija tē Jesu Nasare wānǎ. Janejare'e tē omokasi mārānǎ jikuwa e'ǎ poromonyi mǎe kō toinō penovake, itekorǎ mǎe kō tomokatu teve ipi. Āwī rapijarǎ. A'evō itōkō Janejare'e omojikuwaoka ipe Wemimuurerǎ peupe mijǎ. Pepytery pè itōkō a'evō ekoi, Juteu kō pytery pè. ²³ Ājamǎě janerōvijǎ kō ome'ē Jesu pepo pè, tapejē manyvotǎ pereko. “Pemopotuputuri vyvra jipokana rē ijuka!” pejë kōrijō itōkō. Nivoi

^m 2.15 Juteu kō, karumē ojimi'u remē kōrijō tē uvary aisiriri katu mǎě o'u ipi.

ⁿ 2.21 Joeu 2.28-32

māe kō pè pejukaoka. A'evoa Janejare'e okusiwaokapa amātejē. Ajawyi ijavyu rupi tē sikaepo a'evo pereko.^o ²⁴ Ajamāē pejuka paire Janejare'e omomoera imopōā mijē, awyje māerā rōmō toiko mijē, nomānō'āi māerā rōmō. Mānōa kasia pupe wyi wenōe. Ajawyi mānōa nikasi Jesu pè ky'y.^p ²⁵ A'evoa rā rē kee e'i amātejē tāmō Tavi ikusiwa karamoe remē, [Jesu ayvu rōmō]:

“Kōē jawe jawe amāē nere ipi, Erōvijā ywete rē.

Epyri neiko ipi, e'ekatu kytyre.

Nepy'a pirai aiko ipi, emokasi rejupa ipi rewarà mō.

²⁶ Ajawyi eroryvay nere aiko ipi,
nekāte'ā ere rewarà mō.

Erorya amojenu ipi.

Akuwa nereity'āi rejupa amānō remē.

Nepyri aiko karuarutā.

Ajawyi epy'a katutā amānō.

²⁷ Nereity'āi omānō māe kō rena pè rejupa.

Ereāgwerà neremonēoka'āi tyvy pè, neupewarà tē ije rewarà mō.

²⁸ Nerekoa nemojikuwaoka ije, a'e rupi taiko.

Erorya neinōtā ije āmē, terory māerā tē aiko ky'y,

nepyri taiko karuaru māē rōmō taiko”, e'i Tavi ikusiwa
maekwerà.^q

Jesu ayvu rōmō aepo e'i maekwerà, e'i Peturu. ²⁹ Tapejapyaka katu ikō aepo jaa rē poromotekokuwa remē nē, erētārāgwerà kō. A'e Tavi itōkō janerāmōi kō rōvijā wasu rōmō ekoi mijā. A'e itōkō okājā tē. [Ajaire itōkō waty tē kupa.] A'e ryvy itōkō ojikuwa jē upa age'e remē janerena pyri. ³⁰ Ajamā'ē tāmō Tavi oiko jē remē itōkō, Janejare'e ayvu mojenuarà rōmō ekoi mijā. Kee e'i teve itōkō Janejare'e ijupe:

“Āwitō oromōjōvijā wasuoka, āwīvo vetā nejeapyry e'eay rā amuutā
Jōvijā wasu rōmō toiko kāramō nevo iko”, e'i. “Aje ywete a'evo
arekotā”, e'i.^r

Aepo tāmō Tavi amyry omojenu. Okuwa wyi omojenu. ³¹ Okuwapa amātejē manyvotā Janejare'e Remimuurerà Janerōvijā rōmō ekoi remē. Janejare'e omomoera tarā mijē toiko omānō maire. Kee e'i imojenu maekwerà rupi katu: “Janejare'e noityi tyvy kō rena pè. Eāgwerà nomonēokari”, e'ipa amātejē maekwerà.^s ³² Aepo e'i maekwerà rupi katu

^o 2.23 Mat. 27.35; Mak. 15.24; Ruk. 23.33; Juw. 19.18   ^p 2.24 Mat. 28.5-6; Mak. 16.6; Ruk. 24.5   ^q 2.28 Jīg. 16.8-11   ^r 2.30 2Sa. 7.12; Jīg. 132.11   ^s 2.31 Jīg. 16.10

tè Janejare'e omomoera Jesu. Ore ywete oromã'ê ee, oiko mijê iko remê. Ajawyi aepo jaa rê poromotekokuwa orokupa tapeenu, e'i. ³³Ajawyi age'e remê Jôvijã wasu rômô tè Jesu ekoi ky'y, jane kô Rôvijã wasu rômô. Tuu Janejare'e tè omojôvijã wasuoka weevejê toiko. Karamoe remê Janejare'e kee e'ipa ijupe: "E'Ãg ame'êtã neupe", e'ipa. Ajawyi age'e o'Ãg omê'ema Jesu pè, wayvu rupi katu. O'Ãg kasia rupi si oremomoregetaoka peayvu rupi, toroporegeta age'e ky'y, ijayvu tapeenu ky'y, e'i. ³⁴Janejare'e omomoera paire, ekôve reve weraa wena kyty, yva pè. [Tãmô Tavi rôwã weraa. Jesu tè weraa. Tãmô Tavi amyry âmê omãnô e'e kôrijô tè.] Kee e'i tãmô Tavi amyry ikusiwa amãtejê Jesu rewarà rã rê:

"Janejare'e e'i Erôvijã ywete pè:

'Ejo e'ekatu kytyre tereapy, erevejê, Jôvijã wasu tè ene rewarà mō', e'i.

³⁵ 'Neãpã kô newyry kyty ainôtã.

I'arã kô gyty âmê oromoëokatã' ", e'i tãmô Tavi ikusiwa amãtejê Janejare'e ayvu rômô maekwerã.^t

³⁶ Jesu pewarã mō aepo e'i amãtejê. Janejare'e Remimuurerã tè ãwĩ, Janerôvijã ywete rômô. Isaeu kô pejê. Ajawyi pekuwapa kuwasi aepo jaa mijã. Ajamã'ê "aje" napejêi ijupe peiko. Pemoputuputurioka kôrijô yvyra jipokana rê ijukaoka, e'i Peturu ijupe kô. Opi rã'ĩ oporegeta upa.

³⁷ Âmê aty wasu aepo jaa wenu remê, ojimopirai tesô enu kupa. Ajawyi e'i e'i Peturu pè, âmô Jesu remimonokwerã kô pè ve:

– Oretetãrã kô, aje ywete aepo pejê! Manyvotã pökô jaiko aepo e'i remê ajawyi? e'i kupa.

³⁸ Âmê Peturu e'i ijupe kô:

– "Manyvotã pökô?" pejê peiko. Kee a'e pejê. Tapejipy'amogeta ikô peneko rê nê. Tapejimosioka peaiwererã rê. Tapejimome'u Janejare'e pè peaiwererã reityppyypaoka. Jesu Kiristu remĩgwai kô rômô pejimojãmorioka, pejãvijô jê. "Awyjepa" e'itã Janejare'e peaiwererã pè. O'Ãg omuutã pepy'a pupe toike âmê, e'i. ³⁹Karamoe remê itôkô Janejare'e o'Ãg me'ea rã omome'u amãtejê. Opota o'Ãg ome'ê peupe, pejeapyrerã rã kô pè ve. Janejare'e nokuwaive mãe kô pè ve opota ome'ê. Pirujê opyteporo wemĩgwai kô rômô mãe kô pè opota ome'ê, e'i Peturu.

⁴⁰ Âmê Peturu omogeta kô remê, ijayvukasiay wete jê aty wasu pè iko:

– Janejare'e omomoriãuoka kô ywetetã age'ewarã kô ijaiwererã kô rewarã mō, e'i. Ajawyi ikô tapeityppyypaoka peaiwererã Janejare'e pè ky'y nê! e'i imogeta kô.

⁴¹ Peturu aepo e'i remeve, mōa'ãrôwã werovija ijayvu mãe kô kupa ky'y. Jesu koty rewarã kô rômô ekoi kupa ky'y, aja 'arã peve. Âmê Peturu kô

^t 2.35 Jig. 110.1

omojāmōrī kō imoaty kō āmē ky'y. Mōa'ārōwā tesō a'evo ekoi mǎe kō āmē ky'y. 3.000 rōmō tesō a'evo mǎe kō, Jesu rē oja'a ppy mǎe kō.

Jesu koty rewarà kō ojimoatytà tē jē ky'y remēwarà

⁴² A'evo paireve kōē jawe jawe ojimoaty Jesu ayvu renu kupa ky'y. Ojapyaka katu jome emimonokwerà kō ayvu rē kupa, poromotekokuwa ekoa rē kupa remē. Ojeeve ojimory kupa ky'y. Ojimi'u teve ojipyri kupa ipi. Oporegeta teve Janejare'e pē ojeeve kupa ipi. A'evo Jesu koty rewarà kō rōmō ekoi kupa ky'y.

⁴³ Janejare'e omomojy wete kupa ipi. Ikasia rupi Jesu remimonokwerà kō mārānā jikuwa e'ā oinō ywete iko. ⁴⁴ Ojee jeeve Jesu koty rewarà kō rōmō ekoi kupa ipi ky'y, pirujē. Nimoma'e'i mǎe kō pē teve oovajaro oma'e kō ime'ē kupa, āmō Jesu koty rewarà kō pē.^u ⁴⁵ Nokāte'āi oma'e kō rē kupa ipi. Oma'e kō ome'ē teve karakuri repy rōmō kupa ipi. Aekwerà karakuri oovajaro kupa ime'ē ipi, pirujē tiporijau e'ā moma'e repy rā rē kupa. ⁴⁶ Kōē jawe jawe ojimoaty Janejare'e moe'ea retā ppy pē imoe'e kupa ipi. Ojipyri ojimi'u wetā wryy pē ve kupa ipi. Oryvay ojee ojimi'u kupa remē. Oiko tepe'yte iko kupa.

⁴⁷ Janejare'e omoe'e ywete kupa ipi. Oryvay kupa, pirujē a'e wānā kō opota katu kō rewarà mō. Āmē ywesō ijatyray Jesu rē oja'a ppy mǎe kō rōmō āmē ky'y. Janerōvijā ywete kasia rupi a'evo ekoi kupa.

Peturu kō noatai mǎē omokatu Jesu ayvu rupi remēwarà

3 ¹ Āmō 'ary pē Peturu oo Juwāo reve Janejare'e moe'ea retā gyty oporegeta Janejare'e pē. Kwaray ijāpēma remē tē oo kupa. ² Pari rovapyka rupi oiketā kupa, ovapyka ikatuay mǎē rupi. Āmē jakatu a'e pari rovapyka ppy pē kwaima'e mō tui, isaky remeve noatai mǎē. Etāmā kone kone mǎē a'e. Karakuri wārō a'e pē ipi. Kōē jawe jawe a'e pari rovapyka ppy pē tui upa ipi. Oiketā mǎe kō pē ojiporijauesaoka ipi. ³ Ajawyī Peturu kō rē omāē, ovāe oiketā kupa remē.

– Emuu karakuri mō ije! e'i ijupe kō.

⁴ Aepo e'i ijupe kō remē, uu ipyri omāē gatu tesō ee kupa.

– Emā'ē gatu orere, e'i Peturu ijupe.

⁵ Omā'ē gatu noatai mǎē ee kō āmē.

– Karakuri teipō ome'ētā ije, e'i tite oupe.

⁶ Ajamā'ē Peturu e'i:

– Moma'e noroereko! Norekarakuri oroiko! e'i. Norekarakuri sī teve oroiko! Ajamā'ē orokuwa manyvotā oroereko age'e, e'i. Jesu Kiristu Nasare wānā ayvu rupi tanekatupa! a'e. Epō'ā awi eata! e'i.

^u 2.44 J.K.R. 4.32-35

7Aepo e'i remê opopyy imopôã. Ameve iperênã kasi ky'y. Ipy kasipa katu teve. 8Opo opôã ory iko ky'y. Wata ky'y. Ajaire oike Janejare'e moe'ea retã ypy pè Peturu kô rupi. Opo opo ory iko. Wata ojivy jivy. A'evoa rè omoe'e ywete Janejare'e iko. 9Ãmê jane kô omãê ee wata remê, Janejare'e omoe'e ywete iko remê. 10Ajare e'i kupa:

– Haa, emãê! Noatai rōwã si kãwĩ mijã! e'i kupa.

Okuwa pari rovapyka ypy pè wapy karakuri rãrõ upa mãê tẽ mijã. Ajawyi ojimonyi ee omãjã kupa, nomãêi ãwĩ rapijarã rè kupa ipi mijã rewarã mõ.

– Haa! Emãê! Manyvo põ ãwĩ wata ky'y? e'i kupa.

Peturu poromotekokuwa mijê remêwarã

11Ãmê noatai maekwerã oike Janejare'e moe'ea retã ypy pè, Peturu kô rupi. Ãmê pirujê omãê ee mãe kô ovaiteay uu uu ikoty kô, ojimonyi kupa rewarã mõ. Saromão rena eu erã pè mãê pè uu uu kupa.

[– Haa! Emãê rãĩ si! Manyvo pãwĩ wata ky'y? e'i kupa.]

12Ãmê Peturu omãê aty wasu rè remê, kee e'i ijupe kô:

– Eretãrã Isaeu kô. Manyvore põ pejimonyi tesõ pemãjã ee! Orere pemãê tesõ teve! e'i. Orekania rupi rōwã oromoataoka ãwĩ kwaimea'e, e'i. Orevote rōwã teve! 13-14 Janejare'e tẽ omokatupaoka! Tãmõ kô Rõvijã wasu tẽ! Aparão Rõvijã ywete. Isaki Rõvijã ywete. Jako Rõvijã ywete. Janejare'e tẽ omuroka Wemĩgwai Jesu, ãwisõ tijamoe'e. Ajamãê “aje ywete” napejêi ijupe peiko! “Sijukaoka!” pejê kōrijõ tẽ ijupewarã mõ! Ajawyi pemeê kovenatu Piratu po pè! e'i. “Orerõvijã rōwã Jesu!” pejê ywe'e tite Piratu pè peiko, e'i. “Amoëokatã”, e'i Piratu remê itõkõ, kee pejê kōrijõ itõkõ: “Ãnĩ! A'e rōwã! Porojuka mãê tẽ emoëoka! Jesu ãmê eraoka ijukaoka!” pejê kōrijõ itõkõ, e'i. A'evõ itõkõ perekooka Jesu ijukaoka.”

15 Janereinõgarerã teipe ãwĩ mijã! Jane'ãg oinõ janeupe janemoigooka mãê teipe mijã. Ajamãê pejukaoka jê tesõ! e'i. Ajamãê Janejare'e omomoera ajaire omãñõ mãe kô pytery pè toiko e'ã ky'y. Aje ywete, ore ywete oromãê ee! e'i. 16 Jesu tẽ wetãmãmokasioka aã kwaimea'e toata ky'y! e'i. “Aje ywete Jesu ikasi emokatua rè”, e'i rewarã mõ tẽ Jesu omokatu. Ajawyi aã kwaimea'e pemãê ee mãê ikatupa ky'y, e'i. Pemãêma ee. Ajawyi pekuwa noatai maekwerã ikatupa, e'i. Age'e wata ky'y! e'i Peturu Juteu kô pè.

17E'i jê:

– Eretãrã kô, akuwa napetekokuwai rewarã mõ pejukaoka Jesu, penõvijãgwerã kô reve, e'i. 18 Ajamãê Janejare'e ayvu mojenuarerã kô ayvu rupi katu tẽ a'evõ pereko. “Janejare'e Remimuu rã omomorijautã ijuka kupa”, e'i kupa maekwerã rupi katu tẽ, e'i. Pirujê a'evõ omojenu

v 3.13-14 Jisyry. 3.15; Mat. 27.15-23; Mak. 15.6-14; Ruk. 23.13-23; Juw. 19.12-15

amãtejê karamoe remê. ¹⁹Ajawyi kee a'e pejê: Tapejipy'amogeta ikô peneko rê age'e nê. Tapejimosioka peaiwererà rê. Tapejimome'u Janejare'e pè peaiwererà reityppyipaoka. Janejare'e kyty tapejirova ky'y! e'i. Peaiwererà omoje'otà ãmê, e'i. ²⁰A'evô peiko remê, Janejare'e pemo'ãgatutà ãmê ky'y, e'i. Penôvijã ywete omuutà pekoty ky'y, wemikeyi e'e, a'e Jesu eu erà pè mãê, e'i. ²¹A'e Janejare'e rena pè opytatà, ajaate uu mijêta, e'i. Karamoe remê Janejare'e kee e'i imojenuoka wayvu mojenuarà mô pè a'e rê: "Kãramô amomyautà pirujê ereminôgwerà kô", e'i maekwerà. Ijayvukwerà rupi katu têtê a'evotà. ãmê teve Jesu uu tarà mijê ky'y, e'i." ²²Karamoe remê itôkô tãmô Moisesi kee e'i amãtejê ijupewarà mô:

"Janerôvijã Janejare'e wayvu mojenuarà têtê wekyitã peupe, evo mãe rã.

Pepytery pe wyi wekyitã ijayvumokasi.

A'e omojenu ijayvu remê, tapejapyaka katu ikô pirujê e'i mãê rê nê.

²³Ava mô nojapyaka katui sô ee remê, Janejare'e ope'atã okoty rewarà kô pytery pe wyi", e'i amãtejê tãmô Moisesi maekwerà.^x

Aekwerà rupi katu têtê a'evô age'e. ²⁴[Tãmô Moisesi kôrijô têtê rôwã age'ewarã rã omojenu.] Pirujê Janejare'e ayvu mojenuarerã kô omojenu teve. [Jesu vãea rê oporegeta amãtejê kupa.] Tãmô Samueu a'evô e'i Janejare'e ayvu mojenuarã rômô. Ekovijarerã omojenu teve. A'e rekovijarerã kô ve omojenu. Pirujê a'evô rã omojenu janerãmôi kô pè kupa mijã. [Age'e remê têtê tesô aepo e'i kupa maekwerã kô rê jamãê ky'y.] ²⁵Karamoe remê itôkô Janejare'e kee e'i tãmô Aparão pè: "*Pirujê yvy wãnã kô amoryokatã nejeapyry rã pè ereko katu*", e'i.^y Mãerã têtê aepo e'i. Awivo ve wayvu mojenuarã kô pè e'i imojenuoka ipi. Janerãmôi kô pè aepo e'i. Janeupewarã mô teve e'i, ijeapyrerã kô rômô. [Awitô Janejare'e ojikuwapa janerãmôi kô pè, awivo ve janeupe ijeapyrerã kô rômô.] ²⁶A'evô Janejare'e omuu [Jesu] wemikeyi rômô remê, janeupe ppy omuu, Juteu kô têtê jane rewarã mô. Uu janerereko katuarã rômô, awisô janeaiwererã toityppyioka janewyi, e'i.

Aepo e'i Peturu ijupe kô.

Peturu kô mopã'ãa rewarã

4 ¹Peturu kô, Juwão reve, oporegeta jê atyry kô pè kupa ãpa remê, Janejare'e pè oporegeta mãe kô uu ikoty kô, Janejare'e moe'ea retã rãrôarã rôvijã reve. ãmô, Satuseu kô mô reve. Mokepejô uu kupa. ²A'e kô ojikôô Peturu rê, Juwão revejê, atyry kô omotekokuwa kupa rewarã

^w 3.21 J.Jim. 21.1-5   ^x 3.23 T.M. 18.15,18-19   ^y 3.25 Jinô. 12.3; 22.18; 26.4; 28.14

mô. “Jesu opoerapa omãñõ maire ky'y”, e'i kupa rewarà mô. “Áwĩvo ve japoerata jamãñõ remẽ, jaa tẽ Jesu poeraa”, e'i kupa rewarà mô. [Ámẽ Satuseu kô kee e'i mãẽ tẽ: “Nijapoera mijẽ'ãi jamãñõ maire”, e'i mãẽ tẽ.] A'e a'e kô tẽ ojikõ'õ Peturu kô rẽ. ³Opyyoka kõtã eraa jövijãgwerà kô rovake kupa. Ajamã'ẽ karumẽ rewarà mô jimopã'ãga pẽ rã'ĩ weraa kô ity, tikõ'ẽ a'e pẽ kupa. Kõ'ẽme tẽ weraa kõtã jövijã kô rovake kupa.

⁴Aty wasu ãmẽ, “Aje, Jesu opoera”, e'i Peturu kô ayvu wenu remẽ. Jesu koty rewarà kô rômõ ekoi ãmẽ kupa ky'y. Kwaima'e kô kõirijõ tẽ jamoĩrõ irõ remẽ, werywete 5.000 rômõ tesõ a'evõ ekoi mãe kô.

Juteu rövijãgwerà atyry rovake tui kupa remẽwarà

⁵Ámẽ kõ'ẽmeve jövijãgwerà kô ojimoaty Jerusarẽ taa pẽ, Juteu rövijãgwerà kô. Kejõ: Tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromõ'e mãe kô ve. ⁶Ámõ, Janejare'e pẽ oporegeta mãe kô rövijã wasu teve, Anasi eu erã pẽ mãẽ. Ámõ, Kaipasi eu mãẽ. Ámõ, Juwãõ eu mãẽ. Ámõ, Aresãtiri. Ámõ kô, Janejare'e pẽ oporegeta mãe kô rövijã wasu retãrã kô ve ojimoaty eeve kô. Mokopejõ ojimoaty Juteu kô rövijãgwerà kô rômõ. ⁷A'e kô omuroka Peturu kô ovake kô javo:

– [Manyvo ywe'e põ pereko noatai maekwerã imokatu? e'i kupa.] Ava ayvu rupi ywe'e põkõ pemokatu? e'i. Ava kasia rupi põ? e'i kupa.

⁸⁻⁹Ajamã'ẽ Janejare'e 'Ág Peturu py'a pupe ekoi. Ajawyi ikasia rupi tẽ wayvuupi kô. Kee e'i ijupe kô:

– Jövijã kô, pejapyaka eayvu rẽ aporegeta pejẽ remẽ. Noatai maekwerã oromokatu rewarã mô orereru penovake age'e pekupa. Aje ywete, napekuwai manyvo e'i okatupa rômõ, e'i. ¹⁰Tapekuwa awi amomẽ'u pejẽ remẽ. Pirujẽ Isaeu kô rômõ tapekuwa. Jesu Kiristu, Nasare taa wãna ayvu rupi tẽ áwĩ opõ'ã wata ky'y, e'i. Kõitokõ yvyra jipokana rẽ pemoputuputurioka ijukaoka. Aekwerã kasia rupi tẽ ikatupa! e'i. Janejare'e omomoera maekwerã kasia rupi tẽ! e'i. ¹¹A'e napeesa tari maekwerã kasia rupi tẽ! A'e ywesõ ikatuay wete, e'i. Áwĩ Jesu! Kõitokõ karamoe remẽ Janejare'e ayvu mojenuarã kee e'i oporegeta ikusiwa ee:

“ ‘Aã takuru nikatui’, e'i ywe'e titetã tetã reinõgarã kô oinõ ypy takuru tetã mô remẽ.

Ajamã'ẽ a'e ywesõ sikaepo ikatuay wete tetã mokasiarã rômõ”, e'i maekwerã.^z

¹²Aekwerã rupi katu tẽ Jesu ekoi. Áwĩvo ve Jesu rômõ'ĩte poroeraa poromõigooka karuaru mãẽ rômõ ekoi! [“Nivoi”, pejẽ ywe'e tite ijupe mã'ẽ rômõ'ĩte!] A'e rômõ'ĩte janeaiwererã oitypyyiooka kuwa janewyi

^z 4.11 Jĩg. 118.22

mā'ē! Janejare'e Remimuurerà tē rewarà mō tē āwīvo ekoi! Nuvei āwīvo poroereko mā'ē ipi! Jesu rōmō'ite a'evo ekoi mā'ē! e'i Peturu ijupe kō.

¹³ Āmē Juteu rōvijāgwerà kō ojimonyi aepe renu, nojipirauī tesō Peturu kō ovake kō rewarà mō.

– Haa! Āwīvo si! Manyvo pō āwī kō ijayvukasi tesō! e'i kupa. Ajamā'ē oiko tepe'yte māe kō teipe kupa. Nojimotoekokuwai māe kō teipe kupa mijā. Jesu reve ekoi maekwerà kō tē si mijā! e'i ojiupe kupa.

¹⁴ Ajamā'ē noatai maekwerà Peturu kō uvuri tui upa, jōvijāgwerà kō rovake. Ajawyi manyvo ne'i'āi Peturu ayvuapi kupa. ¹⁵ Ajawyi kee e'i kōrijō tē kupa:

– Peē rā'i opepytery pe wyi, orevote torojimogeta, e'i kupa.

Ojisry rā'i āmē kupa. Āmē jōvijāgwerà kō ovote ojimogeta rā'i, kee javo:

¹⁶ – Manyvo tary we'e pōkō āwī kwaima'e kō sireko? Emā'ē! Jane noatai mā'ē omokatupa maekwerà tē āwī kō. Aā ike Jerusarē taa wānā kō pirujē okuwa āwīvoa. Ajawyi, “Ānī. Iwari tē!” nija'e'āi ijupe kō, e'i kupa.

¹⁷ Ajawyi kee sirekotā. Janeayvukasitā kōrijō tē ijupe kō. Siayvumomi kōtā, Jesu rekoa tomojenu e'ā erokwa kupa ky'y. Mōa'ārōwā jane kō okuwatā Jesu rekoa āmē, e'i kupa. Ikoty rewarà kō rōmō ekoitā teve kupa, nisiayvumomi kō sō remē, e'i ojiupe kupa.

¹⁸ Aepe e'i kupa ire omuu mijē Peturu Juwāo reve oovake kō kupa. Kee e'i ijupe kō kupa:

– Awyje ikō tapeporegeta e'ā Jesu rē ky'y nē! Tapemo'e e'ā mirā mō pe'i ikō ijayvu rupi nē. Aepe oro'epa pejē! e'i epe kupa.

¹⁹ Ajamā'ē Peturu kō wayvuapi kō:

– Jōvijā kō, kee a'e pejē. Mā rapijarā ywesō pōkō Janejare'e opota toroiko? Peayvu rupi tē pō? Ijayvu rupi tē pō? e'i. ²⁰ Oromā'ē Jesu rē! Oroenu teve! [Emimo'ekwerà kō tē ore!] Ajawyi orokuwa katuay Janejare'e Remimuurerà tē Jesu, e'i. Ajawyi noropoi kuwa'āi oreremikuwa mojenua wyi! e'i kupa.

²¹ Aepe e'i paire, jōvijāgwerà kō ijayvukasiasy ipe Peturu kō pē ky'y.

– Tapeporegeta e'ā ikō Jesu rē peiko ky'y nē! Pepi iwyi! e'i epe kupa.

Aja paire omono toē oo kupa. Opota ipe omomorijau kō kupa mijā. Ajamā'ē atyry kō omoe'e ywete Janejare'e noatai maekwerà mokatuawerà rewarà mō. ²² Ae noatai maekwerà 40 kwaray rōmō tesō a'evo ekoi. [Ovote manyvo ne'i'āi okatupa rōmō mijā.]

Janejare'e omoe'e kupa remēwarà

²³ A'evo paire Peturu, Juwāo reve, ojivy oo ovoarā kō gyty kupa. A'e kō pē pirujē manyvo jōvijāgwerà kō ijayvukasi epe ijupe kō maekwerà ayvukwerà kō omome'u kupa. Āmō, Janejare'e pē oporegeta māe kō rōvijā kō ayvukwerà. ²⁴ Āmē aepe omome'u kupa ire, Jesu koty rewarà kō ojeeve omoe'e ywete Janejare'e kupa. Kee e'i imoe'e kupa:

– Orerôvijã wasu tẽ ene! Yva reinôgarerã tẽ ene! Yvy reinôgarerã teve ene! Pãranã reinôgarerã teve! Pirujẽ ipupewarã kô reinôgarerã teve ene!^a
²⁵ Karamoe remẽ neporegeta neremîgwai Tavi pẽ, orerãmõi pẽ. Ne'Ãg rupi neporegeta ijupe. Ãmẽ a'e ajaire omojenu orerãmõi kô pẽ. Kee e'i maekwerã:

“Ãmõ mirã kô ojikõ'õ ai tite! Juteu rõwã mãe kô!

Janerôvijã ywete rẽ ojikõ'õ ai tite kupa.

Ajawyi ojimogeta ywe'e tite Janejare'e ayvu renu tare'ã kupa.

²⁶ Ãmẽ jôvijã kô ojimoaty ywe'e tite owãninĩ rômõ Janerôvijã ywete reve.

Ãmõ, Emimuurerã reve, Emiekyiarerã reve”, e'i tãmõ Tavi imojenu maekwerã.^b

²⁷– Aje ywete, aekwerã rupi katu wereko age'e ike kupa ky'y, Jerusarẽ mẽ. Oreyvy pewarã kovenatu Eroti kô ojimoaty kupa, Neremimuurerã Jesu moai. A'e ivo katu teãmã mã'ẽ. Neremimota rupi ekoi. Ãmõ, kovenatu Põsiu Piratu ve a'evo ve. Ojimoaty imoai kupa. Ãmõ, Juteu rõwã mãe kô reve. Ãmõ, Isaeu kô reve. Omojaiwe kupa.^c ²⁸ Tãmõ Tavi ayvu rupi katu tẽ a'evo ojimoaty imoai kupa. Neayvu rupi katu tẽ, neremimota rupi tẽ sikaepo a'evo ekoi kupa. Erepa amãtejẽ maekwerã rupi katu tẽ sikaepo. Ene nekasiay rewarã mõ, moko kôrijõ tẽ wereko kupa. Neayvu rupi tẽ ãwĩvo wereko kupa. ²⁹ Ajawyi age'e orepãtavõ rejupa, oro'e neupe. [Ãwitõ Jesu omoai kupa, ãwĩvo ve] oremoai teve orereko kupa, ikoty rewarã kô rômõ. “Tapeporegeta e'ã ikõ Jesu rẽ peiko ky'y nẽ”, e'i epe wayvukasi rômõ oreupe kupa. Ajawyi oremokasi rejupa, torojimonyi e'ã neayvu mojenua rẽ! oro'e ene. ³⁰ Oremokasioka rejupa neremîgwai kô rômõ! Itekorã mãe kô emokatuoka oreupe teve, e'i. Mãrãnã jikuwa e'ã kô einõoka oreupe nekasia rupi. Neremimuurerã tẽ Jesu, a'e ivo katu teãmã ekoi mã'ẽ tẽ. Neremimota rupi a'evo orerereko rejupa [ãwisõ ãmõ kô tanemoe'e ãmẽ,] e'i kupa.

Aepo e'i Janejare'e pẽ kupa. ³¹ Ãmẽ oporegeta kupa ire, Janejare'e omokasiay kô o'Ãg rupi. Ikasiaya oporakapa tesõ tetã ojimoaty iwry pẽ kupa mã'ẽ. Omonãrã nãrã tesõ tetã ikasia upa. Omokasiay kô tomojenu jenu Jesu rekoa kupa. Tojimonyi e'ã imojenua rẽ kupa ky'y.

Nokãte'ãi omoma'e rẽ kupa remẽwarã

³² Ãmẽ pirujẽ Jesu koty rewarã kô ojevo jẽ ojipy'amogeta kupa ipi. Ojevo jẽ ve poroporijauesa kupa ipi. Nokãte'ãi oma'e kô rẽ kupa, iporijau

^a 4.24 Jisyry. 20.11; Ne. 9.6; Jĩg. 146.6   ^b 4.26 Jĩg. 2.1-2   ^c 4.27 Ruk. 23.7-11; Mat. 27.1-2; Mak. 15.1; Ruk. 23.1; Juw. 18.28-29

māe kō oporijauesa remē. [Ajawyi kee e'i kupa: “Nema'e rōmō teve ema'e kō”, e'i kupa. Pirujē oma'e kō oovajaro ojiupe kupa ipi.]^d ³³A'evo ekoi kupa remē, Janejare'e omokasiay Jesu remimonokwerà kō Jesu poeraawerà tomome'u me'u mirà kō pè erokwa remē, “aje ywete” te'i kupa ky'y. A'evo Janejare'e wereko katu kō, pirujē. ³⁴Ajawyi naiko ekojēi iporijau mā'ē mō ky'y. Āmō āmō remē jane kō mō oyvy ome'ē teve karakuri repy rōmō ipi. Āmō, tetā ve ome'ē ve kupa. ³⁵A'e repykwerà weru Jesu remimonokwerà kō pè ime'ē ipi, tomosāi iporijau māe kō pè kupa, āwisō tojimomorijau e'ā kupa. Ajamā'ē emiporu rā kō repy rōmō'ite ome'ē kupa ajamā'ē.

³⁶Ajawyi Juse eu ijupe mā'ē a'evo wereko. Revi jeapyry mō Juse. Sipiri ypō'ogwerà wānerà mō a'e. A'e rerà Jesu remimonokwerà kō omotee. Panape e'i tē erà pè kupa ky'y. “Poromokasi wayvu rupi mā'ē” jaa tē aepe e'i kupa, a'evo ekoi teāmā rewarà mō. ³⁷Āmē a'e ipō oyvy ome'ē karakuri repy rōmō. A'e repykwerà ajaire ome'ē Jesu remimonokwerà kō pè, tomosāi iporijau māe kō pè kupa. [Nokāte'āi okarakuri rē mā'ē tē Panape.]

Anania nokāte'āi mā'ē rā'āga rōmō ekoi remēwarà

5 ¹⁻²Na'evoi āmō kwaima'e mō, Anania eu erà pè mā'ē. A'e rerekwarà pè Sapira eu. A'e kō okāte'ā oma'e kō rē. Nokāte'āi maevo sō tite kupa ajamā'ē. Kee e'i kupa. Wereko yvy tetā rena rā kupa mijā. A'e ome'ē karakuri repy rōmō kupa. Ajaire weraatà karakuri ime'ē Jesu remimonokwerà kō pè. Aje ipe sō kee e'i kupa mijā:

– Pirujē ame'ematà ekarakurikwerà peupe, ema'e repykwerà kō, e'i titetā Jesu remimonokwerà kō pè tomoe'e kupa.

Ajamā'ē iwari tē. Opota ipe omoripe kō mijā. Ope'o imomyta ajamā'ē oupewarà kupa. Nome'ēma 'ejē'āi. A'evo remē erekwarà Sapira okuwa a'evotà omēnà remē. Ajamā'ē Janejare'e okuwapa ipy'a pewartà kō.

Āmē Anania weraa karakuri pē ime'ē. Peturu pè weraa, Jesu koty rewarà kō rōvijā pè. Ovāe ipyri karakuri me'ēma rā'āga āmē. Ajamā'ē Janejare'e 'Āg omojikuwaoka sikaepo a'evoa Peturu pè. ³⁻⁴Ajawyi Peturu ijayvukasi ijupe:

– Aā kōrijō tē rōwā nekarakuri! e'i. “Amoripe kōtā ipō!” ere ywe'e tite ore! Janejare'e 'Āg nijamoripe kuwa'āi ipi! Nivoi neiko āwīvo remē, e'i. Nejimokasioka ywe'e tite Satanasi pè neiko! e'i. Ene tē nema'e jarā rōmō neiko mijā. Ajawyi nepota sō ime'ēma remē, neme'ēma kuwa! e'i. Nerepotai sō remē, nereme'ē'āi kuwasi āmē mijā. Nimanyvo'āi kuwa āmē mijā! e'i. Ajamā'ē, “Ame'ematà ekarakuri”, ere paire, neme'ēma kuwa mijā! e'i. Nejimooane'e jē ājāgai rōvijā toike nepy'a pupe, e'i. Ajamā'ē

^d 4.32 J.K.R. 2.44-45

Janejare'e nijamoripe'ãi kuwa, janepy'a pewarà okuwapa rewarà mō, e'i. Ajamã'ẽ nepota tite emoripe rejupa mijã! e'i Peturu Anania pè.

⁵⁻⁶ ãmẽ aepe wenu remeve, Anania omãñō o'a. ãmẽ oiko kõnomiokyry kô mō a'e pè. A'e kô eãgwerà ojõvã jõvã eraa. Ajaire wenõe eraa ijaty kupa. A'evoa Jesu koty rewarà kô wenu remẽ, ojimonyijay enu kupa.

⁷ Ajaire sa'u ovãe erekwarerà Sapira iko. [Uu oporegeta Peturu pè.] Ajamã'ẽ nokuwaive omẽnã mãñõa. ⁸ ãmẽ ovãe Peturu pyri remẽ, Peturu e'i ijupe:

– Aje pō aã rômõ'ite nemẽnã karakuri moma'e repykwerà? e'i ijupe.

ãmẽ erekwarerà e'i:

– Õ'õ, a'e rômõ'ite, e'i teywete teve owari rômõ.

⁹ Ajawyi Peturu e'i ijupe:

– Pemoripe ywe'e titetã Janejare'e 'ãg! e'i. Ajawyi nemẽnã omãñō j'i'ite. A'evoa tary ve ene ky'y, e'i. Nemãnõtã newari rewarà mō, nemẽnã vove, e'i amãtejẽ ijupe. “Tamoripe!” ere ywe'e tite oreupe mijã! e'i. Ajamã'ẽ nijamoripe kuwa'ãi Janejare'e, e'i. Wãitõ kõnomiokyryerã kô nerãrõ upa. ãwitõ nemẽnã reãgwerã j'i'ite weraapa ijaty kupa. Awivotã nereraa tary ve neraty kupa, e'i.

¹⁰ Ameve Sapira omãñō mijẽ o'a. Peturu rovake omãñō o'a. Kõnomiokyryerã kô oike remẽ, eãgwerã rē omã'ẽ kupa. Weraa mijẽ eãgwerã ijaty kupa.

¹¹ A'evoa ojenu jenu pirujẽ Jesu koty rewarà kô pè. Ojimonyijay enu ãmẽ kupa. ãmẽ ywesõ omomojy wete Janejare'e kupa. Ajawyi nopotai 'eteay Janejare'e ayvu ojavy kupa.

Janejare'e kasia rupi ekoi kupa remẽwarã

¹² ãmẽ Janejare'e omokasi Jesu remimonokwerã kô, jane kô pyterã rupi toposiko kupa. Iteetejẽ mãrãñã jikuwa e'ã kô oinõ Janejare'e kasia rupi kupa ipi. Poromokatu kupa. Awĩ rapijarã. A'evoa rē jane kô omã'ẽ remẽ, okuwa Janejare'e tē omokasi kô a'evoa toiko kupa. Kõ'ẽ jawe jawe Jesu koty rewarã kô ojimoaty ipi, emimonokwerã kô reve. Janejare'e moe'ea retã ypy pè a'evoa ekoi kupa, Saromão rena eu erã pè mã'ẽ ypy pè. ¹³ Temimoe'e rômõ ipe Jesu koty rewarã kô ekoi. Ajamã'ẽ ãmõ kô Jesu koty rewarã rōwã mãe kô nojimokasi oo ojimoaty ipyri kô ipi, okyje kupa rewarã mō. ¹⁴ Ajamã'ẽ ãmẽ ywesõ mōa'arõwã tesõ jane kô “aje” e'i Janerõvijã ywete pè wemireko katuarã rômõ ky'y. Kwaima'e kô. Wãivĩ kô wyive. Ijatyray tesõ kupa ky'y. ¹⁵ Mãrãñã jikuwa e'ã Jesu remimonokwerã kô oinõ Janejare'e kasia rupi ipi. Ajawyi jane kô weraa itekorã mãe kô ikoty kô tomokatu kô kupa ipi. Ikea kô pupe weraa kô kupa ipi, pee reme pè tatui. ãmẽ tē Peturu okwa ipi remẽ, i'ãgwerã jëgã omõ'a remẽ, tomokatu itekorã mãe kô erokwa ipi. ¹⁶ ãmõ taa taa nikupei mãe kô pe wyi weru eru itekorã mãe kô kupa ipi, Jerusarẽ taa kyty. ãmõ,

ājāgaiwerà ojimoemija ee mǎe kō ve weru eru kupa ipi. Aty wasu tè ky'y. A'e kō Jesu remimonokwerà kō omokatupa ipi, pirujě.

Juteu rōvijāgwerà kō Jesu remimonokwerà kō omojaiwe remēwarà

¹⁷A'evo ekoi kupa rewarà mō, Juteu kō rōvijāgwerà kō ojikō'ō tesō Jesu remimonokwerà kō rē. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu a'evo ekoi, ovoarà kō reve. Satuseu kō mō a'e kō. A'e kō ojimōarō.

¹⁸Ajawyi opyy ipe Jesu remimonokwerà kō imopā'ā jimopā'āga pè kupa. ¹⁹Ajamā'ē Janerōvijā ywete oovapyjavooka jě sikaepo wemīgwai yvapewarà pè toenōe kō jimopā'āga pupe wyi eraa ikatu pè. Pya sikaepo a'evo wereko. ²⁰Āmē kee e'i yvapewarà weminoēgwerà kō pè:

– Pekwa Janejare'e moe'ea retā ypy pè. Jesu rekoa rupi tekoua tapemome'u jě jane kō pè, tokuwa katu kupa, e'i ijupe kō ity oo.

²¹A'evo āmē ijayvu rupi ekoi kupa. Ji'iveay oo Janejare'e moe'ea retā ypy pè jane kō motekokuwa kupa. A'evo remē, jōvijāgwerà kō: “Jimopā'āga pè tui kupa”, e'i jě tite. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu aepo e'i, wemīgwai kō reve. A'e kō ajaire ovāe ojimoaty, jimoaty rena pè. Āmō, Juteu rōvijā kō ve ovāe. Pirujě. A'e kō ojimoaty remē, omono ipe Janejare'e moe'ea retā rārōarà kō too wemimopā'āgwerà kō pijarà mō. ²²Ajamā'ē a'e emimonokwerà kō ovāe jimopā'āga pè remē, soō, naikoi jimopā'āga pupe upa! Ajawyi ojivy oo omuuarerà kō gyty kupa, jōvijā kō gyty. ²³Kee e'i ijupe kupa:

– Naikoi kupa ky'y! Oroo ipe jimopā'āga kyty esa. Ojiovapykātā jě upa. Ārōarà kō teve wārō jě upa, okenapa pè. Ajamā'ē oroovapyjavo remē, soō, naikoi! e'i kupa.

²⁴Aepo Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō wenu remē, manyvo ne'i tesō ojipy'amogeta rōmō kupa āmē. Ojimonyi kōrijō kupa. Janejare'e moe'ea retā rārōarà kō rōvijā ve a'evo ekoi.

– Haa! Ava pō omoē imono kō? e'i kupa. Maty pō oo kupa? e'i tite kupa.

²⁵Ameve ava mō ovāe a'e pè, kee javo:

– Pejapyaka rā'ī si eayvu rē! Koiwerà kwaima'ekwerà kō, penemimopā'āgwerà kō, ike tui, Janejare'e moe'ea retā ypy pè! Poromotekokuwa mijē kupa upa! e'i ijupe kō.

²⁶Ameve ārōarà kō rōvijā weraa wemīgwai kō, Jesu remimonokwerà kō pijarà mō mijē. Weru mijē kupa. Ajamā'ē nojimorarai ee kō, atyry wyi okyje kupa rewarà mō. Kee e'i kupa: “Atyry kō takuru pè janejapi japitā janejuka, opota katu Jesu remimonokwerà kō kupa rewarà mō”, e'i kupa. ²⁷Weraa kō jōvijāgwerà kō rovake mijē āmē, Jesu remimonokwerà kō. Pirujě weraa kupa ky'y. A'e kō Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā wasu waka ipe.

²⁸– Kee oro'epa itōkō pejē: “Jesu rekoa tapemojenu e'ā jane kō pè imo'e kō ky'y!” oro'epa itōkō pejē! Emā'ē. Aepo oro'e ipe remē, pemojenu jenu

jê erokwa Jerusarê taa rupi! ãwisõ pirujê jane kô tojikõ'õ orere ky'y, "Peayvu rupi tẽ Jesu ojuka kupa!" te'i oreupe kupa, e'i epe ijupe kô.^e

²⁹Ajamãê Peturu wayvuapi kô, ãmõ Jesu remimonokwerà kô reve. Kee e'i ijupe kô:

– Janejare'e tẽ oromomojytà erovija ipi! Mirà kô rōwã oromomojytà ipi! e'i kupa. ³⁰Janerãmõ kô rōvijã tẽ Janejare'e. A'e tẽ omomoera Jesu, vyvra jipokana rẽ pejukaoka remẽ. ³¹Aekwerà Janejare'e omojõvijã wasu weeve ereko ky'y, tomosioka Isaeu kô ijaiwererà kô rẽ toityppyypaoka. Ojiporijauesoaka ijupe mõe kô aiwererà pẽ "awyjepa" e'i. Janerereko katuara rômõ tẽ aepe e'i! Ajawyi Janejare'e noja'a'ai ijaiwererà kô rẽ ãmẽ ky'y. ³²Ore ywete oromãê Jesu jukaa rẽ! Opoera paire oromãê mijê ee! Ajawyi oromãê ee maekwerà tẽ oromojenu ipi. Janejare'e ãg remikuwa rupi tẽ a'evoroiko ipi! A'e oãg omoige werovija mõe kô py'a pupe ipi, e'i Peturu kô.

³³Aepo jõvijãgwerà kô wenu remeve, ojikõ'õ wete kupa ky'y.

– Ejo sijukaoka kô! e'i Peturu kô pewarà mõ kupa ky'y.

³⁴Ajamãê aepe e'i kupa remẽ, jõvijã mõ opõã javo ipyterà kô pe wyi. Pariseu mõ a'e, tãmõ Moisesi remikusiwarerà rẽ poromo'e mãẽ mõ. A'e pẽ Kamarieu eu. Temimoe'e tẽ a'e. Otekokuwavy mãẽ tẽ. A'e omoisyryoka rã'i Peturu kô ikatu pẽ. ³⁵Ajaire ovo mõe kô pẽ kee e'i:

– Isaeu kô. Tapejiapy'a e'ã ikenê! Tapetekokuwa rã'i manyvotà pereko ãwĩ kô! e'i. ³⁶Kee rewarà mõ. Oiko jane mõ karamoe remẽ, a'e Teuta eu erà pẽ mãẽ. A'e erãkwẽ ywete jõvijã rômõ mijã. Ajawyi omoaty wete jane kô opyri. 400 rômõ tesõ oo emĩgwai kô rômõ kupa mijã. Ajaire omãñõ a'e Teuta ky'y. Ajaire emĩgwaiwerà kô ojimosãsãima oo oo pirujê ky'y. A'e werovija maekwerà kô. "Jõvijã wasu tẽ", ne'i ijupewarà mõ kupa ky'y, omãñõ rewarà mõ.

³⁷– Ajaire ãmõ tẽ a'evoroiko, Juta eu erà pẽ mãẽ. Karireja vyv wãnã tẽ Juta. Romã pewarà jõvijã wasu omoirõ irõoka wemĩgwai kô remẽ jakatu, Juta ojikuwa. A'e ve omoaty wete jane kô opyri mijã. Ajaire a'e omãñõ teve. Ajaire emĩgwaiwerà kô ojimosãsãima teve oo oo kupa wena kô gyty ky'y. Noja'ai oõvijãgwerà rẽ kupa ky'y. ³⁸Ajawyi kee a'e pejẽ. Aã kô ve maevo ojimosãsãitã ajaire, a'e. Ajawyi tijaposiko e'ã ee kô, a'e. Tijajimopirai e'ã teve ee kô jaiko. Simono kô kõrijõ tẽ too kupa. Maevo kãramõ nomovyvy'ãi Jesu rewarà kupa ky'y. Ovoto a'evotã ekoi kupa. Opitã ijayvu kô. Jane kô ayvu rupi tẽ sõ remẽ, ke'iatutã tẽ. ³⁹Ajamãê Janejare'e ayvu rupi tẽ sõ oporegeta kupa remẽ, awyje a'evotã ãmẽ. Nijamoma kô kuwa'ai ãmẽ. ãmẽ moko sõ sireko ãwĩ kô remẽ, Janejare'e tẽ a'evotã ãmẽ sireko ywe'e titetã ãmẽ! e'i Kamarieu oporegeta.

Aepo e'i remeve tite jõvijã kô:

e 5.28 Mat. 27.25

– Ō'ō aje, e'i ky'y. A'evo sireko ãmē, e'i kupa.

⁴⁰ Omuroka mijē Jesu remimonokwerà kō kupa. Onōpā nōpāoka kō rā'ī kupa. Ajaire ijayvukasi epe kōrijō tē ijupe kō:

– Jesu rekoa rē ikō tapeporegeta e'ā ky'y! e'i epe ijupe kō.

[Aepo e'i paire omoē too kupa ky'y. Nojuka kōi kupa ajamā'ē, Kamarietu ayvu rupi.]

⁴¹ ãmē jōvijāgwerà kō jimoatya pe wyi oē oo kupa remē, oryvay tē oo kupa.

– Jesu remimonokwerà tē jane rewarà mō tē, janenōpā nōpā kupa! e'i kupa. Ajawyi janeroryvay jētā jaiko ky'y, Jesu rewarà mō āwīvo janerereko kupa rewarà mō, e'i kōrijō tē kupa. Janejare'e okuwa amātejē nijapi'āi ijayvu mojenua wyi mǎē janemomorijau ipe kupa remē, e'i e'i kupa.

Ajawyi ory jē kupa. ⁴² A'evo paire poromotekokuwa jē Jesu rē kupa. Kō'ē jawe jawe a'evo ekoi kupa. Omojenu jē Jesu rekoa jane kō pē erokwa kupa ipi.

– Aje ywete, Janejare'e Remimuurerà tē Jesu, Janerōvijā ywete rōmō! e'i jē.

Āwitō Janejare'e moe'ea retā ypy pē a'evo ekoi kupa, āwīvo ve joetā wryy rupi ekoi kupa.

Jesu koty rewarà kō opyteporotà poropātāvōarà kō remēwarà

6 ¹ Kāramō sa'u remē, Jesu koty rewarà kō mōā'ārōwā tesō ekoi ky'y. Aty wasu rōmō tesō ãmē kupa ky'y. Py'awarà mō ipō ijatyray tesō kupa. [A'e kō Jesu remimonokwerà kō poromotekokuwa jē tesō Jesu rekoa rē iko. Iporijau mǎe kō opātāvō jē teve iko kupa. Ajaire noyi tesō mosikoa ee kupa ky'y, ijatyray Jesu koty rewarà kō ky'y rewarà mō.] Juteu e'ekwerà pawete Jesu koty rewarà kō rōmō ekoi a'evo remē. Ajamā'ē oiko ojipytery pē Kereku kō ayvu rupi oporegeta mǎe kō, Juteu kō teipe remē. Waiteve Juteu kō wayvu e'e rupi oporegeta mǎe kō. Epereu eu ijayvu kō pē. ãmē Kereku ayvu rupi oporegeta mǎe kō ojimōarō a'e kō rē ky'y. Kee e'i kupa:

– Jesu remimonokwerà kō noporijauesa ywe'ei oreretārāgwerà kō terekwarerà kō ãmē ipi, e'i kupa. Epereu ayvu rupi oporegeta mǎe kō pē ywesō ome'ē karakuri wemi'ō rā toppy kupa ipi, e'i kupa. Nikatui a'evo ekoi kupa remē, e'i kupa.

² A'e rewarà mō ojimōarō kupa. Aepo jaa ojenu Jesu remimonokwerà kō pē, 12 rōmō mǎe kō pē. Ajawyi omoaty Jesu koty rewarà kō pirujē imogeta kō kupa ky'y. Kee e'i imogeta kō kupa:

– Nivoi Janejare'e ayvu rē poromotekokuwaa wyi oropoi rā'ī remē, āwisō karakuri mosāia rē ywesō toroja'a. A'e rē ywesō oroposiko puku remē, manyvo noporoereko'āi poromotekokuwa. [Ajawyi mosikoa

oromosāità erokwa ky'y. Ore āmē poromotekokuwaa rē kōrijō tē oroikotā ky'y. Ikatutā a'evo oroiko remē.] ³Ajawyi kee sirekotā ky'y. Tapepyteporo kwaima'e kō mō iporijau māe kō pātāvōarā kō rōmō toiko kupa ky'y, e'i. Kee māe kō tē ikō pepyteporo nē. Temirovija kō tē. Otekokuwa māe kō tē. Janejare'e 'Āg kasia rupi ekoi māe kō tē. 7 rōmō tapepyteporo, e'i. A'e kō oreayvu rupi topātāvō iporijau māe kō, terekwarerā kō. ⁴A'evo remē, ore Janejare'e ayvu rē poromotekokuwaa wyi noropoi'āi. Āmō, Janejare'e pē moregetaa wyi noropoi'āi ve, e'i kupa.

⁵Aepo e'i kupa remē, pirujē jane kō kee e'i:

– Hoō, e'i. Ikatuay wetetā a'evo sireko remē, e'i kupa.

A'evo wereko āmē kupa ky'y. Jesu koty rewarā kō mō opyteporo poropātāvōarā kō rōmō kupa. 7 rōmō opyteporo kupa. Ma'e kō: Esitevāo. Janejare'e rē eako'iy mā'ē tē Esitevāo. Janejare'e 'Āg kasia rupi ekoi ipi mā'ē tē. Āmō, Piripi. Āmō, Porokoru. Āmō, Nikano. Āmō, Timō. Āmō, Pamena. Āmō, Nikorau. Mokojejō opyteporo kupa. A'e Nikorau Ātiokia taa wānerā tē. A'e Juteu kō rekoa rupi tē ekoi mā'ē. Juteu e'e rōwā ajamā'ē Nikorau. Ojimojuteu mā'ē tē. Āwitō Juteu kō omoe'e Janejare'e ipi, āwīvo mā'ē tē. ⁶Wemipyteporokwerā kō werā ajaire imojisaoka Jesu remimonokwerā kō pē kupa ky'y, “i'ete” te'i kupa. A'e kō pewarā mō Jesu remimonokwerā kō oporegeta Janejare'e pē. Wākāmyy kō oporegeta Janejare'e pē kupa.

– Emotekokuwa kō, ivo toposiko kupa, e'i Janejare'e pē kupa.

⁷Āmē Janejare'e ayvu mojenua ojimosāi okwa. Mōa'ārōwā Jesu koty rewarā kō Jerusarē taa rupi ekoi ky'y. A'e pē ywesō mōa'ārōwā ekoi. Janejare'e pē oporegeta māe kō āmō āmōgwerā ojirovija Jesu rē ky'y. Ijatray a'evo ekoi māe kō.

Esitevāo opyy kupa remēwarā

⁸Janejare'e remireko katu ywete Esitevāo. Janejare'e kasia rupi ekoi ipi mā'ē tē. Ikania rupi marama tē ekoi. Mārānā jikuwa e'ā poromonyi mā'ē Janejare'e oinōoka ijupe ipi, Juteu kō rovake, āwisō, “Aje ywete Janejare'e kasia rupi ekoi”, te'i kupa.

⁹Āmē ajaire Juteu kō mō nivoi Esitevāo wereko. Noesa tari kupa. Oporegeta ai tē ee kupa. Juteu kō teipe a'e kō. Ajamā'ē āmō yvy wānerā kō tē. A'e kō Janejare'e ayvu rē jimō'ea tetā mō pē ojimoaty ipi. “Temīgwaiwerā kō jimōatyā” eu a'e tetā pē. Āmōgwerā Sireni taa wānerā kō tē. Āmōgwerā Aresātiria taa wānerā kō. Āmō, Sirisi yvy wānerā kō. Āmō, Asia yvy wānerā kō. A'e kō ojimoaty Esitevāo ayvuvaja vaja. ¹⁰Ajamā'ē Esitevāo ywesō i'arā kō gyty ekoi ipi, Janejare'e 'Āg tē omotekokuwa rewarā mō.

¹¹Ajawyi ava kō mō wesa epyme'ē Esitevāo rē nivoi mā'ē tomō'y teywete, kee te'i kupa: “Ore oroenu āwī kwaima'e oporegeta ai iko remē”,

te'i kupa. “Tāmō Moisesi remikusiwarerà rē oporegeta ai ipi. Upi tekoua rē oporegeta ai ipi”, te'i kupa. “Janejare'e rē tesō oporegeta ai teve ipi”, te'i owari rōmō kupa.

¹² Āmē aepo e'i kupa remē, jane kō mō werovija tite. Ojikō'ō Esitevão rē āmē kupa ky'y, iwaria kō rupi. Juteu rōvijā kō ve a'evo. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà rē poromo'e mē kō. Ajaire a'e kō oo Esitevão ppy eraa Juteu rōvijāgwerà kō atyry rovake. ¹³ Iwari mē kō ve weraa tiwari mijē kupa. A'e kō oporegeta teitete ee āmē. Kee e'i kupa:

– Āwī kwaima'e oporegeta ai Janejare'e moe'ea retā rē ipi, e'i teywete kupa. Āmō, tāmō Moisesi remikusiwarerà ivo tekoua rewarà rē oporegeta ai ipi. Kō'ē jawe jawe a'evo ekoi ipi, e'i owari rōmō kupa.

¹⁴ E'i jē kupa:

– Ore oroenu oporegeta ai ipi remē, kee e'i remē: “Jesu Nasare taa wānā omomatā Janejare'e moe'ea retā”, e'i sō ipi remē! Āmō, “Jesu omotee janerekoa ky'y, tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi tijaiko e'ā ky'y”, e'i Esitevão remē oroenu, e'i owari rōmō kupa.

¹⁵ Āmē Juteu rōvijāgwerà kō atyry rōmō wapy upa mē kō omā'ē Esitevão rē a'evo remē. Pirujē omā'ē ywete ee kupa. Ameve Janejare'e remīgwai yvapewarà rova vo tesō Esitevão rova tui ky'y.

Esitevão ijayvukasi jōvijāgwerà kō rovake remēwarà

7 ¹ Āmē Janejare'e pē oporegeta mē kō rōvijā wasu e'i Esitevão pē:
– Aje pō aepo ere si neporegeta neiko ipi? e'i.

² Āmē Esitevão e'i ijupe kō:

– Eretārā kō, pejapyaka ikō eayvu rē nē, e'i. Āmō, erōvijā kō ve, tapeenu rā'ī si aporegeta peupe remē, e'i. Karamoe remē itōkō Janejare'e ojimoikatu janerāmōi Aparāo amyry pē, e'i. Ikasia reny revejē itōkō ojimoikatu ijupe. Mesopotami yvy rupi ojimoena iko remē itōkō a'evo ekoi. Nojimoenaive Arā taa pē remē itōkō a'evo ekoi, e'i. ³ Āmē itōkō Janejare'e e'i tāmō Aparāo pē: “Ejisyry ike wyi neyvy pe wyi eo, e'i. Neretārāgwerà kō pytery pe wyi ejisyry eo. Neyvy rā gyty ejisyry eo eayvu rupi, amojisaokatā neupe mā'ē gyty, e'i. A'e kyty ejisyry eo”, e'i ijupe.^f

⁴ A'evo tē itōkō karamoe remē janerāmōi Aparāo ojisyry oyvy pe wyi oo, e'i. Kauteija yvy pe wyi ojisyry oo, [Mesopotami yvy pe wyi,] e'i. Janejare'e ayvu rupi ojisyry oo, e'i. Āmē itōkō oo Arā taa kyty ojimoena ky'y, e'i. A'e pē itōkō ajaire tuu omānō ky'y. Aja paire Janejare'e weruoka janerāmōi Aparāo ky'y. Aā yvy jajimoena age'e mā'ē pē weruoka ky'y, e'i.⁵ Nome'eive ajamā'ē yvy ijupe. Kāramō ome'età, ijeapyrerà rā kō pē. Kee e'i itōkō Janejare'e Aparāo pē maekwerà: “Kāramō remē aā yvy

^f 7.3 Jinō. 12.1   § 7.4 Jinō. 11.31; 12.4

pirujê ame'êtà neupe. ãmê ajaire nejeapyrerà rã kô pewarà môtà teve nerekoawerà", e'ipa amãtejê karamoe remê maekwerà, mãerã tẽ aepo e'i.^h Naikoive ijãkarã remeve, ijeapyrerà rã omome'u amãtejê ijupe. ⁶E'i jê Janejare'e Aparão pè: "Kãramõ nejeapyry rã kô ãmõ vvy rupi tẽ rã'ĩ ekoitã. Temĩgwai ai rômõtã tẽ rã'ĩ ekoi kupa", e'i. "Temimomoriãuarã rômõtã tẽ rã'ĩ ekoi kupa kãramõ. Temimokasi e'ã rômõtã tẽ ekoi kupa. 400 kwaray rômõtã tesõ werokwapatã, temĩgwai ai kô rômõ kupa", e'i. ⁷"Ajamã'ê imomoriãuarerã kô amomoriãu kõtã. Ajimorara ai ywetetã a'e kô rẽ. Aja paire pejeapyrerã rã kô ojivytã uu a'e vvy kyty wyi ky'y", e'i. "Kyvo kyty uu tarã mijê kupa. Penena rã gyty uu tarã mijê iko kupa. Ike emoe'etã emory kupa ky'y", e'i Janejare'e tãmõ Aparão amyry pè maekwerã.ⁱ Aekwerã rupi tẽ a'evõ ekoi ãmê. ⁸Ãmê itõkõ Janejare'e e'i tãmõ Aparão pè manyvotã wa'yry wereko, Janejare'e ayvu kuwaparã rômõ. Kee e'i: "Awyje penõvijã rômõ tẽ aikotã ky'y. Pejê ãmê ekoty rewarã kô rômõtã peiko. Ajawyi nera'yry tereemosipire'o ity eremĩgwai rômõ ekõia jikuwaparã rômõ toiko", e'i itõkõ Janejare'e ijupe. A'evõ itõkõ tãmõ Aparão wereko wa'yry Isaki ãmê. ⁸'arã remê tẽ o'a paire itõkõ, wemosipire'o imojikuwaoka. Janejare'e ayvu rupi tẽ a'evõ wereko. ãmê itõkõ tãmõ Isaki ojimovijapa remê, ijãkarã Jako rômõ. Aja paire tãmõ Jako 12 rômõ ijãkarã. A'e 12 rômõ mãe kô, janerãmõ i rã itõkõ kupa.^j

⁹E'i jê Esitevão:

– A'e kô ojimovijapa remê itõkõ, tãmõ Juse reke'yry kô ojimõarõ tãmõ Juse kytyre. Ajawyi itõkõ teke'yry kô ome'ê omõmiri temĩgwai ai rômõ too ky'y. Karakuri repy rômõ itõkõ ome'ê kupa, ãwisõ ipyyarerã kô toeraa Ejitu vvy kyty oupi, e'i. Ajamã'ê Janejare'e tãmõ Juse reve ekoi a'evõ remê.^k ¹⁰Wereko katu ereko, oo Ejitu wãnã rõvijã pyri remê, e'i. Ijãgyoa wekyi iwyi. Omotekokuwaoka teve ereko. A'evõ wereko jõvijã wasu Parao rova rupi katuwarã rômõ toiko, ãwisõ kee te'i ijupe: "Oromonotã jõvijã miti rômõ. Eretã wry pewarã rômõ nejimõjõvijãtã ky'y. ãmõ, pirujê eremĩgwai kô rẽ nejimõjõvijãtã ky'y. Ike vvy rupi pirujê nejimõjõvijãtã", e'i itõkõ jõvijã Parao ijupe. A'evõ itõkõ Janejare'e wereko katu tãmõ Juse ipi, e'i jê ijupe kô.^l

¹¹E'i jê Esitevão:

– ãmê itõkõ kãramõ sa'u tyavorusu ojinõ. Ikerõwã itõkõ tyavorã ojinõ. Ejitu vvy popy kyty tẽ ojinõ. Ojimomoriãuavay itõkõ ãmê kupa. Nuvei 'eteay itõkõ emi'õ rã kô a'e rupi ãmê ky'y. ãmõ, Kanaã vvy rupi ve itõkõ nuvei temi'õ janerãmõ i kô pè, Juse ruu rena pè, tãmõ Jako rena pè. Moma'e no'u'ãi kupa ky'y. Ejitu vvy pè uve jê sikaepo temi'õ ãmê, temitã rã'ãigwerã,^m [Juse omokatu amãtejê maekwerã.] ¹²Ajaire kee jaa ojenu

^h 7.5 Jinõ. 12.7; 13.15; 15.18; 17.8 ⁱ 7.7 Jinõ. 15.13-14; Jisyry. 3.12 ^j 7.8 Jinõ. 17.10-14; 21.2-4
^k 7.9 Jinõ. 37.11,28; 39.2,21 ^l 7.10 Jinõ. 41.39-41 ^m 7.11 *Trigo*

tāmō Jako pè: “Ejitu vvy pè uve jê temitã rã’äigwerà”, jaa. Ajawyi itôkô omono wa’yry kô too rã’i a’e kyty wemi’ô rã pyy. Oo ipyy eru âmê kupa. [Omômiri gyty tê sikaepo oo ipyy kupa.]ⁿ 13 A’e ajaire o’upa kupa. Ajawyi oo mijê ipyy mijê eru kupa, e’i. Âmê tê itôkô Juse ojikuwaoka ijupe kô ky’y, weke’yry kô pè: “Pemômiri tê ije”, e’i itôkô ijupe kô. Jôvijã Parao rovake weraa kô, Parao tokuwa kô. Tokuwa tāmō Juse retârãgwerà kô. A’e tāmō kô tê.^o 14 “Pekwa Papa pijarã mō”, e’i itôkô tāmō Juse weke’yry kô pè âmê ky’y. “Pirujê eretârãgwerà kô totuu”, e’i. 75 rômō tesô itôkô âmê oo kupa.^p 15 A’evô itôkô tāmō Jako oo Ejitu kyty, wa’yry kô reve. [A’e rupi tê itôkô ojikwa ywete kupa ky’y, Ejitu vvy rupi.] A’e pè teve itôkô tāmō Jako okãjã ky’y. Janerãmôi kô ve okãjãma a’e pè.^q 16 Ajaire ijãkarãgwerà werojivy oövijãgwerà reãgwerà Kanaã vvy kyty kupa. Sikê taa pè. Pareti kwarã pupe weraa eãgwerà kô ijaty kupa. Kôitokô tāmō Aparão opyy Emorã ra’yry kô wyi maekwerà, e’i jê ijupe kô.^r

17-18 E’i jê Esitevão:

– Âmê itôkô tāmō kô opyta puku tesô Ejitu vvy pè upa. Ojikwa ywete itôkô a’e pè kupa. Ijatyray itôkô âmê kupa ky’y. Âmê ajaire itôkô âmō Parao ojimojôvijã wasu ky’y, Ejitu vvy pè. A’e itôkô nokuwai tāmō Juse amyry opãtavô ywete Ejitu wãnã kô tyavorã remê karamoe remê. Ajawyi ojikô’ô teãmã Isaeu kô rê iko ky’y. Temigwai ai kô rômô oinô kô ky’y, Janejare’e e’ipa amãtejê tāmō Aparão pè maekwerã rupi katu. 19 Âmê itôkô a’e jôvijã wasu omomorijauvay ereko kô ipi, e’i. Werekô ai kô ereko ipi. Noesa tari kô ereko ipi, e’i. Âmê itôkô jôvijã Parao e’i tāmô kô pè: “Taa kupei kyty ikô peraa pena’yry sakykyrerã kô itypypyi tomãnô ipi nê, tapejikwa e’ã”, e’i itôkô tāmô kô pè. A’evô itôkô ta’yry kô werekooka ijapisioka kô tāmô kô pè, e’i jê Esitevão.^s

20– Âmê jakatu itôkô Isaeu jeapyrerã mō wãivĩ mō imemy, e’i. Ja’yre’e rômô itôkô imemy. Moisesi eu itôkô erã pè, e’i. Tyvija rupi tê rã’i omovija ijy ereko. Moapy jay rômô itôkô a’evô ekoi.^t 21 Ajaire manyvo noereko’ã remê, wenanô eraa imono yy pè ky’y. Jôvijã Parao rajyry tê itôkô wesa eraa imovija omemyry rômô âmê ky’y. [A’e tê weenô. Moisesi e’i ijupe.] Wemikuwa pupe tê omovija omemyry rômô, e’i. 22 A’evô pirujê Ejitu vvy wãnã rekoa kô rupi ojimovija ojimotekokuwa. Okuwapa itôkô Ejitu wãnã kô rekoa ky’y. Ajaate itôkô ijayvukasiay mã’ê rômô âmê ky’y, e’i Esitevão ijupe kô.

23 E’i jê ijupe kô:

– 40 kwaray rômô tāmō Moisesi werokwapa ky’y remê itôkô ojipy’amogeta wetârãgwerã kô rê, Isaeu kô rê. 24 Oo omãjã ee kô âmê.

ⁿ 7.12 Jinô. 42.1-2   ^o 7.13 Jinô. 45.1,16   ^p 7.14 Jinô. 45.9-10,17-18; Jisyry. 1.1-5

^q 7.15 Jinô. 46.1-7; 49.33   ^r 7.16 Jinô. 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Jos. 24.32

^s 7.19 Jisyry. 1.10-11,22   ^t 7.20-21 Jisyry. 2.2-10

Ãmê a'e pè oo remê, Ejitu wãnà mō rè omãê, onõpã nõpã teywete Isaeu jeapyrerà mō upa remê. Ajare oo wetãrã pãtavõ mijã. Wepy itõkõ ãmê. Ojuka itõkõ wetãrã onõpã maekwerà ãmê, Ejitu vvy wãnà. [Tyvija rupi teipe itõkõ a'evõ ekoi remê.]^u ²⁵ Kee e'i tite tãmõ Moisesi oupe a'evõ remê: “Eretãrã kô okuwa kuwasi Janejare'e tẽ epyteporo taekyi kô jimomorijaua wyi”, e'i tite oupe. Ajamãê nokuwai a'evõa kupa.

²⁶– ãmõ 'ary pè, Moisesi omãê mijê Isaeu kô rè, mõrijõ rômõ, ovote ojimonupi kupa upa remê, ajaave ojikõõ ojee kupa. ãmê itõkõ Moisesi omomoi kô tarepe ojiwiyi mijã. Kee e'i epe ijupe kô: “Kwaima'e kô, peenu rãĩ si eayvu! Pejiapisi sõ pekupa, ojetãrã tẽ pejê remê”, e'i epe. ²⁷ Ajamãê noenui kupa. Poromoai mãê omoãjã kõrijõ Moisesi imono. Kee e'i kõrijõ tẽ ijupe: “Ava põ orerõvijã rã'ãga rômõ nemuroka ike orepýri aepo tere ore! Orerõvijã rõwã ene!” e'i ijupe. “Ivõa kuwaparã rõwã teve ene! ²⁸ ãwitõ kwee nejuka Ejitu vvy wãnà mō, a'evõ rõwã age'e ererekotã rejupa!” e'i kõrijõ Moisesi pè. ²⁹ Aepo e'i remê itõkõ tãmõ Moisesi ojimonyi tesõ ky'y. Ojava itõkõ oo Ejitu pe wyi ãmê ky'y. Mijã vvy kyty oo ojimoena ãmê ky'y. A'e wãnà wãivĩ mō wereko. Ajaire itõkõ ijãkarã a'e pupe mõrijõ rômõ, e'i Esitevão.^v

³⁰ E'i jê Esitevão ijupe kô:

– 40 kwaray rômõ tesõ itõkõ tãmõ Moisesi werokwapa Mijã vvy rupi iko. ãmê ajaire yvapewarã ojimoikatu ijupe ky'y. Tekoe'ãma pè tẽ. Sinai vvytyry pyri'ijẽ ekoi a'evõ remê. Ka'a oãmurutu mãê pytery pè tui upa. A'e pupe itõkõ tata vo sõ tite okai upa. A'e pè yvapewarã ojimoikatu ijupe. ³¹ A'e rè tãmõ Moisesi omãê remê, ojimonyi tesõ. “Moma'e si pãwĩ?” e'i oupe. Ajawyi oo eko omãjã ee. Omãê gatu ee upa. ãmê Janejare'e oporegeta ijupe [ka'a jãmurutugã pupe wyi]. Kee e'i oporegeta ijupe: ³² “Janejare'e tẽ ije, nerãmõĩ kô Rõvijã wasu tẽ! e'i. Aparão Rõvijã wasu tẽ! ãmõ, Isaki Rõvijã wasu tẽ! ãmõ, Jako Rõvijã wasu tẽ”, e'i tãmõ Moisesi pè oporegeta upa.^w ãmê tãmõ Moisesi ojimonyi tesõ omãjã ee. Otytypa tesõ ojimonyi rômõ iko. Nomãê tari tesõ ee ky'y, okyje iko rewarã mō. ³³ ãmê e'i jê Janerõvijã ywete ijupe: “Eekyi ãwĩ nesãtaja nepy re wyi, ije Janejare'e ike rupi aiko rewarã mō. Nesãtaja reve terepãrõ e'ã eyvy 'aryvo. ³⁴ Akuwa eãkarãgwerã kô Ejitu vvy wãnà kô remimomorijau kô rômõ ekoi. Amãê ee kô ipi. Aenu teve eamaia kô ipi. Ajawyi awyjj ajo ekyioka kô jimomorijaua pe wyi ky'y, tõvijã ai po pe wyi ky'y. Age'e oromojivytã Ejitu vvy kyty”, e'i itõkõ tãmõ Moisesi pè. [Ekwa ãmê, tererojisyry kô eraa kô,] e'i Janejare'e tãmõ Moisesi pè.^x

³⁵– Oo ãmê tãmõ Moisesi. Ajamãê etãrãgwerã kô “aje” ne'i ijupe. Kee e'i kõrijõ tẽ kupa: “Ava põ nemuroka ike orepýri orerõvijã rômõ aepo tere! Ivo e'ãa kuwaparã rõwã teve ene!” e'i ywe'e tite ijupe maekwerã

^u 7.24 Jisyry. 2.11-15   ^v 7.29 Jisyry. 2.13-14   ^w 7.32 Jisyry. 3.6   ^x 7.34 Jisyry. 3.1-10

teipe. Ajamã'ê jövijã rômô teãmã Janejare'e omuroka, ãwisô age'e remê toekyi jimomorijaua pe wyi. A'e rômô Janejare'e wemîgwei yvapewarà mō omuu, tata vo sô tite ka'a jāmurutua pupe wyi toporegeta ijupe.^y

36– [Oo itôkô tãmô Moisesi ãmê Ejitu vvy kyty.] Marama tē itôkô ekoi jane kô rovake Janejare'e kasia rupi, Ejitu vvy rupi ekoi remê. Ajaire werojisryrã kô Ejitu vvy pe wyi remê itôkô, Janejare'e kasia rupi a'evô ekoi teve. ãmô, Pãranãpirã rupi o'yasa kupa remê, ikasia rupi a'evô jê ekoi. Ajaire tekoe'ãma rupi ekoi kupa remê, ikasia rupi teve a'evô jê ekoi kupa. 40 kwaray rômô tesô itôkô a'evô ekoi kupa, Janejare'e kasia rupi, e'i jê Esitevão.^z

37E'i jê:

– ãmê tãmô Moisesi yveve itôkô e'i Isaeu kô pē karamoe remê: “Janejare'e omurokatã wayvu mojenuarã peupewarã mō. ãwitô ije emuroka peupewarã mō, ãwivo tary ve kãramô. Janejeapyrerã mō tē a'evotã ekoi”, e'i itôkô karamoe remê Moisesi.^a 38 A'e tãmô Moisesi yveve teve itôkô ojimoaty Isaeu kô reve tekoe'ãma rupi ekoi kupa remê. Sinai vvytyry ppy rē ojimoaty kupa remê. A'e pē itôkô yvapewarã oporegeta mijê ijupe, vvytyrãpyte 'aryvo wyi. Tãmô Moisesi pē teve itôkô Janejare'e wayvu manyvo tijaiko mã'ê okusiwa ime'ê, ãwisô tomogeta imojenu ajaire janerãmôi kô pē.^b

39– Ajamã'ê ãwivo ipe remê itôkô janerãmôi kô noerovijai Moisesi ayvu kupa. Kee e'i kôrijô tē kupa: “Oropota orojivy Ejitu vvy kyty oroo”, e'i kôrijô tē kupa. 40 Sinai vvytyry rē Moisesi ojiupi oo remê itôkô kee e'i teke'yry pē ãmê kupa, Arão pē: “Arão, moma'e jimoãtãgwerã tereinô janerövijã kô rômô, janererekoarã rômô. Joãkãmorã rômô a'e reikatu rupi tijaa”, e'i ywe'e tite kôrijô kupa. “Emã'ê, Moisesi janereru maekwerã, nojikuwai tesô upa. Ejitu vvy pe wyi janereru teywete. Okãjã maevo janewyi ky'y”, e'i ywe'e tite kupa, e'i Esitevão.^c

41E'i jê ijupe kô:

– Oinô ywe'e tite itôkô ãmê ojarã rã'ãga kupa. Pui ra'yry rã'ãga jimoãtãgwerã itôkô oinô kupa, ojarã rã'ãga rômô. A'e pē ojuka rã'ãga weima kô mō ime'ê rã'ãga ijupe kupa ipi, ojarã rã'ãga pē. A'e rē oja'a ywe'e tite imojövijã. A'evô weminôgwerã yveve omoe'e rã'ãga kupa.^d

42– Ajamã'ê a'evô ekoi kupa remê sitô Janejare'e werekoiva kô ky'y, Isaeu kô. Oity kô rã'ĩ. “Ta'evô rã'ĩ jêsi awi ekoi kupa!” e'i. Ajawyi: “Janejarã teipô wãĩ”, e'i ywe'e tite teve jaytata kô pē kupa. Jaytata rã'ãga jimoãtãgwerã oinô ywe'e tite imoe'e rã'ãga ãmê kupa. ãmô, jay rã'ãga jimoãtãgwerã. ãmô, kwaray rã'ãga jimoãtãgwerã. A'e kô rē kôrijô tē itôkô omoe'e ywe'e tite kupa ipi. A'e kô pewarã mō kee e'i Janejare'e wayvu mojenuarã kô pē, tokusiwa kupa:

^y 7.35 Jisyry. 2.14   ^z 7.36 Jisyry. 7.3; 14.21; P.Moirô. 14.33   ^a 7.37 T.M. 18.15,18

^b 7.38 Jisyry. 19.1—20.17   ^c 7.40 Jisyry. 32.1   ^d 7.41 Jisyry. 32.2-6

“Isaeu kô, eupe rōwā penima pejuka imeẽ ipi, 40 kwaray rōmō tekoe'āma rupi peiko remẽ.

[Penōvijā rā'āga pè kōrijō tē peme'ẽ ywe'e tite.

A'e pè kōrijō tē: 'Oroerovijatā orerōvijā rōmō ky'y', pejë tite.]

43 Moroki eu itōkō penōvijā rā'āga mō pè. A'e moe'ea retā rā'āga itōkō pemovy penupi eraa ipi.

Āmō, jaytata rā'āga jimoātāgwerā ve oinō imoe'e kupa,

Rēpā pejë ijupe mǎẽ.

A'e jimoātāgwerā rā'āga teve itōkō peinō ywe'e tite imojōvijā rā'āga.

A'evō peiko rewarā mō poromomorijautā ky'y.

Poromoisrytā ike wyi ky'y. Āmō vvy kyty poromonotā.

Papironi taa kupei kyty poromonotā pemomorijauoka rōmō ky'y”, e'i itōkō Janejare'e tāmō kō pè.^e

44 Kareta rē aepo okusiwaoka wayvu mojenuarā kō pè, janerāmōi kō tokuwa. Janejare'e tē itōkō omotekokuwa tāmō Moisesi omoe'ea retā rā reinōa rē, tekoe'āma rupi ekoi kupa remẽ. Omojisaoka ijupe manyvo toereko. A'e rupi katu itōkō Moisesi oinōoka āmē, e'i. Tetā ropa oinōoka.

[Teima pirerā pupe ve oinōoka.] A'e werāa oupi kupa, tekoe'āma rupi oo kupa remẽ. Janejare'e ipyri kō ekoia mojikuwaparā rōmō a'e tetā.^f

45 A'e tetā tē ajaire tāmō kō ome'ẽ wākarā kō pè toereko jē kupa. Okājā remē itōkō oity ijupe kō. [Āmē itōkō tāmō Moisesi okājā ky'y.] Āmē tāmō Josue ojimojōvijā ky'y. A'evō remē Janejare'e moe'ea retā werāa jē kupa, tekoe'āma kyty wyi Kanaā vvy kyty. Āpā kō rena kyty oike kupa remē, werāa jē kupa. Āmē itōkō Janejare'e omoisryyoka Kanaā vvy pewarā Isaeu kō renone, e'i. Āmē itōkō janerāmōi kō wereko jē. A'e pè Janejare'e moe'ea retā ropa weropyta kupa ky'y, Kanaā vvy pè, e'i. A'e pè opyta puku ky'y, ajaate tāmō Tavi ojimojōvijā, e'i jē Esitevāo.^g

46 – Āmē sitō Janejare'e oryvay jōvijā Tavi rē, opy'a rupi katuay tē ekoi mǎẽ Tavi rewarā mō. Āmē itōkō tāmō Tavi e'i Janejare'e pè: “Tāmō Jako Rōvijā ywete ene. Erōvijā ywete teve ene”, e'i. “Nemoe'ea retā e'e ainōtā ky'y, awyje ike tatui”, e'i epe Janejare'e pè.^h 47 [Ājamā'ē: “Ene rōwā neinōtā”, e'i Janejare'e ijupe. “Nera'yry tē oinōtā”, e'i itōkō ijupe āmē.] A'evō āmē Tavi ra'yry tē oinō Janejare'e moe'ea retā rā āmē ky'y. Saromāo eu tāmō Tavi ra'yry rerā pè. A'e tē itōkō oinō āmē. [Ojimojōvijā uu renawery pè iko paire tē oinōoka.]ⁱ

48 – A'evō ipe Janejare'e retā. Ājamā'ē janevo rōwā Janejare'e. Jo'arā kytywarā tē. Tetā wryy pè rōwā tui. Tetā mirā kō oinō mǎ'ē wryy pè rōwā tui ipi, Janejare'e e'e tē rewarā mō. Kōitokō karamoe remē Janejare'e wayvu okusiwaoka wayvu mojenuarā mō pè:

^e 7.43 Ams. 5.25-27   ^f 7.44 Jisyry. 25.9,40   ^g 7.45 Jos. 3.14-17   ^h 7.46 2Sa. 7.1-16
ⁱ 7.47 1To. 6.1-38

49-50 “Yva ekasia rena tè. Yvy ekasia rena teve.

Ajawyi manyvo napeinõ'ái kuwa eretã eupe, tajimoena iwryry pè!
Ije tè pirujê ainõ mã'ê!” e'i maekwerà.^j

Aekwerà rupi katu a'evo ekoi.

⁵¹E'i jê Esitevão ijupe kô:

– Eretãrãgwerà kô, naperovijai ywe'e tite sipõ Janejare'e ayvu ipi!
Napepyai maevo sô tite peiko! Janejare'e aepo e'i jê oporegeta pejë remê,
napeenu tari! e'i. ãwitõ penãmõi kô ojirova kôrijõ Janejare'e 'Ãg wyi
karamoe remê, a'evo ekoi maekwerà kô vo ywete peiko ywe'e tite! e'i.^k
⁵²Ijayvu mojenuarà kô itõkõ penãmõi kô omomorijau ywete, ijãvijõ kô
jê. Naikoi pe'ĩ nomomorijau kupa mã'ê! “Janejare'e Remimuu rã ivo e'e
teãmã mã'ê utã”, e'i epe sô imojenu kupa mijã. Ajamã'ê aepo e'i rire katu
noenu tari ijayvu kupa. Ojuka kôrijõ itõkõ kupa. A'e kô vo ywete pejë
peiko! Janejare'e Remimuurerà tẽ tesõ pemoãkwa'ã ijukaoka! e'i. ⁵³Ãwisõ
Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà pereko ipe, wemĩgwai yvapewarà rupi
ome'ẽma janerãmõi kô pè maekwerà, e'i. Ajamã'ê upi napeikoi ipi! e'i
Esitevão ijupe kô. [Awyjepa oporegeta ãmê ky'y.]

Esitevão jukaawerà

⁵⁴Ameve Juteu rövijãgwerà kô atyry aepo wenu remeve, ojikõ'õ tesõ
kupa ky'y. ãi jikyty kyty tesõ ojikõ'õ iko kupa.

⁵⁵Ajamã'ê Janejare'e 'Ãg omokasiay Esitevão a'evo remê. Eevejê ekoi.
Ãmê oyvatesa imono remê, Janejare'e kasia reny rè tẽ tesõ omã'ê. Ameve
yva ojiovapyjavo. Jesu rè tẽ tesõ omã'ê teve, Janejare'e 'ekatu kytyre opõ'ã
upa remê.

⁵⁶A'e rè omã'ê remê, kee e'i:

– Pemã'ê rã'ĩ si! Yva ojiovapyjavo upa! Janejare'e Remimuurerà
ajimojane mã'ê rè amã'ê ajupa! A'e Jesu rè! Janejare'e pyri opõ'ã upa,
i'ekatu kytyre! e'i Esitevão ijupe kô.

[Janejare'e 'Ãg tè a'e rè omomã'ẽoka ijupe. Nojisaokari ãmõ kô pè
ajamã'ê. Nomã'ê kuwa'ái ee kupa.] ⁵⁷Ajawyi aepo e'i Esitevão remê,
ojiapyakwapy kôrijõ ijayvu renu tare'ã kupa. Wayvo tesõ wapuka pukai
kupa, ojikõ'õ iko kupa. Ojã oo ipyy kupa, pirujê. ⁵⁸Opyy imotyryry eraa
taa kupe kyty kupa. A'e kyty ojapi japi takuru pupe ijuka kupa.

Ãmê a'evotã remê jövijãgwerà kô ojiryrumopysoso rã'ĩ kupa. Oyrũ poko
omopyso rã'ĩ kupa. Kõnomiokyry mõ pè omono rã'ĩ oyrũ poko toppy rã'ĩ,
a'evo ekoi kupa remê. Sauru eu erã pè mã'ê pè omono rã'ĩ kupa. A'evo
paire tè takuru pupe ojapi japi ijuka kupa.

⁵⁹A'evo remê, Esitevão e'i Jesu pè imono:

– Erōvijā Jesu! Eraa e'āg age'e nepyri ky'y! e'i.

⁶⁰Aepo e'i paire ojimoenāpa'ā vvy pè. Wayvo tesō wapukai, kee javo:

– Erōvijā! Teremomori jauoka e'ā ikō ejukaarerà kō nē! e'i.

Aepo e'i kōrijō omānō ky'y.

8 ¹⁻²Āmē Sauru a'evoa rē omā'ē remē, “Tojuka ikenē”, e'i kōrijō tē. Ajaire Jesu koty rewarà kō waty Esitevāo reāgwerà. Wāpirō ywete eāgwerà omokatu kupa remē.

Sauru omomorijautà Jesu koty rewarà kō remēwarà

Esitevāo ojuka kupa ire yveve, Jesu noerovijai mē kō weka ppy ikoty rewarà kō Jerusarē taa rupi kupa. Omomorijau kō e'e tē āmē kupa ky'y. Opoata tite ijapisia e'e kupa mijā. Ajawyi ojimosāsāima oo Jesu koty rewarà kō Jerusarē taa pe wyi ky'y. Jesu remimonokwerà kō kōrijō tē Jerusarē mē opyta jē, 12 rōmō mē kō. Āmō kō ojisyrypa oo. Juteja vvy taa taa rupi opyta kupa. Āmō, Samaria vvy taa taa kō rupi.

³Āmē Sauru ve opota tite ijapisia kō mijā. Ajawyi oo oo āmō tetā tetā wryy rupi eka kō. Wesa kō remē, opyy enōe eru tetā wryy pe wyi eraa imopā'ā jimopā'āga pupe ipi. Wāivī kō ve tesō a'evō wereko. A'evoa wyi tē ojimosāsāima ojiwyi oo oo kupa.¹

Piripi Samaria taa kyty oo remēwarà

⁴Ojimosāi oo mē kō, pirujē taa taa rupi Janejare'e ayvu omojenu jenu erokwa ipi. ⁵Āmē Piripi oo Samaria vvy taa mō kyty. A'e rupi omojenu jenu ywete jane kō pè.

– Janejare'e Remimuurerà tē Jesu Janerōvijā ywete rōmō, e'i imojenu.

⁶Āmē Samaria wānà kō Piripi ayvu wenu takatu, Jesu ayvu rē omō'e kō remē. Werovija katu ijayvu kupa ipi. Omā'ē teve ee, Janejare'e kasia rupi poromokatu remē ipi. Aty wasu omā'ē ywete ee a'evō ekoi remē.

⁷Ma'e rē omā'ē kupa. Ājāgaiwerà kō omoisyry mirà kō pupe wyi imono mā'ē rē omā'ē kupa. Ājāg kō wapuka pukai tesō mirà kō pupe wyi oē oo mā'ē rē omā'ē kupa. Āmō, etāmā nomārākuwai mē kō mokatua rē omā'ē kupa. Āmō, ojapu'apa mā'ē mokatua rē omā'ē teve kupa. A'e a'e rē omā'ē kupa. Mōa'ārōwā emimokatukwerà kō rē omā'ē kupa. ⁸A'evō Piripi ekoi remē, oryvay tesō Samaria wānà kō ee omājā ky'y.

Simāo paje vo mā'ē rewarà

⁹Āmē jakatu oiko a'e pè jane mō, Simāo eu erà pè mā'ē. Paje vo mā'ē tē a'e. Ipojoy mē kō omojisaoka ipi mā'ē. Ajawyi Samaria wānà kō omā'ē takatu ee ipi. Omomojy wete kupa ipi, a'e ywesō a'evō ekoi ipi rewarà mō. Ovote ojimo'e teve Samaria wānà kō rovake iko ipi.

¹ 8.3 J.K.R. 22.4-5; 26.9-11

– Ije ywesō ekasiay aiko mǎ'ē tē! e'i oupe ipi.

¹⁰ Samaria wānà kō aepo e'i remē werovija ipi. Kee e'i tite kupa:

– Haa! Āwī kwaima'e ywesō Janejare'e kasia tē wereko! Janejare'e teipō mārānà jikuwa e'ā werekooka ijupe ipi! e'i tite kupa ipi.

¹¹ Āmē Simão wā'ā ipojy mǎ'ē joe ipi remē, Samaria wānà kō kee e'i:

– Haa! Manyvo ywete sipō e'i katuay ee? e'i ee omājā kupa ipi.

Ijaty kwaray tesō a'evo Simão ekoi. Ajawyi omǎ'ē ywete ee kupa ipi, erākwē rewarà mō. ¹² Ajamǎ'ē ajaire Piripi ovāe. Jesu rekoa omojenu a'e taa wānà kō pē.

– Janejare'e opota Janerōvijā ywete rōmō janerereko. A'evoa rōmō Jesu Kiristu omuu Wemimuurerà rōmō. A'e rē janerako'i remē, Janejare'e wākarāgwerà rōmō janerereko, e'i imojenu.

Aepo omojenu remē, jane kō werovija katu ijayvu.

– Aje ywete oporegeta! e'i kupa.

Oja'a ppy Janejare'e rē āmē kupa ky'y. A'evo mǎe kō Piripi omojāmōrī, Jesu Kiristu koty rewarà kō rōmō. Kwaima'ekwerà. Āmō, wāivīgwerà kō ve.

¹³ A'evo remē Simão ve oja'a ppy Jesu rē. Ojimojāmōrīoka Piripi pē āmē. Ajaire Piripi rupi oo ky'y, maibe kyty oo remē. Ajawyi omǎ'ē Piripi rē, mārānà jikuwa e'ā wereko Janejare'e kasia rupi remē. Iteetejē mǎ'ē rē omǎ'ē ky'y.

– Haa! Manyvo ywete sipō āwī! e'i ee omājā.

¹⁴ Āmē Jesu remimonokwerà kō mō pē a'evoa ojenu, Jerusarē taa pē tui kupa remē. “Samaria wānà kō ‘aje’ e'i Janejare'e ayvu pē ky'y”, e'i mǎ'ē ojenu ijupe kō. Ajawyi mōrijō omono Samaria yvy kyty. Kejō oo kupa. Peturu. Āmō, Juwāo. Mokojejō oo kupa. ¹⁵ Āmē Samaria taa pē ovāe kupa remē, oporegeta Janejare'e pē Samaria wānà kō pewarà mō kupa, Jesu rē oja'a ppy mǎe kō pewarà mō. Kee e'i kupa:

– Janejare'e, ne'Āg kasia emuu imokasia kō rōmō, e'i kupa.

¹⁶ Janejare'e 'Āg nonurive ijupe kō rewarà mō aepo e'i ijupe kupa. Ojimojāmōrīoka kōrijō tē Janerōvijā Jesu ayvu rupi kupa. Ajamǎ'ē Janejare'e 'Āg noikeyve ipy'a kō pupe ajamǎ'ē. ¹⁷ Āmē Peturu kō wākāmyy kō remē, āmē si Janejare'e 'Āg oike ipy'a kō pupe ky'y. ¹⁸ A'evoa rē Simão omǎ'ē āmē.

– Haa! Moko tē sōsi wereko! e'i opy'a pupe. Ijākāg kō opyy remē, Janejare'e 'Āg tē tesō oike ipy'a kō pupe ky'y! Ije ve kuwasi moko areko kō! e'i oupe.

Ajawyi opota tite karakuri ome'ē Jesu remimonokwerà kō pē, Peturu kō pē. E'i epe ijupe kō:

¹⁹– Moko a'e ve kuwa mijā. Āmē tē āwīvo aākāmyy kō remē, Janejare'e 'Āg oiketā ipy'a kō pupe, e'i epe ijupe kō.

²⁰⁻²¹ Ajamǎ'ē aepo e'i remē, Peturu noenu tari. Ajawyi kee e'i:

– Haa! “Apyy kuwa sipõ Janejare'e kasia karakuri repy rômõ?”, ere tite sipõ! e'i. Nijaepyme'e'ãi Janejare'e kasia ipi! e'i. Tepy e'âte ome'ê janeupe ipi, e'i. Nepy'a nivoi Janejare'e pè rewarà mō tē aepo ere tite! e'i. Ajawyi ni'e'ãi neposiko orevo Janejare'e pè, e'i. Janejare'e ikō tanemono tata wasu pupe nē, nekarakuri revejē, aepo ere jē remē, e'i. ²²Terejimosioka neaiwererà rē. Nejipy'amogeta ai reity! e'i. Janerōvijā ywete pè terejiporijauesaoka. Maevo “awyjepa” e'i jētā nejipy'amogeta aiwerà pè, e'i. ²³Akuwa, “Ije tē kuwasi āwīvo aiko mijā”, ere nejimōarō iko mō. Nejimoane'e jē nejimōarō neiko nē. Nanekasi nejimōarōa reitya rē. [Janejare'e kōrijō tē okasia rupi oityoka kuwa neupe,] e'i Peturu ijupe.

²⁴Ameve tite Simāo e'i Peturu pè, Juwāo pè teve:

– Aje pejē. Peporegeta awi Janerōvijā ywete pè eupewarà mō, temomorijau e'ā peayvu rupi, e'i.

[– Hoō, e'i Peturu kō āmē.

A'evo wereko āmē kupa ky'y.]

²⁵Aja paire Peturu kō opyta rāī Janerōvijā ywete ayvu omojenua rē. Ajaire ojivy oo Jerusarē taa kyty kupa. Janejare'e ayvu omojenu jenu jē iko kupa, Samaria pijarà rupi oo iko kupa remē. Samaria taa taa rupi oo iko kupa remē omojenu erokwa kupa. Ijatyray jane kō pè omojenu erokwa kupa, ajaate Jerusarē taa pè ovāe kupa.

Piripi Etiopia yvy wānà reve remēwarà

²⁶Āmē āmō 'ary pè Janerōvijā ywete remīgwai vyapewarà ojimoikatu Piripi pè, Jerusarē taa pè tui remē. A'e kee e'i ijupe:

– Piripi, ejimokatu ekwa kwaray yke kytyre katu ekwa, pee rupi. Gasa kyty oo mā'ē rupi ekwa. A'e tekoe'āma rupi okwa mā'ē rupi, e'i.

²⁷Ojimokatu āmē oo Piripi. Āmē a'e pee rupi oo iko remē, kwaima'e mō oōvaisī, Euna eu ijupe mā'ē. Etiopia yvy wānà kō rōvijā miti tē sikaepo a'e. Jōvijā wasu wāivī pè oposiko karakuri rē mā'ē tē a'e. Kātasi eu tōvijā wāivī pè. A'e jōvijā miti Piripi oōvaisī mā'ē Janejare'e moe'e oo Jerusarē taa pè mijā. ²⁸A'e pe wyi ojivy oo wena kyty iko. Kavaru kahu omōtā eraa mā'ē rupi ojivy oo iko. Kareta omogeta iko, Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi remikusiwarerà.

²⁹Āmē Janejare'e 'Āg e'i Piripi pè:

– Ekwa āwī kwaima'e pyri'īje'e sa'u. Āwī kavaru kahu omōtā eraa mā'ē rupi oo iko mā'ē pyri'īje'e. Ekwa upi, e'i.

³⁰A'evo Piripi ekoi āmē. Oo ipyri'īje'e remē, wenu Isajasi remikusiwarerà omogeta remē. Ajawyi e'i ijupe:

– Emārānà! e'i. Neenu pōkō āwī nemogeta remē, manyvo jaa tē? e'i.

³¹– Ānī! Manyvo kuwa pōkō areko enu, ava mō nemotekokuwai ee remē! e'i. Ije rōmō'ite manyvo nareko'āi ikuwa, e'i. Ejiupi awi epyri eapy teremome'u ije, e'i.

“Hoō” e'i āmē Piripi. Ojiupi oo Etiopia wānà rupi āmē. ³²⁻³³Kee e'i tē sikaepo kareta jikusiwarerā, a'e omogeta ereko māē:

“Āwitō kaneiru jaraa ijuka remē, āwīvotà jaraatà ijuka māerā.
Nipu'ai kōrijō tē āwīvo jareko remē.
Āwitō kaneiru ra'yry nipui kōrijō tē jaavo remē.
Āwīvo ve nipu'ai a'e jaraa ijuka remē.
Ivo katu ekoi epe. Jamomorijau ywe'e titetā.
Nivoi ywe'e titetā jareko. Omānōtā āmē.
Ajawyi nojeapy'ai, omānōtā amātejē rewarā mō”, e'i tē sikaepo kareta jikusiwarerā.^m

³⁴A'e rē Etiopia wānà kee e'i Piripi pē:

– Emome'u rā'ī si ije, manyvo jaa sikaepo aā? Ava upewarā mō ywesō pō Janejare'e ayvu mojenuarā aepo e'i amātejē? Oupewarā mō pō? Āmō kō pē sipō? e'i. Emotekokuwa rejupa, ava pewarā mō pō aepo e'i? e'i Piripi pē.

³⁵Ajawyi Piripi omotekokuwa ky'y, Janejare'e ayvu jikusiwarerā rē.ⁿ Pirujē omome'u Jesu rekoa ijupe. [A'e “aje” e'i enu āmē ky'y.]

³⁶Āmē oo jē iko kupa remē, yy miti mō pē ovāe kupa. Āmē Etiopia wānà e'i:

– Emā'ē yy rē, e'i. Emojāmorī ajawyi rejupa! e'i.

³⁷Piripi e'i ijupe:

– Nejirovija Jesu rē nepy'a pupe remē, oromōjāmorī kuwa, e'i.

– Ō'ō, aje ywete Janejare'e Ra'yry tē Jesu, a'e kuwa ky'y. Janejare'e Remimuurerā tē Janerōvijā ywete rōmō, a'e ijupe ky'y, e'i Piripi pē.^o

³⁸Ajawyi Etiopia wānà weropyta rā'ī kavaru yy reme pē. Mōrijō revejē opo yy pupe kupa. A'e pē Piripi omojāmorī.

³⁹Aja paire oē yy pupe wyi iko kupa. Ameve Janerōvijā 'Āg py'awarā mō werāa amātejē Piripi iwyi. Nomā'ēi Etiopia wānà ee ky'y. Ajamā'ē oo jē wena kyty. Ory tesō oo iko.

⁴⁰Ameve Piripi py'awarā mō āmō taa pē ekoipa, Asutu taa pē. A'e pe wyi oo jē Sesareja taa pijarā rupi. Oo iko remē Janejare'e ayvu omojenu jē erokwa. Pirujē taa taa rupi a'evo ekoi. Ajaate Sesareja taa pē ovāema.

Jesu ojimoikatu Sauru pē remēwarā
(*Jesu koty rewarā kō 22.6-16; 26.12-18*)

9 ¹Āmē Sauru nopi'ai Janerōvijā Jesu koty rewarā kō apisia rē mijā. Ajawyi oo Janejare'e pē oporegeta māe kō rōvijā wasu pē javo.

^m 8.32-33 Isa. 53.7-8   ⁿ 8.35 Kee e'i maevo ijupe: “Āwitō kaneiru jajuka ime'ē janeaiwererā repykarā mō. Āwīvo ve Jesu omānō janeaiwererā repykarā mō ky'y”, e'i maevo ijupe.   ^o 8.37 Kareta karamoe remēwarā kō pē jamā'ē remē, āmōgwerā kō pē vs. 37 uve. Āmōgwerā kō pē nuvei.

2– Tamasiku taa kyty aatà Jesu koty rewarà kô tapokwa eru, e'i. Nepota sipõ kareta nekusiwa taraa? e'i. A'e taraa ime'ë Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã pewartà rövijã kô pè. Neayvukasia rupi tè Jesu koty rewarà kô tapokwa eru ike Jerusarë taa pè, e'i. Pirujë apokwa kôtà eru ãmë. Kwaima'e kô. Wãivigwerà kô ve, e'i tite.

“Hoõ” e'i ãmë jövijã wasu. Ajawyi okusiwa kareta ime'ë ijupe toeraa.

3Ajaire oo Sauru Tamasiku taa kyty iko, wemígwai kô reve. Pee rupi tè oo kupa. ãmë ovãerĩ iko kupa remë, apy'awarà mō kwaray vo sō tite mãë ovyjy ovake ijãrimã. Weakwaso kô tesõ. 4Ameve Sauru o'a yvyu. ãmë Jesu sikaepo oporegeta ijupe, yva pe wyi. Kee e'i ijupe:

– Sauru, epy'amopirai sō erereko rejupa! e'i.

5ãmë Sauru wayvuapi:

– Ava pō ene, Jövijã? e'i.

ãmë Jesu e'i ijupe:

– Ije, Jesu! Ene itõkõ epy'amopirai tè erereko rejupa! e'i.

6E'i jë Jesu ijupe:

– Epõã jësi tereo Tamasiku taa kyty, e'i. [A'e pè jane mō poromotekokuwa mãë mō tui upa, e'i.] A'e nemotekokuwatà nevãema a'e pè remë, manyvo tereiko, e'i ijupe.

7Oo upi mãe kô manyvo ne'i ãmë, ojimonyijay kupa rewarà mō.

Ijayvukwerà kōrijõ tè wenu kupa. Ajamã'ë nomã'ëi ee kupa, ava mō oporegeta remë. 8ãmë Sauru opõã yvy pe wyi remë, omã'ë ipe. Ajamã'ë naeapyoi ky'y. Ajawyi emígwai kô tè opopyy eraa Tamasiku taa kyty.

9ãmë a'e pè tui remë, moapy 'arà rômõ tesõ nomã'ëi 'eteay. Nojimi'ui rupi teve. Noy'ui teve. [Omotekokuwaarà rã wãrõ jë upa.]

10ãmë jakatu oiko kwaima'e mō a'e taa pè, Anania eu erà pè mãë. Jesu koty rewarà tè a'e. A'e pè Janerövijã ywete ojimoikatu oporegeta.

– Anania! e'i ijupe.

– Moma'e pō, Jövijã? e'i.

11ãmë Janerövijã ywete e'i ijupe:

– Ejimokatu. Ekwa pee oterë gatu mã'ë rupi. A'e pè eeka Juta eu ijupe mã'ë retã. A'e tetã pè eremígwai rã neesatã ãmë, Sauru eu erà pè mãë.

Taasu taa wãnerà tè a'e, e'i. Oporegeta ije upa. 12A'e oporegeta jë ije remë, omã'ë maevo sō tite ne'ãg rè upa. Oike maevo sō tite ne'ãg tetã wryy pè uu ikoty. ãmõ, nepo maevo sō tite neinõ ijapyte 'aryvo tomã'ë mijë ky'y. A'evõ maevo sō tite nejimoikatu ijupe remë. [Ajawyi age'e nerãrõ upa. Ekwa awi teremoeapyooka mijë tomã'ë, e'i.]

13Ajamã'ë Anania kee e'i:

– Ipojy tè ãwĩ! e'i. Nekoty rewarà kô Jerusarë taa wãnà kô omomorijauvay maekwerà tè ãwĩ! e'i. A'evõ 'evo ojenu erãkwë ipi! Ajawyi akyje jë aa ikoty, e'i. 14Emã'ë! Age'e ovãema ike, Tamasiku taa pè. Janejare'e pè oporegeta mãe kô rövijã kô ayvu kasia rupi tè tesõ

uu. Orepokwa rōmō tē uu. Nekoty rewarà kō tē ore rewarà mō a'evotà orerereko kupa, e'i epe Anania Jesu pè.

¹⁵ Ajamā'ē kee e'i jē Janerōvijā ywete ijupe:

– Ekwa jēsi! Eremipyteporo tē āwī, eayvu mojenuarà rōmō. A'e Juteu rōwā māe kō pè amonotà eayvukwerà tomojenu, e'i. Āmō, waite e'yiwarà kō jōvijā wasu kō pè ve omojenutà, e'i. Āmō, Isaeu wānà kō pè ve, e'i.

¹⁶ Ojmomorijauvaytà erewarà mō ajamā'ē, eremīgwai rōmō ekoi remē, e'i. Ije ywete pirujē a'evoa rā amojikuwaokatà ijupe. Ajawyi, “Ekwa jēsi!” a'e ene, e'i Janerōvijā ywete Anania pè.

¹⁷ “Hoō” e'i āmē Anania ky'y. Oo esa āmē, Juta retā gyty. Ovāe remē, oike Sauru resa. Opo oinō ijapyte 'aryvo. Kee e'i opo oinō remē:

– Sauru, eretārā votà tē ene ky'y, e'i. Janerōvijā ywete ayvu rupi tē ajo neresa, Jesu ayvu rupi. Kōitokō pee rupi nejo neiko remē, ojimoikatu neupe. A'e tē emuroka ike nekoty toromoeapyooka mijē, e'i. Janejare'e o'Āg oinōtā teve nepy'a pupe, e'i āmē Anania Sauru pè.

¹⁸ Ameve pira pīrerà vo sō tite mā'ē otoro o'a ea pe wyi. Aekwery vo eapyo katu mijē iko ky'y. Opō'ā ojimojāmōriōka, [Jesu koty rewarà rōmō ky'y. Ameve Janejare'e Āg oike ipy'a pupe ky'y.] ¹⁹ Aja paire ojimi'u ky'y. Ikasi katupa āmē ky'y.

Āmē ajaire ijaty sa'u oke Jesu koty rewarà kō reve, Tamasiku taa pè ekoi remē.

Jōvijāgwerà kō opota ipe Sauru ojuka remēwarà

²⁰ Ameve Sauru oo Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō pè. A'e pè jane kō omotekokuwa ypy.

– Aje ywete Janejare'e Ra'yry tē Jesu, e'i imogeta kō upa.

²¹ Āmē pirujē ijayvu wenu māe kō ojimonyi tesō ijayvu renu āmē kupa.

– Haa! e'i enu kupa āmē. Poromomorijauvay maekwerà rōwā pōkō āwī? e'i kupa. Āwī rōwā pōkō Jerusarē taa pè Jesu koty rewarà kō wapisi maekwerà? A'e rōmō rōwā pōkō uu mijē ike kyty! Jesu koty rewarà kō weraa ime'ē Janejare'e pè oporegeta māe kō rōvijā po pè tomopā'ā kupa ipi mijā! e'i kupa. Manyvo e'i ywete ojimotee ky'y! e'i kupa.

²² Ajamā'ē āmē ywesō Sauru oporegeta kasiay Jesu rekoa mojenua rē upa ky'y, āwisō wenu māe kō: “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē Jesu, Janerōvijā ywete rōmō”, te'i kupa.

Āmē Juteu kō, Tamasiku taa wānà kō, manyvo ne'i Sauru tekokuwaa rē omājā ky'y. Nipui kupa upa, Sauru ijayvukasiay wete oporegeta Jesu rē remē. Kō'ē jawe jawe a'evō ekoi.

²³⁻²⁴ Ajaire sa'u a'evoa ojenu Juteu rōvijāgwerà kō pè ky'y. Naoryi aepo jaa renu āmē kupa ky'y. Ajawyi a'evoa rē ojimoaty kupa.

– Manotà pōkō Sauru sireko ijuka! e'i kupa. [Keetā. Pee ypy pè siārōtā ijuka! e'i kupa.]

A'evo ipe ãmẽ kupa. Pya rupi wãrõ ipe kupa. 'Aryvo rupi ve. Ajamã'ẽ a'evoa ojenupa amãtejẽ sikaepo Sauru pè. Ajawyi nokwai a'e rupi. ²⁵Ajawyi kee e'i ojava tarà mō. Oka kwarà rupi tẽ sikaepo oẽ oo. Yvate kyty wyi rykyry wasu pupe Jesu koty rewarà kō omowyjy vija imono tojava oo. Pya tẽ a'evo ekoi. Emimo'earerà kō tẽ a'evo werekooka Sauru.^p

Sauru Jerusarẽ taa pè ekoi remẽwarà

²⁶A'evo paire Sauru ojivy oo Jerusarẽ taa kyty. A'e pè ovãema remẽ, – Torojimoaty Jesu koty rewarà kō reve, e'i epe. Ajamã'ẽ ojirokyje tite iwyi kupa, erãkwẽ mã'ẽ tẽ Sauru rewarà mō. Ajawyi imoteea ojenu ijupe kō remẽ, “aje ipõ” ne'ive enu kupa. ²⁷Ajamã'ẽ Panape weraa Sauru, Jesu remimonokwerà kō gyty. Opãtavõ Sauru, ãwisõ Peturu kō “aje” te'i ijupe ky'y. “Sauru ojirovija Jesu rẽ ky'y”, e'i imomewa ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Janerõvijã ywete ojimoikatu ijupe Tamasiku pijarà rupi oo iko remẽ. A'e ywete oporegeta ijupe, e'i. A'evo paire, oo oo Tamasiku taa rupi Jesu rekoa mojenu jenu tesõ jane kō pè ky'y, e'i. Nojipiraii tesõ jõvijã kō wyi, noerovija tari mãe kō wyi, Jesu ayvu omojenu remẽ, e'i Panape imojenu ijupe kō.

– Hoõ, aje ipõ, e'i ãmẽ kupa ky'y.

²⁸A'e kō reve Sauru opyta rã'ĩ ãmẽ ky'y. Jerusarẽ taa rupi oiko ikopa Jesu rekoa mojenua rẽ iko. Nojipiraii tesõ a'evoa rẽ iko. ²⁹A'e pè teve Juteu kō mō wesa, Kereku kō ayvu rupi oporegeta mãe kō mō. Omotekokuwa kō tarepe Jesu rekoa rẽ ereko kō. Wayvuvaja vaja ipe, “aje” te'i kupa. Noerovijari kupa ajamã'ẽ. Ojikõ'õ jẽ ãmẽ ee kupa. Ojuka kõrijõtã kupa mijã. ³⁰Ajamã'ẽ a'evoa ojenupa Jesu koty rewarà kō pè. Ajawyi weraa Sauru Sesareja taa kyty kupa. A'e pe wyi omojeapy mijẽ imono Taasu taa kyty kupa. [Aja paire ojivy uu wena kyty kupa ky'y.]

³¹Ãmẽ Jesu koty rewarà kō ipy'a katu puku sa'u rã'ĩ ky'y. Juteja yvy rupi a'evo ekoi kupa. Karireja yvy rupi ve. Ãmõ, Samaria yvy rupi ve. Ãmẽ ywesõ ojimokasiay wete ojimotekokuwa Janejare'e ayvu rẽ kupa ky'y. Ojirovija katu Janerõvijã ywete rẽ imomojy wete kupa. Janejare'e 'Ãg remimokasiarà kō rômõ ekoi kupa. Ãmẽ ywesõ ijatyray kupa ky'y.

Peturu wãivĩ omomoera Jesu kasia rupi remẽwarà

³²Ãmẽ Peturu oo oo taa taa rupi, Jesu koty rewarà kō resa ipi. Ãmõ 'ary pè Rita taa wãnã kō resa oo. ³³A'e pè oiko kwaima'e mō etãmã nomãrãkuwai mã'ẽ. A'e kwaima'e rerà pè Eneja eu. 8 kwaray rômõ tesõ ipõ noatai iko. Okea rupi kõrijõ tẽ ekoi ipi. ³⁴A'e rẽ Peturu omã'ẽ remẽ, kee e'i:

– Age'e si Jesu Kiristu tanemokatupa ky'y! e'i. Ewyjy awi nekea pe wyi epō'ā. Nekea teremokatu eraa, e'i.

Ameve ikatupa opō'ā ky'y.

³⁵ Āmē pirujē Rita taa wānà kō a'evoa rè omā'ē. Awyje Janerōvijā ywete koty rewarà kō rōmō ekoipa kupa ky'y. Sarō wānà kō a'evō ve ekoi.

³⁶ Āmē oiko wāivī mō āmō taa pè. Jopi eu a'e taa pè. Rita taa pyri'ījeē a'e taa. A'e wāivī pè Tamita eu Juteu kō ayvu pè. (Kereku kō ayvu pè āmē Tokasi eu.) Jesu koty rewarà tē Tamita. Mira katuay wete a'e wāivī ipi. Ojikuwa katu poroporijauesa mā'ē rōmō iko. Iporijau mae kō rè oja'a katu ipi. [Tyru kō oinō ime'ē ijupe kō ipi.]

³⁷ Āmē Peturu Rita taa pè tui remē jakatu, a'e wāivī itekorā okājā. Okājā maire, ipyriwarà kō werā eāgwerà imojau jura pè inō. A'e pè oinō rā'ī kama 'aryvo kupa. ³⁸ Āmē, “Peturu ike'ījeē Rita taa pè ekoi”, e'i mā'ē ojenu ijupe kō. Tamita jimorypakwerà kō pè ojenu. Ajawyi kwaima'e kō mō omono Peturu pijarà mō kupa. Mōrijō rōmō omono kupa. A'e kō ovāe Peturu pyri remē, Tamita kājāa omojenu ijupe kupa.

– “Totuu rā'ī”, e'i ene kupa! e'i kupa. Ejo kuise'ē orerupi! e'i ijupe kupa.

³⁹ Āmē Peturu ojimokatu oo upi kō, Jopi taa kyty. A'e pè ovāe kupa remē, werā Peturu jura pè kupa, Tamita reāgwerà resa. A'evō ekoi remē, terekwarerà kō wārimā tesō Peturu upa. Oja'o okājā mā'ē rè kupa upa. Omojisa jisa tyru kō Peturu rovake kupa. Tamita amyry remiasa asakwerà kō, uve jē remē oinō imosāi maekwerà kō. ⁴⁰ Āmē Peturu e'i ijupe kō:

– Hoō! Pejisyry rā'ī ike wyi! e'i.

Ojisyrypa kupa ire, Peturu ojimoenāpa'ā oporegeta Janejare'e pè. Ajaire ojirova eāgwerà kyty javo:

– Tamita, epō'ā! e'i ijupe.

Ameve Tamita opoera ky'y. Peturu rè omā'ē remeve, ojārapo'ā wapy.

⁴¹ Āmē Peturu opopyy imopō'ā ky'y. Ajaire kee e'i ijimorypa kō pè:

– Peike pejo ky'y!

Jesu koty rewarà kō pè aepo e'i. Terekwarerà kō pè aepo e'i teve. Oike kupa remē, Peturu kee e'i ijupe kō:

– Aā opoerapa pejimorypa ky'y! e'i.

⁴² Ameve a'evoa ojenu jenupa katu a'e taa rupi ky'y. Āmē ywesō Janerōvijā ywete rè oja'a kupa ky'y. Mōa'ārōwā oja'a ee mae kō. ⁴³ Aja paire, Peturu opyta puku sa'u rā'ī a'e taa pè. Simão eu erà pè mā'ē pyri opyta rā'ī. A'e oposiko moma'e pিরerà rè imosikā ipi mā'ē tē a'e.

Koneri rewarà

10 ¹ Āmē oiko kwaima'e mō āmō taa pè, Sesareja eu taa pè mā'ē pè. Koneri eu a'e kwaima'e pè. Juteu rōwā a'e ajamā'ē. Romā pewarà sota atyry rōvijā rōmō tē a'e. 100 rōmō tesō emīgwai kō sota kō.

Itaria yvy wãnerà kō tè sota kō. ²Janejare'e werovija katu imomojy mãẽ tè Koneri ajamãẽ. Pirujẽ etã wryy pewarà kō a'evo ve. Kõẽ jawe jawe oporegeta Janejare'e pè mãẽ tè Koneri. Okarakuri rè nokãte'ãi mãẽ teve a'e. Iporijau mãe kō pè omosãi okarakuri ipi mãẽ teve.

³Ãmõ 'ary pè, kwaray ijãpẽ remẽ, Janejare'e remĩgwai yvapewarà ojimoikatu ijupe. A'e yveve omãẽ Janejare'e remĩgwai yvapewarà rè. Ipyri'ije'ẽ uu javo ijupe.

– Koneri! e'i ijupe.

⁴Ãmẽ Koneri ojimonyi tesõ ee omãjã.

– Jõvijã, moma'e põ? e'i.

Ãmẽ Janejare'e remĩgwai e'i ijupe:

– Janejare'e wenu neporegeta ijupe remẽ ipi, e'i. Omã'ẽ teve nere, nimoma'ei mãe kō neporijauesa ipi remẽ. Oryvay nere a'evo neiko remẽ ipi, e'i. [Ajawyi wayvu mojenuarà mō omuutà nekoty tanemotekokuwa wekoa rè ky'y, e'i.] ⁵Ajawyi kee tereiko. Age'e emono neremĩgwai kō mō too Jopi taa kyty, Simão Peturu eu mãẽ pijarà mō. ⁶Simão eu ve ijupe mãẽ retã mè tui. A'e moma'e pìrerà rè oposiko ipi mãẽ. Pãranã wasu reme pè ojeetãno upa, e'i. A'e pè too ipijarà mō ãmẽ kupa, e'i Janejare'e remĩgwai Koneri pè.

“Hoõ” e'i ãmẽ Koneri. ⁷Ameve Janejare'e remĩgwai yvapewarà ojimopi ky'y, oporegeta paire. ãmẽ Koneri omuu mōrijõ wemĩgwai kō, etã wryy pè oposiko mãe kō. Sota mō ve pe'ĩ, opãtavõarà mō, omuu teve. Janejare'e omoe'e ipi mãẽ teve a'e sota ajamãẽ. ⁸A'e kō pè pirujẽ omome'u a'evoa. Omome'u paire,

– Pekwa awi Jopi taa kyty Simão Peturu pijarà mō, e'i ijupe kō.

⁹Oo ãmẽ ijayvu rupi kupa. Pe'ĩ oke pee rupi oo kupa. A'e pe wyi nikupei Jopi taa ky'y.

Janejare'e omojisaoka Peturu pè maekwerà

Ãmẽ jakatu sikaepo Peturu ojiupi jura pè oporegeta Janejare'e pè upa, okape 'aryvo. Jane 'aryvo katu kwaray remẽ a'evo ekoi. ¹⁰Ãmẽ ipõ Peturu ijamyay tesõ ky'y. Nojyive emi'õ rã ajamãẽ. Oporegeta jẽ Janejare'e pè upa ãmẽ. ãmẽ si kee jaa Janejare'e omojisaoka ijupe, tomã'ẽ ee. ¹¹Ma'e rè omã'ẽ upa. Yva ojeovajaro maevo sõ tite mã'ẽ rè omã'ẽ. A'e pe wyi kamisa pevu ojipopy siamyry ãpasĩ mã'ẽ owygy maevo sõ tite uu ovake. ¹²Juteu kō no'ui mã'ẽ iteetejẽ kamisa pupe tui, Janejare'e “Tape'u e'ã”, e'i ijupe maekwerà kō. Aã kō no'ui kupa ipi. Yvy rupi osyryry mãe kō. ãmõ, wrya kō mō. ãmõ, Juteu kō remijarà rōwã mãe kō. A'e a'e kō rè omã'ẽ maevo sõ tite, kamisa pupe. ¹³A'evoa rè omã'ẽ upa remẽ, moregeta ojenu ijupe, kee e'i mã'ẽ:

– Peturu, epõ'ã jësi! ãwĩ kō terejuka iwa! e'i ijupe mã'ẽ.

14– Ānī, erōvijā! e'i ijupe Peturu. Eremi'ō'y rōwā āwī kō! e'i. Āwī kō pè Janejare'e, "Tape'u e'ā", e'i ore ipi. A'u sō remē, eky'atà Janejare'e pè āmē. Nija'ui mē kō tē āwī kō! e'i.

15 Āmē ayvu ojenu mijē ijupe:

– Aepo ere sō Janejare'e ome'ē tere'u mā'ē pè. Ikatuay mā'ē rōmōpa ome'ē. "Hoō" ere jēsi iwa ajawyi! e'i ijupe.

16 Moapy rōmō tesō a'evoa rē omā'ē maevo sō tite. Ameve kamisa pevu ojiāpasī isiamyry rē mā'ē oē oo ky'y, ipupewarà kō revejē. Kōitokō owyjy uu, a'ēvo ve oē oo yva pupe. Awyje.

[Āwitō Juteu kō no'ui wemi'ō'y rōwā, a'e kō wemimory e'ā kō rē nojimoryi kupa, Juteu rōwā mē kō rē. Ojireko katu kōrijō iwyi kō kupa ipi. Ajawyi kee jaa tē sikaepo Peturu pè Janejare'e remimojisaoka: "Juteu rōwā mē kō ve eremīgwai kō rōmō toiko. Ajawyi amonooka kō nekoty remē, terejimory ee kō nē", jaa tē aepo e'i.]

17 Ajamā'ē Peturu nokuwaive manyvo jaa tē sikaepo a'e. Ajawyi ojipy'amogeta ywete jē upa wemisakwerà rē.

– Manyvo jaa pō? e'i oupe.

Āmē jakatu Koneri remimuurerà kō weka sikaepo Simāo retā iko.

[Juteu rōwā mē kō a'e kō.] Wesa kupa remē, oka rovapyka pè rā'ī opyta kupa. E'i kupa:

18– Ike pō Simāo Peturu eu erà pè mā'ē tui? e'i kupa.

19 Āmē Simāo Peturu ojipy'amogeta jē wemisakwerà rē upa. Ameve ipō Janejare'e 'Āg oporegeta ijupe:

– Ejapyaka rā'ī si! Āwī jane kō uu nereka iko, e'i. Moapy rōmō kupa, e'i. 20 Ejimokatu jēsi ewyjy ekwa upi kō. "Aatā sipō upi kō?" tere e'ā rā'ī. Ekwa te'ite! e'i. Eremimuu kō tē nekoty, e'i Janejare'e 'Āg ijupe, Peturu pè.

21 Aepo e'i Janejare'e 'Āg ijupe remeve, owyjy Peturu oo Koneri remimuurerà kō mogeta. E'i ijupe kō:

– Ije tē ereka pekupa! Manyvore pō pejo eresa? e'i.

22 A'e kō e'i ijupe:

– Orerōvijā tē oremuu nekoty, Koneri eu orerōvijā rerà pè. Sota atyry rōvijā tē a'e, e'i. A'e ivo katu mā'ē tē, e'i. Janejare'e werovija katu ipi mā'ē teve, e'i. Pirujē Juteu kō remimoe'e teve. Janejare'e remīgwai yvapewarà ojimoikatu ijupe etā wryy pè. "Neayvu emono Peturu eu erà pè mā'ē pè totuu nekoty, tanemotekokuwa", e'i ene mā'ē, e'i Peturu pè kupa.

23 Āmē Peturu e'i:

– Peike ajawyi, e'i. Peke rā'ī epyri, e'i ijupe kō.

Peturu oo Koneri resa remēwarà

A'e pè oke rā'ī āmē kupa. Kō'ēme Peturu ojimokatu ootà, Juteu rōwā mē kō rupi. Juteu kō mō ve oo Peturu rupi, Jesu koty rewarà kō mō. A'e Jopi taa wānà kō. 24 Pe'ī oke oo kupa. Kō'ēme ovāe Sesareja taa pè kupa.

Āmē jakatu sikaepo Koneri wārō kō upa, wetārā kō reve, ojimorypa kō reve. [Ji'ite omuu kō opyri Peturu vāea rārō.] ²⁵ Āmē Peturu ovāe tetā wryy pè remē, Koneri uu amātejē ōvaisī. Ojimoenāpa'ā Peturu rovake imoe'ea rōmō.

²⁶ Ājamā'ē Peturu omopō'āoka jē.

– Temimoe'e rōwā ije! e'i. Jane tē ije. Nevo mā'ē teve ije, e'i. Epō'ā awi! e'i ijupe.

²⁷ Āmē Peturu oike tetā wryy pè Koneri reve. Oike oporegeta kupa. A'e pè mōa'ārōwā jane kō wārō upa.

²⁸ A'e kō pè Peturu e'i:

– Pekuwa Juteu tē ije. Oreretārā kō rē kōrijō tē orojimory ipi. Norojimoryi āmō kō rē ipi. Āmō, noroikei teve etā wryy kō pè ipi, e'i. “Aike sō remē, eky'atā Janejare'e pè”, oro'e ipi. Orerāmōi amyry kō ayvukwerà rupi a'evō oroiko ipi. Ije ve aepo a'e mā'ē teve mijā. Ājamā'ē Janejare'e emotee age'e ky'y, āwisō, “Janejare'e remimotarà rōwā āwī”, ta'e e'ā jane kō pè ky'y. Āmō, “Nivoi mā'ē tē āwī”, ta'e e'ā teve, e'i. [Āwitō eremi'ōgwerà nemoai kuwa'āi Janejare'e pè, āwīvo ve] āmō kō rē ajimory remē nemoai'āi sikaepo Janejare'e pè, e'i. ²⁹ Ajawyi neremīgwai kō uu epijarà mō remē, “hoō” a'e te'ite. Ajo te'ite nekoty. Ere ajawyi ije. Moma'e rōmō pō emuu ike kyty rejupa? e'i Peturu.

³⁰ E'i āmē Koneri ijupe:

– Wāi kwee aporegeta ajupa Janejare'e pè eretā wryy pè, ijāpē kwaray remē. Āmē kwaima'e vo maevo sō tite ojimoikatu ije. Ijyru suky katu mā'ē a'e. ³¹ A'e kee e'i ije: “Koneri, Janejare'e wenu neporegeta ijupe remē ipi”, e'i. “Omā'ē teve nere, nimoma'e'i māe kō neporijauesa ipi remē. Oryvay nere āmē”, e'i ije. [“Wayvu mojenuarà mō omuutà nekoty tanemotekokuwa wekoa rē”, e'i ije.] ³² “Ajawyi emono neremīgwai kō mō too Jopi taa kyty Simāo Peturu eu mā'ē pijarà mō”, e'i. “Āmō Simāo eu teve ijupe mā'ē retā mē tui. A'e moma'e pīrerā rē oposiko imosikā mā'ē. Pāranā wasu reme pè etā tui. A'e pè too ipijarà mō āmē kupa”, e'i maevo sō tite ije ojimoikatu remē. ³³ Ajawyi amonooka eremīgwai kō mō too nepijarà mō. Ajawyi eroryvay nevāea rē. Age'e orojimoatypa neayvu renu orokupa. Janejare'e ve janepytery pè ike ekoi. Ajawyi pīrūjē Janerōvijā ywete e'i teremojenu oreupe mā'ē, emojenu ore āmē, e'i Koneri Peturu pè.

Peturu omotekokuwa Koneri remēwarā

³⁴ Āmē Peturu omotekokuwa kō ky'y. Kee e'i imotekokuwa kō:

– Age'e si akuwa aje ywete Janejare'e Juteu rōwā māe kō ve wauvay wete ipi. Ojevo jē sikaepo janerauvay, Juteu kō vo jē, e'i. ³⁵ “Āmō āmō kō vyv wānā kō wyi tē terepota e'ā”, ne'i janeupe ky'y, e'i. Āmē Janejare'e

pirujê werovija katu imomojy mǎe kō opota ipi. Pirujê ivo ekoi mǎe kō opota, e'i. A'evoa akuwapa ky'y, e'i.

36– Jesu rerākŵēa pekuwapa teve, e'i. “Janejare'e ojimory janere Jesu Kiristu rupi ky'y”, e'i mǎē. A'e Janejare'e omojikuwaoka Isaeu kō pè ky'y. “Pirujê jane kō Rōvijā ywete rōmō Jesu ekoi”, e'i mǎē. 37Pirujê Jesu rewarà pekuwapa, ojenupa peupe rewarà mō, e'i. Karireja vvy pe wyi ojiāparō remēwarà ojenupa. Juteja vvy rupi ekoi remēwarà ve. Jesu ojimojāmōrioka Juwāo pè paire itōkō, oposiko ypy jane kō motekokuwaa rē.

38– Kee pekuwa teve Jesu Nasare taa wānà rewarà. Janejare'e o'Āg tesō oinō itōkō Jesu py'a pupe imokasioka. Wayvumokasioka teve. Ikasia rupi taa taa kō rupi oo remē itōkō, poromokatu poroereko ipi. Āmō, ājāgai rōvijā kasia itōkō omomoioka jane kō wyi, pirujê. Janejare'e eeve ekoi ipi rewarà mō a'evō ekoi.

39– Ore ywete a'evoa rē oromāē, Juteu kō vvy pè ekoi remē, Jerusarē taa pè. Ore yveve orokuwa Jesu rewarà, eeve oroiko ipi rewarà mō. Age'e rōwā oroiko eeve. Pirujê taa taa kō rupi oo remē, ore ve oroo teve upi ipi. Ajaate Jesu opyy ijuka kupa ky'y. Yvyra jipokana rē opomoputuputuri ijuka kupa.

40 E'i jē Peturu:

– A'evō tesō ipe. Ajamāē Janejare'e tē omomoera. Moapy 'arà remē opoera mijē. Ajaire ojisaoka mijē oreupe, Janejare'e kasia rupi. 41 Pirujê rōwā kō Jesu ojisaoka joupe ajamāē. Janejare'e remipyteporokwerà kō pè kōrijō tē ojisaoka. Ajawyi tē a'evoa age'e oromojenu. Opoera paire yveve tesō kō ojimi'u oreveve. Aja rewarà mō ywesō orokuwa aje ywete opoera mǎē. 42 A'evō remē Jesu kee e'i oreupe: “Janejare'e eayvumokasi pirujê jane kō moe'yarà rā mō taiko. Āwitō omānō maekwerà kō amoe'yitā, āwīvo vetà uve jē mǎe kō amoe'yitā”, e'i. “Pemojenu eayvu katu jane kō pè erokwa, tokuwa kupa”, e'i kō Jesu oreupe toromojenu, e'i.

43 E'i jē Peturu:

– A'evoa rewarà pirujê Janejare'e ayvu mojenuarà kō omojenu amātejē karamoe remē. Kee e'i amātejē kupa. Ava mō ojiporijauesoaka Janejare'e Remimuurerà rē remē, Janejare'e “awyjepa” e'itā ijaiwererà kō pè ky'y. Jesu pewarà mō tē aepo e'i amātejē kupa, e'i Peturu ijupe kō.

Janejare'e 'Āg oike Juteu rōwā mǎe kō py'a pupe remēwarà

44-46 Aepo e'i Peturu oporegeta remeve, Janejare'e 'Āg owyjy oike ojapyaka mǎe kō py'a pupe. Ameve iteetejē ijayvu kō rupi oporegeta Janejare'e moe'e e'e kupa ky'y. Ayvu rē nojimo'e'i mǎē rupi tesō oporegeta Janejare'e moe'e kupa.

– Ene ywesō nekasiay! Ene ywesō nekatuay wete! e'i e'i Janejare'e pè kupa.

Āmē Juteu kō, Jesu koty rewarà kō Peturu rupi uu mǎe kō, omǎ'ē āwīvoa rē. A'e kō itōkō omǎ'ē Janejare'e o'Āg omowyjy Juteu rōwā mǎe kō pè remē. Wenu teve ijayvu nokuwai mǎ'ē rupi oporegeta kupa remē. Wenu teve Janejare'e omoe'e kupa remē. Ajawyi e'i kupa:

– Haa! Juteu rōwā mǎe kō pè tesō Janejare'e o'Āg ome'ē! e'i kupa.
Āmē Peturu e'i Juteu kō pè:

47– Ajawyi simojāmōrī kō kuwasi yy pupe, Jesu koty rewarà kō rōmō! Emǎ'ē! Janejare'e omuu o'Āg ijupe kō. Āwitō janeupe omuu, āwīvo ve, Juteu rōwā mǎe kō teipe remē, e'i Peturu ijupe kō.

48 Omojāmōrīoka kō āmē, Jesu Kiristu ayvu rupi. A'evo paire a'e kō,
– Epyta sa'u rǎ'ī orepyri, e'i kupa.
A'evo Juteu rōwā mǎe kō oja'a ypy Jesu oōvijā ywete rōmō remē.

Peturu Koneri rewarà omojenu remēwarà

11 ¹Ajaire, “Juteu rōwā mǎe kō ‘aje’ e'i Janejare'e ayvu pè”, e'i mǎ'ē ojenu Jesu remimonokwerà kō pè. Pirujē Jesu koty rewarà kō pè ojenu, Juteu kō pè. Juteja yvy rupiwarà kō pè. [Peturu renone kyty ojenu amǎtejē.] ²A'evoa rē āmōgwerà oryvay. Āmōgwerà ajamǎ'ē naory ywe'e'i. A'e kō kee e'i:

– Ajawyi tojimojuteu rǎ'ī kupa. Tojimosīpire'ooka kupa, e'i epe kupa.^r
Ajaire Peturu ojiupi oo Jerusarē taa kyty Jesu koty rewarà kō resa ky'y. Āmē, “Tojimojuteu kupa”, e'i mǎe kō ijayvu teitete. Kee e'i kupa:

³– Nojimosīpire'ookai mǎe kō rē sō nejimory! e'i kupa. Nejimi'u teve sō eeve kō! e'i. Neke teve sō etā kō wryy pè! e'i Peturu pè kupa.^s

⁴Ajawyi Peturu pirujē a'evoa omome'u katu ijupe kō, manyvo ekoi maekwerà kō. Kee e'i ijupe kō:

⁵– Āmē Jopi taa pè aiko remē, Janejare'e moma'e rewarà omoikatu ije, aporegeta ijupe ajupa remē. Kamisa pevu rē amǎ'ē maevo sō tite, e'i. Isiamyry kō rē, ojiāpasī ojee mǎ'ē rē. Yva pupe wyi owyjy maevo sō tite uu erovake opyta rǎ'ī, e'i. ⁶Āmē kamisa pupewarà kō rē amǎ'ē maevo sō tite, janeremi'ō'y rōwā rē. Janejare'e “tape'u e'ā” e'i ijupe kō maekwerà kō rē amǎ'ē. Kejō mǎ'ē rē. Janeremijarà rōwā rē amǎ'ē. Āmō, yvy rupi osyryry mǎe kō rē. Āmō, wyra nija'ui mǎe kō rē. A'e a'e kō rē amǎ'ē maevo sō tite kamisa pupe, e'i.

⁷– A'evo remē moregeta ojenu ije. Kee e'i: “Peturu, epō'ā jēsi! Āwī kō ejuka iwa”, e'i ije, e'i. ⁸Āmē kee a'e ijupe: “Ānī, Jōvijā! Eremi'ō'y rōwā āwī kō. Ajawyi na'u'āi! Janejare'e, ‘Tape'u e'ā’, e'i ijupe mǎe kō tē āwī. A'u sō remē, Janejare'e pè eky'atà”, a'e tite ijupe. ⁹Āmē ayvu ojenu mijē ije yva pupe wyi. “Ānī! Aepo ere sō Janejare'e ome'ē tere'u mǎ'ē pè!” e'i ije.

^r 11.2 “Juteu kō kōrijō tē Janejare'e wereko”, e'i tite kupa rewarà mō aepo e'i kupa mijā.

^s 11.3 “Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi rōwā si neiko!” jaa tē aepo e'i kupa mǎ'ē.

¹⁰Moapy rōmō tesō a'evoa rè amã'ẽ maevo sō tite. A'evo paire kamisa oẽ oo yva pupe. Awyje ky'y.

¹¹– Ameve moapy rōmō kwaima'e kō ovãe epyri a'e tetã wryy pè, Sesareja taa pe wyi uu mãe kō. Juteu kō rōwã a'e kō. ãmō kō tẽ. [Koneri remimuurerã kō.] ¹²ãmẽ Janejare'e ãg kee e'i ije: “ãwĩ kō rupi ekwa. ‘Aata pō upi kō?’ tere e'ã rã'ĩ”, e'i ije. Ajawyi aa te'ite upi kō, e'i. ãmẽ aã erevewarã kō mō ve oo erupi, Jesu koty rewarã kō mō. Jopi taa wãnã kō mō. 6 rōmō oo erupi mãe kō. Koneri retã mẽ orovãema remẽ oroike, e'i.

¹³– [Orovãe remẽ, Koneri orerãrõ upa.] Kee e'i oreupe: “Ike eretã wryy pè Janejare'e remĩgwai yvapewarã ojimoikatu oporegeta ije”, e'i. “A'e kee e'i ije: ‘Neremĩgwai kō mō emono Jopi taa kyty, Simão Peturu pijarã mō’, e'i. ¹⁴‘A'e tẽ pemotekokuwatã, nepyriwarã kō reve. Ijavyu perovija remẽ, Janejare'e penereko katutã, nepyriwarã kō revejẽ’, e'i Janejare'e remĩgwai ije”, e'i Koneri ore. ¹⁵ãmẽ amogeta kō ajupa remeve, Janejare'e ãg owyjy oike ipy'a kō pupe. ãwitõ janepy'a pupe oike remẽ, a'evo ve, e'i. ¹⁶A'evo remẽ Janerõvijã ywete ayvukwerã rè aja'a, kee e'i maekwerã rè: “Aje, Juwão poromõjãmori yy pupe tẽ. Ajamã'ẽ age'e sõi aje Papa ãg tẽ tesõ uutã oike pepy'a pupe pemokasiarã rōmō ky'y”, e'i oreupe maekwerã rupi katu, e'i Peturu.^t

¹⁷E'i jẽ Peturu:

– Ajawyi kee a'e. Juteu rōwã mãe kō pè ve Janejare'e ome'ẽ o'ãg, Janerõvijã Jesu Kiristu pè ojireko katuoka kupa remẽ. Janeupe ome'ẽ mã'ẽ vo ve ome'ẽ ijupe kō. Ajawyi manyvo nareko'ãi, Janejare'e tepa opota kō okoty rewarã kō rōmō rewarã mō! e'i Peturu ijupe kō.

¹⁸ãmẽ Jesu koty rewarã kō aepo wenu remẽ, manyvo ne'i kupa ky'y. Nojiayvuvajai kupa ky'y. Oterẽ jẽ omoe'e Janejare'e kupa ky'y.

– Janejare'e ikatuay wete! Okãte'ãmai tẽ janere, Juteu rōwã mãe kō teipe remẽ, ãwisõ tojimosioka waiwererã reitypyyipaoka ijupe kupa! Aje ywete janevo oiko karuarutã Janejare'e pyri kupa! e'i kupa.

Jesu koty rewarã ãtiokia taa wãnã kō rewarã

¹⁹Kõi remẽ itõkõ Esitevão jukaa paire jimomorijau wasua ojiãparõ. Ajawyi Jesu koty rewarã kō ojavapa oo ojimosãsai kupa. A'e kō mō Juteu rōwã mãe kō rena kō gyty oo ojimoena kupa ky'y. ãmō kō rena kō gyty tẽ oo ojimoena kupa. ãmõgwerã Penisia yvy kyty oo. ãmõgwerã Sipiri ypõõgwerã mitirõwã mã'ẽ gyty oo. ãmõgwerã, ãtiokia taa kyty oo. Jesu ayvu rè oo oo poromotekokuwa jẽ iko kupa ipi. Ajamã'ẽ wetãrã kō kõiõjõ tẽ omotekokuwa kupa ipi, Juteu kō kõiõjõ tẽ.^u ²⁰Ajamã'ẽ ãmõgwerã, “Juteu rōwã mãe kō ve simotekokuwatã Jõvijã Jesu rekoa rè”, e'i. Sipiri ypõõgwerã wãnã kō aepo e'i. ãmõ, Sireni taa wãnã kō aepo e'i. ãmẽ

^t 11.16 J.K.R. 1.5   ^u 11.19 J.K.R. 8.1-4

a'e kō oo Ātiokia taa kyty. A'e pè Jōvijā Jesu ayvu katu omojenu kupa. Juteu rōwā mǎe kō pè omojenu kupa. Wetārā kō pè teve. ²¹A'evo remē Janejare'e tē omokasi kō ipi, āwisō emimono kō ayvu toerovija katu. A'e kō waiwererā oitypyypipaoka Janejare'e pè. Janerōvijā ywete rē ojirovija kupa ky'y. Mōa'ārōwā a'evo ekoi mǎe kō. ²²Ajawyi, “Mōa'ārōwā Juteu rōwā mǎe kō omojōvijā Jesu ky'y”, e'i mǎē ojenu Jesu koty rewarà atyry kō pè Jerusarē taa pè. A'e kō kee e'i:

– Haa! A'evo si! e'i enu kupa. Ajawyi Panape simonookatā imokasiarā kō rōmō! e'i kupa.

²³⁻²⁴Mira katuay wete Panape, Janejare'e 'Āg omokasi mǎē tē. Jesu rē eako'iy mǎē teve. A'e tē omono āmē kupa. Āmē Panape ovāe a'e taa pè remē, Jesu koty rewarà kō pyri ovāe. Oryvay ee kō omājā.

– Aje Janejare'e wereko katu kō okatuaya rupi! e'i omājā ee kō.

Ajawyi omokasi kō.

– Aje ywete Janerōvijā ywete rekoa rupi tapeiko jē peiko! e'i imokasi kō.

A'evo remē ywesō ojatyka sa'u jane kō ojimotoe e'etā Janerōvijā koty rewarà kō rōmō.

²⁵A'evo paire Panape ojisyry oo Taasu taa kyty Sauru pijarā mō. ²⁶A'e werojivy eru opātavōarā rōmō Ātiokia taa pè. Pe'ī kwaray a'e taa rupi ekoi kupa, a'e wānā kō motekokuwaarā rōmō Jesu rekoa rē. Ijatyry wete emimo'ekwerā kō āmē. A'e taa pè tē ppy Kiristu koty rewarà kō eu ijupe kō. ²⁷Āmē a'evo remē, Janejare'e ayvu mojenuarā kō mō uu Jerusarē taa pe wyi, Ātiokia taa kyty. ²⁸Ojimoaty kupa remē, Akapu eu erā pè mǎē opō'ā oporegeta, Janejare'e 'Āg kasia rupi. Kee e'i amātejē:

– Nipuku'āi tyavorusutā. Taa jāvijō jē a'evotā. Yvy popy kyty ve tesō a'evotā. Amyay wasu okwatā, e'i amātejē jane kō tokuwa.

Ijayvukwerā rupi katutā a'evo kāramō. Karautiu Sesa jōvijā wasu rōmō ekoi remē tē a'evotā.^v ²⁹Ajawyi Jesu koty rewarà kō aepo wenu remē, kee e'i ojupe kupa:

– Epy wetetā ja'umǎē tyavo remē, e'i kupa. Ajawyi Jesu koty rewarà kō Juteja yvy wānā kō sipātavōtā, e'i kupa.

A'evoa renone kyty omoaty amātejē okarakuri āmē kupa. Ikarakuri ywete mǎe kō ome'ē ywete sa'u. Nikarakuri ywe'e'i mǎe kō āmē pe'īpe'ī tē ome'ē. A'evo ekoi ojipātavō kupa. ³⁰Karakuri wemimoatyryerā omonooka Panape kō rupi kupa. Jesu koty rewarà kō rōvijā kō pè omonooka kupa, Juteja yvy kyty. Oo āmē Panape kō Sauru reve werā. A'e werā ijupe kō.

Peturu jimopā'āga pupe tui remēwarā

12 ¹Āmē jakatu kovenatu Eroti Juteu kō kovenatu rōmō ekoi jē. A'e 'ary pè remē omomorijauoka ppy Jesu koty rewarà kō mō. ²A'e

^v 11.28 J.K.R. 21.10

ipō ojukaoka tesō Tiaku marija poko pupe. A'e Juwāo reke'yry. ³ Āmē Juteu kō ory tesō ijukaa rē omājā, Jesu koty rewarà kō āpā kō. Ory tesō kupa remē, kovenatu Eroti omā'ē ee kō. Ajare:

– Haa! Amoryoka kō tarā mijē, temoe'e kupa! e'i oupe.

Ajawi Peturu opyyoka mijē imopā'ā. Meju vororo e'ā wa remeve ipō a'evo ekoi. ⁴ Pyyoka paire, omonooka jimopā'āga pupe. Wārōoka jē sota kō pē. Irō irōte tesō ārōarā kō oinōoka. A'e tē ojeapykyro kyro tesō kupa. Juteu kō wāmōi kō jisryyawerā 'arā omoete^w paire, kovenatu Eroti wenōetā Peturu aty wasu rovake imosā'āga esa. ⁵ A'evo Peturu ojimopā'āoka remē, sota kō wārō.

Ajamā'ē Jesu koty rewarà kō ojimoaty oporegeta Janejare'e pē ijupewarà mō, tomoēoka mijē. A'evoa rē ojimokasiay wete kupa.

Peturu oē jimopā'āga pe wyi remēwarà

⁶ Kō'ēme tē kovenatu Eroti wenōetā Peturu jane kō rovake mijā. Āmē Peturu pya oke jimopā'āga pupe upa. Sota kō pytery pē tē oke upa. Jipokwa ātāay mā'ē weroke upa, sota ijuvuri tui māe kō reve. Mōrijō. Āmō sota kō jimopā'āga rovapyka ypy pē wārō jē upa.

⁷ Āmē py'awarà mō Janerōvijā ywete remīgwai yvapewarà ojisaoka jimopā'āga pupe. Oyape tesō a'e pē upa. Āmē Peturu omōtā ijas'i'y rē imoma, oke upa remē.

– Epō'ā kuise'ē! e'i.

Ameve ipokwawerā kō otararaipa ipoapy kō wyi o'a.

⁸ – Nekō'ā emokārāgātā, e'i ve ijupe. Āmō, nesātaja nepyrokafe rewarà emokārāgātā, e'i teve.

A'evo Peturu ekoi āmē.

– Ejiyrunō ejo erupi, e'i teve ijupe.

A'evo wereko teve. ⁹ Āmē Peturu oē oo jimopā'āga pupe wyi upi ky'y, yvapewarà rupi.

– Apouvai teipō ajupa, e'i tite Peturu oupe.

Nokuwai aje ywete. ¹⁰ Āmē ijaty sota kō jimopā'āga rārōarā kō upa mijā. Āmē Peturu oē oo yvapewarà rupi. Sota kō pyryvo okwa kupa. Ipyri'ije'ē sa'u māe kō pyryvo ypy okwa kupa. Ajaire kuipe'e sa'ubarā kō pyryvo okwa kupa. Āmē si oo ovāe jimopā'āga rovapyka pyriwarā kō pyryvo kupa. Ajaate pari rovapyka mitirōwā mā'ē pē ovāe kupa. A'e separari jimoātāgwerā tē ovapyka rōmō.^x A'e pupe wyi jaē jaa jimopā'āga pupe wyi mā'ē. A'e pē ovāe kupa remē, py'awarà mō ovote ojiovyjavō. Okwa te'ite āmē kupa. Pee wasu rupi oo iko kupa ky'y. Ameve py'awarà mō Janejare'e remīgwai ojimopi ky'y. Oity Peturu a'e pe wyi oo.

^w 12.4 Karamoe remē Janejare'e wekyioka Juteu kō rāmōi kō Ejitu vvy pe wyi imoisryy kō. Karai kō *Páscoa dos Judeus* e'i a'evoa pē. Ajamā'ē Jesu poeraawerā pē ywesō *Páscoa* e'i kupa. Emogeta Jisyry. 12.1-27; Epr. 11.27-29; J.K.R. 7.30-36 * 12.10 *Portão de ferro*

¹¹ ãmẽ tẽ Peturu:

– Aje ywete si! e'i ky'y. Age'e si akuwa aje ywete Janerõvijã ywete tẽ omuu wemĩgwai temoẽ, kovenatu Eroti tejuka e'ã. Pirujẽ Juteu kō wyive emoẽ, manyvo jẽtã erereko kupa remẽ, e'i Peturu oupe.

¹² Aja paire oo Maria eu mãẽ retã gyty. A'e wãivĩ Juwão Maku y tẽ. A'e retã wryy pẽ mōã'ãrõwã Jesu koty rewarà kō ojimoatypa upa. Peturu pewarà mō tẽ sikaepo oporegeta kupa upa, Janejare'e pẽ. ¹³ ãmẽ Peturu tetã rovapyka omotãtã. ãmẽ emĩgwai mō uu esa. Kõjãmuku tẽ a'e. Roti eu ijupe.

– Ava pō ene? e'i Roti.

– Ije tẽ! e'i Peturu ijupe.

¹⁴ Iporegeta rupi Roti okuwa Peturu tẽ ovãe mãẽ. Oryvay ãmẽ. Noovapyjavo tuvei tetã ajamã'ẽ. Ojirojivy kõrijõ tẽ rã'ĩ oo javo jane kō pẽ.

– Peturu tetã ypy pẽ tui upa! e'i oory rōmō.

¹⁵ [Ajamã'ẽ, “Aje ipõ”, ne'i kupa, noikeive tetã wryy pẽ uu rewarà mō.]

– Newari tẽ aepo ere! Nereawryy sipõ? e'i tite ijupe kupa.

– ãnĩ! Ewari rōwã a'e! e'i kõjãmuku.

ãmẽ ãmō kō e'i:

– A'e rãrõarã yvapewarã teipõ! e'i kõrijõ kupa.

¹⁶ ãmẽ omotãtã jẽ Peturu tetã rovapyka upa. ãmẽ tẽ oovapyjavo ijupe kupa ky'y. Aje ywete Peturu tẽ sikaepo tui upa. Ojimonyi tesõ ee omãjã kupa.

¹⁷ ãmẽ Peturu ojipomomojai tokuwa kupa, tipu e'ã kupa. ãmẽ tẽ omome'u omoẽawerã ijupe kō, Janerõvijã ywete omoẽoka maekwerã.

– Erekoawerã tapemome'u Tiaku pẽ, e'i. ãmō, Jesu koty rewarà kō pẽ ve tapemome'u, e'i.

[Tiaku amyry rerã vo mãẽ pewarã mō aepo e'i.] Aepo e'i paire ojisyry tẽ'ite oo ãmō taa kyty ãmẽ ky'y, pyave.

¹⁸ [ãmẽ jakatu sota kō ãrõarerã kō oke jẽ upa, jimopã'ãga pupe. Nokuwaive manyvo e'i oẽ mãẽ kupa.] Kõ'ẽma mẽ omã'ẽ remẽ tẽ okuwapa kupa. Ojipy'amopirai tesõ ãmẽ kupa. Otytypa tesõ ojimonyi iko kupa.

– Manyvo'i ywete pō oẽ Peturu jimopã'ãga pe wyi oo? e'i kupa.

¹⁹ ãmẽ kovenatu Eroti wekaoka ipe. Ajamã'ẽ noesai kupa. Ajawy'i e'i jimopã'ãga rãrõarã kō pẽ:

– Manyvo pō pereko imoẽ toẽ oo? e'i. Mape pō tui upa? e'i.

[Nokuwai kupa ajamã'ẽ. ãmẽ kovenatu Eroti e'i jẽ:

– Pejẽ rōwã pōkō pemoẽ vija imono? e'i.]

Ajaire wapisioka ãrõarerã kō ky'y.

Kovenatu Eroti mãnõa rewarã

Aja paire kovenatu ojisyry rã'ĩ oo Juteja yvy pe wyi ky'y. Sesareja taa pẽ ojimoena rã'ĩ.

²⁰ ãmẽ ajaire kovenatu Eroti omãñõ ky'y. Kee e'i omãñõ. Ojikõ'õ tite Tiru taa wãnà kō rè, Sitõ taa wãnà kō rè ve. Noesa tari kō. Ajawyi nomonookari temi'õ rã ijupe kō ipi. Ajare ojimoaty oo oporegeta kovenatu Eroti pè kupa. Kovenatu pãtavõarà mō rè ypy ojimory kupa ajamã'ẽ, Parasitu eu mã'ẽ rè. A'e pè kee e'i kupa:

– Orepãtavõ rejupa, kovenatu Eroti tojimory mijẽ orere, e'i kupa.

“Hoõ” e'i ãmẽ Parasitu. A'e rupi kovenatu Eroti rè ojimory mijẽ kupa ãmẽ.

– Terejimory mijẽ orere, e'i kupa.

²¹ – ãmõ 'ary pè teipõ taporegeta a'evoa rè, e'i ijupe kō.

ãmẽ ãmõ 'ary pè, kovenatu oporegetatà ijupe kō ky'y remẽ, oyru e'ey opypy rã'ĩ enõe, epy wete mã'ẽ. Ajaire oẽ wapy jövijã apyka 'aryvo oporegeta atyry kō pè. A'e ojimoaty mãe kō pè. Omogeta kō, ayvu katu rupi.

²² ãmẽ jane kō ijayvu wenu remẽ, wenu takatu kupa. Ajawyi wapuka pukai tesõ kee javo kupa:

– Haa! Jane rōwã ãwĩ oporegeta upa! e'i e'i kupa. Janejarà tè ãwĩ! e'i ywe'e tite imoe'e kupa mijã.

²³ Ameve Janejare'e naoryi kovenatu Eroti rè, ojimoe'eoka pãñẽ jane kō pè rewarà mō. “Ãnĩ, aepo pejẽ sō”, ne'i rewarà mō. “Janejare'e rōmõ'ite ikasiay mã'ẽ rōmõ ekoi”, ne'i rewarà mō. Jane kō omoe'e tite remẽ, ne'i rewarà mō. ãmẽ sōsi Janerövijã ywete wemígwai yvapewarà mō py'awarà mō omuroka Eroti pè tomotekorã ky'y. Tapuru pè o'upaoka tomãñõ.

²⁴ ãmẽ Janejare'e ayvu ke'irōwãwarà kō pè o'jenu jenupa ky'y.

²⁵ ãmẽ Panape kō ojivy oo wena kyty ky'y, Ætiokia taa kyty. Sauru reve ojivy oo kupa. Karakuri Ætiokia taa wãnà kō remimuurerà ome'ẽma Jesu koty rewarà rövijã kō pè kupa, Jerusarẽ taa wãnà kō pè. Aja paire ojivy oo kupa. Juwão Maku ve weraa oupi kupa.

PANAPE KÕ SAURU REVE WÃPARÕ YPY OPOSIKOA REMËWARÃ

(13.1—14.28)

Sauru kō oo Jesu rekoa mojenua rè remëwarà

13 ¹ ãmẽ Ætiokia taa pè Jesu koty rewarà kō Janejare'e ayvu rè tui kupa upa ipi. Æmõgwerà poromotekokuwa Janejare'e ayvu rè mãe kō. Æmõgwerà ijayvu mojenuarà kō. Kejõ kupa. Panape. Æmõ, Simeão. Mira pijõnà eu teve Simeão pè. Æmõ, Rusiu. A'e Sireni taa wãnerà tè. Æmõ, Manãe. Kovenatu Eroti reve ojimovija maekwerà tè a'e. Æmõ, Sauru

tè ky'y. Mokopejō kupa. ² ãmō remē a'e kō ojimoaty Janejare'e moe'e kupa upa. Nojimi'ui rā'ī tesō iko kupa, oporegeta ijupe kupa upa remē. ãmē Janejare'e 'Āg oporegeta ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Aã kō tapemonooka eayvu mojenuarà kō rōmō. Panape. ãmō, Sauru. Mokopejō, e'i.

³ A'evo ekoi ãmē kupa. Janejare'e pè oporegeta wemimono rā kō rē kupa. Nojimi'ui rā'ī tesō iko kupa a'evo ekoia rā mē. Ojipoinō wemimonoarà rā kō ākāg 'aryvo kupa, Janejare'e tomokasi kō. Sauru. ãmō, Panape. A'evo wereko kō imono kupa.

Sipiri ypō'ogwerà rupi ekoi kupa remēwarà

⁴ ãmē Janejare'e 'Āg omono Panape kō remē, Sereusi taa kyty rā'ī oo kupa, pee rupi. Ae pe wyi Sipiri ypōō wasu kyty oo kupa, nawiu rupi. ⁵ ãmē Saramina eu jāemijarà mō pè. Ae pè rā'ī ovāe kupa. Ae wānà kō pè ypy Janejare'e ayvu omojenu kupa, [Jesu rekoa]. Janejare'e ayvu rē jimōea retā kō wryy pè omojenu kupa. Juwāo Maku ve eeve kō ekoi, ipātavōarà kō rōmō. ⁶ Ajaire ypō'ogwerà wasa oo kupa. [Pee rupi tè ky'y. Janejare'e ayvu omojenu jenu erokwa iko kupa.] Ypō'ogwerà wasapa kupa ky'y remē, a'e pe wyi Papu taa pè ovāe kupa. Ae pè paje vo mǎē wesa kupa. Juteu mō tè a'e. Pajesu eu erà pè, Juteu kō ayvu pè. Kereku wānà kō ayvu rupi ãmē Erimasi eu. “Janejare'e ayvu mojenuarà tè ije”, e'i rā'āga sō owari rōmō mǎē a'e. ⁷ Ae ypō'ogwerà pewarà rōvijā jimorypa tè a'e. Seju Pauru eu a'e jōvijā pè. Otekokuwavy mǎē tè Seju Pauru. Ae Panape omuu okoty, Sauru reve, opota Janejare'e ayvu wenu rewarà mō. ⁸ Ajamǎē paje vo mǎē nopotai jōvijā toenu. Ajawyi Panape kō omotekokuwa ipe remē, a'e wayvu wenone'a ne'a jē, “Janejare'e ayvu pè toenu e'ā”, e'i rewarà mō. ⁹ Ajamǎē Sauru Janejare'e 'Āg kasia rupi ekoi. Mōrijō Sauru rerà. Pauru eu teve ijupe. ãmē paje vo mǎē rē omǎē Pauru remē, ovajikōō tesō Pauru ee omǎjā. ¹⁰ Ajawyi kee e'i Pauru ijupe:

– Manyvore pō poromoripe sō ene! Ajāgai rōvijā ra'yry tè ene! Pirujē ivo ekoi mǎe kō āpā tè ene! Ivo e'āa tè nepota! Manyvore pō? Aje ywete mǎē tè orerōvijā ywete ayvu! Ajamǎē iwari mǎē tè ene rewarà mō nemotee ijayvu! ¹¹ Ajawyi age'e Janerōvijā ywete nemomorijautà, tanereapyo e'ā rā'ī neiko. Neremǎē'āi rā'ī kwaray reny rē. Awyje rōwā ipe ajamǎē a'evotà, e'i Pauru ijupe.

Ameve py'awarà mō aje paje vo mǎē naeapyoi ky'y. Pātōnusu omǎē ky'y. Ajawyi oiko iko tite ky'y.

– Epopyy ereraa pekupa! e'i tite.

¹² ãmē jōvijā a'evoa rē omǎē remē,

– Haa! Aje ywete si Janerōvijā ywete ayvu! e'i ojimotekokuwa.

ãmē ywesō ojimotekokuwa Jesu ayvu renutà iko.

Pauru kō Pisija vvy pè ekoi remēwarà

¹³ Ajaire Pauru kō ojisyry oo Papu taa pe wyi, oo upi mǎe kō reve. Nawiu rupi oo mijē kupa, Peji taa kyty. Ae Pāpiria vvy pewarà. Ae pè

Juwão Maku oity kō ojivy oo Jerusarē taa kyty ky'y. ¹⁴ Ajamã'ē Pauru kō oo jē Ātiokia taa kyty. A'e Pisija vvy pewarà.^y Āmē jimoava 'arà mē, oo Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā pē kupa. Ovãema a'e pē remē, oike wapy kupa. ¹⁵ Āmē ava mō tāmō Moisesi remikusiwarerà pē rā'ī omogeta atyry kō rovake, toenu kupa. Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà kō pē ve omogeta. Aja paire Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā rōvijā kō kee e'i Pauru kō pē.

– Oreretārā kō, pepota peporegeta oremokasia rōmō remē, tapeporegeta āmē, e'i ijupe kō.

¹⁶ Oporegeta Pauru āmē. Opō'ā ojipomomojai rā'ī moregetaa momi rā'ī toenu kupa. E'i ijupe kō:

– Isaeu kō. Āmō, Juteu rōwā mǎe kō. Pirujē Janejare'e omoe'e mǎe kō. Tapejapyaka katu ikō eayvu rē nē. ¹⁷ Isaeu kō tē jane ike. Ajawyi Janerōvijā wasu tē Janejare'e. A'e tē itōkō janerāmōi amyry kō opyteporo oupe wemígwai kō rōmō maekwerà, e'i. Ajawyi itōkō omojikwaoka kō ywete Ejitu vvy pē. [Kāramō temígwai ai kō rōmō a'e pē ekoi kupa. Āmō waite e'yiwarà rōmō ekoi kupa.] Āmē a'evō ekoi kupa remē itōkō Janejare'e werojisyry kō Ejitu vvy pe wyi eru kō. Okasia kō omojisaoka ijupe kō, werojisyry kō remē.^z ¹⁸ A'e kō 40 kwaray rōmō tesō werokasi, tekoe'ama rupi ekoi kupa remē. A'evō remē itōkō omojaiwe tesō Janejare'e ereko kupa ipi. Ijayvu ai iko kupa remē, Janejare'e ojimomāatā kōrijō tē.^a

¹⁹ – Ajaire itōkō Kanaā vvy opāsārōoka ijupe kō, ena kō rōmō. 7 atyry kō omomaoka. A'e kō tapererà kō opāsārōoka tāmō kō pē. A'e pē itōkō ojimoena kupa. Ajaate ijarà kō rōmō ekoi āmē kupa ky'y. Janejare'e tē a'evō werekooka kō.^b ²⁰ [Janejare'e rōmō'ite rā'ī tōvijā kō rōmō ekoi.] 450 kwaray rōmō tesō itōkō a'evō ekoi.

– Ajaire tekoua kuwaparà kō Janejare'e oinō tāmō kō rōvijā kō rōmō. Wekovija vijanō jē itōkō ipi, ajaate Janejare'e ayvu mojenuarà Samueu tōvijā kō rōmō ekoi ky'y.^c ²¹ Āmē kee e'i jane kō: “Noropotai tekoua kuwaparà kō kōrijō orerōvijā rōmō”, e'i kupa. “Jōvijā e'e tē oropota. Jōvijā wasu tē. [Āwitō āmō vvy wānà kō rōvijā wasu kō, āwīvo mǎ'ē oropota,]” e'i itōkō kupa. “Hoō” e'i itōkō Janejare'e ijupe kō āmē.

– Āmē itōkō opyteporo jōvijā mō ijupe kō ky'y. Sau eu erà pē mǎ'ē opyteporo. Kisi ra'yry tē a'e. Pejāmī jeapyrerà tē. A'e oiko puku jōvijā wasu rōmō iko. 40 kwaray rōmō tesō werokwapa jōvijā wasu rōmō ekoi remē.^d ²² [Ajamã'ē noerovijai Janejare'e ayvu ipi. “Ije ywesōtā tē ajimokasi”, e'i ywe'e tite kōrijō ipi.] Ajawyi ajaire Janejare'e nomojōvijāokari ky'y.

^y 13.14 Āmō tē a'e Ātiokia taa. Mōrijō Ātiokia taa eu erà pē mǎe kō. — ^z 13.17 Jisyry. 1.7; 12.51

^a 13.18 P.Moirō. 14.34 ^b 13.19 Jos. 14.1 ^c 13.20 T.K. 2.16; 1Sa. 3.20

^d 13.21 1Sa. 8.5; 10.21

– Ekovijarà kōrijō wesa mijē. Tāmō Tavi tē itōkō tōvijā kō rōmō ekoi ky'y. A'e pewartà mō Janejare'e kee e'i: "Aesapa mā tē apota mā'ē. Tavi, Jese ra'yry tē a'e. A'e eayvu rupi katu ekoitā", e'i Janejare'e tāmō Tavi pewartà mō.^e

²³– A'e jeapyrerà tē Jesu. A'e tē Janejare'e omuroka Isaeu kō rereko katuarà rōmō toiko. Wayvu rupi katu tē a'evō ekoi. ["Kāramō amuutā. Tavi jeapyry rōmō amuutā", e'ipa maekwerà rupi katu tē a'evō ekoi.] Aekwerà si Janejare'e omuu tomānō janeaiwererà repykarà mō, āwisō janeaiwererà toityppyioka janewyi. Janejare'e pyri tijaiko karuaru jaiko. Ijayvukwerà rupi katu tē a'evō ekoi. Jesu eu Emimuurerà pē.

²⁴– A'e uutà pyri'ī remē, Juwāo [poromōjāmorī mā'ē] ekoipa amātejē vvy rupi iko. Isaeu kō motekokuwaarà rōmō ekoi mijā. Kee e'i imojenu: "Pejimosioka ikō peaiwererà rē nē," e'i. "Pejimome'u ikō Janejare'e pē peaiwererà reityppyipaoka nē", e'i imojenu ijupe kō. "A'evō pepota peiko remē, poromōjāmoritā", e'i imojenu pirujē Isaeu kō pē.^f ²⁵Āmē Juwāo posikoa awyjepatā remē, kee e'i jane kō pē: "Janejare'e Remimuurerà tē Juwāo ekoi', pejē sō ije", e'i. "A'e rōwā ije. Ije rōwā erārōtā pekupa", e'i. "Ajairē si a'e ywe'e uutā", e'i. "A'e ywesō e'arā kitywarà rōmō ekoitā!" e'i amātejē Juwāo Jesu pewartà mō.^g

²⁶E'i jē Pauru:

– Eretārā kō, kee a'e mā'ē rē tapejapyaka teve. Janeupe tē Janejare'e wayvu omuu, tāmō Aparāo jeapyrerà kō rōmō, e'i. Omānō janeaiwererà repykarà mō mā'ē omuu. A'e si Jesu. Āmō, janeupewartà mō rōmō'ite rōwā omuu. Juteu rōwā mae kō pē teve omuroka, Janejare'e omomojy wete kupa remē. Pirujē janereve ijayvu werovija mae kō pē ve wayvu omuu, janerereko katuarà rewarà. ²⁷Ajamā'ē Jerusarē taa wānā kō nokuwai poroereko katuarà tē sikaepo Jesu. Āmō, Juteu rōvijāgwerà kō ve nokuwai. Okuwa kuwasi kupa mijā! Jimoava 'arā mē upi upi omogeta ipe Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà kupa ipi mijā. Ajamā'ē nokuwai Jesu pewartà mō tē aepo e'i kupa.^h Omoputuputurioka kōrijō tē Jesu ijukaoka kupa. "Janerōvijā tē", ne'i'āi wete Jesu pē kupa. "Tomānō ikenē!" e'i kōrijō tē ijupearà mō kupa. Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà kō rupi katu tē a'evō wereko kupa. Ajamā'ē nokuwai a'evōa kupa. ²⁸Noesai 'eteay ipe nivoi mā'ē Jesu rē kupa mijā, eewarà mō tojuka kupa. Ajamā'ē omonooka jē tesō kovenatu Piratu tojukaoka kupa ky'y.ⁱ ²⁹Ajamā'ē Janejare'e ayvu rupi katu tē teve a'evō ekoi kupa. Pirujē Janejare'e e'ipa amātejē Jesu jukaa rā rē maekwerà rupi katu tē ekoi

^e 13.22 1Sa. 13.14; 16.12; Jīg. 89.20   ^f 13.24 Mak. 1.4; Ruk. 3.3   ^g 13.25 Juw. 1.20; Mat. 3.11; Mak. 1.7; Ruk. 3.16; Juw. 1.27   ^h 13.27 Juw. 5.39,46   ⁱ 13.28 Mat. 27.22-23; Mak. 15.13-14; Ruk. 23.21-23; Juw. 19.15

kupa! A'evo paire eāgwerà wekyi eraa yvyra jipokana re wyi imokatu paretì kwarà pupe kupa.^j

³⁰– Ajamã'ê Janejare'e omomoera mijê. ³¹Aja paire ijaty 'arà tesõ ojisa mijê wemimonokwerà kō pè. Jane kō Karireja yvy wānà kō oo upi Jerusarê taa pè maekwerà kō pè ve ojisa. A'e kō tè age'e omojenu jenu Jesu rekoa erokwa, Isaau kō pè.^k ³²A'evoa mojenuarà teve ore! A'e rōmō tè orojo pekoty, āwisō Janejare'e ayvu e'eay Jesu rewarà tapekuwa. ³³Karamoe remê Janejare'e omome'upa amâtejê Jesu momoeraa rã tāmō kō pè. Kee e'i [tāmō Tavi] ikusiwa Janejare'e ayvu rōmō:

“Oromojikuwaokatà Era'yry rōmō jane kō rovake.
Ajikuwaoka tary ve Neruu rōmō”, e'i maekwerà.^l

Aekwerà rupi katu tè age'e a'evo janerereko. ³⁴A'evoa rè kee ojikusiwapa amâtejê tāmō Tavi pè Jesu pewarà mō:

[Awyje nomānō'āi māerā tè. A'e rã tè nejeapyry rã.
Jane kō rōvijā rōmō ainōtā, e'ipa amâtejê.]^m

Aekwerà rupi katu teve a'evo ekoi. ³⁵Kee āmō ojikusywa teve Jesu ayvu rã rōmō:

[“Amānō remê aiko karuarutà nepyri.]
Ereāgwerà neremonēoka'āi mānōa pè, eupewarà tè ije rewarà mō”,
e'i mǎ'ê ojikusiwapa.”ⁿ

³⁶E'i jê Pauru:

– Āmê tāmō Tavi Janejare'e werovija katu mǎ'ê teipe mijā. Ajamã'ê omānō remê itōkō ojiaty tè wāmōi kō pyri, omānō e'e kōrijō tè rewarà mō. Nopoerai itōkō. Eāgwerà inēma kōrijō tè. Ajawyi jakuwa oupewarà mō rōwā tāmō Tavi aepo e'i ikusiwa. [Jesu pewarà mō tè e'i amâtejê.]

³⁷Aje Janejare'e remimomoerakwerà tè Jesu. Ajawyi tè ninēi eāgwerà.

³⁸– Kee a'e teve, eretārā kō. Aje ywete Jesu rupi kōrijō tè Janejare'e “awyjepa” e'i kuwa janeaiwererà pè. ³⁹Jesu rè janerako'i mǎ'ê rupi kōrijō tè janeaiwererà nikasi'āi janeupe ky'y. “Ivo mǎ'ê tè ene”, e'i Janejare'e janeupewarà mō āmê ky'y. Tāmō Moisesi remikusiwarerà ivo tekoua rewarà rè janerako'i remê, manyvo nija'e'āi “ivo mǎ'ê” te'i janeupe. Ikasi jētā janeaiwererà janere. ⁴⁰⁻⁴¹Ajawyi kee a'e pejê. Ikatu ikō peiko Janejare'e rè jimoteitetea wyi nē, a'e pejê. Āmê tè nimanyvo'āi peupe.

^j 13.29 Mat. 27.57-61; Mak. 15.42-47; Ruk. 23.50-56; Juw. 19.38-42 ^k 13.31 J.K.R. 1.3

^l 13.33 Jīg. 2.7 ^m 13.34 Isa. 55.3 ⁿ 13.35 Jīg. 16.10

Kee e'i itōkō Janejare'e ayvu mojenuarà kō ikusiwa noerovija tari mǎe kō pewarà mō:

“Pejapyaka rǎi si Janejare'e rē, ojimoteitete mǎe kō!

Pejimonyi sa'u ekōjē! Pemānō sa'u ekōjē teve!

Age'e ainōtā marama naperovijari ywe'e tite mǎ'ē.

A'evoa ojenu ipe sō peupe remē, 'aje' napejē'ai kuwa”, e'i ikusiwa Janejare'e ayvu rōmō noerovijai mǎe kō pewarà mō.^o

Aekwery vo ikō awi tapeiko e'ǎ nē! e'i Pauru ijupe kō.

Awyjepa rǎi Pauru ayvukwerà ãmē ky'y. Atyry kō ory aepo renu.

⁴² ãmē oē oo kupa remē, e'i Pauru kō pē kupa:

– ãmō jimoava 'arà mē ikō pejo mijē oremotekokuwavy nē. ãwitō age'e oremotekokuwa pekupa, ãwīvo mijē, e'i kupa.

⁴³ Aja paire mōa'ārōwā jane kō oo Pauru kō rupi, Juteu kō. Ojimojuteu mǎe kō teve. Janejare'e omoe'e mǎe kō tē a'e kō. Ajawyi Pauru kō omotekokuwa kō ywete imokasi kō.

– Janejare'e janerereko katu ipi, e'i kupa. Janeporijauesa teve ipi, e'i kupa. Ajawyi upi katu tapeiko jē ipi, e'i Pauru kō.

⁴⁴ ãmē ãmō jimoava 'arà mē, Pauru kō oo mijē Juteu kō jimoatyta retā pē. ãmē ywesō aty wasu kō uu ojapyaka ee. A'e taa wānà kō oporakapa tesō jimoatyta retā wry pē ky'y. Werywete pirujē a'e taa wānà kō oike ojapyaka ee ky'y, opota ywete Janejare'e ayvu renu kupa rewarà mō.

⁴⁵ Ajamā'ē Juteu kō noerovija tari mǎe kō a'evoa kō rē omā'ē remē, ojimōarō ãmē Pauru koty jē kupa.

– Pauru ayvu ywesō wenu katu janeayvu wyi kupa! e'i oupe kupa.

Ajawyi ojimōarō ikoty kupa. ãmē oporegeta ai Pauru rē kupa, aty wasu reminu rōmō.

– Pemoripetā tē Pauru kō! e'i tite atyry kō pē kupa.

⁴⁶ ãmē ywesō Pauru kō ojimokasi tesō oporegeta ajamā'ē, Panape reve. Kee e'i Juteu kō pē kupa:

– Peupe ypy Janejare'e ayvu Jesu rewarà oromojenu, Juteu kō pejē orevo rewarà mō, e'i. Ajamā'ē a'evo ipe remē, napepotai sire'e. “Nijaiko karuaru'ai teipō”, pejē ywe'e tite rewarà mō. Ajawyi noromojenu'ai pepytery pē ãmē ky'y. Juteu rōwā mǎe kō pytery pē tē oromojenutā ajawyi, ⁴⁷kee e'ipa Janejare'e oreupe rewarà mō:

“Poroyape mǎ'ē vo poroinō,

ãwisō poroereko katua tapemojenu jenu erokwa pirujē jane kō pē, pirujē yvy yvy wānà kō pē”, e'ipa rewarà mō.^p

Aekwerà rupi katu tè oroikotà ãmē ky'y, e'i kupa.

⁴⁸ ãmē aepo jaa Juteu rōwā mǎe kō wenu remē, oryvay ãmē kupa ky'y.

– Haa! Ikatuay wete Janerōvijā ywete ayvu! e'i e'i ãmē kupa.

Jesu remipyteporokwerà kō “aje ywete” e'i oiko karuarua rā pè ky'y.

⁴⁹ A'evō paire Janerōvijā ywete ayvu katu ojenu jenu ywete pirujē taa taa kō rupi ky'y. ⁵⁰ Ajamā'ē Juteu rōvijā kō noesa tari Pauru. Wakaoka Pauru kupa, a'e tena wānà kō rōvijā kō pè, erekwarà kō pè teve. A'e wāivī kō Janejare'e omoe'e ipe mǎe kō pè teve. Omopiraioka Pauru ãmē kupa ky'y, Panape reve. Omomorijauoka kō teve imoisryoka kō a'e yvy pe wyi kupa.

⁵¹ A'evō remē Pauru kō ojipytyvyro vyro yvy ku'ikwerà reity. “Napeenu tari sire'e pō Janejare'e ayvu!” jaa tè a'evō ekoi. Aja paire Ikoniū taa kyty oo kupa ky'y.^q

⁵² Ajamā'ē a'evō ipe remē, Jesu koty rewarà kō oryvay jē upa, Ātiokia taa wānà kō, Janejare'e Āg eeve kō ekoi rewarà mō.

Ikoniū taa pè ekoi kupa remēwarà

14 ¹ Āwitō Ātiokia taa pè Pauru kō ekoi, āwīvo ve Ikoniū taa pè ekoi kupa. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā wryy pè oo rāī kupa. Ekoa tè a'evō Pauru ekoi, Panape reve. A'e pè poromotekokuwavy Jesu rekoa rē kupa ipi. Ajawyī mōa'ārōwā Juteu kō “aje” e'i Jesu rē imojōvijā. Juteu rōwā mǎe kō teve a'evō ekoi. ² Ajamā'ē Juteu kō noerovija tari mǎe kō ojikō'ō Pauru kō rē. Ajawyī omogeta katu Juteu rōwā mǎe kō kupa, tojikō'ō ve Jesu koty rewarà kō rē kupa.

³ A'evō ekoi kupa remē, Pauru kō oiko puku sa'u Ikoniū taa pè. Ojimokasi Janerōvijā ayvu tekoua rē poromotekokuwa rōmō kupa. A'evō remē Janerōvijā omokasiy okoty rewarà kō, marama tè toiko, āwisō ijayvu wenu mǎe kō, “Aje ywete, Janerōvijā janerereko katu ipi”, te'i. ⁴ Ajawyī a'evō kupa rewarà mō, a'e taa wānà kō ojimosāsāi ojimo'e'yi waite kupa ky'y. Juteu rōwā mǎe kō. Āmōgwerà “aje ipō” e'i Jesu remimuu kō ayvu renu kupa. Āmōgwerà “aje ipō” ne'i. Noerovija tari Jesu rekoa kupa, Juteu kō vo.

⁵ Āmē Jesu noerovija tari mǎe kō ojimoaty oōvijāgwerà kō reve. Juteu kō. Juteu rōwā mǎe kō teve. Pauru kō moaia rā rē oporegeta kupa. A'e kō: – Sijuka Pauru kō! e'i kupa. Sijapi japitā takuru pupē! e'i kupa.

⁶ Ajamā'ē Pauru, Panape reve, okuwapa moko wereko kōtā. Ajawyī ojava oo Ikoniū taa pe wyi kupa. Risara taa kyty ojava oo kupa ky'y. Āmō, Teepi taa kyty ve. Rikonia yvy pè tè a'e taa kō. A'e rupi ekoi ãmē kupa ky'y. ⁷ A'e rupi ve Janejare'e ayvu e'ey Jesu rewarà omojenu kupa ipi.

^q 13.51 Mat. 10.14; Mak. 6.11; Ruk. 9.5; 10.11

Risara taa pè ekoità kupa remēwarà

⁸ Āmē oiko kwaima'e mō Risara taa pè. A'e wapy karuaru iko ipi mǎ'ē. Ipy ai tē mǎ'ē a'e. Noatai mǎ'ē. Isakyri remeve ipō a'evo ekoi. ⁹ Āmē a'e sikaepo wenu Pauru oporegeta remē,

– Janejare'e emokatu kuwa! e'i oupe āmē.

Āmē Pauru omā'ē ywete ee remē,

– “Aje” e'i Janejare'e kasia pè mǎ'ē tē āwī! e'i oupe.

¹⁰ Ameve ijayvukasi noatai mǎ'ē pè.

– Terepō'ā ikenē! e'i.

Ameve kwaima'e opo tesō opō'ā wata ky'y. ¹¹ Āmē jane atyry kō omā'ē ee, Pauru omokatupa ky'y remē. Ameve wapukai kupa. Kee e'i kupa:

– Janejarà kō teipō āwī kō. Ojimojane owy'yy uu janepyri kupa! e'i tite kupa.

Wayvu kō rupi aepo e'i tite Pauru kō pewarà mō kupa, Rikonía wānà kō ayvu rupi. Jupite eu a'e wānà kō jarà rǎ'āga mō pè. Eremesi eu āmō pè, ijarà rǎ'āga mō pè. Ajawyi:

¹²– Janeremimoe'e kō teipō āwī kō! e'i tite kupa.

Panape pewarà mō, “Jupite teipō āwī”, e'i tite kupa. Pauru pewarà mō, “Eremesi teipō”, e'i tite teve, a'e tē oporegeta kasi rewarà mō.

¹³ Jupite moe'ea retā a'e tena rova reikatu kyty tui. Ajawyi Panape kō omoe'e titetā a'e pè kupa. Omuroka tite pui kō wemime'ē rǎ Pauru kō pè imoe'ea kō rōmō kupa mijā. Ojuka titetā wemime'ē rǎ kō ijapy imorya kō rōmō kupa. Ka'a potyry kō ve omōjā ipe Pauru kō ākānytarā rǎ'āga rōmō kupa. A'evo omoe'e titetā kupa mijā. Tena rovapyka ypy pè a'evotā kupa.

¹⁴ Ajamā'ē Pauru kō okuwapa a'eva remē, ojipy'amopirai tesō kupa. Ajawyi ojiryuāvasisima iko kupa. Aty wasu kō pyterā rupi ojā oo kupa. Kee e'i wapukai rōmō ijupe kō kupa:

¹⁵– Jane kō! Moko pejē sō! Pui kō sō peapytā ime'ē oreupe! “Janejarà” pejē tite oreupe! Penapijarà kō teve ore. Janejare'e ayvu e'eay mojenu tē ororo ike pepyri. Ajawyi pejarà rǎ'āga kō ikō tapeitypyyipa ky'y nē! oro'e pejē. Janejare'e oiko jē iko mǎ'ē ayvu rupi rōmō'ite tapeiko ky'y. A'e tē yva oinō. Āmō, yvy. Āmō, pāranā. Ipupewarà kō teve eminōgwerà kō, āwisō pirujē, e'i Pauru.^r

¹⁶– Karamoe remē jane kō noja'a tari Janejare'e rē ipi mijā. Pirujē waite e'yiwarà kō a'evo ekoi kupa. Ajawyi Janejare'e e'i ijupe kō, “Toiko nē ovote rǎ'ī iko kupa”, e'i ijupewarà kō rōmō mijā. ¹⁷ Ajamā'ē Janejare'e ojikuwaoka jē jane kō pè okasia rupi. Pirujē weminōgwerà katua rupi ojikuwa teve. Āmānā omuu yva pe wyi ipi, temitā morypa rōmō. Āmō, janeremi'ō oinō teve. Janepy'amoryvay teve, tijaja'a ee, e'i Pauru Risara wānà kō pè wayvukasi rōmō.

^r 14.15 Jisyry. 20.11; Jīg. 146.6

¹⁸Aepo e'i epe remē, wenu mǎe kō opota ipe pui wapy ijupewarà kō mō mijā. Ajamāē Pauru kō ijayvukasi jē iko ijupe kō, toapy e'ǎ tite kupa. Āpēi nojimo'e'okari ijupe kō kupa, “Janejarà kō teipō!” e'i tite jē kupa rewarà mō. A'evo a'e wānà kō opota katu Pauru kō. ¹⁹Ajaate Juteu kō ojikōō Pauru rē mǎe kō uu Ātiokia taa pe wyi ky'y.^s Ikoniu taa pē wyive uu kupa. A'e kō atyry kō omogeta katu Pauru jukaa rā rē. Werywete Pauru ojuka āmē kupa ky'y. Takuru pupe ojapi japitā ijuka kupa mijā. Ajaire ijapijukaarerà kō omotyryry eraa taa kupe kyty ity kupa.

– Omānōma ipō, e'i tite kupa.

Ajawyi oity tepe'yte ojivy oo kupa. ²⁰Ajamāē Jesu koty rewarà kō ovāe ijārimā. Ameve Pauru opō'ǎ. Oo mijē oke a'e tena pē upa. Āmē kōēme ojisyry mijē oo, Panape reve, Teepi taa kyty.

Pauru Ātiokia taa kyty ojivy oo remēwarà

²¹Pauru kō Janejare'e ayvu e'eay omojenu jenu ywete iko Teepi wānà kō pē. Āmē omotekokuwa kō remē, mōa'ārōwā jane kō Jesu koty rewarà kō rōmō ekoipa ky'y. Aja paire Pauru kō ojivy oo Risara taa kyty ky'y. A'e pe wyi oo Ikoniu taa kyty kupa. Ajaire Ātiokia taa kyty oo kupa, a'e Pisija vvy pewarà. ²²A'e pē ovāe kupa remē, Jesu koty rewarà kō omotekokuwa imokasi kō kupa. Omokasi kō ywete kupa, awyje Jesu rē tojipykātā jē iko kupa. Kee e'i imotekokuwa kō kupa:

– Ike vvy pē jajimomorijau 'atà tē Jesu koty rewarà kō rōmō jaiko. Ajaate jaa Janejare'e rena kyty jaiko karuaru ky'y, e'i Pauru kō.

²³A'e pē ekoi kupa remē, opyteporo Jesu koty rewarà kō rōvijā kō kupa. A'e kō pewarà mō Janerōvijā ywete pē oporegeta kupa.

– Āwī neremipyteporokwerà kō. Nere eako'i mǎe kō tē. Emokasi kō, Papa, e'i kupa.

Nojimi'ui rāī tesō iko kupa, Janerōvijā ywete pē oporegeta kupa remē. A'evo opyteporo Jesu koty rewarà kō rōvijā kō kupa remē. Taa taa rupi oo remē upi upi opyteporo kō kupa.

²⁴Ajaire Pauru kō Pisija vvy rupi ve okwa. Pāpiria vvy pē oo ovāe kupa. A'e vvy rupi rāī omojenu Jesu rekoa kupa. ²⁵Peji eu tena mō pē, Pāpiria vvy pewarà pē. A'e taa pē Jesu rekoa omojenu jenu rāī kupa. Aja paire Atarija taa kyty oo kupa. Jāemijarà tē a'e. ²⁶Awyjepa rāī Janejare'e ayvu omojenu āmē kupa. Ojivytā oo kupa ky'y, Ātiokia taa kyty, Sirija vvy pē. Kōitokō a'e pe wyi jypy remē Jesu koty rewarà kō ome'e Pauru kō Janejare'e po pē imono kō, āwisō tomojenu jenu erokwa ijayvu kupa mijā. A'e kyty ojivytā oo kupa, nawiu rupi. ²⁷Ovāema a'e pē kupa remē, Pauru kō Jesu koty rewarà kō omoaty tojapyaka. Pirujē wekoawerà omome'u ijupe kō kupa. Kee e'i kupa:

^s 14.19 A'e Ātiokia taa Pisitia vvy pewarà.

– Janejare'e oremokasi toromojenu ywete Jesu rekoa, e'i kupa. ãmõ, itekorã mãe kō oromokatu ikasia rupi teve. A'e rupi mōa'ārōwã Juteu rōwã mãe kō werovija katu Jesu oōvijã ywete rōmõ ky'y, e'i kupa.

²⁸A'evo paire oiko puku jē rã'ĩ a'e rupi iko kupa, Jesu koty rewarà kō pyri.

Jesu koty rewarà kō rōvijã kō ojimoaty remēwarà

15 ¹Ãmē ajaire Jesu koty rewarà kō mō uu Juteja yvy pe wyi ãtiokia taa kyty. Juteu kō. A'e kō uu Jesu koty rewarà kō motekokuwa tãmō Moisesi remikusiwarerã ivo tekoua rewarà rē. Kee e'i tite kupa:

– Janejare'e napenereko katu'ãi Jesu koty rewarà rōmõ, napejimojuteui sō remē, e'i tite kupa. Ajawyi tapejimosipire'ooka rã'ĩ tãmō Moisesi remikusiwarerã rupi Janejare'e morya rōmõ. ãmē tē ikatutã, e'i tite kupa.^t

²Aepo e'i kupa remē, Pauru kō,

– ãñĩ! e'i. Nojimojuteui mãe kō ve Jesu koty rewarà rōmõ ekoi! e'i Pauru, Panape reve.

Ajawyi aepo rē Juteu kō Jesu koty rewarà kō ojiayvuvaja vaja tesō Pauru kō reve. Ajawyi e'i ãtiokia taa wãnã kō:

– Pauru kō simonookatã Jesu remimonokwerã kō resa, Jerusarē taa pē. A'e kō ywesō okuwa, e'i kupa.

Ajare Peturu kō resa ootã kupa, Jerusarē taa kyty. ãmõ, Jesu koty rewarà rōvijã kō resa ootã kupa. ãtiokia taa wãnã kō mō ve ootã upi kō.

³Oo ãmē kupa, ãtiokia taa wãnã kō Jesu koty rewarà atyry kō remimono kō rōmõ. Penisia yvy rupi rã'ĩ okwa kupa. Ajaire, Samaria yvy rupi. Maibe oo kupa remē, wekoawerã kō omome'u Jesu koty rewarà kō pē kupa. Kee e'i imojenu kupa:

– Juteu rōwã mãe kō ipe tesō “aje” e'i Janejare'e ayvu Jesu rewarà pē ky'y! e'i kupa. Ajawyi ijayvu rupi ekoi kupa ky'y, e'i imojenu kupa.

Ãmē pirujē aepo jaa wenu mãe kō oryvay enu.

⁴Ãmē ajaire Pauru kō ovãe Jerusarē taa pē remē, ovoarã kō pyri tē ovãe kupa, Jesu koty rewarà kō pyri. Jesu remimonokwerã kō pyri. ãmõ, jōvijãgwerã kō pyri teve. A'e kō pyri tē ovãe kupa. Oryvay ivãe kō rē ãmē kupa. ãmē Pauru kō omome'u wekoawerã a'e wãnã kō pē. Pirujē manyvo Janejare'e wereko okasia rupi, oo ijayvu mojenu Juteu rōwã mãe kō pē kupa remēwarã omome'u.

⁵Ajamã'ē jane kō mō naoryi ayvu omome'u mãe kō rē kupa. Jesu koty rewarà kō teipe a'e kō mijã. Ajamã'ē Pariseu kō rōmõ teve ekoi kupa. Ajawyi a'e kō Pauru kō ayvu wenu remē, opõ'ã wayvu rōmõ javo ijupe kō kupa.

^t 15.1 J.K.R. 12.3

– Tojimosĩpire'ooka ikawi tãmõ Moisesi remikusiwarerà rupi iko kupa nē! e'i kupa.

6– Ānī! e'i ãmõ kō. Manyvore pō ojimosĩpire'ooka remē tē tesõ Jesu koty rewarà rōmõtã kupa? e'i kupa.

Ajawyi Jesu remimonokwerà kō ojimoaty aepe jaa rē oporegeta kupa. Āmõ, Jesu koty rewarà kō rōvijãgwerà kō ve ojimoaty eeve kō.

7A'e rē oporegeta ywete kupa. A'evo remē Peturu opõ'ã oporegeta jane kō toenu. Kee e'i ijupe kō:

– Eretārã kō, pejapyaka eayvu rē aporegeta peupe remē. Karamoe remeve itōkō Janejare'e epyteporopa pepytery pe wyi emono, Juteu rōwã mãe kō tamotekokuwa ijayvu e'eay Jesu rewarà rē. Wenu kupa remē, “aje ywete” e'i ijupe kupa. Pekuwa a'evoa, e'i.^u 8-9 Janejare'e pirujē jane kō py'a pewarà okuwa ipi. Juteu rōwã mãe kō py'a pewarà teve okuwa. Ajawyi Jesu rē eako'i kupa remē, o'Āg ome'ē ijupe kō. Āwitō janeupe ome'ē, āwīvo ve ome'ē ijupe kō. Ajawyi sikuwa a'evo ve Janejare'e wereko kō. Āwīvo ve ipy'a aiwererã kō oky'a'opa ve iwyi kō, Jesu rē eako'i kupa remē, e'i.^v

10– Ajawyi ka'e pejē. Janerãmõi kō itōkō noerovijai sire'e tãmõ Moisesi remikusiwarerã ivo tekoua rewarã. Jane a'evo ve jaiko. Jajavy javy, āwisõ Juteu kō teipe jane remē. Tysi tō Juteu rōwã mãe kō ky'y! Ajawyi nisimowasu'ãi tekoua ijupe kō mijã, Janejare'e werekopa kō okoty rewarã kō rōmõ wyi. Ajawyi simowasu sō ijupe kō remē, simõarõokatã Janejare'e ãmē! 11 Nikatu kuwa'ãi a'evo remē. Kee rewarã mō. Jõvijã Jesu katuaya rupi tē Janejare'e janerereko katu. Āwīvo ve okatuaya rupi teve Juteu rōwã mãe kō wereko katu. Sikuwa a'evoa! e'i Peturu ijupe kō.

[– Ō'õ aje, e'i ãmē kupa ky'y.]

12 Ajaire a'e pē tui mãe kō ojapyaka katu, Pauru kō wekoawerã kō omovyvy remē. Pirujē Janejare'e okasia rupi werekooka ijupe kō maekwerã omovyvy kupa. Mārãnã jikuwa e'ã kō. Jane kō mokatua teve. Pirujē Juteu rōwã mãe kō pyterã rupi ekoi kupa remēwarã omovyvy kupa. 13 Awyjepa oporegeta kupa remē, Jesu koty rewarã rōvijã Jerusarē taa wãnã oporegeta, Tiaku eu ijupe mã'ē. A'e e'i:

– Eretārã kō, tapejapyaka katu teve ikõ eayvu rē nē! 14 Age'e sienu Simão ayvu ky'y, “Janejare'e wereko katu ãmõ kō oupewarã rōmõ”, e'i remē. “A'e rupi kee omojikuwaoka janeupe. Āwitō janere oja'a, āwīvo ve Juteu rōwã mãe kō rē oja'a”, e'i remē. 15 Janejare'e ayvu mojenuarã kō ayvukwerã rupi katu a'evo ekoi. Kee ojikusiwapa amãtejē Janejare'e ayvu rōmõ:

16 “Ajo mijē remē, Jõvijã wasu rōmõtã tē ajotã ky'y. Āwitō Tavi jõvijã wasu rōmõ, āwīvotã aiko.

^u 15.7 J.K.R. 10.1-43   ^v 15.8 J.K.R. 2.4; 10.44

A'evō remē Juteu kō arojivy tarà mijē eremīgwai rōmō, Tavi remīgwai kō jeapyrerà kō.

Āwisō pe'itypyte tōvijā māē rōmō toiko kupa.

17 A'evō remē āmō kō ve uutà ekoty, pirujē vvy vvy wānà kō.

A'e kō uutà ekoty rewarà kō rōmō, ere ojimory māe kō rōmō", e'i ojikusīwa maekwerà rupi katu."^w

18 Janerekoa rā pè tè aepo e'i amātejē karamoe remē wayvu mojenuarà kō rupi, e'i Tiaku.

19 E'i jē Tiaku:

– Ije kee ikatu eupe. Juteu rōwā māe kō opota Janejare'e koty rewarà kō rōmō ekoi kupa remē, nisimowasu'āi janeayvu ijupe kō āmē. Simokasi kō kōrijōtā āmē. 20 Āmō, kareta sikusiwa imonooka ijupe kō tomāē ee, tokuwa kupa. Kee ja'etā: “Teima ro'okwerà jane kō jarā rā'āga pè temime'ēgwerà pe'u tite ne”, jakusiwatā ijupe kō ime'ē. Āmō, kee tevetā: “Pejimomy'a tite ne”, ja'etā. Āmō, “Temiarypypokakwerà ro'okwerà pe'u tite ne”, ja'etā. Āmō, “Moma'e ruwykwerà pe'u tite ne”, ja'etā. Aepo kōrijō tè sikusiwatā tomāē ee kupa. 21 A'evōa ojikuwapa tāmō Moisesi remikusīwarerà rupi. Ajawyi nisikusīwa ywe'e'āi ee, pirujē taa taa kō rupi ojenupa aepo rewarà mō. Āwitō jypy remē, āwīvo ve age'e. Jimoava 'arà remē upi upi omogeta teāmā tāmō Moisesi remikusīwarerà kupa ipi, Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō wryy pè ojimoaty kupa remē. Ajawyi janekareta rē nisikusīwa'āi, e'i Tiaku ijupe kō. [– Hoō, e'i āmē kupa.]

Peturu kō remikusīwarerà Juteu rōwā māe kō pewarà

22 Ajaire Jesu koty rewarà kō rōvijā kō ojimoatypa, pirujē ikoty rewarà kō reve. Āmē opytery pewarà kō mō opyteporo imonooka Ātiokia taa kyty, Pauru kō rupi. Kejō emipyteporo kō. Juta Pasapa eu erà pè māē. Āmō, Sirasi. Mokepejō kōrijō tè omonotā kupa. Temirovija kō tè āwī mōrijō māe kō rōmō ekoi, Jesu koty rewarà kō pytery pewarà kō. 23 Āmē kee e'i jōvijā kō ikusiwa imonooka toeraa Ātiokia taa wānà kō pè kupa:

Āwī kareta oreremikusīwarerà. Ore Jesu remimonokwerà kō tè. Penōvijā kō tè ore. Penetārā kō teve ore. Janejare'e ayvu rē jane kō oromotekokuwa mā'ē tè ore. Owate pō moko pei ipi mijā? oro'e teve pejē, Jesu koty rewarà kō pè. Juteu rōwā māe kō pè. Ātiokia taa wānà kō pè. Āmō, Sirija vvy wānà kō pè. Āmō, Sirisi vvy wānà kō pè ve. Mokepejō tè pejē, orokusiwa imono.

24 Orokuwa āmō kwaima'ekwerà kō, oreretārā kō, oo ike wyi māe kō pepy'amopirai moko pe. [Kee ayvu oroenu, “Juteu rōwā māe kō

^w 15.17 Ams. 9.11-12

tojemosĩpire'ooka Jesu koty rewarà rōmō tojikuwa kupa”, e'i mǎě oroenu.] Aepo rē pepy'amopirai kupa. Ajawyi kee oro'e pejē. A'e kō oreayvu rupi rōwā oo. Ore rōwā oromono kō pekoty. Ovote oo kupa. 25-26 Ajawyi orojimoaty toromono oreayvu mojenuarà mō moko kyty. Oreretārā ivo katu mǎe kō oromonotà. Kejō oromonotà Pauru kō rupi. Juta. Sirasi. Mokopejō. Orejimorypa katu kō tē Pauru kō ipi. A'e kō nojipiraiui 'ete Janerōvijā Jesu Kiristu ayvu momewa iko ipi, Jesu ayvu rē ojikō'ō iko mǎe kō omotekokuwa iko kupa remē.

27-29 Janejare'e Āg kasia rupi noropotai pemomoriĵaua. Ajawyi kee kōrijō tē ikō tapeiko nē. Teima ro'okwerà jane kō jarà rǎ'āga pē temime'ēgwerà tape'u e'ā ikō ipi nē, oro'e pejē. Āmō, temiarypypokakwerà ro'okwerà tape'u e'ā ikō ipi nē, oro'e pejē. Āmō, moma'e ruwykwerà tape'u e'ā. Āmō, tapejimomy'a e'ā. Pejireko remē, penevewarà rē kōrijō tē ikō tapeiko ipi nē. Mokopejō oro'e pejē. A'evo peiko remē, Janejare'e orytà āmē pene ipi, ivo katu peiko rewarà mō. Oromonotà Juta kō, Sirasi reve, pekoty, “Aje ywete, aepo e'i kupa”, te'i pejē kupa, orekareta pemogeta remē. Awyjepa rǎ'ī oreremikusiwarerà ky'y.

A'evo Jerusarē taa wānà kō okusiwa imonooka Jesu koty rewarà kō pē, Juteu rōwā mǎe kō pē.

30 Āmē Sirasi kō omono Ātiokia taa kyty, kareta jikusiwarerà toeraa kupa. A'e pē ovāema kupa remē, Jesu koty rewarà kō reve ojimoaty kupa. Kareta kusiwarerà ome'ē ijupe kō kupa, Jerusarē taa wānà kō remikusiwarerà, a'e jane kō tomǎě ee.

31 Āmē omogeta kareta kupa remē, ayvu poromo'āgatu mǎě tē omogeta enu kupa. Ajawyi oryvay āmē kupa ky'y. 32 Āmē oporegeta ywete Juta kō Jesu koty rewarà kō reve. Janejare'e ayvu mojenuarà kō tē Juta, Sirasi reve. A'e kō omokasioka Jesu koty rewarà kō āmē. Omotekokuwa kō teve kupa. 33 Oiko puku sa'u rǎ'ī a'e rupi iko kupa. Ajaire:

– Orojivytà oroo ky'y, e'i kupa.

Āmē a'e wānà kō e'i:

– Pejivytà si peo ky'y! Ikatu ikō pejivy peo nē! e'i ijupe kō imono kō imuuarerà kō gty.

34 Ajamǎě Sirasi nooi. A'e pē opyta jē.^x 35 Āmē Pauru kō, Panape reve, oiko puku sa'u jē a'e rupi iko, Ātiokia taa pē. Omoatyoka Ātiokia taa wānà kō imotekokuwa kō jē kupa ipi, Janerōvijā ywete ayvu rē. Āmē, mōa'ārōwā tesō Jesu koty rewarà kō a'e pē ekoi, eeve kō Janerōvijā ywete ayvu rē poromotekokuwa mǎe kō. Omojenu jenu ijayvukwerà erokwa āmē kupa ipi.

^x 15.34 Kareta karamoe remēwarà kō pē jamǎě remē, āmōgwerà kō pē vs. 34 uve. Āmōgwerà kō pē nuvei.

PAURU OO MIJĚ JESU REKOA MOJENUA RÈ REMĚWARÀ

(15.36—18.22)

Pauru, Panape wyi ojimowaite oo remĚwarà

³⁶Kāramō sa'u ekoi a'e rupi paire, e'i Pauru Panape pè:

– Ja'e mijĚ Jesu koty rewarà kō resa, Janerōvijā ywete ayvu simojenu ijupe maekwerà kō resa. Owate pōkō ekoi kupa, e'i. Āmō taa taa rupi jaa tarà mijĚ, e'i.

³⁷– Hoō, e'i āmĚ Panape. Juwāo Maku ve siraa tarà mijĚ āmĚ janerupi, e'i.

³⁸Ajamā'Ě Pauru:

– Ānī, e'i. Jypy remĚ itōkō Pāpiria vvy pe wyi jaa jaiko remĚ itōkō Juwāo Maku janereity ojivy oo. A'evo tarà mijĚ maevo janerereko siraa remĚ. Janereity tarà mijĚ ojivy uu, e'i Pauru.^y

³⁹Aepo rē ojiayvuvaja vaja kupa. Ajaire ojimowaite ojiwyi oo kupa ky'y. ĀmĚ Panape weraa Juwāo Maku oupi. Sipiri ypō'ogwerà kyty oo Janejare'e ayvu mojenū kupa. ⁴⁰Pauru āmĚ Sirasi opyteporo opātāvōarà rōmō. ĀmĚ Jesu koty rewarà kō oporegeta rā'ī Janerōvijā ywete pē toereko katu kō oo kupa remĚ. ⁴¹ĀmĚ oo kupa remĚ, Sirija vvy rupi okwa kupa. Āmō, Sirisi vvy rupi. A'evo remĚ Jesu koty rewarà kō omokasioka tesō kupa, Janerōvijā ywete ayvu rē omotekokuwa kō kupa remĚ.

Pauru kō Risara taa kyty oo remĚwarà

16 ¹Oo Pauru kō ovāe ajaire Teepi taa pē, Sirasi reve. Ajaire Risara taa kyty oo kupa. A'e pē ovāe kupa remĚ, wesa Jesu koty rewarà mō kupa, Timoteu eu erà pē mā'Ě. Juteu tē ijy. Jesu koty rewarà rōmō ekoi mā'Ě tē ijy.^z Tuu āmĚ Juteu rōwā. Kereku vvy wānā tē. ²Jesu koty rewarà kō remimoe'e Timoteu. Risara taa wānā kō remimoe'e. Āmō, Ikoniū taa wānā kō remimoe'e ve. ³Ajawyī Pauru opota weraa oupi. Ajamā'Ě wemosīpire'o rā'ī eraatā. Kee rewarà mō. Juteu kō pytery pē tē ekoitā kupa. A'e kō okuwapa Juteu rōwā Timoteu ruu. Ajawyī tē wemosīpire'o rā'ī eraatā. ⁴Oo āmĚ kupa. Taa taa rupi okwa kupa. A'evo ekoi kupa remĚ, Jesu remimonokwerà kō ayvukwerà Pauru omojenū jenu ijupe kō, Jesu koty rewarà rōvijā kō reve okusiwa maekwerà. Jerusarē taa pewarà kō.

⁵Ijayvukwerà wenu kupa remeve, Jesu koty rewarà kō ojimokasi tesō ky'y, [niwasui ijupe kō a'e ayvu rerovija ky'y rewarà mō.] ĀmĚ ywesō jane kō ijatryay Jesu koty rewarà kō rōmō ky'y.

^y 15.38 J.K.R. 13.13   ^z 16.1 2Tim. 1.5

Masetonia vvy wānà ojimo'ã maevo sō tite Pauru pè remēwarà

⁶Ajaire Pauru kō oo Karasia vvy rupi, pee rupi. ãmō, Piriya vvy rupi ve oo kupa. A'e wānà kō omotekokuwa Janejare'e ayvu rē, okwa kupa remē. Ajamã'ē Asia vvy kyty nooi kupa, Janejare'e ãg nomonooka kōive a'e kyty rewarà mō. Ajawyi nooi a'e kyty kupa. ⁷ãmē Misia vvy pyri'ijēē ekoi kupa remē, opota oo Pitijā vvy kyty kupa mijā. Ajamã'ē nooi kupa, a'e kyty teve Jesu ãg nomonooka kōi rewarà mō. ⁸Ajawyi wasa jē Misia vvy oo kupa. Oterē jē oo Toraji taa kyty kupa ky'y. [A'e pè aesa kō ky'y. Rukasi tē ije.]

⁹ãmē pya kwaima'e 'ãg maevo sō tite ojimo'ã Pauru pè. Masetonia vvy wānà 'ãg maevo sō tite mijā. Opō'ã maevo sō tite ovoke upa:

– Ejo jēsi kyvo kyty, Masetonia vvy kyty! e'i ijupe. Ejo orepātavō rejupa! e'i maevo sō tite Pauru pè.

¹⁰Ameve ajaire:

– Ja'e jēsi ajawyi! oro'e.

Oroo ãmē Pauru rupi. [Kejō. Ije. Sirasi. Timoteu. Mokojejō.] Orokuwa Janejare'e tē oremonookatā a'e kyty, Janejare'e ayvu e'eay Jesu rewarà toromojenu.

Piripu taa pè oroiko remēwarà

¹¹Ajaire nawi rupe orojisyry oro Toraji taa pe wyi. Samotarasi ypō'ogwerà kyty oro rā'ī. Mitirōwā a'e ypō'ogwerà. Ajaire kō'ēme oro jē orovāe Neapori taa pè. ¹²A'e pe wyi [pee rupi tē] oro ky'y, Piripu taa kyty. Masetonia vvy pewarà taa wasu tē a'e. Romā wane'e kō rena a'e ajamã'ē. A'e pè oroiko puku sa'u rā'ī ky'y. ¹³ãmō 'ary pè, jimoava 'arà mē, oro yy reme kyty oromājā oroiko, a'e taa kupe kyty. Kee oro'e:

– Ma'e remē ipō Juteu kō Janejare'e omoe'e mae kō mō yy reme pè siesatā, oro'e. Ma'e remē uve Janejare'e pè moregetaa retā a'e pè, oro'e teve orojimogeta.

Ajawyi oro a'e kyty. Oroo remē, Juteu kō mō oroesa, a'e rupi ekoi kupa remē. Wāivigwerà kō tē ajamã'ē kupa. A'e kō ojimoaty oporegeta upa, Janejare'e pè mae kō. A'e kō reve oroapy oroporegeta. ¹⁴A'e kō mō pè, Rijia eu. Tiatira taa wānerà a'e. Kamisa katukwerà jarā tē a'e. Janejare'e omoe'e ipi māl'ē teve. A'e ojapyaka katu Pauru oporegeta remē, Janejare'e ayvu omovyvy remē. Ameve “aje” e'i weminuwerà pè, Janerōvijā ywete tē omotekokuwa rewarà mō. ¹⁵A'e ajaire Pauru omojāmōrī ky'y, awyje Jesu koty rewarà rōmō toiko. Ipyriwarà kō revejē a'evō wereko, pirujē. A'e ajaire e'i oreupe:

– “Aje ywete Janerōvijā koty rewarà tē ene”, pejē ije remē, pejo rā'ī tapepyta rā'ī epyri ãmē, [toremotekokuwavay rā'ī pekupa,] e'i oreupe.

Aepo e'i remē, oro etā gyty oropyta rā'ī.

Pauru kô jimopã'ága pupe tui remêwarà

¹⁶ ãmê ãmô 'ary pè Janejare'e pè moregetaa retã gyty oroo mijê oroiko. ãmê temîgwai ai kôjãmuku mō uu orerōvaisi. ãjãg ojimoemija ee mã'ê tē sikaepo a'e. ãjãg kô kasia rupi omome'u kuwa manyvotà kãramō jane kô pè ipi. Ajawyi jane kô uu oporanu ijupe ipi. ãmê omoepy oporanu ijupe mãe kô kôjãmuku rōvijã pè ipi. Ajawyi a'e rē tōvijã kô opyy wete karakuri ipi. ¹⁷ A'e kôjãmuku ojirova oo orerakypy rupi ky'y. Kee e'i wayvo wapuka pukai rômō:

– Janejare'e jo'arà kytywarà remîgwai kô tē ãwî kô! e'i. Emã'ê ee kô! Janejare'e ayvu rē poromotekokuwa iko kupa, ãwî tapenereko katu ky'y! e'i wapukai rômō.

Ajamã'ê ãjãg tē aepo omo'eoka. ¹⁸ Kô'ê jawe jawe a'evô ekoi. Ajawyi Pauru ojimopirai 'ete ky'y, nopotai ãjãg omojenu rewarà mō. Ajaate ojirova ojimokasi ãjãg pè ky'y. Kee e'i ijupe:

– Age'êve terejisry ãwî kôjãmuku py'a pe wyi! e'i. Jesu Kiristu ayvu rupi ejisyry eo! e'i ãjãg pè.

Ameve ãjãg oê oo ipy'a pe wyi.

¹⁹ ãmê tōvijã ai kô a'evô rē omã'ê remê, okuwa kôjãmuku nomome'u kuwa'ãi kãramôwarà rã ky'y. Manyvo karakuri nopyy'ãi ãmê kupa ky'y. Ajawyi ojikô'ô Pauru kô rē ãmê kupa ky'y. Opyy kô ãmê imotyryry eraa jimoatya pè kupa. Pauru. Sirasi. A'e taa wãnã rōvijã kô po pè weraa kô ime'ê kupa. ²⁰ Romã wãnã kô po pè ome'ê kô kupa, ijayvukasiay mãe kô po pè. E'i ijupe kupa:

– Aã Juteu kô, nivoi 'eteay tesô! Poromo'eai ike rupi iko kupa! e'i kupa.

²¹ ãmô rupi tē poromotekokuwa iko kupa, e'i. Janerekoa rupi rōwã, e'i. Ajawyi nisirovija kô'ãi, e'i kupa. Romã wãnã kô rekoa rupi tē jaiko! e'i. A'evô remê nisijavy'ãi, e'i ijupe kupa.

²² ãmê aepo e'i kupa remê, omojikô'ôoka aty wasu kô Pauru kô rē, ãwisô, “Ja'e awi sinôpã nôpã kô!” te'i kupa.

ãmê taa wãnã kô rōvijã kô aepo wenu remê, Pauru kô oyruekylli ijãvasi vãsi kupa. Omono sota kô tonôpã nôpã kô. ²³ A'evô paire weraa kô imopã'ã jimopã'ága jarã pè. E'i kupa:

– Emãrãmoa'u katu ikenê, oro'e neupe, e'i jimopã'ága jarã pè kupa.

“Hoô” e'i ãmê jimopã'ága jarã. ²⁴ ãmê weraa Pauru kô jimopã'ága vôi gyty eja. Wetãmãmopã'ã kô teve, vyvra ipowyi mã'ê pè. Ajaire ovapyka kô teve omomãrãte ywe'e kô ity oo. ²⁵ Ajaire, pyaikatu remê, Pauru, Sirasi reve, oporegeta Janejare'e pè upa. Ojîga teve imoe'e kupa upa. A'evô remê temimopã'ágwerã kô ve wenu upa. ²⁶ Ameve py'awarã mō vyv tyty. Jimopã'ága kytaypy oku'e ku'e teve tesô. Pari rovapyka kô ve oovapyjavo oku'e ku'e remê. Jimopã'ága pupewarã kô ve jipokwa kô otararaipa okui iwyi kô. ²⁷ Ameve jimopã'ága jarã omã'ê. Oke upa mijã. Jimopã'ága rovapyka rē omã'ê remê, soô, ikwarã 'ejê upa. Okyje ai tē a'evô rē omãjã.

– Eeee! Temimopã'ägwerà kō ipō oēma ojava oo! e'i tite oupe mijã.
[Erōvijã kō ojikō'ō ywetetã ere!] e'i oupe.

Ajawyi ojijukatã amãtejẽ marija poko pupe ovote mijã. ²⁸Ajamã'ẽ Pauru sikaepo omã'ẽ ee ojijukatã mijã remẽ. Ajawyi wayvo wapukai ijupe.

– Ānī! Nejijuka ne! Ike oroku jẽ orokupa, jimopã'ãga pupeve! e'i imuu ijupe.

Ameve nojijuka'ai ky'y.

²⁹– Oreryapea mō eeru, e'i kōrijō wemĩgwai kō pè.

Āmẽ weru ereko remeve, py'awarã mō ojã oo oike jimopã'ãga pupe esa. Otytypa tesō ipō okyje rōmō iko. Oo ojimoenãpa'ã Pauru kō rovake.

³⁰Wenōe kō ajaire jimopã'ãga pe wyi eraa kō ky'y. E'i ijupe kō:

– Jōvijã kō, e'i. Manyvo a'etã pō Janejare'e terereko katu opyri taiko karuaru? e'i ijupe kō.

³¹Āmẽ Pauru kō e'i ijupe:

– Jōvijã Jesu rē terejirovija ky'y, e'i. A'e tē neaiwererã oitypyyipaokatã newyi. Āmẽ tē Janejare'e nerereko katutã nerereko, pirujẽ nepyriwarã kō reve, e'i Pauru kō ijupe.

³²Āmẽ omotekokuwaway Janejare'e ayvu rē kupa, pirujẽ ipyriwarã kō revejẽ. ³³Ameve okusu Pauru kō nōpã nōpãawerã ipōanō ky'y. Ajaire Pauru omojãmorī kō ky'y, ipyriwarã kō revejẽ. ³⁴Aja paire jimopã'ãga jarã werã kō wetã gyty tojimi'u kupa. Oryvay, opyriwarã kō revejẽ kupa, Janejare'e rē oja'a ppy kupa rewarã mō. [A'e paire jimopã'ãga jarã werojivy kō eraa jimopã'ãga kwarã pè pya eja.]

³⁵Ji'veay, taa pewarã jōvijã kō omono sota kō too jimopã'ãga jarã kyty. “Pauru kō teremoẽ”, e'i imono kupa. ³⁶Aepo wenu remẽ, e'i jimopã'ãga jarã Pauru kō pè:

– Jōvijã kō ayvu rupi poromoëtã, e'i. Ikatu ikō pekwa ãmẽ nẽ, e'i.

[Tyvija rupi tē omoëtã kupa mijã.] ³⁷Ajamã'ẽ Pauru kee e'i sota kō pè:

– Ānī! Noropotai tyvija rupi oremoẽ! Atyry rovake tē tesō orenōpã nōpã teywete kwee kupa, āwisō Romã wane'e kō teve teipe ore remẽ! e'i. Ajaire oremopã'ã teywete teve kupa. Āwīvo nikatu miti! Ajawyi age'e tyvija rupi rōwã ikō toremoëoka oremono nẽ! e'i. Wayvu rupi kōrijō tē rōwã! e'i. Āwitō atyry rovake tē orenōpã nōpã kwee, tãwīvo ve ikō oremoẽ ajawyi nẽ! e'i Pauru ijupe kō.

³⁸Ameve sota kō ojivy oo oōvijã kō gyty Pauru ayvukwerã momewa ky'y.

– Haa! Romã wane'e kō tē sikaepo a'e kō! e'i ijupe kō kupa.

Ameve jōvijã kō ojimonyi aepo renu, [Romã wane'e kō nijanōpã teywete rewarã mō]. ³⁹Ameve tite oo jimopã'ãga kyty Pauru kō moẽ kupa ky'y. Kee e'i ijupe kō ojimomeme kupa:

[– Norokuwai Romã wãnã teve sikaepo pejẽ mijã! e'i kupa.]

Ajaire kee e'i ijupe kō kupa:

– Pejisyry peo ike orerena pe wyi ky'y! e'i kupa.

⁴⁰ ãmē Pauru, Sirasi reve, oēma jimopã'āga pupe wyi ky'y. Ajaire oo rãĩ Rijia retã gyty kupa. A'e pè ovãe kupa remē, Jesu koty rewarà kō a'e pè tui. A'e kō oryvay Pauru kō rē omãjã. Aja paire Pauru kō ojisyry a'e taa pe wyi oo ky'y.

Tesaronika taa pè ekoi kupa remēwarà

17 ¹ Ajaire Pauru kō oo Tesaronika taa kyty. Āpipori taa rupi rãĩ okwa kupa. Ajaire Apononia taa rupi okwa kupa. Ajaire tē Tesaronika taa pè ovãe kupa. A'e pè oiko Juteu kō jimoatya retã, Janejare'e ayvu rē jimo'ea retã. ² A'e kyty Pauru oo jimoava 'arà mē ipi. Wekoa rupi tē a'evō ekoi. A'e pè oo remē, omotekokuwa jane kō Janejare'e ayvukwerà rē. Moapy jimoava 'arà rōmō a'evō ekoi. ³ Kee e'i imotekokuwa kō:

– Janejare'e okusiwaokapa amãtejē Wemimuurerà Janerōvijã ywete rōmō mãē rē: “Ojimomorijau mãe rã teãmã Janejare'e omuroka. Omãnō mãe rã teãmã teve. Āmō, opoera mãe rã teve”, e'i amãtejē. Aekwerà rupi katu tē Jesu ekoi. Janejare'e Remimuurerà tē a'e. A'e rē tē poromotekokuwa ajupa, e'i ijupe kō.

⁴ A'evō Pauru ekoi, Sirasi reve, āwisō jane kō “aje” te'i Jesu pè weako'i rōmō kupa. Ajawyi Jesu koty rewarà kō rōmō tē ekoi kupa ky'y, Pauru kō vo. Oiko teve Juteu rōwã mãe kō a'e pè, Janejare'e omoe'e mãe kō. A'e kō ve mōa'ārōwã Jesu koty rewarà kō rōmō ojinō. Āmō, jōvijã kō rerekwarà kō ve, ijatray ekoi.

⁵ Ajamã'ē Juteu kō mō a'evō remē, ojimōarō ikoty kō. Ajawyi pee rupi oo ojikō'ō mãe kō moaty eru opãtavōarà kō rōmō kupa, Pauru kō rē tojikō'ō kupa. A'e kō marama omoi tesō a'e taa rupi. Poromojikō'ōoka Pauru kō gyty kupa. Kee e'i kupa:

– Ja'e Pauru kō sipyy Jasão retã mē wyi! A'e pè tui! e'i kupa.

Oo ãmē Jasão retã gyty kupa. Ovãe kupa remē, tetã rovapyka ooka oka oike oo kupa. Opyy tarepe atyry pytery pe wyi eraa kō kupa mijã.

⁶ Ajamã'ē oike kupa remē, soō, noesa kōi kupa. Ajawyi tetã jarã jē opyy eraa kupa. Jasão. Āmō, Jesu koty rewarà kō mō ve opyy eraa. A'e tena pewarà jōvijã kō po pè weraa imome'u katu rã'āga kupa. Wapukai tesō kupa. Kee e'i rã'āga wapukai rōmō kupa:

– Aã kwaima'e kō, poromojimōarōoka iko ipi! Pirujē taa taa rupi a'evō ekoi kupa ipi. Age'e ovãema ike kupa. A'evō tarã mijē ike ekoi kupa! e'i kupa. ⁷ Emã'ē, Romã pewarà rōvijã wasu Sesa ayvu noerovijai mãe kō tē āwĩ kō! Kee e'i mãe kō tē: “Āmō tē jōvijã wasu rōmō ekoi ky'y. Jesu tē”, e'i mãe kō tē. Manyvōre pō aepo e'i kupa remē, Jasão sō weru kō wetã wryy pè topyta? e'i rã'āga kupa.

Ajamã'ē iwari wari tē kupa.

⁸ Ajawyi aepo jaa wenu mǎe kō ipy'a pirai tesō. Aty wasu a'evo ekoi. Tōvijǎ kō ve a'evo ekoi. Ojevo jē ijavyu teitete kupa ky'y. ⁹ Āmē Jasão kō tōvijǎ kō pè ojiepymeē. Aja paire omojivy kō imono kupa.

Mereja taa pè ekoi kupa remēwarà

¹⁰ Āmē pātōma remeve Jesu koty rewarà kō omono Pauru kō tojisyry a'e taa pe wyi, [Tesaronika taa pe wyi.] Sirasi reve. Ojikō'ō ee mǎe kō wyi. Pereja taa kyty omono kō kupa. A'e taa pè ovǎe kupa remē, Juteu kō Janejare'e ayvu rē jimo'ea retǎ gyty oo mijē kupa. ¹¹ A'e wǎnà kō, mire'eay jome kupa. A'e kō pè Pauru omojenu Jesu rekoa remē, opota katu wenu kupa, Tesaronika wǎnà kō vo rōwǎ kupa. Ajawyi wenu katu Pauru remimojenuwerà Jesu rekoa kupa. Ajaire omogeta jē Janejare'e ayvu jikusiwarerà esa kupa. Ajaire kee e'i ojiupe kupa:

– Aje ywete Pauru ivo katu omome'u jane, e'i ojiupe kupa.

Kō'ē jawe jawe a'evo kupa. ¹² A'evo mōa'ārōwǎ tesō “aje” e'i mǎe kō. A'e kō Jesu koty rewarà rōmō ekoi āmē ky'y. Juteu kō a'evo ekoi. Juteu rōwǎ mǎe kō teve a'evo ekoi. Ijatyray kupa. Kwaima'e kō. Wǎivǐgwerà jo'arà kyty tesō mǎe kō. Mokojejō kupa. ¹³ Ajamǎ'ē ajaire, “Pauru omojenu Janejare'e ayvu Pereja taa pè upa”, e'i mǎ'ē ojenu ajaire Tesaronika taa pè. Juteu kō Jesu noerovija tari mǎe kō pè ojenu. Ajawyi a'e kō oo Pereja taa kyty, imojaiwe kō mijē. Atyry kō omojikō'ōoka Pauru kō rē. ¹⁴ A'e kō ovǎe remeve, Jesu koty rewarà kō omono Pauru too pǎranǎ reme kyty, [nawiu rupi tojisyry oo iwyi kō]. Ajamǎ'ē Sirasi opyta jē Pereja taa pè, Timoteu reve. ¹⁵ Āmē Pauru rereko katuarà kō weevejē weraa, ajaate Atena taa pè ovǎe kupa. Ajaire ojivy mijē wena kyty oo kupa. Ojivytà oo kupa remē, Pauru kee e'i imono upi kō:

– “Ike ve aju remeve ikō kuise'ē totuu Sirasi nē”, e'i imono.

Pauru Atena taa pè ekoi remēwarà

¹⁶ Āmē Pauru wārō jē Sirasi kō upa, Atena taa pè. A'e taa rupi okwa remē, moma'e jimoātǎgwerà kō rē omǎ'ē okwa, ijarà rǎ'āga kō rē. Ijatyray tui. Ajawyi ojipy'amopirai tesō ee kō omǎjǎ. ¹⁷ Maipe rupi oo remē, Jesu ayvu omojenu ipi. Janejare'e ayvu rē jimo'ea retǎ gyty oo poromo'e ipi. Juteu kō. Āmō, Juteu rōwǎ mǎe kō, Janejare'e omoe'e mǎe kō. Moma'e japyy mǎ'ē rena rupi teve Jesu rekoa omojenu jane kō pè erokwa. Kō'ē jawe jawe a'evo Pauru ekoi. ¹⁸ Janejare'e ayvu e'eay Jesu rewarà omovyvy ipi. Āmō, Jesu poeraawerà omovyvy ipi. A'evo remē poromo'e mǎe kō mō ve oo ikoty ojimogetaoka, Juteu rōwǎ mǎe kō. Kereku kō tē. A'e kō pè Epikureu kō eu. Āmō kō pè Sitoiku kō eu. A'e kō kee e'i:

– Manyvo e'i si pǎwī notekokuwai mǎ'ē oporegeta upa? e'i tite Pauru pewarà mō kupa.

Kyty wyi āmō kō kee e'i teve:

– ãmō kō jarà rewarà rè tè rōwã ipō oporegeta upa rōnō! e'i kupa.

Aepo e'i kupa, Jesu rekoa Pauru omojenu upa remē. ãmō, jamãñō paire janemomoeraa rã rewarà omojenu teve upa. ¹⁹Ajawyi Pauru weraa oōvjiã kō jimoatya kyty kupa. A'e jimoatya rena pè Areopaku eu. A'e pè jane kō ojimoaty moregetaa renu ipi. Kee e'i Pauru pè ãmē kupa:

– Oropota oreremikuwa e'ã rè oremo'e rejupa, e'i kupa. ²⁰Kee rewarà mō. ãmō rupi tè maevo sō tite poromo'e neiko. Noroenui aepo rapijarà ipi mijã, e'i. Ajawyi oropota oroenu, e'i Pauru pè kupa.

²¹A'evō Atena taa wãnà kō ekoi ipi. Opota ojimogeta ywete kupa ipi. Wemikuwa age'ewarà omojenu kupa ipi. Weminu e'ã rè teve ojapyaka katu iko kupa ipi. Kō'ē jawe jawe a'evō ekoi kupa ipi. ãwitō Atena taa wane'e kō, ãwīvo ve ãmō taa wãnerà kō ekoi, a'e pè ojimoenapa mãe kō. A'e rè ywesō oja'a kupa ipi.

²²⁻²³ ãmē Pauru opō'ã jimoatya pè ovaque kō. Kee e'i ijupe kō:

– Atena wãnà kō! Penena rupi akwa remē, mōa'ārōwã moma'e jimoatãgwerà kō rè amã'ē, pejarà rã'ãga kō rè. Imoe'ea rena kō rè ve amã'ē. Peja'a ywete maevo ee kō ipi. Penemikuwa rōwã rè tè tesō peja'a. Imoe'ea rena rè amã'ē rewarà mō aepo a'e pejë. Kee jaa ojikusywa mã'ē rè amã'ē: “Janejarà temikuwa e'ã moe'ea”, jaa ojikusywa ee mã'ē rè. Ije si penemikuwa e'ã amojenutã pejë, tapeenu. ²⁴Janejare'e tè a'e. Yvy reinōgarerã tè a'e. Pirujē 'arà rupiwarã kō reinōgarerã tè. Janereinōgarerã teve. Ajawyi a'e yva jarã tè, yvy jarã teve. Janereminōgwerã wryy pè rōwã ekoi ipi. Omoe'ea retã wryy pè rōwã ekoi ipi. ²⁵ãmō, janema'e rè ekoi mã'ē rōwã teve. Moma'e jē rōwã kuwa jainō ijupe. A'e tè janeji'ãgekyia oinō janeupe. Joe eako'i mã'ē rōwã a'e. Pirujē uvepa katu moma'e kō ijupe. ãwī tè pirujē janeremireko kō ome'ē joupe ipi.^a ²⁶Janejare'e teve, pe'ĩ kwaima'e pe wyi poromojikwaoka, jane kō rōmō ike tijaiko yvy rupi ky'y. Iteetejē ãmō ate'y te'y rōmō tijaiko ky'y. A'e tè janerena oinō. Nijanereinōi remeve e'ipa amãtejē mape rupi jaikotã. Janesakya 'arã e'ipa amãtejē. Janemãñōa 'arã e'ipa amãtejē teve. ²⁷A'evō ojirekooka ojikuwaoka janeupe. Ajamã'ē kuipe'e rōwã ekoi janewyi. Janepyrive ekoi, janejãvijō vijō jē ekoi janere. ²⁸Ajawyi tè kee eu: “Janejare'e kasia rupi tè jaiko”, eu. ãmō, kee pejë teve itōkō pejigarã rupi: “Janejare'e ãkarãgwerã kō teve jane, [a'e tè janereinōgarerã rewarã mō,]” pejë.

²⁹– Aje, Janejare'e ãkarãgwerã kō tè jane. Ajawyi kee tija'e e'ã ijupewarã mō: “Teminōgwerã vo Janejare'e. ãmō, karakuri jimoatãgwerã vo. ãmō, takuru jimoatãgwerã vo”, tija'e e'ã ijupe. ³⁰Aepo e'i tite karamoe remēwarã kō, Janejare'e rekoa nokuwai kupa rewarã mō. Wãrō jane kō tojirova ikoty mijã. Ajamã'ē age'e remē kee e'i: “Pirujē jane kō, pirujē

^a 17.25 1To. 8.27; Isa. 42.5; J.K.R. 7.48

taa wānà kō, tojimosioka waiwererà kō rè itypyypipaoka eupe ky'y”, e'i. “Tojiporijauesauka eupe ky'y”, e'i. ³¹Kāramō Janejare'e poromoe'yiokatà ky'y. E'ipa amātejē poromoe'ya 'arà. A'evo remē omoe'yiokatà pirujē nivoi māe kō ivo māe kō wyi. Emipyteporokwerà tē poromoe'yità. Jesu tē a'e. A'e ivo katu poromoe'yità. Nojavy'āi poromoe'ya rè. Janejare'e omomoera imojikuwa maekwerà tē a'e, e'i Pauru Atena wānà kō motekokuwa.

³²Aepo jaa rè Pauru poromotekokuwa remē, āmō kō oojai kōrijō.

– Ava mō ve noporomomoerai ipi! e'i kōrijō kupa.

Ajamā'ē āmō kō kee e'i:

– Āmō 'ary pē emovy mijē aepo toroenu, e'i kupa.

³³Āmē a'e pe wyi Pauru ojisyry oo, jimoatyā pe wyi. ³⁴Āmē kwaima'ekwerà kō mō wenu ijayvu remē, “aje” e'i enu kupa. Jesu koty rewarà kō rōmō ojinō kupa ky'y, Pauru vo. Jōvijā mō a'evo ekoi, Jōnisu eu erà pē mā'ē. Āmō, wāivī mō ve a'evo ekoi, Tamarisi eu erà pē mā'ē. Āmō kō ve a'evo ekoi.

Korītu taa pē ekoi remēwarà

18 ¹Aja paire Pauru ojisyry oo Atena taa pe wyi ky'y. Korītu taa kyty oo. ²A'e pē Juteu mō ekoi, Akira eu erà pē mā'ē. Pōtu taa wānerà tē a'e. Itaria vvy wānerà. Noiko pukuive Korītu taa pē, werekwarà reve. Erekwārà rerà pē, Pirisira eu. Jypy remē Romā wānà rōvijā Karautiu, “Juteu kō tojisyry pirujē ike Romā taa pe wyi ikenē”, e'i maekwerà. Ajawyi tē Akira kō Korītu taa pē oo ojimoena ky'y. A'e kō resa Pauru oo āmē. ³Ipyri kō opyta rā'ī. Tetā ropa reinōgarà kō a'e kō. Pauru okuwa teve tetā ropa reinōa. Ajawyi oposiko eeve kō.

⁴Jimoava 'arà upi upi, oo Janejare'e ayvu rè jimo'ea retā wryy pē ipi. A'e pē Jesu rewarà omojenu ipi. Ojiayvuvaja vaja teve. Ajaate Juteu kō “aje” e'i ijayvu renu. Juteu rōwā māe kō ve “aje” e'i enu.

⁵Ajaate Sirasi kō ovāema Masetonia vvy pe wyi, Timoteu reve. Aja paire Pauru noposikoi tetā ropa reinōa rè ky'y. Jesu rekoa kōrijō tē omojenu erokwa ky'y.

– Janejare'e Remimuurerà tē Janerōvijā ywete rōmō Jesu, e'i imojenu Juteu kō pē erokwa.

⁶Ajamā'ē āmōgwerà ojikō'ō Pauru rè. Ajawyi oporegeta teiteteay ee kupa. Ajawyi kee e'i ijupe kō:

– Napepotai sire'e eayvu renu remē, pevote peiko karuarua rā peitytā. Ije rōwā a'evookatà poroereko. Ajawyi age'e paire Juteu rōwā māe kō motekokuwa tē aatā ky'y, e'i ijupe kō.

Aepo e'i remē ojyrumōpā mōpā iku'ikwerà reity. ⁷Ajaire ojisyry oo. Tisiujusitu retā mē oo ojimoena. Juteu rōwā Tisiujusitu. Janejare'e omoe' mē'ē teve a'e. A'e retā Janejare'e ayvu rè jimo'ea retā pyri'īje'ē. ⁸Kiripu eu Janejare'e ayvu rè jimo'ea retā rōvijā pē. A'e Jesu rè ojirovija oōvijā ywete

rômō mǎě teve, opyriwarà kō revejē. Āmō, mōa'ārōwā Korītu taa wānà kō “aje” e'i Janejare'e ayvu pè, Pauru omovyvy remē. Ojimojāmoriōka teve Jesu koty rewarà kō rômō āmē kupa ky'y.

⁹Āmē āmō okery pè Pauru opouvai mijē. Kee e'i Janerōvijā ywete ijupe ikery pè:

– Nekyje tite ne! Nepi eayvu mojenua wyi ne! e'i ijupe. Teremojenu jē ikō eayvu neiko nē. ¹⁰Nerevejē aiko ipi. Ava nanemoai'āi, aā taa pè oiko mōa'ārōwā ekoty rewarà kō rewarà mō, e'i ijupe ikery pè.

¹¹Pauru oiko puku sa'u rā'i a'e taa rupi iko. Werywete mōrijō kwaray ekoi a'e pè. Janejare'e ayvu rē poromo'e rā'i a'e rupi iko.

¹²Ajaire Kariu eu erà pè mǎě ojimojōvijā Akaja yvy pè. Kovenatu rōmō ekoi. A'evo remē Juteu kō ojikō'ō mijē Pauru rē. Ojimoaty ojimokasi ee kupa. Ajaate opy tesō eraa tekoua kuwapa rena kyty kupa ky'y. ¹³A'e pè kee e'i kovenatu pè kupa:

– Aā kwaima'e āmō rupi tē poromo'e iko Janejare'e moe'ea rē, āwisō janerōvijā kō ayvu rupi tijaiko e'ā ky'y, e'i tite kupa.

¹⁴Āmē Pauru oporegetatà remē, kovenatu Kariu jē wayvuenone'a javo Juteu kō pè. Kee e'i ijupe kō:

– Juteu kō, kee aetà pejē. Āwī nivoi ekoi remē tē kuwa ajapyaka peayvu rē! a'e pejē. ¹⁵Ajamāē ayvu e'e rewarà mō kōrijō tē aepo pejē ipe eupe. Penāmōi kō ayvukwerà kōrijō tē noerovijai kupa remē nimanyvoi. “Aepo e'i mǎe kō rē tajapyaka katu”, na'ei ajupa. Ajawy pejē tē tapekuwa, pevote āwivoa! e'i ijupe kō.

¹⁶Ajawy:

– Pejisyry awi ike wyi! e'i kōrijō ijupe kō.

Ameve ojisyry oo āmē kupa ky'y. ¹⁷Ojisyry kupa remē, Kereku kō opy Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā jarà, Soteni eu erà pè mǎě. A'e onōpā nōpā tekoua kuwapa retā rovake kupa. Ajamā'ē a'evo ekoi kupa remē, kovenatu Kariu manyvo ne'i.

Ātiokia taa kyty ojivytà remēwarà

¹⁸Āmē Pauru opyta puku rā'i Korītu taa pè, Jesu koty rewarà kō pyri. Aja paire:

– Ajivytà rā'i aa ky'y, e'i ijupe kō.

Aepo e'i paire, oo jāemjarà kyty. Sēkereja eu a'e taa pè. A'e pè opo nawi pupe oo Sirija yvy kyty. Pisisira ve oo upi, omēnà Akira reve. Ajamā'ē nooive remeve, ojiapiraeta rā'i Pauru, Juteu kō tomā'ē ee. A'evo Janejare'e pè awyje ojiayvume'ēma mǎě mojikuwaparà rōmō ekoi.^b

¹⁹Ajaire Epesu taa pè ovāe kupa. A'e pè Pisisira kō opyta awyje ky'y, omēnà reve. Āmē Pauru oo rā'i oike Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā mō pupe Juteu kō mo'e. A'e kō:

^b 18.18 P.Moirō. 6.18

²⁰– Epyta puku rãĩ ike orepyri, e'i epe Pauru pè mijã.

Ajamã'ẽ Pauru:

– Ānĩ, e'i. ²¹Ajamã'ẽ Janejare'e opota remẽ, ajivy tarà mijẽ ajo ike kyty kãramõ, e'i oo.

Aepo e'i paire oo nawiu rupi ky'y, Epesu taa pe wyi. ²²Ajaire Sesareja taa pè oo ovãe ky'y. A'e pe wyi oo jẽ Jerusarẽ taa kyty ky'y. [Pee rupi tẽ.] A'e pè ovãe remẽ, oo rãĩ Jesu koty rewarà kō resa. A'e pe wyi oo jẽ, ajaate wena pè ovãe, Ātiokia taa pè. A'e Sirija yvy pewarà.

PAURU OO MIJË MOAPY 'ARÀ TESÕ REMËWARÀ

(18.23—21.17)

²³Pauru oiko puku sa'u rãĩ wena pè, Ātiokia taa pè. Aja paire oo mijẽ. Karasia yvy rupi oo Jesu koty rewarà kō resa. Āmõ, Pirija yvy rupi oo. Taa taa kō rupi oo remẽ, Jesu koty rewarà kō omoryoka imokasi kō.

Aporu oo Janejare'e ayvu mojenuarà rômõ remëwarà

²⁴Āmẽ jakatu oiko Juteu mō, Aporu eu erà pè mǎ'ẽ. A'e kwaima'e Aresâtiria taa wasu pè isaky maekwerà tẽ. A'e oo Epesu taa kyty ojimoena. Mira katuay wete a'e. Oporegeta katuay wete mǎ'ẽ teve a'e. Janejare'e ayvu okuwa katu mǎ'ẽ teve. ²⁵Janerõvijã ywete tekoua rè ojimotekokuwa teve. Ajawyi opota katu Jesu rekoa omojenu jane kō pè imotekokuwa kō ipi. Ivo katuay Jesu rekoa rè omotekokuwa jane kō ipi. Ajamã'ẽ Juwão poromojãmorĩ maekwerà rè kōrijõ tẽ otekokuwa. Nokuwaive Jesu koty rewarà kō py'a pupe Janejare'e 'Āg oike mǎ'ẽ rewarà. ²⁶Āmẽ ojimokasi tesõ oporegeta Janejare'e ayvu rè jimo'ea retã wryy pè ipi. A'e pè poromo'e upa remẽ, Pisisira wenu upa, omẽnà reve, Akira reve. A'e kō weraa Aporu wetã gyty imotekokuwavy Janejare'e rekoa rè ky'y.

²⁷⁻²⁸Āmẽ aja paire Aporu opota Akaja yvy kyty oo Janejare'e ayvu mojenu ky'y.^c Āmẽ Epesu wãnà kō Jesu koty rewarà kō opãtavõ ijopa rẽ. Kareta okusiwa imonooka upi, a'e yvy wãnà kō pè kupa, a'e Jesu koty rewarà kō pè. Kee e'i ikusiwa imonooka kupa:

– Āwĩ ikatu too opyta pepyri, e'i imonooka kupa.

Oo Aporu ãmẽ Epesu taa kyty. Jesu koty rewarà kō wesa, Janejare'e remireko katu kō. Omokasi kō ywete. A'e kō ojirokyje tite Jesu nopotai mǎe kō wyi mijã. Nokuwai ijayvuvaja kupa. Ajamã'ẽ Aporu uu remẽ, oporegeta kasi Juteu kō Jesu nopotai mǎe kō reve. Janejare'e ayvu jikusiwarerà rupi omotekokuwa kō, ãwisõ ijayvu rupi, “Aje ywete, Janejare'e Remimuurerà tẽ Jesu Janerõvijã ywete rômõ”, te'i kupa.

^c 18.27-28 Kereku kō yvy tẽ Akaja.

Ovake kō aepo e'i. A'e rupi omokasiay wete Jesu koty rewarà kō a'e pè. Aja paire Aporu oo jē Korītu taa kyty.

Pauru Epesu taa pè ekoi remēwarà

19 ¹Ajaire Korītu taa pè Aporu tui remeve, āmē Pauru oo pee rupi Asia vvy rupi, ajaate ovāe Epesu taa pè. Aporu rakypyrerà pè ovāe. A'e pè Jesu koty rewarà kō mō wesa. ²A'e kō pè e'i:

– Janejare'e omuroka pō o'Āg peupe, Jesu rē peja'a ypy remē? e'i.

– Ānī! e'i kupa. Norokuwai Janejare'e 'Āg oiko, e'i kupa.

Āmē Pauru e'i:

³– Ava ayvu rupi pō pejimojāmōri ajawyi? e'i.

– Juwāo poromōjāmōri maekwerà ayvu rupi, e'i kupa.

⁴Ajawyi Pauru e'i:

– Juwāo poromōjāmōri remē, jane kō aiwererà reitypyyia mojikuwaparà rōmō tē a'evo proereko. Kee e'i teve Juwāo atyry kō pè, Isaeu kō pè: “Ajaire erakypyrerà rupi, āmō tē uutā. [A'e tē Janejare'e Ra'yry tē.] A'e rē si tapenako'i penereko katuarà rōmō”, e'i maekwerà. Jesu pewarà mō aepo e'i, e'i Pauru ijupe kō.^d

⁵Āmē aepo jaa wenu kupa remē, Jōvijā Jesu ayvu rupi tē ojimojāmōrioka kupa ky'y. ⁶A'evo remē Pauru wapytepyy kō. Ameve Janejare'e 'Āg oike ipy'a kō pupe ky'y. Āmē āmō vvy vvy wānā kō ayvu rupi oporegeta Janejare'e moe'e kupa, Janejare'e 'Āg kasia rupi. Wemikuwa e'ā rupi oporegeta kupa. Janejare'e ayvu omojenu teve jane kō pè kupa ky'y, Janejare'e 'Āg omojenuoka ijupe kō maekwerà. ⁷Kwaima'e kō 12 rōmō a'evo ekoi mē kō.

⁸Āmē moapy jay rōmō tesō Pauru werokwapa a'e pè, jane kō motekokuwa iko. Oo oo jane kō motekokuwa Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā wryy pè ipi. Manyvo Janejare'e janerereko Janerōvijā ywete rōmō mā'ē rē omotekokuwa kō ipi. Ojimokasi tesō oporegeta jane kō pè ipi, “aje ywete” te'i kupa.

⁹Ajamā'ē āmōgwerà “aje ipō” ne'i Pauru ayvu pè. Noerovija tari kupa. Oporegeta ai kōrijō tē atyry kō rovake kupa ipi.

– Nikatui Jesu ayvu rupi tekoua, e'i e'i kupa.

Juteu kō tē aepo e'i. Ajawyi Pauru ojisyry a'e tetā pe wyi, noenu tari kupa rewarà mō. Jesu koty rewarà kō ve weraa oupi. Nooi Juteu kō jimoatya retā pè ky'y. Juteu rōwā mē kō tē omo'e ky'y. Tiranu eu poromo'earā mō pè. A'e retā pè Pauru oo poromo'e ky'y. Kō'ē jawe jawe a'e pè oo Jesu rekoa rē oporegeta jane kō reve ipi ky'y.

¹⁰Mōrijō kwaray tesō Pauru a'evo ekoi, ajaate Janerōvijā ywete ayvu ojenu katupa pirujē a'e vvy rupi ky'y. Asia vvy rupi. Ke'īrōwā ojenu. Āwitō Juteu kō pè ojenu, āwīvo ve Juteu rōwā mē kō pè ojenu ve.

^d 19.4 Mat. 3.11; Mak. 1.4,7-8; Ruk. 3.3,16; Juw. 1.26-27

Seva ra'yry kō omoë tarepe ājāg kō remēwarà

¹¹Āmē Pauru Epesu taa pè ekoi remē, marama tē ekoi, Janejare'e Āg kasia rupi ipi. [Poromokatu ipi. Āmō, ājāg kō omoisyry ojimoemija ee mē kō wyi ipi. Wāisō ekoi.] ¹²Ajawyi jane kō oo Pauru resa remē, kamisa rovajererà^e Pauru remimōtāgwerà werojivy itekorā mē kō tojipy ee okatua rōmō ipi. Ājāg kō ve oē oo oo iwyi kō ipi. Janejare'e Āg kasia rupi tē a'evo.

¹³⁻¹⁴Āmē oiko Juteu kō mō, a'e taa taa rupi oo oo iko ipi mē kō. A'e kō ājāg kō moisyrya kuwaparà kō tē. Pe'ite tuu kō. Seva eu tuu kō pē. Janejare'e pē oporegeta mē kō rōvijā tē a'e Seva. A'e ra'yry kō 7 rōmō ājāg moisyrya kuwaparà kō rōmō ekoi. A'e kō pē Pauru rewarà ojenū, Janerōvijā Jesu ayvu rupi ājāg kō moisyrya maekwerà. Ajawyi kee e'i epe kupa:

– A'evo tē kuwasi jane jaiko! Jesu ayvu rupi simoisyrytā ājāg, e'i kupa.

A'evo tarepe Seva ra'yry kō āmē. Jōvijā Jesu ayvu rupi omoë tarepe āmē kupa. Ikoty rewarà kō rōwā ajamā'ē. Wā'ā tarepe tē Pauru kupa ajamā'ē. ¹⁵Ajamā'ē ājāgai kō noerovija kōi. Okuwa Jesu koty rewarà kō rōwā kupa. Ajawyi noerovijai ājāg kō. Wayvuvaja kō kōrijō tē.

– Akuwa Jesu ije! e'i ājāgai. Āmō, Pauru teve eremikuwa! e'i. Ava kō pejē āmē? Napeayvukasi oreupe! e'i kōrijō ājāgai ijupe kō.

¹⁶Ameve ājāgai ojimoemija ee mē'ē ojimokasi oo te'ite ijapijuka kō ojukasīsī kō tesō iko. Ajawyi ojavapa a'e tetā wryy pe wyi oo kupa. Ijyru kekeipa teve tesō oo kupa. A'evo Seva ra'yry kō ojimoe'e tarepe Jesu ayvu rupi remē. ¹⁷A'evoa ojenupa pirujē Epesu wānā kō pē remē, okyje ai tē kupa. Juteu kō. Juteu rōwā mē kō teve. Ajawyi kee e'i kupa:

– Haa! Aje ywete Jōvijā Jesu sirovija ajawyi! Nivoi sirovija rā'āga kōrijō tē remē! e'i kupa.

Āmē ywesō Jesu omomojy wete āmē kupa. ¹⁸Oiko a'e pē ijatyry Jesu werovija ipe mē kō mijā. Ajamā'ē tyvija rupi nivoi jē tē ekoi kupa mijā. A'e kō uu uu ojimomewa waiwererà reityoka ky'y,

– Aje ywete si Jesu rekoa rupi taiko ky'y! e'i kupa.

¹⁹Oiko teve mōa'ārōwā ājāgai kasia rupi oposiko vija mē kō mijā. Kareta rupi ājāgai rewarà kō ojimo'e mē kō. A'e kō okareta kō omoatypa eru eru ijapypa jane kō rovake ky'y, awyje a'evo toiko e'ā kupa ky'y. A'e remiapykwerà epy wete maekwerà kō tē mijā, ijatyry rewarà mō. Epykwerà jamoirō irō remē, 50.000 rōmō tesō kuwa karakuri sī moeta^f repykwerà.

²⁰A'evo Janejare'e kasia rupi Janerōvijā ywete ayvu erākwē ywete ky'y. Āmē ywesō omojenū jenu tesō erokwa kupa.

^e 19.12 *Lenços e aventais*   ^f 19.19 *Moeda de prata*: Pe'ī moeta ikasi pe'ī 'arà mosikoa repykwerà rōmō ipi.

Epesu wānà kō ojimoaty tesō ojikō'ō remēwarà

²¹ Aja paire kee e'i Pauru:

– Apota aa Jerusarē taa kyty, e'i. Aa remē, Masetonia vvy rupi rā'ī akwatà, e'i. Ajaire Akaja vvy rupi ve, ajaate Jerusarē taa pè aatà avāe, e'i. Ajaire Romā vvy kyty aatà, e'i.

²² Āmē opātavōarà kō mō omono wenone rupi Masetonia vvy kyty. Mōrijō. Timoteu. Āmō, Erasitu eu mǎē. Mokopejō omono wenone rupi. Pauru āmē opyta jē rā'ī Asia vvy pè, Epesu taa pè.

²³ A'evo remē Epesu taa wānà kō ojimopirai tē Janerōvijā Jesu rupi tekoua rewarà mō. ²⁴ Kee wereko Epesu taa pè ojarà rā'āga kō moe'ea retā wasu. Ate mi eu ijarà rā'āga kō pè. Wāivī rā'āga tē a'e Ate mi. A'e moe'ea rē uu uu jane kō Epesu taa pè ipi. Ajawyi kwaima'e kō mō ojarà rā'āga moe'ea retā rā'āga kō oinō. Vvy karakuri sī jimoātāgwerà tetā miti kō oinō kupa, āwīvo uu Ate mi moe'e mǎe kō toppy erojivy wena kyty. A'e tetā miti repykwerà rē inōgarerà kō kejavu karakuri opyy ipi. Temetiriu eu a'evo ekoi mǎē mō pè. ²⁵ A'e omoaty pirujē ovo oposiko mǎe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Ejimorypa kō, pekuwa aā janeposikoa rē tē janekarakuri ywete ipi. ²⁶ Ajamā'ē pejē ywete Pauru ayvu peenu, kee e'i janereminōgwerà kō pè remē: “Aje mǎē rōwā āwī kō”, e'i remē. “Mirà kō opo pè tē oinō maekwerà kō tē āwī”, e'i remē. Aepo e'i tesō remē, jane kō omomoioka tesō janewyi. Janereminōgwerà kō nopyy ywe'ei kupa ky'y. Pauru rewarà mō tē a'evo ekoi kupa. Ijatyray ike wānà kō a'evo ekoi, ijayvu rupi. Ike wānà kō rōmō'ite rōwā omomoioka. Werywete pirujē Asia vvy rupiwarà kō ve, e'i. Pemā'ē a'evoa rē. ²⁷ A'evo ekoi jē remē, keetā maevo. Ijayvukwerà kō rupi jane kō “nikatui” e'itā janereminōgwerà kō pè āmē kupa ky'y. Opatā janeposikoa a'evo ekoi kupa remē. Keetā teve maevo ekoi kupa. Janejarà Ate mi retā ikatuay wete mǎē wyi opoitā kupa ky'y. Nonu'āi imoe'e kupa ky'y, a'e Ate mi ywesō ipe ikatuay remē. Pirujē Asia vvy wānà kō omoe'e ywete ipe mǎē. Asia kupei kytywarà kō ve omoe'e ywete ipe mǎē a'e. A'evo rōwātā ky'y! e'i Temetiriu ijupe kō.

²⁸ A'evo Temetiriu omogeta katu atyry kō. Āmē aepo jaa wenu kupa remeve, py'awarà mō ojikō'ō ywete Pauru rē kupa ky'y. Ajawyi wapukai kupa, kee javo:

– Ate mi Epesu pewarà ywesō temimoe'e rōmō! e'i wapukai rōmō kupa.

²⁹ Aepo e'i mǎē ojenu jenu pirujē a'e taa rupi. Py'awarà mō a'e taa wānà kō ojimoaty āmē. A'e kō ve ojimōarō ky'y. Ajawyi Pauru jimorypa kō mō opyy eraa kupa. Kaiju. Āmō, Aritaku. Omotyryry kō tesō eraa kupa, jane kō jimoatya rena pè. Masetonia vvy wānà kō tē Kaiju kō. Pauru reve oo kupa ipi mǎe kō tē.

³⁰ A'evo remē Pauru ywete opota atyry kō pè oporegeta mijā. Jimoatya rena kō pè ootā mijā. Ajamā'ē eeve ekoi mǎe kō nomonookari, Jesu koty

rewarà kō. ³¹ ãmē a'e vvy pewarà jōvijā kō mō, Pauru jimorypa kō tē. A'e kō omono wayvu Pauru pē.

– Tereo e'ã ikō jimoaty kō rena pē nē! e'i imono ijupe kupa.

³² ãmē jakatu a'e jimoaty rena pē tui mǎe kō, pirujē ojimokasi kasi tesō wapuka pukai kupa upa. ãmōgwerà, ãmō ãmō rupi tē wapuka pukai oporegeta kupa. ãmōgwerà, ivo ve. Mōa'ārōwā jane kō nokuwai moma'e rōmō tē sikaepo ojimoaty. Ojimoaty tepe'yte kupa.

³³ A'evo remē Juteu kō omoājā tesō Aresātiri eu erà pē mǎē eraa atyry kō rovake. [Ajawyi omǎē ee mǎe kō mō kee e'i:

– ãwī teipō omoaioka kō, e'i tite ikuwa e'ã.

ãmē Aresātiri oporegetatà ojireko katu.] Ojipomomoi epe atyry kō gyty, “Topi rǎi' ekōjē kupa, taporegeta ijupe kō”, e'i tite mijā.

³⁴ Ajamǎē Epesu taa wǎnà kō omǎē ee remē,

– Juteu mō tē ãwī! e'i kōrijō ãmē ijupe kupa. Janeretārā rōwā! e'i kupa.

Ajawyi nojapyaka'ãi kupa. Wapuka pukai tesō kōrijō tē kupa, pirujē. Wapuka pukai puku tesō kupa upa, mōrijō ora^s tesō. Kee e'i wapuka pukai kupa:

– Ateni ywesō ikasiay Epesu taa pewarà rōmō! e'i e'i kupa. Janejarà tē Ateni! e'i e'i ywe'e tite kupa.

³⁵ ãmē tena wasu pewarà jōvijā mō wayvumomioka kō jē sire'e ky'y. ãmē tē tite opi kupa ky'y. Kareta rē oposiko mǎē tē a'e jōvijā. Kee e'i imomi kō:

– Jane kō! Epesu taa wǎnà kō! Pejapyaka eayvu rē! Kee sikuwa. Ateni ywesō ikasiay mǎē. Imoe'ea retā rē jakāte'ã ipi, ike Epesu taa wǎnà kō tē jane rewarà mō. ãmō, takuru jimoātāgwerà yva pupe wyi o'a mǎē rē ve jakāte'ã. A'evoa sikuwa, e'i. ³⁶ Ajawyi ava “warite” ne'i'ã. Ajawyi tāwīvo e'ã ky'y. Moko tapejē e'ã ky'y. Tapetekokuwa katu ky'y, e'i. ³⁷ Pejē ãwī kwaima'ekwerà kō peeru kyvo kyty, e'i. Ajamǎē nojimorari Ateni moe'ea retā rē kupa. Nimonai teve ipupewarà kō rē kupa. Noerōarōi ipupewarà kō kupa, e'i. Ateni ve noerōarōi kupa, e'i. [ãwī rupi rōwā sikuwa tekoua ipi, e'i.]

³⁸ – Ajawyi kee a'e pejē. Temetiriu kō nivoi mǎē omo'ytà ee kō remē, a'e kō tē too jōvijā kō rovake. A'evoa kuwaparà rōmōtā, tekoua kuwaparà kō tē ãwī kō rewarà mō. ³⁹ Ajamǎē pejē, pepota peporegeta remē, jōvijā kō rena kyty tapeo. A'e pē kōrijō tē sikuwa ãwī rapijarerà ipi. [Ikatu pē rōwā. Jimoaty teitetea rupi rōwā tesō.] ⁴⁰ Ma'e remē peapuka pukai puku jē remē, jōvijā wasu Romā pewarà tē pemojikō'ōokatā janere! A'evo remē ni'e'ã janeupe. Manyvo nija'e'ã jōvijā wasu ayvuvaja ãmē? e'i ijupe kō.

⁴¹ Aepo e'i paire, awyjepa aepo e'i. Ojisyrypa ijayvu rupi ãmē kupa.

Pauru Masetonia vvy rupi oo mijē remēwarà

20 ¹ ãmē jane kō ojimosāsai oo ky'y remē, Pauru Jesu koty rewarà kō omuu okoty imokasi kō. Ajaire e'i:

– Ajivytà aa ky'y, e'i ijupe kō.

Oo ãmẽ Masetonia vvy kyty ky'y. ²A'e vvy rupi okwa remẽ, Jesu koty rewarà kō omokasiay ereko. Omotekokuwa kō teve, imokasi kō. Ajaire a'e pe wyi Akaja vvy kyty oo ky'y. ³A'e pè moapy jay rōmō werokwapa. A'e pe wyi opota oo Sirija vvy kyty mijã, nawiu rupi. Ajamãẽ nooive remeve Juteu kō ayvukwerà ojenu ijupe: “Sipyytà Pauru ijuka ovãe remẽ”, e'i mãẽ ojenu. Ajawyi Masetonia vvy rupi kōrijō tẽ ojivy oo ky'y. ⁴Kejō oo upi mãe kō. Sopaturu eu mãẽ. A'e Piu ra'yry tẽ. Pereja taa wãnerà a'e. ãmō, Aritaku. ãmō, Sekōtu. Tesaronika taa wãnerà kō tẽ a'e kō. ãmō, Kaiju. Teepi taa wãnerà tẽ Kaiju. ãmō, Timoteu. Tikiku. Toropimu. Asia vvy wãnà kō tẽ a'e kō ãmẽ. Mokopejō oo upi mãe kō. ⁵A'e kō oo amãtejẽ orenone rupi, Toraji taa kyty. A'e pè orerãrō kupa.

⁶ãmẽ meju vororo e'ãgwerà 'u paire, oroo Piripu taa pe wyi ky'y. 5 kerà rōmō oroke oroo Toraji taa kyty nawiu rupi. Orovãema remẽ, orenone rupi oo maekwerà kō oroesa a'e pè. A'e pè pe'ĩ semana oroiko.

Pauru Toraji taa pè ekoi remẽwarà

⁷ãmẽ jimoava 'arà okwa paire, pãtōma remẽ, orojimoaty Jesu koty rewarà kō reve orojimiwa. ãmẽ Pauru oporegeta puku ijupe kō. Pyaikatú remẽ oporegeta jẽ upa, kō'ẽme ootà rewarà mō. ⁸Omojisapa raparina tena orojimoaty mãẽ pè oroku. A'e tetã yvate'e sa'u mãẽ pè. Moapy tesō jura yvate'ewarà. A'e pè orojimoatypa.

⁹ãmẽ kōnomiokyry mō pari rovapyka kwarà pyri'ijeẽ wapy upa. Ojapyaka Pauru oporegeta remẽ upa. Eutiku eu erà pè. A'e Pauru oporegeta puku remẽ oke taray wete sikaepo ky'y. Ajawyi wapy upa remẽ, apy'a oke o'a oo vvy kyty, yvate wyi. O'a omãnō vvy pè. ãmẽ jane kō mō owyjy oo esa. “Aha! Omãnōma!” e'i kupa. ¹⁰ãmẽ Pauru owyjy oo eãgwerà resa. Ojimoenãpa'ã ojavyvy i'aryvo ijajuvy. Kee e'i jane kō pè:

– Pejimonyi tite ne! Uve jẽ ajamã'ẽ! e'i.

¹¹Ajaire Pauru ojiupi mijẽ oo jura pè. ãmẽ Jesu mãnōawerà rẽ oroja'a. Ajaire oporegeta jẽ jane kō minu mō. Oporegeta kō'ẽ tesō. Kō'ẽma mẽ oo ky'y.

¹²ãmẽ jane kō oryvay opy'a katu rōmō, kōnomiokyry uve jẽ rewarà mō. Aja paire jane kō weraa etã gyty.

Miretu taa kyty oroo remẽwarà

¹³Ajaire oroo jẽ nawiu rupi. Asōsi jãemijarà kyty oroo. A'e pè oroãrō Pauru, – Pee rupi aatà, e'i rewarà mō.

¹⁴ãmẽ orojiõvaisi Pauru reve Asōsi taa pè remẽ, “age'e tẽ” oro'e ojiupe. ãmẽ opo nawiu pupe orereve. A'e pe wyi Mitireni taa kyty oroo.

¹⁵Orojisyry a'e pe wyi ãmẽ. Kō'ẽmeve Kiu ypõ'õgwerà pyryvo orokwa. Ajaire kō'ẽme orovãe Samosi ypõ'õgwerà pè. Ajaire kō'ẽme a'e pe wyi

oroo orovãe Miretu jāemijarà pè. A'e pè oropyta rã'ĩ. [Epesu taa pyri'ĩjeē Miretu taa jāemijarà.] ¹⁶ Ajamãē Pauru nopotai mijē okwa Epesu taa rupi, ojikōtevē jē rewarà mō. Nopotai oiko puku ywete Asia yvy rupi. Opota kuiseē jē ovãe Jerusarē taa pè Janejare'e moetea 'arà renone ve. Pētekosi eu 'arà pè mǎē renone.

Pauru omogeta Epesu taa wǎnà kō remēwarà

¹⁷ Āmē Miretu taa pè Pauru tui remē, omuroka rã'ĩ Epesu taa wǎnà kō imogeta, Jesu koty rewarà kō rōvijāgwerà. ¹⁸ Ovãema kupa remē, Pauru omogeta kō. Kee e'i ijupe kō:

– Pekuwa aiko puku pepyri maekwerà. Asia yvy pè avãe ypy Jesu rekoa mojenu remēwarà, ajaate a'e rupi aiko remē. Ajawyi pekuwa manyvo aiko mǎē, e'i. ¹⁹ Janerōvijā ywete remīgwai rōmō aposiko remē itōkō, najimoe'ei aiko. Aja'o tesō itōkō ijayvukwerà momewa pejē, aje ywete amojenu takatu rewarà mō. Juteu kō itōkō epyy tarepe ejuka. Ajamãē naityi jē imojenua. Āmē ywesō itōkō ajimokasiay jē imojenu jē aiko. Pekuwapa a'evō aiko remē ipi, e'i ijupe kō.

²⁰– Pekuwa katu teve ajimokasiay aiko poropātāvō remē ipi. Janejare'e ayvu e'eay amojenu peupe remē. Ajawyi tē peiko ijayvu rupi peiko. Jane kō rovake teve itōkō poromotekokuwa ipi. Āmō, joetā kō wryy rupi itōkō aa aa poromo'e aiko ipi. ²¹ Juteu kō pè itōkō aporegeta ipi. Āmō, Juteu rōwā mǎe kō pè teve. “[Pejipy'amogeta ikō peneko rē age'e nē.] Pejimosioka ikō peaiwererà rē nē. Pejimome'u ikō Janejare'e pè peaiwererà reitypyyipaoka nē. Janejare'e pè jēsi tapejivy”, a'e itōkō ijupe kō. Āmō, “Janerōvijā Jesu rē tapejirovija penako'i rōmō”, a'e teve itōkō ijupe kō.

²²– Age'e Jerusarē taa kyty aatà ky'y, Janejare'e 'Āg emonookatà rewarà mō. Ajamãē nakuwai manyvotà aiko avãe a'e pè remē. ²³ Ajamãē akuwa emomoriĵautà kupa, evãema mē. Emopā'āokatà kupa. A'evōa rā rē Janejare'e 'Āg e'ipa ije. Pirujē taa taa rupi aa aiko remē, aepo e'i amātejē ije kupa. Ajawyi akuwa. ²⁴ Ajamãē najimonyi aepo 'arà mē. Najirokyjei teve aiko. Ajawyi aa jētā āmē. Erōvijā Jesu eposikoa ome'ēma mǎē, apota amoawyjepa. “Ekwa eayvu e'eay mojenu eiko”, e'ipa ije. “Janejare'e wereko katutà jane kō emānōa rupi”, e'ipa ije. “Aepo emojenu”, e'ipa ije mǎē. Ajawyi a'e rewarà mō aa jētā.^h

²⁵ E'i jē Pauru:

– Pepyterà rupi aiko remē itōkō manyvo Janejare'e janerereko Janerōvijā wasu rōmō mǎē amome'u pejē. Akuwa age'e paire napemā'ē'āi mijē ere ky'y. ²⁶ Ajawyi kee a'e pejē. Pepytery pewarà mō sō “aje” ne'i Jesu pè remē, erewarà mō rōwā a'evotà ekoi āmē. Poromotekokuwavaypa rewarà mō

^h 20.24 2Tim. 4.7

aepo a'e. ²⁷Pirujē Janejare'e e'i tamojenu pejë mǎ'ē, pirujē amojenupa pejë. Nopyta pe'ī namovyi mǎ'ē mō. ²⁸Ajawyi pevote tapejireko katu ky'y. Jesu koty rewarà kō rē tapeja'a, Janejare'e 'Āg tē ome'ēma kō pepo pē rewarà mō. Āwitō kaneiru jarà oja'a katu weima kō rē ipi, tǎwīvo peiko āmē. Kee rewarà mō. Janejare'e opyypa kō Wa'yry mǎnōawerà repy rōmō. Epy kō rōmō omānōma. Ajawyi tē tapeja'a jē ee kō, a'e pejë.

²⁹– Akuwa napeporijauesa'āi mǎe kō uutà pepytery pē erakypyre kyty. A'e kō napenau'āi. Uutà pemoripe kupa. Uutà pemomoioka ywe'e tite Jesu ayvu wyi kupa. Ajawyi tē, “Tapeja'a katu jē Janejare'e remippykwerà kō rē ipi”, a'e pejë. ³⁰Kāramō pepyriwarà kō mō iwari waritā pejë. Āmō rupi teipe omotekokuwatà Jesu koty rewarà kō kupa mijā. Opotatā peneraa okoty rewarà kō rōmō rewarà mō a'evotā penereko kupa. ³¹Ajawyi tapeja'a jē peiko. Āmē tē napejimoripeoka'āi ijupe kō. Eayvukwerà poromotekokuwapa ee maekwerà rē tapeja'a jē peiko ipi. Moapy kwaray rōmō tesō itōkō poromotekokuwa penereko. Kō'ē jawe jawe tesō itōkō poromotekokuwa penereko. Pya rupi, aryvo rupi itōkō a'evo aiko. Eja'oa rupi tesō itōkō a'evo aiko. Ajawyi a'evo 'evo tesō maekwerà rē tapeja'a jē peiko, a'e pejë.

³²– Age'e poroitātā aa ky'y, Janejare'e teipō pemokatutā penereko ky'y. Wayvu pē “aje” pejë mǎe kō rōmō teve penerekotā āmē. A'e tē pemokasitā penereko katu okatuaya rupi. Āwitō pirujē okoty rewarà kō wereko katu, āwīvotā penereko katu. Kāramō Janerōvijā uu mijē remē, āmē si peotā upi ky'y.

³³– Pepytery pē aposiko aiko remē itōkō, “Erepyme'ē pekupa”, na'ei pejë ipi. Nerako'i itōkō pemoma'e rē aiko, karakuri kō rē, tyru kō rē. ³⁴Ije tē itōkō aposiko emoma'e kō repy rā rē, epātāvōarā kō moma'e kō repy rā rē ve. A'evo aiko remē itōkō pemā'ē ere ipi. ³⁵“Āmē ereruparā mō toiko kupa”, a'e pejë. Ajawyi a'evo aiko penovake ipi. A'evo remē tē pejë ve poroporijauesa mǎ'ē rōmōtā. Tapeja'a jē kee e'i Jesu maekwerà rē: “Temiporijauesa rōmō jaiko remē janerory ipi. Tysi tō poroporijauesa mǎ'ē rōmō jaiko remē. Āmē ywesō janeroryvay jaiko ipi”, e'i maekwerà rē. Aekwerà rē tapeja'a jē peiko, e'i Pauru Epesu taa wānā kō mogeta.

Awyjepa oporegeta Pauru ky'y.

³⁶Āmē oporegeta paire, Jesu koty rewarà kō reve ojimoenāpa'ā oporegeta Janejare'e pē kupa. ³⁷Āmē oja'o ywete kupa. Wajuvy teve Pauru etoapemosu kupa. Ojivytā oo ky'y rewarà mō a'evo ekoi kupa. ³⁸Ijāgyoay kupa. Kee e'i Pauru rewarà mō ywesō ijāgyo kupa:

– Awyje napemā'ē'āi mijē ike yvy pē ere ky'y, e'i rewarà mō.

Ajawyi oupisi jē Pauru kupa. Weraatā imono nawiu rupi kupa.

Jerusarē taa kyty oo ky'y remēwarà

21 ¹Āmē a'e kō pē kee oro'e:
– Orojivytā rā'ī maevo oroo ky'y, oro'e.

Aepo oro'e paire oroo ky'y, nawiu rupi. Kosi ypō'ō wasu kyty ypy rā'ī oroo. Kō'ēme Rotisi jāemijarà pè oropyta rā'ī. A'e pe wyi oroo jē Patara taa kyty. A'e pe wyi orowjy, āmō nawiu rupi orootà ky'y rewarà mō.

²Āmē awyje katu sikaepo nawiu mō Penisia yvy kyty ootà mǎ'ē a'e pè tui. A'e rupi āmē oroo, Penisia yvy kyty. ³Oroo jē, ajaate Sipiri ypō'ōgwerà ojisa upa. Orejau kytyre a'e ypō'ōgwerà oroity oroo. A'e pe wyi ore'ekatu kytyre jē orova oroo Sirija yvy kyty. Oroo orovāe Tiru taa pè. A'e pè nawiu jarà kō oporo rā'ī moma'e kō ity ipi. Ajawyi orowjy rā'ī nawiu pe wyi.

⁴A'e taa pè Jesu koty rewarà kō mō oroesa. A'e kō pyri oropyta rā'ī. Pe'ī semana oropyta rā'ī ipyri kō. A'e kō kee e'i epe Pauru pè Janejare'e 'Āg ayvu rupi:

– Neo Jerusarē taa kyty ne, e'i epe kupa.

⁵Ajamā'ē oroo jē. Orojisrytā remē, Jesu koty rewarà kō oo jē orerupi taa kupei kyty sa'u, werekwarà kō reve, wākarā kō reve. Pirujē oo orereve. Āmē pāranā reme pè orovāe remē, orojimoenāpa'ā rā'ī ysi 'aryvo oroporegeta Janejare'e pè. ⁶Ajaire, “Orootà ky'y”, oro'e ijupe kō. Ajaire oropo mijē nawiu pupe ky'y. A'e kō ojivy oo āmē wena kyty kupa.

⁷Oroo jē āmē Tiru taa pe wyi, Toremaita taa kyty. A'e pè Jesu koty rewarà kō mō oroesa mijē. Pe'ī ke tē oroerokwapa ipyri kō. ⁸Kō'ēme oroo jē Sesareja taa kyty, nawiu rupi. A'e pè Piripi retā mē oroke rā'ī. Janejare'e ayvu e'eay Jesu rewarà omojenu mǎ'ē tē Piripi. Kōitokō kwee remē Jerusarē taa pè Peturu kō opyteporo 7 rōmō iporijau mǎe kō pātavōarā kō rōmō toiko kupa. A'e mō tē Piripi.ⁱ ⁹A'e rajyry kō irōte rōmō, nimēive mǎe kō. Janejare'e ayvu mojenuarā kō teve a'e kō.

¹⁰Āmē ijatypa sa'u 'arà a'e rupi oroiko paire, Janejare'e ayvu mojenuarā mō uu Juteja yvy pe wyi, Akapu eu erà pè mǎ'ē.^j ¹¹A'e uu orepyri'ijē. Uu Pauru kō'ā pyy. A'e pupe ojipokwa toromā'ē ee. Ojipykwa teve. Kee e'i oreupe:

– Janejare'e 'Āg kee e'i: “Aā kō'ā jarà Juteu kō opokwatà, Jerusarē taa pè ovāe remē. Juteu rōwā mǎe kō pè weraatā kupa. A'e kō po pè ome'ētā kupa.” Aepo Janejare'e 'Āg e'i mǎ'ē. Ajawyi agyvo areko, e'i Akapu ore.

¹²Aepo e'i ore remē,

– Tereo e'ā ajawyi! oro'e ipe Pauru pè āmē.

Jesu koty rewarà kō Sesareja wānà kō ve aepo e'i epe. Oroja'o aepo jawo ijupe. ¹³Ajamā'ē Pauru kee e'i jē:

– Peja'o sō ere! e'i. Erāpirō sō emoāgyo pekupa! Akuwapa a'evotā erereko kupa! Ajawyi epokwaa renone'ī rōwā ajimokasi. Ejukaa renone teve. Nakyjei mǎnōa wyi. Ajawyi aa jētā moko terereko Jerusarē taa pè kupa. Janerōvijā ywete Jesu rewarà mō tē mokotā erereko kupa, e'i.

ⁱ 21.8 J.K.R. 6.1-6   ^j 21.10 J.K.R. 11.28

¹⁴A'evo oreayvukasi epe Pauru pè. Ajamā'ē oo jē Pauru. Ajawyi kee oro'e kōrijō tē ky'y:

– Too nē ajawyi. Janejare'e remimota rupi tē ikō ta'evo wereko nē. A'e tē ikō toja'a ee nē, oro'e ky'y.

¹⁵Āmē āmō 'ary pè orojimokatu orootà. Jerusarē taa kyty orojiupi oroo. ¹⁶Jesu koty rewarà kō mō oo rā'ī orerupi, Sesareja taa pe wyi. Orovāe Jerusarē taa pè remē, a'e kō orereraa Minasō retā gyty toroke. Sipiri ypō'ōgwerà wānerà tē Minasō. Karamoeve ipō ekoi Jesu koty rewarà rōmō. A'e tē a'e.

Tiaku resa Pauru oo remēwarà

¹⁷Āmē orovāe Jerusarē taa pè remē, Jesu koty rewarà kō oryvay orevāea rē. ¹⁸Kō'ēme Pauru oroeraa Tiaku resa.^k A'e pè Jesu koty rewarà kō rōvijā kō ojimoaty upa, Jerusarē taa wānā kō. ¹⁹Āmē Pauru “age'e tē” e'i ijupe kō. Ajaire omome'u oposikoawerà ijupe kō, Juteu rōwā mēe kō pyterà rupi oposiko maekwerà. Pirujē Janejare'e manyvo wereko ipyterà kō rupi ekoi remē maekwerà omome'u ijupe.

²⁰Āmē Pauru ayvu wenupa kupa ire, omoe'e ywete Janejare'e kupa. Kee e'i Pauru pè kupa:

– Kee oro'età ene, oreretārā. Juteu kō mōa'ārōwā Jesu koty rewarà kō rōmō ekoi ky'y. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi katu ekoi jē kupa, pirujē. ²¹Ajamā'ē ayvu ai nerewarà ojenupa ijupe kō. Kee e'i tite mā'ē ojenupa ijupe kō: “Pauru omomoioka Juteu kō tāmō Moisesi remikusiwarerà wyi, Juteu rōwā mēe kō yvy pè ekoi mēe kō. Kee e'i sō Pauru: ‘Peākarā kō isaky remē, tapeemosipire'ooka e'ā', e'i tite. Āmō, ‘Tapepoi tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi tekoua wyi’, e'i Pauru mā'ē”, e'i tite mā'ē ojenupa ijupe kō. ²²Ajawyi manyvo noro'e'āi ijupe kō ojimoaty uu janekoty remē! Okuwa nevāea ike kupa. [“Manyvore pō aepo ere sō?” e'i titetā neupe kupa āmē. “Manyvore pō tāmō kō ayvu neityoka sō?” e'i tevetā neupe kupa, e'i kupa.]

²³– Ajawyi kee tere amātejē āmē, Moisesi remikusiwarerà rupi neikoa rē tomā'ē kupa. Ike uve irōte rōmō kwaima'ekwerà kō, [Jesu koty rewarà kō.] Janejare'e pè wayvu omome'u mēe kō. [A'e kō ojipiky'a'otā Janejare'e moe'ea rōmō. Ajaire wemime'ē rā kō weraatā imoe'ea retā wryy pè ojiapiraetaoka kupa.] ²⁴Ajawyi a'e kō rupi tereo. Terejipiky'a'o eeve kō. Emime'ē rā kō ve tereepyme'ē, pirujē. A'e rupi nejikuwatā ijupe kō āmē. Āmē tē āmō kō omā'ē nere remē, kee e'itā kupa: “Haa! Iwari warite sikō Pauru rē kupa!” e'itā kupa āmē. “Emā'ē! Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi ekoi jē!” e'itā nemo'e kupa, e'i Tiaku kō Pauru pè.^l

– Hoō, e'i āmē Pauru. Ta'evo ajawyi! e'i.

^k 21.18 Jesu koty rewarà kō rōvijā tē Tiaku. J.K.R. 15.13   ^l 21.24 P.Moirō. 6.13-21

²⁵ E'i jē Tiaku kō ijupe:

– [Juteu teāmā ene rewarà mō aepe oro'e neupe.] Juteu rōwā mē kō pè aepe noro'e'āi ajamā'ē. “Tapejimojuteu” noro'e'i ijupe kō. Kōitokō oromono oreremikusiwarerà ijupe kō maekwerà vo jē oro'e. Kee oro'e maekwerà vo jē: “Jane kō jarà rā'āga pè temime'ēgwerà tape'u e'ā ikō ipi nē. Āmō, moma'e ruwykwerà. Āmō, moma'e temiaryypokakwerà ro'okwerà tape'u e'ā”, oro'e. Āmō, “Tapejimomy'a e'ā ikō ipi nē”, oro'e maekwerà. Aepe oro'e jē age'e ijupe kō, e'i Tiaku ijupe.^m

“Hoō” e'i Pauru āmē. ²⁶ Aepe e'i paire ojikuwapa a'e irōte mē kō pè. Kō'ēme oo upi kō ojipiky'a'oa mojikuwaparà rōmō. A'evo ekoi paire, oo Janejare'e moe'ea retā gyty, wemime'ē rā mojikuwaparà rōmō.

– 7 oke paire Janejare'e pè oreremime'ē rā kō orome'ētà, e'i imojikuwa mā'ē.

Pauru opyy kupa remēwarà

²⁷⁷ rōmō oke werokwa paire, Pauru oo mijē Janejare'e moe'ea retā gyty wemime'ē rā reraa ky'y. Āmē Juteu kō mō omā'ē Pauru rē, Janejare'e moe'ea retā pyy pè tui remē. A'e Asia vvy wānà kō tē. A'e kō ijayvukasi jane kō atyry mogeta katu Pauru rē. Āmē Pauru opyy kupa. ²⁸ Wapuka pukai tesō kee javo kupa:

– Isaeu kō! Pejo orepātāvō pekupa! e'i kupa. Aā kwaima'e nivoi tesō ekoi mā'ē! Jane kō omotekokuwa rā'āga iko mā'ē! Janere Juteu kō rōmō oporegeta ai tesō iko. “Nikatui Juteu kō”, e'i. Āmō, “Nikatui tāmō Moisesi remikusiwarerà”, e'i. “Nikatui Janejare'e moe'ea retā!” e'i teve iko. Taa taa kō rupi oo remē aepe e'i iko! e'i tite kupa. Age'e Juteu rōwā mē kō tesō weru Janejare'e moe'ea retā pyy pè eroike. [Juteu kō kōrijō tē toike a'e pè mā'ē pè tē tesō weroike kō!] A'evo remē Janejare'e moe'ea retā tē wereko ai! e'i tite kupa.

²⁹ Kee rewarà mō aepe e'i tite kupa. Ji'ite Juteu rōwā mā'ē mō rē omā'ē Pauru reve kupa, taa pè ekoi kupa remē. Toropimu eu erà pè mā'ē rē omā'ē kupa. A'e Epesu taa wānerà tē. Ajawyi, “A'e teipō Pauru weru Janejare'e moe'ea retā pyy pè eroike”, e'i tite kupa.ⁿ Ajawyi tē nivoi mā'ē omo'y Pauru pè kupa ky'y.

³⁰ Aepe jaa ojenu jenupa katu tesō Jerusarē taa rupi. Ajawyi a'e taa wānà kō ojimopirai enu tesō ky'y. Ojimoaty ojā uu uu Janejare'e moe'ea retā pyy kyty kupa. Āmē Pauru opyy kupa. Ikatu kyty omotyryry enōe eraa kupa. A'evo paire Janejare'e moe'ea retā pyy oovapy kupa. ³¹ Onōpā nōpā e'ete Pauru kupa. Ojuka taray kupa mijā. Ajamā'ē a'evoa kuise'ē ojenu Romā taa pewarà sota rōvijā pè. Kee jaa ojenu ijupe:

– Jerusarē taa wānà kō imirai tesō ojee kupa! Opota ojiapisi kupa! jaa ojenu ijupe.

³² ãmē aepo wenu remeve, kuiseẽ sota rōvijā omoaty wemĩgwai kō. Sota rōvijā miti kō. ãmō, sota kō teve. A'e kō ovaiteay oo atyry kō pytery pè. ãmē aty wasu omãẽ ee kō remeve, opoi Pauru wyi kupa. Nonõpãĩ kupa ky'y. ³³ Oo Pauru pyri'ije'ẽ sota rōvijā. Kee e'i wemĩgwai kō pè:

– Peppy awi ipokwa, e'i.

A'evõ ãmē wereko kupa. E'i sota rōvijā aty wasu pè:

– Mā rapijarà pãã kwaima'e peeru? e'i. Manyvo e'i pō peupe, ãwisõ tapejikõõ ee? e'i aty wasu pè.

³⁴ Aepo e'i epe. Ajamãẽ manyvo noereko'ãi ikuwa, atyry wapuka pukai tesõ rewarà mō. ãmō ãmō rupi tẽ wapuka pukai kupa. Sota rōvijā manyvo noereko'ãi enu ãmē. Ajawyi kee e'i kōrijõ tẽ wemĩgwai kō pè:

– Peraa ãwĩ imokatu sota kō rena wryy pè aty wasu wyi, e'i.

³⁵⁻³⁶ ãmē weraa Pauru kupa. Ajamãẽ aty wasu kō oo jẽ akypy rupi. Wapuka pukai jẽ oo kupa.

– Pejuka ãwĩ! e'i tite sota kō pè kupa.

ãmē wetã jura ppy pè werovãetã kupa remẽ, sota kō omovy tẽ Pauru eraa ky'y, aty wasu kō wyi, ipojoy ai tẽ aty wasu kō rewarà mō.

Pauru ojireko katu remẽwarã

³⁷ ãmē sota kō rena pupe Pauru weroiketã kupa remẽ, e'i rãĩ Pauru sota rōvijā pè:

– Jõvijã, apota rãĩ si aporegeta ene, e'i.

Kereku kō ayvu rupi tẽ aepo e'i ajamãẽ. Ajawyi sota rōvijā e'i ijupe:

– Haa! Ere katuay wete si Kereku kō ayvu rupi neporegeta! e'i. ³⁸ Ajawyi Ejitu vvy wãnerã tẽ sipõ ene? e'i. Kõitokõ jypy remẽ wemĩgwai kō omojikõõ ai tesõ maekwerã tẽ sipõ ene? e'i. Kõitokõ 4.000 rōmõ oo tekoe'ãma kyty kupa, irapa rapa tesõ oo kupa maekwerã kō rōvijã põ ene? e'i ãmē Pauru pè.

³⁹– ãnĩ, e'i Pauru. A'e rōwã ije, e'i. Juteu tẽ ije, Taasu taa pè esaky maekwerã tẽ. A'e ywesõ taa wasu Sirisi vvy pè. Taporegeta rãĩ jane kō pè ãmē, e'i ijupe.

⁴⁰ ãmē sota rōvijã “hoõ” e'i. ãmē Pauru opõã jura ku'ai oporegeta. Ojipomomõjai rãĩ jane kō gyty. “Tapejapyaka rãĩ si eayvu rẽ”, jaa tẽ aepo e'i.

Opi rãĩ ãmē kupa. ãmē Pauru oporegeta ijupe kō. Wayvu rupi tẽ oporegeta Pauru, Juteu kō ayvu rupi tẽ. Epereu eu teve a'e ayvu pè.

Pauru oporegeta Juteu kō pè remẽwarã

22 ¹ E'i ãmē Pauru aty wasu pè:

– Papa kō. Eretãrã kō teve. Pejapyaka rãĩ si aporegeta pejẽ remẽ. Ajireko katutã peayvu teitetea wyi, e'i.

² ãmē Juteu kō wenu wayvu rupi tẽ Pauru oporegeta ijupe kō remẽ. Epereu ayvu rupi tẽ remẽ. ãmē ywesõ manyvo ne'i kupa ky'y. Pauru e'i jẽ:

3– Ije tē Juteu tē, pevo! Taasu taa pē esaky maekwerà tē ije, a'e Sirisi yvy pewarà. Ajamãẽ aã Jerusarẽ taa rupi tē ajimovijapa aiko. Kamarieu remimo'ekwerà tē ije, a'e jamomojy ipi mãẽ tē. Tãmõ Moisesi remikusiwarerà rē emotekokuwaway. Ajawyi upi katu aiko ipi. Ajimokasiay, ije ywesõ Janejare'e remimota rupi taiko ipi. ãwitõ pejë age'e, ãwivo aiko, e'i. ⁴Ajawyi kō ije ywesõ naesa tari Jesu koty rewarà kō karamoe remẽ mijã, [“Janejare'e remimotarà rōwã ajamãẽ kupa”, a'e tite ijupewarà kō mō rewarà mō.] Ajawyi amomoriyau kō ipi mijã. Ijukaarerà kō po pē ame'ẽ kō ipi mijã. Apyy kō teve imopã'ãoka kō ipi mijã. Wãivigwerà wyi ve a'evō areko mijã, e'i.

5– Janejare'e pē oporegeta mãe kō rōvijã wasu okuwa aje ywete a'evō aiko maekwerà. ãmõ, jōvijãgwerà kō ve okuwa. Ijayvu kō rupi si a'evō aiko ipi mijã! Tamasiku taa pē aa Jesu koty rewarà kō mopã'ãta remẽ, jōvijã kō tē kareta kō okusiwa taraa janeretãrãgwerà kō pē. Ijayvu kō rupi tē Jesu koty rewarà kō tapokwa eru ike, Jerusarẽ taa pē, imopã'ã kō ipi. A'evō 'evō aiko maekwerà tē ije, e'i Pauru.^o

Ojimoteea rewarà omojenu remẽwarà
(*Jesu koty rewarà kō 9.1-19; 26.12-18*)

⁶E'i jē Pauru:

– Ajamãẽ Janejare'e emotee, Tamasiku taa pijarà rupi aa aiko remẽ. Jane 'aryvo katu kwaray remẽ a'evō aiko remẽ. Py'awarà mō kwaray vo 'ejē tesõ mãẽ yvate kty wyi ereayape ereakwaso rōmõ eãrimã. ⁷A'evō remẽ a'a yvyu. ãmẽ ayvu ojenu ije. “Sauru! Epy'amopirai sō erereko rejupa!” e'i ije ãmẽ. ⁸“Ava pō ene?” a'e ãmẽ. “Jesu tē ije!” e'i. “Nasare taa wãnerà. Ene itōkō epy'amopirai tē erereko rejupa!” e'i ije. ⁹Erupi oo mãe kō ve omãẽ ereayape mãẽ rē. Ajamãẽ noenui oporegeta ije mãẽ kupa. ¹⁰Ãmẽ a'e: “Jōvijã, manyvo pō nepota aiko?” a'e. ãmẽ Erōvijã ywete e'i ije: “Epõ'ã jēsi ekwa Tamasiku taa kty”, e'i ije. “A'e pē jane mō e'itã neupe manyvotã neiko Janejare'e pē”, e'i ije. ¹¹Ajamãẽ nereapyoi 'ete ky'y, enykwerà ereakwaso tite rewarà mō. Naa'ãi evote ky'y. Ajawyi erupi oo mãe kōgã tē epopyy tē ereraa Tamasiku taa kty ky'y.

¹²– ãmẽ jakatu oiko kwaima'e mō a'e pē, Anania eu erã pē mãẽ. Janejare'e werovija katu mãẽ tē a'e. Tãmõ Moisesi remikusiwarerà rupi katu ekoi ipi mãẽ teve a'e. Ajawyi pirujē Juteu kō Tamasiku pewarà kō remimoe'e tē a'e. ¹³A'e uu eresa. Uu epyri'ije'ẽ javo ije: “Sauru, eretãrã. Emã'ẽ mijē. Tanereapyo mijē ikenē!” e'i eupewarà mō. Aekwery vo ereapyo mijē ky'y! Amãẽ Anania rē.

¹⁴– Kee e'i Anania ije: “Sauru. Aje ywete Janejare'e janerãmõ kō Rōvijã wasu nepyteporopa wemigwai rōmõ tereiko ky'y. Ajawyi wemimotarà

omojikuwaoka ene. Ta'yry ivo katu ekoi mǎ'ě rē ywete nemǎ'ě neiko. Ijayvukwerà neenu teve, e'i. ¹⁵Age'e a'evoa mojenuarà rōmōtā tè ene neiko ky'y. Nemǎ'ě ee maekwerà nemojenutà neiko. Āmō, neenu maekwerà nemojenutà teve erokwa ky'y. Pirujē jane kō pè teremojenu. ¹⁶Ajawyi moma'e nereārō'āi neiko age'e ky'y! Terepō'ā te'ite neporegeta Janejare'e pè. Terejimojāmōrioka teve neiko ky'y. A'evopa ene remē, 'awyjepa' e'itā Janejare'e neaiwererà pè", e'i Anania ije, e'i Pauru.

Pauru oposikoa rewarà omome'u remēwarà

¹⁷E'i jē Pauru:

– Aja paire ajivy ajo Jerusarē taa kyty. Aa aike Janejare'e moe'ea retā wryy pè. A'e pè Janejare'e pè aporegeta ajupa remē, Erōvijā ywete ojimoikatu mijē eupe. ¹⁸E'i ije: “Kuisse'ē ikō ejisyry ekwa Jerusarē taa pe wyi nē. Jane ikewarà kō naneresā tari erewarà nemojenu ijupe kō remē. Nanerovija'āi kupa”, e'i ije.

¹⁹– Āmē a'e Jesu pè: “Erōvijā. Pirujē Juteu kō erekokwerà okuwa katu. Nekoty rewarà kō Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā kō wryy pè ojimoaty remē, aa aa eka imojaiwe kō remēwarà okuwa kupa. Apyy inōpā nōpāma kō ipi remēwarà okuwa kupa. ²⁰Āmō, Esitevāo nerekoawerà omojenu mǎ'ě ojuka kupa remē, ije ve a'e pè eeve kōaju. 'Tete ojuka kupa', a'e kōrijō ojuka kupa remē. Ijukaarerà kō yru poko kō apyy rā'ī ojuka kupa remē. Pirujē a'evoa Juteu kō okuwa katu”, a'e Jesu pè.^p

²¹– Ajamā'ē kee e'i kōrijō Jesu eupe: “Ekwa jēsi. Ke'īrōwā oromonotā, Juteu rōwā mǎe kō pyterā rupi”, e'i kōrijō ije, e'i Pauru.

²²Ameve aepo e'i remē, aty wasu kō omojikō'ōoka kō tesō ky'y. Ajawyi wapukai kupa.

– Pejuka āwī kwaima'e mokope! Jajimoane'e jētā ijuka! Ni'ei uve jē remē! e'i kupa.

²³Wapuka pukai jē tesō kupa. Ojiyrumoviva viva teve tesō kupa. Yvy omopepei tesō ojikō'ō iko kupa.

²⁴Ajawyi sota rōvijā e'i wemīgwai kō pè:

– Peraa āwī kwaima'e eroike tetā ikasi mǎ'ě pupe, sota rena pupe. Penōpā nōpā teve. Āmē tè maevo e'itā manyvo rewarà mō pō Juteu kō wapuka pukai tesō upa, e'i wemīgwai kō pè.

²⁵Weroike āmē kupa. Ajamā'ē opokwa inōpā nōpātā kupa upa remē, Pauru e'i sota rōvijā miti pè, opyri tui mǎ'ě pè:

– Jōvijā, kee ere rā'ī jēsi ije! Ava ayvu rupi wete pō enōpātā pekupa, āwisō Romā wane'e rōmō ije aiko remē? Nijanōpā amātejēi Romā wane'e kō ipi. Tysi tō nimanyvoi ekoi remē, nijanōpā'āi 'ete! e'i Pauru sota rōvijā miti pè.

²⁶ Aepo e'i ijupe remeve, oo oōvijã gyty javo.

– Jōvijã! Āwīvo tereiko e'ã! Āwī kwaima'e Romã wane'e rōmō tē sikaepo ekoi! e'i oōvijã pè.

²⁷ Ameve sota rōvijã opō'ã oo Pauru pè javo. E'i ijupe:

– Ere ije. Aje pō Romã wane'e tē ene? e'i.

– Ō'ō. A'e tē ije, e'i Pauru.

²⁸ Āmē sota rōvijã e'i:

– Ije ve Romã wane'e teve. Ajamã'ē ajikarakurimoma tesō a'e rōmō aiko, e'i Pauru pè.

Āmē Pauru e'i:

– Ajamã'ē ije Romã wane'e teāmã aiko, esaky remeve, [Papa amyry Romã wane'e tē rewarà mō,] e'i.

²⁹ Ameve Pauru onōpātã mijã mēe kō ojisyry kōrijō tē oo. Āmē sota rōvijã ve ojimonyijay ky'y, a'e Romã wane'e tē sikaepo opokwa teywete rewarà mō.

Pauru ojireko katu jōvijãgwerà kō rovake remēwarà

³⁰ Ajamã'ē sota rōvijã, “Takuwa manyvo rewarà mō ywesō pō Juteu kō opota Pauru ojuka”, e'i oupe. Ajawyi kō'ēme ojoraoka Pauru. Ajaire omono pirujē Juteu rōvijãgwerà kō tojimoaty, Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijã kō reve. Ojimoatypa kupa remē, weroikeoka Pauru ovake kō.

23 ¹ Āmē Pauru omã'ē ywete rã'ĩ jōvijãgwerà kō rē javo ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Eretārã kō, pejapyaka eayvu rē aporegeta peupe remē. Nainō gatui epe eaiwererã ereko epy'a pè Janejare'e wyi ipi. Ivo katuay ovake aiko ipi. Āwīvo teāmã eja'yrygã remeve aiko ipi, ajaate age'e remē, e'i.

² Anania eu Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijã wasu pè. Aepo e'i Pauru remē, ojurupeteoka ipyri tui mēe kō pè. ³ Ajawyi Pauru e'i ijupe:

– Janejare'e nerovija rã'ãga mã'ē tē ene! Ajawyi Janejare'e nemomoriijautã! Emomoriijauokaarã rōmō mokoi neapy ywe'e tite rejupa. Neremirovijaa rupi rōwã a'evotã ererekooka rejupa! e'i Pauru ijupe.

⁴ Āmē kwaima'ekwerã Pauru pyri tui mēe kō e'i ijupe:

– Aepo ere sō Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijã wasu pè! e'i kupa. Tererōarō tite e'ã Janejare'e remīgwai! e'i kupa.

⁵ Āmē Pauru e'i ijupe kō:

– Eretārã kō, nakuwai Janejare'e pè oporegeta mēe kō rōvijã wasu tē sikaepo āwĩ, e'i. Akuwa sō remē, na'e'ã kuwa ijupe mijã, kee Janejare'e okusiwaoka wayvu rōmō rewarà mō: “Penōvijãgwerà kō tapeporegeta ai e'ã ikenē”, e'i rewarà mō, e'i Pauru.^q

^q 23.5 Jisyry. 22.28

⁶ ãmẽ Pauru omã'ẽ erokwa ee kō remẽ, okuwa jōvijã kō mō Satuseu kō. Ojipytery pè Pariseu kō. Ajawyi wayvo tesō oporegeta ijupe kō:

– Eretãrã kō, e'i. Pariseu teve ije, e'i. Papa amyry Pariseu teve, e'i. Age'e ike ajimojaiweroka ajupa pejẽ, kee a'e ipi rewarà mō, “Aje ywete omãñō mãe kō opoeratã kãramō”, a'e ipi rewarà mō, e'i Pauru.⁷

⁷ [Aepo e'i ve Pariseu kō ipi.] Ajawyi aepo e'i Pauru remẽ, Pariseu kō, Satuseu kō reve, ojiayvuvaja vaja ojeeve kupa ky'y. Ameve Pariseu kō ojimokuipe'e ovote Satuseu kō wyi ky'y. ⁸ Kee e'i mã'ẽ tẽ Satuseu kō rewarà mō: “Omãñō maekwerã kō nopoera'ai mijẽ kãramō”, e'i mã'ẽ tẽ. ãmõ, “Janejare'e remĩgwai yvapewarã kō naikoi”, e'i mãe kō tẽ. ãmõ, “Jane'ãg ve naikoi”, e'i Satuseu kō mã'ẽ. Pariseu kō ãmẽ kee e'i mã'ẽ tẽ: “Uve jane'ãg mō, yvapewarã”, e'i mã'ẽ. ãmõ, “Uve Janejare'e remĩgwai yvapewarã kō”, e'i mã'ẽ. ãmõ, “Omãñō mãe kō opoeratã kãramō”, e'i mã'ẽ.⁸

[Ajawyi Pauru, “Omãñō mãe kō opoeratã kãramō”, e'i remẽ, Pariseu kō, “Õõ, aje”, e'i ky'y. Satuseu kō ãmẽ, “Aje”, ne'i. Ajawyi tẽ ojimokuipe'e ojiwyi kupa ky'y. Pauru koty rewarà kō rōmõ tẽ Pariseu kō ãmẽ ky'y.]

⁹ ãmẽ ywesõ wapuka pukai tesõ kupa. ãmẽ tãmõ Moisesi remikusiwarerã rẽ poromo'e mãe kō mō opõã oporegeta. Pariseu kō teve a'e kō ãmẽ. A'e kō kee e'i:

– Aã kwaima'e rẽ noromã'ẽi nivoi ekoi remẽ ipi. Janejare'e remĩgwai yvapewarã tẽ maevo oporegeta ijupe aepo te'i ipi. I'ãg mō yvapewarã tẽ maevo oporegeta ijupe aepo te'i. Ajawyi norojikõ'õ'ai ee, e'i kupa ky'y.

¹⁰ A'evo remẽ a'e pè tui mãe kō ojikõ'õ ai ojee ky'y. Ipojoy ai tẽ a'e pè ãmẽ kupa. Omomaranaitã maevo Pauru kupa. Ajawyi sota rōvijã e'i oupe:

– Oovajarotã maevo ijuka kupa! e'i oupe.

Ajawyi omono wemĩgwai kō mō kuise'ẽ toeraa Pauru iwyi kō imokatu sota kō rena pè. ¹¹ ãmẽ pya remẽ Jesu ojimoikatu Pauru pè.

– Ejimokasi ikenẽ, Pauru! e'i. ãwitõ age'e ike Jerusarẽ taa wãnã kō pè erekoa nemojikuwaoka tokuwa kupa. ãwĩvo ve ajaire Romã taa pè teve tereo erewarã mojikuwaoka a'e wãnã kō pè, e'i Jesu ijupe.

Juteu kō, “Pauru sijuka”, e'i remẽwarã

¹² ãmẽ kō'ẽme Juteu kō mō ojimoaty. E'i ojiupe kupa:

– Pauru sijuka! e'i kupa. Tijajimi'u e'ã rã'ĩ ikõ Pauru sijuka e'ãve nẽ! e'i kupa. Tijay'u e'ã rã'ĩ teve! Aje ywete nisijavy'ãi janeayvu, e'i tite kupa.

¹³ 40 rōmõ tesõ aepo e'i tite mãe kō. ¹⁴ A'e kō oo aepo javo Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã kō pè. ãmõ, Juteu rōvijã kō pè. Kee e'i kupa:

– Noromotee'ãi oreayvu ojiupe. Kee oro'e: “Pauru sijuka remẽ tẽ katu jajimi'utã. ãmõ, jay'u tevetã”, oro'epa. ¹⁵ Ajawyi kee oro'e pejẽ,

jövijägwerà kō tè pejë rewarà mō. Kovi peporegeta sota kō rōvijā pè toeru Pauru ike penovake kupa. Kee tapejë: “Emuroka Pauru. Apota ekoa aenu jē takuwa katu”, tapejë rā'āga ikō imono sota rōvijā pè, e'i kupa. ãmē tyvija rupi oroārō amātejētā ijuka orokupa, ike novāeive remeve, e'i oōvijā kō pè kupa mijā.

¹⁶ Ajamāē aepo e'i mǎē Pauru kōjā memyry wenu sikaepo. Ajawyi oo imomewa Pauru pè, sota kō rena pè. ¹⁷ ãmē Pauru, aepo wenu remē, sota rōvijā miti mō omuu imogeta. E'i ijupe:

– Aã kōnomiokyry eraa nerōvijā gyty, wemikuwa tomome'u ijupe, e'i ijupe.

¹⁸ Weraa ãmē oōvijā gyty.

– Pauru emuu kee javo aã kōnomiokyry pewarà mō: “Eraa nerōvijā gyty wemikuwa tomome'u ijupe”, e'i ije, e'i.

¹⁹ ãmē sota rōvijā opopyy eraa kōnomiokyry tyvija kyty tè, ãmō kō toenu e'ā manyvo e'i remē.

– Moma'e eretā pō ije? e'i.

²⁰ ãmē kōnomiokyry e'i:

– Aenu Juteu kō oporegeta ai remē. Kovi kee e'itā imuu ene kupa: “Pauru emuu ike kyty, jövijägwerà kō jimoatya rena kyty. Oropota ekoa oroenu jē torokuwa katu”, e'i rā'āgatā imuu ene kupa. Iwaritā tè aepo e'i kupa remē, e'i. ²¹ Aty wasu tesō Pauru āpā kō rōmō ekoi, 40 rōmō tesō. Kee e'i kupa: “Pauru orojuka remē tè katu orojimi'utā”, e'i taenu kupa. Age'e ywete wārō kupa, “hoō” tere ijupe kō. Ajawyi ajo kuise'e nekoty aepo momewa, tererovija e'ā ijayvu kō, e'i. Teremonooka e'ā too, e'i sota rōvijā pè.

²² Aepo e'i kōnomiokyry paire, sota rōvijā e'i ijupe:

– Teremome'u e'ā ikō aepo ere ije mǎē ãmō kō pè nē, e'i ijupe.

[Aepo e'i paire omojivy imono kōnomiokyry ãmē ky'y.]

Kovenatu Perisi rovake Pauru tui remēwarà

²³ Aja paire sota rōvijā omoisyry amātejētā Pauru too Juteu kō wyi. Ajawyi, “Ejo ike”, e'i wemīgwai sota rōvijā miti kō pè, mōrijō rōmō. Uu kupa remē, kee e'i ijupe kō:

– Pauru amonotā penupi kovenatu Perisi kyty, Sesareja taa kyty. Ajawyi eesa 200 rōmō sota kō. ãmō, 70 rōmō kavaru rewarà kō. ãmō, 200 rōmō teve suruku poko rewarà kō. Age'e pya peotā, 9 ora remē. ²⁴ ãmō, kavaru kō ve tapemokatu amātejē upi kō Pauru too. Pereko katu ikō Pauru peo remē nē, e'i. Kovenatu Perisi po pè peraa ime'e, e'i sota rōvijā miti kō pè.

²⁵ Aepo e'i paire, kareta okusiwa toeraa kupa. Kee e'i ikusiwa ee:

²⁶ Karautiu Risia remikusiwarerā aã, Kovenatu Perisi pewarā. ãwī kareta akusiwa imono teremǎē ee. Ejimorypa katuay wete ene ipi.

Ikatu pō neiko mokope rupi mijã? a'e ene. ²⁷Awĩ Pauru, amono moko kyty mã'ẽ, Juteu kō remipykwerà. Ke'ĩ ojukatà ereko kupa mã'ẽ. Ajamã'ẽ Romã wane'e tè sikaepo. Ajawyi oroereko katu iwyi kō, eremĩgwai sota kō reve.

²⁸Nakuwai manyvo rewarà mō pō ojikō'ō ee kupa mã'ẽ. Ajawyi araaoka Juteu rōvijãgwerà kō rovake, tokuwa kupa. ²⁹Ajamã'ẽ kuise'ẽ akuwa, Juteu kō rekoa temikusiwarerà rupi rōwã eko rewarà mō tè sikaepo ojikō'ō ee kupa. Aja rewarà mō kōrijō tè. Miraiwerà rōwã Pauru ajamã'ẽ. Ajawyi najukaokari ijupe kō. Āmō, namonookari imopã'ãoka.

³⁰Age'e ava mō, "Juteu kō ojukatà", e'i ije imojenu takuwa. Ajawyi amonookatà amãtejẽ nekoty. Āmō, nivoi mã'ẽ omo'y ee mãe kō ve amonotã ajaire nekoty. A'e kō tomome'u katu neupe, manyvore pō ojikō'ō ee kupa. Awyjepa eayvukwerà ky'y, e'i Karaujiu Risia ikusiwa kareta pupe.

³¹Oo sota kō ãmẽ oōvijã ayvu rupi. Pauru weraa kupa. Kareta jikusiwarerã weraa teve kupa. Pya teipō weraa kupa, Ātipatiri taa kyty. ³²Āmẽ kō'ẽme sota kō, opy rè tè wata mãe kō, ojivy uu sota kō rena kyty, Pauru weraa maekwerà kō. Kavaru rupi oo mãe kō kōrijō tè oo jẽ Pauru rupi. ³³Āmẽ oo ovãe Sesareja taa pè kupa. A'e pè ome'ẽ kareta jikusiwarerã kovenatu Perisi pè. Pauru ve ome'ẽ ipo pè kupa. ³⁴Kovenatu kareta omogeta ãmẽ. Omogeta paire e'i Pauru pè:

– Mã yvy wãnã pō ene? e'i.

– Sirisi wãnerã tè ije, e'i Pauru.

³⁵E'i mijẽ kovenatu Perisi ijupe:

– Ajaire oromuu tarã mijẽ ekoty nemome'u katuarerã kō ovãema remẽ, taenu ywete si nerewarã, e'i.

Ajaire sota kō mō pè e'i:

– Eraa Pauru topyta jōvijã Eroti amyry posikoawerã retã wryy pè. A'e pè sota kō toãrō jẽ, e'i ijupe.

Juteu kō nivoi mã'ẽ omo'y teywete Pauru rè remẽwarã

24 ¹Āmẽ 5 oke paire, Juteu rōvijãgwerã kō ojapara oo Sesareja taa kyty, Jerusarẽ taa pe wyi. Kejō oo kupa. Janejare'e pè oporegeta mãe kō rōvijã wasu, Anania eu erã pè mã'ẽ. Āmō, Juteu rōvijã kō mō ve oo. Āmō, Romã pewarã tekoua kuwaparã oo, Teturu eu erã pè mã'ẽ. Mokopejō oo kupa. A'e kō oporegeta aitã Pauru rè kovenatu Perisi rovake. ²A'e pè ovãe kupa ire, jōvijã ayvukasia rena pè ojimoaty kupa, kovenatu reve. Āmẽ Romã pewarã tekoua kuwaparã ypy oporegeta. A'e nivoi mã'ẽ omo'y teywete Pauru rè, kovenatu reminu rōmō. Oporegeta katu rã'ãga rã'ĩ ojimory ee.

– Kovenatu Perisi. Netekokuwavay ipi. Nekatuay wete oreupe ipi. Oreroryvay nere ipi, jōvijā ywete ene rewarà mō. Āmō, orerau rejupa rewarà mō, e'i. Nerewarà mō tē orojimory katu ojee ipi, e'i. Nerewarà mō teve naikoi miraiā mō orerena pè ipi. Āmō, jikō'ōa naikoi teve. Age'e rōwā a'evo orerereko rejupa, e'i imory rā'āga. ³Kō'ē jawe jawe a'evo oroiko ipi. Ajawyi oreroryvay nere ipi. Manyvo remē jē rōwā noreroryi nere ipi. ⁴Age'e noroporegeta puku'āi neupe. Ajamā'ē ejapyaka rā'ī oreayvu rē, oro'e ene. Orokuwa neenutā, ivo neiko teāmā oreupe ipi rewarà mō.

⁵– Āwī kwaima'e orokuwa. Ipojoy mā'ē tē. Poromo'eai ywete mā'ē teve. Pirujē taa taa rupi oo oo remē upi upi a'evo ekoi ipi. Āmō rupi teve omome'u Juteu kō pè ipi, āwisō oōvijāgwerà kō ayvu toerovija e'ā kupa ky'y. Āmō, Nasare taa wānā rewarà kō rōvijā teve āwī, e'i rā'āga. ⁶Kee e'i teve aepo jaa 'aryvo. Janejare'e moe'ea retā omojaiwe tarepe. A'evo 'evo ekoi rewarà mō tē oropyy maevo. Oreayvu pojy rupi tē āwīvo oroereko. ⁷Ajamā'ē sota rōvijā, Risia eu erā pè mā'ē, oo orekoty ojimokasi. Wemigwai kō reve wekyi orepo pe wyi. ⁸Ajaire a'e tē oremuroka nekoty, āwisō toromome'u aepo jaa neupe. Ajawyi tereporegeta ijupe esa. Āwī ywete ojimome'u remē, “aje ywete” eretā pirujē oreayvu pè, e'i tite Teturu kovenatu pè.

⁹Aepo e'i remē,

– Ō'ō, aje ywete aepo e'i mā'ē, e'i e'i rā'āga Juteu rōvijā kō.

Pauru ojireko katu kovenatu Perisi rovake remēwarā

¹⁰Ajaire kovenatu Perisi Pauru ypy omono toporegeta. Āmē kee e'i Pauru:

– Akuwa ijatyray kwaray rōmō tesō nerokwapa orerekoa kuwaparā rōmō neiko remē. Ajawyi eroryvay nerovake ajimome'u. Ene ywete neenutā eayvu ky'y, ajireko katu ijayvu ai kō wyi remē, e'i. ¹¹Kee a'etā ene. Naiko pukuive Jerusarē taa pè aa paire epyy kupa. ¹²ke remē tē epyy kupa, Janejare'e moe'ea aa paire. A'e terekuwa esa, aje aepo a'e remē, e'i. ¹²Aā Juteu kō nivoi mā'ē omo'y teywete ere. Nomā'ēi manyvo ekojē aiko remē ere kupa. Nomā'ēi teve jane kō ayvuvaja vaja aiko Janejare'e moe'ea retā ypy pè aiko remē. Āmō, nomā'ēi teve Janejare'e ayvu rē jimo'ea retā mō wryy pè amojikō'ōoka jane kō remē. Mape jē rōwā a'evo aiko remē, omā'ē ere kupa ipi. ¹³Ajawyi manyvo ne'i'āi kuwa age'e aepo jaa rōmō kupa mijā!

¹⁴– Ajawyi ije ywete kee a'etā ene. Orerāmōi kō reruparā mō ve Janejare'e arovija imoe'e ipi. Wayvukwerā tāmō Moisesi amyry pè okusiwaoka maekwerā pè “aje” a'e ipi. Wayvu mojenuarā kō pè okusiwaoka maekwerā pè “aje” a'e teve. Ajamā'ē ijayvu age'ewarā pè teve “aje” a'e. A'e rupi katu teve aiko ipi, Jesu rekoa rupi tē. A'e pewarā mō si, “Iwarite āwī aepo e'i”, e'i āwī kō, a'evo aiko rewarà mō tē. ¹⁵Āwitō āwī

kō, “Aje, Janejare'e omānō mǎe kō omomoeratà”, e'i, aepo a'e mǎē teve ije. Ijavyu kō vo ve eayvu. Aje, pirujē omomoeratà. Āwitō ivo mǎe kō omomoeratà, a'evo tary ve nivoi mǎe kō, e'i. ¹⁶Ajawyi si ajimokasiay ivo katua rupi taiko Janejare'e rovake. Āmō, jane kō rovake teve, e'i Pauru.

¹⁷E'i jē Pauru:

– Āmō, kee teve aiko maekwerà. Age'e rōwā Jerusarē rupi aiko. Ajaire naai 'ete a'e kyty ky'y. Ijaty kwaray rōmō tesō naai 'ete a'e kyty. Age'e tē katu ajivy mijē aa a'e kyty. Karakuri kō araa eretārāgwerà nimoma'e'i mǎe kō pè ime'ē. Āmō, Janejare'e moe'ea retā pè eremime'ē rā araa, e'i. ¹⁸A'evo 'evo aiko remē omāē ere kupa, Janejare'e moe'ea retā ypy pè. Ajipiky'a'oa paire jakatu omāē ere kupa. Āmē a'evo aiko remē, aty wasu reve rōwā aiko. Najikōō kō'oi teve ee kō.^t ¹⁹Ajamāē Juteu kō mō a'e pè tui, Asia yvy wānà kō mō. A'e kō tē kuwasi erekoawerà kō omome'u ene mijā, eaiwererà mō rē sō omāē kupa remē, a'e kō tē omāē ere rewarà mō. Aā kō āmē nomāē'i ere Janejare'e moe'ea retā ypy pè aju remē. ²⁰Jōvijāgwerà kō rovake aiko remē tē omāē ere kupa ky'y. Ajawyi a'evo aiko maekwerà kōrijō tē kuwasi omome'u kupa mijā, a'e rovake sō nivoi aiko remē. ²¹Kee a'e kōrijō tē ovake kō apō'ā aporegeta remē. “Aje ywete omānō mǎe kō kāramō opoeratà”, a'e. “A'e rewarà mō ipō age'e emojaiwea”, a'e ovake kō, e'i Pauru oporegeta kovenatu pè.^u

²²Āmē aepo jaa kovenatu Perisi wenu remē, kee e'i ijupe:

– Āmō remē teipō akuwatà nerekoa. Sota rōvijā tovāe rā'ī nē, a'e tē nemuu rewarà mō, e'i. Āmē tē akuwatà nereko, e'i ijupe.

Ajamāē kovenatu Perisi Jesu rekoa rewarà wenu mā'ē tē. ²³Ajaire e'i sota rōvijā miti pè:

– Sota kō mō toārō jē rā'ī Pauru, e'i. Opota sō ijimorypa kō uu ipyri ipātavō remē, totuu nē āmē, e'i.

Pauru kovenatu Perisi kō rovake tui mijē remēwarà

²⁴Āmē āmō 'ary pè, kovenatu Perisi uu mijē, werekwarà Tusira reve. Juteu wāivī'y tē erekwarà. Oike mijē jōvijā ayvukasia rena pè. Āmē omuroka Pauru okoty, tomojenu Jesu ayvu e'ey ijupe kō. Āmē ivo katuay Pauru omojenu Kiristu Jesu rē jirovijā mā'ē rewarà. ²⁵Kee e'i teve Pauru:

– Janejare'e opota ivo tijaiko ipi, e'i. Āmō, opota teve tijajireko katu ivoa rupi tijaiko. Āmō, kāramō Janejare'e poromosā'āgatā, pirujē. Ivo mǎe kō weraatà wena kyty opyri toiko karuaru. Nivoi mǎe kō noeraa'āi āmē. A'e kō omomorijau kōrijōtā tē, e'i Pauru.

Aepo kovenatu Perisi wenu remē, e'i Pauru pè:

– I'ete rā'ī neporegeta ije. Ejivy rā'ī ekwa. Āmō remē teipō oromuroka tarà mijē. Āmē si aenu katutà neayvu ky'y, e'i ijupe.

^t 24.18 J.K.R. 21.17-28   ^u 24.21 J.K.R. 23.6

Ojimonyi Pauru ayvu renu rewarà mō aepo e'i imoisry. ²⁶Kee e'i tite kovenatu Perisi oupe, Pauru rè: “Karakuri pō ome'età ije tamoëoka?” e'i tite. Ajawyi umuroka py'yi imogeta. ²⁷Nomoëi jimopã'ága pe wyi ajamã'ë, kee e'i oupe rewarà mō: “Amoë sō remë, Juteu kō ojikō'õtà ere âmë. A'e kō ywesō tamory”, e'i oupe rewarà mō.

Ajawyi tè nomoëokai Pauru jimopã'ága pupe wyi. Mōrijō kwaray rōmō Perisi a'evo kovenatu rōmō ekoi jë. Ajaire ojisyry kovenatu rōmō ekoia wyi, awyje ky'y. Âmō kovenatu tè mijë oike ekovijarerà rōmō. Posiu Pesitu eu mǎ'ë tè oike ky'y. A'evo remë Pauru jimopã'ága pè tui jë upa.

Pauru ojimokasi kovenatu Pesitu rè remëwarà

25 ¹Âmë Pesitu Juteu yvy pè ojimojövijã ppy remë, Sesareja taa pè rä'ĩ ekoi. Moapy ke rōmō oike paire, Jerusarë taa kyty ojiupi rä'ĩ oo. ²A'e pè ovãe remë, Juteu rövijägwerà kō ojimoaty uu ovake. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rövijã kō a'evo ekoi. Âmō, Juteu kō rövijã kō ve. A'e a'e kō oporegeta ai tè Pauru rè. Omome'u katu mijë kovenatu Pesitu pè kupa.

– A'evo 'evo sō mǎ'ë tè Pauru! e'i kupa. ³Ajawyi teremojivyoka Jerusarë taa kyty, oremorya rōmō, e'i kupa.

Ajamã'ë, “Pee ku'ai pè sijukatà Pauru”, e'i oupe kupa. Ajawyi aepo e'i tite kupa.

⁴⁻⁵Âmë kovenatu Pesitu e'i ijupe kō:

– Ânĩ, e'i. Sesareja taa pè Pauru jimopã'ága pè tui upa. Kuise'ë jë ajivytà aa a'e kyty, e'i. Penövijã kō mō kuwasi oo erupi a'e kyty. Âmë tè oiko sikaepo ijaiwererà mō remë, tomome'u katu ije kupa, e'i kovenatu Pesitu ijupe kō.

⁶Aja paire Jerusarë taa pè oiko puku sa'u jë iko, janepokwerà pè oke. Ajaire ojivy oo Sesareja taa kyty ojavara ky'y. Juteu rövijã kō mō ve oo upi. Ovãe maire, kō'ëmeve oo tetã ivo tekoua kuwapa retã mē oike wapy, jövijã apyka 'aryvo. A'e pè kovenatu wenu jane kō ayvu ipi, oporegeta remë. Omuroka Pauru okoty âmë.

⁷Âmë Pauru a'e pupe oike remë, Juteu kō Jerusarë taa pe wyi ojavara uu maekwerà kō a'e pè tui, kovenatu rupi uu maekwerà kō. A'e kō nivoi 'eteay mǎ'ë omoy teywete Pauru rè kovenatu rovake.

– A'evo 'evo sō mǎ'ë tè ãwĩ kwaima'e, e'i teywete Pauru pewarà mō kupa.

Oporegeta ai ywete si kupa. Ajamã'ë mǎ nomo'y'ãi Pauru rewarà aje ywete sikaepo nivoi ekoia, “aje” te'i kovenatu ijayvu kō pewarà mō.

⁸Pauru âmë ojimokasi oporegeta ojireko katu iwyi kō ky'y. Kee e'i:

– Ije jövijã kō ayvu rupi katu aiko ipi, e'i. Naiko teitetei aiko ipi, e'i. Âmō, najavyi teve tãmō Moisesi remikusiwarerà rupi tekoua ipi, e'i. Âmō, Janejare'e moe'ea retã namojaiwei teve aiko. Âmō, jövijã wasu Sesa ayvu pojy najavyi teve ipi. Ikatu tè aiko ipi, e'i Pauru.

⁹Ajamã'ě kovenatu Pesitu opota tē Juteu rōvijā kō mory. Ajawyi e'i Pauru pè:

– Nerepotai pō Jerusarē taa kyty neo, takuwa katu nerekokwerà? e'i ijupe.

¹⁰– Ānī! e'i Pauru. Ikepa rōwā sipō aju, nerovake. Jōvijā wasu Sesa remimojōvijā rovake aju! Ajawyi ikeve nivoi aiko mǎ'ě terekuwa, mǎ pō eresatà, ajawyi. Manyvo na'e'i Juteu kō pè aiko ipi. Ene ve nekuwa katu manyvo na'e'i aiko remē ipi! ¹¹Aje sō ijayvukwerà erewarà remē, ekuwa kuwa āmē rejupa. Upi katu tē kuwa ejukaoka rejupa. Ajamã'ě nivoi omo'y teywete sō ere kupa remē, nivō'āi kuwa eme'ē ipo kō pè remē, e'i. Ajawyi jōvijā wasu Sesa po pè tē emono rejupa, a'e ene ky'y! e'i kovenatu pè.

¹²Aepo e'i Pauru paire, kovenatu Pesitu oporegeta rāī opātavōarà kō reve, manyvo toereko kupa. Ajaire e'i Pauru pè:

– Hoō. Aepo erepa rewarà mō, a'e kyty oromonookatà! e'i.

Pauru jōvijā Akiripa kō rovake remēwarà

¹³Kāramō sa'u jōvijā mō uu Sesareja taa kyty kovenatu Pesitu resa. Akiripa eu erà pè. Okōjā revejē uu. Pereni eu ikōjā rerà pè. A'e kō uu ojimory kovenatu Pesitu rē. ¹⁴A'e rupi ekoi rāī kupa. Ijaty sa'u 'arà a'e rupi ekoi kupa. Āmē kovenatu Pesitu omome'u Pauru rewarà ijupe kō. Kee e'i ijupe kō:

– Oiko ike kwaima'e mō, Pauru eu erà pè mǎ'ě, e'i. Kovenatu Perisi ojisyry remē, oity ike jimopā'āga pè maekwerà, e'i. ¹⁵Āmē Jerusarē taa pè aa remē, Juteu rōvijāgwerà kō nivoi mǎ'ě omo'y ee eupe. Kejō a'evo ekoi mǎe kō: Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijā kō. Āmō, Juteu rōvijā kō ve. Mokopejō. "A'evo 'evo sō ekoi mǎ'ě tē Pauru!" e'i ije kupa. Ajawyi omojaiweokatà eupe kupa. Opota ije tē tamojaiwe kupa, e'i. ¹⁶Ajamã'ě kee a'e ijupe kō: "Nikatu'āi āwīvo areko remē. Nijamojaiwe teywetei Romā wane'e kō ipi", a'e ijupe kō. "Kee jareko. Oporegeta ai ee maekwerà rovake tatui. Āmē tē omojaiwetà remē, ovakeve āmē omojaiwe. Āmē tē temimojaiwerà ojireko katutà ayvu ai wyi ipi", a'e ijupe kō. ¹⁷Ajawyi a'e kō ovāe ike erupi remē, naiko pukui. Kō'ēmeve aa tetā ivo tekoua kuwapa retā mē aapy. Ameve amuroka a'e kwaima'e ekoty. ¹⁸Nivoi mǎ'ě omo'y ee mǎe kō ve uu. A'e kō oporegeta ai wetē ee. Ajamã'ě manyvo jaa rōwā oporegeta ai ee kupa. Āmē ajipy'amogeta amātejē tite: " 'Pauru noerovijai teipō jōvijā wasu Sesa ayvu pojy', e'itā ipō kupa", a'e tite. Ne'i ajamã'ě kupa. ¹⁹Kee e'i kōrijō tē kupa: "Janejare'e rerovijaa rupi katu rōwā Pauru ekoi ipi", e'i kōrijō tē kupa. Āmō, Jesu eu ijupe mǎ'ě mǎnōa rē ijayvuvaja vaja kupa mijā. Omānōma a'e. Ajamã'ě Pauru: "Opoerapa. Oiko mijē", e'i ijupewarà mō. Aepo e'i rewarà mō tē opota omojaiwe ijuka kupa.

²⁰– Ajawyi manyvo na'e'āi tesō ky'y, aepo rapijarà ayvu aenu remē, e'i. Ajawyi manyvo na'e'āi teve aporegeta ky'y. Naikoi eporegetaa. Ajawyi

a'e Pauru pè: “Nerepotai pō neo Jerusarē taa kyty, a'e pè tè si nerekoa takuwa?” a'e. ²¹Ajamā'ē Pauru ojimokasità, kee javo: “Jōvijā wasu Sesa po pè emono rejupa, a'e ky'y!” e'i. Ajawyi a'e pè amonotà tatui ky'y. Ajamā'ē ike jimopā'āga pè tui jē rā'ī upa, e'i. Amono jē sota kō toārō jē upa, ajaatetà amonooka jōvijā Sesa kyty, e'i kovenatu Pesitu jōvijā Akiripa pè.

²²Āmē aepo wenu Akiripa remē, e'i:

– Ije ve apota amā'ē ee, tajapyaka ijayvu rē, manyvo e'itā pō oporegeta, e'i.

– Hoō, e'i kovenatu Pesitu. Kovi neenutā āmē, amuu remē, e'i ijupe.

²³Āmē kō'ēme jōvijā Akiripa uu ovāe jimoatya retā mē, okōjā Pereni reve. Jōvijā yru poko ikatuay mā'ē opypy eroike kupa. Āmō, sota kō rōvijā kō ve uu. Āmō, Sesareja taa rōvijā kō teve. A'e pè tui kupa remē, kovenatu Pesitu omono sota kō too Pauru pijarā mō. Weru āmē kupa.

²⁴Āmē kovenatu Pesitu e'i ijupe kō:

– Jōvijā Akiripa. Āmō, pirujē ike janereve tui māe kō ve. Pemā'ē āā kwaima'e rē. Aā rē tè Juteu kō ojikō'ō. Oporegeta ai ywete ee kupa. Jerusarē taa wānā kō. Ikewarā kō teve, e'i. “Ejukaoka” e'i ije kupa ipi. ²⁵Ajamā'ē a'e eupe: “Manyvo nijareko'āi ijuka”, a'e. “Mā rē nijajuka'āi, nimanyvoi ekoi rewarā mō”, a'e eupe. Ajamā'ē āwī ywete ojime'ētā jōvijā wasu Sesa po pè. Ajawyi, “Hoō, oromonookatā āmē ky'y”, a'e kōrijō tè āmē ijupe.

²⁶– Ajamā'ē nakuwai manyvo a'etā ikusiwa kareta rē imonooka eeve jōvijā Sesa pè, tokuwa manyvore pō jamonooka. Ajawyi age'e aeru ike penovake. Jōvijā Akiripa rovake ywesō aeru, tojimome'u penovake. Maevo āwīvo remē tè oikotā ayvu takusiwa ee ky'y. ²⁷Kee rewarā mō. Temimopā'āgwerā jamonooka jōvijā Sesa pè remē, kareta irōromō tè apijarerā jamono ipi, tokuwa manyvore pō a'evo. Kareta e'āte nijamonooka teywetei ipi, e'i kovenatu Pesitu.

Pauru ojimome'u jōvijā Akiripa rovake remēwarā

26 ¹Ajaire jōvijā Akiripa e'i Pauru pè:

– Ene ppy ejireko katu ayvu ai wyi, e'i.

Āmē Pauru opojai tesō oporegetatā. Kee e'i ijupe:

²– Jōvijā Akiripa, ejapyaka eayvu rē aporegeta neupe remē. Juteu rōvijā kō emojaiwe tesō ipi, e'i. Ajawyi age'e aporegeta katutā ajireko katua rē, e'i. Ije age'e eroryvay, nerovake ajimokasità ee kō, ijayvu ai eupe kupa rewarā mō. Pirujē Juteu rōvijā kō ayvu ai wyi ajireko katutā aiko.

³Niwasu'āi aporegeta ene remē, nekuwa Juteu kō rekoa ipi rewarā mō. Ajawyi a'e ene. Ejapyaka katu rā'ī eayvu rē aporegeta ene remē, a'e ene, e'i.

⁴– Aā Juteu kō ekuwa manyvo aiko eja'yry remeve erena pè maekwerā, ajaate age'e. Okuwa manyvo aiko Juteu yvy rupi remē teve kupa, Jerusarē taa rupi aiko remē. Omā'ē ere kupa ipi rewarā mō ekuwa kupa. ⁵Pariseu

teve ije, ivo kō. A'e kō ywesō tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi katu ekoi mǎe kō.^v Ije ywesō kō a'e rupi ajimokasiay aiko mijã. Ajikuwa katu a'evoa rōmō aiko mijã. Karamoe remeve ajikuwa katu. Ajawyi pirujê erekoa okuwa kupa. Opota omome'u kupa remê, e'itã ãmê kupa. Ewari tē sō remê, okuwa tary ve ãmê ewarikwerà kupa. Ere awi ãmê ijupe kō esa, e'i.

⁶– Karamoe remê Janejare'e kee e'ipa orerãmōi kō pè: “Amomoeratã omãnō mǎe kō kãramō”, e'i. Aepo jaa pè “aje ywete” a'e rewarà mō ojikōō ere kupa. A'evoa rã aãrō jê rewarà mō teve. Ajawyi tē ereru nerovake kupa. ⁷Ajamãê ije kōrijō tē rōwã a'evoa aãrō. Pirujê eretãrãgwerà Juteu kō wyive wãrō, 12 atyry kō jeapyrerã kō wyive. Wãrō jê kupa remê, werovijã teãmã Janejare'e imoe'e kupa ipi, evo ve. Pya rupi, 'arã rupi ijayvu rupi ekoi kupa ipi, wãrō jê kupa remê. Ajamãê, “Aje ywete Janejare'e omomoeratã omãnō mǎe kō”, a'e rewarà mō, ojikōō ere kupa. Aepo jaa rewarà mō tē age'e emojaiwe nerovake kupa, e'i jōvijã Akiripa pè.

⁸Kee e'i rãrã Pauru Juteu kō pè, uu imojaiwe mǎe kō pè:

– Kee pejê tite pō? “Janejare'e nomomoeraoka'ãi omãnō maekwerà kō”, pejê tite pō? Ije ve ãmō rupi teve ajipy'amogeta ipi mijã, e'i.

⁹E'i jê Pauru jōvijã Akiripa pè:

– Ije ve ãmō rupi teve ajipy'amogeta ipi mijã, e'i. “Aje rōwã Jesu Nasare taa wãnã ayvu”, a'e tite mijã, e'i. Ajawyi kee a'e tite ipi mijã: “Pirujê Jesu koty rewarà kō tamomorijau”, a'e. Ajawyi pirujê a'evoywe'e tite areko kō ipi, e'i. Amojaiwe kō ywe'e tite kō ipi mijã, e'i. ¹⁰Jerusarê taa pè a'evoywe'e aiko ipi mijã. Ikoty rewarà kō amojaiwe imopãã ipi mijã. Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijã kō ayvukasia rupi a'evoywe'e areko kō ipi mijã. Oorerōvijã kō omojaiweoka kō ijukaoka remê, “i'ete” a'e kōrijō. Ije ve naesa tari kō ipi mijã.

¹¹– Ajawyi a'evoywe'e aiko maekwerà tē ije, a'e ajupa ene. Ajimokasi ywe'e tite, “Jesu rekoa toity kupa”, a'e tite rewarà mō. “Peja'a jê sō Jesu rē remê, poromomorijautã ãmê”, a'e ipe ijupe kō ipi. “Poromopã'atã poroapisi”, a'e ipe teve ijupe kō mijã. Nopoi tite Jesu ayvu wyi kupa remê, amomorijau kō ipi. “Topoi ekojê iwiyi kupa”, a'e tite rewarà mō a'evoywe'e areko kō ipi mijã. Napotai tesō kō ewarã kō aenu. Ajawyi taa taa rupi aa Janejare'e ayvu rē jimo'ea retã kō rupi ipi. Jesu koty rewarà kō amomorijau, Juteu kō rena kō rupi. ãmō, Juteu rōwã mǎe kō rena kō rupi teve a'evoywe'e aiko ipi mijã. A'e rē ywesō aja'a ipi mijã. A'evoywe'e aiko puku tesō mijã, e'i Pauru Akiripa pè upa.^w

Pauru omoteeawerã omovyvy remêwarã

(Jesu koty rewarà kō 9.1-19; 22.6-16)

¹²E'i jê Pauru:

– ãmō 'ary pè kō Tamasiku taa kyty aa, Janejare'e pè oporegeta mǎe kō rōvijã kō ayvu rupi. A'e kō remikusiwarerã rupi tapyy Jesu koty

^v 26.5 J.K.R. 23.6; Prp. 3.5   ^w 26.9-11 J.K.R. 8.3; 22.4-5

rewarà kō mijā. ¹³Ajamā'ē Tamasiku pijarà rupi aa poromopā'ātā aiko remeve, Janejare'e emoteeoka āmē ky'y. Jane 'aryvo katu kwaray remē kō a'evo. Āmē kwaray vo sō mā'ē owyjy ore'aryvo. Erupi oo māe kō 'aryvo ve owyjy. A'e ywesō poroeakwaso kwaray wyi. Ore'aryvo katu itārawā oreārīmā. ¹⁴Āmē erupi oo māe kō reve oro'apa katu tesō vvyu. Āmē moregeta aenu, a'e kwaray vo sō mā'ē pupe wyi. Eayvu rupi tē oporegeta, Juteu kō ayvu rupi, Epereu kō ayvu rupi. Kee e'i ije: “Sauru! Sauru! Epy'amopirai sō erereko rejupa!” e'i. “Ni'ei nejimokasi epe erovake remē! Nevote nejimoai ywe'e titetā āwīvo remē”, e'i ije.

¹⁵– Āmē a'e ijupe: “Ava pō ene, Jōvijā?” a'e. E'i ije āmē: “Jesu tē ije. Epy'amopirai erereko rejupa mā'ē tē ije”, e'i. ¹⁶“Ajamā'ē ka'e ene. Epō'ā jēsī ekwa. Oropyteporopa eremīgwai rōmō tereiko, āwīvo age'e nemā'ē ee mā'ē teremojenu erokwa āmō kō pē. Ajawyi tē age'e ajikuwapa neupe ky'y. Aepo a'e ene maekwerà teremojenu teve, manyvo a'etā mijē pō ajaire neupe. ¹⁷Neayvu noenu tari māe kō opotatā nemoai. Juteu kō wyi. Āmō, Juteu rōwā māe kō wyive. Ajamā'ē oroereko katutā iwyi kō nerereko. Oromonotā ijupe kō, ¹⁸āwisō teremotekokuwa kō. Aje ywete mā'ē rē tē nemotekokuwa kōtā. Teko aia wyi nerova kōtā, ekoty rewarà kō rōmō toiko kupa ky'y”, e'i ije. “Ājāgai rōvijā Satanasi kasia wyi nemomoi kōtā ekoty imuu. Ere eako'i māe kō apy'aky'a'otā. Āmē Janejare'e 'awyjepa' e'itā ijaiwererā kō pē ky'y. Oupewarā kō rōmō werekotā āmē, pirujē ere eako'i māe kō reve”, e'i Jesu ije, e'i.

“Janejare'e ayvu mojenuarā rōmō aiko ky'y”, e'i Pauru mā'ē

¹⁹E'i jē Pauru oporegeta:

– Ajawyi kee a'e ene, jōvijā Akiripa. Arovija ayvu yva pupe wyi ojenu ije mā'ē, e'i. ²⁰Ajawyi Tamasiku taa pē ppy amojenu, e'i.^x Ajaire Jerusarē taa pē. Ajaire pirujē Juteja vvy rupi. Juteu kō pē amojenu erokwa. Āmō kō pē teve amojenu erokwa, Juteu rōwā māe kō pē. Kee a'e ijupe kō: “Tapejimosioka peaiwererā rē. Tapejimome'u Janejare'e pē peaiwererā reityppyypaoka”, a'e ijupe kō. “Awyje Janejare'e koty rewarà kō rōmō tapeiko ky'y. Āmē tē pejikuwatā aje ywete Janejare'e kyty pejirova māe kō rōmō peikotā”, a'e ijupe kō ipi, e'i.

²¹– Aepo a'e rewarà mō tē Juteu kō epyy, Janejare'e moe'ea retā ppy pēaju remē. Opota ejuka kupa. ²²Ajamā'ē Janejare'e epātāvō. Ajawyi ijayvu amojenu aiko. Pirujē āmō kō pē amojenu jenu aiko, ojimojōvijā māe kō pē. Āmō, jōvijā e'ā kō pē teve. Pirujē jane kō pē amojenu. Janejare'e ayvu mojenuarā kō ayvukwerā vo ve eayvu. Āmō, tāmō Moisesi ayvukwerā vo eayvu. ²³Kee e'i amātejē kupa maekwerā: “Janerereko katuarā, ojimomorijautā māe

^x 26.20 J.K.R. 9.20,28-29

rã teãmã. Omãñõtã mãe rã teãmã teve. A'e ypy opoeratã mãñõa wyi mãe rã teve. A'e teve Janejare'e Remimuurerã ypy mãñõa e'ã wãparõtã. Omomoera rewarã mō, kee jaa ojikuwa. Kãramō omãñõ mãe kō omomoera tarã mijẽ eraa okoty opyri toiko karuaru kupa. Juteu kō. Juteu rōwã mãe kō ve”, e'i maekwerã. Aepo tãmō Moisesi e'i. ãmō, Janejare'e ayvu mojenuarã kō ve aepo e'i, e'i Pauru ijupe.^y

²⁴Aepo Pauru e'i oporegeta ojireko katu upa remẽ, kovenatu Pesitu wayvo tesō wapukai javo ijupe. E'i:

– Pauru! Nereawyry sipō? Nejimotekokuwaway sipō nereawyry rōmō? e'i tite.

²⁵ãmẽ Pauru e'i ijupe:

– ãñi, nereawyryi, jōvijã! Ikatu tẽ aiko ipi. Neãkãgai teve aiko, e'i. Ajamã'ẽ aje ywete aepo a'e, e'i. ²⁶Jōvijã Akiripa okuwapa katu a'evoa, tyvija rupi rōwã rewarã mō. Ajawyi aepo a'e kuwa eminu rōmō, e'i.

²⁷Ajaire jōvijã Akiripa pẽ e'i jẽ:

– Jōvijã Akiripa, akuwa “aje” ere Janejare'e ayvu mojenuarã kō remikusiwarerã pẽ ipi, e'i Pauru.

²⁸E'i jōvijã Akiripa ãmẽ ijupe:

– “ãmẽ teipō Kiristu koty rewarã rōmō ekoitã!” ere tite sipō ije? e'i. “Aepo a'e remẽ teipō werovijatã”, ere tite sipō eupe? e'i ijupe.

²⁹– ãñi! e'i Pauru. Ajamã'ẽ Janejare'e pẽ aporegetatã neupewarã mō. “Jōvijã Akiripa nera'yry Jesu rẽ ‘aje’ te'i, evo”, a'etã. Neupewarã mō rōmō'ite rōwã ajamã'ẽ aepo a'etã, e'i. Pirujẽ jane kō age'e eayvu rẽ ojapyaka upa mãe kō pewarã mō ve aepo a'etã. Evo tapeiko pirujẽ. Ikatuay wetetã ãmẽ. Ajamã'ẽ napotai kōrijõ tẽ pepokwaa, evo, e'i Pauru jōvijã Akiripa pẽ.

³⁰Aepo e'i paire, pirujẽ a'e pẽ tui mãe kō opõ'ã oo. Kejõ. Jōvijã Akiripa, okõjã Pereni reve. ãmō, kovenatu Pesitu. ãmō, taa wãnã rōvijã kō. ãmō, sota rōvijã kō. A'e kō opõ'ã oẽ oo Pauru rẽ oporegeta. ³¹Oẽ oo kupa remẽ, kee e'i ojiupe kupa:

– Nimanyvoi 'eteay ekoi mã'ẽ tẽ ãwĩ kwaimãe. Manyvore ywete sipō omopã'ã kupa? Ajawyi, “Tijajuka ãwĩ”, naoty kuwa'ãi ijupe mijã! e'i ojiupe kupa.

³²ãmẽ kee e'i jōvijã Akiripa kovenatu Pesitu pẽ:

– Ije sō remẽ amoẽoka kuwa jimopã'ãga pupe wyi ãwĩ, e'i. Jōvijã wasu Sesa rẽ sō nojimokasi remẽ, jamoẽ kuwa ãmẽ. Ajamã'ẽ aepo e'ipa rewarã mō, nijamoẽoka'ãi ky'y. Ajawyi tijamonooka kōrijõ tẽ jōvijã wasu Sesa pẽ, e'i jōvijã Akiripa ijupe kō.

^y 26.23 1Kor. 15.20; Isa. 42.6; 49.6

Pauru Romã taa kyty oo remẽwarà

(27.1—28.31)

Pauru Romã taa kyty ootà remẽwarà

27 ¹A'evo paire kovenatu Pesitu e'i Pauru pewarà mō:
– Hoō! Too nẽ Romã taa kyty Itaria yvy pè, jōvijã wasu Sesa rovake! e'i ky'y.

Ajawyi orootà ky'y. Ije ve aatà Pauru rupi. ãmẽ Pesitu ome'ëoka rãĩ Pauru sota rōvijã mō po pè toãrō jẽ upa. Juriu eu a'e rerà pè. Sota atyry kō pè jōvijã wasu pyriwarà kō eu. ãmō temimopã'ãgwerà kō ve ome'ëoka kovenatu Pesitu Juriu po pè, toãrō jẽ eraa kō oo kupa remẽ jōvijã wasu koty. [Nawiu rupi orootà. Yvytu rè tẽ wata mã'ẽ a'e nawiu. A'evo mã'ẽ pè oiko kamisa pevu, yvytu mokasia rōmō.^z A'e rè yvytu ikasiy nawiu rooata.]

²ãmẽ ajaire nawiu ovãe, Ataramiti taa kyty wyi uu mã'ẽ. A'e Asia yvy kyty ootà. Asia taa taa rupi ootà opyta pyta iko, pãranã reme rupi. A'e rupi orootà. ãmō, Jesu koty rewarà mō ve oo orerupi, Aritaku eu erà pè mã'ẽ. Tesaronika taa wãnerà tẽ Aritaku, Masetonia yvy pewarà. ³ãmẽ oroo ky'y. Kõ'ẽme orovãe Sitō taa pè. A'e pè orovãe remẽ, Pauru e'i sota rōvijã pè:

– Taa rãĩ ejimorypa kō resa, aã taa pè tui upa mãe kō resa, e'i.

– Hoō! Ekwa rãĩ ãmẽ neremimotarà kō ve terepyy iwyi kō, e'i.

Oporijauesa rewarà mō aepe e'i. Oroo rãĩ esa kō ãmẽ.

⁴Ajaire oroo mijẽ a'e taa pe wyi, nawiu rupi. Pãranã wasu oroasa oroo. ãmẽ ijyvytu ai. Ajawyi ypõ'õ wasu ovãe rupi tẽ oroo, yvytu ai e'ãma rupi. Sipiri eu a'e ypõ'õ wasu pè. ⁵Ajaire Sirisi yvy pyryvo orokwa. Pãpiria yvy pyryvo teve orokwa. Ajaire Mira eu taa pè mã'ẽ pè oropyta rãĩ. A'e Risia yvy pè. ⁶[A'e nawiu noo'ãi Romã taa kyty. Ajawyi oroo rãĩ oroẽ a'e taa pè.] Ajamã'ẽ ãmō nawiu ovãema Aresãtiria taa pe wyi. A'e ootà Itaria yvy kyty, Romã taa kyty.

Ajawyi sota rōvijã orereroike mijẽ orereraa nawiu rupi. ⁷Mewe tẽ oroo ky'y, ikasiy yvytu nawiu sã rè rewarà mō. Ijatyry tesõ ge tekou nawiu pupe oroke oroiko. ãpẽjyay oroo orovãe Kinitu taa pè. Yvytu ikasi mã'ẽ nomojãnokari nawiu (kwaray ãma kyty). Ajawyi wãĩ ovãe rè tẽ orokwa oroiko rãĩ. Ypõ'õgwerà rovae rupi orokwa oroiko. Kereta eu a'e ypõ'õ wasu pè. Ajawyi Saumoni taa rupi ve orokwa, ypõ'õ wasu ovãe rupi oroo remẽ. Nijyvytu ywe'e'i a'e rupi. ⁸ãmẽ oroo jẽ Kereta ypõ'õ wasu myterà rupi, ypõ'õgwerà reme rupi. ãmẽ waypete jẽ oroo remẽ. Ajawyi taa mō

^z 27.1 *Veileiro*

pè oropyta rãĩ. Jãemijarà ikatu mã'ê eu a'e taa pè. A'e Raseja taa pyri'ije'ê sa'u tẽ. ⁹Ipojoy ai pãranã wasu a'êvo remẽ. Nawiu kô noo'ãi a'êvo remẽ ipi. Orokuwa pãranã ipojoy remẽ ipi. "Ãmãnã kyrypy remẽ a'êvo ipi", oro'e teãmã. Ajawyi oropyta rãĩ kuwa a'e pè mijã. [Ajamã'ê sota rövijã sikaepo ojikôtevẽ jẽ iko, opota oo amãtejẽ ovãe Romã taa pè rewarà mõ.

– Nikatui ijaty ge römõ tesõ jaiko nawiu rupi remẽ. Ja'e jẽ! e'i ywe'e tite.]

Ajamã'ê Pauru okuwa ipojoy ai oroasa jètã sõ oroo remẽ. Ajawyi kee e'i epe tõvijã kô pè:

¹⁰– Ipojoy aità siasa jẽ sõ jaa remẽ, ejimorypa kô, e'i. Moma'e kô pirujẽ opatã nawiu reve, e'i epe. Maevo jane ve japatã, e'i. Ikatu kuwa ike japyta rãĩ remẽ, e'i epe.

¹¹Ajamã'ê kee e'i jẽ nawiu jarã rövijã:

– ãnĩ! Nimanyvo'ãi jaa jẽ remẽ! e'i ywe'e tite.

Nawiu jarã teve aepo e'i. A'e kô ayvu ywesõ sota rövijã werovija ywe'e tite Pauru ayvu wyi.

¹²– Jaa jẽ kuwa Penisi taa pè japyta, e'i pirujẽ jane kô. Aã taa pè nikatu ywe'ei japyta jẽãmãnã kyrypy remẽ, vyvutu ikasiay ike rewarà mõ. ãmõ, ãmãnã oky wete teve, e'i kupa.

A'êvo oroo tarepe orovãe Penisi taa pè. A'e teve Kereta ypõ'õ wasu pè tui. Vyvutu nikasi ywe'ei Penisi taa pè ipi. Ajawyi aepo e'i kupa.

Yvytu ai opokou Pauru kô remẽwarã

¹³Ãmẽ oroo jẽ oroiko remẽ, nijvyvutu ywe'eive mijã. Ajawyi oryvay ywe'e tite iko kupa.

– Javãetã ipõ, e'i tite kupa.

Ãmẽ nawiu momãatãa ipowyijay mã'ê^a wekyi mijẽ inõ nawiu pupẽ kupa, vyvutu nawiu toeroata jẽ. Ypõ'õgwerã reme pyri'ije'ê rupi orokwa.

¹⁴Ajamã'ê py'awarã mõ vyvutu ai wasu werojivy jivy tesõ! Kwaray yke kyty wyi a'e uu, ypõ'õgwerã 'arã rupi. Ajawyi opeju nawiu eraa wayvo.

¹⁵Ãmẽ nawiu jarã manyvo noereko'ãi imomãatã. Ajawyi omoane'e kōrijõ tẽ vyvutu toeraa. Noterẽ gatui nawiu oo ky'y. Vyvutu ai rupi kōrijõ tẽ oo.

¹⁶Ajawyi orojipota rãĩ vyvutu ai wyi, Kauta ypõ'õgwerã pyri'ije'ê. Oiko yarã ra'yry mõ nawiu rẽ ojiãpasĩ mã'ê, mārãnai mēwarã rã. A'e ojora imokatu nawiu kwarã pè kupa. ãpẽi weroike imokatu kupa, vyvutu ai ywete rewarã mõ. ¹⁷Nawiu jarã remĩgwai kô tẽ weroike. Aja paire nawiu ookwa okwa kupa, vyvutu tooka oka e'ã. Okyje ai tẽ kupa ky'y. Kee e'i kupa:

– Ovajarã kyty ysĩ rena oiko, Siti eu erã pè mã'ê. Natypyĩ a'e pè, e'i. Maevo opã'ãtã nawiu a'e rẽ ojika jika, e'i kupa.

a 27.13 *Âncora*

Ajawyi kamisa yvytu weroata mǎě omowyjy imokatu kupa.^b Aja paire oo jē nawiū ky'y. ¹⁸Ijyvytu ai ywete jē. Ikō'ēma tesō yvytu ai. Ajawyi moma'e kō wekyi epe imopopo pāranā pupe kupa.

– Tivevui a'u ekojē, e'i tite kupa.

¹⁹Kō'ēme ijyvytu ai jē upa. [Āmē ywesō okyje ai kupa ky'y.] Ajawyi kō'ēme moma'e kō mō wekyi mijē imopopo pāranā pupe kupa, ipowyi mǎe kō. ²⁰Ajamǎē ijyvytu ai jē upa. Āmānusu jē upa. Okyru ywete jē āmānà upa. Kō'ē kō'ēve oky āmānà. Ajawyi 'arà pātō kō'ē kō'ē tesō upa! Jaytata kō nojisai teve pya. Mapejō ke rōmō tesō a'evo oroiko ky'y. Ajawyi norokuwai maty pō orootà mǎě ky'y. Manyvo noroiko'āi āmē ky'y. Ajawyi:

– Japatà tē ky'y! oro'e kōrijō.

²¹Nojimi'ui rā'ī tesō iko kupa ky'y, okyje iko kupa rewarà mō. Āmē Pauru opō'ā jane kō mytery pē kee javo ijupe kō:

– Ejimorypa kō, pejapyaka eayvu rē aporegeta peupe remē. Āwī pē itōkō a'e ipe pejē! Napeenui ywe'e tite eayvu! “Tijajisyry e'ā rā'ī”, a'e ipe itōkō pejē, Kereta ypō'ō wasu pē jaiko jē remē, e'i. Āmē “hoō” pejē sō remē, nāwī vo'āi kuwa age'e mijā! ²²Ajamǎē tapekyje e'ā. Nijamānō pe'ī'āi ajamǎē, e'i. Nawiū kōrijō tē opatà, e'i. ²³Kwee apouvai remē, Janejare'e wemīgwai yvapewarà mō omuroka ekoty. A'e remīgwai tē ije. A'e amoe'e ipi, e'i. A'e remīgwai yvapewarà uu ekoty remē, oporegeta ije. ²⁴“Terekyje e'ā, Pauru!” e'i. “Napemānō'āi. Neo jētà nevāe jōvijā wasu Sesa pyri. A'evoa rōmō Janejare'e penejatà, nerupi oo mǎe kō ve”, e'i Janejare'e remīgwai yvapewarà ekery pē. ²⁵Ajawyi tapejimokasi, a'e pejē. Akuwa aje ywete Janejare'e e'i ipi, e'i. Ajawyi akuwa nijanemomaoka'āi, e'i. ²⁶Ajamǎē ypō'ōgwerà mō rē tisiraa nawiū imoja, e'i Pauru ijupe kō.

[– Haa! A'evotà si! e'i āmē kupa.]

²⁷A'evo jē. Nawiū rē ikasi ywete jē yvytu ai upa. Weraa jē pāranā wasu rupi, Atiria eu pāranā pē mǎě rupi. 14 kerà rōmō tesō werokwapa yvytu ai ky'y. Āmē pyaikatū remē, nawiū jarà remīgwai mō e'i:

– Yvy pyri'ije'ē jaiko ky'y! e'i. Japatà maevo ky'y! e'i.

²⁸Ajawyi yy typya mosā'āga omomo yy pupe esa kupa. Wekyi remē, typya okuwa kupa. 40 meturu rōmō typy a'e pē. Ajaire sa'u omomo mijē esa. 30 meturu rōmō kōrijō tē ky'y. Natypy ywe'ei ky'y. ²⁹Ajawyi āmē ywesō okyje jē kupa, takuru kō rewarà mō. Nojisai 'eteay, pyaikatū rewarà mō. Nawiū momāatāa ipowyi mǎe kō omomo opyta pe wyi, irōte rōmō. A'evo paire oporegeta ojarà rā'āga kō pē kupa.

– Kuise'ē emokō'ēoka toromǎ'ē gatu nawiū rape rē! e'i epe kupa.

³⁰Āmē nawiū jarà remīgwai kō omowyjy yarà ra'yry yy pē.

– Nawiū momāatāa ipowyi mǎe kō oromowyjtà nawiū sī pe wyi! e'i rā'āga owari rōmō kupa.

^b 27.17 Karai kō *vela* e'i.

[Na'evô'ai kupa ajamãê. Ojava vijatà oo kupa rewarà mō tè aepo e'i kupa. "Nawiu opa e'ãve", e'i tite kupa.]

³¹Ajamãê Pauru a'evoa okuwapa. Ajawyi omome'u sota rōvijã pè. ãmō, sota kō pè.

– ãwī kō ojavatà oo! e'i. Janereity sō oo kupa remê, japatà ãmê, e'i Pauru.

³²Ajawyi, sota kō yarà ra'yry ã weta ity imono yy pupe, nawiu jarà remīgwai kō tojava e'ã upi.

³³Kō'ema mē Pauru oporegeta jane kō pè, tojimi'u rãĩ kupa ky'y. E'i ijupe kō:

– Pemã'ê! Tapejimi'u rãĩ! e'i. Kweevewarerà ve napejimi'ui. Mōrijō semana rōmō tesō a'evô, e'i. ³⁴Ajawyi age'e tapejimi'u rãĩ ky'y. Tapekasi katu nê. Tapejimo'ãgatu teve ikō nê. Napepa'ãi, e'i ijupe kō.

³⁵ãmê Pauru aepo e'i paire, meju wekyi imosãi ijupe kō. Oporegeta rãĩ Janejare'e pè eminu kō rōmō. Ajaire openo peno meju iwa ãmê ky'y.

³⁶Orekasi katuay ky'y, orojimi'upa katuay ãmê rewarà mō. ³⁷Oreaty tesō nawiu pupe. 276 rōmō tesō ore, pirujê remê. ³⁸Ajaire, orojimi'u paire, temitã rã'ãigwerà^c kurerà oromopopo imono yy pupe. ["Tivevui jê nawiu", oro'e rewarà mō.]

Pirujê orovãe yy reme pè ky'y remêwarà

³⁹ãmê kō'ema mē nawiu jarà omã'ê wemīgwai kō reve yvy rê. "Mã yvy pãwī?" e'i tite kupa. Ajamã'ê omã'ê yy jirojivya rê kupa. A'e pè uve ysī jipykuikwerà. Ajawyi,

– Wãĩ ysī rê siraa nawiu imoja! e'i kupa.

⁴⁰ãmê weta nawiu tōpasã ity imono kupa. Imomãatãa kō oyvypa oo ãmê. Ypykuita ã kō ojora teve kupa. ãmê kamisa ipevu mã'ê omovevu mijê ipe ijãpasĩ imō'ã kupa, ysī rupi katu yvytu toeraa. ⁴¹Ajamã'ê oiko sikaepo ysī natypyĩ mã'ê a'e pè, pãranã pupe. Ajawyi a'e rê nawiu opã'ã isĩ gytyre upa. Nawiu ropyta rê opipo pipo ywete yy. Ajawyi ooka oka tesō nawiu ropyta ky'y. ⁴²A'evô remê sota kō e'i ojupe:

– Temimopã'ãgwerà kō siapisitã rãĩ to'yta e'ã ojava janewyi oo kupa! e'i tite kupa.

⁴³Ajamã'ê sota rōvijã nopotai Pauru ojuka kupa. Ajawyi noapisioka kōi. Kee e'i kōrijō:

– E'i katu o'yta o'yasa mãe kō ypy joãkã mō too yy reme kyty, e'i.

⁴⁴Ajaire ne'i katui o'yta mãe kō takypy rupi to'yasa oo kupa. Yvyra jimo'ikwerà 'arà rupi too kupa. Nawiu pëgwerà rupi teve, e'i.

A'evô oroereko ãmê, ajaate pirujê orovãe yy reme pè ky'y. Nomãnō pe'ĩ jane mō yy pupe.

^c 27.38 *Trigo*

Mauta ypō'ō wasu pè oroiko remēwarà

28 ¹Orovāema yvy 'aryvo ky'y. Pirujē noropai. A'e tē orokuwa Mauta eu sikaepo ypō'ō wasu pè. ²A'e wānà kō, mire'eay jome kupa. Ajawyi orepopypy katu kupa orovāe remē. Āmē jakatu āmānà oky wete jē. Irōwā ywete. Ajawyi tata omonururu kupa torojipe'e ee. ³Āmē Pauru jape'a kure kurerà kō omovyvy eru remē, moe revejē sikaepo omovyvy eru. Ajawyi jape'a omono mono tata pupe upa remē, a'e oē tata raku wyi iposu'u. ⁴Āmē a'e wānà kō omā'ē ee remē, kee'i kupa:

– Haa! Manyvo pāwī! Maevo mirà ojuka maekwerà tē āwī! Emā'ē! Pāranā pupe ojipypy ipe remē, nomānōi. Ajamā'ē age'e si omānōtā ky'y, waiwererà repy rōmō! e'i tite kupa.

⁵Ajamā'ē Pauru nomānōi. Ojipomoviva viva moe reity tata pupe. Nimanyvoi a'evō remē. ⁶Āmē a'e wānà kō e'i tite:

– Iporurutā ajaire maevo! Py'awarà mō omānōtā! e'i tite kupa.

Ajawyi wārō puku sa'u ipe esa kupa. Ajamā'ē Pauru nimārāi 'eteay. Ajawyi e'i kupa ky'y:

– Haa! Manyvo pāwī? Nomoay'āi moe osu'u remē. Janejarà tē maevo āwī! e'i tite kupa.

⁷Āmē ajaire oroo a'e wānà kō rōvijā retā gyty. Pupiriu eu a'e jōvijā pè. A'e orepopypy katu teve. Moapy 'arà rōmō oremomyta opyri. ⁸A'e ruu sikaepo ikaray wete. Evikay teve. Ajawyi Pauru oike etā wryy pè esa. Janejare'e pè oporegeta ijupewarà mō. Ajaire wākāmyy imokatu. ⁹Ajaire a'evōa ojenu pirujē jane kō pè. Ajawyi itekorā mae kō weru eru Pauru pè tomokatu kupa, pirujē a'e pewarà ypō'ōgwerà pewarà itekorā mae kō.

¹⁰⁻¹¹Āmē oroiko puku rā'ī a'e pè nawiu rārō. Moapy jay tesō oroārō a'e pè. Muruwapa tesō āmē ky'y. Āmē tē nawiu mō uu ky'y, a'e ypō'ō wasu pè tē āmānà werokwapa mā'ē. Aresātiria taa kyty wyi a'e nawiu uu. A'e nawiu sī rē oiko teminōgwerà, “Janejarà monosīgwerà” eu ijupe mā'ē. A'e nawiu rupi oroo ky'y. Āmē pirujē Mauta wānà kō ome'ē tepe'yte moma'e kō oreupe toroeraa ore mojikuwapa rōmō.

¹²A'e pe wyi Sirakusa taa kyty oroo ky'y. A'e pè orovāe remē, moapy 'arà rōmō oroiko rā'ī. ¹³Ajaire oroo mijē āmō taa kyty. Rejiu eu a'e taa pè. A'e pè pe'ite oroke. Kō'ēme orojeapy oroo. Oroo oroiko remē, yvytu orerakypyrrerà kyty wyi opeju nawiu eraa. Mōrijō 'arà rōmō oroerokwapa orovāe Peteori taa pè. ¹⁴A'e pè Jesu koty rewarà kō mō oroesa. A'e kō:

– Pepyta rā'ī ike, e'i oreupe. Pe'ī semana rōmō pepyta rā'ī, e'i kupa.

Oropyta rā'ī āmē. Pe'ī semana rōmō a'e rupi oroiko ipyri kō. Ajaire oroo a'e pe wyi pee rupi tē ky'y, ajaate Romā taa kyty oroo orovāe. ¹⁵Āmē Jesu koty rewarà kō Romā wānà kō okuwapa sikaepo orovāetā mā'ē. Ajawyi taa miti kō pè orerārō kupa. Apiu eu a'e taa miti pè. Āmō pè “Moma'e pyya” eu a'e pè. Āmē Pauru omā'ē orerōvaisiārā kō rē remē, oryvay ee kō. Omoe'e Janejare'e a'e kō rē.

Romã taa pè orovãe remëwarà

¹⁶ ãmë orovãema Romã taa pè ky'y remë, sota rövijã omono rã'i Pauru ovote toiko a'e rupi. Ajamãë omono jë sota mō toārō jë iko.

¹⁷ Ajaire moapy oke paire, Pauru omuroka Juteu rövijã kō mō totuu okoty, a'e wānà kō mō.

– Pejo ikō eresa nē, tijajimogeta, e'i imono ijupe kō.

ãmë uu ojimoaty ipyri kupa. ãmë e'i Pauru ijupe kō:

– Eretārāgwerà kō. Erewarà maevo ojenupa pejë, kee e'i Jerusarë taa wānà kō mālë: “Pauru oiko teitete tē iko”, e'i mālë. ãmō, “Tāmō Moisesi remikusiwarerà noerovijai iko ipi”, e'i mālë. Aepo e'i kupa rewarà mō emopãã Jerusarë taa pè kupa, āwisō nimanyvoi epe aiko remë. Romã wānà kō rövijã kō po pè eme'e temojaiwe kupa, e'i Pauru. ¹⁸ Ajawyi a'e kō erãã esa. Ajaire e'i kupa: “Manyvo rewarà mō pō āwī ojukatà kupa, āwisō nimanyvoi epe ekoi remë?” e'i eupewarà mō kupa. Ajawyi opota ipe emoëoka kupa. ¹⁹ Ajamãë janerövijã kō opota katu jë emopãã, e'i. Ajawyi si ije yveve ka'e: “Ije ywete taa tajime'ëoka amätejë jövijã wasu Sesa pè ajawyi, topi amätejë ewyi kupa”, a'e. Ajawyi tē erãtã eresa kupa. A'evō tesō ipe erereko kupa remë, naporegeta ai eretārāgwerà kō rē. Ajireko katu kōrijō tē ijayvu ai kō wyi.^d ²⁰ Ajawyi poromuroka tapejo eresa, tijajimogeta. Isaeu kō remiārō pè “aje” a'e rewarà mō tē epokwa kupa. Janejare'e Remimuurerà pè “aje” a'e rewarà mō, e'i Pauru.

²¹ Aepo e'i paire Juteu rövijã kō e'i:

– Ore ajamãë norokuwai ayvu ai nerewarà, e'i. Karetā mō ve novãei nerewarà, Juteja vyv kyty wyi. Nonuri teve jane mō nerewarà mojenu, e'i kupa.

²² E'i jë kupa:

– Ajamãë kee oro'e ene. Pirujë taa taa rupi jane kō oporegeta ai pene. “Nivoi Jesu koty rewarà kō”, e'i kupa toroenu. Ajawyi ene ywete oropota neremikuwa nemome'u ore, e'i kupa.

“Hoō” e'i Pauru.

²³ – Ajaire awi jajimoatytã japoregeta, e'i kupa.

A'evō ekoi ãmë kupa. ãmō 'ary pè ijatyray Juteu kō ojimoaty Pauru pyri. Janejare'e ayvu rē Pauru omotekokuwa kō, Janejare'e jane kō Rövijã wasu rōmō poroereko mālë rē. Jesu rekoa rē teve omotekokuwa kō. Tāmō Moisesi remikusiwarerà rupi katu Jesu rekoa rē omotekokuwa kō. ãmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō remikusiwarerà rupi katu omotekokuwa kō. Opota jane kō tokuwa, “Aje ywete Janejare'e Remimuurerà tē Jesu”, te'i kupa. Omotekokuwa puku kō. Ji'ive oporegeta ypy. Karupa remë tē tesō opi imo'ea kō wyi.

^d 28.19 J.K.R. 25.11

²⁴Āmē Juteu kō mō “aje ywete” e'i Pauru ayvu pè. Ajamā'ē āmōgwerà “aje” ne'i. ²⁵Ajawyi ojivy oo wetā kō gyty kupa remē, ojimogeta oo iko kupa. Ajamā'ē pirujē ojivyta remē, e'i Pauru imono kō:

– Karamoe remē Janejare'e Āg janerāmōi kō pè aje ywete kee e'i, a'e wayvu mojenuarà Isajasi rupi. ²⁶Kee e'i maekwerà:

“Ekwa kee tere ijupe kō:

‘Peenu remē, peenu tarepe.

Ajamā'ē napekuwa'āi manyvo jaa tē e'i.

Āmō, pemā'ē gatu tarepe ee.

Ajamā'ē napemā'ē'āi ee. Naperovija'āi teve eayvu', ere ijupe kō.

²⁷Ta'evo jēsi kupa. Totekokuwa e'ā jēsi kupa.

Tojiapyakwapyy jēsi eayvu renu tare'ā kupa.

Tojiovapyy jēsi teve kupa.

Opota sō kupa remē, wenu katu kuwa eayvu kupa mijā.

Ojivy mijē kuwa ekoty kupa mijā.

Wenu katu kuwa kupa āmē.

Otekokuwavyy teve kuwa kupa.

A'evo remē tē kuwa, ije poromomoioika kuwa ijaiwererà kō kasia wyi poromokatu”, e'i Janejare'e maekwerà.^e

²⁸Peupe tē aepo e'i amātejē! e'i Pauru. Ajawyi kee tapekuwa. Juteu rōwā mē kō pè tē Janejare'e emono tamojenu Jesu janerereko katua rewarà ky'y, e'i. A'e kō wenutā amojenu ijupe kō remē, pevo rōwā. Aepo a'e tapekuwa, e'i Pauru ijupe kō.

²⁹Aepo e'i paire, ojisryy oo kupa ky'y. Oo kupa remē, ay rupi tesō ojiayvuvaja vaja oo iko ojiupe kupa.^f

³⁰Āmē Pauru mōrijō kwaray rōmō tesō a'e pè ekoi. Tetā mō opyy rā'ī ojimoena iwryy pè. A'e pè jane kō oo oo esa remē, opota katu ipi.

³¹Oo esa mē kō pè Janejare'e ayvu omovyvy ipi, Janejare'e Janerōvijā ywete rōmō poroereko katua rewarà. Āmō, Janerōvijā Jesu Kiristu rewarà. Nojipirau i tesō Pauru oporegeta joupe remē ipi, okuwa ava pè nojiapyrasaoka'āi rewarà mō. Ava jē rōwā Pauru omomitā Janejare'e ayvu e'ey momewa wyi.

[Āmē awyjepa rā'ī akusiwa Jesu remimonokwerà kō rewarà ky'y.]

^e 28.27 Isa. 6.9-10 ^f 28.29 Kareta karamoe remēwarà kō pè jamā'ē remē, āmōgwerà kō pè vs. 29 uve. Āmōgwerà kō pè nuvei.

Romã

Pauru remikusiwarerã Romã wãná kô pè maekwerã

Imovyvya

Aã kareta Janejare'e Āg omotekokuwa Pauru tokusiwa Romã wãná kô pè maekwerã. Jesu tè opyteporo Pauru imono jane kô motekokuwaarã rômô. A'e aã wemikusiwarerã omonooka Jesu koty rewarã kô pè, Romã wãná kô pè. Juteu rōwã mæe kô ywesô a'e kô. Ajamã'ê ipê Juteu kô teipe teve kupa. “Eretãrã kô” e'i Pauru okusiwa ijupe mæe kô pè, ojevo jê Janejare'e âkarãgwerã kô rômô ekoi kupa rewarã mō. Kee jaa Pauru e'i Romã wãná kô pè ikusiwa: Jane kô pirujê nivoi ekoi teãmã. Áwitô Juteu mæe kô, áwĩvo ve Juteu rōwã mæe kô a'evô ekoi. “Aje ywete Janejare'e 'ivo mã'ê tè áwĩ' e'i janeupe ky'y, Jesu Kiristu rê jajirovija janerako'i rômô remê” (Rom. 3.22). Áwitô Juteu kô áwĩvo ve Juteu rōwã mæe kô a'evô wereko. “Aje, jamãno 'atã tè janeaiwererã repykarã mō mijã. Ajamã'ê Janejare'e janerereko katu okatua rupi, áwisô awyje jê ipyri tijaiko karuaru ky'y” (Rom. 6.23). Ámô, “Ajawyí Janejare'e tè janeaiwererã wekyipa janewyí ky'y, Kiristu omãno janerekovijarã rômô yvya jipokana rê remê. Nomo'y'ái janeaiwererã janere ky'y” (Rom. 5.9). Ámô, “Janejare'e o'Āg omuu janepy'a pupe, ijãkarã kô rômô tijaiko ky'y. T'Āg janemo'e 'Papa' tija'e ijupe ky'y. Nijajimosioka'ái 'Papa' javo ijupe. Nijapou'ái javo ijupe ky'y” (8.15). Wãisô e'i ikusiwa maekwerã.

Janejare'e ayvu e'eay rewarã

1 ¹Ije, Pauru. Kiristu Jesu remĩgwai tè ije. Áwĩ kareta akusiwa imono pejê, tapemogeta ikuwa. Janejare'e tè epyteporo emowaite emono wayvu e'eay tamojenu erokwa, janerereko katu rewarã. ²Karamoe remeve Jesu nonurive ike yvy pè remê, Janejare'e omojikuwaokapa amãtejê wayvu e'eay rã Wa'yry rewarã rã rê Juteu kô pè. Wayvu mojenuarã kô pè omojikuwaoka amãtejê, tokusiwa imojikuwa kupa. [A'e emikusiwarerã pè Janejare'e kareta eu.] ³Wayvu Wa'yry rewarã rã omojikuwaoka ijupe kô. A'e itôkô ojimojane osaky rômô. Jõvijã wasu

Tavi jeapyrerà rômõ itõkõ isaky. ⁴Ajamã'ë Janejare'e tẽ omojikuwaoka Wa'yry rômõ ereko. Ta'yry omãnõ maire opoera mijẽ. Tuu Janejare'e tẽ omomoeraoka imopõ'ãoka, o'Ãg kasia rupi. A'evoa rupi ywesõ jakuwa Janejare'e Ra'yry tẽ Janerõvijã Jesu Kiristu mãẽ.

⁵A'e remĩgwai rômõ tẽ aiko ky'y. Okatuaya rupi epyteporo emono wayvu mojenuarà rômõ taiko. “'Pejo ekotyre', e'ipa Janejare'e janeupewarà mõ ipi”, a'e imojenu. Itetejẽ vvy vvy wãnà kõ pẽ aepe amojenu erokwa ipi, ãwisõ “aje” te'i enu kupa. Ijayvu rupi ekoi ãmẽ kupa ky'y. ⁶Pejẽ ve Janejare'e pemuu okotyre. “Era'yry Jesu Kiristu koty rewarà rômõ tapeiko ky'y”, e'ipa pejẽ, Romã taa wãnà kõ rômõ. ⁷Ajare a'e ikusiwa pejẽ ajupa, ejimorypa kõ. Janejare'e remiauvay kõ rômõ pejẽ peiko, pejãvijõ jẽ. Pepyteporopa oupewarà kõ rômõ, weruparà mõ tapeiko ky'y.

Janeruwasu ikõ tapenereko katuay okatuaya rupi penereko nẽ. Tapepy'a mopiryvypy katu ikõ penereko nẽ. Janerõvijã Jesu Kiristu ikõ a'evõ tapenereko teve penereko nẽ.

“'Amã'ë kuwasi ee kõ', a'e tite peupewarà mõ”, e'i mã'ë

⁸Jesu Kiristu koty rewarà kõ rômõ peiko mã'ë ojenupa ãmõ vvy vvy wãnà kõ pẽ okwa. Ajawyi Janejare'e amoe'e ywete penewarà mõ aiko ipi, Jesu Kiristu mãnoa rupi a'evõ penereko rewarà mõ. ⁹Janejare'e remĩgwai rômõ tẽ ije aiko ky'y. Apota ywete emĩgwai rômõ aiko ipi. Ijayvu e'eay Ta'yry Jesu rewarà amojenu jenu erokwa ipi. A'e tẽ okuwa aja'arĩ pene aiko mã'ë ipi. Nerearai 'eteay pewyi aiko ipi. ¹⁰Aporegeta ijupe peupewarà mõ aiko ipi. ãmõ, aporanu teve ijupe aiko ipi. Kee a'e: “Mano remẽ kuwa põ aa Romã taa wãnà kõ resa, Papa?” a'e ijupe ipi. “Mape remẽ nepota aa remẽ, emonooka ãmẽ rejupa”, a'e Janejare'e pẽ ipi.

¹¹Apota ajimory pene. Apota pemotekokuwa jẽ penereko Janejare'e remime'ẽ rewarà rẽ. I'Ãg pemokasità “aje ywete” tapejẽ ijupe penereko katua rẽ peiko ãmẽ ky'y. ¹²Pepytery pẽ sõ aiko remẽ, ojevo jẽ kuwa jajimokasi Kiristu rupi tekoua rẽ, jajimoaty Janerõvijã rẽ japoregeta remẽ.

¹³Kee a'e pejẽ, eretãrgwerà kõ. “ãmõ 'ary pẽ aatã esa kõ”, a'e tite itõkõ peupewarà mõ mijã. Aepe a'e tite ajupa ipi. Ajamã'ë manyvo remẽ naa'ãive. Ajaate age'e nakuwaive eoa rã. Apota pemotekokuwa jẽ Janerõvijã ayvu rẽ penereko. Awitõ ãmõ Juteu rõwã mãe kõ “aje” e'i ijayvu wenu kupa remẽ ipi, tãwivo ve peiko. “Pe'ĩrõwã kuwa 'aje' e'i enu mãe kõ mijã”, a'e peupewarà mõ ipi.^a ¹⁴Ijayvu mojenuarà rômõ aiko teãmã aiko ije. Itetejẽ jane kõ pẽ amome'u ijayvukwerà kõ erokwa ipi. Ajawyi ojimo'e iko mãe kõ^b rẽ eãpẽ aiko. ãmõ, ãmõ mirã kõ rẽ eãpẽ teve aiko ipi, nojimo'e ywe'ei mãe kõ rẽ. Kee e'ipa Jesu ije: “Ekwa ikõ

^a 1.13 J.K.R. 19.21   ^b 1.14 Keresia ayvu rupi oporegeta mãe kõ.

imotekokuwa kō nē”, e'ipa ije. Ajawyi a'evo aiko ãmē ky'y. ¹⁵Aja rewarà mō ajimokatupa amãtejē taē aa penena kyty, Romã taa kyty. Mokoŋe ve Janejare'e ayvu e'ey rē toporomotekokuwa aiko, Wa'yry rewarà rē.

Janejare'e ayvu e'ey kasia rewarà

¹⁶⁻¹⁷Ikatuay Janejare'e ayvu e'ey.^c Aepo jaa rupi jakuwa Janejare'e okasia rupi ivo mãē rōmō janerereko, “aje” ja'e ijupe remē. Juteu kō pē ypy aepo jaa omojikuwaoka karamoe remē. Ajaire ãmō kō pē teve omojikuwaoka. Ikasiay aepo jaa ãmē. Ajawyi najinōsĩ'ãi ije, aepo momewa rōmō aiko ipi. “Aje” ja'e karuaru ijupe ipi. Kee e'ipa amãtejē itōkō ikusiwa Janejare'e janeupe maekwerà rupi katu tijaiko ipi: “Janejare'e, 'Ivo mãē tē ãwĩ', e'i ijupe mãē kō 'aje' e'i teãmã ijupe iko kupa ipi”, e'i maekwerà rupi katu jaiko.

Jane kō aiwererà rewarà

¹⁸⁻²⁰Janejare'e ojikuwaokapa ipe mirà kō pē ipi. Weewarà pirujē omojikuwaoka joupe iko ipi. Okasia nopa'ãi mãē omojikuwaokapa teve. Okatuaya omojikuwaokapa teve. Weminōgwerà kō rupi tē omojikuwaoka joupe ipi. A'evo janerãmōi ypykwerà kō pē omojikuwaoka, ajaate age'e remē. Omojikuwaoka jē janeupe iko. Ajawyi ãmē kee nija'e'ãi kuwa: “Nakuwai Janejare'e reko”, nija'e'ãi kuwa ipi. Manyvo ne'l'ãi ojipija aepo'i maekwerà. Ajamã'ē mirà kō aje ywete mãē noenu tari kupa ipi. Nivoi mãē ywesō opota kupa ipi. Aje ywete mãē rē noja'ari kupa ipi. Kee ekoi tite kupa. Janejare'e nomojōvijã'ãi wee kupa ipi. Nomomojyi ywe'e tite imoe'e e'ã kupa ipi. ãmō, nivoi ywe'e tite poroereko kupa ipi. Ajawyi omãnō 'atà tē waiwererà kō repykarà mō kupa. Janejare'e kee e'ipa ijupewarà kō mō: “Nivoi mãē kō tojimomorijau waiwererà kō rewarà mō”, e'ipa. A'evoa omojikuwaokapa wena yva pe wyi imuu jane.

²¹Emã'ē. Janejare'e rewarà okuwa ipe kupa mijã. A'evo ipe remē, nomomojy'ãi ajamã'ē oōvijã rōmō iko kupa ipi. Kee ne'i ijupe kupa: “Orerōvijã ywete ene”, ne'i. “Nekatuay wete”, ne'l'ãi ijupe imoe'e kupa ipi. Ojipy'amogeta teitete tē iko kupa ipi. Manyvoa rã rōmō rōwã a'evo ekoi kupa ipi. Notekokuwai 'eteay iko kupa ipi.^d ²²Ajamã'ē, “Orotekokuwaway”, e'i tite oupe kupa ipi, ãwisō notekokuwai 'ete iko kupa remē. Eawryrypa mã'ē vo 'ejē ipe ekoi kupa remē. ²³Kee ekoi teve kupa ipi. Janejare'e nomoe'ei iko kupa ipi, ãwisō a'e rōmō'ite oiko karuaru iko mã'ē tē ipe mijã. ãwisō a'e rōmō'ite ikatuay ekoi mã'ē teve. Ojarà rã'ãga kō pē wekovijanō kupa, ke'iatu mã'ē kō pē. Aã rē itōkō wã'ã

^c **1.16-17** Kee jaa ijayvu e'ey: “Janeaiwererà Janejare'e omo'y Wa'yry rē. A'e repykarà mō omãnō. Ta'yry katua ãmē omo'y janere. Ajawyi sōsi “ivo mãē tē ãwĩ” e'i janere Wa'yry rewarà mō”, jaa. Mak. 8.38; Apk. 2.4 ^d **1.21** Eps. 4.17-18

wemimoe'e kō rōmō inō kupa ipi: Mira vo mǎ'ē. Āmō, wyra kō vo mǎ'ē. Āmō, ipy atyray vo mǎ'ē. Āmō, osyryry oo mǎe kō vo mǎ'ē. Wāi wāisō ojarà rǎ'āga rōmō oinō kupa ipi.^e

²⁴Ajaate kee e'i Janejare'e ky'y: “‘Aha! Moko'e remē sōsi aity kōtā ky'y. Tosī e'ā ajawyī iko kupa ky'y”, e'i ee kō omājā āmē. “Wemimota ai rupi awi toiko iko kupa ky'y”, e'i. “Opirà kō pupe tē tojimomorijauvay waiwereray rē iko āmē kupa ky'y. Jimomy'a aia rē. Waiwererà rē teve. Wāisō tojimomorijau iko kupa”, e'i ijupewarà kō mō ky'y. ²⁵A'evo ekoi āmē kupa ky'y. Janejare'e ayvu aje ywete mǎ'ē nopotai 'ete kupa. Ajawyī opoipa ywe'e tite iwyi kupa ipi. Owaria kō kōrijō opota ywe'e tite ekovijarerà rōmō kupa. Āmō, Janereinōgarerà nomoe'ei ywe'e tite kupa ky'y. Weminōgwerà kō ywe'e tite omoe'e kupa ky'y. A'e kō omoēoka ywe'e tite o'arà kyty kupa ipi. Janejare'e kuwasi jamoe'e karuaru kuwa mijā. Ō'ō, awyje katu āwīvo jamoe'e karuaru jaiko ipi.

²⁶⁻²⁷Ajaire mirà kō weko kō omoteete jē ereko. Ma'e, wāivīgwerà kō nopotari kwaima'e ky'y. Ojiupiu tē ojimojaiwe iko kupa. Ojapakyry ojee kupa. Āmō, ivo teve kwaima'ekwerà kō. Ojiupiu teve ojimojaiwe ojipota iko kupa. Opoi owāivī'y wyi, ojee tē imopy iko kupa, ipusi ai tē iko kupa wyi. Ajawyī āmē kee e'i Janejare'e: “‘Aha! Wemimota aiwerà rupi tē awi toiko iko kupa ky'y nē”, e'i Janejare'e ee kō omājā ky'y. Aja jare ojimomorijau 'atà tē iko kupa ky'y. Waiwererà kō repykarà mō opirà kō omoaità ity kupa ky'y.

²⁸A'evo Janejare'e rewarà okuwa ipe kupa remē, werōarō jē tite kupa. Ajawyī Janejare'e kee e'ipa ijupe kō ky'y: “Hoō, tekokuwa e'āa rupi awi tapeiko teitete peiko ky'y”, e'ipa. ²⁹Aja rewarà mō aā reitō kō ipy'a kō opāsārōma: Nivoi maekwerà kō. Āmō, jipy'amogeta aiwerà kō. A'evo moma'e moatya rē ywesō oja'a mǎe kō. Āmō, aipa règà oja'a iko mǎ'ē. Āmō, āmō kō moma'e rē ojitungi ay iko mǎ'ē. Āmō, porojukaa rē oja'a iko teve mǎ'ē. Āmō, poroaka py'a iko mǎ'ē. Āmō, jimoripea règà poromoripe iko mǎ'ē. Tekou teitetea règà oja'a iko mǎ'ē. ³⁰Āmō, poromovyvyrai tē mǎ'ē. Nivoi omo'y teywete ovoarà mō rē mǎ'ē. Āmō, Janejare'e rē ojikō'ō iko mǎ'ē. Āmō, poroerōarō iko mǎ'ē. Āmō, poromoerākwēnai iko mǎ'ē. Āmō, noenui oōvijāgwerà ayvu imomojyoka e'ā mǎ'ē. ³¹Āmō, nojinōsī 'ete iko otekokuwa e'āma mō iko mǎ'ē. Āmō, temirovija rōmō rōwā ekoi mǎ'ē. Ojimoja'y 'ejē iko mǎ'ē. Āmō, wetārāgwerà kō noauī 'ete teve mǎ'ē. Āmō, noporoporijauesai teve iko mǎ'ē. A'evo 'evo ywe'e tite āmē ipy'a kō pupe oike ky'y.

³²A'evo ekoi mǎe kō pewarà mō Janejare'e kee e'ipa karamoeve: “Omānō 'atà tē weko aiwererà kō repykarà mō kupa”, e'ipa. I'ete aepo e'i maekwerà. Ajamā'ē a'evo ekoi mǎe kō noenu tari ijayvukwerà oupewarà

^e 1.23 T.M. 4.16-18

mõ. Okuwapa ipe kupa mijã. Omomorijaua rã okuwapa ipe kupa mijã. Ajamãẽ ojimoane'e jẽ tesõ iko kupa ipi. Opota tè waiwererã rupi oo kupa ipi. “Tete agyvo jaiko remẽ”, e'i kõiijõ ojiupe kupa ipi. Oryvay kõiijõ ãmẽ kupa ipi.

**“Tete Janejare'e nivoi mõe kõi omomorijau
ijaiwererã kõi rewarã mõ”, e'i mãẽ**

2 ¹“Haa mokoi”, pejẽ aepe kõi renu. Ajamãẽ kee a'e pejẽ, pejãvijõ jẽ. “Haa, nivoi rõwã pãkãwĩ ekoi!” ere ãmõ kõi reko pè remẽ, neupe ve aepe eretã ãmẽ! Ivo kõi jẽ teve neiko ipi. Ajawyi manyvo nere'ãi 'ete nejipija rõmõ neiko.^f ²Kee jaa sikuwa. Janejare'e tè ivo kuwaparã rõmõ ekoi. Ajawyi “nivoi mãẽ tè ãwĩ” e'i ava mõ pè remẽ, aje ywete e'i ãmẽ. [A'e jõ tè aepe e'i kuwa mãẽ.] ³Nivoi teãmã mãẽ tè mirã kõi. Ene pa'e! Manyvo ere kuwa põi nejipija rõmõ Janejare'e rovake neiko? Manyvo nere'ãi nejipija rõmõ neiko. ãwĩ pè itõ “nivoi mãẽ” ere te'ite sõi mirã kõi pè neiko ipi, a'e ipe pejẽ ipi. ⁴Emãẽ Janejare'e reko rẽ. Okatuaya rupi tè tesõ nerereko katu nerereko ipi. ãmõ, neporijauesa puku wyi nanemorijau amãtejẽ neaiwererã rẽ ipi. ãwisõ ikatuay nerereko remẽ, nejirovatã sipõ iwyi neiko rõmõ ãmẽ? Kee jësi ere kuwa: “Emãẽ. Ikatuay erereko ãwĩ. Apoitã eaiwererã wyi ky'y”, ere jësi.

⁵Ajamãẽ nivoi neikoa nereity tari tite neiko, ãwisõ Janejare'e ayvu nereenu tari remẽ. ãmẽ, moko'e remẽ nejimomorijauokatã Janejare'e pè ãmẽ. Kãramõ poromoe'yia 'arã mẽ, neaiwererã rupi katu tè nemomorijautã ãmẽ ky'y. ⁶Manyvo nyvo jaiko mãẽ rupi ve, a'evotã janerereko. Janejãvijõ vijõ jẽ a'evotã janerereko ãmẽ.^g ⁷Kee ekoi mãẽ Janejare'e omoigooka karuarutã opyri ãmẽ. Ovoarã kõi ikatuay wereko tè jẽ iko mãe kõi. ãmõ, tekou teitetea wyi omago ipi mãe kõi. ãmõ, kee e'i mãe kõi: “Janejare'e tè emoe'earã rã rõmõ ekoiitã”, e'i mãe kõi. “Kãramõ kuwa aẽ mõ aa Papa pyri aiko karuaru”, e'i tè jẽ oupe iko mãe kõi. Apijarã kõi pè Janejare'e kee e'itã: “Ekoty rewarã tè ãwĩ”, e'itã. “Mãerã amoigooka karuarutã epyri”, e'itã ãmẽ a'evo ekoi mãe kõi pè. ⁸Na'evoi ãmẽ weegã oja'a iko mãẽ wereko. A'e aje ywete mãẽ wyi ojirova mãe kõi. Nivoi tekoua rupi ekoi mãe kõi. Apijarã pè Janejare'e kee e'i: “Nivoi mãẽ tè ãwĩ”, e'i. “Ivo katu kuwasi ãwĩ ekoi mijã”, e'i ee kõi omãjã wãgyo rõmõ. Ajawyi omomorijau kõtã ereko ky'y. ⁹A'evo Janejare'e pirujẽ nivoi tekoua rẽ ywesõ oja'a mãe kõi omomorijaupa kõtã, ijaiwererã kõi repykarã mõ. Omomorijau karuarutã ereko apijarã kõi, mãerã tè. Juteu kõi ypy a'evotã wereko kõi. ãmõ, Juteu rõwã mãe kõi teve a'evo tary ve wereko. ¹⁰Ivo tekoua rẽ ywesõ oja'a mãe kõi ãmẽ wereko katuaytã opyri ereko. Omoe'e kõtã ãmẽ ky'y. Opy'amopiryvypy katu kõtã ereko kõi ãmẽ. Juteu kõi oja'a

^f 2.1 Mat. 7.1; Ruk. 6.37   ^g 2.6 Jĩg. 62.12

ee mǎe kō a'evotà wereko. ãmō, ãmō kō oja'a ee mǎe kō ve a'evo tary ve wereko. ¹¹Ojevojĕa rupi tē Janejare'e omǎĕ pirujĕ janere janemosãĕga ipi. ^h

¹²Juteu rōwã mǎe kō, Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà nokuwai epe. Ajamãĕ kee ne'i Janejare'e ijupe kō: “Ikuwa rē rōwã ojavy remē nimanyvoi”, ne'i ijupe kō. Wemavo kō jĕtã, ijãvijō kō jĕ. Juteu kō ãmē okuwa ipe ijayvu ivo tekoua rewarà. Ajamãĕ upi noikoi sire'e kupa. Ajawyi a'e kō ve Janejare'e wemavotà ãmē. ¹³Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà okusiwaoka maekwerà okuwa katu ipe Juteu kō. Ajamãĕ noikoi ijayvu rupi erovija rōmō kupa ajamãĕ. Apijarã pē Janejare'e “ivo mǎĕ tē ãwĩ” ne'l'ãi ãmē. Ijayvu rupi ekoi mǎĕ kō pē tē “ivo mǎĕ tē ãwĩ” e'i kuwa. ¹⁴ãmō remē Juteu rōwã mǎe kō pē nojenuive Janejare'e ayvu, ivo tekoua rewarà. Ajamãĕ mape remē opy'a mǎrãkuwaa rupi katu tē ekoi jĕ kupa. Ajawyi wemikuwa rupi tē ivo maevo sō tite ekoi kupa. ¹⁵A'evo okuwa ivo katu mǎĕ kupa. ãmō, nivoi mǎĕ okuwa teve kupa. Ajawyi wemikuwa rupi ojireko katu iko kupa remē, ipy'a katu iko kupa ipi. Na'evoi upi katu noikoi tite kupa remē. Ipy'a piraitã tē ãmē iko kupa. Aytã tesō ipy'a pē kō ãmē. [“Haa! Nivoi si aiko”, e'itã oupe ãmē kupa.] ¹⁶A'evoa kō ojikuwa katutã kãramō Janejare'e poromoe'yi remē. Jopy'a pewartã kō ve tesō okuwa. Nijajimome'ui epe ijupe remē tesō okuwa. Ivo jaiko mǎĕ okuwavĩ. ãmō, janeaiwererã kō ve okuwavĩ. Janekuwa teãmã. Ava jĕ rōwã ojinōsità iwiyi. Ajaa rupi ivo katu janemoe'yitã. Jesu Kiristu pē tē janemoe'yiokatã, janemoe'ya 'arã mē. A'e a'evoa kō rē poromotekokuwa ajupa ekareta rupi, tapekuwa. Janejare'e ayvu rupi katu tē poromotekokuwa aiko.

Ayvu Juteu kō pewartã

¹⁷Juteu kō pē kee a'etã ky'y, pejãvijō jĕ. Nejimoe'e ywe'e tite neiko ne. Kee ere tite neupe: “Juteu e'e rōmō tē ije”, ere tite. “Akuwa teãmã Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà. [Kōitokō tãmō Moisesi pē omojikuwaoka tokusiwa imojikuwa.] Ajawyi Janejare'e koty rewarà rōmō aiko teãmã”, ere tite nepy'a pē neiko ipi. ¹⁸Ajare kee a'etã ene. Aje ipe Janejare'e remimota nekuwa. Ivo katuay mǎĕ pē “aje ywete” ere teve ipe. Nejimo'epa ee rewarà mō tē aepo ere ipe ipi mijã. ¹⁹⁻²⁰Ajawyi kee ere jĕ: “Poromoe'earã rōmō aiko. Ivo tekoua rē poromoe' aiko ipi. ãwitō naeapyoĩ mǎe kō japopy eraa, ãmō pãtōnusu wryy pē ekoi mǎĕ jayape katu ipi, ãwĩvo tē aiko ãmō kō pē ipi”, ere tite neiko ipi. ãmō, “Aje ywete mǎĕ rē ajimo'e ikuwa katu ipi rewarà mō ja'yrerã kō amo'e aiko ipi. ãmō, notekokuwai mǎe kō amo'e aiko ipi”, ere tite neiko ipi. Aepo ere tite nejimoe'e rōmō neiko ipi. ²¹⁻²²Kōi neremikuwawerã rupi sō nereikoi ipi!

^h 2.11 T.M. 10.17

Õ'õ si? Ayvu kuwaa règà jaja'a remê, “ikatu” naoty we'ei janeupe. Mano pō ãmō kō nijamotekokuwa'ãi kuwa jane ywete janeayvukwerà rupi nijaikoi sō remê? Kee jaa pè aepo eu. ãmō 'ary pè moma'e rè nemona tite. Aja paire, mano pō, “Nemona ne!” eretà ãmō kō pè neiko? I'ete pō? ãnī! Nī'eī. ãmō, nemy'arà mō remeve, “Mano pō koivo revewarà rè neiko?” ere jē ãmō kō pè neiko? [Õ'õ si? “Poromo'e aiweray si pene?” e'itã ãmē neupe kupa.] ãmō, jojarà jimoãtãgwerà rè neremã'ē tari epe ipi. I'ete. Ajamã'ē mape remê ava mō wemime'ēa rã weraa inō ojarà rã'ãga pè jī'i. Ajaire, apykyre kyty, emime'ēgwerà rè nemona vija eraa. Ivo pō ãmē neiko? ãnī! Nivoi! ²³ãwī pè itō kee a'e neupe. Janejare'e wayvukwerà jikusiwarerà nekuwa katu ipe. Ajawyi nejimoe'e ywe'e tite neiko ipi. Ajamã'ē upi nereikoi neiko. Ajawyi Janejare'e moko'e remê neremoe'ei ereko. [Ajawyi nerewarà mō Juteu rōwã mæ kō omojaiwe Janejare'e.] ²⁴Aje ywete Janejare'e ayvu mojenuarà Isajasi kee e'i ikusiwa maekwerà rupi katu neiko: “Aepo Juteu kō! Nivoi peiko! Penewarà mō Juteu rōwã mæ kō omovyvyrai ywe'e tite Janejare'e iko kupa ipi!” e'i maekwerà rupi katu neiko.ⁱ

“Jemosĩpire'oa pè ‘ikatu’ eu pō?” e'i mã'ē

²⁵Juteu kō pè kee eutã. Pejimosĩpire'o ipe Janejare'e upewarà kō rōmō pejimosã'ãga ipi. Ajamã'ē ijayvu rupi napeikoi ipi. Ajawyi nojimosĩpire'oi mã'ē vo 'ejē pejē peiko ipi. Manyvo jaa rōmō rōwã a'evotã peiko. Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà rupi peiko remê tē katu kuwa jimosĩpire'oa “aje ywete” eu kuwa peupewarà mō ãmē. ²⁶Ajamã'ē kee ipe Juteu rōwã mæ kō mō ekoi. Nojimosĩpire'oi epe iko kupa. Ajamã'ē Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà rupi ekoi jē kupa. Ajawyi ojimosĩpire'o mã'ē vo 'ejē ekoi Janejare'e pè kupa. A'evo tē ekoi kupa. ²⁷Mokoi Juteu kō! Nivoi mã'ē omoy' kuwa ãmō kō pene mijã. Nojimosĩpire'oi epe kupa ipi. Ajamã'ē ivo tekoua rewarà rupi ekoi kupa ipi. A'e kō tē nivoi mã'ē omoy' kuwa pene mijã. Ma'e rewarà mō. ãwisō pejimosã'ãgapa ipe Janejare'e koty rewarà kō rōmō peiko. ãmō, i'aryvo peupewarà mō teve ipe Janejare'e wayvu ivo tekoua rewarà omojikuwa tãmō Moisesi pè tokusiwa imojikuwa karamoe remeve. Ajamã'ē a'evo ipe peiko remê, ijayvu rupi napeikoi ipi. Ajawyi ãmō kō pè pejimokupeioka peiko ipi.

²⁸⁻²⁹Oiko ãmō wemosĩ opire'ooka kōrijō tē mæ kō. Janejare'e nomomojyi rupi iko kupa ajamã'ē. Juteu e'e rōwã apijarã. Juteu rã'ãga tē. Ajare kee a'e ijupe. Ava upe pō, “Juteu e'e rōmō ãwī”, e'i Janejare'e ipi? Ojimosĩpire'ooka mã'ē pè pō? ãnī! A'e pè rōwã. Aje ywete Janejare'e remimota rupi ekoi mã'ē pè tē aepo e'i. Opy'a pupe tē tesō omoe'e

ⁱ 2.24 Isa. 52.5

imojövijã wee ipi mã'ẽ pè tè aepe e'i. Janejare'e 'Ãg tè poropy'amotee ipi. Moisesi remikusiwarerã rupi jaiko mã'ẽ ãmẽ nijanepy'amotee'ãi kuwa. Janejare'e 'Ãg tè katu poropy'amotee kuwa poroereko. Ojipy'amotee mã'ẽ pè tè "Juteu e'eay ãwĩ" e'ità Janejare'e imoe'e ãmẽ, ãwisõ mirã remimoe'ekwerã rõwã ipe remẽ.^j

3 ¹Ajare manyvo eu? Juteu rômõ isaky mã'ẽ pè ywesõ põ ikatu? Ojimosõpire'o ojimosã'ãga mã'ẽ pè ywesõ põ ikatu? ²Õõ. Ikatu Juteu rômõ isaky remẽ. Ma'e rewarã mõ. Juteu kõ pè ypy Janejare'e omojikuwaoka wayvu ivo tekoua rewarã mõ. A'e rewarã mõ ywesõ ikatu ijupe kõ. ³Kee a'e. Mape reme ãmõgwerã wenu ipe remẽ, noerovijari kupa. Okuwapa ipe kupa. Ajamã'ẽ opoi tè weminuwerã wyi kupa. Ajare manyvo e'ità põ Janejare'e ãmẽ? Opoi tary ve põ wayvukwerã wyi imotee ãmẽ? ⁴Ãnĩ! Nopoi'ãi. Aje ywete e'i teãmã mã'ẽ tè Janejare'e ekoi. Mirã kõ ãmẽ iwari py'a iko ipi. Janeayvu jamotee ipe remẽ, Janejare'e nomotee'ãi wayvukwerã ãmẽ ipi. Aekwe ekwery ve jẽ ekoità. Ajare kee e'i ewarã Janejare'e kareta rè:

"Neayvukasi ipi mã'ẽ tè ene.

Ene ywesõ nejikuwatã aje ywete ere mã'ẽ rômõ neporegeta remẽ ipi.

Ajawyi ãmõ kõ rovake nemojaiwe ipe kupa remẽ,
ene ywesõ nejikuwatã ivo katu mã'ẽ rômõ", e'i Janejare'e pè
maekwerã.^k

⁵Jane ãmẽ temirovija rômõ rõwã jaiko mã'ẽ ojikuwa ãmõ kõ pè ipi. ãmẽ kee e'i janere omãjã kupa: "Haa, a'evo tè ipi kupa remẽ, Janejare'e jësi ivo katuay wete ekoi mã'ẽ tè!" e'i kupa. A'evo nivoi jaiko remẽ ywesõ Janejare'e ojikuwa ivo katuay wete mã'ẽ rômõ. Ajawyi kee eu kuwa põ: "Ni'ei rõwã põkõ Janejare'e janemomorijau remẽ?" eu kuwa põ? ⁶Niĩ. Naoty'ãi! Janejare'e janemoane'e sõ janeaiwea rupi tijaiko remẽ tè katu kuwa "nivoi" eu kuwa ijupe ipi mijã. Ajamã'ẽ nijanemoane'ei. Jane tè jajimoane'e jẽ a'evo rômõ jaiko. Nivoi sõ Janejare'e ekoi remẽ, manyvo ne'l'ãi kuwa poromosã'ãga poromoe'yi, ivo mãe kõ nivoi mãe kõ wyi mijã ãmẽ! Nijayvukasi'ãi kuwa a'evoa rè mijã.

⁷⁻⁸Ajamã'ẽ mape remẽ ãmõ kõ eayvunõ ipi. Kee e'i tite eupewarã mõ kupa: " 'Nivoi jaiko remẽ, ikatuay mã'ẽ ojinõtã janeupe ãmẽ ipi,' e'i Pauru", e'i rã'ãga kupa. Aepe 'aryvo kee e'i tite opy'a pupe iko kupa: "Emã'ẽ. Ajimowari remẽ ywesõ Janejare'e ojikuwatã aje ywete e'i mã'ẽ rômõ. Ajawyi ãmõ kõ omoe'etã Janejare'e eaiwererã rewarã mõ", e'i tite kupa. "Ãmẽ, mano rewarã mõ põ eaiwererã rè emomorijauoka jõtã, ãwisõ

a'e rupi ikatuaya ojikuwatà remê? Nemomorijau'ãi kuwasi ãmê mijã", e'i tite kupa. Ajamã'ê aepe pupegã ojimoane'e tarepe iko kupa ipi. Jevo'e katu si ijaiwea rè omomorijauokatã apijarã ãmê ky'y.

“Nivoi jaiko ipi mõe kõe teãmã jane”, e'i mõe

⁹Pirujê Juteu kõe rômõ, nivoi mõe kõe teãmã ekoi kupa ipi. ãmõ, Juteu rõwã mõe kõe ve nivoi mõe kõe teãmã teve ekoi kupa ipi. Ajawyi nivoi tekoua kasia pupewarã tepa jê jane jaiko. Pirujê! Kõitokõ poromo'epa: “Jane ywesõ janekatu ãmõ kõe wyi”, nija'e'ãi ojiupe jaiko ipi. Ojevo jê jajimojaiwepa jaiko ipi. ¹⁰Aepe rè kee e'i Janejare'e kareta jikusiwarerã:

“Mirã kõe põõ mõe, nuvei 'ete ivo teãmã mõe mõe.

Nipe'ĩ'ãi Janejare'e rovake.

¹¹Mã jê rõwã ipy'a mārakuwa katu mõe Janejare'e koty rewarã.

Nuvei 'ete ojiporijauesaoka ijupe mõe mõe.

¹²Ivoa wyi pirujê ojirovapa 'ejê kupa.

Ikãni kãni oopa kupa.

Pirujê opasasakai ywete iko kupa.

Mã jê rõwã ikatuay teãmã ekoi mõe.

Nipe'ĩ'ãi ivo katu ekoi mõe mõe.^l

¹³Iwari wari pirujê kupa ipi.

Opogeta teitete tẽ poromoripea mõe iko kupa ipi.

Ayay mõe vo 'ejê ijayvu kõe ipi.

Poromojaiwe tẽ ipi. Porojuka kuwa.^m

¹⁴Ijayvu ai tesõ iko kupa ipi.

ãmõ kõe pẽ ojimõarõ teve iko kupa ipi.

‘Timarama!’ e'i e'i koivo kõe pẽ iko kupa ipi.ⁿ

¹⁵Ojikõtevẽ jê tesõ porojukaa rè iko kupa ipi.

¹⁶Maipe okwa mõe rupi mārãnai oinõ erokwa kupa ipi.

Poromomorijauokaa rè ywesõ oja'a iko kupa ipi.

¹⁷Nokuwai joe jimory katua kupa ipi.

Ojipy'amopirai tẽ iko kupa ipi.^o

¹⁸‘Manyvoa rã rômõ rõwã jamomojy kuwa Janejare'e', e'i tite kupa ipi’.^p

e'i ojikusywa Janejare'e kareta rè maekwerã.

¹⁹⁻²⁰Kee jaa itõkõ sikuwa. Janejare'e wayvu ivo tekoua rewarã rupiwarã kõe pẽ omojikuwaoka, upi katu toiko kupa. ãmõ, jane kõe pirujê pẽ omojikuwaoka, janeupe teve. Ajamã'ê ijayvu rè tẽ jajimosããga remẽ,

^l 3.12 Jĩg. 14.1-3; Jĩg. 53.1-3   ^m 3.13 Jĩg. 5.9; 140.3   ⁿ 3.14 Jĩg. 10.7   ^o 3.17 Isa. 59.7-8
^p 3.18 Jĩg. 36.1

janeaiwererà tề ojikuwa janeupe ãmẽ ipi. Nivoi teãmã jane jaiko ipi. Ajawyi ava jẽ rōwã kuwa Janejare'e ayvu ivo tekoua rupi katu ekoi, ãwisō Janejare'e “ivo mã'ẽ tề ãwĩ” te'i ijupewarà mō. Ajawyi manyvo nija'e'ãi kuwa ovoke, ãwisō jakuwa paire nivoi jaiko jẽ remẽ. “Nivoi mã'ẽ tề ãwĩ” e'i janeupe remẽ, nijajipija ena'ãi ãmẽ ky'y.⁴

“Aje ywete Janejare'e poromoigooka jajirovija ee remẽ tề ipi”, e'i mã'ẽ

²¹ Sikuwa manyvo nisireko'ãi Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarà rupi jaiko ipi. Ajawyi ivo jaikoa rề nijanerako'i'ãi kuwa jaiko. Karamoeve Janejare'e omojikuwaoka aepo jaa. A'e rewarà tãmō Moisesi okusiwapa amãtejẽ imojikuwaoka janeupe. ãmō, Janejare'e ayvu mojenuarà kō okusiwapa amãtejẽ imojikuwaoka. ²² Kee jaa tề eu. Aje ywete Janejare'e “ivo mã'ẽ tề ãwĩ” e'i janeupe ky'y, Jesu Kiristu rề jajirovija janerako'i rōmō remẽ. Iteetejẽ mirã kō pề aepo e'i. Ojevo jẽ a'evo janerereko, janejãvijō vijō jẽ, Jesu rề jajirovija remẽ.”

²³ Kee rewarà mō a'evo janerereko. Jajimójaiwepa pirujẽ jaiko ipi. Nivoi 'ete jaiko ipi. Ajawyi kuipe'e tề Janejare'e katuaya wyi jaiko. ²⁴ Ajamã'ẽ Janejare'e nopotari janemomoriijau, ãwisō “Nivoi mãe kō tojimomoriijau”, e'ipa ipe remẽ. Janeporiijauesa jẽ janerereko. Ajawyi okatuaya rupi nivoi tekoua pewarà wyi janerekyipa ky'y, Kiristu Jesu mãnōa rupi, a'e rupi janereru okotyre rewarà mō ipi. Tepy e'ate mã'ẽ vo 'ejẽ janerereko katua janeupe ãmẽ.

²⁵⁻²⁶ Janejare'e nojikōtevẽi poromomoriijaua rề. Jypy remẽ poroãrō puku esa mijã. Ajaate Wa'yry omuu tomãnō janeaiwererã repykarã mō ky'y. A'e omãnō remẽ kee e'ipa: “Oyte nivoi tekoua repykarã mō ky'y. Awyjepa ky'y”, e'ipa janeaiwererã kō pề ky'y. A'evoa rupi Janejare'e okatuaya omojikuwaoka katuay ky'y. Emã'ẽ. Aje ywete janemomoriijau kuwa janeaiwererã rewarã mō janerereko mijã. Ajamã'ẽ okatuaya rupi ivo mã'ẽ rōmō janerereko ky'y, Jesu rề janerako'i jaiko ipi remẽ.

²⁷⁻²⁸ Kee oro'e mijẽ. Ivo tekoua rupi jaiko rewarã mō rōwã ivo mã'ẽ rōmō janerereko kuwa. Jesu rề jajirovija janerako'i rōmō rewarã mō tề katu Janejare'e “ivo mã'ẽ tề ãwĩ” e'i kuwa janeupe. Ajawyi nijajimoe'e'ãi kuwa. Janejare'e tề jamoe'etã ereko. ²⁹⁻³⁰ Pe'ite Janejare'e ekoi. Ajawyi pirujẽ ojirovija ee mãe kō pề “ivo mã'ẽ tề ãwĩ” e'i ky'y, ojevo jevo jẽ. ãwitō Juteu kō pề aepo e'i, ojirovija ee kupa remẽ, ãwĩvo teve Juteu rōwã mãe kō pề aepo e'i. Juteu kō jare'e rōmō'ite rōwã Janejare'e ekoi. ãnĩ. Pirujẽ jane kō jare'e rōmō ekoi.^s ³¹ Jesu rề jajirovija janerereko katuarã rōmō ky'y. Aja rewarã mō manyvo ja'etã sipō Janejare'e ayvu ivo tekoua rewarã pề? “Nikatui” ja'etã sipō? ãnĩ. Nija'e'ãi. “Ikatuay” ja'etã. [A'e rupi tề jakuwa janeaiwererã. Ivo tekoua jakuwa teve ikusiwarerã rupi. Ajawyi ikatuay janeupe ipi.]

¶ 3.19-20 Jġg. 143.2; Kar. 2.16 ¶ 3.22 Kar. 2.16 § 3.29-30 T.M. 6.4; Kar. 3.20